

BÍRÓ ÉS MEDIÁTOR

VÁLOGATOTT TANULMÁNYOK A KÖZVETÍTŐI ELJÁRÁS
ELMÉLETI ÉS GYAKORLATI KÉRDÉSEIRŐL

Szerkesztette: Glavanits Judit

BÍRÓ ÉS MEDIÁTOR

**VÁLOGATOTT TANULMÁNYOK A
KÖZVETÍTŐI ELJÁRÁS ELMÉLETI
ÉS GYAKORLATI KÉRDÉSEIRŐL**

UNIVERSITAS-GYŐR Nonprofit Kft.

Írta: Andódi László, Bihari Viktória, Drávay-Farkas Helga, Döbrössy Adrienn, Glavanits Judit, Király Kornélia, Kocsis-Szalai Adrienn, Munkácsy Magdolna, Paulini Márió, Pázmándi Eszter, Schmidt Szilárd, Sulymosi Zsuzsanna, Szabó Anikó, Turcsánné Molnár Katalin, Váczi Katalin

Szerkesztette: Glavanits Judit

Szakmai lektor: Antal Orsolya

Borítókép: Kétarcú Janus (mellszobor): olasz szobrász, 18. század vége.
© The State Hermitage Museum, Szentpétervár.

ISBN elektronikus kiadás (PDF) 978-615-5776-53-3

© UNIVERSITAS-GYŐR Nonprofit Kft.

Kéziart lezárva: 2020. július

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a mű bővített, illetve rövidített változata kiadásának jogát is. A kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül sem a teljes mű, sem annak része semmiféle formában nem sokszorosítható.

Kiadja az UNIVERSITAS-GYŐR Nonprofit Kft.

Felelős kiadó: a Kft mindenkori ügyvezetője.

Műszaki szerkesztő: Nagy Zoltán

Készült a Palatia Nyomda és Kiadó Kft. nyomdájában.

Felelős vezető Radek József

TARTALOM

A SZERKESZTŐ ELŐSZAVA.....	7
I. A BÍRÓSÁGI KÖZVETÍTÉS JELLEMZŐI - A BÍRÓ A KÖZVETÍTŐI FOLYAMATBAN.....	10
Turcsánné Molnár Katalin BÍRÓSÁGI KÖZVETÍTÉS MAGYAROSZÁGON A KEZDETEKTŐL 2019. ÉV VÉGÉIG	11
Andódi László A BÍRÓ ÉS A KÖZVETÍTÉS - A KÖZVETÍTÉS KOORDINÁTAI A BÍRÓ TÉRKÉPÉN.....	40
Munkácsi Magdolna A MEDIÁLÓ ÉS ÍTÉLKEZŐ BÍRÓ KETTŐS SZEREPE, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A VITARENDEZÉS ELŐSEGÍTÉSÉNEK ESZKÖZTÁRÁRA	75
Király Kornélia KÖZÉPEN ÁLLNI, MEDIÁLNI – A BÍRÓSÁGI KÖZVETÍTÉS SAJÁTOSSÁGAI, A BÍRÓI ÉS A MEDIÁTORI ATTITÚD.....	93
II. A MEDIÁCIÓS ELJÁRÁS EGYES MÓDSZERTANI KÉRDÉSEI A BÍRÓSÁGI KÖZVETÍTÉS SZEMSZÖGÉBŐL.....	106
Pázmándi Eszter A MEDIÁCIÓ KORLÁTAI ÉS ELHATÁROLÁSA EGYES TÁRSTERÜLETEKTŐL	107
Drávay-Farkas Helga A PÁRTATLANSÁG ELVE A BÍRÓSÁGI KÖZVETÍTŐI ELJÁRÁSBAN ÉS GYAKORLATI MEGVALÓSÍTÁSÁNAK NEHÉZSÉGEI	140
Sulymosi Zsuzsanna AZ AGRESSZÍV KOMMUNIKÁCIÓ ÉS ANNAK KEZELÉSE A MEDIÁCIÓS ELJÁRÁS SORÁN.....	160
III. CSALÁD ÉS GYERMEK A MEDIÁCIÓBAN	176
Szabó Anikó A GYERMEK SZEREPE A CSALÁDJOGI MEDIÁCIÓBAN.....	177

Paulini Mária A GYERMEKEK ÉRDEKEINEK VÉDELME A GYERMEK SORSÁT ÉRINTŐ PEREKBEN ÉS KÖZVETÍTŐI ELJÁRÁSOKBAN	201
Bihari Viktória A SZÜLŐI ELIDEGENÍTÉS JOGI KÖVETKEZMÉNYEI ÉS KIHÍVÁSAI A MEDIÁCIÓS ELJÁRÁSBAN.....	223
Váczai Katalin A MEDIÁCIÓ MINT A KAPCSOLATTARTÁSI KONFLIKTUSOK MEGOLDÁSÁNAK LEGJOBB ESZKÖZE.....	258
KITEKINTÉS A KÖZVETÍTŐI ELJÁRÁS HAZAI ÉS NEMZETKÖZI JOGGYAKORLATÁRA – A VÁLTOZÁSOK KORA	291
Döbrössy Adrienn A KÖZVETÍTŐI ELJÁRÁS AZ ÚJ ÜGYVÉDI TÖRVÉNYBEN.....	292
Schmidt Szilárd A KÖZVETÍTŐI ELJÁRÁS LEFOLYTATÁSÁT MEGELŐZŐ ÚJ BÜNTETŐELJÁRÁSI SZABÁLYOK.....	313
Kocsis-Szalai Adrienn A MEDIÁCIÓ HELYE A NÉMET JOGRENDSZERBEN.....	329
Glavanits Judit MEDIÁCIÓ ÉS PANDÉMIA.....	345

A SZERKESZTŐ ELŐSZAVA

A kötet, amelyet az Olvasó a kezében tart – vagy monitorán olvas – egy koronaherceg, igazi sokak által várt elsőszülött, amelynek megszületésénél örvendetesen sok bába segédkezett.

2018-ban kezdődött el az együttműködés a győri Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara és a Székesfehérvári Törvényszék között. A két intézményt ugyanaz a cél terelte egy irányba: a jogászképzésen belül a közvetítői eljárásoknak (mediációnak) méltó helyet biztosítani, elsősorban a szakirányú továbbképzés keretein belül. 2019-ben az Országos Bírósági Hivatal is támogatásáról biztosította a kezdeményezést, és a bírói továbbképzést felkaroló Werbőczy-program pénzügyi támogatása mellett elindulhatott a Széchenyi István Egyetem jogi karán az alternatív vitarendező, közvetítő szakjogász képzés.

Mind az Egyetem, mind a szakmai tervezésében oroszlánrészt vállaló Hunyadi Krisztina mediátor-tréner mindent megtettek azért, hogy a képzés az országban egyedi, maximálisan gyakorlat-orientált módszerekkel folyhasson. Az első évfolyam 34 tagjából egy kivétellel mindenki bírósági kötelékben dolgozó szakember volt, és a képzésen a bírósági fogalmazótól a törvényszéki elnökökig bezárólag a teljes ranglétra képviseltette magát. Mindenki sajátos nézőpontjával, akár meglévő szakmai tapasztalatával segítette a csoportmunkát. Mert valódi csoportmunka alakult ki az együtt töltött egy év alatt, mind a győri, mind a székesfehérvári képzési helyen.

A továbbképzés kötelező eleme volt a szakdolgozat elkészítése. Bár úgy tűnt, hogy ez a feszes tanmenet és a koronavírus-járvány miatti kényelmetlenségek mellett nehéz feladat elé állítja a kollégákat, a végeredmény magáért beszél. A képzés során érintett egyes részkérdésekből olyan kiváló minőségű munkák születtek, hogy az egyértelműen a kiadás, publikálás irányába terelte a képzésszervezőt. A szakdolgozatok átdolgozott, jelentősen rövidített formáját, mintegy esszenciáját tartalmazza jelen kötet. Az írások mindegyike tekintetében meg vagyunk győződve arról, hogy az hozzátesz nem csak a tudomány jelenlegi állásához, hanem a gyakorló szakemberek számára is képes újat mondani, vagy a már megtanult ismereteket új szemszögből megközelíteni.

A tanulmánykötet összeállításakor vezérelvünk az volt, hogy az egyes írások egymásra reflektálva tudjanak egy-egy fontos témakört körbejárni a közvetítői tevékenységgel összefüggésben. Mivel a szerzők bírósági

dolgozók, érthető módon sokakat foglalkoztatott a bírósági mediáció, a bíró és a mediátor szerepkör kapcsolata, annak dinamikája, szabályozási és működési keretei. Az első fejezet ezért a bírósági közvetítés jelenét és egyes elméleti kérdéseit járja körbe.

A közvetítői eljárások elméletileg egységes módszertan mentén valósulnak meg, ugyanakkor bizonyos kérdések (mint a szakmai területek elhatárolása, az eljárásban megjelenő agresszió és a pártatlanság) a bírósági közvetítői eljárások vonatkozásában módszertani értelemben tovább vizsgálendő kérdések. A kötet második fejezete tehát ezekkel a különleges eljárási kérdésekkel foglalkozik.

A bírósági közvetítői gyakorlat döntő részét a családi jogviták teszik ki, ezért igen sok kolléga foglalkozott a képzés során a gyermekek érdekével, a gyermekek és családok védelmével. Ez a témakör annyira kiemelt jelentőségű a közvetítői eljárások körében, hogy önálló fejezetben foglalkozunk vele.

A negyedik fejezet kitekintést jelent a közvetítői eljárások szélesebb palettája felé nem csak nemzetközi értelemben, hanem tárgykörében is: a büntetőügyekben és az ügyvédi törvényben megjelenő közvetítés mellett bepillantást nyerünk a koronavírus által előidézett korlátozásokra, azok mediációra gyakorolt hatására is.

Hálásan köszönöm Dr. Antal Orsolya szakmai lektor munkáját, amely a kiadást megelőző időszakban pótolhatatlan segítséget jelentett. Precizitása, munkamorálja, a szerzők és a téma iránt mutatott elkötelezettsége példaértékű mindannyiunk számára.

Szintén őszinte hálával tartozom Licskai Gergőnek, aki a győri képzési hely szakmai koordinációjában közreműködött, valamint Hunyadi Krisztinának, aki a tanterv összeállításában és a székesfehérvári képzési hely koordinációjában vett részt, mindketten a képzés fáradhatatlan támogatói voltak. Köszönettel tartozom Dr. Tolnai Katának, az OBH szakterületért felelős munkatársának, valamint az ötletgazda Dr. Turcsánné Dr. Molnár Katalinnak is, aki kezdetektől fogva elkötelezett támogatója volt a szakjogász képzésnek. Köszönöm Dr. Lévainé Dr. Fazekas Judit dékának, hogy szívügyének tekintette a közvetítői szakirányú továbbképzést, és minden kérésünket igyekezett támogatni a Kar részéről – többek között jelen kötet kiadását is.

Szerkesztőként őszintén remélem, hogy mind a közvetítés elmélete, mind annak gyakorlata iránt érdeklődők haszonnal forgatják majd a kötetet. Egyben remélem azt is, hogy a szakirányú továbbképzés keretében minél többen kedvet kapnak tudásuk kiterjesztésére, mélyítésére a közvetítői eljárások terén.

Győr, 2020. július

Dr. Glavanits Judit, PhD.
tanszékvezető egyetemi docens, szakfelelős

I. A BÍRÓSÁGI KÖZVETÍTÉS
JELLEMZŐI -
A BÍRÓ A KÖZVETÍTŐI
FOLYAMATBAN

BÍRÓSÁGI KÖZVETÍTÉS MAGYAROSZÁGON A KEZDETEKTŐL 2019. ÉV VÉGÉIG

Turcsánné Molnár Katalin¹

Absztrakt

Jelen tanulmány összefoglalja a bírósági közvetítés szabályozását, történetét annak bevezetésétől egészen a kézirat lezárásáig. A bírósági közvetítés a mediációs eljárások között különleges helyet foglal el: mind az eljáró közvetítő, a személyes megjelenés helyszíne, a felek motivációja és tudomásszerzése megkülönbözteti a többi közvetítői eljárástól. A szerző a magyar bírósági közvetítést a kezdetektől személyesen is nyomon követte, elkötelezett híve a bírósági közvetítésnek.

A tanulmány arra keresi a választ, hogy a bíróságoknak milyen szerep jut az alternatív vitarendezésben, hol van a helye, illetve van-e helye közvetítésnek a bírósági szervezetrendszerben. Az írásban számos olyan statisztikai adat kerül ismertetésre, amely korábban nem került publikálásra.

1. Bevezető gondolatok

Öt évvel ezelőtt egy interjúban² föltették nekem azt a kérdést, hogy mit jelent számomra a közvetítés? A válaszom ma is ugyanaz, mint amit az interjú során feleltem. A közvetítés nekem lehetőséget jelent. A bírósági közvetítés pedig a választható jót.

Röviden szólva, ha a felek konfliktusa már oly mértékben elmérgesedett, hogy vitájukat jogi útra terelték, a bíróságon még van arra lehetőségük, hogy egy pert rövidítő vagy annak lezárását segítő, alternatív vitarendező nemperes eljárásban oldják meg konfliktusukat, valamint a peresített jogvitát. Ráadásul olyan módon, hogy az plusz költséget nem jelent a feleknek, mindezt a perek időtartamának töredéke alatt.

Amióta először hallottam a közvetítésről, azóta elhivatott támogatója vagyok. Az elmúlt hat- nyolc év alatt ott voltam a bírósági közvetítés ébredésénél, megerősödésénél, szorosan nyomon követtem, segítettem a fejlődését. 2014. szeptember 1-től elnöke voltam az Országos Bírósági Hivatal (továbbiakban:

---

¹ Dr. Turcsánné Dr. Molnár Katalin, bíró, a Székesfehérvári Törvényszék elnöke

² T.Vankó Katalin: Dr. Turcsánné Dr. Molnár Katalin, Jogi Fórum interjú: <https://www.jogiforum.hu/interju/135> (Letöltés: 2020. május 06.)

OBH) elnöke által létrehozott Bírósiági Közvetítés Munkacsoportnak (továbbiakban: munkacsoport). Ebből fakadóan a dolgozatom saját forrású anyagot is tartalmaz, köztük olyan adatokat, elemzéseket, melyek – tudomásom szerint – eddig még nem kerültek publikálásra. Tanulmányomban vázoló a vonatkozó jogi szabályozási háttérrel, bemutatam a 2019. év végéig felépült bírósági közvetítés rendszerét, statisztikai adatok mellett megosztom a jogintézmény ismertségével kapcsolatos tapasztalataimat, elfogadottságával kapcsolatos véleményeket, tényeket különböző érdekeltek nézőpontjából.

Tanulmányomban választ keresek arra, hogy a bíróságoknak milyen szerep jut az alternatív vitarendezésben, hol van a helye, illetve van-e helye közvetítésnek a bírósági szervezetrendszerben.

2. A bírósági közvetítés szabályozása Magyarországon - áttekintés

Európában és Magyarországon közel húsz éve indult el az a folyamat, amely teret enged az alternatív vitarendezési lehetőségek elterjedésének, kiszélesedésének. A tagállami szabályozások igen változatos formában öltöttek testet. A mediáció elsősorban a bíróságokon kívül zajlik, de több jogrendszerben, köztük a magyar szabályozásban is, megjelenik a bíróságon lefolytatható közvetítés.³

A közvetítés jogi szabályozási háttérét már többen alapos részletességgel feldolgozták, ezért jelen tanulmányban nem törekszem a teljes, átfogó európai uniós és számos hazai forrás elemzésére. A bírósági közvetítés jogintézményét érintően a 2012. évi szabályozott kezdetektől, csupán vázlatosan, a magyarországi, - alábbi - anyagi és perrendtartási törvényi szabályozásról adok rövid ismertetőt.

Az új Polgári törvénykönyv (továbbiakban Ptk.)⁴ az alternatív vitarendezés körében is hozott áttörő szabályokat. A 2014. március 15. napján hatályba lépett anyagi jogi kódex a Családjogi könyvében szabályozza az önkéntes⁵ és a kötelező közvetítés⁶ lehetőségét.

A szabályozás az önkéntes közvetítést a házastársak számára a házassági bontóper megindítása előtt vagy a bontóper alatt is lehetővé teszi. Míg előbbi kizárólag a nem bírósági közvetítőknél lehetséges, utóbbi esetben - folyamatban lévő perhez kapcsolódóan - immár bírósági közvetítői eljárás lefolytatása is kérhető. A törvény a felek saját elhatározását nevesíti az eljárás megindítójaként,

---

³ Suri Noémi (2013): Új alternatíva? Bírósági mediáció beilleszthetősége a magyar polgári eljárásjog rendszerébe, Magyar Jog, 2013/5. szám, 298.o., a közvetítés rendszertani elhelyezését ld. részletesebben: Glavanits Judit, Wellmann Barna Bence (2020): Az alternatív vitarendezés helye a jogrendszerben. Nemzeti Közszoigálati Egyetem, Budapest.

⁴ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről

⁵ Ptk. 4:22. § [Közvetítői eljárás]

⁶ Ptk. 4:172. § [Közvetítés a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti perben]

de lehetőséget kínál arra is, hogy a bíróság kezdeményezze az eljárást. Célként határozza meg a felek kapcsolatának, illetve a házasság felbontásával összefüggő vitás kérdések megegyezésen alapuló rendezését, külön törvényben szabályozott közvetítői eljárás igénybevételének lehetőségével. A Ptk. lehetőséget kínál a peres feleknek arra, hogy a közvetítői eljárásban kötött megállapodásukhoz állami végrehajtó erőt kössenek azzal, hogy a közvetítői eljárás eredményeként létrejött megállapodásukat perbeli egyezségbe foglalhatják.

A közvetítés jogfejlődése szempontjából komoly lépés az intézmény anyagi jogi kódexbe emelése. A Ptk. magyarázata⁷ ide kapcsolódóan fontos megállapítást tesz: „a felek önkéntes részvételén és aktív közreműködésén alapuló mediáció alkalmasabbnak tűnik a konfliktusok felelős, egyetértő – és a későbbi jogvitákat inkább később kizáró – megoldására.”

A Családjogi könyvben kapott helyet a kötelező közvetítés szabályozása is, melyet a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti perekben, belső és határokon átnyúló ügyekben enged alkalmazni a törvény.

A szabályzás a bíró mérlegelésére bizza, hogy mikor látja indokoltnak a per során a közvetítői eljárás igénybevételére kötelezést. Az új Ptk. magyarázata⁸ ezt úgy kommentálja, hogy „az érintett gyermek érdekében minden lehetőséget, eszközt meg kell ragadni a szülők közötti együttműködési készség megteremtése (növelése) érdekében.” Ezért, ha a bíró úgy látja, hogy eredmény várható a közvetítői eljárásban, a javaslaton túl kötelezheti is a szülőket a közvetítői eljárás igénybevételére.

Helye lehet közvetítésre kötelező végzés meghozatalának a szülői felügyelet megfelelő gyakorlása és az ehhez szükséges szülői együttműködés biztosítása érdekében. A törvény a kötelezés lehetőségét a külön élő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartási vitákra is kiterjeszti, - figyelemmel az általában jelen lévő nagy érzelmi feszültségre, - a kiskorú gyermek érdekét fokozottan szem előtt tartva.

Az új Polgári perrendtartás (továbbiakban: Pp.)⁹ az alternatív vitarendezés körében új fókuszpontokat állított, egyértelműen bővítette a perelaterelést elősegítő szabályokat. Már a perindítást megelőzően lehetőséget nyújt a közvetítői eljáráshoz kapcsolódó egyezségi kísérlet¹⁰, illetve a közvetítői eljárás nélküli egyezségi kísérlet¹¹ iránti nemperes eljárások lefolytatására.

Az újonnan beépített, közvetítői eljáráshoz kapcsolódó egyezségi kísérlet a nem bírósági közvetítői eljárásban létrejött megállapodás bírói egyezségként való

---

⁷ Vékás Lajos (szerk) (2013): A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal. Complex, Wolters Kluwer, Budapest, 250 - 255. o.

⁸ Kőrös András (szerk) (2013): Az új Ptk. magyarázata III/VI., HVG-ORAC, Budapest, 270 – 271. o.

⁹ 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról

¹⁰ Pp. 167. §

¹¹ Pp. 168. §

jóváhagyásának elősegítése érdekében, a per megindítása előtt kezdeményezhető eljárás.

A másik, közvetítői eljárás nélküli egyezségi kísérlet, megelőző közvetítői eljárás nélkül is kezdeményezhető. Az eljárás különlegessége, hogy ha nem jön létre egyezség, akkor a bíróság tájékoztatja a feleket a közvetítői eljárás igénybevételének lehetőségéről. Ebben az esetben bírósági közvetítés is igénybe vehető. Sőt, a nemperes eljárás is csak akkor folytatható, ha a közvetítői eljárásban megállapodás jött létre.

Az alternatív vitarendezés elősegítése érdekében a jogalkotó a következő fókuszpontot a perfelvételi szakot lezáró végzéshez kötődően¹² építette a Pp.-be. A bíró megkísérli az egyezségkötés létrehozását, ha annak sikerére esély mutatkozik. Kötelező szabályt is állít, a bírónak az eljárás ezen szakaszában tájékoztatni kell a feleket a közvetítői eljárás igénybevételének lehetőségéről, annak módjáról és előnyeiről, az esetleges megállapodás bírósági egyezségbe foglalásának lehetőségéről, valamint a szünetelés szabályairól.

A jogalkotói értelmezés szerint a peres eljárásnak ez a pontja alkalmas lehet az egyezség létrehozására. Ekkorra már kialakul a jogvita tartalma, a bizonyítás keretei, a perfelvétel lezárult, de a bizonyítás még nem kezdődött meg. Ekkor a feleknek érdemes áttekinteni, hogy hol tartanak, mi lehet a peres eljárás végkimenetele.

A jogalkotó az egyezség iránti hajlandóságtól függetlenül előírja a bíróságnak, hogy az eljárás e pontján a tájékoztatással a közvetítő igénybevétele felé próbálja terelni a feleket. Ha nincs egyezség, de van megállapodási szándék és hajlandóság, szünetelés mellett a felek igénybe vehetik a bírósági közvetítést vagy akár fordulhatnak nem bírósági közvetítőhöz is.

Emellett a bíró a per bármely szakaszában megkísérelheti az egyezség létrehozását¹³ és adhat tájékoztatást a közvetítői eljárásról. A szabályozásból tetten érhető, hogy a Pp. a per minden szakaszában lehetőséget biztosít a jogvita egyezséggel történő lezárására.

Összességében az egész eljárásjogi törvényt az egyezségkötés előmozdítása iránti szándék, a felek alternatív vitarendezés irányába terelése, a közvetítésről, bírósági közvetítésről adott bírói tájékoztatás kötelezővé tétele, és a perelterelést elősegítő szabályok beiktatása, hangsúlyja hatja át.

A közigazgatási jogvitákhoz kapcsolódóan 2018. január 1. napjától van lehetőség közvetítői eljárást igénybe venni, addig a közigazgatási jogvita kizárt ügytípus volt. Ekkor lépett hatályba a közigazgatási perrendtartásról szóló törvény (továbbiakban: Kp.).¹⁴

---

¹² Pp. 195. §

¹³ Pp. 238. §

¹⁴ 2017. évi I. törvény a közigazgatási perrendtartásról

A Kp. magyarázata¹⁵ a közvetítést olyan sajátos eljárásnak nevezi, amelynek célja az egyezség létrehozása. „Valójában ... eltér a közigazgatási perek céljától, hiszen nem azt dönti el, hogy jogszerű-e a közigazgatási cselekvés, hanem az ügyel érintett magánérdekek, illetve magán- és közérdek közötti konfliktus megszüntetésére szolgál.”

A Kp. szabályozza a közvetítői eljárás elrendelésének körülményeit, az összeférhetlenség és a titoktartás szabályait. Az eljárás menete tekintetében visszautal a közvetítői tevékenységről szóló törvényre (továbbiakban: Kvtv.), annak¹⁶ szabályozására. Rendelkezik a közvetítői eljárás során létrejött egyezség utóéletéről a perben, valamint a költségek viseléséről.

A gyakorlat számára talán mégis az az egyik legfontosabb kérdés, amit tanulmányában Bereczki István is föltesz¹⁷: „... milyen, a Kp. hatálya alá tartozó ügytípusok tekintetében lesz a közvetítés alkalmazható.” A Kp. hatálybalépése kapcsán ezzel a kérdéssel foglalkozott a munkacsoport is. A regionális kollégiumok aktív részvételével elkészült az az ügyminőség lista,¹⁸ amely a közvetíthető közigazgatási ügyeket sorolja fel.

A munkacsoport készített eljárási protokollt, folyamat ábrát, a közigazgatási perekben a közvetítést elrendelő és felfüggesztő végzés mintát, átirat mintát a közvetítői ügy megküldésére, tájékoztatót, GY.I.K.-et., tájékoztató segédanyagot a sajtószóvivők részére is a változások megfelelő kommunikálása érdekében, továbbá elkezdődtek a területen dolgozó kollégák képzései is.

Bándi Gyula 2000. évben írt tanulmányában¹⁹ a közvetítés optimális szabályozási megoldásának az „egységes, törvényi szintű” szabályozást tekintette. Két év múlva, 2002. évben beiktatásra került a Kvtv., mely egységes szerkezetben átfogóan szabályozza a közvetítést.

A törvény indokolásából²⁰ kiemelem a szabályozás okai közül, hogy a törvény „... hozzájárul a hazai konfliktuskezelő kultúra kialakításához és megszilárdításához.”

E gondolat jegyében készült el a közvetítői tevékenység szabályozása Magyarországon. A törvény meghatározza a közvetítés fogalmát, a kizárt

---

¹⁵ Petrik Ferenc (szerk) (2017): A közigazgatási perrendtartás magyarázata, A közigazgatási eljárás szabályai II., HVG-ORAC, Budapest, 246 – 249.o.

¹⁶ 2002. évi LV. törvény a közvetítői tevékenységről

¹⁷ Bereczki István: Bírósági közvetítés a közigazgatási perben, In: Miskolci Jogi Szemle, 13. évfolyam 2018/2. szám, 111.o.

¹⁸ Az Észak-Magyarországi Közigazgatási és Munkaügyi Regionális Kollégium: Bírósági közvetítői eljárás közigazgatási ügyekben című szakmai napján tartott: Közvetítői eljárásra alkalmas közigazgatási peres ügyminőségek előadásában dr. Demjén Péter regionális kollégiumvezető mutatta be 2018. október 11., de megküldésre is került a törvényszékeknek

¹⁹ Bándi Gyula (2000): A közvetítés (mediáció) jogi szabályozásának továbbfejlesztése, Jogtudományi Közlöny 2000/1. szám, 14.o.

²⁰ Kvtv. indokolása: <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/4/id/A0200055.TVI/> (Letöltés: 2020. május 18.)

ügytípusokat, rögzíti a közvetítő működésének szabályait, annak ellenőrzését, a közvetítői eljárás lefolytatásának szabályait, valamint a közvetítés alapelveit.

2012. július 24. napján került be a törvénybe önálló fejezetként a bírósági közvetítés,²¹ ami egyben a bírósági közvetítés intézményesített megjelenésének időpontja. 2015. március 14. napján a szabályzás kiegészült a kötelező közvetítői eljárás²² fejezettel.

2012. évtől bírósági közvetítői tevékenységet csak az a bírósági titkár végezhetett, akit a szakmai képzettség birtokában, kérelmére az OBH elnöke erre kijelölt. A 2014. évi szabályozás szélesítette a személyi kört, ekkortól már bíró és rendelkezési állományba helyezett bíró is kijelölhető közvetítővé. Lefektette az eljárás illetékmentes voltát és a Pp -től és – 2018. január 1. napjától – a Kp -től eltérő illetékességi, összeférhetetlenség szabályokat, valamint rendelkezett az első közvetítői megbeszélés kitűzésének határidejéről és az iratok őrzéséről is. A kötelező közvetítői eljárást szabályozó fejezet rögzíti, hogy a felek kötelezése a vitájuk - részben vagy egészben - megállapodással történő lezárása céljából történhet. Cél, hogy a felek egy közvetítővel legalább együttműködjenek, ennek keretében a felek kötelesek közösen közvetítőhöz fordulni és az első közvetítői megbeszélésen részt venni. A kötelezés alapján indult bírósági közvetítés is illetékmentes eljárás, de a nem bírósági közvetítőnek jár az óradíj, melyet a törvény határoz meg. A törvény a kötelező közvetítés eljárási szabályait is meghatározza.

3. A bírósági közvetítés magyar modellje (2019)

Egy hálózat kiépítéséhez, egy modell felépítéséhez szükség van célra, módszerre, személyi, tárgyi és eljárási feltételek megteremtésére.²³ A bírósági közvetítés jogintézménye meghonosításának első lépése a megfelelő jogi környezet, a jogszabályi háttér megteremtése volt.

A jogalkotó döntése alapján a mediáció bekerült a bíróság falai közé. 2012. július 24-től a bírósági közvetítés, majd 2014. március 15-től a kötelező közvetítői eljárás is. Ettől az időtől kezdve bírók is végezhetnek közvetítői tevékenységet a bíróságokon.

Megkezdődött a munka annak érdekében, hogy ennek a speciális eljárásnak a bírósági szervezetrendszerbe való integrálása, megismertetése, elfogadtatása és megerősítése megvalósulhasson. Ennek az új jogintézménynek az elfogadásához rendkívül nagy szemléletváltásra volt szükség; sokan keresik a választ arra, hogy miért kerülhetett be a bíróságra ez az eljárás. Annál is inkább, mert a közvetítés

---

²¹ Kvtv. IV/A. Fejezet, 38/A. § - 38/B. §

²² Kvtv. IV/B. Fejezet, 38/C. § - 38/H. §

²³ Az OBH, 2016. május 5-6. napján, Magyar Igazságügyi Akadémián megrendezett: Közvetítés hazánkban és Európában – nemzetközi konferencián, a szerző: A bírósági közvetítés magyarországi modellje előadásából

egy másik, - a bíróitól eltérő - szakma. Eszköztára és módszertana nagy mértékben különbözik a bíróságon folyó peres és nemperes eljárásokban megszokott és alkalmazott eszközöktől, stratégiáktól. Talán szemléletesebb, ha azt mondom, hogy egy labdát igyekeztünk belehelyezni egy kockába. Ami végül sikerült.

A bírósági közvetítésnek sok elhivatott támogatója van a bírósági szervezetben, a kételkedők mellett is. Meggyőzően igazolja ezt az állítást a közvetítői akkreditált képesítést megszerzettek közel 500 fős tábora, valamint az a tény is, hogy a bírósági képzések között évek óta a közvetítői képzésekre a legmagasabb a túljelentkezők száma.

3.1. A bírósági közvetítés személyi feltételei

Az OBH sokat tett azért, hogy a bírósági titkárok, bírók, rendelkezési állományba helyezett érdeklődő bírók egy szakmailag minőségbiztosított, a nem bírósági közvetítőkkel azonos tematikájú, akkreditált képzéssel képesítést szerezhessenek. Ennek megszerzése után az OBH elnöke kérelemre jelöli ki a bírósági közvetítőket. Az OBH elnöke stratégiai célul tűzte ki, hogy Magyarországon minden hét vagy annál több engedélyezett bírói létszámmal működő bíróságon legyen kijelölt bírósági közvetítő.²⁴ E cél megvalósulásával jelenleg nincs olyan törvényszék hazánkban, ahol az ügyfelek nem élhetnének ezzel a lehetőséggel.

Az OBH elnöke – élve a Kvtv. 41. §-ának felhatalmazásával, - külön szabályzatban²⁵ állapította meg a bírósági közvetítéssel kapcsolatos részletszabályokat. Törvényszékenként egy bírósági közvetítői koordinátor fogta össze és segítette a bírósági közvetítők munkáját. Az igazgatási segítséget nyújtó koordinátorok az OBH országos koordinátorával tartották a kapcsolatot, aki összehangolta a bírósági közvetítés feladatait. A bírósági közvetítés fejlődését a munkacsoport is egyengette. Ezzel a bírósági közvetítés igazgatási tevékenységét végző koordinátori hálózata 2014. év végére kiépült.

A bírósági közvetítők részéről igényként merült föl, hogy legyen szakmai támogatójuk, aki módszertani kérdésekben és az ügyfelekkel kapcsolatos elakadásaik megoldásában segítik őket. Ebből kiindulva adott lehetőséget az OBH – hasonlóan a határozott idejű bírák mellé kijelölt instruktor bírók intézményéhez – a bírósági közvetítői tevékenység hatékony és magas szakmai színvonalon történő ellátását és fejlesztését segítő, a bírósági közvetítőket

---

²⁴ OBH: Bírósági közvetítés, mint hatékony alternatív vitarendezés – Egyre több megállapodás születik mediációs eljárás keretében, Jogi Fórum: <https://www.jogiforum.hu/hirek/31350> (Letöltve: 2020. május 06.)

²⁵ OBH elnöke 20/2012. (XI.23.) utasítása a bírósági közvetítéssel kapcsolatos szabályzataról, 11/2014. (VII. 11.) OBH utasítása bírósági közvetítésről és a kijelölés feltételeiről szóló szabályzatról

szakmailag és módszertanilag támogató instruktorok megbízására, illetve kijelölésére. Feladataikat az OBH elnöke szabályzatban rögzítette.²⁶

Ami a számokat illeti, igen nehéz pontos adatokat közölni az emberi erőforrásokról, mivel jelentős a fluktuáció a bírósági közvetítők körében. A legutóbbi országos felmérés²⁷ alapján a 2019. december 31-i időállapotban a kijelölt bírósági közvetítők száma 203 fő volt, 110 bíró és 93 bírósági titkár, akik közül országosan tényleges közvetítői tevékenységet csupán 66 bíró és 70 titkár végzett.

A számok folyamatos mozgásban vannak, mely jelenség több okra is visszavezethető. A titkárok egy része bírói kinevezést nyer, vagy a bírák kinevezéssel, áthelyezéssel más szervezeti egységbe, más bírói szintre kerülnek, esetleg elhagyják a szervezetet, vagy éppen tartósan távol vannak. A kijelölésük a fenti okokból kifolyólag megszűnik, vagy éppen a tevékenységük szünetel.

3.2. A tárgyi és eljárási feltételek megteremtése

Az ítélezési feladat ellátásához tárgyalótermek állnak rendelkezésre a bíróságokon. A tárgyalótermek berendezése nem alkalmas a közvetítés fizikai-, tárgyi feltételeinek a biztosítására. Ilyenkor a megfelelő kommunikáció biztosítása érdekében fontos, hogy a felek és a közvetítő se túl közel, se túl távol, de mégis jó halló- és látó távolságban helyezkedjenek el egymáshoz képest egy lehetőleg barátságos, nem túl szűk helyiségben.²⁸

A megfelelő méretű és felszereltségű bírósági közvetítői szobák biztosítása érdekében az OBH 2015. évben tárgyi eszköz pályázatot hirdetett a bíróságok részére.²⁹ Célja a bírósági közvetítés működési- és infrastrukturális feltételeit megteremtő és azokat biztosító pénzügyi támogatás nyújtása volt a hét vagy annál több engedélyezett bírói létszámmal működő bíróságok, törvényszékek és ítéltáblák számára.

A pályázat keretében igényelhető összeg elnyerésének a tárgyi feltételek megteremtésén túl további feltétele volt, hogy a pályázók vállalják a személyi feltételek folyamatos biztosítását. Feltétel volt a közvetítők elérhetőségének biztosítása, arányos munkaterhének megállapítása, valamint a személyi feltételekkel kapcsolatos folyamatos adatközlés.

A pályázónak nyilatkoznia kellett az alapvető tárgyi feltételek rendelkezésre állásáról, részletesen meg kellett adni a szükséges eszközök és berendezési tárgyak listáját.

---

²⁶ 23/2019. (XI.14.) OBH utasítása a bírósági közvetítésről szóló szabályzatról, 2019. november 15-től a vizsgált tárgyidőszak végéig hatályban volt utasítás

²⁷ A Székesfehérvári Törvényszék kutatási engedélye alapján feldolgozott tartalom

²⁸ Lovas Zsuzsa – Herczog Mária (2019): A mediáció, avagy a fájdalommentes konfliktuskezelés, Wolters Kluwer, Budapest, 5.1. pont 66-69.o.

²⁹ A Székesfehérvári Törvényszék kutatási engedélye alapján feldolgozott tartalom

Az eszközpályázat sikerének feltételeként írta elő az OBH a jogintézmény működéséhez szükséges eljárási és igazgatási feltételek meglétét, illetve biztosítottságát. Ezen eljárási lépések megtételéről vagy 30 napon belül vállalt megvalósításáról kellett nyilatkozni.

Mindezen feltételek és körülmények meglétére való utalást azért látta szükségesnek az OBH, mert a tárgyi és személyi feltételek, valamint az eljárási feltételek együttes biztosítottsága és a megvalósulás rendszeres ellenőrzése esetén működőképes a jogintézmény.

A tárgyi eszköz pályázat egyfelől segítette a személyi, eljárási feltételek biztosításának megvalósulását és lehetőséget nyújtott a bíróságokon külön korszerű közvetítői szoba kialakítására és felszerelésére.

3.3. Képzési és továbbképzési rendszer

A kialakult jogszabályi környezetben, személyi és tárgyi erőforrásokkal felépült modell működésének kulcsa a magas színvonalú szakmai munka, amely folyamatos fejlődésen, képzéseken keresztül biztosítható. Az OBH már a kezdetektől fontosnak tartotta a bírósági közvetítők képzéseit, melyet nemcsak az akkreditált képzések szervezésével, hanem más különböző szintű és célcsoportoknak szervezett képzések támogatásával is biztosított.³⁰

Először az akkreditált képzések kezdődtek el, ezzel volt biztosítható a közvetítést végzők személyi köre.

A 60 órás akkreditált közvetítői képzések és a résztvevők számát az alábbi táblázat szemlélteti:³¹

<i>Akkreditált képzések</i>		
Év	Képzések száma	Résztvevők száma
2013	4	97
2014	5	116
2015	2	50
2016	3	57
2017	2	32
2018	3	45
2019	4	60
Összesen	23	457

³⁰ Az OBH, 2016. május 5-6. napján, Magyar Igazságügyi Akadémián megrendezett: Közvetítés hazánkban és Európában – nemzetközi konferencián, a szerző: A bírósági közvetítés magyarországi modellje előadásából

³¹ Az adatok az OBH elnökének éves beszámolóiból és a képzési kalendáriumából kerültek összesítésre: <https://birosag.hu/orszagos-birosagi-hivatal-0/beszamolok>
<http://kpintra.justice.hu/calendar2> (Letöltés: 2020. május 06.)

A tanulmány korábbi részében azért határoztam meg az akkreditált közvetítői képzettséget szerzettek számát közel 500 főben, mert a fenti táblázatban szereplő 457 fő az OBH szervezésében tartott akkreditált képzéseken szerzett tanúsítványt. A bírósági szervezetben azonban többen vannak, akik magán úton végezték el a képzést. Így becsült adatként, az alap képzettséggel rendelkezők száma 457 és 500 fő között mozog.

Az alapképzést követően a képzés ráépített továbbképzésekkel folytatódott. A bírósági közvetítők továbbképzési rendszerében sor került közvetítői szakmai személyiséget és egyéb képességeket fejlesztő kompetencia képzések, továbbképzések, gyakorlati képzések szervezésére is:

- Gyakorlati továbbképzés kezdő közvetítőknél (20 ügy alatti gyakorlattal rendelkezőknél)
- Gyakorlati továbbképzés haladó közvetítőknél (20 ügy fölötti gyakorlattal rendelkezőknél)
- Szakirányú közvetítői továbbképzések (családjog, gazdasági jog, munkajog)
- Instruktor képzés (instruktor jelölteknek)
- Koordinátorok értekezlete, évente
- Regionális szakmai konferenciák (2015. évtől)
- Országos konferencia, évente (2013. évtől)
- Nemzetközi konferencia, évente (2016. évtől)

Emellett a törvényszékeken helyi képzéseket, esetmegbeszéléseket tartottak, több törvényszéken helyi munkacsoport is alakult.

Többen tették föl a kérdést, lehet-e jó közvetítő egy bíró vagy titkár? A jogi végzettségük ez esetben előnyként vagy korlátként jelentkezett?

Tapasztalataink szerint a kiképzett bírók és titkárok esetében kiváló és hasznos alapnak bizonyult a jogi végzettség, valamint a vitában álló ügyfelekkel kontaktáló munkakörük és kommunikációs tapasztalataik. Jóllehet a bírósági és a közvetítői munka alapvetően más gondolkodást és kompetenciákat igényel, melyből fakadóan nem volt mindenkinek könnyű az új technikákat elsajátítani. Ennek ellenére a kiképzett kollégák egytől-egyig nagyon hasznosnak találták és sajátjuknak érezték a képzéseken megélt helyzeteket.

Kertész Tibor nem azt tartja fontosnak, hogy a mediátor annak a szakterületnek legyen a szakértője, amelyben a felek vitás kérdéssel hozzá fordulnak, hanem azt, hogy az alkalmazható mediációs technikákat készségszinten ismerje és rendelkezze a szükséges gyakorlattal.³² Ezzel nem vitatkozva, hanem azt tovább gondolva véleményem szerint nem hátrány, ha a közvetítő a szakterület szakértője is egyben. Bírósági közvetítők esetében pedig előny is lehet a magas

---

³² Kertész Tibor (2010): Mediáció a gyakorlatban, Bíbor Kiadó, Miskolc, 13. o.

szintű jogi szakértelem a vita tárgyát képező területen (akár családjogi, munkajogi, gazdasági vagy közigazgatási ügyekben).

Bírósághoz, annak igazságszolgáltató társadalmi rendeltetéséből fakadóan, a felek jellemzően akkor fordulnak, amikor konfliktusuk, vitájuk már oly mértékben elmérgesedett, hogy azt jogi útra terelték. Dr. Barnáné dr. Muczer Erzsébet ezt úgy fogalmazza meg tanulmányában,³³ hogy a bíróságra „hozott problémájuk megoldatlanságába már belefáradt felek” érkeznek. A felek közötti konfliktus ezen szakasza általában már neheztelt terep a közvetítő számára. A bírósági közvetítés célja nemcsak a felek közötti vita megoldása, hanem lehetőleg a peres jogvita megoldását elősegítő megállapodás létrehozásában való közreműködés is.³⁴

Egy folyamatban lévő perben, keresetek, ellenkérelmek, viszontkeresetek, indítványok közötti eligazodásban, a jogi ismeret, tudás és tapasztalat nagy segítséget jelent a bírósági közvetítőknek, még akkor is, ha a közvetítő nem ad jogi tanácsot a feleknek. Például egy házasság felbontása iránti perhez kapcsolódóan indult bírósági közvetítői eljárás során kifejezett előny, ha a közvetítő tisztában van a hatályos jogi szabályozással, a járulékos kérdésekkel, melyekben – a házasság közös megegyezésen alapuló felbontásához – meg kell egyeznie a feleknek. A közvetítőként eljáró bírók vagy titkárok jogi felkészültségüknek köszönhetően abban is tudnak segíteni a feleknek, hogy a megállapodásuk mely része az, amely ítélet hatályú végzéssel jóváhagyható bírói egyezségbe foglalható a perben, illetve melyik az a rész amelyik polgári jogi szerződésként, önkéntes betartással működhet.³⁵

Bándi Gyula tanulmányában már a Kvtv. hatályba lépését megelőzően ugyancsak rögzíti a közvetítő személyével kapcsolatban³⁶, hogy a jogi szaktudás egy mediátornál előny, de nem kizárólagos követelmény. Megjegyzi azt is, hogy a mediátor „nem kell, hogy az adott témában jártas szakember legyen, hiszen szerepe nem a döntés, hanem a segítségnyújtás.”

A bíróságon tartott 60 órás alapképzések a bírák és titkárok erős alapképzettségükre épített képzések. Az elsajátított speciális módszertan komplex módon visszahat a bírói munkára, az ügyfélszolgálaton (korábban panasznapnak nevezték) a titkárok munkáján keresztül az ügyfelekre is. Eredményesek-e a képzések? Szakmailag jó közvetítőket képeztünk-e? Válaszoljanak ezekre a kérdésekre az alábbi pontokban ismertetett kutatási eredmények.

---

³³ Barnáné Muczer Erzsébet (2000) im. 603.o.

³⁴ Business Network International Nemzetközi Networking Konferencia, 2018. március 6., Bp., Alternatív vitarendezés - tréning, szekció ülésen: Köss bölcsen egyezséget – még perben is! a szerző előadásában elhangzott tartalom

³⁵ T. Vankó Katalin: Dr. Turcsáné Dr. Molnár Katalin, Jogi Fórum, interjú: <https://www.jogiforum.hu/interju/135> (Letöltés: 2020. május 06.)

³⁶ Bándi Gyul (200) im. 18.o.

A képzések ügyfelek irányába történő pozitív hatása mellett a bírósági tapasztalattal rendelkező kollégák közvetítői kompetenciákkal való felruházása okán megjelent a bírósági rendszeren belül ható erő is. Jól érzékelhető, a közvetítést magas szakmai színvonalon végző, összetartó közvetítői csapat létrejötte és erős szakmai összetartása. Ez talán annak is köszönhető, hogy a képzéseken kiváló a hangulat, noha a résztvevők gyakran kerülnek ki ilyen alkalmakkor a komfortzónájukból, ami ideális alapot képez a korábitól eltérő gondolkodási és viselkedési séma megtanulásához és kipróbálásához.

4. Statisztikai adatok, és az adatokon túlmutató tények

4.1. A bírósági közvetítésre vonatkozó statisztikai adatok (2012-2019)

A 2. táblázat³⁷ a bírósági közvetítői ügyek országos statisztikai adatait mutatja:

<i>Bírósági közvetítői ügyek országos éves ügyfoglalma</i>							
Év	Összes érkezés	Befejezett ügy	Ügyviteli befejezés	Lefolytatott eljárás	Megállapodás nélkül	Megállapodás	Megállapodási arány
2012	5	5	-	5	-	5	100%
2013	295	295	94	201	93	108	53,70%
2014	1281	1068	412	656	263	393	59,90%
2015	1716	1713	614	1099	604	495	45%
2016	1748	1664	745	919	419	500	54,40%
2017	1787	1758	783	975	435	540	55,40%
2018	1299	1497	678	819	409	410	50,10%
2019	1193	1141	395	746	394	352	47,20%
Össz:	9324	9141	3721	5420	2617	2803	51,70%

A fenti ügyforgalmi adatokból jól látszik, hogy a bírósági közvetítői ügyek érkezése növekedést mutat. 2019. év végéig közel tízezer ügyben fordultak bírósági közvetítőhöz. Ügyenként legalább két féllel számolva, (ide nem értve az eljárásban részt vett jogi képviselőket), ez majdnem húszszer olyan bírósági közvetítésben érintett felet jelent a bíróságokon, akik hallottak az eljárásról.

³⁷ Az adatok az OBH elnökének éves beszámolóiból és a BIIR rendszerből kerültek összesítésre és ismertetésre bírósági közvetítés témájú konferenciák, értekezletek, képzések alkalmával

Az adatokból az is kiolvasható, hogy a közvetítő első megbeszélésén adott tájékoztatása után hányan kérték közösen a bírósági közvetítői eljárás lefolytatását. Ez az arányszám - nem számítva a 2012. évi 100 % -os értéket – 2013. évben volt a legmagasabb, a kérelmet benyújtók 68,1 % -a írta alá az eljárás lefolytatását kezdeményező nyilatkozatot. 2014. évben 51,2 %, 2015. évben 64 %, 2016. évben 52,5 %, 2017. évben 54,5 %, 2018. évben 63 % és 2019. évben 62,5 % volt a nyilatkozatot aláírók aránya. A feltüntetett nyolc évben az országos összesített arány 58,1 %, ami azt jelenti, hogy 10 ügyben adott tájékoztatást követően majdnem 6 esetben elindult a bírósági közvetítői eljárás.

A megállapodással befejezett eljárások arányát a táblázat utolsó oszlopa mutatja. A 2012. évi 100 % -os megállapodási arányon kívül, ez az érték átlagosan 45 % és 59,9 % között mozgott, országos átlagban nyolc év távlatában 51,7 %, ami a bírósági közvetítés eredményességének egy igen jó mutatója.

Az érkezett bírósági közvetítői ügyek számának az érkezett polgári peres ügyek számához viszonyított arányszámait országos szinten a 3. táblázat³⁸ szemlélteti.

<i>Közvetítői és polgári peres ügyek száma, aránya</i>				
Év	Bírósági közvetítői ügyérkezés	Polgári peres ügyérkezés	Folyamatban maradt polgári peres ügyek száma	Érkezett kv. ügyek aránya a peres érkezés %-ában
2012	5	143904	61085	0,00%
2013	295	148181	64383	0,10%
2014	1281	147428	60252	0,80%
2015	1716	139705	59145	1,22%
2016	1748	148279	62426	1,17%
2017	1787	149893	70510	1,19%
2018	1299	114669	54516	1,13%
2019	1193	115752	49895	1,03%
Összesen:	9324	1107811		0,80%

³⁸ Az adatok az OBH elnökének éves beszámolóiból és a BIIR rendszerből kerültek összesítésre: <http://kpintra.justice.hu/statisztika-tipusok/birosagok-ugyforgalmi-adatai-osszefoglalo> (Letöltés: 2020. május 06.)

2012 óta a kezdeti indulást követően, az utolsó öt évben a magyar bíróságon zajló alternatív vitarendezés teljesítette, sőt meghaladta az európai uniós 1 %-os átlag érkezés arányszámait.

A statisztikai elemzéshez kapcsolódóan nem hagyhatjuk figyelmen kívül a „Paradox of mediation in Europe” jelenséget, melyről az EU Parlament készített tanulmányt.³⁹

Javier Fernández-Samaniego, a Samaniego Ügyvédi Iroda Igazgatója, választottbíró és közvetítő cikkében⁴⁰ utal arra, hogy a közvetítésről szóló (2008/52 / EK) irányelv⁴¹ elfogadása óta az Európai Parlament elismerte az úgynevezett „EU mediációs paradoxont”. A Parlament tanulmányában felhívta a figyelmet a mediáció érezhető, jelentős fejlődésének hiányára. Az EU tagállami bíróságainak ügyeiben kevesebb, mint átlagosan 1% -ban vettek igénybe mediációt annak ellenére, hogy a mediációs eljárások magas arányban sikeresek, és az igénybe vevők elégedettségi szintje is magas.

Az irányelv alkalmazásáról szóló jelentés a jelenség okaként rámutatott arra, hogy nagyon nehéz átfogó statisztikai adatokat szerezni a közvetítésről (például a közvetítést igénybe vevő vállalatok profiljáról, a közvetített ügyek számáról, a mediációs folyamatok átlagos hosszáról és sikerességi arányáról). A cikk szerint az irányelv végrehajtásáról szóló állásfoglalás nehézséget lát a nemzeti mediációs rendszerek gyakorlati működésével kapcsolatban. A tagállamokban ezek a nehézségek elsősorban az egymással versengő peres tradícióban és a „mediációs kultúra” hiányában, valamint a közvetítés tudatosságának hiányában keresendők.

A statisztikai adatok fontosak, ám meggyőződésem, hogy a közvetítés sikerességének nem kizárólagos mutatói. Az eredményes közvetítésnek nem csak a megállapodás megkötése az egyetlen mérőszáma. Egy a Székesfehérvári Törvényszék illetékességi területén ítélkező bíró kolléga maga számolt be nekem arról, hogy az ügyfelei – két éven túli perhez kapcsolódóan - részt vettek bírósági közvetítői eljárásban, de nem sikerült megállapodniuk. Amikor folytatták a peres eljárást, a bíró megdöbben, mert – ahogy ő mondta – teljesen más felek jöttek vissza a közvetítői eljárásból. Az érzelmileg letisztult, egymást (és magukat) jobban értő, nyugodtabb felekkel dolgozhatott, folytatta le a bizonyítási eljárást és döntötte el a jogvitát ítélettel.

---

³⁹ Európai Parlament (2014): „Rebooting’ the mediation directive”. Brüsszel. Elérhető: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/493042/IPOL-JURI_ET\(2014\)493042_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/493042/IPOL-JURI_ET(2014)493042_EN.pdf) (Letöltés: 2020. május 06.)

⁴⁰ Javier Fernández-Samaniego (2017): The EU Mediation Blues: Is there a way to resolve the EU Mediation “Paradox”? <https://blog.cpradr.org/2017/11/09/the-eu-mediation-blues-is-there-a-way-to-resolve-the-eu-mediation-paradox/> (Letöltés: 2020. május 06.)

⁴¹ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2008.136.01.0003.01.HUN (Letöltés: 2020. május 06.)

A kollégámra nagy hatást gyakorolt ennek az eredményességnek a megtapasztalása, azóta is rendszeresen delegál ügyfeleket közvetítésbe. Esetében is beigazolódott, amit Pokol Béla ír tanulmányában,⁴² hogy a mediátor „a legelkeseredettebb ellenfelekből is tárgyalóképes partnereket tud formálni.”

Dr. Perlaki Adrienn a Mailáth György Tudományos Pályázatra⁴³ benyújtott és különdíjban részesített dolgozatában bírósági közvetítőként egy szülői felügyelet gyakorlása és járulékos kérdései iránt folyamatban lévő, hosszabb pertartamú perhez kapcsolódóan, közvetítésre kötelezéssel indult közvetítői ügyén keresztül mutatja be, hogy egy megállapodás nélkül zárult közvetítői ügy is végződhet sikeresen. A felek megállapodás nélkül befejezett közvetítői eljárás után mentek vissza a perbe, ahol az első tárgyaláson mégis bírói egyezséget kötöttek. Esetük igazolja a közvetítés jótékony hatását akkor is, ha az eljárás nem végződik megállapodással.

Az ügyfeleknek fontos tudniuk, hogy a bírósági közvetítés egy lehetőség, amely során saját kezükbe vehetik, magánautonómiájuk körébe rendelhetik a saját ügyük, a konfliktusuk feloldását, a jogvitájuk megoldását. Mégis biztonságot ad számukra az a tudat, hogy ha nem sikerül megállapodniuk, és a perben sem tudnak később egyezséget kötni, akkor a bíró, a bíróság mindig ott áll mögöttük (ultima ráció) és el fogja dönteni a jogvitájukat.

Hasonlóan vélekedik erről dr. Gulás Judit ügyvéd, bejegyzett mediátor is: „Ha a mediáció nem vezetett eredményre, akkor ráadásul a peres eljárás kezdeményezése továbbra is nyitva áll a felek között.”⁴⁴

4.2. Utánkövetés és visszajelzések

Ha a felek maguk kötik a megállapodást, ami megoldást hoz a konfliktusukban, a tartalmával egyetértenek, akkor szinte mindig önkéntesen be is tartják. Így vélekedik Kertész Tibor a felek közös munkája eredményeként létrejött megállapodásról.⁴⁵

---

⁴² Pokol Béla (2002): A jog elkerülésének útjai. Mediáció, egyezségkötés, Jogelméleti Szemle, 2002/1. szám, 2. pont

⁴³ Mailáth György Tudományos Pályázat 2015 évi OBH által történt kiírására dr. Perlaki Adrienn a Polgári Jogi szekcióban: A bírósági közvetítés a peres eljárások és a jó gyakorlatok tükrében, különdíjas pályamunkája III.6. pontja. Ábrahám Márta (szerk) (2015): Mailáth György Tudományos Pályázat 2015 Díjazott dolgozatok. OBH, Budapest. Elérhető: <https://birosag.hu/sites/default/files/2018-08/D%C3%ADjazott%20dolgozatok%20Mail%C3%A1th%20Gy%C3%B6rgy%20Tudom%C3%A1nyos%20P%C3%A1ly%C3%A1zat%202015..pdf> (Letöltés: 2020. május 06.)

⁴⁴ Szecskay Ügyvédi Iroda: Mediáció a devizahiteles pereknél – Egy hatékony eszköz a hosszú és költséges pereskedés helyett: <https://www.jogiforum.hu/hirek/31815> (Letöltés: 2020. május 06.)

⁴⁵ Kertész Tibor (2010) im. 12. o.

A bírósági közvetítői eljárások során is ez a tendencia tapasztalható, melyet Benkoviczné dr. Varga Erika kutató-elemző munkájában⁴⁶ szemléltet. Bírósági közvetítőként a Kecskeméti Törvényszékre egy adott évben érkezett bírósági közvetítői ügyek utánkövetését végezte el. Aktavizsgálat után kérdéssorral kereste meg az eljárásban részt vett feleket, mely alapján a megállapodás sorsát követte nyomon.

A tapasztalatait összegezve – a többi közt - megállapította, hogy azok a felek, akik közösen vettek részt az előkészítő ülésen, de a közvetítői eljárásba érdemben nem bocsátkoztak bele, a perbe visszatérésüket követően 54,5%-ban egyezséget kötöttek vagy az eljárás szünetelésére került sor. Feltételezhető, hogy e magas arányszámban szerepe lehet a tájékoztató ülésnek.

A lefolytatott eljárásokban 80 % -os megállapodási arány mellett az utánkövetés kimutatta, hogy ezen megállapodásokat a felek 82 % -a tartja be önkéntesen. „A közvetítésben nem a bírósági eljárás alternatíváját látták, hanem annak a bíróság által biztosított kitértő mozgásterét”, írja a tanulmányban a szerző.

Lovas Zsuzsa és Herczog Mária⁴⁷ szerint az esetek nyomon követése (utókövetés) a mediátorok számára visszajelzés a munkájukról, arról, hogy a felek betartják-e „a megállapodást, vagy mi az oka, ha ez mégsem sikerül.”

A tanulmányban írtakat értékelve, számokban kifejezve is jól látható a közvetítés utólagos jótékony hatása, megállapodások nélkül is eredményes volta. Mindezek kétségkívül a bírósági közvetítők magas szakmai színvonalon végzett munkáját dicséri.

A korábban ismertetett ügyadatok alapján értelemszerűen nőtt az eljárásokban részt vett ügyfelek száma is. A sok éves tapasztalatom birtokában több közvetítő, több személyes élményéről számolt be, melyekben az volt közös, hogy a felek szóban jeleztek vissza az eljárásról, míg voltak ügyfelek, akik e-mailben is leírták véleményüket a bírósági közvetítői eljárásról vagy éppen a bírósági közvetítő közreműködéséről. A vélemények az elégedettségi háromszög⁴⁸ – kimenetel, a megbeszélés módja és a pszichológiai körülmények – elemeit érintették.

Az ügyfelek általában kommunikációjuk „megnyílásáról”, vagy éppen a másik fél álláspontjának megértéséről számolnak be. Ügyféltől elhangzott olyan visszajelzés, hogy a két közvetítői ülés közötti hétvégén többet beszéltek egymással, mint korábban az egész együttélésük ideje alatt.

Sokan nem is értik, hogyan sikerült egyáltalán leülni egy asztalhoz a másik peres féllel, és megállapodást kötni. Jellemzően köszönik a közvetítő, a bíróság

---

⁴⁶ Benkoviczné Varga Erika (2017): Bírósági közvetítői eljárások utánkövetéséből levonható következtetések, Jogi Fórum: <https://www.jogiforum.hu/publikaciok/867> (Letöltés: 2020. május 06.)

⁴⁷ Lovas Zsuzsa – Herczog Mária (2019) im. 105.o.

⁴⁸ uő. 133.o.

munkáját. Előfordult olyan eset is, hogy az egyik fél jelenlegi élettársa megvárta a közvetítőt a közvetítői ülés után és megköszönte a közvetítő munkáját. Kérdezte, hogyan sikerült elérni, mert ők azt hitték, a másik féllel beszélni sem fognak tudni, így a megállapodásban nem is bíztak, ez maga a csoda. (Az élettárs nem volt jelen a megbeszéléseken.)⁴⁹

Dr. Faragó-Mészáros Judit ügyvéd cikkében idézi ügyfelének sorait, melyek híven tükrözik ügyfelének véleményét a bírósági közvetítői eljárásról.⁵⁰

„Az alábbiakat tudnám elmondani a mediátori eljárásról.

Időtartam: összehasonlítva a bíróság tárgyalási ütemezésével, a mediátori eljárás sokkal gyorsabb. Szerencsére ennek is van egy időtartamkorlátja. Ennek köszönhető, hogy végül az esetemben megszületett a megállapodás.

Mediátor: szerintem a mediátor személye fontos. Egy mederben tudja tartani a megállapodási folyamatot, a személyeskedések, viták sorát. A megállapodás érdekében érvelni tud, vagy esetleg meg tudja győzni a fele(ke)t. Rávilágít a közös pontokra és megadja vagy javasolja a kompromisszum lehetőségeit. Tolerálja a nem bírósági gyakorlati megoldásokat....

A mediátori eljárásban pont az ügyfeleknek maguknak kell a megállapodást létrehozniuk, hogy később az önkéntes jogkövető magatartásuk alapján betartsák a saját maguk által létrehozott megállapodást. Megállapodás: vitathatatlan előnye, hogy gyorsítja a folyamatot”.

Nem hagyhatom ki tanulmányomból a Székesfehérvári Törvényszék bírósági közvetítőinek írt ügyfelektől származó e-mail idézetek sem:⁵¹

„... - án lezajlott a válóperes tárgyalásunk. A Tisztelt Bírónő az egyezség minden részét /kivéve a döntést, ahogy ezt beszéltek is/ jóváhagyta és mivel lemondunk a fellebbezési jogunkról, rögtön jogerőre is emelkedett. Ezúton szeretném Önnek nagyon szépen megköszönni a közvetítést, a türelmet, a kitartást. Ön nélkül ez még évekig elhúzódott volna, mindenkinek sok-sok bosszúságot okozva. További sikeres munkát kívánok. Mély tisztelettel: ...”

„Nagyon köszönjük a mindenre kiterjedő eljárást, a lehetőséget arra, hogy a számunkra fontos kérdéseket meg tudtuk beszélni! A közvetítő kérdései nagyon sok mindenben elgondolkodtattak, hogy valóban én látom-e jól a helyzetet.

Köszönjük a közvetítő nyugalmát, türelmét, a segítséget!”

„Köszönjük a segítséget, korrekt volt és mindenre kiterjedő!”

49

https://szekesfehervaritorvenyszek.birosag.hu/sites/default/files/field_attachment/visszajelzesek.pdf (Letöltés: 2020. május 19.)

⁵⁰ Faragó-Mészáros Judit (2015): Közvetítés: ahogy az ügyvéd látja, Jogászvilág:

<https://jogaszvilag.hu/kozvetites-ahogy-az-ugyved-latja/> (Letöltés: 2020. május 06.)

⁵¹ https://szekesfehervaritorvenyszek.birosag.hu/sites/default/files/field_attachment/visszajelzesek.pdf (Letöltés: 2020. május 19.)

„Továbbiakban is szeretnék bírósági közvetítést, mert a közös vagyon megosztásban sem tudunk megegyezni. Mivel esélyt látok arra, hogy ezt bírósági közvetítés útján rendezzük, ezért szeretném elindítani ezt az eljárást.”

A bírósági közvetítői eljárásban részt vett ügyfelek véleményét egy másik aspektusból is szeretném bemutatni.

2013. év végétől már minden törvényszéken elérhető volt a bírósági közvetítés. Ezért, valamint a hatékony és egyenletesen magas színvonalú bírósági közvetítői tevékenység biztosítása érdekében az OBH 2017. márciusában körlevélben kereste meg a törvényszékeket. Az adatszolgáltatáshoz formanyomtatvány is készült. Több vizsgálati szempont meghatározásával tájékoztatást kért arról, hogy 2016. évben hány panaszbeadvány érkezett az elnökhöz vagy bírósági koordinátorhoz a bírósági közvetítéssel összefüggésben? A panaszok hány ügyet, illetve közvetítőt érintettek? Hány panasz érintett a bíróság által kötelezően elrendelt, és hány-érintette a felek által önkéntesen választott bírósági közvetítői eljárást? A vizsgálat eredményeként összesen hány panasz minősült alaposnak és hány alaptalannak? Az alaposnak minősült panasz pontosan mire irányult? (eljárásra, személyre, egyéb körülményre) Milyen intézkedést tettek vagy vezettek be a panasz kivizsgálását követően?

A vizsgálat kiértékelése során a törvényszékek összesített válaszaiból megállapítást nyert, hogy bírósági közvetítést érintően 2016. évben az ország egyetlen törvényszékére, annak illetékességi területéhez tartozó járásbíróságra sem érkezett elnöki vagy bírósági koordinátori panaszbeadvány. Tájékoztatásul megküldésre került számos, a felek által írt köszönőlevél, pozitív visszajelzés, amelyet a betérjesztő bíróságon gyűjtöttek össze.

4.3. A bírósági közvetítés ismertsége – kommunikációs eszközök

Egy új jogintézmény, mint például a bírósági közvetítés megismertetése, elfogadottságának növelése hosszú távú feladat. Ebben kiemelt jelentősége van a kommunikációnak.

A kommunikáció, a tájékoztatás nagy hatású erő. Buda Béla szerint: „a kommunikáció a mindennapi gondolkodás általános és alapvető tartozéka.”⁵² A bírósági közvetítés új jogintézményének bevezetésénél, elfogadtatásánál elengedhetetlen a kommunikációs csatornák használata, a kommunikációs stratégiai gondolkodás.

A bírósági közvetítés esetében jelen van a belső és külső, írott és szóbeli kommunikáció.⁵³

---

⁵² Buda Béla (1986): A közvetlen emberi kommunikáció szabályszerűségei, (harmadik kiadás), Animula, Budapest, II.fejezet

⁵³ Debreceni Egyetem, 2014. május 23., A mediáció a bíróságok és a szociális szakma tükrében, szakmai konferencia, a szerző: A bírósági közvetítés a magyar bírósági rendszerben című előadásából

A kialakított gyakorlat szerint a bíróságok belső kommunikációjában célzottan, a jogintézmény ügyintézésében érintettek kapnak felkészítő tájékoztatást. Ez a kör a bíraktól, a titkárokon, fogalmazókon, irodai és más tisztviselőkn, ügyfelekkel kontaktáló alkalmazottakon keresztül egészen a biztonsági szolgálat tagjaiig terjed.

A tájékoztatásuk lehet közvetett, formája írásbeli, mint például e-mail, coospace oktató felület, intranet, VIBE felületek, ahol elérhetők a tájékoztatók, az eljárási protokollok, nyomtatvány minták, GY.I.K., ügyfelek visszajelzései stb. Emellett kapnak közvetlenül szóbeli tájékoztatást is, például képzések, helyi képzések, értekezletek, kollégiumi ülések, szakmai napok, regionális és országos képzések, továbbképzések, akkreditált képzések, konferenciák, nemzetközi képzések alkalmával.

A bírák „érzékenyítésében” leghatásosabb a személyes tapasztalatok közvetlen átadása, ami hatékony eszköz a szemléletformálásra. A leghitelesebb kommunikáció, amikor az egyik bíró számol be a másik bírónak „a bírósági közvetítés körében szerzett pozitív tapasztalatairól.” Ezt a megállapítást tette Benkovicsné dr. Varga Erika bírósági közvetítő is tanulmányában.⁵⁴

A külső kommunikáció az ügyfelek, esetlegesen leendő ügyfelek célcsoportja irányába hat. Az ügyfelek jogintézményről való tájékoztatása érdekében írásban és szóban is kommunikálunk. Mindez történhet a bíróság épületén kívül, vagy a bíróságon.

Írásban például internetes felületeken, a bíróságok honlapján, idézés nyomtatványokon, különböző sajtómegjelenésekben. Hatásos információ-szerzésre ad lehetőséget a bírósági közvetítésről készült rövidfilm⁵⁵ is, melyet a Gyulai Törvényszék forgatott le az OBH támogatásával. Szóban adunk tájékoztatást például a „Nyitott Bíróság” program rendezvényein, vagy akár társhatóságoknak konferenciákon, közös szakmai napokon, illetve média megjelenésekben.

A felek írásbeli tájékoztatása a bíróságok épületében sem maradhat el, az ügyfélközpontokban, lajstromirodai fogadónapokon, ügyfélsegítő napokon és a porta szolgálatnál is kaphatnak tájékoztatókat a jogintézmény igénybevételek módjáról és a bírósági közvetítők elérhetőségéről. Továbbá a bírósági épületekben, az ügyfelek számára nyitva álló terekben egységes arculatú

---

⁵⁴ Benkovicsné Varga Erika (2016): A bírósági közvetítés jelene és jövője. In: Ábrahám III.2.2. pontja. In: Ábrahám Márta (szerk) (2016): Mailáth György Tudományos Pályázat 2016 Díjazott dolgozatok. pp. 1011-1072. <https://birosag.hu/sites/default/files/2018-08/D%C3%ADjazott%20dolgozatok%20Mail%C3%A1th%20Gy%C3%B3rgy%20Tudom%C3%A1nyos%20P%C3%A1ly%C3%A1zat%202016..pdf> (Letöltés: 2020. május 06.)

⁵⁵ Film: <https://birosag.hu/hirek/kategoria/ugyfeleknek/hogyan-zajlik-birosagi-kozvetitoi-eljaras-video> (Letöltés: 2020. május 14.)

plakátokról is informálódhatnak és hozzájuthatnak a központi honlapról az Iránytű szórólaphoz is.⁵⁶

Tapasztalataim szerint ugyanakkor az ügyfelek tájékoztatásában a legeredményesebb mégis a bíró szóbeli tájékoztatása. A tájékoztatás fontosságára az Európai Parlament a mediációról szóló EU irányelv (2008/52 / EK) végrehajtásáról szóló, 2017. szeptember 12-i új állásfoglalásában⁵⁷ szintén felhívja a figyelmet. Ajánlasként fogalmazza meg a tagállamoknak, hogy fokozniuk kell a közvetítés hasznosságának tudatosítását, a polgári és kereskedelmi vitákban a közvetítés használatának ösztönzésére irányuló erőfeszítéseket. Megfelelő tájékoztató kampányok révén szorgalmazzák a közvetítés használatát, megfelelő és átfogó tájékoztatást nyújtva állampolgáraiknak és a jogi személyeknek az eljárás lényegéről, pénz- és időmegtakarításban mérhető előnyeiről, továbbá biztosítja a jogi szakemberek közötti jobb együttműködést e cél megvalósulása érdekében. Ezzel összefüggésben hangsúlyozza, hogy szükség van a különböző tagállami igazságszolgáltatási rendszerekben bevált gyakorlatok cseréjére, amelyet megfelelő, európai szintű intézkedésekkel kell támogatni, a közvetítés hasznosságának jobb megismertetése céljából.

5. Ügyvédek, bírók és a mediáció

5.1. Az ügyvédi attitűd bírói szemszögből

Eddigi tapasztalataim alapján úgy látom, hogy a közvetítői eljárásban részt vevő ügyvédek száma viszonylag állandó, kb. az eljárások egyharmadában vesznek részt. Nem felekként, hanem az ügyfelüket segítő támogatóként.

Az ügyvédek a közvetítéshez fűződő kapcsolatuk szerint alapvetően két csoportba sorolhatóak. Egy része nagyon támogatja a közvetítést, elfogadja, az ügyfelének maga is ajánlja, közülük többen maguk is mediátorok. Másik részük mereven elutasítja, ügyfelét is lebeszéli a közvetítés igénybevételéről.

A korábban már meghivatkozott dr. Faragó-Mészáros Judit ügyvéd véleménye⁵⁸ erről: „... amilyen sokszínű az ügyvédtársadalom, olyan különbözőek a válaszok is, a paletta széles: a teljes elutasítástól a csendes belenyugvásig terjed.” Elmondja, kollégái hiányolják a mediátorok jogi tudását, és egy részük piacvesztésnek éli meg a közvetítő közreműködését, de állítása szerint jelen van a szakmai féltékenység is az ügyvédi karban.

---

⁵⁶ Iránytű: <https://birosag.hu/birosagi-iranytu#section-1086> (Letöltés: 2020. május 06.)

⁵⁷ Az Európai Parlament állásfoglalása: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0321_HU.html (Letöltés:2020. május 06.)

⁵⁸ Faragó-Mészáros Judit (2015) im.

Dr. Varga-Szombath Anita bíró tanulmányában⁵⁹ olyan ügyvédi attitűdről számol be, miszerint a jogi képviselők nem voltak támogatóak a közvetítői eljárást illetően. A hozzáállásuk hatással van az ügyfeleikre, akiket minden áron igyekeznek lebeszélni a közvetítői eljárás igénybevételéről. A szerző feltételezi, ennek oka lehet, hogy az ügyfeleiket féltik olyan megállapodás megkötésétől, amely nem szolgálja teljes mértékben az érdekeiket vagy az ügyfelük elvesztésétől tartanak. Beszámol olyan tárgyalótermi esetről, amelyben a felek a jogi képviselőik véleménye ellenére kérték a bírósági közvetítői eljárás lefolytatását, mely során végül megoldódott a konfliktusuk a közvetítői eljárásban létrejött megállapodással, a peres eljárás pedig bírói egyezséggel fejeződött be.

Bírói munkám során a tárgyalásokon több olyan ügyvéddel is találkoztam, akik elhivatottan támogatták a közvetítést. Köztük volt olyan, aki maga is képzett közvetítő, volt olyan is, aki kételkedve ugyan, de részt vett a bírósági közvetítői ülésen és meggyőződött annak sikerességéről, pozitív hatásáról. A Székesfehérvári Törvényszék illetékességi területén praktizál több olyan ügyvéd is, aki „visszajáró” a bírósági közvetítésbe, rendszeresen jön újabb ügyfeleivel kérni az eljárás lefolytatását

Véleményem szerint az ügyvéd és a közvetítés kapcsolatában irányadó az ügyvédi tevékenységről szóló törvény⁶⁰ 1. § -a, ami rögzíti, hogy: „Az ügyvédi hivatás ... az ellenérdekű felek közötti jogvita - lehetőség szerinti - megegyezéssel történő lezárására irányuló tevékenység ...”

Az ügyvéd tulajdonképpen miért is ajánlja ügyfelének a közvetítést, amikor gondolhatja azt is, hogy ő is egyeztet, ha nem tudja összehozni a megállapodást, akkor a közvetítő sem. Hiheti azt is, hogy a gyors eljárással elveszíti ügyfelét, vagy érezheti úgy, hogy kimarad az eljárásból, nem lesz szerepe. Esetleg tart attól, hogy az ügyfele rosszabb helyzetbe kerül, mint egy ítélettel befejezett perben, és még hosszan sorolhatnám az ellenérveket.

Mégis úgy gondolom, az ügyvéd elsődleges feladata az ügyfele érdekének szem előtt tartása, illetve annak figyelembevétele, hogy mit szeretne az ügyfele. Kétség nem fér hozzá, hogy ügyfele, a peres fél, elsősorban a per számára előnyös befejezését szeretné, lehetőleg minél hamarabb, költséghatékonyan, szakszerű jogi képvisellel. Családjogi perekben egy későbbi – a közös gyermek érdekében – működő szülőtársi kapcsolatot szeretne, vagy más perekben akár az üzleti kapcsolat fenntartását, az üzleti titok megőrzését, piaci egyensúlyának, jelenlétének megtartását, és a jó hírvének megőrzését.

---

⁵⁹ Varga-Szombath Anita (2017): Bíró a közvetítés partján – A bírósági közvetítés gyakorlatáról, előnyeiről, és sikerének titkairól, Jogi Fórum: <https://www.jogiforum.hu/hirek/37994> (2020. május 06.)

⁶⁰ 2017. évi LXXVIII. törvény az ügyvédi tevékenységről: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1700078.TV> (2020. május 06.)

A jó ügyvéd tudja, hogy a közvetítés számára hosszú távú befektetés, ami megtérül. Az ügyvédi egyeztetés más, mint a közvetítés (jogvita megoldása – jogvita és a konfliktus megoldása), az ügyfél elégedettsége erősíti a bizalmi viszonyt,⁶¹ a gyors és gazdaságos befejezés miatt hozzá fog kötődni az ügyfél, a későbbiekben minden jogi ügyével hozzá fordul, sőt másoknak is ajánlani fogja ügyvédjét. A bírósági közvetítói eljárásban is szükség van a jogi képviselő támogató jelenlétére és szakértelmére. A közvetítói eljáráshoz kapcsolódó ügyvédi költség pedig beépíthető az ügyvédi díjba, ami az ügyvédi megbízási szerződésben is rögzíthető.

A jó ügyvéd lehet az első döntési pont a közvetítésben, hiszen az ügyvéd ismerheti fel először, hogy az ügyfele jogvitájában van-e lehetőség közvetítói eljárásra. A Szecskay Ügyvédi Iroda⁶² felismerte, hogy a felek számára a konfliktusuk gyakran a nem megfelelő kommunikációból adódik. Állítják, hogy a mediáció éppen abban segíthet, hogy helyreállítja a kommunikációt a felek között, ami lehetőséget nyújt a feleknek egy lényegében konszenzusra épülő megállapodás megkötésében.

Ilyen felismerést követően az ügyvéd javasolhatja ügyfelének a gyors és hatékony bírósági közvetítói eljárást, tájékoztathatja őt az eljárás szabályairól, az ingyenességről, az illetékkezdvényekről. Ha a fél a bírósági közvetítés mellett dönt, segítheti őt az eljárás megindításában. Dr. Faragó-Mészáros Judit ügyvéd továbbmegy⁶³ amikor kimondja, ügyfele érdekében jár el akkor is, amikor segítségére van a megfelelő szakértelemmel rendelkező közvetítő kiválasztásában is.

Ezen túlmenően az ügyvéd támogatóként részt vehet a közvetítói üléseken, jogilag ellenőrizheti a megállapodás szövegét (jóváhagyhatóság, végrehajthatóság szempontjából). A közvetítói eljárásban megkötött megállapodást követően feladata lehet a megállapodáshoz kapcsolódó okiratok, szerződések megszerkesztése is. Jogi tanácsokkal láthatja el ügyfelét, ezzel elősegítve a megállapodás létrejöttét.⁶⁴ Mindezekről tájékoztató is található a Magyarország Bíróságai honlapon ügyvédek számára a polgári és közigazgatási ügyekhez kapcsolódó bírósági közvetítésről.⁶⁵

---

⁶¹ Turcsáné Molnár Katalin (2014): Ügyvédek szerepe a közvetítói eljárásban, Világgazdaság Üzleti Napilap, 46. évfolyam, 69. (11329.) szám: <https://www.vg.hu/kozelet/ugyvedek-szerepe-a-kozvetitoi-eljarasban-425151/> (Letöltés: 2020. május 06.)

⁶² Szecskay Ügyvédi Iroda: Mediáció a devizahiteles pereknél – Egy hatékony eszköz a hosszú és költséges pereskedés helyett, Jogi Fórum: <https://www.jogiforum.hu/hirek/31815> (Letöltés: 2020. május 06.)

⁶³ Faragó-Mészáros Judit (2015) im.

⁶⁴ Mindezeket az érveket, véleményeket az OBH munkacsoportja is megfogalmazta, felhasználta előadások alkalmával, tájékoztatók szerkesztésénél

⁶⁵ Tájékoztató polgári ügyekben: <https://birosag.hu/birosagi-kozvetites/tajekoztato-az-eljarasrol/ugyvedeknek/polgari-ugyben> Tájékoztató közigazgatási ügyekben: <https://birosag.hu/birosagi-kozvetites/tajekoztato-az-eljarasrol/ugyvedeknek/kozigazgatasi-ugyben> (Letöltés: 2020. május 06.)

A fentiekhez kapcsolódóan, hasonlóan vélekedik Dr. Faragó-Mészáros Judit, aki tapasztalatból állítja: a közvetítő közreműködése nem eredményez feltétlenül bevétel-kiesést, mert az ilyen eljárások további szakaszaiban szükség lehet az ügyvéd szaktudására. Határozottan állítja, hogy egy elégedett ügyfél mindenképpen visszatér hozzá egy esetleges későbbi más ügyében.⁶⁶

Bizakodó vagyok a bírósági közvetítés ügyvédi körben való ismertségével és elfogadásával kapcsolatban, amikor az alábbi és ehhez hasonló visszajelzéseket olvasom:⁶⁷ *„Ezúton is szeretném megköszönni segítő közreműködését, amely nélkül a felek között megállapodás megkötésére nem került volna sor.”*⁶⁸

Összességében egyetértek dr. Faragó-Mészáros Judit ügyvéddel abban is, hogy az ügyvédek körében is szükséges szemléletváltás eredményeként a közvetítői eljárás bekerül a „jó ügyvéd” fegyvertárába.⁶⁹

5.2. Bírók és mediáció – bírói szemszögből

A bírák alternatív vitarendezéshez való hozzáállása nem egységes. Ennek egyik oka, hogy a bírói szocializációban a vitát hagyományosan ítélezéssel rendezi, eldönti, ami teljesen helyénvaló, hiszen a bíró feladata az ítélezés. Ilyen közegbe érkezett meg – hagyományok és előzmények nélkül – a 2012. évi jogalkotói döntést követően egy lehetséges új alternatív vitarendezési mód a bíróságokra, a bírósági közvetítés, mint nemperes eljárás. Voltak, akik idegenkedtek tőle, nem hittek az új eljárás hatékonyságában, bírósági életképességében, azonban voltak többen is, akik kipróbálták, megtapasztalták az előnyeit és meggyőződtek a működőképességéről, ajánlották másoknak, többen képzésekre is jelentkeztek. Voltak, akik a hasznosságát ugyan elismerték, mégis kétségeket fogalmaztak meg, feltéve a kérdést: van-e helye a bíróságon alternatív vitarendező eljárásnak. Ezek a reakciók természetesek még egy új jogintézmény bírósági bevezetésekor is, nemhogy egy bírósági profiltól teljesen eltérő vitarendezési mód esetében. Ahogy korábban már írtam, szemléletváltást igényelt a bíróságokon, hogy a bírók ne tekintsék saját munkájuk és az igazságszolgáltatásban játszott kulcsszerepük megingatásának ezt az új eljárást. Minél több tapasztalatot szereztek, annál inkább csökkent az ellenzők és kételkedők száma, és egyre gyarapodtak a támogatók.

Dr. Varga-Szombath Anita – bírósági közvetítő titkárból lett - bíró véleménye⁷⁰ szerint: „egy bíró, aki szem előtt tartja a peres ügyek lehetőség szerinti békés

---

⁶⁶ Faragó-Mészáros Judit (2015) im.

⁶⁷ https://szekesfehervaritorvenyszek.birosag.hu/sites/default/files/field_attachment/visszajelzesek.pdf

⁶⁸ T.Vankó Katalin: Dr. Turcsánné Dr. Molnár Katalin, Jogi Fórum interjú: <https://www.jogiforum.hu/interju/135> (Letöltés: 2020. május 06.)

⁶⁹ Faragó-Mészáros Judit (2015) im.

⁷⁰ Varga-Szombath Anita (2017) im.

lezárását, az ügyfeleknek ajánlja a közvetítést és él a kötelező közvetítés eszközével is.” Cikkében a közvetítői eljárás őszinte híveként kiemelten fontosnak tartja a bíró közvetítéshez való szakmai hozzáállását, a jogintézmény iránti érzékenységét. Különösen nagy jelentőséget tulajdonít annak, hogy megtörténik-e és ha igen milyen módon és tartalommal a felek tájékoztatása a közvetítői eljárás és a bírósági közvetítés lehetőségéről, az eljárás lényegéről, jellemzőiről és előnyeiről.

A bírók közvetítésben játszott szerepével kapcsolatban nem tekinthetünk el attól, hogy a bíróságokra az ügyfelek konfliktusokkal, akár régóta húzódó konfliktusokkal érkeznek. A bíróságokra gyűlnek a vitás ügyek, a bíróságok a jogviták legismertebb gyűjtőhelyei.

A peres eljárásra a versengő tárgyalás⁷¹ jellemző, ahol taktikai érdekérvényesítés folyik a peres felek között. Mégis, mint „minden kommunikációban, lényeges szerepet játszik a szituáció, a kommunikáló felek közötti viszony, ... tágabb értelemben a közlés egész kontextusa.”⁷² Talán ezzel magyarázható az a jelenség, hogy a tárgyalóteremben a bíró érzékenysége a közvetítés iránt nagyon erős hatást gyakorol az ügyfélre. A „delegáló bíró” a legerősebben ható tényező az alternatív vitarendezés irányába. A bírónak tekintélye és vélemény formáló a szava. A bírák koordináló, érzékenyítő, közvetítői utat megnyitó szerepben vannak.

Egy bírósági közvetítő személyesen számolt be nekem – nevet nem említve – egyik közvetítői ügyéről, amelyben az első megbeszélésre azzal érkezett a fél, hogy ő nem akart eljönni, de a bíró a tárgyalóteremben javasolta a közvetítést. Úgy gondolkodott, hogy mivel a bíró okos ember, ismeri a jogvitájukat és ha lát esélyt arra, hogy a közvetítői eljárásban megoldhatják, akkor bizony ő kipróbálja. Tanulságos volt számomra ez az eset, mert a bírói tájékoztatás fontosságát, hatását és erejét, egyben felelősségét bizonyította.

A Magyar Tudományos Akadémián megrendezett II. Alternatív Vitarendezési Konferencián,⁷³ a pódiumbeszélgetés résztvevőjeként kérdezték tőlem, hogyan viszonyulnak a magyar bírók a bírósági közvetítéshez. A fenti vélekedésemen túl fenntartom, amit a kérdésre válaszoltam a konferencián. A magyar bírók hozzáállását tükrözi az a kiváló eredmény, hogy az ő segítségükkel a magyar bíróságok első helyre kerültek az Európai Bizottság 2017. és 2018. évben közzétett Igazságügyi Eredménytábláján. Két éven keresztül az alternatív

---

⁷¹ Pallai Katalin (s.a.): Vitarendezés és konfliktuskezelés – jegyzet/gyakorlati segédlet. Elérhető: <http://www.pallai.hu/wp-content/uploads/2010/11/2011-Pallai-vitarendezés-jegyzet-BCE.pdf>

⁷² Buda Béla (1986) im. II./2. pont

⁷³ Magyar Nemzeti Bank, a Pénzügyi Békéltető Testület és az OBH közös szervezésében 2017. szeptember 28 – 29 napjain, a Magyar Tudományos Akadémián megrendezett II. Alternatív Vitarendezés Konferencia, nemzetközi konferencia, Tanulj meg bölcsen egyezséget kötni – pódiumbeszélgetésben elhangzott tartalom

vitarendezési módszerek használatának előmozdítása és ösztönzése terén a magyar bíróságok a tagállamok között az első helyen álltak az Európai Unióban.⁷⁴

Amit a bírók és a bírósági közvetítés kapcsolatában még kiemelnék az az, hogy a mintegy 500 képzésen részt vett bíró és bírósági titkár közül nem mindenki kéri a közvetítővé kijelölését. A képzés során szerzett tudásuk mégsem veszik el, mert beépül a személyiségükbe a képzéseken megszerzett kompetenciáik az ítélezési munkájukban hasznosulnak, gazdagítják a bírói szakmai személyiségüket és eszköztárukat, rendkívüli módon erősítve növelik a tárgyalási biztonságot. Ahogy dr. Barnáné dr. Muczer Erzsébet látja, a tárgyalás bizalmi, higgadt légkörének a kialakításához a jogi felkészültség mellett szerepe van a bíró személyiségének, kérdezési és reflektálási módjának. A felekkel, tanúkkal való hatékony bánásmód jól elsajátítható a mediáció módszerei által a tréningeken.⁷⁵

Benkovicsné dr. Varga Erika általános tapasztalatra hivatkozik publikációjában,⁷⁶ miszerint a bírósági közvetítő titkároknak a bírói kinevezés után nagymértékben megkönnyíti a kezdő bírói szakmai szocializációját, a tárgyalás vezetését, összességében a munkájuk végzését a bírósági közvetítésben szerzett gyakorlat. Az elsajátított kompetenciák a klasszikus ítélezési tevékenységben is jól hasznosíthatóak. Például önismeret, pártatlanság, előítéletektől mentes gondolkodásmód, empátia, osztott és értő figyelem, asszertivitás, kérdezőtechnika, konfliktus- és indulatkezelés, flexibilitás, jövő és megoldás fókuszú gondolkodásmód.

A fenti példák jól érzékeltetik a közvetítés, a közvetítői képzések értékét és hasznát a bíró, a titkár és a bírósági rendszer számára. A közvetítői tudás, képesség bent marad a bírósági szervezetrendszerben, erősítve azt.

6. Összegző gondolatok⁷⁷

Tanulmányom bevezető gondolataiban arra kerestem a választ, hogy a bíróságoknak milyen szerep jut az alternatív vitarendezésben, hol van a helye, illetve van-e helye a közvetítésnek a bírósági szervezetrendszerben. Úgy gondolom, az erről alkotott véleményem a sorok között kiolvasható.

---

⁷⁴ Európai Bizottság, Igazságügyi Eredménytábla: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/justice_scoreboard_2018_en.pdf <https://birosag.hu/hirek/kategoria/birosagokrol/igazsagugyi-eredmenytabla-magyarorszag-az-elso> (Letöltés: 2020. május 06.)

⁷⁵ Barnáné Muczer Erzsébet (2000) im. 603 – 604.o.

⁷⁶ Benkovicsné Varga Erika (2017) im.

⁷⁷ Az OBH, 2018. október 17-18. napjain, a Magyar Igazságügyi Akadémián megrendezett, A bírósági közvetítés társadalmi beágyazottsága/aspektusa, III. Nemzetközi Bírósági Közvetítői Konferencián, a szerző: Kihívások a magyarországi bírósági közvetítés terén előadása kézirat részletei felhasználásra kerültek

Az európai unió törekvései, az irányelvek szándéka szerinti tartalom mára a magyar jogrendszerbe beépítésre kerültek. Megalkotásra került a 2002. évi LV. törvény a közvetítői tevékenységről. Meghatározásra kerültek a közvetítésre általában alkalmas ügýtípusok, a közvetítővé válás folyamata, a képzési rendszer is kialakult, valamint az eljárásrend is megszilárdult. A 2012. évben létrejött magyar szabályozás lehetővé tette a bíróságokon a közvetítést.

A jogszabályi környezet kedvezett a jogintézmény hazai fejlődésének, megalkotásra kerültek a bírósági közvetítés jogi garanciái és eljárásrendje a bíróságokon. Jogi háttérrel és kerettel adott a bírósági közvetítésnek a Ptk., az új Pp. és a Kp., melyekben helyet kapott az alternatív vitarendezés, a bírósági közvetítés.

Az OBH stratégiájában kezdetben a bírósági közvetítés jogintézményének meghonosítása, –bírósági szervezetbe való integrálása volt a feladat, amivel egyidejűleg a jogintézmény megerősítése, népszerűsítése is cél volt. Az elmúlt 6 év alatt elértük, hogy a bíróságokon már minden dolgozó által ismert és erős lábakon áll a jogintézmény.

A jogi keretek megléte után felépült a személyi háttér, vagyis kiépült a közvetítői hálózat. A bíróságok többségén elérhető bírósági közvetítő. Az első nyolc évben a bírósági közvetítők munkáját minden törvényszéken koordinátor bíró igazgatta, az országos koordinátor segítségével. Az igazgatási hálózat mellett a nyolcadik év végére körvonalazódott a szakmai támogató hálózat is.⁷⁸

Az OBH pályázati úton lehetővé tette a tárgyi feltételek biztosítását a nagyobb bíróságokon 2015. évben, amely pályázat keretében a közvetítők számára szükséges eszközöket is beszerezhettek a pályázó törvényszékek.

Ami a bírósági közvetítés ügyforgalmát illeti, 2012. évben kezdtünk 5 üggyel, amik kivétel nélkül megállapodással zárultak. 2019. év végére meghaladtuk az 5.400 lefolytatott eljárást

A bírósági közvetítés első nyolc évében kialakult képzési rendszere sokrétű. Mindenek előtt a 60 órás alapképzés, amibe rendszeresen bejártak tapasztalatcserére a gyakorlott közvetítők is. Kezdő és gyakorlottabb közvetítők továbbképzésére is sor került, valamint éves rendszerességgel tartottak további képzéseket a közvetítésben érintettek számára. Sikeresnek bizonyultak a szakirányú (családjogi, munkajogi, gazdasági jogi) továbbképzések, valamint a nagy – több, mint 100 ügy fölötti - tapasztalattal rendelkező bírósági közvetítők, mint instruktorjelöltek képzése, a koordinátorok országos értekezlete, regionális szakmai napok, országos konferenciák és 2016-tól évente külföldi előadók előadásait is meghallgathattuk a nemzetközi konferenciákon. Számos segédanyag, tájékoztató, végzés minta, eljárási protokoll és jogszabálymódosítási javaslat is született közvetítés témában.

---

⁷⁸ A vizsgált tárgyidőszakon kívül, a tanulmány készítésekor hatályban lévő 3/2020. (I.31.) OBH utasításban egy új szakmai támogatási forma jelenik meg, „tanácsadó testület”, illetve „szakértő”. Kialakult gyakorlat hiányában ennek elemzése még korai lenne, de egy újabb tanulmány kiváló témája lehet.

Az alternatív vitarendezés bíróságon való megjelenése mellett fontos hangsúlyozni, hogy a bíróságok feladata az ítélezés, ez nem képezheti vita tárgyát. Ugyanakkor az a jogalkotói akarat sem vitatható el, amely törvényekbe foglaltan nyit utat a bírósági tevékenységhez kapcsolódó alternatív vitarendezés számára.

A bírák ítélezésük során jogvitákat bírálnak el. A társadalomban, az ügyfelek között azonban sokkal több az érdekvita, és tudjuk, jogvita nincs érdekvita nélkül. Freddie Strasser és Paul Randolph ezt úgy közelíti meg, hogy „... a vita látható vagy kinyilvánított alapja nem mindig a valós probléma, aminek a lényege rejtve marad.”⁷⁹ Az érdek alapú vitarendezést a bíróságok potens módon, hitelesen tudják képviselni. A bíróságon folyó hagyományos jogvitarendezésen túl az érdek alapú vitarendezésre is lehetőség nyílhat, annál is inkább, mert időt, pénzt takaríthatunk meg általa érzelmeink hiteles kifejezése mellett. A kompetenciák fejlesztésének szükségességét nem lehet elégszer hangsúlyozni, ami pozitívan, fejlesztő erővel visszahat a bírósági szervezetrendszerre. A képzések hozadéka, hogy a személyek által megszerzett kompetenciák erősítik a bírósági rendszert, miközben erősítik a közvetítői és a bírói személyiséget, a jövőre fókuszáló és megoldás központú gondolkodást is. Dr. Gyekiczky Tamás véleménye⁸⁰ szerint: „a mediáció nem csak önmagára, hanem az ítélező tevékenységre is pozitív hatást gyakorol.”

Álláspontom szerint a bíróságok – mint a konfliktuózus esetek intézői - fontos szereplői az alternatív vitarendezés hazai elterjesztésének, népszerűsítésének, a társadalmi vitakultúra fejlődésének. Az az elégedett ügyfél (mára már több mint 10.000), aki elégedetten távozott a bírósági közvetítői eljárásból, egy majdani konfliktusában nem valószínű, hogy azonnal bírósághoz fordul és keresetet nyújt be, hanem lehetséges, hogy alternatív vitarendezési módot választ mindezek előtt vagy helyett.

Változást elérni hosszú idő, nem megy egyik napról a másikra, ezt tudjuk azoknak az országoknak a tapasztalatából, melyekben már hosszabb ideje ismerik és alkalmazzák a közvetítést.

Ha változást szeretnénk elérni a vitakultúránkban, szükséges a változásra irányuló igény felkeltése. Véleményem szerint a tárgyalóteremben a bírók részéről elhangzó tájékoztatások, a delegáló bírók nagy szerepet kapnak ennek az igénynek a felkeltésében.

A bírósági közvetítés évek óta jelen van az alternatív vitarendezés magyarországi palettáján is, ahol nemcsak megtalálta a helyét, hanem komoly hozzáadott értéket is képvisel a bíróságokon folyó munkában.

---

⁷⁹ Freddie Strasser - Paul Randolph (2005): Mediáció, a konfliktusmegoldás lélektana, Nyitott Könyvműhely, Budapest. 60.o.

⁸⁰ Gyekiczky Tamás (2010): A mediációról, Gondolat kiadó, Budapest, 200.o.

Felhasznált irodalom

- 1) Ábrahám Márta (szerk) (2015): Mailáth György Tudományos Pályázat 2015 Díjazott dolgozatok. OBH, Budapest. Elérhető: <https://birosag.hu/sites/default/files/2018-08/D%C3%ADjazott%20dolgozatok%20Mailáth%20György%20Tudományos%20Pályázat%202015..pdf>
- 2) Barnáné Muczer Erzsébet (2010): A bíróság előtti eljárás és a mediáció, mint a konfliktusok megoldásának lehetséges útjai, Magyar Jog, 2000/10. szám. pp. 599-604.
- 3) Bándi Gyula (2000): A közvetítés (mediáció) jogi szabályozásának továbbfejlesztése, Jogtudományi Közlöny 2000/1. szám. pp. 11-19.
- 4) Benkovicsné Varga Erika (2017): Bírósági közvetítói eljárások utánkövetéséből levonható következtetések, Jogi Fórum: <https://www.jogiforum.hu/publikaciok/867>
- 5) Benkovicsné Varga Erika (2016): A bírósági közvetítés jelene és jövője. In: Ábrahám III.2.2. pontja. In: Ábrahám Márta (szerk) (2016): Mailáth György Tudományos Pályázat 2016 Díjazott dolgozatok. pp. 1011-1072.
- 6) Bereczki István (2018): Bírósági közvetítés a közigazgatási perben, Miskolci Jogi Szemle, 13. évfolyam 2018/2. szám. pp. 96-111.
- 7) Buda Béla (1986): A közvetlen emberi kommunikáció szabályszerűségei, 1986., Animula, Budapest.
- 8) Európai Parlament (2014): „Rebooting’ the mediation directive”. Brüsszel.
- 9) Faragó-Mészáros Judit (2015): Közvetítés: ahogy az ügyvéd látja, Jogászvilág:
- 10) <https://jogaszvilag.hu/kozvetites-ahogy-az-ugyved-latja/>
- 11) Fernández-Samaniego , Javier (2017): The EU Mediation Blues: Is there a way to resolve the EU Mediation “Paradox”? <https://blog.cpradr.org/2017/11/09/the-eu-mediation-blues-is-there-a-way-to-resolve-the-eu-mediation-paradox/>
- 12) Freddie Strasser-Paul Randolph (2005): Mediáció, a konfliktusmegoldás lélektana Nyitott Könyvműhely, Budapest.
- 13) Glavanits Judit, Wellmann Barna Bence (2020): Az alternatív vitarendezés helye a jogrendszerben. Nemzeti Közszerkeleti Egyetem, Budapest.
- 14) Gyekiczky Tamás (2010): A mediációról, Gondolat kiadó, Budapest.
- 15) Kertész Tibor (2010): Mediáció a gyakorlatban, Bíbor Kiadó, Miskolc.
- 16) Kőrös András (szerk) (2013): Az új Ptk. magyarázata III/VI., HVG-ORAC, Budapest.
- 17) Lovas Zsuzsa – Herczog Mária (2019): A mediáció, avagy a fájdalommentes konfliktuskezelés, Wolters Kluwer, Budapest.
- 18) Pallai Katalin (s.a.): Vitarendezés és konfliktuskezelés – jegyzet/gyakorlati segédlet. Elérhető: <http://www.pallai.hu/wp-content/uploads/2010/11/2011-Pallai-vitarendezés-jegyzet-BCE.pdf>

- 19) Petrik Ferenc (szerk) (2017): A közigazgatási perrendtartás magyarázata, A közigazgatási eljárás szabályai II., HVG-ORAC, Budapest
- 20) Pokol Béla (2002): A jog elkerülésének útjai. Mediáció, egyezségkötés, Jogelméleti Szemle, 2002/1. szám. Elérhető: <http://jesz.ajk.elte.hu/pokol9.html>
- 21) Suri Noémi (2013): Új alternatíva? Bírósági mediáció beilleszthetősége a magyar polgári eljárásjog rendszerébe, Magyar Jog, 2013/5. szám. pp. 298-304.
- 22) Turcsánné Molnár Katalin (2014): Ügyvédek szerepe a közvetítői eljárásban, Világgazdaság Üzleti Napilap, 46. évfolyam, 69. (11329.) szám: <https://www.vg.hu/kozelet/ugyvedek-szerepe-a-kozvetitoi-eljarasban-425151/>
- 23) T.Vankó Katalin (2015): Dr. Turcsánné Dr. Molnár Katalin, Jogi Fórum interjú: <https://www.jogiforum.hu/interju/135>
- 24) Varga-Szombath Anita (2017): Bíró a közvetítés pártján – A bírósági közvetítés gyakorlatáról, előnyeiről, és sikerének titkairól, Jogi Fórum: <https://www.jogiforum.hu/hirek/37994>
- 25) Vékás Lajos (szerk) (2013): Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal. Wolters Kluwer, Budapest.

A BÍRÓ ÉS A KÖZVETÍTÉS - A KÖZVETÍTÉS KOORDINÁTAI A BÍRÓ TÉRKÉPÉN

Andódi László¹

Absztrakt

Jelen tanulmány a közvetítés bírósági peres eljárási integrációját vizsgálva arra keresi a választ, hogy miként gondolkodik a bíró a közvetítésről, mennyiben és hogyan építi be annak lehetőségeit ítélkezési gyakorlatába; hipotézisként megfogalmazva, hogy ezen folyamat megindult, és az ezt igazoló indikátorok a bírói gyakorlatban tetten érhetők, megfoghatók. A kérdés elméleti megközelítése körében kitér a közvetítést érintő módszertani ismeretek jelentőségére, és a szabályozástörténet főbb állomásait számba véve rögzíti a közvetítés és a peres eljárások kapcsolatának változásait, valamint az általuk a bíróval szemben támasztott követelményeket. Ezeket összefoglalva jelöl ki olyan szempontokat, körülményeket, amelyek mentén a bírói gyakorlat vizsgálható.

A tanulmány második részében az elméleti feltevések empirikus alátámasztása érdekében a Szekszárdi Törvényszéken 2020 májusában indult kutatás eredményeinek részbeni bemutatására és felhasználására kerül sor, olyan szempontok alapján, mint a közvetítést érintő alapvető ismeretek, a bíró közvetítéssel kapcsolatos elvárásai (várakozásai) és ennek összefüggése a bíró egyezségkötési, terelési és tájékoztatási gyakorlatával, valamint a közvetítői eljárásokkal és a megállapodások jóváhagyásával kapcsolatos tapasztalatok és a bírói dilemmák.

A kutatás lehatároltságára figyelemmel nem nyújt általános képet a felvetett kérdésről, ugyanakkor ehhez a vizsgálat eredményeinek közlésével hozzá kíván járulni, ezért a megállapítások kizárólag a helyi keretek között, az adott törvényszékre vonatkoztatva értelmezhetők. Az eredmények alapján a hipotézis igazolást nyert, az integráció jelen van, a bírák többsége eredményesnek és hatékonynak ítéli a közvetítés nyújtotta lehetőségeket, azt sikeresen építi be saját intenzív egyezségkötési gyakorlatába. A közvetítéssel kapcsolatos differenciálódó ismeretek, adekvát elvárások és tapasztalatok – a jogalkotó szándékának megfelelően – támogatják az eredményesebb bírói munkát, ugyanakkor továbbra is jelen van az igény e területen a hatékonyság érdekében az ismeretek bővítésére, ezért a folyamat további támogatása szükséges.

---

¹ Dr. Andódi László, bíró, bírósági közvetítő, Szekszárdi Törvényszék

1. Megismerhető-e csupán a jogszabályokból a mediáció?

„Miképp egyeztethető össze a közvetítés rugalmassága és a bírósági formalizált vitarendezésből fakadó rugalmatlanság?”; „Elképzelhető, hogy nem mindig ismerem fel, hogy a felek nem zárkóznának el a közvetítéstől, a jogvita békés lezárásától.”; „Jó lenne egyszer az "életben is" látni, hogy működik egy közvetítői eljárás, és nemcsak olvasni, hallani róla - kezdve a kérelem beérkezésétől (tehát az ügyintézési teendőktől) az egyes megbeszélések megtartásáig. Talán ez még "hatékonyabbá" tenné a közvetítésről való tájékoztatást. A közvetítői törvényből gyakorlati tudnivalók, a "rendszer" működése egyáltalán nem ismerhető meg.”

Az idézett dilemmák, melyeket bírák fogalmaztak meg, a közvetítéssel kapcsolatos gyakorlatukat, tapasztalataikat firtató kérdésre válaszolva egyrészt utalnak is a lehetséges válaszra, másrészt jelzik, hogy a bírósági közvetítés bírót érintő hatásai körében is indokolt kitérni a mediációra.

Mi is a mediáció? A mediáció - a polgári peres eljáráshoz hasonlóan - maga is egy konfliktuskezelő módszer,² mégis számos jellemzőjében tér el a (jog)vita bírósági rendezésének gyakorlatától.³ A bíró épp ezen különbségek mentén, a jogvita peres eljárásban történő megoldási lehetőségeihez képest értelmezheti a közvetítés lehetőségét, melynek már az alapelvei⁴ is jelentősen eltérnek a bírói vitarendezéstől. A felek önkéntessége,⁵ a vitarendezésbe bevont harmadik fél, azaz a közvetítő semlegessége, pártatlansága a konfliktus megoldásában, a jövőre orientáltság és az eljárás titkossága⁶ érdemel kiemelés.

A közvetítés sajátos folyamatkezelése nem választható el szemléletétől, mely a konfliktust nem minősít „rossznak”. A közvetítés konfliktusra reflektálását és

---

² Lovas Zsuzsa – Herczog Mária: A mediáció, avagy a fájdalommentes konfliktuskezelés. Budapest., 2019, Wolters Kluwer Hungary, 44. o.

³ Kertész Tibor: Mediáció a gyakorlatban. Miskolc, 2010., Bibo Kiadó, 31.o.

⁴ Nagypál Szabolcs az alapelveket csoportosítja, megkülönböztetve azokat, amelyek a résztvevő felekre vonatkoznak (önkéntesség, egyenrangúság, személyes jelenlét, titoktartás és a jövőre irányultság, valamint az átsábítás tilalmát, valamint a közvetítőre vonatkozókat így a függetlenséget, a pártatlanságot és a semlegességet.) Forrás: Nagypál Szabolcs: A közvetítés jogelmélete: a mediáció folyamata és alapelvei *Jog, állam, politika*, 2011/2. sz., 43.o.

⁵ „Az angolszász jogrendszerekben (különösen az Egyesül Államokban és Angliában) már a '90-es években tért hódított a teljesen önkéntes (voluntary) alapú mediáció elhatárolása a kötelező (obligatory), illetve a kötelezően ajánlott (mandatory) mediációtól, mely utóbbi kötöttebb eljárási rendet, részletesebb szabályozást feltételez az előbbinél. Nem véletlen, hogy míg az előbbinek a szabályai a privát szektorban, a piaci viszonyok között alkalmazhatók jól, az utóbbi szabályai alkalmasak arra, hogy a mediációt a hatóságok (bírók, közigazgatási, közjegyzői stb.) eljárásokban is alkalmazzák.” Forrás: Gyengéné Nagy Márta, Körös András: A bírósági közvetítésről-mindenkinek. 20.o.

⁶ A titoktartás összefügg az eljárás és a közvetítő iránti bizalommal, mert a felek akkor osztanak meg információkat, ha „biztosra mehetnek abban, hogy az általuk átadott információ jó kezekben van” Forrás: Kertész (2010) 69.o.

sajátos aktivitását fejezi ki Kertész Tibor, amikor akként fogalmaz, hogy „nem a konfliktus a rossz tehát önmagában, hanem a kezeletlenül hagyott konfliktus”,⁷ tovább pontosítva: a nem megfelelően (értsük ezen azt is, nem megfelelő módszer megválasztásával) kezelt konfliktus.

Abból, hogy a konfliktusok csak kis része válik jogvitává,⁸ arra következtethetünk, hogy az érintettek ezek jelentős részét képes kezelni. Nem minden vita igényel közvetítőt vagy valamely alternatív vitarendezési eljárást, ezek egy része nem is jogi természetű, ezért nincs mód bírósági eljárás kezdeményezésére. A vitarendezésnek régóta rendelkezésre állnak olyan alapvető megoldási lehetőségei, mint a felek közvetlen tárgyalása. A „hétköznapi vitarendezés” gyakorlatában helye van a konfliktus kompromisszum vagy konszenzus alapján történő feloldásának.

Amikor viszont a tartalmi kérdések mögötti szükségletek, érdekek nem kerülnek feltárásra, az engedmények útján létrejött alku, egyszerre teszi részleges nyertessé és részleges vesztesé mindkét felet.⁹ A megkülönböztetés alapján a felek pozíciójából eredően a peres eljárás a kompromisszum, míg a közvetítés a konszenzus létrehozásának lehetőségét hordja magában.

Felmerül a kérdés, hogy a közvetítés milyen módon lesz alkalmas erre. A mediációs folyamat látszólagos strukturátlansága ellenére jóval több egyszerű beszélgetésnél,¹⁰ lényegében nem is önálló módszer, „hanem bizonyos technikák és módszerek tudatos, megfelelő sorrendben történő alkalmazása”, amely bár szakaszolható belső eljárásrendet eredményez, ugyanakkor – amint erre a bírúk is utaltak, és ezt a gyakorlat is igazolja – a pernél jóval rugalmasabb.^{11, 12, 13}

A jogszabályok - vélhetően ennek okán - kevésbé foglalkoz(hat)nak a közvetítés módszerek, technikák és folyamatok oldaláról történő megközelítésével. Bár a Kvtv. általános indokolása részben ezekre is „utalva” bontja ki a mediáció lényegét, a közvetítés hatályos törvényi fogalmába módszerek, technikák– ide

---

⁷ Kertész (2010) 18.o.

⁸ Pokol Béla ismerteti egy - az 1970-es végén lefolytatott, és 1982-ben publikált német jogszociológiai kutatás kutatás (Falke, Josefés V. Gessner) eredményeit, kiemelve e körben, hogy a konfliktussal érintettek egyharmada semmit nem tett, eltúrte és nyitva hagyta a konfliktust, kb. a fele megkereste a másik felet és egy megbeszéléssel próbálta meg tisztázni a helyzetet ezen csoporton belül 15-25 % még felkeresett tanácsadási helyet (pl. fogyasztóvédelem), illetve 5-12 % jogi tanácsadást is. Az akkori felmérés adatai szerint végül a sérelmet szenvedettek 3-7 %-a ment el a bírósági eljárás igénybevételéig. Forrás: Pokol Béla: A jog elkerülésének útjai. Mediáció, egyezségkötés. <http://jesz.ajk.elte.hu/pokol9.html> (2020. április 9.)

⁹ Kertész (2010) 49. o.

¹⁰ „A mediáció egy strukturált, folyamat, melynek célja, hogy képesség tegye a vitában állókat az egymásra odafigyelésre és a kölcsönös megértésre.” Gyengéné Nagy Márta: Mediáció az igazságszolgáltatásban. 22.o.

¹¹ Kertész (2010) 67.o.

¹² A közvetítés fázisait lásd részletesebben: Forrás: Lovas-Herczog (2019) 70.o.

¹³ Erre utal a némileg tréfás megközelítés, mely szerint: „A mediációs folyamat három részből áll: bevezetés, tárgyalás és befejezés, de nem mindig ebben a sorrendben” Forrás: Lovas-Herczog (2019) 69. o

nem értve a semleges harmadik személy bevonását, –beemelésére nem került sor, viszont ezek megismerése segíthet a bírói dilemmák feloldásában.

A részletesebb információk nemcsak a tájékozottságot szolgálják, de ez alapján válik érthetővé az a különbség is, hogy míg a törvényi szabályozás a közvetítői eljárás célját - a végeredmény felől megközelítve - a megállapodás létrehozásában jelöli meg, a módszereket technikákat illetően magának a mediációnak nem a megállapodás létrehozása a célja, mert az csupán a folyamat egyik eredménye.¹⁴

A kitekintés arra kívánta felhívni a figyelmet, hogy a közvetítéshez elsősorban szemlélete és módszerei, technikai révén lehet közelebb kerülni; a törvényi szabályozásból szükségszerűen csak korlátozott ismeretek nyerhetők. A bíró az ismeretek birtokában tudja kellő pontossággal behatárolni azokat az eseteket, feltételeket, amikor a módszer „indikációja” helyes, és - miután „a mediáció nem csodaszer, nem alkalmas bármely ügy kezelésére”¹⁵ - azokat is, amelyek esetén téves lehet a feltételezés, hogy a közvetítés eredményre vezethet a konfliktus feloldásában.¹⁶

2. A közvetítés a bíróságon kívül és belül

Azt, hogy milyen ismeretekre van szüksége a bírónak, vizsgálhatjuk a közvetítés expanziójának mentén, amely a vele szemben támasztott követelményeket kialakította.

Az eligazodást segíti annak előrebocsátása, hogy a közvetítés és a polgári peres eljárás kapcsolatának, szabályozásának három formája ismert: a bíróságon kívüli, a bírósághoz kapcsolt és a bírósági közvetítés. Ezen típusok elhatárolásának egyik szempontja, hogy a felek az eljárást a peres eljárás megindítása nélkül, vagy azt megelőzően, illetve annak megindításakor, vagy azt követően akár a végrehajtási eljárásig kezdeményezhetik-e, míg a másik szempontja, az önkéntesség, a bírósághoz kapcsolt, valamint a bírósági közvetítés esetén például a bíró a kezdeményező, utóbbi kettő közötti különbség pedig abban jelentkezik, hogy a bírósági közvetítés során a bíróság maga biztosítja a közvetítés lehetőségét.¹⁷

---

¹⁴ „A mediációnak tehát nem a megállapodás létrehozása a célja. A megállapodás a folyamat egyik eredménye csupán. A mediáció célja a kommunikáció, a tárgyalási stílus megváltoztatása, és a felek közötti bizalom felépítése annak érdekében, hogy a konfliktust kettejük együttműködésével megoldható problémaként definiálják újra.” Forrás: Kertész (2010) 68.o.

¹⁵ Lovas-Herczog (2019) 58. o.

¹⁶ A közvetítés indikációját részletesen lásd. Lovas-Herczog (2019) 59-60. o.

¹⁷ A pert megelőző bíróságon kívüli, (out of court) mediációt a pert megelőző jelleggel, a bírósághoz kapcsolódó (court annexed) mediációt a felek a per folyamán is kezdeményezhetik felek, míg bírósági (judicial) mediációban már a bíróság ajánlása jelenik meg, illetve utóbbi az előbbitől abban különbözik, hogy azt a bíróságon keresztül szolgáltatásként nyújtják vagy bírósági alkalmazottak illetve bírók végzik. Forrás: Gyengéné Nagy Márta: A családjog jövője. 1. o.

Miután a jelenleg kialakított szabályozás mindhárom formát ismeri, (megjegyezve, hogy a személyi és vagyoni viták megoldását támogató eljárások tagolt kialakítása nem egyedülálló¹⁸), a továbbiakban az említett felosztásra is figyelemmel közelítem meg a szabályozástörténet fő csomópontjait.

A folyamat első állomása volt, és - az e körben viszonylag korlátozott peren kívüli vitarendezési eljárások¹⁹ lehetőségére figyelemmel - egyúttal jelentős változást is hozott a 2013. március 17.-én hatályba lépett Kvtv.,²⁰ mely törvényi kivételek mellett, de általános jelleggel²¹ nyitotta meg az utat a személyek személyi és vagyoni jogaival kapcsolatban felmerült polgári jogviták közvetítés útján történő rendezése előtt.

A szabályozás indokai között megjelent az ügyek gyorsabb és olcsóbb megoldásának, a túlterhelt bíróságok tehermentesítésének szándéka, továbbá, hogy a közvetítés várhatóan hozzájárul a hazai konfliktuskezelő kultúra kialakításához és megszilárdításához is.²²

A Kvtv. kialakította a bíróságon kívüli „pert megelőző, helyettesítő” (out of court) közvetítői eljárás intézményrendszerét, tevékenységének szabályait²³, melyek a közvetítésre vonatkozó általános rendelkezések mellett (mint pl. a közvetítés fogalma²⁴, célja,) kiterjedtek a közvetítő működésére, ellenőrzésére is,

---

¹⁸ Hasonló működik Németországban is, ahol „a mediációs eljárásnak három fajtája ismert: az außergerichtliche Mediation (bírósági eljárástól független, bíróságon kívüli), a gerichtliche Mediation (bírósági eljárás alatti, de bíróságon kívüli) és a gerichtsineterna Mediation (bírósági eljárás alatti, bíróságon belüli, döntési jogosultság nélküli bíró által.” Forrás: Orosz Nóra Natália: A mediációs eljárás jellegzetességei a német jogban. Az alternatív vitarendezésre való törekvés az iparjogvédelemben <http://www.juris.u-szeged.hu/download.php?docID=30111> (2020. április 23.)

¹⁹ „Hatályos jogunkban mind az arbitrációs, mind pedig a mediációs típusú eljárás egyes részterületeken történő szabályozásával és annak bevezetésével ismertté vált (a választottbírósági eljárást az 1994. évi LXXI. törvény szabályozza, a sportról szóló 2000. évi CXLV. törvény létrehozta a Sport Állandó Választott Bíróságot, átmenetet képvisel a két eljárás között a fogyasztóvédelemből szóló 1997. évi CLV. törvény, továbbá a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény rendelkezései alapján létrehozott Munkaügyi Közvetítői és Döntőbírói Szolgálatra vonatkozó szabályozás, míg a mediációs típusú eljárást az egészségügyi közvetítői eljárásról szóló 2000. évi CXVI. törvény szabályozza).” Kvtv. indokolása

²⁰ A közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény (Kvtv.)

²¹ „E törvény célja, hogy elősegítse a természetes személyek és más személyek személyi és vagyoni jogaival kapcsolatban felmerült azon polgári jogviták rendezését, amelyekben a felek rendelkezési jogát törvény nem korlátozza.” (Kvtv. 1. § (1) bek.)

²² Kvtv. indokolása

²³ Gyengéné Nagy Márta, Kőrös András: A bírósági közvetítésről-mindenkinek.16.o.

²⁴ A hatályba lépő szabályozás szerint: „a közvetítés e törvény alapján lefolytatott olyan sajátos permegelőző, konfliktuskezelő, vitarendező eljárás, amelynek célja - összhangban az 1. § (1) bekezdésében foglaltakkal - a vitában érdekelt felek kölcsönös megegyezése alapján a vitában nem érintett, harmadik személy (a továbbiakban: közvetítő) bevonása mellett a felek közötti vita rendezésének megoldását tartalmazó írásbeli megállapodás létrehozása.” (Kvtv. 2003. március 17.-től hatályos 2.§-a)

továbbá önálló szabályozást kapott a közvetítői eljárás.²⁵ A közvetítőket az Igazságügyi Minisztérium tartotta nyilván közvetítői névjegyzékben, a bírósággal nem volt kapcsolatuk.^{26, 27}

A bíróságot és a bírói gyakorlatot érintő következmények:

- 1.) A bírónak „csak” a pert megelőző közvetítői eljárás tényére kellett figyelemmel lennie a keresetlevél vizsgálata körében.²⁸ Fentiekre figyelemmel a pert megelőző közvetítés során született megállapodás tartalma sem volt kihatással a peres eljárás érdemére.
- 2.) A bíró szerepe ekként arra sem terjedt ki, hogy – adott esetben a felek megállapodását – egy erre kialakított eljárásban egyezségként megkötve jóváhagyja. Sem a Kvtv. sem a régi Pp. nem rendezte a megkötött megállapodás kikényszeríthetőségének ezen feltételit.
- 3.) A bírónak ugyanakkor a perköltség megállapítására és viselésére vonatkozó szabályok alkalmazása során tekintettel kellett lennie a megállapodás tényére. A régi Pp. hatályba lépő, erre vonatkozó szabályai²⁹ maguk is a (bíróságon kívüli) közvetítést kívánták támogatni, a perköltség viselésére vonatkozó szabályokon keresztül ösztönözve a megállapodással rendezett jogvitával kapcsolatos bírósági jogérvényesítés elkerülését.
- 4.) Kezdetét vette a közvetítés és a peres eljárás egymásra tekintettel történő szabályozása.³⁰ A két eljárás között létrejött kapcsolat kevésbé érdemi, a közvetítés gyakorlata a bíróságra (vö. perköltség) megállapításával

---

²⁵ A törvény jelentőségét igazolja, hogy a hatályba lépést követően 2018. január 1.-ig 20 alkalommal módosított jogszabály ma is alapvetően határozza meg a hazai közvetítés szabályait és struktúráját.

²⁶ Erre figyelemmel a törvény megállapodás esetén is biztosította a felek jogát, hogy igényüket bírósági vagy választottbírói eljárásban érvényesítsék. (Kvtv. 36. § (1) bekezdése)

²⁷ Kvtv. 41. §

²⁸ Kiegészült a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: rPp.) 121. §-a az (1) bekezdés f.) ponttal, mely szerint a keresetlevélben fel kell tüntetni, hogy a felek közötti jogvitában közvetítői eljárás volt-e folyamatban. A rPp. akkor hatályos szabályai szerint mennyiben e körben a jogi képviselő által benyújtott keresetlevél nem tartalmazott nyilatkozatot úgy a keresetlevél idézés kibocsátása nélküli elutasításának volt helye (rPp. 130. § (1) bek. j./ pont).

²⁹ A Kvtv. záró rendelkezései módosították a rPp. perköltség viselésére vonatkozó szabályait, a megállapodás betartásának ösztönzése érdekében. E szerint „ha a közvetítői eljárásban megállapodás ellenére a megállapodással rendezett jogvita tárgyában a jogvita megállapodást kötő felek bármelyike a bírósághoz fordul, a pert indító fél a per eldöntésére való tekintet nélkül kötelezhető a perben felmerült valamennyi költség megfizetésére. A perköltségviselés általános szabályai irányadók, ha a felperes kizárólag a megállapodásban foglaltak iránt, annak nem teljesítése miatt indít pert”. rPp. 80. § (3) bekezdésének 2003. március 17.-én hatályba lépő szabályai.

³⁰ Így pl. a Kvtv. 26. § (1) és (2) bekezdésére figyelemmel módosult a rPp. 170. § (1) bekezdése, mely feljogosította a jogvitában érintett ügyben lefolytatott közvetítői eljárásban eljáró közvetítőt, szakértőt a vallomás megtagadására. Ezzel teremtve meg a Kvtv. titoktartásra vonatkozó rendelkezéseivel összeegyeztethető szabályozást.

összefüggésben hat, ezért - „érdemi” szerepének hiányában - nem szükséges, hogy a bíró árnyalt ismeretekkel rendelkezzen a közvetítést illetően.

2008 májusában megjelent az Európai Parlament és a Tanács 2008/52/EK irányelve, a polgári és kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés egyes szempontjairól (a továbbiakban: Irányelv), melynek átültetési kötelezettsége csak a határokon átnyúló jogvitákra vonatkozó közvetítésre terjedt ki,³¹ ám Magyarország „a belső jogvitáira vonatkozó szabályait is alkalmassá tette az irányelv rendelkezéseinek való megfelelésre.”³²

Az Irányelv szorgalmazta a közvetítés és bírósági eljárás közötti kiegyensúlyozott kapcsolat biztosítását (1. cikk.), emellett olyan megoldások kialakítását, melyben a bíróságok az ügy körülményei alapján, a felek felhívásával vagy kötelezés útján arra ösztönözheték a feleket, hogy „vegyenek részt egy, a közvetítés igénybevételéről szóló tájékoztatón” (5. cikk), mindezek mellett az Irányelv kitér a végrehajthatóság biztosítására, az elévülési időre, a közvetítés bizalmas jellegének biztosítására és a közvélemény tájékoztatására, ösztönzők bevezetésére is. (6., 7., 8., 9., 10. cikk.)

A 2009. január 1. napján hatályba lépett, a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2008. évi XXX. törvény 17. §-a - módosítva a régi Pp. 148. §-át³³ - létrehozta a „bírósághoz kapcsolt” (court annexed) közvetítést.

A jogalkotó a bíró tájékoztatását „kiváló eszköznek” tartotta a jogvita közvetítés irányba történő terelése és általában az alternatív vitarendezési mód megismertetése körében is, ezért e téren komoly szerepet szánt a bíróságoknak, azzal is számolva, hogy mindez nem nélkülözheti a bíró szemlélet változását.³⁴

---

³¹ Európai Parlament és a Tanács 2008/52/EK Irányelve https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2008.136.01.0003.01.HUN (2020. május 14.) (Preambulum 10., 12.)

³² Gyengéné Nagy Márta, Kőrös András: A bírósági közvetítésről-mindenkinek.16. o.

³³ „A bíróság - amennyiben annak sikerére esély mutatkozik, különösen, ha a felek bármelyike kéri - tájékoztatja a feleket a közvetítői eljárás lényegéről, igénybevételének lehetőségéről, és ezzel összefüggésben a szünetelés szabályairól. ... Ha a felek a közvetítői eljárás során egyezséget kötnek, azt a 137. § (3) bekezdésében meghatározott határidőn belül a bírósághoz jóváhagyás végett benyújthatják, ebben az esetben a bíróság az eljárást folytatja és a (3) bekezdés szerint jár el.” (A Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2008. évi XXX. törvény 17. §)

³⁴ A törvény indokolása egyebekben utal arra, hogy „a Kvtv. hatályosulása megtörtént, a közvetítők feladataikat el tudják látni,” kiemeli annak fontosságát, hogy „a közvetítés intézménye egyre szélesebb körben váljon ismertté és nemcsak a jogkereső állampolgárok, hanem a jogalkalmazók körében is. .... Ez pedig továbbra is azt feltételezi, hogy jelentős szemléletbeli változásnak kell bekövetkeznie a jogkereső állampolgárok és bizonyos esetekben a jogalkalmazók körében, mert csak ebben az esetben valósulhat meg teljes mértékben az az elvárás, hogy a lehető legtágabb körben éljenek a közvetítés igénybevételével vitás ügyük megoldásában a természetes személyek,

A koncepció, - mely szerint „a per során is lehet egyezséget kötni, melynek létrehozásában a közvetítő is segídezhet,”³⁵ - nemcsak az eljárásjogi összhang oldaláról, de az ügy érdemére kihatóan is integrálni kívánta a közvetítői eljárás eredményét.³⁶ Ennek megfelelően az egyezségkötés körében helyezte el az új szabályokat, mely szerint a bíró tájékoztatást adhatott a közvetítés lehetőségéről, és az adott eljárásban létrejött „egyezséget”³⁷ jóvá is hagyhatta.³⁸

A bíróságot és a bírói gyakorlatot érintő következmények:

- 1.) A közvetítés továbbra is a bíróságon kívül zajlik, de a bíró terelési lehetősége magára a peres eljárásra is hatást kíván gyakorolni, megjelenítve a közvetítés perelaterelő funkcióját.³⁹ A két eljárás egymásra figyelemmel történő szabályozása rugalmas, dinamikus, mert függetlenül attól, hogy a felek megállapodnak vagy sem, dönthetnek úgy, hogy nem folytatják a peres eljárást, ekként a jogvita „kiterelődik” a bírósági vitarendezésből.
- 2.) A tájékoztatással a bíró feladatai (lehetőségei) kibővülnek.⁴⁰ Lényegében minden olyan előtte indult peres eljárásban, ahol a közvetítés nem kizárt (lásd. Kvtv.1. § (3) bek.) megfontolhatta, hogy a közvetítés a felek vitájának feloldását (az egyezség megkötése érdekében) segítheti-e, illetve, hogy az egyezség létrehozását maga kísérelje meg (a per bármely szakaszában régi Pp. 148. § (1) bek.), avagy a közvetítésről adjon tájékoztatást. Ezt

---

szervezetek.” (A Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2008. évi XXX. törvény indokolása)

³⁵ A Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2008. évi XXX. törvény indokolása a 17. §-hoz.

³⁶ A már hatályba lépett új szabályok mellett 2009. március 1. és 2010. február 28. napja között „...az Országos Igazságszolgáltatási Tanács jóváhagyásával az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium támogatásával” három bíróságon került lefolytatásra az Országos Mediációs Kísérleti program, „amely a közvetítés bírósági eljárásban való alkalmazhatóságának feltételeit vizsgálta”. Forrás: Forrás: Gyengéné Nagy Márta: Mediáció az igazságszolgáltatásban. 157.o.

³⁷ [Itt utalni kell arra, hogy a közvetítő előtt a felek továbbra is „megállapodást” köthettek. (Kvtv. 2., 3., 35. § stb.) ekként a rPp.-t módosító szabályozás fogalom meghatározása nem kellően pontos, ide nem értve, hogy a megállapodást a bíróság kizárólag egyezségként hagyhatta jóvá.]

³⁸ [A közvetítést kezdeményező felek a per szünetelésének megállapítását kérhették, amely kellő időt biztosított a közvetítés lefolytatására. Az ösztönzők keretében ugyan a rPp. közvetítéssel kapcsolatos szabályai is kiegészültek, azonban a bírósághoz kapcsolt közvetítés érdemivé tette a peres és a közvetítői eljárás kapcsolatát.]

³⁹ A szabályozás a közvetítés révén az igazságszolgáltatás hatékonyságát is szolgálni kívánta, miután az egyezség (közvetítés közbeiktatásával történt) megkötése a per befejezését is elősegítette. Ekként a közvetítésnek megjelent egy újabb - a bírósági eljárás befejezését elősegítő – funkciója is, amely ugyanakkor csak utóbb, a Ptk. hatálybalépésével kerül be a Kvtv. „közvetítés” törvényi fogalmába.

⁴⁰ A módosítást tartalmazó törvény indokolása ennek kapcsán külön kiemeli: „Annak érdekében, hogy ez ne egy formális és éppen ezért hatástalan figyelmeztetés legyen, csak olyan esetben kellene a bírónak a feleket kioktatnia, amikor maga is lát esélyt arra, hogy a jogvita békés úton, közvetítő igénybevételével rendezhető.” (A Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2008. évi XXX. törvény indokolása.)

meghaladóan a felek kérésére tájékoztatási kötelezettsége terhelte a közvetítést illetően (rPp. 148. § (2) bek.).

- 3.) A per szünetelése alatt kötött „megállapodás” (a régi Pp. fogalmazásában egyezség) a bíró általi jóváhagyás révén az ügy érdemére kiható lett, biztosítva a végrehajthatóság követelményét.
- 4.) Egyúttal a közvetítői eljárásokból „visszaérkező” megállapodások alapján lehetőség nyílt a közvetítést illetően tapasztalatok szerzésére.
- 5.) A terelés gyakorlatát érintő új szabályok érvényesülésének letéteményesei a bírák lettek, mert a felek erre irányuló kérése hiányában a tájékoztatásról (annak indokoltságáról) mérlegelés alapján ők határoztak.
- 6.) A bírósági jogalkalmazástól módszereiben, céljaiban eltérő, a szervezeten kívüli, ekként kevésbé ismert alternatív vitarendezési mód kapcsán a bírónak – jogszabályi előírások hiányában – immár magának kellett „megtalálnia” azon feltételeket, amelyek mellett a közvetítés lehetőségére felhívja a figyelmet,^{41,42} ami viszont a közvetítést érintő differenciált ismeretek megszerzését tette szükségessé.
- 7.) A terelés folytán indult ügyekben már a közvetítőnek is figyelnie kellett a perre (pl. szünetelés időtartama), ha a felek konfliktusuk feloldása mellett jogvitájukat végrehajtható határozattal (a bíróság egyezséget jóváhagyó végzésével) kívánták lezárni.

3. A bírósági közvetítés

3.1. A bírósági közvetítés jogszabályi kereteinek kialakítása és kiteljesedése

2012. július 23.-át követően, a hazai közvetítés jelenlegi rendszerének (időrendben) harmadik elemeként,⁴³ a bírósági közvetítés (judicial mediation)

---

⁴¹ A már említett 2009-es Országos Mediációs Kísérleti Programra önként jelentkező bírák „az idézéssel egyidejűleg olyan írásbeli tájékoztatót is küldenek a felek részére, amelyben a jogvita sajátosságaihoz, a felek viszonyához idomítják a mediációra ösztönző mondatokat. Ezt követően az első tárgyaláson szóban visszatérnek a mediációra, megpróbálják meggyőzni a bizonytalanokokat, majd az érdeklődő feleket az ügyeleti szobába irányítják” ... Az adott napokon a programban részvevő (külsős) mediátorok ügyeleti napokat tartottak és a felek szándéka esetén lehetőség volt a mediációs folyamat elindítására, illetve a lefolytatására.” Forrás: Gyengéné Nagy Márta: Mediáció az igazságszolgáltatásban. 157. o.

⁴² A tapasztalatok alapján olyan kérdések is felvetődtek, mint a bírósági mediáció bevezetésének lehetősége, az önkéntesség és a kötelezés kérdése vagy a bíróságon kívüli és a bírósági mediáció kapcsolódási pontjai, a mediátorok személye, illetve a jogalkotás fejlesztésének irányai. Forrás: Gyengéné Nagy Márta, Kőrös András: A bírósági közvetítésről-mindenkinek. 18.o.

⁴³ Gyengéné Nagy Márta felosztásában a közvetítés első pillésre a bírósági mediáció (bírák, titkárok végzik ingyenesen, a második pillér a bíróságokhoz kapcsolódó mediációs eljárás, melynek során a bírósági gyakorlathoz „szórványosan” kapcsolódva bíróságon kívüli avagy bírósági közvetítők járnak el, míg a harmadik pillér a bíróságon kívüli mediáció, melyet az IM névjegyzékébe vett közvetítők folytatnak le Forrás: Gyengéné Nagy Márta: A családjog jövője. 2. o.

létrejöttét eredményezte az igazságügyi és közigazgatási tárgyú törvények módosításáról szóló 2012. évi CXVII. törvény 39. §-a, amely a Kvtv. IV. Fejezetében helyezte el az új szabályokat. Az európai gyakorlatban nem egyedülálló megoldás,⁴⁴ a bíróság szervezetébe kapcsolta a közvetítést,⁴⁵ a folyamat elmélyülésére hatással volt a Ptk., majd a Pp. és végül a Kp. hatályba lépése is.

2012. július 24.-ét követően az OBH elnökének kijelölése alapján a bíróság szervezetén belül, megfelelő (a civil közvetítőkkel azonos követelményeknek megfelelő) képzettséget igazoló bírák, bírósági titkárok és rendelkezési állományba helyezett bírók válhattak közvetítővé,⁴⁶ akik e tevékenységük során a bírósági közvetítő megjelölést használták.⁴⁷ Eljárásuk a törvényben körülírt kivételekkel⁴⁸ az IM névjegyzékbe vett közvetítőkéhez igazodott.

A jogszabály a bírósági közvetítés fogalmát nem, kizárólag a bírósági közvetítői ügy fogalmát határozta meg,⁴⁹ ugyanakkor a bírósági közvetítés sajátosságai ennek hiányában is jól körülírhatók,⁵⁰ akként, hogy az a bíróságon folyamatban

---

⁴⁴ „Belgiumban a Code Judiciaire hetedik része „A mediáció” címet viseli. Az általános szabályok lefektetésén túl tartalmazza a bíróságon kívüli és bírósági közvetítés szabályait is. A bíróság a per bármely szakaszában elrendelhet a felek kérelmére mediációt. Dániában az Administration of Justice Act 27. Fejezete kifejezetten a polgári ügyekre kiterjedő bírósági mediáció szabályait fekteti le. A közvetítő bíró is lehet, ilyen kinevezés esetén.” Forrás: Szibrikné Makó Tímea: A bírósági közvetítés jelene és helye az új Polgári perrendtartás koncepciójában <http://www.mabie.hu/attachments/article/122/A%20b%20C3%ADr%20C3%B3s%20C3%A1gi%20k%20C3%B6zvet%20C3%ADt%20C3%A9s%20jelene%20C3%A9s%20helye%20az%20C3%BAj%20Polg%20C3%A1ri%20perren%E2%80%A6.pdf>

(2020. április 9.)

⁴⁵ A közvetítői ügyek speciális kezelésének szabályait a Bűsz. IX/A. Fejezete integrálta a bírósági ügykezelés általános szabályai közé. Pl. Bűsz. 75/A. § (1), (2), (4), (5), (7), (8) bekezdései.

⁴⁶ Az OBH elnöke a Kvtv. 41. §-ában kapott felhatalmazás alapján adta ki a bírósági közvetítéssel kapcsolatos szabályzatról szóló 20/2012. (XI.23.) OBH utasítást, mely a tájékoztatás mellett a kijelölés szabályait tartalmazta.

⁴⁷ Kvtv. 38/A. § (1) és (2) bek.

⁴⁸ Így pl. nem felkérés, hanem kérelem alapján járnak el, amelyet a bíróságnál kellett előterjeszteni, a hatályba lépő szabályok az összeférhetlenségre is kitértek. (Kvtv. 38/B. § (2)-(5) bek.)

⁴⁹ Bírósági közvetítői ügy: a bírósági közvetítés iránti kérelemben megjelölt peres vagy nemperes bírósági eljárás (a továbbiakban: alapügy) alatt a bírósági közvetítő által lefolytatott - lajstromozás szempontjából polgári nemperes ügycsoportba tartozó - bírósági közvetítői eljárás. (Bűsz. 75/A. § (2) bek.)

⁵⁰ Krémer András bírósági közvetítés fogalommeghatározása alapján „... egy nemperes eljárás, mely a bíróságon folyamatban lévő peres vagy nemperes eljáráshoz kapcsolódik. Bírósági közvetítést az erre kijelölt bírósági titkár, bíró és rendelkezési állományba helyezett bíró végezhet a közvetítői szakmai képzés elvégzésének igazolását követően. A közvetítés a bíróság falain belül zajlik. A polgári perrendtartás illetékességi szabályai itt nem irányadóak, ráadásul a bírósági közvetítés illetékmentes. E szabályok lehetővé teszik, hogy a közvetítői eljárás során a családjogi jogvitákban gyors, megnyugtató megoldáshoz jussanak a felek térítésmentesen.” A meghatározást hivatkozva Klisics Diána Forrás: Klisics Diána: Mediáció családjogi ügyekben- a gyökerekről és a sajátosságokról In: *DIKÉ*, 2019/1. sz., 46.o.

lévő peres vagy nemperes eljáráshoz kapcsolódik;⁵¹ kijelölés alapján az erre kijelölt bírósági titkár, bíró vagy rendelkezési állományba helyezett jár el mint közvetítő; illetve, hogy a nemperes eljárás a Kvtv. szabályai alapján lefolytatott⁵² konfliktuskezelő, vitarendező⁵³ közvetítői eljárás, mely a felek számára ingyenes.⁵⁴

A bíróságot és a bírói gyakorlatot érintő következmények:

- 1.) A szervezeti és eljárási (Kvtv. és Büsz.) integráció révén a közvetítés már nemcsak a bírót érintette, az a bíróság, mint szervezet „ügyévé”, feladatává is vált.⁵⁵
- 2.) A bírósági közvetítés szervezeti kereteinek kialakítását követően, a bírák tájékoztatási, terelési gyakorlata a közvetítésnek az igazságszolgáltatás joggyakorlatához integrálását segítheti elő.⁵⁶ Ezt kezdetben a szabályozás változása „csak” annyiban érintette, hogy ettől kezdve a bírósági közvetítés is opcióként szerepelt, amelyre ingyenesen, a peres eljárást lefolytató bírósági szervezeten belül nyílt lehetőség.
- 3.) A 2009-től kialakított - bírósághoz kapcsolódó - közvetítés „szórványos” alkalmazását⁵⁷ követően - a közvetítés szervezeti integrációja révén - a bíróság is tapasztalatokat szerez, és „visszajelzést” is kap annak folyamatairól, lehetővé válik ezek intenzív megosztása. A bírósági közvetítés kereteinek kialakítását megelőzően, ha volt is visszajelzés a közvetítésről az jellemzően a bírónál „csatolódott” vissza, az eseti tapasztalatok ekként számosságuknál és az adott jogi megoldások folytán sem válhattak közösségi tudássá ismeretté, nem orientálhatták a bírói tájékoztatási gyakorlatot sem.
- 4.) Feladattá vált a szemléletváltás elősegítésének intenzívebb támogatása a bírakat és a bíróság szervezetét érintően.
- 5.) Szükséges volt az eljárások és a közvetítők megkülönböztetése aszerint, hogy a bíróságon végezték munkájukat kijelölés alapján, avagy az IM névjegyzékében szerepeltek és felkérés alapján jártak el. (A különbségtétel alapulhat azon, hogy „hatósághoz” köthető közvetítő jár-e el, amit a „bírósági

---

⁵¹ A bírósági közvetítéssel létrejött a közvetítés azon formája, amelynek „léte” a peres, vagy nemperes eljárástól függ, azaz feltételez egy már kezdeményezett jogvitát. (Kvtv. 38/B. (3) bek.)

⁵² [A bírósági közvetítés szabályai csak a legfontosabb pontokon tértek el a külső közvetítésre vonatkozó rendelkezésektől, ami támogathatja, hogy a közvetítői eljárások során a bíróságon belül és azon kívül is azonos szakmai szertenderdek érvényesüljenek. (Kvtv. 38/B. § (2) bek.) Eltérések ott jelennek meg, ahol a bírósági szervezet eljárási rendje, vagy épp a piaci közvetítés sajátosságai ezt megkívánják pl. 38/B., vagy 37 §-ok.]

⁵³ A Kvtv. 2. §-ában általános jelleggel meghatározott permegelőző jelleg e körben nem érvényesülhetett.

⁵⁴ Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. tv. 56. § (4) bek. szerint az eljárás illetékmentes.

⁵⁵ „Magyarországon a bíróságok igazságszolgáltatási, továbbá törvény által meghatározott egyéb tevékenységet látnak el.” (A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 1.§)

⁵⁶ Gyengéné Nagy Márta: A családjog jövője. 3.o.

⁵⁷ Gyengéné Nagy Márta: A családjog jövője. 2.o.

és civil”; konkrétan a bírósági szervezethez tartozáson, amelyet „bírósági és külső”; illetve a közvetítő díjazásának módját illetően azon, hogy az ingyenes, avagy lényegében a piaci viszonyok alakítják, ami a „bírósági és piaci” fogalompárban jelenítette meg a különbséget.⁵⁸

A Ptk. 2014. március 15.-én történt hatálybalépése elmélyítette a hazai közvetítés, különösen a bírósági közvetítés⁵⁹ fejlődését. Míg a Ptk. 4:22. §-a részben permegelőző, illetve részben a bírósági eljáráshoz kapcsolva perelaterelő jelleggel, de még mindig az önkéntes közvetítés lehetőségére hívta fel a „felek” figyelmét a bontóper kapcsán,⁶⁰ addig a Ptk. 4:172. §-a⁶¹ az önkéntes mellett bevezette a kötelező közvetítői eljárást,⁶² a rendelkezések eljárásjogi érvényesülése érdekében több ponton módosítva a Kvtv.-t⁶³ és a régi Pp.-t.

3.2. A bírósági közvetítés hatása a bíróságokra

A bírói kötelezés alapján a feleknek közösen kellett közvetítőhöz fordulni és részt venni az előkészítő megbeszélésen.⁶⁴ Az önkéntesség alapelve nem sérült, mert a felek a közvetítői eljárás lehetőségeit megismerve arról már önként dönthettek, hogy a közvetítői eljárásban részt kívánnak venni, avagy sem.⁶⁵ A peres és a közvetítői eljárás kapcsolata további részletezést, differenciáltabb szabályozást nyert, a szünetelés mellett kötelezés esetén a per tárgyalásának kötelező

---

⁵⁸ [Miután e fogalmak használata általános – kevésbé okoz értelmezési problémákat, ezeket magam is használom, a hivatkozásokban átvéve az eredeti fogalomhasználatot.]

⁵⁹ [Nemcsak a bírósági közvetítést. A Ptk. a rPp. majd az új Pp. a kötelezés kapcsán semmilyen korlátozást nem tartalmaz. Ekként fontos felhívni a figyelmet, hogy a Ptk. szabályai nem kizárólag a bírósági közvetítést érintették.]

⁶⁰ Már az Országos Mediációs Kísérleti programról készített hatástanulmány javaslatai között is szerepelt „a közvetítés alkalmazási körének szélesítése érdekében a polgári jog (különösen családjogi, illetve gazdasági jogi) és munkaügyi jogvitában”. Forrás: Gyengéné Nagy Márta, Kőrös András: A bírósági közvetítésről-mindenkinek. 18. o.

⁶¹ „A bíróság indokolt esetben kötelezheti a szülőket, hogy a szülői felügyelet megfelelő gyakorlása és az ehhez szükséges együttműködésük biztosítása érdekében - ideértve a különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartást - közvetítői eljárást vegyenek igénybe.” (Ptk. 4:172. §)

⁶² Az önkéntességet az ún. „kötelezően ajánlott” közvetítés is biztosítja, amikor „a felek egy külső harmadik személytől (pl. bíró) kapott instrukció alapján kötelesek megfontolni a mediáción való részvétel lehetőségét, s közösen dönteni abban, hogy igénybe veszik-e ezt az eljárást a jogvitájuk rendezésére, vagy sem”. Gyengéné Nagy Márta, Kőrös András: A bírósági közvetítésről-mindenkinek. 20.o.

⁶³ A szabályozás változása érintette a Kvtv.-t, amely annak új IV/B. Fejezetébe iktatta a kötelező közvetítői eljárás szabályait, míg a bírósági közvetítés szabályait IV/A. fejezet tartalmazta.

⁶⁴ Kvtv. 38/C. § (2) bek.

⁶⁵ Ennek ösztönzésére vonatkozó szabályok a rPp. módosításában jelennek meg, így pl. a kötelezésben nem együttműködő fél kapcsán pénzbírság kiszabását tette lehetővé (rPp. 8. § (6) bekezdés). Bővítette a közvetítést ösztönző, perköltségeket érintő szabályozást pl. rPp. 75. § (2a) bekezdés), rPp. 80. § (4a) bek. rPp. 80. § (4b) bekezdés).

felfüggesztésére került sor.⁶⁶A bíró számára ugyanakkor lényegesen szélesebb körben tette lehetővé, hogy a peres eljárás vezetésének folyamatába megfelelő módon integrálja a közvetítést, direktebb kapcsolatot indukálva ezáltal. A Ptk. szabályozásával már nemcsak eljárásjogi kérdés volt a közvetítés igénybevétele, mert a jogalkotó a jogviszonyok megfelelő alakítására kívánt hatni, amikor a kötelező közvetítés lehetővé tette a bíró számára (Ptk. 4:172.§). A kötelező közvetítői eljárás Kvtv.-béli szabályozása annyiban a civil közvetítést is érintették, hogy a felek választására bízta, milyen közvetítőhöz fordulnak. Sor került a megállapodás és az egyezség fogalomhasználatának pontosításra is.⁶⁷

A fentiek miatt a bírósági közvetítést érintően nagy várakozás⁶⁸ előzte meg az új Polgári perrendtartás előkészítését, amely végül számos ponton építette be a közvetítést a peres eljárásba, annak – a törvény indokolása szerint is – „kiemelt jelentősége miatt”.

A közvetítést illetően az új Pp.-ben a régi Pp. által már kialakított szabályok „köszönnek vissza”, immár az osztott perszerkezethez igazítva. Megmarad az önkéntes közvetítés lehetősége összekapcsolva a peres eljárás szünetelésével. Külön kiemelve e körben a bírói tájékoztatás lehetőségét a per kereteinek kialakítását követően a perfelvételi tárgyaláson,⁶⁹ a bontóperekben már kötelező jelleggel,⁷⁰ illetve a bíró belátása szerint az egyezség létrehozása érdekében megengedve azt a per bármely szakaszában.⁷¹ A kötelezés esetében is átvételre kerülnek a régi Pp., Ptk.-val összefüggésben kialakított megoldásai, így a per kötelező felfüggesztése,⁷² és a közvetítést általában ösztönző szabályok is.⁷³

---

⁶⁶ A kötelezés eljárásjogi szabályozására a rPp. 152. § (3)-(5) bekezdésében került sor, amely előírta a bíró számára a kötelezés mellett a per tárgyalásának egyidejű felfüggesztését, illetőleg a felek tájékoztatását részben a közvetítői eljárás kezdeményezésének feltételeiről, illetőleg arról, hogy a kötelezést elrendelő határozatot a kérelemhez, avagy a felkéréshez csatolni kell. A jogszabály rögzítette azon feltételeket is, amelyek garantálják, hogy az eredménytelen, vagy meg nem indult közvetítői eljárás esetén a peres eljárás rövid határidővel (a felfüggesztést követő két hónap elteltével) folytatni lehessen, illetve beiktatásra kerültek azon szabályok is, amelyek a bíró tájékoztatását szolgálják a közvetítői eljárás megindulását illetően. (rPp. 152. § (3)-(5) bek., és Kvtv. 38/H. § (2) bek.)

⁶⁷ A rPp. 148. §-a, az önkéntes közvetítés kapcsán fogalmi változást eszközölt, míg korábban (amint már erre utalás történt) egyezségként jelölte meg a közvetítő előtt kötött megállapodást, melyet a tPp. 148. § (2) bekezdésében megállapodásra pontosított, amelynek egyezségként történő jóváhagyása kérhető a szünetelő per folytatása esetén.

⁶⁸ Lásd. Szibrikné Makó Tímea: A bírósági közvetítés jelene és helye az új Polgári perrendtartás koncepciójában c. dolgozatát Forrás: Szibrikné Makó Tímea: A bírósági közvetítés jelene és helye az új Polgári perrendtartás koncepciójában. <http://www.mabie.hu/attachments/article/122/A%20b%20C3%ADr%C3%B3s%C3%A1gi%20k%C3%B6zvet%C3%ADt%C3%A9s%20jelene%20C3%A9s%20helye%20az%20C3%BAj%20Polg%C3%A1ri%20perren%E2%80%A6.pdf> (2020. április 9.)

⁶⁹ Pp. 195. §,

⁷⁰ Pp. 456. § (3) bek.

⁷¹ Pp. 238. § (2) bek.

⁷² Pp. 124. §

⁷³ Pp. 86. § (3)-(5) bek.

A közvetítói eljárásban kötött megállapodások jelentőségét növeli a Pp. 167. §-ában szabályozott, nevesítetten közvetítói eljáráshoz kapcsolódó egyezségi kísérlet, mely alacsony költségek⁷⁴ mellett, egy kifejezetten gyors, nemperes eljárás keretei között biztosít lehetőséget a feleknek közvetítói eljárásban kötött megállapodásuk egyezségként történő jóváhagyásához. A Pp. 168. §-a a közvetítés nélküli egyezségi kísérlet során az eredménytelen egyeztetés esetére lényegében törvényi terelést alkalmaz; eljárási szabályban ösztönzi a feleket a közvetítés lehetősége felé.⁷⁵

A bíróságot és a bírói gyakorlatot érintő következmények:

- 1.) A tájékoztatás kötelező előírása tovább növeli a bíró szerepét.
- 2.) A Pp. 167. §-a a permegelőző közvetítés és a bírósági eljárás között teremt kapcsolatot, míg a Pp. 168. lényegében törvényes terelést rögzít.
- 3.) A jogszabályok a kapcsolatok szabályozása útján a személyek személyi és vagyoni viszonyaival kapcsolatos közvetítés rendszerét alakítják ki.⁷⁶

3.3. A „kizárólagos bírósági közvetítés”

Egy olyan területe van a hazai közvetítésnek, ahol csak bírósági közvetítő járhat el („kizárólagos bírósági közvetítés”). Ennek előzménye, hogy a közvetítói törvény tiltotta a közigazgatási peres ügyek kapcsán a közvetítés igénybevételét.⁷⁷ A Kvtv. abból indult ki, hogy a felek a közvetítés során olyan jogok tárgyában egyeztethetnek, amelyekben a rendelkezési joguk nem korlátozott, ugyanakkor a közigazgatási eljárás speciális „az eljárás célja nem közvetlenül a felek közötti anyagi jogvita bírósági úton történő rendezése, hanem a közigazgatási eljárás törvényességének biztosítása a határozat felülvizsgálatával.”⁷⁸

A 2018. január 1-én hatályba lépő Kp. az egyezségkötés elősegítése érdekében – a törvény indokolása szerint külföldi példákra is figyelemmel - módosítva a Kvtv.

---

⁷⁴ Az illetékekről szóló 1990. évi XC. tv. 42. § (1) bek. c.) pontja alapján a kérelem illetéke 1%, de legalább 3000 forint, legfeljebb 15 000 forint.

⁷⁵ A törvény indokolása is lényeges újjásként emeli ki, hogy az egyezségi kísérletre idézés intézményét a jogszabály „...összekapcsolja a (piaci) közvetítés és immár a bírósági közvetítés jogintézményével, mivel lehetővé teszi az eljárás szünetelését a közvetítói eljárás igénybevétele érdekében, és annak eredményessége esetén az egyezség jóváhagyása, végrehajthatóvá válása céljából az egyezségi kísérlet keretébe való visszatérést. A vitarendezés e módja megnyitja az utat a (piaci) közvetítói eljárás mellett a bírósági közvetítés irányába is, mivel az egyezségi kísérletre idézéssel indult nemperes eljáráshoz kapcsolódóan a felek számára már a bírósági közvetítés igénybevétele is lehetővé válik. Ily módon olyan felek számára is hozzáférhetővé válik a közvetítés, akik vagyoni viszonyaik vagy egyéb körülmények folytán a piaci közvetítéstől elesnének.” (A Polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. tv. indokolása a 167-168. §-hoz.)

⁷⁶ Kvtv. 38/E., 38/F., 38/G. és 38/H. §-ainak rendelkezése a külső és a bírósági közvetítésre egyaránt vonatkozik.

⁷⁷ Kvtv. 1. § (3) bek.

⁷⁸ A közvetítói tevékenységről szóló 2002. évi LV. tv. Indokolás a törvény 1-3 §-ához.

tiltó szabályait, a felek előzetes hozzájárulása esetén mégis lehetővé tette közvetítés alkalmazását,⁷⁹ egyben a közvetítést elrendelő (közigazgatási) bíróság székhelye szerint illetékes törvényszékre (és annak közvetítőire) szűkítve le az abban eljárásra jogosultak körét.⁸⁰

A szemléleti, szabályozásbéli fordulat egyúttal hasonló kérdéseket vetett fel, mint amilyenek a közvetítés, majd bírósági közvetítés bevezetésekor merültek fel.⁸¹ Megindult a közigazgatási közvetítés sajátosságainak feltárása,⁸² és a speciális ügyekben eljáró közvetítők képzése is.⁸³

3.4. A szervezeti integráció támogatásának eszközei

A jogi szabályozás kereteinek kitöltése - A bírósági szervezet oldaláról nézve - 2012-től kezdődően folyamatos kihívásokat jelentett, ami e kihívásokra a közvetítéssel kapcsolatos eljárási szabályok megalkotásával, valamint a szervezeti integráció, és a közvetítés szakmai, technikai, „módszertani” feltételeinek megteremtésével kívánt választ adni.

A Kvtv. a Pp. a Büsz. módosítása és az OBH elnökének utasítása(i)⁸⁴ révén megtörtént a szabályozás finomhangolása, amelyet törvényszéki szinten helyi utasítások egészíthettek ki.

Az OBH keretein belül Bírósági Közvetítés Munkacsoportot hoztak létre, kiépült a közvetítés szervezeti integrációját elősegítő koordinátori hálózat, élén egy országos koordinátorral, támogatva a közvetítés kapcsán jelentkező igazgatási és szakmai feladatok hatékony végrehajtását, megindult a rendelkezési állományba helyezett, majd aktív bírák és bírósági titkárok képzése, folyamatossá vált a belső

---

⁷⁹ Kp. 65. § (2) bek., 69. és 70. §

⁸⁰ Kvtv. 1. § (3) bek., 39/B. § (3c) bek.

⁸¹ Bokros Andrea: A közvetítés lehetőségei a közigazgatási perrendtartás hatálya alatt. 2018., Jegyző és Közigazgatás, 2018. január- februári sz., 12.o.

⁸² A közigazgatási közvetítésnek sincs jogszabályi fogalma, és bár ezt is bírósági közvetítők végzik az eljárás nem feleltethető meg a polgári jogvitákkal összefüggésben indult közvetítői eljárásnak. Bereczki István: „közigazgatási közvetítés elméleti kérdései” című tanulmányában a sajátosságok körében kiemeli a kógens jogszabályi környezetet, más hatóságok érdekeinek megjelenését, a peres eljáráson kívül a felek egyenlőségének biztosítását, illetve az aszimmetrikus viszonyokat érintő kérdéseket, a jogszabályi környezet ismeretét, az alkalmazandó megközelítésmódokat. Forrás: Bereczki István: A közigazgatási közvetítés elméleti kérdései. Magyar Jog 2018/4. szám. 2.1 Fejezet A közigazgatási közvetítés jellemzői. 234-236. o

⁸³ Magam is részt vettem olyan képzésen, amely az közigazgatási közvetítésre is figyelemmel alakította ki képzési programját.

⁸⁴ A bírósági közvetítéssel kapcsolatos szabályzatról szóló 20/2012. (XI.23.) OBH utasítás, mely a tájékoztatás mellett a kijelölés szabályait tartalmazta, ennek helybe lépett a 11/2014. (VII. 11.) OBH utasítás a bírósági közvetítésről és a kijelölés feltételeiről, amelyet a bírósági közvetítésről szóló szabályzatról szóló 23/2019. (XI. 14.) OBH utasítás, illetve az azt felváltó a bírósági közvetítés részletes szabályairól szóló 3/2020. (I. 31.) OBH utasítás követett.

és a külső nyilvánosság felé történő tájékoztatás.⁸⁵ A folyamatok intenzitását jelzi, hogy 2012 és 2019 májusa között mintegy 500 bíró és titkár kapott közvetítői képzést; a bírósági közvetítés kérdéseit hazai és nemzetközi szakmai konferenciákon vitatták meg az érintettek, megindult a bírósági közvetítés gyakorlati és elméleti kérdéseinek tudományos igényű kutatása a bíróságok részéről.⁸⁶

Kiemelt kérdésként jelent meg a bírák érzékenyítése, miután a felgyorsult integráció révén a bírák esetében biztosítani kellett nemcsak az ismereteket, de a jogalkalmazás hatékonyságát biztosító szemléletet és az ehhez szükséges kompetenciák elsajátítását is,⁸⁷ másrészt a szervezet hozzálátott a minőségbiztosítás céljait szolgáló instruktori rendszer kialakításához.⁸⁸

3.5. A szabályozás hatása a bírói szerepre

A bíró közvetítést érintő szerepének reális megítélését segíti annak belátása, hogy a közvetítés hazai rendszerében szinte bármely közvetítői eljárás⁸⁹ kapcsán eljuthatunk a folyamat egy pontján az igazságszolgáltatáshoz és a bírósághoz, avagy az ok-okozati folyamatot megfordítva a Kvtv.-ben nem kizárt jogviták kapcsán a peres ügy egy közvetítő előtt is „folytatódhat”. Fordítva is igaz, a bírói terelés és kötelezés kihat(hat) a bírósághoz kapcsolt közvetítésre is, a bírói terelés és kötelezés tehát nem jelent egyszersmind bírósági közvetítést, és ugyanezen okból a kapcsolódás folytán fokozottan kell figyelni arra is, hogy a bírósági szervezetbe integrált közvetítés maga is a rendszerbe-ágyazódva találja meg szerepét.⁹⁰

A közvetítés szabályozása keretet ad, de a jogalkotói célok akkor teljesülnek, ha – amint erre a törvény is utal⁹¹ – a bíró olyan esetekben alkalmazza a kötelezést,

---

⁸⁵ Hönich Gyuláné dr. Gaál Éva, az Országos Bírósági Hivatal osztályvezetőjének előadása a „Mediáció a változások sodrában 2019-ben” című konferencián c. összefoglalója alapján.

⁸⁶ Hönich Gyuláné dr. Gaál Éva, az Országos Bírósági Hivatal osztályvezetőjének előadása a „Mediáció a változások sodrában 2019-ben” című konferencián c. összefoglalója alapján.

⁸⁷ Benkovicsné Varga Erika: A bírósági közvetítés jelene és jövője. In: Mailáth György Tudományos Pályázat 2016. Díjazott dolgozatok. (1011-1072.o.) 2016., https://birosag.hu/sites/default/files/2018-08/mailath-2016_1.pdf (2020. április 9.) 1024.o.

⁸⁸ 23/2019. (XI. 14.) OBH utasítás a bírósági közvetítésről szóló szabályzatról

⁸⁹ Első pillér a bírósági közvetítés, második pillér bírósághoz kapcsolódó, harmadik pillér bíróságon kívüli mediáció. Gyengéné Nagy Márta: A családjog jövője. 2.o.

⁹⁰ A rendszerszerű összefüggés miatt „a bírósági közvetítés jogszabályi beágyazottságánál fogva sem önálló entitás, sem a nemzetközi sem a hazai jogi környezetben. Nem értelmezhető, nem fejleszthető az őt körülvevő társadalmi és mediációs szakmai kontextustól függetlenül.” Forrás: Gyengéné Nagy Márta: A családjog jövője. 3. o., A bírósági közvetítés bezárkózásának veszélyeire hívja fel a figyelmet Kőrös András is. „Szorítóban és szorítón kívül.” <https://ptk2013.hu/interjuk/szoritoban-es-szoriton-kivul/5902> (2019. április 9.)

⁹¹ Azt, hogy a bírónak a tájékoztatás körében „mérlegelnie kell” igazolja – a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2008. évi XXX. törvény - 17. §-ához fűzött indokolás, mely szerint az elvárás nem formális (ekként hatástalan)

amelyekben az valóban eredményre vezethet. Az alkalmazás új ismereteket, kompetenciákat és szemléletet is követelt a bíraktól. Ezt kívánták támogatni a röviden vázolt szervezeti eszközök – különösen az érzékenyítés, – miután a jogi szabályozás intenzív elmélyülésével a bírói („bírói” szemlélet) nem volt mindenkor összhangban.⁹²

A bírák nem azonos módon érzékelték és ítélték meg az eszköztár kiszélesítésének lehetőségét, dilemmát jelentett az igazságszolgáltatás és a közvetítés kapcsolata a bíróságon belül.⁹³

A törvények által kijelölt szerepére figyelemmel nem érdektelen a⁹⁴ bíró viszonyulása a közvetítéshez, az attitűdök megváltoztatása azonban nem megy egyik napról a másikra, azok alakulását a személyes tapasztalatok segíthetik.⁹⁵

Jelen tanulmány is ezen folyamat oldaláról közelít, feltételezve, hogy a bírói gyakorlatban kimutathatók azok a jellemzők, indikátorok, amelyek lényegében visszautalnak a bíró közvetítést érintő szemléletére. A vizsgálódás célterületeit elsősorban ott indokolt kijelölni, ahol a változások leginkább hatnak a bírói gyakorlatára.

Az ismertetett szabályozás a közvetítést elsődlegesen az egyezségkötés kapcsán csatornázza be a peres eljárásba,⁹⁶ a közvetítés lehetőségének egyezség felőli megközelítése ezért alapvetően nem a bíró döntése.⁹⁷ Feladatai azonban bővülnek, fel kell mérnie azt is, hogy az adott ügyben az egyezség

---

tájékoztatásra irányult. „Csak olyan esetben kellene a bírónak a feleket kioktatnia, amikor maga is lát esélyt arra, hogy a jogvita békés úton, közvetítő igénybevételével rendezhető”. A rPp. hatályon kívül helyezése ellenére a Pp. új szabályai e körben nem tükrözik szemléletbeli változást, sőt a feladatok kiterjesztése révén a bírói tájékoztatással kapcsolatos elvárás vélhetően továbbra is fennáll.

⁹² Ennek szemléltetésére egy 2016.-ban készült dolgozathoz idézek: „A bírói közvetítés jogintézményének elfogadása a bírói kar részéről egy hosszú és nagyon változatos képet mutató folyamat. Ismeretes, hogy a bírói közvetítői eljárásból való viszonyulás igencsak megosztja a bírói társadalmat. Szűk körben nagyon rugalmas módon történik ezen új jogintézmény alkalmazása, azonban még mindig jelentős számú a kevésbé elfogadó attitűdökkel rendelkezők tábora.” Forrás: Benkovicsné Varga Erika: A bírói közvetítés jelene és jövője. 1022.o.

⁹³ Benkovicsné Varga Erika: Bírói közvetítés a Kecskeméti Törvényszék gyakorlatában, különös tekintettel a szülői felügyeletet érintő mediációs eljárásokban elért eredményekre In: *Családi Jog*, 2018/1. sz., 37.o.

⁹⁴ Gyengéné Nagy Márta: A családjog jövője. 5.o.

⁹⁵ Benkovicsné Varga Erika: A bírói közvetítés jelene és jövője. 1024.o.

⁹⁶ [A közvetítés érintő eljárásjogi szabályok közül, kizárólag a Ptk. 4:172. §-ával szorosan összefüggő Pp. 124. §-a nem utal a közvetítés során megkötendő megállapodással összefüggésben az egyezségre. „A 4:172. § az ún. kötelező mediációra, kötelező közvetítésre ad lehetőséget: a bíróság ezt akkor rendelheti el, ha úgy látja, hogy ettől eredmény várható, és célja többért: szolgálhatja a szülők közötti együttműködés elősegítését, a kapcsolattartás jobb működését, de egyáltalán a szülői felügyelet megfelelő gyakorolhatóságát.” Kommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez., Szerkesztette: Vékás Lajos / Gárdos Péter (Ügyvéd Jogtár)]

⁹⁷ A Pp. szabályai pl. a Pp. 167., 168., 195., 238. §-ai maguk is ezt a nézőpontot jelenítik meg, még a Ptk. 4:22. §-a is utal a perbeli egyezségre.

kezdeményezése, és/vagy a mediáció támogathatja hatékonyabban az ügy „továbbvitelét”, lezárását, megoldását. (A szabályozás alapján fennáll a lehetősége annak is, hogy a bíró a per keretein „túltekintve” a közvetítésre történő figyelemfelhívással lényegében az egyedi (jog)vita rendezésének adjon szélesebb keretet.⁹⁸⁾

A feladatbővülés nemcsak ismereteket, de új kompetenciákat is követel,⁹⁹ mert amikor a bíró az egyezség létrehozása szempontjából vizsgálja a közvetítés lehetőségét, kellően árnyaltan, az adott ügyre vonatkozóan kell tudnia elhatárolni az egyezséget a megállapodástól, másként fogalmazva az egyezség létrehozásának folyamatát, lehetőségeit a megállapodás megkötésének folyamatától, a közvetítés lehetőségeitől. Ez a „teszt” egyúttal a bírói terelés gyakorlatának szerves részévé válik, rendre felvetve az „egyezséget kezdeményezzek, vagy mediációt javasoljak, illetve - amennyiben erre lehetőség - van kötelezést rendeljek el?” dilemmáját.¹⁰⁰

Erre tekintettel lehet feltétlenül indokolt figyelmet fordítani a bíró egyezségkötési gyakorlatára, mert a közvetítés a peres eljárás érdemét tekintve ezen keresztül kapcsolódik be a per folyamatába. Amikor a bírák az egyezségkötés kezdeményezésekor felhívják a felek figyelmét a közvetítés lehetőségére, „döntésük” mögött, a közvetítést a peres eljárástól elhatároló különbségek mellett, meg kell, hogy jelenjenek a közvetítés szemléletéből adódó „elvárásaik” is (a perhez képest miért, miben és hogy tudja elősegíteni a felek megállapodását). A közvetítés szemléletének alakulása az ellenállástól, a túlzott elvárásig több fázison mehet keresztül,¹⁰¹ a személyes tapasztalatszerzés időt igényel.¹⁰² A reális bírói elvárások megfogalmazásához megfelelő tájékozottság szükséges, azok

---

⁹⁸ Ugyan az egyezség szempontjából történik a közvetítés lehetőségének vizsgálata, azonban a jogi szabályozás ténylegesen nem szűkíti le erre a bíró lehetőségét. „Megközelítés kérdése, hogy a vitarendezést, valóban lecsupasztjuk-e a jogvita rendezésére vagy képesek vagyunk mi (a bírósági szervezeten belül) egy olyan konfliktus kezelési mechanizmus működtetésére, amely megtalálja az egyedi vita rendezésére leginkább alkalmas megoldást.” Forrás: Szibrikné Makó Tímea: A bírósági közvetítés jelene és helye az új Polgári perrendtartás koncepciójában

⁹⁹ Megszerzésükhöz nem elégséges csak a tájékoztatás, a bírók részére tréningek, központi és helyi képzések szervezését, a közvetítők és a bírók közötti eszmecsere, kézzelfogható esetek megismerését javasolják. ⁹⁹ Gyengéné Nagy Márta: A családjog jövője. 2014/4. sz., 5. o

¹⁰⁰ A békítés, a facilitáció és a mediáció rövid összevetését lásd. Forrás: Gyengéné Nagy Márta: Mediáció az igazságszolgáltatásban. 26. o.

¹⁰¹ Lovas Zsuzsa és Herczog Mária utalnak arra, hogy közvetítéshez, mint módszerhez való viszonyulás egy folyamat, mely szakaszolható. Jellemző a „kezdeti ellenállás”, majd amikor érzékelhetővé válik alkalmazhatósága, használhatósága, az ellenállás átfordul a „túlzott elvárás” szakaszába, amely miután nem teljesül(het) azt eredményezi, hogy a lelkesedést felváltja a „csalódás”, illetőleg akár a közvetítő hibáztatása is. Forrás: Lovas-Herczog (2019) 134. o.

¹⁰² „...Egy jogrendszerbe beékelődött, addig ismeretlen intézmény irányában kialakuló elköteleződés folyamata idő, melyet a tapasztalati út megkerülésével lehet siettetni, de nem érdemes.” Benkovicsné Varga Erika: A bírósági közvetítés jelene és jövője. 1024.o.

teljesülése a pozitív visszacsatolás révén erősítheti a folyamatot, ezért az „elvárások”, „várakozások” ugyancsak visszajelzést adhatnak a szemléletről.

A bírósági közvetítés kapcsán kiemelt a bíró tájékoztatásának, tájékozottságának jelentősége, mert a közvetítésre vonatkozó rendelkezések elszórtan jelennek meg a jogszabályokban, ami kihívások elé állítja azokat is, akik tájékozódni (ügyfelek, jogi képviselők,) és azokat is, akik tájékoztatni (bírók) szeretnének. A hiteles, pontos, a közvetítést érintően széles körben előírt¹⁰³ tájékoztatás feltétele tehát a tájékozottság, ami a jogszabályok mellett a közvetítés behatóbb ismeretét is igényelheti.

Amennyiben a bíró a közvetítésre alkalmas ügyekben ad tájékoztatást, azok vélhetően „eredményesebben” is oldódnak meg ezen keretek között. A közvetítés hatékony becsatornázását szolgálja az ügyek szűrése, amely lehet pozitív, ebben az esetben a közvetítésre alkalmas ügyek beazonosítása, avagy negatív szűrés, amikor a közvetítésre valamely szempontból nem javasolt ügyek (ügycsoportok) kizárása indokolt.¹⁰⁴ Bár eredményét illetően negatív szűrést maga a Kvtv. 1. § (3) bekezdése is alkalmaz a kizárt tárgykörök meghatározásával, de a közvetítői gyakorlatban megjelenő eljárást „kizáró” okok, körülmények¹⁰⁵ a jogszabályokban nem jelennek meg, ezért azokat a bírónak magának kell felismernie.¹⁰⁶ A bírósági közvetítés révén a bíróságok, bírák e területen „saját” közvetlen tapasztalatokat szerezhettek, amelyek a terelési gyakorlatot

---

¹⁰³ Attól függően, hogy mely rendelkezés alapján történik tájékoztatásnak széles körben az alábbiakra kell kiterjednie (a Pp. és a Bűsz. alapján)¹⁰³:

1. az igénybevétel lehetőségére, (leggyakoribb kötelezettség) (Pp. 168. § (4) bek., 195. § (1) bek., Pp. 238. § (2) bek., 456. § (3) bek. Bűsz. 75/B. § (1) bek.),
2. a közvetítői eljárás lényegére, (Pp. 238. § (2) bek.),
3. a közvetítői eljárás előnyeire, (Pp. 195. § (1) bek. 456. § (3) bek.),
4. a közvetítői eljárás igénybevételének feltételeire, (Pp. 238. § (2) bek., Bűsz. 75/B. § (1) bek.),
5. a közvetítői eljárás igénybevételének módjára, 195. § (1) bek. kezdeményezésének szabályaira, (Pp. 124. § (1) bek.),
6. a peres eljárást érintő következményekre, (a szünetelés és felfüggesztés kapcsán szabályaira, a kötelező végzés kérelemhez, felkéréshez csatolására stb.), (Pp. 124. § (1)-(3) bek., 168. § (5) bek., 238. § (2) bek.),
7. az esetleges megállapodás bírósági egyezségbe foglalásának lehetőségére, (Pp. 195. § (1) bek.),
8. szünetelés szabályaira. (Pp. 238. § (2) bek., Pp. 238. § (2) bek.)

¹⁰⁴ Gyengéné Nagy Márta, Kőrös András: A bírósági közvetítésről-mindenkinek. 40. o.

¹⁰⁵ [A konfliktus destruktív szakaszában a felek szétválasztása a legfontosabb, Kertész (2010) 28.o. Ilyenkor a mediáció kevésbé lehet alkalmas eszköz.]

¹⁰⁶ „A konfliktus egyes szakaszainak a felismerése a bíró részéről nem csupán a jogi kérdés megválaszolását jelenti, hanem egy olyan ponton történő beavatkozás lehetőségének a felismerését, amely hatékonyságában célravezetőbb. Az ügy jellegénél, a konfliktus mibenléténél, természeténél fogva különbséget kell tenni és felismerni a megfelelő eseteket.” Forrás: Szibrikné Makó Tímea: A bírósági közvetítés jelene és helye az új Polgári perrendtartás koncepciójában.

befolyásoló visszajelzést adhatnak. Az e téren kialakított gyakorlat jó indikátor lehet.

Szükséges felhívni a figyelmet, hogy ezen a területen sem „csak feladatbővülés” történt. A szűrés ugyanis speciális ismereteket igényel,¹⁰⁷ a 2009-ben lefolytatott kísérleti programban is sor került egyfajta előzetes szűrésre. Vannak olyan országok ahol - számunkra talán kissé szokatlan módon - magukat a speciális ismeretekkel rendelkező szakembereket vonják be a szűrésbe,¹⁰⁸ míg máshol – ugyancsak nem tekintve „magától értetődőnek” a tereléshez, szűréshez szükséges speciális ismeretek meglétét a bíró esetében, - hatékony támogatást nyújtanak részükre,¹⁰⁹ a hazai szabályozás ezt a bíró feladatai körébe utalja.

A szűrés, terelés és tájékoztatás lényegében szorosan összekapcsolódnak a bíró gyakorlatában, a szűrés mellett a terelés ténylegesen csak akkor lehet eredményes, ha a bíró erre irányuló tájékoztatása hatékony,¹¹⁰ még akkor is, amikor ez arra „szűkül le”, hogy miért nem indokolt az adott esetben a közvetítés alkalmazása.¹¹¹

Végül a bírónak a saját gyakorlatáról és a közvetítésről egyszerre adhatnak visszajelzést az ezekkel együtt járó tapasztalatok (ügyfelek magatartása, vélekedése a közvetítésről, a megállapodások „jóváhagyhatósága” stb.) amelyek kihatással lehetnek szemléletére.

Összefoglalóan ezért az integrációt jelző indikátorokat az alábbi körben szükséges kutatni:

- a közvetítésre, módszereire, lehetőségeire, az azt indokoltá tevő körülmények alkalmazásának feltételeire vonatkozó tájékozottság,

---

¹⁰⁷ A bírák kapcsán a jogi képzésen túl szükséges olyan speciális képzés, amelynek középpontjában a konfliktuskezelés áll. A bírónak ezen ismeretek szükségesek, hogy megfelelő időben lépjen közbe, felismerje, ha visszaélésszerűen kívánják alkalmazni a közvetítést. Forrás: Szibrikné Makó Tímea: A bírósági közvetítés jelene és helye az új Polgári perrendtartás koncepciójában.

¹⁰⁸ Firenzei bíróság és a Firenzei Egyetem között létesített ösztöndíjprogramban az egyetemi hallgatók segíti a bírákat abban, hogy átnézik a bírák íróasztalán lévő jogeseteket és megállapítják egy pontozás alapján, hogy mely ügyekben rendelhető el a mediáció. Forrás: Dr. Paulovics Ivett: Hogyan járul hozzá a mediáció a családi vállalkozások olasz gazdaságban betöltött szerepének növeléséhez? című MTA-n megtartott előadásának összefoglalója: <https://www.mnb.hu/bekeltetes/alternativ-vitarendezezi-konferencia/iv-alternativ-vitarendezezi-konferencia-2019-oktober-17-18>

(2020. április 9.)

¹⁰⁹ Utóbbira „jó példa ... Hollandia, ahol a beérkező eseteket a bírák átvizsgálják s megállapítják, vajon azok alkalmasak-e a közvetítésre. Ennek érdekében a bírák továbbképzésen vettek részt, ahol megkapták az ehhez szükséges speciális információkat. A bíró átad egy rövid kérdőívet a polgári bírósági eljárás kezdetén a feleknek. Majd ezt a kérdésre adott válaszok alapján az ügynevezett közvetítés mutatók (mediation indicators) segítségével kiértékeli. Ezen mutatók segítségével a bíró el tudja dönteni, vajon sikeres lenn-e a közvetítés vagy inkább a bírás eljárásra van szükség Forrás: A mediáció szerepe a polgári eljárásban https://birosag.hu/sites/default/files/201808/a_mediacio_szerepe_a_polgari_eljarasban_0.pdf (2020. április 9.)

¹¹⁰ Pl. Gyengéné Nagy Márta, Kőrös András: A bírósági közvetítésről-mindenkinek. 72. és 82. o., valamint Benkovicsné Varga Erika: Bírósági közvetítés a Kecskeméti Törvényszék gyakorlatában, különös tekintettel a szülői felügyeletet érintő mediációs eljárásokban elért eredményekre. 31. o.

¹¹¹ Gyengéné Nagy Márta, Kőrös András: A bírósági közvetítésről-mindenkinek.72.o.

- a közvetítés kapcsán megjelenő elvárások,
- a bíró egyezségkötések kezdeményezése során kialakított gyakorlata,
- a terelési, tájékoztatási gyakorlat, és ebben a bíró szerepének megítélése,
- illetve a létrejött megállapodásokat, és a közvetítés hatásait érintő tapasztalatok.

A következőkben az ezen kérdésekkel kapcsolatos kutatás és annak eredményei kerülnek bemutatásra.

4. A bírósági közvetítés gyakorlata a Szekszárdi Törvényszéken

A tanulmány második részében - a törvényszék közvetítői statisztájára vonatkozó adatainak beékelése mellett - a Szekszárdi Törvényszéken 2020. április hónapban kezdeményezett kutatás rendelkezésre álló elsődleges eredményei kerülnek bemutatásra az előző részben érintett szempontok alapul vételével, majd a levonható következtetések összevetése történik meg a kutatási kérdésekkel.

4.1. Módszertani kérdések

A kutatás¹¹² a bírói¹¹³ gyakorlat és tapasztalat felől közelíti meg a közvetítés kérdését; kettős célt szolgál, egyrészt a részletes eredmények – azok feldolgozása és megvitatása révén – a szervezeten belül segítséget nyújthatnak a gyakorlat fejlesztésében, másrészt a bíró „terelő szerepével” kapcsolatos (elsődleges) adatok beemelhetőek jelen dolgozatba, a felvetett hipotézis empirikus megközelítése érdekében.

---

¹¹² Más kutatások is érintették a bírósági közvetítést, így pl. a bírósági közvetítés gyakorlatáról készült kutatást került publikálásra Benkovicsné Varga Erika „Bírósági közvetítés a Kecskeméti Törvényszék gyakorlatában, különös tekintettel a szülői felügyeletet érintő mediációs eljárásokban elért eredményekre” c. dolgozatában, míg „A bírósági közvetítés jelene és jövője. c munkájában” a tájékoztatás és az utánkövetés tapasztalatait foglalja össze.

A legfontosabb adatai elérhetőek az OBH Bírósági Közvetítés munkacsoportja által 2018. évben végzett ügyfélelégedettség felmérésnek. (Az Országos Bírósági Hivatal elnökének 2018. évi beszámolója <https://birosag.hu/beszamolok/az-orszagos-birosagi-hivatal-elnokenek-2018-evi-beszamolaja> (2020. április 17.) 35.o.) Publikálásra nem, viszont az adott törvényszéken az érintett bírák körében ismertetésre és megosztásra került „A bírósági közvetítés tapasztalatai a Szekszárdi Törvényszék ítélkezési gyakorlatában” címmel készített összefoglaló. Forrás: Andódi László: A bírósági közvetítés tapasztalatai a Szekszárdi törvényszék ítélkezési gyakorlatában. Előterjesztés a Szekszárdi Törvényszék Polgári-Gazdasági-Közigazgatási-Munkaügyi kollégiumának 2015. november 27.-i ülésére Szekszárdi Törvényszék

¹¹³ A kutatás célcsoportjaként elsődlegesen az I. fokú polgári, közigazgatási, munkaügyi ügyszakban dolgozó bírakat célozta.

A kutatás első szakaszához kapcsolódó „Kérdőív a bírósági közvetítés kapcsán kialakított bírói gyakorlatról a Szekszárdi Törvényszék illetékességi területén” címmel megküldött 51 kérdést tartalmazó kérdéssor¹¹⁴ főbb kutatási pontjai:

- 1) a bíró ítélkezési tapasztalatára, ügyszakára vonatkozó általános adatok,
- 2) a közvetítést érintő ismeretek, a bíró tájékozódás forrásai,
- 3) a bíró egyezségkötési gyakorlata,
- 4) a bíró közvetítéssel kapcsolatos elvárásai,
- 5) a bírói terelés és tájékoztatás és ügyvitel kérdései,
- 6) a közvetítői ügyekben kötött megállapodások jóváhagyásával kapcsolatos és a bírósági közvetítést érintő tapasztalatai,
- 7) a bíró szerepére, szemléletére vonatkozó kérdések és a közvetítés kapcsán felmerülő dilemmák voltak.

A kutatás második részében hat bíróval készül személyes interjú, amely az egyéni szempontok megjelenítését szolgálja, illetőleg peres iratbetekintés mellett kerül sor a terelési gyakorlat további részleteinek feltárására.¹¹⁵

A felmérés jelen szakaszában a kérdőívek adatainak összesítésére került sor. A tanulmány az elsődleges adatok közzétételét teszi lehetővé, az összefüggések vizsgálatára a folyamat későbbi részében kerül sor, ezért - többnyire leíró jelleggel - elsősorban a „jelenségek”, „gyakorlatok”, mint az összefüggések, korrelációk bemutatására van lehetőség, ugyanakkor az eredmények (részeredmények) indikátorként segíthetik a felvetett hipotézis igazolását, a feldolgozáshoz további kérdések megfogalmazását.

A tanulmány kereteinek megtartása érdekében a bíró, illetve a vizsgált szempontból jellemző vagy további kérdést felvető tendenciák kerülnek ismertetésre összefoglalóan, a domináns mellett kiemelve esetenként az egyénit vagy a kivételet is,¹¹⁶ míg a lábjegyzetben az ezek alapjául szolgáló főbb adatok közzétételére kerül sor.

(A kutatás eredményeinek közzétételkor, illetve az erre történő hivatkozáskor a „kutatás” megjelölést használom.)

---

¹¹⁴ Az elektronikus kérdőív kitöltésére 2 nap állt rendelkezésre. A kitöltésével kapcsolatos további felhívás, tájékoztatás nem történt, az érintett bírakat a kutatásról, annak engedélyezéséről, önkéntességéről a kutatást engedélyező Szekszárdi Törvényszék elnöke tájékoztatta.

¹¹⁵ Az interjú kapcsán a kiválasztás során intenzívebb és kevésbé intenzívebb terelési gyakorlatot folytató bírák bevonása a cél, a feltétel megállapítására a 2019. január 1-től 2020. március 31-ig terjedő időszak lajstromadatai szolgálnak.

¹¹⁶ [Az egyes jellemző válaszok mellett – adott esetben - azok támogatottsága is feltüntetésre kerül, más esetben csak a válaszok sorrendje, illetve a választási lehetőségek közül csak a jellemző, illetve a dolgozat szempontjából kiemelésre igénylő megfogalmazások észrevételek.]

4.2. Kitekintés a Szekszárdi Törvényszék közvetítői statisztikára vonatkozó adataira

Annak érdekében, hogy a bírák válaszait a közvetítést érintően szélesebb összefüggésekben és nagyságrendjüket érintően lehessen értelmezni, indokolt, az alapvető statisztikai adatok megismerése, kiemelve, hogy a Szekszárdi Törvényszéken az országos átlaghoz¹¹⁷ képest alacsonyabb a közvetítői eljárások¹¹⁸ száma. Ezek éves megoszlását 2014. és 2019. között az alábbi táblázat mutatja.

A Szekszárdi Törvényszék közvetítői statisztikai adatai 2014-2019.								
	Önkéntes ügyek száma	Önkéntes megindult	Önkéntes megállapodással zárult	A felek megállapodást kötöttek/%	Kötelező ügyek száma	Kötelező megindult	Kötelező megállapodással zárult	A felek megállapodást kötöttek/%
2014	3	3	3	100	12	5	0	0
2015	14	8	4	50	18	11	6	54
2016	13	10	4	40	27	17	11	64
2017	4	4	1	25	28	16	9	56
2018	11	5	2	40	11	7	4	57
2019	16	12	4	33	15	12	7	58
Összesen	61	42	18	42	111	68	37	54

A táblázat adatai alapján az adott (2014. január 1. és 2019. december 31. közötti) időszakban 61 önkéntes kezdeményezés mellett - ennek közel kétszerese,- 111 a kötelezés alapján beadott kérelmek száma, ekként összesen 172 ügy érkezett.

¹¹⁷ [Az országos adatokkal összevetve két példával illusztrálja 2016-ban az országosan lefolytatott 919 bírósági közvetítői eljárásból 27., míg 2018-ban a 819-ből 16 került lefolytatásra a törvényszéken, ami nagyságrendileg az egy megyére jutó ügyek átlagának fele.]

Forrás a 2016. évi országos adatokat illetően: Az Országos Bírósági Hivatal elnökének 2016. évi beszámolója, 74. o.;

a 2018. évi országos adatokat illetően <https://birosag.hu/beszamolok/az-orszagos-birosagi-hivatal-elnokenek-2018-evi-beszamolaja> (2020. április 17.),

a Szekszárdi Törvényszékre vonatkozó adatokat illetően: Szekszárdi Törvényszék Elnöki Iroda adatközlése

¹¹⁸ Ügyviteli szempontok alapján az ügy és az eljárás között különbséget kell tenni. Az egy vagy kétoldalú közös kérelem alapján iktatásra kerülő közvetítői ügy csak azt követően válik eljárássá, ha a felek a Kvtv. 30. § (2) bekezdésében foglalt nyilatkozatot aláírták. (Kvtv. 30. § (2) bek. és Büsz. 75/A. § (2) bek. a.) és b) pont)

Bár az önkéntes kérelmek alapján nagyobb arányban (68 %) indulnak eljárások, mint a kötelezések esetén (61%), a megindult eljárásokban a megállapodások létrejöttének aránya fordítva alakul, míg az önkéntes közvetítői eljárások 42%-a fejeződött be megállapodással, a felek kötelezésével indult eljárások esetében ez 54 %, azaz a kötelezés nagyobb arányban eredményez megállapodást. A mutatók alapján (2014. évet nem számítva¹¹⁹) az önkéntesen kezdeményezett eljárásokban 50 %, míg a kötelezéssel kezdeményezettek körében 64 % volt a legmagasabb megállapodási arány az elindult ügyekben.

4.3. Kutatási eredmények

A felhívásra 17 válaszadó - egy kivétellel - I. fokú, járásbírói polgári, illetve munkaügyi, és közigazgatási ügyszakos bíró töltötte ki az íveket anonim módon.¹²⁰ Mindezek alapján a célcsoportba tartozó bírák¹²¹ mintegy 73 %-a¹²² élt a lehetőséggel, amely erősíti a felmérés reprezentatív jellegét.

A résztvevők 70 %-ának 10 évnél hosszabb, 17,6 %-ának 4 és 10 év közötti, míg 11,8 %-ának 1-3 éves gyakorlata volt, öt bíró rendelkezik közvetítői végzettséggel, közülük kettő bírósági közvetítőként is eljár. Többségük családi, kötelmi, dologi, kártérítési, öröklési, gazdasági pereket tárgyal, míg a munkaügyi és közigazgatási bírák kisebb arányban voltak jelen.

4.3.1. Alapvető ismeretek

Az alapvető ismeretek körében a bírák a közvetítés előnyeit széles spektrumban fogalmazták meg.¹²³ Elsődlegesen a felek számára gyors és ingyenesen elérhető

---

¹¹⁹ Kevésbé valószínű a 100 %-os eredményesség, amelyet ezért – mint abszolút szélsőértéket – célszerűbb figyelmen kívül hagyni.

¹²⁰ A kitöltők között egy másodfokon eljáró bíró is volt, aki maga is kérte a lehetőség biztosítását és az ív kitöltését - erre irányuló felhívás nélkül is jelezte felém azonban a további kollégákkal egy időben és anonim módon küldte be a kérdőívet.

¹²¹ A már jelzett másodfokon eljáró bírót ide nem értve.

¹²² A Szekszárdi Törvényszék területén 2020. március 31.-én polgári, illetve közigazgatás, munkaügyi ügyszakban első fokon ítélező bírák száma 22 fő volt, ebből a közigazgatási és munkaügyi ügyszakban dolgozó bírák száma 3, egy fő mindkét ügyszakban érintett. Forrás: Szekszárdi Törvényszék Elnöki Iroda adatközlése

¹²³ A közvetítés három legfontosabb előnyét érintő szabadszöveges válaszok „szórt” adatai között a gyorsaság 6, az ingyenesség 3 esetben jelent meg. A bírák kiemelték a pergazdaságosságot, a közvetítés perelaterelő jellegét, a pertartam rövidítését és olyan – a közvetítői eljárást érintő - jellemzőket is, mint pl., a kevésbé formális keretek, a könnyen átlátható eljárás, a konfliktus más módon történő kezelése, a nagyobb mozgástér, lehetőség a konfliktus jogvita keretein túli részének megoldására, az új szempontok, a komplexebb rendezés, a jogvitában a felek döntési pozícióba kerülése és ezzel kapcsolatban a megállapodás későbbi önkéntes betartása, valamint a személyesség. A közvetítés felekre irányuló közvetlen hatásai körében megjelenik a vélemények között, hogy várhatóan tartós, a felek által megelégedettséggel történt rendezést követően nem generálódik újra a vita, illetőleg egyébként is elégedettebbek lesznek a felek a jogvita megoldásával, továbbá, hogy mindez a vitarendezési kultúra építését is szolgálja.

eljárást látják benne, ugyanakkor változatosan és differenciáltan adják vissza a két vitarendezési mód különbségeit, azokat az előnyöket megragadva, amelyek a szabályozásban is megjelennek és a módszerek oldaláról is adekvát szemléletére utalnak. Jelen vannak azok az információk is, amelyek a közvetítés előnyeit illetően a helyes tájékoztatást megalapozhatják.¹²⁴

A szakmai álláspontokkal részben egyezően¹²⁵ tekintik felkészültnek személyes kompetenciái, élettapasztalata, valamint gyakorlata alapján a közvetítőt,¹²⁶ a jogi felkészültségnek, bírói gyakorlatnak csak kisebb jelentőséget tulajdonítva.¹²⁷

A bírók többnyire átlagosnak ítélik közvetítést érintő általános tájékozottságukat,¹²⁸ azonban ahhoz elégségesnek, hogy munkájukat támogassa. Ha nagyon kis arányban is, de vannak olyanok is, akiknél a tájékozottság nem éri el ezt a szintet, míg a közvetítőként is eljáró bírók¹²⁹ révén megjelenik egy szélesebb körű ismeretekkel rendelkező kör.

A bírók tájékozódásának legfőbb forrását¹³⁰ a bírósági közvetítők jelentik¹³¹, lényegesen a jogszabályok, mellettük kap jelentőséget a helyi tájékoztatás, a helyi képzések és a bíró kollégák, aki immár maguk is információforrások, mindezzel az ismeretszerzést illetően a helyi tudásmegosztás jelentősége rajzolódik ki.

---

¹²⁴ Pp. 195. § (1) bek. 456. § (3) bek.

¹²⁵ A szakmai álláspont, hogy a mediációs szakképzettség és a gyakorlat javítja a mediátor eredményességét. Forrás: Kertész (2010) 57.o.

¹²⁶ A kutatás során szinte elenyésző arányban voltak tapasztalatok a külső közvetítést illetően.

¹²⁷ A közvetítőt érintően többszörös választás lehetősége mellett a közvetítő élettapasztalatának (88,2), közvetítői gyakorlatának (88,2), egyéb személyes kompetenciáinak (82,4 §), végzettségének és képzettségének (64,7 %) tulajdonítanak jelentőséget. A bírói gyakorlat és a jogi felkészültség (35,3 %) kevésbé jön figyelembe. Elsődleges szerepüket illetően az egyéb személyes kompetenciák (41,2), közvetítői gyakorlat (35,3 %), élettapasztalat (11,8), bírói gyakorlat (5,9 %), végzettség, képzettség (5,9 %), jogi felkészültség (0 %) sorrend alakult ki.

¹²⁸ A bírák döntő többsége (70,6 %) a közvetéssel kapcsolatos ismereteit nem ítélte ugyan átlag felettinék, viszont ahhoz elégségesnek tartotta, hogy munkáját segítse. 11,8 %-a, alaposnak, további 11,8 %-a széleskörűnek érezte tájékozottságát, mindösszesen egy válaszadó ítélte meg úgy, hogy viszonylag kevés ismerete van.

¹²⁹ A Szekszárdi Törvényszéken valamennyi eljáró közvetítő „bíró is”.

¹³⁰ A bírák a közvetítést érintően leginkább a bírósági közvetítőktől tájékozódnak, ezen forrás jelentőségét az 1 és 5 közötti kategórián belül átlagosan 4,82-re értékelték; ezt két másik követte azonos (3,52) súllyal, ezek a jogszabályok, a kommentárok, valamint a helyi képzések, illetőleg lényegében hasonló (3,5) aránnyal a bíró kollégáktól beszerezhető információk.

¹³¹ A Szekszárdi Törvényszéken 2015-ben készült felmérés alapján a bírák még a törvényszék intranetes oldalát tartották (itt a közvetéssel kapcsolatos tájékoztató dokumentumok, pl. eljárási protokoll mellett az eljárást segítő végzéminták is elérhetőek voltak) a legfontosabb információforrásnak, ezt követte szintén magas arányban a közvetítőktől történő közvetlen tájékozódás, míg az egyéb források nem voltak meghatározók. Forrás: Andódi László: A bírósági közvetítés tapasztalatai a Szekszárdi törvényszék ítélkezési gyakorlatában. Előterjesztés a Szekszárdi Törvényszék Polgári-Gazdasági-Közigazgatási-Munkaügyi kollégiumának 2015. november 27.-i ülésére (Szekszárdi Törvényszék Elnöki Iroda)

4.3.2. A bírák közvetítéssel kapcsolatos elvárásai (várákozásai) és kapcsolat az egyezséggel

A bírók részéről túlnyomó részben a felek személyes megoldási lehetőségeinek biztosítása, a kommunikáció és a felek kapcsolatának javulása jelenik meg a közvetítéssel kapcsolatos várákozásokban.¹³²

A saját egyezségkötési gyakorlatukat többségében aktívnak és egyben eredményesnek is ítéelő bírák,¹³³ tudatosak az ezt elősegítő, támogató kompetenciáikat illetően is.¹³⁴

Hasonló arányban jelenik meg náluk az egyezségkötési folyamat és a közvetítő eljárás módszereket érintő megkülönböztetése.^{135,136,137}

Kevésbé egyértelmű ugyanakkor a konszenzus és a kompromisszum fogalmának adott eljáráshoz kapcsolása.¹³⁸ E körben a szemléleti közelítés támogatása

---

¹³² A bíró közvetítéssel kapcsolatos elvárásait (várákozásait) illetően az előre megadott válaszlehetőségek közül (egyszerre több is választható volt) a válaszadók 58,8 %-a számol azzal, hogy „a feleknek lehetőségük lesz, egy kifejezetten az ő helyzetükre alkalmas, mindkét félnek elég jó megoldás kialakítására, amely mellett el tudnak köteleződni, és amelyet erre figyelemmel végre is tudnának hajtani”, e mellett a felek kommunikációjának kapcsolatának javítása jelenik meg kiemelt preferenciaként („a felek jobban megismerik egymás igényeit, felméri saját lehetőségeiket, asszertívebbek lesznek akkor is, ha nem lesz megállapodás (52,9 %), a felek kommunikálni fognak, ha nem is lesz megállapodás – a kapcsolatuk – javulni fog (52,9 %”). Ha megállapodás nem is lesz, a felekkel könnyebb lesz tárgyalni (35,3%). A felek legalább rész kérdésként megállapodhatnak, a többi a perben eldönthető lesz (29,4 %). A válaszadók 23, % -nak nem voltak elvárásai, mindösszesen egy válaszadónál jelent meg kifejezetten a megállapodás, illetve, hogy ennek keretében a felek minden részletet rendeznek.

¹³³ A bírák 70,6 %-a jelzett magára vonatkoztatva az „átlagnál” intenzívebb egyezségkötési gyakorlatot, melyet 52,9 %-uk sikeresnek, további 17,6 %-uk pedig többnyire sikeresnek ítélt meg.

¹³⁴ Az egyezségkötés támogató – a bíró által birtokolt – kompetenciák körében, a szabadszöveges válaszok között megjelent az emberismeret, jogszabályismeret, a megfelelő tájékoztatás adás képessége, a közérthető fogalmazás, a vitarendezési kultúra, a türelem, az empátia, konszenzust kereső beállítottság, lényeglátás, képesség a kommunikációs csatornák megnyitására, tájékozottság és az alternatív vitarendezési kurzuson való részvétel.

¹³⁵ A módszerek összevetését illetően az előre megadott válaszlehetőségekből a bírák 70,6 %-a értett azzal egyet, hogy amikor a felekkel az egyezségkötés érdekében egyeztet, használ ugyan közvetítői technikákat, de nem közvetít, további 58,8 %-uk szerint a közvetítő előtt megkötött megállapodás lényege a konszenzus.

¹³⁶ [A mediáció alapját a helyes kérdezőtechnika képezi. (Részletesebben lásd: Kertész (2010), 6.1 Fejezet: A mediáció általános technikái 83-87. o.) Ezek között van olyan is, amelyet adott esetben a bíró is használhat pl. zárt kérdések, nyitott kérdések, körkérdés stb.) azaz érezheti úgy a bíró, hogy maga is használ közvetítői technikákat.]

¹³⁷ Fontos azonban, hogy a perben nem lehet közvetíteni. „Nagyon jól szemlélteti a ...pozicionális egyeztető tárgyalások és a mediáció különbségét, hogy a két szerep ... ugyanúgy, ahogyan a bírói és mediátori szerep sem cserélhető fel, s nem játszható egyszerre.” Forrás: Forrás: Gyengéné Nagy Márta: Mediáció az igazságszolgáltatásban. 25.o.

¹³⁸ [Azt, hogy a kompromisszum és a konszenzus az egyezséghez kapcsolva egyaránt megjelenik, magyarázhatja, hogy a bírák is találkozhatnak olyan helyzettel, amikor a felek már egy konszenzussal (egymás érdekeinek kölcsönös elfogadása és összhangba hozása mellett) kialakított megoldással érkeznek a bírósághoz, (akár egy külső közvetítést követően,) ahol a házasság

indokolt arra is figyelemmel, hogy az egyértelmű megkülönböztetés kevésbé általános.

A közvetítés integrációjára utal, hogy a bírák az egyezségkötés eredménytelen kezdeményezését követően döntő többségükben, (közel 90 %)¹³⁹ indokolt esetben az eljárás folyamán később is felvetik az egyezségkötés és közvetítés lehetőségét, ami a két eljárás viszonyában az egymást kiegészítő „is-is”, illetve a kapcsolódó „és” viszonyt igazolja.

4.3.3. A bírói terelés, tájékoztatás és kötelezés gyakorlata

A bírák döntő többségénél az a jogszabályi rendelkezésekhez igazodó gyakorlat mutatható ki, amely a peres eljárás teljes folyamatában lehetőséget lát a terelés célú¹⁴⁰ tájékoztatásra, sőt a bírák több mint fele erre adott esetben már a perfelvételi tárgyalást lezáró végzés meghozatalát megelőzően is sort kerít.¹⁴¹

A tájékoztatás tartalmi oldalát¹⁴² illetően – ismét a jogszabályokhoz igazodó módon – az ügyfélút átláthatóságát segítő információk, a közvetítés célja, menete, kezdeményezése, illetve a szünetelés lehetősége jelenik meg, törekedve a részletes tájékoztatásra, nemegyszer olyankor is, amikor ezt a jogszabály csak a jogi képviselők nélküli felek esetében írja elő.¹⁴³

---

felbontását kérik. Másrészt a mediáció kapcsán is történt már utalás arra, hogy a konszenzus, nem mindenkor érhető el.]

¹³⁹ A válaszadók közel 29,4 %-a egy eredménytelen egyezségi kísérletet követően akár nyomban is felajánlja a közvetítés lehetőségét, további 35 %-uk az eljárás későbbi szakaszában, ha erre okot lát. Majd minden negyedik bíró (23,5%) törekszik a per későbbi szakaszában is az egyezség létrehozására, akár a közvetítés révén is. Két válaszadó (11,8 %) ítélte meg úgy, hogy ha a felek nem nyitottak az általa kezdeményezett egyeztetésre, akkor a közvetítő eljárása sem lehet eredményes.

¹⁴⁰ Gyengéné Nagy Márta, Kőrös András: A bírósági közvetítésről-mindenkinek. 40.o.

¹⁴¹ A bírák 76,5 %-a már találkozott felek részéről, vagy jogi képviselők részéről kérdésekkel a közvetítést illetően. A bírák a per bármely szakaszában adnak tájékoztatást a közvetítésről 76,5 %, 58,8 %-uknál előfordul, hogy erre a tárgyaláson a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát megelőzően is kitérnek.

¹⁴² A bírák 94 %-a közvetítés céljáról, 88,2 %-a a közvetítés menetéről, a közvetítés kérelmezésének módjáról és határidejéről, 70 %-uk a szünetelés lehetőségeiről, 64 %-uk kötelezés esetén arról is tájékoztatást ad, hogy miért tartja célszerűnek az ügyekben a közvetítést, (egyfajta indokolását adja a döntésének). 47 %-uk fordít figyelmet a speciális illetékességi szabályok ismertetésére, ugyanennyien térnek ki arra is, hogy mely okból, milyen körülmények miatt tartják az adott ügyet közvetítésre alkalmasnak. A bírák mintegy 53 %-a a közvetítő eljárás befejezését követő teendőkről is tájékoztatja az ügyfelet, azonban az igazolások (Kvtv. 38/H.§ (2) bek.) benyújtásának módjára azonban már csak 12 %-uk tér ki.

¹⁴³ 41,2 % -uk részletesen elmagyarázza, hogy mit kell tenniük a feleknek a kötelező közvetítést tartalmazó végzés kihirdetését követően, 29,4 %-uk a lényeges dolgokra tér ki, míg további 29,4 %-uk függetlenül attól, hogy a jogi képviselővel, vagy anélkül járnak el, mindig részletes tájékoztatást ad (annak ellenére, hogy erre a Pp. 124. § (1) bekezdése csak jogi képviselő nélkül eljáró felek esetében kötelezi).

A bírák többsége a felek számára igyekszik érthetővé tenni, hogy miért tartja célszerűnek az adott ügyben a közvetítés igénybevételét, ekként lényegében „meg is indokolja”¹⁴⁴ kötelező határozatát, míg majd minden második bíró az ennek alapjául szolgáló, általa észlelt körülményekre is kitér.

A bírók döntő többsége rendelkezik kötelezési tapasztalattal.¹⁴⁵ A kötelezés indokai körében a pozitív szűrőket tekintve olyan adekvát körülmények¹⁴⁶ jönnek figyelembe, amelyek a közvetítés során más eszközök használatával eredményre vezethetnek a vita feloldását, a felek együttműködésének elősegítését illetően, (pl. a peresített jogvita és érdekvita különbsége, a felek együttműködésének fenntartása az eljárás során¹⁴⁷). Igazolhatóan alkalmazza a gyakorlat a negatív szűrést is azon körülmények felismerése révén, amelyek esetén nem javasolják a közvetítést.¹⁴⁸ A szűrés nem szűkül le az eljárás egy pontjára, a figyelem a körülmények változására is kiterjed.¹⁴⁹

---

¹⁴⁴ [Az indokoltság kérdéséhez kapcsolódik, hogy a tájékoztatás önmagában nem igényel határozati formát. Megtörténének, tartalmának írásbeli rögzítésére vonatkozóan nincs kifejezett előírás, e körben ezért a Pp. 160. § (2) bek. a) pontja hivatkozható, mely szerint „a jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell az eljárás menetét és az annak során történeteket úgy, hogy a jegyzőkönyv alapján azt is meg lehessen állapítani, az eljárás e törvényben meghatározott alaki követelményeknek megfelel-e”. A közvetítés indokát rögzítő határozattal a kötelezés kapcsán sem fogunk találkozni, miután a Pp. 124. § (1) bekezdése külön nem biztosít fellebbezési jogot a kötelezés elrendelésével egyidejűleg meghozott eljárást felfüggesztő végzés ellen, aminek következménye, hogy a Pp. 349. § (3) bekezdése alapján indokolást sem kell, hogy tartalmazzon a végzés.]

¹⁴⁵ A terhelési, kötelezési gyakorlatot illetően a bírák 41,5 %-a 1-4 esetben, további ugyancsak 41,2 %-a 5-10 esetben, illetőleg egy kolléga 10-nél több esetben rendelt el kötelezést, míg 11,8 %-uk még nem élt a törvény ezen lehetőségével.

¹⁴⁶ A kötelezést indokló körülmények szabadszöveges válaszai között az ügy körülményeit illetően változatos válaszok szerepeltek, pl. nemzetközi vonatkozás, olyan családjogi per, amelynek a háttérében nem peresített vagyoni vita állt, azt észlelte a bíró, hogy a probléma gyökere nem az, amit a felek a jogvitában előadnak, a per keretei nem adtak lehetőséget fogalmak tisztázására, kötelezettségek részletezésére, szükséges volt a kommunikáció helyreállítása, a bizonyítás eredménye, avagy a bizonyítás eredményeinek ismeretében volt célszerű a közvetítés megfontolása a felek részéről.

¹⁴⁷ Az egyik válaszadó a bíró észlelte annak a kockázatát, hogy a felek kapcsolata bármikor megromolhat, cél volt megőrizni a már korábban kialakult együttműködést.

¹⁴⁸ Negatív indikációként jelezték a bírók, ha valamelyik fél kifejezetten erőszakos személyiség, illetve ahol a kapcsolattartást, a felek „együttműködését” a markáns alá-fölé rendeltségi kapcsolat jellemzi, ilyen esetekben nem élnék a közvetítés lehetőségéről történő tájékoztatással.

¹⁴⁹ A bírók utaltak arra is, hogy észelve a felek magatartásának változását, egy nyitottabbá válását, ugyancsak jó alkalmat látnak a közvetítés ajánlására, ugyanakkor az indikációt érintően a felek személyében rejlő körülmények kapcsán egyszerre jelentek meg az egyenrangú, higgadt és ezzel párhuzamosan a zárkózott, egymással bizalmatlan, nehezen nem kommunikáló felek.

A bírák többsége támogatónak érzi tájékoztatását,¹⁵⁰ azonban a terelést illető tájékoztatásukhoz képest¹⁵¹ a kötelezési gyakorlatukat eredményesebbnek ítélik.¹⁵²

4.3.4. A közvetítést és a megállapodások jóváhagyását érintő bírói tapasztalatok

A bírák válaszai alapján a közvetítői eljárás érdemben nem volt kihatással a peres eljárás időtartamára, szinte egyöntetű álláspont volt, hogy az (legfeljebb) kissé növelte meg annak tartamát.^{153, 154}

Ennek ellenére a közvetítés peres eljárásra gyakorolt hatásai között épp az ügy gyorsabb befejezését jelölték elsődleges előnyként, illetve azt, hogy az adott ügyben már nem volt szükség terjedelmes bizonyításra.¹⁵⁵ Ezt meghaladóan részben az eljárás eredményére, részben magára az eljárás lefolytatására vonatkozó előnyök jelentek meg.¹⁵⁶

---

¹⁵⁰ 70,6 %-ban akként ítélték meg, hogy tájékoztatásuk segít a feleknek elgondolkodni. Egy válaszadó úgy érzi úgy, hogy a tájékoztatása sokszor meghatározó a felek döntésében. További 11,8 %-a nem érezte tájékoztatását érdemi segítségnek (nem sokat segít) ugyanennyien ítélték azt formálisnak.

¹⁵¹ Amikor konkrétan a terelési célú tájékoztatás kapcsán került megfogalmazásra hasonló kérdés a válaszadók 76,5 %-a kevésbé érezte magát eredményesnek, miután csak jóval kisebb arányban fontolják meg azt, a válaszadók 23,5 %-a érezte csak eredményesnek gyakorlatát, miután többnyire megfontolják a felek közvetítés lehetőségét.

¹⁵² A kötelezést illetően egy válaszadó (5,9 %) nagyon eredményesnek ítélte saját kötelezési gyakorlatát, mert nemcsak eleget tesznek a felek a felhívásnak, de akár részben meg is állapodnak, 41,2 %-uk szerint döntő többségében eredményesek, mert a felek eleget tesznek a kötelezésnek, míg 23,5 % általában érzi magát eredményesnek, a felek nagyjából fele eleget tesz a kötelezésnek. Csak 29,4 %-uk ítélte meg úgy, hogy e területen kevésbé eredményes.

¹⁵³ A közvetítés a bírák 94,1 %-a szerint kissé, míg 5,9 %-a szerint érdemben növeli a pertartamot. A peres ügyre gyakorolt hatását illetően legfontosabb előnyét a bírák 58,8 %-a, az ügy gyorsabb befejezésében, 52,9 %-a a terjedelmes bizonyítás elmaradásában jelölte.

¹⁵⁴ A per alatt indult közvetítést követően a bírák 52,9 %-ának arra vonatkozóan is volt tapasztalata, hogy az eljárás folytatását a felek nem kérték.

¹⁵⁵ Az ügy gyorsabb befejezést nyert (58,8 %), nem volt szükség terjedelmes bizonyításra (52,9 %), az adott megállapodással a felek az ügy egy fontos részét rendezték (41,2 %), a felek olyan megállapodást kötöttek, amely – bár nem volt jogellenes, - de ítéletben a bíró nem dönthetett volna az adott módon (30 %), a felek a peres eljárás időtartamára meg tudtak állapodni a legalapvetőbb szabályokban (23,5 %), egyetlen bíró sem jelölte a válaszok között, hogy az ügy gyors befejezést nyert, viszont egy válaszadó jelölte a megállapodással, a peres eljárás létrehozása mellőzhetővé tette az ideiglenes intézkedés alkalmazását

¹⁵⁶ „A bíró esetében az integráció meghatározó, a közvetítést a bírói munka integrációja vonatkozásában szükséges vizsgálni, meg tudja-e azt könnyíteni, hozzájárulhat-e más szemlélet kialakításához” Forrás: Szibrikné Makó Tímea: A bírósági közvetítés jelene és helye az új Polgári perrendtartás koncepciójában.

A bírák - az elvárásokhoz igazodóan - jelentős arányban tapasztalták a felek magatartásában a kommunikáció javulását, a konfrontáció csökkenését.¹⁵⁷

A közvetítői megállapodások visszacsatolása során azok - kisebb pontosítás, illetve a per tárgyát érintő részek elkülönítése mellett - szinte kivétel nélkül jóváhagyhatók voltak, annak ellenére, hogy megfogalmazásukban csak kis arányban hasonlítottak a bírói egyezséghez.¹⁵⁸

4.3.5. A bíró szerepére, szemléletére vonatkozó kérdések és a közvetítés kapcsán felmerülő dilemmák

A bírák többsége visszaigazolta azt a meghatározó szerepet, amelyet a jogszabályok szánnak a terelési célú tájékoztatás körében a bírának. Ha kisebb arányban is, de a terelés kapcsán a bíró szűrő szerepével történő azonosulás is igazolható.¹⁵⁹

A peres és a közvetítői eljárás „kapcsolatát” döntő részben megfelelőnek és jól szabályozottnak tartják.¹⁶⁰ A válaszadók többsége szerint a bírósági közvetítés jól illeszthető a peres eljárás folyamatába és a külső közvetítés mellett is fogalmaztak meg támogató érveket.¹⁶¹

---

¹⁵⁷ A feleket érintő, észlelhető változások közül a bírák 76,6 %-a a kommunikáció javulását jelölte, és van tapasztalat a konfrontáció csökkenésére is (52,9 %), a felek kapcsolatának romlására vonatkozóan viszont nem volt tapasztalat. Más oldalról a bírák döntő többsége (88,2) úgy érzekelte, hogy a felek pozitívan élték meg a közvetítést, negatív visszajelzés nem volt.

¹⁵⁸ A közvetítésben létrejött megállapodások szövegezését, fogalmazását és tartalmát illetően 52,9 %-uknak volt olyan tapasztalata, hogy azok kisebb pontosítással voltak jóváhagyhatók. További 41,2 %-uk szerint előfordult, hogy a végzésbe csak az került, amely jóváhagyható volt, az egyéb kötelezettségvállalások a megállapodásban kerültek rögzítésre, az egyességbe már nem foglalták a felek. 29,4 %-a a válaszadóknak jelölte, hogy a megállapodások szinte kivétel nélkül jóváhagyhatók voltak, legfeljebb nyelvi fogalmazásbéli változtatás volt szükséges. Olyan válasz nem volt, amely szerint a megállapodások csak jelentős, kifejezetten érdemi módosítás mellett lettek volna jóváhagyhatók. Mindösszesen egy jelzés érkezett arra, hogy a megállapodás nem volt jóváhagyható, 11,8 %-ban megjelent az is, hogy a bíró által egyéb ügyekben megkötött egyezségek és a közvetítés során született megállapodások nagyon hasonlóak.

¹⁵⁹ A közvetítést érintő szerepét a bírák 64,7 %-a azért tartotta jelentősnek, mert a feleket az (önkéntes) közvetítés megfontolására bírhatja. 47,1 %-uk szerint azért is meghatározó, mert ő ismeri, és ismerheti fel azokat a körülményeket, amelyek alapján egy ügyben a közvetítés eredményre vezethet, az ügy ismeretében pontos tájékoztatást adhat arról, hogy miért lenne célszerű a közvetítés.

¹⁶⁰ A két eljárás kapcsolódását illetően a bírák 70 %-a a szabályozást teljeskörűnek tartotta, jól alkalmazható szabályokkal, 29,4 % ugyan igényelné a szabályozás részletezését. A szabályozandó kérdések körét ugyanakkor rendkívül szűk körben eseti jelleggel jelölték meg: pl. több pertípus esetén kellene biztosítani a kötelezés lehetőségét, felmerült egy egységes szabályozás igénye, más kérdések kapcsán a perelőfeltételként szabott közvetítés lehetősége, valamint a közvetítés ismereteinek elmélyítése, annak gyakorlatába történő betekintéssel.

¹⁶¹ A bírósági közvetítés mellett érvelt 8 bíró akként, hogy jól kiegészíti a peres eljárást, (okai és indokai átfedést mutatnak a kérdőív más már ismertetett válaszaival), szűk körben, de felmerül annak összeegyeztethetősége a bíróság igazságszolgáltatási feladataival. Hárman érveltek a civil

A bírák részéről megjelenített dilemmák nem mutatnak egységes képet,¹⁶² e körben csak eseti vélemények emelhetők ki, így pl. a már említett átláthatóbb szabályozás¹⁶³ mellett a felek elzárkózásának kezelése,¹⁶⁴ a közvetítői eljárás jobb megismerésének igénye,¹⁶⁵ illetve néhány esetben az igazságszolgáltatás és a közvetítés összeegyeztet-hetőségének szemléleti kérdése vetődik fel.

5. Összegző gondolatok

Kitapinthatók, megragadhatók-e a bírói gyakorlat – közvetítést érintő, egyben annak szemléletére is utaló – azon vonatkozásai, koordinátái, amelyek a közvetítői eljárást, a folyamatba integrálva – annak kiegészítő, komplementer jellegét kihasználva – egyre hatékonyabban kapcsolhatják a peres eljáráshoz?

A kutatás rendelkezésre álló eredményei alapján igenlő a válasz, a vizsgált bírósági gyakorlatban a közvetítés integrált alkalmazását (illetve az erre való törekvést) igazoló jellemzők kimutathatók.

A.) A közvetítésre, módszereire, lehetőségeire, az azt indokoltá tevő körülmények alkalmazásának feltételeire vonatkozó tájékozottság körében:

- adekvát ismeretek igazolhatók a közvetítés előnyeit, lehetőségeit illetően;
- döntően jelen van a bírósági (és a külső) közvetítés lehetőségeinek szemléletbeli elfogadása.

B.) A közvetítés kapcsán megjelenő elvárások kapcsán:

- a bírák részéről reális várakozások fogalmazódnak meg a közvetítői eljárás lehetséges kimenetelét „eredményeit” illetően;

---

közvetítés mellett is, az eljárások jobb megkülönböztetésének lehetőségére, a bírósági szervezettől elkülönülő közvetítőkre hivatkozva, felvetve a perfeltételt jelentő megelőző közvetítés lehetőségét.

¹⁶² A bírák közvetítés kapcsán felmerülő dilemmái nem mutatnak egységes képet, több esetben jelenik meg, hogy az ügyfelek számára sem ismert még a jogintézmény, elzárkóznak, eseti jelleggel fogalmazták meg az igazságszolgáltatási feladatok összeegyeztethetőségének kérdését a közvetítéssel, az eljárások kapcsolatának tisztázását a felek irányába, a feladatok ellátásához szükséges kompetenciák fejlesztésének igényét.

¹⁶³ A közvetítői törvényből gyakorlati tudnivalók, a "rendszer" működése egyáltalán nem ismerhető meg, az elején az jelentett nehézséget, hogy az ember "összeszedje", hogy milyen teendői vannak." (Egy bírói válasz.)

¹⁶⁴ „Alapvető hiányosság a szélesebb értelemben vett jogkereső közönség tájékoztatatlansága a közvetítői eljárás előnyeit, igénybevételének módját illetően. A közvetítői eljárás távolról sem jelenik meg úgy a társadalomban, mint egy valódi, funkcióját betölteni képes alternatív vitarendezés mód. Önmagában ezt a hiányt a perekben adott bírói tájékoztatás pótolni soha nem lesz képes, és nem is feladata.” írja válaszában egy bíró.

¹⁶⁵ „Jó lenne egyszer az "életben is" látni, hogy működik egy közvetítői eljárás, és nem csak olvasni, hallani róla - kezdve a kérelem beérkezésétől (tehát az ügyintézési teendőktől) az egyes megbeszélések megtartásáig. Talán ez még "hatékonyabbá" tenné a közvetítésről való tájékoztatást.” (Bírói javaslat.)

- ennek megfelelően többségükben differenciáltan értelmezik és csatornázzák be annak eredményeit a peres eljárásba (akkor is, ha az nem maga a megállapodás);
- a döntően tudatos (meghatározott preferenciák melletti) terelés révén a közvetítés céljainak, lehetőségeinek kiterjesztése is jelen van, amely az egyezség létrehozásának „közvetlen szándékán túlra”, a közvetítés egyéb előnyinek kiaknázására is kiterjed a peres eljárás eredményes befejezése érdekében (pl. a felek kommunikációja javul a per alatt, vagy eseti jelleggel az ideiglenes intézkedés megelőzése céljából).

C.) A bíró egyezségkötési és ennek kezdeményezését illető gyakorlatát érintően:

- a többnyire intenzív és eredményes egyezségkötési tapasztalat, nem kizárja, hanem integrálja a közvetítést a terelés és tájékoztatás révén;
- a két eljárás megfelelő ismereteken alapuló elhatárolása épp azok dinamikus kapcsolatának szemléletét eredményezi („is-is”, illetve „és” kontextus, komplementer jelleg).

D.) A terelési, tájékoztatási gyakorlatot illetően:

- vélelmezhető a szükséges kompetenciák mögöttes megjelenése, miután az ügyek kezelése során tudatos szűrés (pozitív és negatív) egyaránt megerősítést nyert;
- ennek eredményességét segítheti, hogy a tájékoztatás „paneljeit” többnyire a felek számára az adott ügghöz igazoldóan megfogalmazott „indokolás” egészíti ki.

E.) A közvetítés hatásainak észlelését illetően:

- a közvetítés hatásait, illetve a közvetítésből visszaérkező felek kommunikációját illetően a bírák alapvetően pozitív tapasztalatokat igazolnak vissza;
- a megállapodások jóváhagyására szinte minden esetben lehetőséget látnak;
- a megállapodás és az egyezség közötti különbségeket a jóváhagyás során megfelelően érzékelik és kezelik.

A bírák többségénél tehát egyértelműen megjelennek a két eljárást elhatároló különbségek, ezen jellemzőket nemcsak az általánosságok, hanem a konkrét esetek, ügyek kapcsán is képesek felismerni, ez támogatja őket az ügyek hatékony szűrésében és az adekvát tájékoztatásban, ami ösztönző lehet a felekre, kivált, hogy a bírák többsége figyelmet fordít arra, hogy számukra is megvilágítsa a kötelezés indokait.

A tájékoztatás során maguk is tapasztalják a jogszabály által rájuk ruházott – ugyanakkor sokszor kihívást jelentő – szerepüket, abban hol kevésbé (tájékoztatás), hol inkább (terelés) eredményesnek érzve magukat.¹⁶⁶ A közvetítést érintő terelő gyakorlatuk egy aktív „egyezség-kezdeményező” habitusra épül, ez a megismert – a közvetítést többnyire elfogadó, kezdeményező

---

¹⁶⁶ Vö. Szekszárdi Törvényszék statisztikai adataival

– szemlélettel párosulva ideális közeget teremthet a közvetítés integrációjához, illetve a bírói feladatokat (szűrés, terelés, tájékoztatás) illetően, a már kialakított bírói kompetenciáikra is építeni lehet.

A tapasztalatok, melyek adott esetben függetlenek a megállapodás létrejöttétől, megerősíthetik a terelési gyakorlatot, különösen, hogy a közvetítés bekapcsolása, mintegy kiszélesíti a bírói kompetenciákat, azonban a per kereteit, menetét nem befolyásolja negatívan. A tapasztalatok értelmezését a közvetítők (illetve közvetítő-ként is eljáró) bírák is támogathatják.

A kiemelt indikátorok alapján a bírák többségének „térképén nemcsak megjelentek a bírósági közvetítés koordinátái, de azok immár a peres tájékozódás részét is képezik”, folyamatosan beépülve a bírói szemléletbe és gyakorlatba.

A teljes képhez hozzátartozik, hogy mindez nem általános, a szemlélet és gyakorlat kérdései, a tájékoztatás kihívásai, az informálódás igénye stb. ugyancsak kimutatható, ezek legalább olyan figyelmet érdemelnek, mint a fellelt biztató körülmények.

E körben másodlagos hipotézisemre akként indokolt válaszolni, hogy – mindazon erőfeszítések ellenére, amelyet a bírósági szervezet kifejtett - a szemlélet alakításának további támogatása szükséges, és nemcsak a bírák esetében, mert a közvetítés rendszere sokakat érint. A bíró szempontjából, amint erre a hivatkozott szakirodalom is felhívja a figyelmet az ismeretek terén a mediációt a lehető legközelebről kell megmutatni azoknak, akik e téren fejleszteni kívánják gyakorlatukat, oly módon, hogy az egyúttal alkalmas legyen a szemlélet alakítására is.

Ebbe a folyamatba a jelen tanulmány és az érintett kutatás eredményei is becsatornázhatók, már arra figyelemmel is, hogy a feltett kérdésekre adandó válaszok megfogalmazása önmagában is igényelte a tudatos önreflexiót. Az összefüggések ismertetése, a felvetődő dilemmák megbeszélése, feldolgozása révén erősíthető a terelési gyakorlat.

A bíró belső meggyőződésének kialakításához, formálódásához szükséges idő, tapasztalat és feltételek biztosítása azonban ebben az esetben sem nélkülözhető, mert a szemlélet mellett új kompetenciák kialakítása is szükséges; kevésbé elvárást, inkább a bírói kompetenciák (cselekvési tér) kiterjesztésének lehetőségét adva, hogy az ítélezésében független és felelős bíró ítélező tevékenysége során kellő indokoltsággal, továbbá a legmegfelelőbb módon, esetben és időben éljen a terelés lehetőségével. Mert az ehhez szükséges hitelesség egyszerre tudja erősíteni az igazságszolgáltatást és az alternatív vitarendezést.

Végül személyes vonatkozásban is megerősítést kaptak tapasztalataim, továbbra is úgy vélem, hogy a bíró szerepére figyelemmel érdemes e körben folytatni a

párbeszédet, a változatos kép, különösen az egyéni visszajelzések pedig arra ösztönözhetnek mindannyiunkat, hogy az eszmecsere során a bírák észrevételeire, esetlegesen megjelenő dilemmáira mindenkor a kellő nyitottsággal és érzékenységgel figyeljünk.

Felhasznált irodalom

- 1) Andódi László (2015): A bírósági közvetítés tapasztalatai a Szekszárdi törvényszék ítélkezési gyakorlatában. Előterjesztés a Szekszárdi Törvényszék Polgári-Gazdasági-Közigazgatási-Munkaügyi kollégiumának 2015. november 27.-i ülésére, Szekszárdi Törvényszék Elnöki Iroda.
- 2) Benkovicsné Varga Erika (2018): Bírósági közvetítés a kecskeméti Törvényszék gyakorlatában, különös tekintettel a szülői felügyeletet érintő mediációs eljárásokban elért eredményekre. Családi Jog, 2018/1. sz., pp. 30-37.
- 3) Benkovicsné Varga Erika (2016): A bírósági közvetítés jelene és jövője. In: Ábrahám Márta (szerk) (2016): Mailáth György Tudományos Pályázat 2016. Díjazott dolgozatok. OBH, Budapest.
- 4) Bereczki István (2018): A közigazgatási közvetítés elméleti kérdései. Magyar Jog, 2018/4. sz., pp. 228-237.
- 5) Bokros Andrea (2018): A közvetítés lehetőségei a közigazgatási perrendtartás hatálya alatt. 2018., AKV Európai Szemle., 2018/1. sz. pp. 15-29.
- 6) Gyengéné Nagy Márta, Kőrös András (szerk) (2016): A bírósági közvetítésről-mindenkinek. Kézikönyv a jogviták békés rendezéséhez. HVG-ORAC, Budapest.
- 7) Gyengéné Nagy Márta (2014): A családjog jövője. – A bírósági közvetítés fejlődésének lehetőségei Magyarországon. Családi Jog, 2014/4. sz., pp. 1-6.
- 8) Gyengéné Nagy Márta (2009): Mediáció az igazságszolgáltatásban Családjogi specialitások. Doktori érkeztetés, Szegedi Tudományegyetem, Szeged.
- 9) Hőnich Gyuláné dr. Gaál Éva (2019): A „Mediáció a változások sodrában 2019-ben” című konferencián tartott előadása Budapest, 2019. május 31. https://birosag.hu/sites/default/files/2019-07/honich_gyulane_ome_konferencia_190531.pdf (2020. május 1.)
- 10) Kertész Tibor (2010): Mediáció a gyakorlatban. Bíbor Kiadó, Miskolc.
- 11) Klisics Diána: Mediáció családjogi ügyekben - a gyökerekről és a sajátosságokról. DIKÉ, 2019/1. sz., pp. 40-54.
- 12) Lovas Zsuzsa, Herczog Mária (2019): A mediáció, avagy a fájdalommentes konfliktuskezelés. Wolters Kluwer, Budapest
- 13) Nagypál Szabolcs (2011): A közvetítés jogelmélete: a mediáció folyamata és alapelvei. Jog, állam, politika, 2011/2. sz., pp. 43-63.

- 14) Orosz Nóra Natália (s.a.): A mediációs eljárás jellegzetességei a német jogban. Az alternatív vitarendezésre való törekvés az iparjogvédelemben. <http://www.juris.u-szeged.hu/download.php?docID=30111>
- 15) Paulovics Ivett (2019): "Hogyan járul hozzá a mediáció a családi vállalkozások olasz gazdaságban betöltött szerepének növeléséhez" című előadásának összefoglalója: <https://www.mnb.hu/bekeltetes/alternativ-vitarendezezesi-konferencia/iv-alternativ-vitarendezezesi-konferencia-2019-oktober-17-18> (2020. április 9.)
- 16) Pokol Béla (2002): A jog elkerülésének útjai. Mediáció, egyezségkötés. Jogelméleti Szemle, 2002/1.sz. <http://jesz.ajk.elte.hu/pokol9.html>
- 17) Szibrikné Makó Tímea (2017): A bírósági közvetítés jelene és helye az új Polgári perrendtartás koncepciójában. Magyar Bírói Egyesület. Elérhető: <https://www.google.com/search?client=safari&rls=en&q=A+b%C3%ADró+sági+közvet%C3%ADtés+jelene+és+helye+az+új+Polgári+perrendtartás+koncepciójában.&ie=UTF-8&oe=UTF-8#>

Feldolgozott jogforrások és egyéb szabályzatok

- 1) A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény.
- 2) Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény.
- 3) A közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény.
- 4) A Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2008. évi XXX. törvény.
- 5) A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény.
- 6) Az igazságügyi és közigazgatási tárgyú törvények módosításáról szóló 2012. évi CXVII. törvény.
- 7) A polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény.
- 8) A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény.
- 9) A közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény.
- 10) 11/2014. (VII. 11.) OBH utasítás a bírósági közvetítésről és a kijelölés feltételeiről szóló szabályzatról.
- 11) 302/2014. (VII. 14.) OBHE számú határozat a "Bírósági Közvetítés Munkacsoport" működéséről és a Bjt. 29. § (2) bekezdése alapján bíró kijelöléséről https://birosag.hu/sites/default/files/2019-02/302_0.pdf
- 12) Az Országos Bírósági Hivatal elnökének 2016. évi beszámolója <https://birosag.hu/beszamolok/az-orszagos-birosagi-hivatal-elnokenek-2016-evi-beszamoloja>
- 13) Az Országos Bírósági Hivatal elnökének 2018. évi beszámolója <https://birosag.hu/beszamolok/az-orszagos-birosagi-hivatal-elnokenek-2018-evi-beszamoloja>

A MEDIÁLÓ ÉS ÍTÉLKEZŐ BÍRÓ KETTŐS SZEREPE, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A VITARENDEZÉS ELŐSEGÍTÉSÉNEK ESZKÖZTÁRÁRA

Munkácsi Magdolna¹

Absztrakt

Jelen tanulmányban a gyakorló polgári bíró arra keresi a választ, hogy előny, vagy hátrány, ha a bíró egy személyben peres bíróként és bírósági közvetítőként is tevékenykedik. Mit tud kamatoztatni a két szerepből egymásba és mennyiben és hol nehezíti, vagy akadályozza a két szerep egymást? A kérdés megválaszolásához megvizsgálja a bírónak és a mediátornak a vitarendezéshez rendelkezésére álló eszközeit, tovább bontva azt tárgyi és személyes eszközökre, illetve módszerekre és technikákra.

1. Bevezető gondolatok

Emlékszem, hogy amikor először találkoztam a mediációnak a folyamatban lévő peres eljárásba való beemelésével, rendkívül szkeptikus voltam annak eredményességét illetően. A 20 éves polgári peres bírói tapasztalatom tükrében nem értettem az indokát. Az volt a meggyőződésem, hogyha még alkalmasak a felek a megegyezésre, akkor azt a bíró is meg tudja csinálni. Ha meg nem, akkor reménytelen az eset és minek húzzuk az időt, csak nő a pertartam. Mára teljesen másképp látom ezt a kérdést. Megismerve a közvetítés célját, a módszereit, az eredményességét, szemernyi kétségem sem maradt arról, hogy a közvetítés, mint intézmény, jó. A kérdés így már nem az bennem, hogy kell-e, hanem hogy jó-e, ha azt bíró végzi.

2. A perben eljáró bíró eszköztára

2.1. Technikai feltételek

A peres eljárások helyszíne fő szabályként a bíróság épületében lévő tárgyalóterem. Ekként rendelkezik a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.), amely az osztott perszerkezet bevezetésére tekintettel a

---

¹ Dr. Munkácsi Magdolna, címzetes törvényszéki bíró, Szolnoki Törvényszék

perfelvételi szakra a 226. § (3) bekezdésében, míg a bizonyítási szakaszra külön a Pp. 277. §-ban szabályozza az eljárási cselekmények megtételének helyszínét. A tárgyalást kizárólag fontos okból szabad más, akár az illetékességi területen kívüli helyszínre kitűzni. Ilyen lehet a perfelvételi szakban, ha a fél meghallgatása személyes okból a bíróságon nem foganatosítható. A bizonyítás felvétele is csak kivételes esetben történhet külső helyszínen, például nagy méretű szemletárgy megtekintése (Pp. 320. § (4) bekezdés), tanú kiküldött bíró útján történő meghallgatása (Pp. 331. §). Az eljárásjog még azt is szabályozza, hogy a bíróság mikor járhat el az illetékességi területén vagy a székhelyén kívül. (Pp. 277. § (1), (2) bekezdés)

A fentiekből láthatóan a bírónak - mindig valamilyen eljárási érdek által meghatározott, és annak alárendelt - rendkívül szűk mozgástere van a tárgyalás helyszínének kiválasztásában.

A tárgyalóterem berendezésére a bírónak semmilyen ráhatása nincs, az adott. A felek a középén elhelyezett és kiemelt bírói pulpitus két oldalán foglalnak helyet. Bár ezt az eljárásjog nem szabályozza, tradicionálisan a bíró jobbján a felperes, balján az alperes ül. A bíróval szemben rendszerint padok vagy székek vannak, ahol a hallgatóság foglalhat helyet tekintve, hogy a tárgyalások alapvetően nyilvánosak. (Pp. 231. §)

A bíróság a Pp. 159. § (1) bekezdésben meghatározottak szerint a tárgyalásról, a tárgyaláson kívül foganatosított meghallgatásról jegyzőkönyvet készít. A polgári perrendtartás lehetőséget ad arra, hogy a bíró az adott eljárási cselekménnyel egyidejűleg hangfelvételen rögzítse a jegyzőkönyvi tartalmat (Pp. 159. § (3) bekezdés), ami utóbb kerül leírásra és így készül el az írásbeli jegyzőkönyv.

A szolnoki járásbírósági tárgyaló termekben még nem került elhelyezésre a bíró által a tárgyalás közben használható számítógép. Két darab olyan tárgyalóterem van a Szolnoki Törvényszék épületében, ahol az úgynevezett Via video rendszer² technikailag megvalósult. Ezzel lehetővé vált az országos szintű távmeghallgatásba való bekapcsolódás és a tárgyalótermi kép- és hangrögzítés. Az új polgári perrendtartás szerint a bíró az érdemi tárgyalási szakban hivatalból is elrendelheti, míg bármelyik fél kérelmére el kell rendelje a tárgyalás kép- és hang egyidejű folyamatos felvétellel való rögzítését. Ennek korlátja, hogy legyen hozzá megfelelő technikai feltétel. Ha nincs, akkor kizárt ennek alkalmazása.³

A 9/2012.(V.08.) OBH utasítás szabályozza a bíró munkaruháját, a talárt. A bíró hivatali öltözetére 1914-ig nem volt kötelező előírás. Habár az 1800-as évek közepétől fel-felmerült az igény az egységesítésre, az 1912:54 tc.-ben megfogalmazott felhatalmazás eredményeként 1914-től igazságügyi miniszteri

---

² VIA VIDEO projektről részletesebben: <https://birosag.hu/video-projekt> (letöltés:2020.04.15. 20.30.)

³ Pp 159.§ (4)bek.

rendelet szolt a kötelező talárviselésről a bírók, ügyészek, jegyzők és ügyvédekre is kiterjedően. Azonban a háborúk, az állami költségvetés nem engedte meg, hogy a talárvisélet a gyakorlatban is megvalósuljon. ⁴ Erre 2012-től került sor, amikor az Országos Bírósági Hivatal utasítása szerint rendeletekbe menően szabályozta és kötelezővé tette a talár viselését. Azt a bírói méltóság kifejező eszközeként aposztrofálja, amely növeli a bíróság tekintélyét. A talárviselés minden hivatásos bíróra egységesült és ennek keretében az is előírásra került, hogy a női bíró világos színű blúzt, míg a férfi bíró világos színű inget, továbbá nyakkendőt köteles hordani.⁵

2.2. A bíró személyes eszközei, képességek, a bírói személyiség jellemzői, a bírói attitűd

2.2.1. Függetlenség

Az Alaptörvény 26. cikke rögzíti, hogy „a bírák függetlenek és csak a törvénynek vannak alárendelve, ítélezési tevékenységükben nem utasíthatók.”⁶ A kívülről biztosított függetlenség mindenképpen szükséges ahhoz, hogy a belső függetlenség támogatást kapjon. Számomra a belső függetlenség a pártatlanságot jelenti, melyet az egyik legfontosabb bírói képességnek tekintek. Ez olyan elemi elvárás a bíró irányában, hogy a népnyelvben is a szólások között különféle formában, de tartalmilag azonosan megjelenik. Például a bírónak két füle legyen (mind a két felet hallgassa meg). További népi bölcsességek például:

„Az okos bíró elfelejti a komaságot.”

„Ha bíróvá lettél ne hagyj aranyírt kenni kezedre.”

„Mind a két pöröst meghallgatja az okos bíró.”

„Rossz bíró, ki ajándékra néz.”⁷

További kitétel egy bírónál, hogy nem elég pártatlannak éreznie magát belülről, de annak is kell látszania. Minden külső megnyilvánulása ezt a semlegességet kell, hogy közvetítse.

---

⁴ Bódiné Beliznai Kinga: Talár vagy díszmagyar? Adalékok a bírói uniformis történetéhez 1. o. https://birosag.hu/sites/default/files/2019-02/beliznai_kinga_talar_vagy_diszmagyar.pdf (letöltés:2020.04.15.21.36.)

⁵ 9/2012.(V.08.) OBH utasítás

⁶ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

⁷ Dr Margalits Ede: Magyar közmondások és közmondásszerű szólások <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Szolasok-regi-magyar-szolasok-es-kozmondasok-1/dr-margalits-edo-magyar-kozmondasok-es-kozmondasszeru-szolasok-5222/hiro-54A0/> (letöltés:2020.03.30.18.20)

2.2.2. Empátia

„Beleélés, beleézés... A szimpátiától az különbözteti meg, hogy a számunkra szimpatikus másik emberhez a saját érzelmeink alapján viszonyulunk, míg az empátia arra tesz képessé, hogy a másik embert annak saját szempontjai, helyzete stb. alapján érzékeljük.”⁸

A bírói hivatás gyakorlásához a történet és tudományos szakirodalom szerint is uralkodó tulajdonság az empatikus.⁹ Ebbe a körbe sorolható még az érzékenység a más ember problémáira. A bírót alapvető mozgatórugója kell legyen a segítő szándék.

2.2.3. Magas erkölcsösség, tisztesség, etikusság, belső morál

A bírák jogait és kötelezettségeit az Alaptörvény mellett a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény (továbbiakban Bjt) szabályozza. Ez még mindig általánosan tartalmazza a bírói erkölcsi kötelezettségeket. A Magyar Bírói Egyesület (MABIE) kezdeményezésére indult meg a Bírók Etikai Kódexének a kidolgozása. Ezt az Országos Bírói Tanács 2014 november 10.-i ülésén fogadta el és 2015 január 1. napján lépett hatályba. A Kódex Preambuluma a bírakkal szemben az általános társadalmi etikai normákhoz képest a magasabb szintű erkölcsi szabályoknak való megfelelés követelményét fogalmazza meg. A Kódex az egyes cikkekben konkrét viselkedési normákat határoz meg minden magyar bíróra elvárásként a Függetlenség, Összeférhetetlenség, Méltóság, Gondosság, Tisztesség, Tisztelet, Együttműködés, és a Vezető beosztású bírók címe alatt.¹⁰

A Kódexben részletezettek jól összegzi a Barna-Juhász-Márok szerzőtársaknak a jó bíróról készült tanulmányukban használt „morális stabilitás” szóösszetétel.¹¹

2.2.4. Karizma

A bírót olyan, mint egy karmester, akinek képesnek kell lennie levezényelni a peres eljárást úgy, hogy a különböző hangszerek a megfelelő időben szólaljanak meg és a sok szólamból végül megszülessen a mű, a döntés. Ehhez kellő erővel, meggyőző személyiséggel kell bírnia, hogy a zenekar résztvevőit a helyes mederben tartsa.

---

⁸ Magyar Larousse enciklopédikus szótár I. kötet Akadémiai Kiadó, Budapest, 1991. 728.o.

⁹ Barna Lili, Juhász Dorottya, Márok Soma (2018): Milyen a jó bírót? Miskolci Jogi Szemle, 2018/1. 93. oldal https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/egyeb/mjsz/201801/8_barnajuhasz.pdf (letöltés: 2020. 04. 06. 20. 50.)

¹⁰ Etikai Kódex https://birosag.hu/sites/default/files/3_etikai_kodex.pdf (letöltés: 2020.04.06.20.34.)

¹¹ Barna Lili-Juhász Dorottya-Márok Soma i.m. 95. o.

2.2.5. Szaktudás

Egy peres ügy eldöntéséhez még mindig a legelemibb elvárás, hogy a bíró kellő jogi felkészültséggel rendelkezzen, a felkészültség azonban nem csak a jogszabályok mechanikus elsajátítását és ismeretét jelenti. Bár az alaptörvény azon mondata, hogy a bíró csak a törvényeknek van alárendelve azt sugallhatja, hogy a bírónak kizárólag az a feladata, hogy a törvényt alkalmazza, ez azonban rendkívüli leegyszerűsítés lenne. „A bírónak kreatívan kell gondolkodnia...”¹² Képesnek kell lennie arra, hogy a jogszabály szövegét értelmezze, azt a felderített tényállásra nem pusztán mechanikusan vonatkoztassa, hanem kellő jogi érveléssel és jogértelmezéssel a társadalom erkölcsi elvárásának megfelelő ítéletet hozzon.¹³ Ehhez az alapot a jogszabály ismeret, a jogszabály szintjén való absztrakt gondolkodás, a jogszabály rendszer koherenciájának felismerése az egyes szabályok kapcsolódásain keresztül adja.¹⁴

2.2.6. Logikus, analizáló, probléma-megoldó gondolkodás és döntésképeség

Egy bírónak általában 100-150 folyamatban lévő ügye van, melyek mindegyike folyamatosan változó fázisban van. E tény mellett a jogrendszer, valamint a perben megjelenő személyek és érdekek komplexitása is azt követeli meg a bíraktól, hogy ne csak a döntés meghozatalakor, hanem folyamatosan komplexen, az összes körülményt ismerve végezzék munkájukat.

a felek a döntésért fordulnak a bírósághoz. A keresetlevél benyújtásától az ítélet meghozataláig folyamatos bírói döntéseken keresztül vezet az út. Az ítélet az anyagi jogról szóló döntést tartalmaz, meghozatalához pedig az eljárásjog által meghatározott kérdésekben hozott döntéseken keresztül vezet az út. Magam részéről a pártatlanság után a döntésképeséget tartom olyan előfeltételnek, melynek hiánya - szerintem - a bíró alkalmatlanságát eredményezi.

2.2.7. Jó szóbeli és írásbeli kommunikációs készség

A bíró kommunikációja világos, az adott ügyfél érthetőségi szintjének megfelelő, egyszerű, de pontos kell legyen.¹⁵ A bírónak úgy kell kommunikálniuk, hogy a jog nyelvét elérhetővé tegyék a laikus felek számára is. Ez egyre nagyobb kihívás

---

¹² Jakab András (2010): Ki a jó jogász, avagy tényleg jó bíró volt-e Magnaud? Jogesetek Magyarázata, 2010/1.90. oldal <https://jema.hu/article.php?c=29>Jakab (letöltés:2020. 03.31. 20.29.)

¹³ Jakab i.m. 87. o.

¹⁴ Rúzs Molnár Krisztina (2005): A mediáció az alternatív vitamegoldás rendszerében, különös tekintettel munkajogi szerepére. Doktori Értekezés, Szegedi Tudományegyetem, Szeged. 42. o. <http://www.juris.u-szeged.hu/download.php?docID=5977> (letöltés: 2020.03. 31. 21.46)

¹⁵ Barna Lili-Juhász Dorottya-Márok Soma i.m. 94. o.

a bonyolult, sokszor inkohereus jogszabály-szövegek tükrében. Az új Polgári perrendtartás közérthetővé tétele szerintem például ilyen feladat.

2.2.8. Pontosság, precizitás, kitartás, terhelhetőség

Ezek olyan személyiségjegyek és készségek, melyek megléte feltétlenül szükséges a bírói munka eredményességéhez. Ezek ugyanis mind hozzájárulnak a professzionális, minőségi munkavégzéshez.¹⁶

2.3. Az ítélkező bíró módszertana, technikái

A bíró eszköztára formális; az eljárásjog által meghatározott normák összessége, melynek alkalmazása a bírák számára egyszerre jog és kötelezettség is. A polgári per kereteit a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) határozza meg. A bíró az e törvényben meghatározott eszközöket használhatja.

A pervezetés a keresetlevél bíróhoz érkezésétől indul. A pervezetés szó az eljárás során alkalmazott minden bírói cselekményt összefoglaló kifejezés. Ezen belül a jogirodalom megkülönbözteti az alaki és anyagi pervezetést. Előbbi a per ütemezésére, míg utóbbi a per érdemére ható eljárási cselekmények gyűjtőfogalma.¹⁷ A pervezetés harmadik normarendszere a rendfenntartás.

az alaki pervezetés eszközének tartalmát a pp. 233. §-a határozza meg. Az (1) bekezdés értelmében az alaki pervezetés a tárgyaláson és a tárgyaláson kívül teljesítendő perbeli cselekmények sorrendjének és idejének a meghatározását, valamint a rend fenntartását foglalja magában.

A gyakorlatban a tárgyalásvezetés magában foglalja a tárgyalás megnyitását, a felek, képviselőik és egyéb jelenlévők számbavételét, a kérdés jogát, a szövegvonásnak, a kérdés feltevésének, illetve a válaszadás megtiltásának a jogát, valamint a rendfenntartást.

A tárgyaláson kívüli bírói percselekmények nincsenek taxatíván felsorolva eljárás rendünkben. Nem is lehetne és értelmetlen is lenne azok kimerítő felsorolása, hiszen a tárgyaláson kívüli percselekmények magukban foglalnak minden, a peres ügy elintézéséhez szükséges bírói cselekményt. Csak példálózó jelleggel e körbe tartozik a kitűzés, határozathirdetés, idézés, hiánypótlás...stb.

Az anyagi pervezetés előzményei a régi Pp.-ben közvetve jelen voltak, azonban a Pp. a rendelkezési elv (2. §), a bíróság közrehatási tevékenysége (Pp. 6. §), és a perkoncentráció (Pp. 3. §) alapelveinek deklarálásával az anyagi pervezetést

---

¹⁶ Barna Lili-Juhász Dorottya-Márok Soma i.m. 94. o.

¹⁷ Pákozdi Zita (2014): Új intézmények az Új Pp koncepciójában -az anyagi pervezetés jogösszehasonlító megközelítésben ACTA JURIDICA ET POLITICA 2014/2. 146. o. http://acta.bibl.u-szeged.hu/49985/1/juridpol_forum_004_002_145-153.pdf (letöltés:2020.04 22. 22.51.)

közvetlen eszközzé tette. Ez mindenképpen jelentős változás, és változást fog hozni a polgári perekben.¹⁸

Az anyagi pervezetés eszközének tartalmát a Pp. 237. §-a határozza meg. Az anyagi pervezetés funkciója az elsőfokú tárgyaláson a jogvita kereteinek a tisztázása. A bíró személyes képességeinek meghatározó jelentősége van az anyagi pervezetés körében, hiszen általa történik meg azon tények, nyilatkozatok, bizonyítási indítványok, bizonyítékok kiválasztása, melyeket jogilag relevánsnak tart az ügyben. Az anyagi pervezetés módja a félhez intézett kérdés, a nyilatkozattételre felhívás és a tájékoztatás. (Pp. 237. § (4) bekezdés)

Az anyagi pervezetésnek „...nincs rögzített eljárási rendje, alkalmazása bírói megfontoláson alapul a célszerűség szempontjai szerint. Szóban, vagy írásban pervezető végzés formájában történik”¹⁹.

A Pp. 237. §-án túlmenően az anyagi pervezetéssel kapcsolatos kötelezettséget tartalmaz még a Pp 191. §, 201. § (1) bekezdés c. pontja, 216. § d. pontja, 253. §, 369. § (4) bekezdés és a 370. § (3)-(4) bekezdés.

A rendfenntartás eszközének általános tartalmát a Pp. 234. §-a határozza meg. Ennek címzettje lehet a fél és egyéb perbeli szereplő (tanú, szakértő, beavatkozó, szemletárgy birtokosa stb.). A bíró rendfenntartási eszközei a törvény cselekvést tartalmazó ígéinek elemzése szerint az „értesít, intézkedik, feljelentést tesz, meghatároz, rendreutasít, kiutasít, kivezettet, pénzbírságot szab ki, elhalasztja a tárgyalást”.²⁰

A fentiekből összefoglalóan az állapítható meg, hogy a bíróra rendkívül aktív szerep hárul a pervitel folyamán. Ha szigorúan a szó szoros értelmében akarom számba venni a bíró eszközrendszerét, az a: tájékoztatás, kérdezés, szankcionálás, intézkedés.

A tájékoztatás kötelezettsége teljesen áthatja a perrendtartást. Általánosságban elmondható, hogy bármilyen jogkövetkezmény alkalmazását mindig tájékoztatásnak kell megelőznie. Csak példalózó jelleggel felsorolva azok közül párat:

- a Pp. 133. § (2) bekezdés: az idézésben figyelmeztetni kell a címzettet a meg nem jelenés következményére
- a Pp. 290. § (5) bekezdés: a tanút a mentességére figyelmeztetni kell
- a Pp. 143. § (5) bekezdés: a külföldi felet a kézbesítési megbízottra vonatkozó szabályokról tájékoztatni kell

---

¹⁸ Juhász Zoltán: Vége a meglepetés -ítéletek korának? <https://drjuhaszzoltan.hu/vege-meglepetes-iteletek-koranak/> (letöltés:2020.04.23.7.44.)

¹⁹ Tolnai Ildikó előadása, Pécsi Törvényszék, Az érdemi tárgyalás, a tárgyalás menete. a pervezetés 13. o. <http://www.pecsiugyvedikamara.hu/dokumentumok/ugyvedi-tovabbkepzes-anyaga/dr-tolnai-ildiko-eloadasa-159> (letöltés: 2020.04.23.8.56)

²⁰A polgári eljárásjogról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp) 234.§, 235. §

- a Pp. 148. § (4) bekezdés: tájékoztatni kell a felet, ha nem lehet alkalmazni az ítélkezési szünetre vonatkozó szabályokat
- a Pp. 159. § (8) bekezdés: folyamatos felvétel készítése esetén tájékoztatni kell a feleket, hogy a felvételt hol tekinthetik meg
- a Pp. 179. § (3) bekezdés: tájékoztatni kell az alperest a kötelező jogi képviselőről.

A történeti tényállás feltárásának, e körben a felek meghallgatásának legfontosabb eszköze gyakorlatilag a kérdezés. A bizonyítás során a tanúkat, a szakértőt, egyéb perszereplőt szintén kérdezés útján hallgatja meg a bíró. Magam részéről a nyitott és legfeljebb a pontosító kérdéseket (Jól értem, hogy...) tartom megfelelő kérdezési technikának, ami miatt van is konfliktusom a jogi képviselőkkel.

A bírói cselekvések legtágabb fogalmába a bíró ügyintézési kötelezettsége tartozik, melynek általános tartalmát a Pp. 110§-a határozza meg. Az intézkedési kötelezettség határideje általában 30 nap. A szankcionálás nagyobbrészt lehetőség a bíró kezében, hogy a felek a szükséges cselekményeket a kellő időben megtegyék, de van, hogy mérlegelés nélkül alkalmazni kell. (pl. Pp.183§ (5) bekezdés)

3. A mediátor és a mediáló bíró eszköztára

3.1. Technikai feltételek

A mediátor szabadon dönthet arról, hogy a közvetítői ülések hol kerüljenek megtartásra. Döntését - lehetőség szerint - a mediáció eredményességét elősegítő szempontok figyelembe vételével kell meghoznia. Mivel elsődleges, hogy a felek biztonságban érezzék magukat, a legfontosabb szempont, hogy a helyiségben a közvetítés zavartalanul legyen lefolytatható.

A mediátor irodája ideális helyszín lehet a felek számára, mert nem köthető egyikőjükhez sem. Ez a semlegesség érzetét erősíti. Ezzel szemben a mediátornak ismerős terep, ahol megfelelő térrendezéssel maga alakíthatja ki a körülményeket. Odafigyelhet e körben arra, hogy az világos, tágas, sem túl meleg, sem túl hideg hőmérsékletű, a berendezés semleges, de harmóniát sugárzó legyen.²¹ Az a jó, ha a fizikai tér atmoszférája nem tudatos szinten tud hatni az ügyfelekre.²²

Még a bírósági közvetítés is a tárgyalótermektől eltérő helyiségben történik, melynek - szemben a tárgyalóterem kötött, hierarchiát sugalló berendezésével -

²¹ Kertész Tibor (2010): Mediáció a gyakorlatban. Bíbor Kiadó, Miskolc, 121.o.

²² Németh Viktor (2017): A mediáció, mint interperszonális problémamegoldó eszköz leírása és magyarázata a PTC tükrében. Doktori értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem 80. o. http://phd.lib.uni-corvinus.hu/1045/1/Nemeth_Viktor_dhu.pdf (letöltés:2020.04.15.23.15.)

Egyedi a berendezése. Bútorzata rendszerint valamilyen asztal, székekkel körbevéve, szőnyeg, esetleg virág. Erre vonatkozóan nincs kötelező előírás. A bíróságok - lehetőségeik szerint (tárgyi és anyagi feltételek) maguk alakítják a helyszínt, de mindenhol törekednek az oldottabb környezet megteremtésére.

A technikai eszközök szükségessége leginkább a megállapodás megírásakor merül fel. Addig célszerű azokat nem használni, hiszen az audió és vizuális ingerek elvonhatják a figyelmét az egyébként is érzelmileg bevonódva érkező feleknek.²³ A megállapodás megszövegezésekor azonban minden technikai eszköz (számítógép, nyomtató) használható.

A tábla, a projektor hasznos lehet a felmerülő témakörök rögzítésekor, láthatóvá tétele érdekében. A folyamat állása, összegzése, az erőforrások vizuális kivetítése az ügyfeleket és a mediátort is segíti a munkában.²⁴

3.2. A mediátor személyes eszközei, képességei, tulajdonságai

3.2.1. Intuíció, érzékenység, empátia

Az intuíció az Idegen szavak és kifejezések szótára szerint „1. ösztönös megérzés, felismerés, a dolgok mélyére látás 2. ... képesség az igazság előzetes logikai okfejtés nélküli, közvetlen, élményszerű felismerésére, amely a felhalmozott tapasztalatokon, a korábban szerzett ismereteken alapul.”²⁵

A mediáció eredményességét jelentősen befolyásolja, hogy a mediátor mennyire tud ráhangolódni a felekre. Időben és a megfelelő sorrendben alkalmazza-e a tanult technikákat. Észreveszi-e, hogy mikor, minek van helye a folyamatban.²⁶

A mediátornak képesnek kell lennie arra, hogy átérezze mások problémáit és az ahhoz kapcsolódó érzelmeiket. A nyitott, rugalmas személyiség megkönnyíti, hogy a mediátor kapcsolatot teremtsen a felekkel, aki befogadó, az Folyamatosan képes felismerni a felek szükségleteit és képes azokhoz alkalmazkodni.²⁷

3.2.2. Pártatlanság, semlegesség

Bármely mediátornak, akár piaci alapon, akár bírósági alapon működik, a közvetítői tevékenységet szabályozó 2002 évi LV. törvény adja meg a követendő

---

²³ Németh u.o.

²⁴ Kertész (2010) im. 137.o.

²⁵ Bakos Ferenc (szerk) (1974) Idegen szavak és kifejezések szótára, Akadémiai Kiadó, Budapest. 382. o.

²⁶ Kertész Tibor (2008): A büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenység gyakorlata és módszertani kérdései. Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, Budapest. 148. o. https://tettprogram.hu/uploads/bm/b_ugyek_mediacio_esettanulmanyok.pdf (letöltés: 2020.04.06.21.33.)

²⁷ Mészáros Ádám (2016): Kiből lehet jó mediátor? <https://mediatoriskola.hu/mediator/kibol-lehet-jo-mediator> (letöltés: 2020.04.03.20.16)

norma rendszert.²⁸ A mediátortól a jogalkotó három dolgot vár el törvényi szinten, a pártatlanságot, a lelkiismeretességet és hogy legjobb tudása szerint járjon el.²⁹ A mediátor pártatlansága azt jelenti, hogy részrehajlás mentesen, mintegy a problémára külső szemlélőként tekintő semleges harmadik fél vezeti végig a közvetítés folyamatán a feleket. Tovább elemezve és szétválasztva e két képességet a pártatlanság az, hogy a mediátor egyik féllel sincs kapcsolatban, minden féllel érzelmileg elfogulatlan a viszonya és teljesen előítélet mentes. A semlegesség pedig az a képesség, hogy minden félnek egyenlő mértékben nyújt segítséget a folyamatban, de nem ad tanácsot a végeredményt illetően és állást sem foglal abban.³⁰

3.2.3. Kommunikációs készség

A mediátornak be kell csatornázódnia az ügyfeleihez, így neki kell megtalálni a hangot hozzájuk. Teljesen különböző intellektusú kliensekkel kell szót értenie úgy, hogy neki kell igazodni hozzájuk. Természetesen a szakmai tartalom nem sérülhet, de azt az adott ügyfél stílusának megfelelően kell közvetíteni. A kommunikációhoz hozzátartozik természetesen az is, hogy a mediátor megfelelően érti és alkalmazza a verbális és nonverbális jeleket.³¹

3.2.4. Professzionizmus

A mediátornak sokféle technika áll a rendelkezésére, melyeket készségszinten kell ismernie az eredményes közvetítéshez tekintettel arra, hogy itt nincs előre megírt forgatókönyv. Nem lehet tudni előre, hogy melyik mediációs technika lesz eredményes az adott helyzetben.³² Szükséges, hogy a mediátor megértse a helyzeteket, embereket, az emberek viselkedését és az emberi viszonyokat, legyen gyakorlata, tapasztalata, háttértudása a releváns kérdésekben, szabályokban, továbbá saját és mások viselkedését megértve tudjon tanulni a helyzetekből.³³

---

²⁸ Dénesné Dr Orcsik Judit (2016) Bírósági közvetítés kontra „piaci” mediáció. Jogászvilág, Wolters Kluwer Rovat, Cégvilág, Budapest <https://jogaszvilag.hu/birosagi-kozvetites-kontra-piaci-mediacio/> (letöltés:2020.04.23.22.41)

²⁹ 2002 évi LV.törvény A közvetítói tevékenységről 3§

³⁰ Kertész im. 68-69. o.

³¹ Janowszky Sándor – Nagyné Janowszky Krisztina (2012)Mediáció: egy újszerű és ésszerű konfliktuskezelési eszköz. Fejlesztő Pedagógia, 2011/4. 240-256.o, http://epa.oszk.hu/00000/00035/00153/pdf/EPA00035_upsz_2012_07-08_240-256.pdf (letöltés: 2020.04.13.23.21)

³² Kertész Tibor (2008) im. 145.o. https://tettprogram.hu/uploads/bm/_ugyek_mediacio_esettanulmanyok.pdf (letöltés: 2020.04.16.22.20.)

³³ Janowszky Sándor – Nagyné Janowszky Krisztina im. 234.-235. o.

3.3. A mediátor módszertana, technikái

Ha a mediátor módszertanát pár szóba sűrítve kellene meghatároznom az a rugalmas technika használat lenne.

A közvetítés folyamata egymásra logikai sorrendben épülő szakaszokra tagolható, azonban Ezek a szakaszok sem különülnek el élesen egymástól és abban sincs egységes álláspont, hogy a folyamatot hány szakaszra lehet felbontani.³⁴ Mindenesetre a szakaszok adják meg a folyamat ívét. Ezen túlmenően azonban minden az egyedi ügyre, ügyfelekre vonatkozóan alakul. Nincs kívülről kötelezően megszabott időkorlát, nincs kötelezően az adott szakaszban alkalmazandó technika, csak a folyamat rugalmas kezelésének igénye. A mediátor akkor tud a leghatékonyabban működni, ha kizárólag ezt tartja szem előtt. Kertész Tibor a Mediáció a gyakorlatban című könyvében ad egyfajta definíciót a technika fogalmára, mely szerint „...a technika egy meghatározott cselekvés, vagy cselekvések sorozata, illetve egy szisztematikus folyamat alkalmazása egy adott helyzetben.”³⁵ Ezen túlmenően a technikákat különböző szempontok szerint rendezi. Így a technikák jellege szerint megkülönböztet:

- a. facilitatív,
- b. kommunikációs,
- c. érzelmek kezelése, újrafogalmazás érdekében használható,
- d. megállapodási opciók generálása érdekében használható technikákat.

Az alkalmazás szükségessége alapján történő csoportosítás szerint vannak

- a. általános alapszempontú technikák
- b. különleges technikák³⁶

Az alaptechnikák közé tartoznak az alábbiak:

Kérdezőtechnika, azon belül:

- Zárt kérdés - akkor használandó, amikor valamit lezárni, vagy konkretizálni szeretnénk. Ennek az elején nincs kérdőszó.
- Nyitott kérdés - kérdőszóval kezdődik. Az ügyfélnek szabadságot ad arra, hogy kibeszélje magát, ezáltal ő dönthet arról, hogy mit hoz be válaszként. Segít a szükségletek feltárásában.
- Információs kérdés - információ átadására ösztönöz
- Motivációs kérdés - a felek érzelmeit tárja fel, nem szabad, hogy hibáztatásnak tűnjön.
- Reflexív kérdés - szerepcserére készíteti a feleket, hogy képesek legyenek megérteni a másikat

---

³⁴ Ferenczi Andrea (2010) A konfliktus, ami összeköt. Doktori értekezés, Pécsi Tudományegyetem, Pécs 32.o. <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/15365/ferenczi-andrea-phd-2011.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (letöltés:2020.04.25.15.01)

³⁵ Kertész (2010) im. 81.o.

³⁶ Kertész (2010) im. 82. o.

- Körkérdés - minden jelenlévőnek ugyanazt a kérdést tesszük fel. Jellemzően a folyamat végén, amikor a tanulságokat tárjuk fel.
- BATNA/WATNA - a tárgyalással elérhető legjobb eredményre vagy legnagyobb hátrányra kérdezzük rá, ha a mediáció elakadt, vagy olyan információra van szükségünk, amit a fél a másik jelenlétében nem akar megosztani. Ezt külön tárgyalásban tesszük.³⁷
- Irányított kérdés - egy konkrét személynek tesszük fel
- Nem irányított kérdés - bármelyik fél megválaszolhatja
- Fókuszáló kérdés - beszűkítjük a válasz lehetőségét
- Folyamat megszakító kérdés - célja a felek kizökkenése a vitából
- Hipotézis tesztelő kérdés
- Kérdésbe ágyazott ajánlás - a felek által elmondottak alapján (pl. Mit gondol arról, hogy ...?)³⁸

Parafrázis, amely során a mediátor E/1-es személyben megfogalmazva elismétli a felektől hallott információt. Alkalmos arra, hogy az elhangzottak pontosításra kerüljenek, visszajelzést ad, hogy a mediátor hogyan értette az elmondottakat. Semlegesbe fordítás, a vádak mögött meghúzódó érzelmek szükségletként történő átfogalmazásával pozitív irányba segíti a képessé tevés folyamatát. A felek maguk is észreveszik ezáltal a saját szükségleteiket.

Értő figyelem, szemkontaktus sorolható még az általános technikák közé, amely közvetíti a mediátor pártatlanságát, bizalmat teremt.

A megfelelő időben alkalmazott dicséret, vagy a tolmácsolt dicséret, elismerés (amikor az egyik fél a másik erőfeszítését ismeri el és ezt tolmácsolja a mediátor) nézőpont váltásra készítheti a feleket az egymásról alkotott elképzeléseikben.

A mediátor fontos technikai eszköze a realitáskontroll, a megoldási javaslatok megvalósíthatóságának a vizsgálata.

A speciális technikák közé tartoznak az alábbiak:

1. Különtárgyalás: A konfliktusban álló felek mindegyikével külön-külön folytatott megbeszélés.
2. Csend: Ha megakadtak a felek, ha nem jön egyből válasz a kérdésre célszerű hagyni időt és tartani a csendet. Ez engedi a belső feldolgozást, a befelé figyelést.
3. Tesztelés: A szándékosan rossz tartalommal történő összefoglalás figyelem felhívásul szolgálhat a pontosabb megfogalmazásra.
4. Visszacsatolás: A másik féllel foglaltatjuk össze az egyik fél által elmondottakat, ha nyilvánvalóan nem érti, vagy nem hallja meg a másik által elmondottakat.
5. Ventilálás: Hagyjuk, hogy a saját sérelmeit, illetve a másik rossz tulajdonságait ecsetelje az egyik fél.

---

³⁷ Kertész (2010) im. 83.-85. o.

³⁸ Hunyadi Krisztina SZE. Mediáció, AVR szakjogász képzés

6. Tükrözés: A felet szembesítjük azzal, amit nem akar meghallania másik által elmondottakból.
7. Storytelling, történetmesélés: Ha az ügyfél nehezen kommunikál segíthet neki, ha arra kérjük, hogy egy történeten keresztül mondja el amit szeretne, amire a másik fél rá tud csatlakozni a történet kapcsán felszínre törő gondolataival, érzéseivel.³⁹

A fentebb felsorolt technikák mindegyike csak egy-egy eszköz, amit a jól képzett mediátor az adott helyzethez igazítva alkalmaz. Azért fontos tudatosítani és készség szinten ismerni a rendelkezésre álló eszközöket, mert így lehet a leghatékonyabb a konfliktus kezelés.

4. Az ítélkező bíró és mediátor összehasonlítása

A bírói és a közvetítői személyiségjegyek, képességek külön-külön történt számbavétele jól megmutatja, hogy melyek nélkülözhetetlenek mindkét szerepben. Így mindkét szerep gyakorlásához nélkülözhetetlen a pártatlanság, a semlegesség, a függetlenség, a jó kommunikációs képesség, az értő figyelem, a kreativitás.

A módszertan, a technikák közül a kérdezés, a tájékoztatás a bírónál is állandóan alkalmazott eszköz. Mindezek egyértelműen segítik a bírót abban, hogy a mediátori szerepbe átlényegüljön. A peres eljárás célja, a folyamata azonban olyan további erősségeket kíván meg a bírótól, amit a közvetítői eljárásban én hátránynak látok. Az adott eljárásba érkező ügyfél is mást vár el a bírótól, mint a mediátortól. Amikor bíró vezeti a mediációt, megfelelő szerepben kell eljárnia.

A felek mindkét eljárásba konfliktusuk más-más fázisában érkeznek, csak míg a peres eljárásban a kimenet mindig valamilyen döntés, addig a mediáció nem feltétlenül zárul megállapodással, de attól még edukatív hatása miatt lehet eredményes. A bíró egy pozicionális érdekvitát vezényel le szigorúan szabott eljárási keretek között. Itt az eljárási és anyagi jogi ismeretek nélkülözhetetlenek, ez a bíróvá válás feltétele is. Minden kötött, szabályozott keretek között zajlik, ami rendkívül kiszámíthatóvá teszi az eljárást. A bírónak az eljárásjog egy előre ismert, biztonságos keretrendszer. A jog biztosítja a mulasztás jogkövetkezményének alkalmazását és a szankcionálás lehetőségét is, így az eljárás valamelyik úton biztosan eljut egy döntési kimeneteli ponthoz.

Ehhez képest a mediátor szinte eszköztelen. Nincsenek jól bejárt, jogszabályokkal kikövezett utak. Csak módszertan és technikák, amiket mindig az adott helyzetet, ügyet, ügyfeleket értékelve kell rugalmasan alkalmazni. Bíróként abszolút nehézségnek látom, hogy a mediációban nincs forogatókönyv. A mediációs szakaszok nem jelentenek ehhez elegendő keretet. Hátráltató

---

³⁹ Kertész (2010) im. 81.-94.o.

körülményként tekintek a mediációban továbbá arra a bírói attitűdre, hogy már a tárgyalótermi ülésrendből is fizikai szinten jól láthatóan a bíró a felektől elkülönülten, közepén és tőlük fentebb foglal helyet. Irányító, megmondó, döntéshozó szerepben van. Mindezekből kizárólag az irányítás a mediációban is használható képesség, de az is másképp, mint a peres eljárásban. A bíró irányítói mivolta hangsúlyos, a bíróra fókuszált. A mediátor mintegy háttér munkásként segíti, tolja a feleket a közös nevező megtalálása felé.

Jelentős különbség a két eljárás között, hogy míg a perbe az egyik fél, -az alperes-belekényszerül, úgy a mediációba önként érkeznek a felek. Az önkéntesség a közvetítésben az egyik fő alapelv, amit az eljárás legelején hangsúlyozni kell. Önkéntesség nélkül nincs mediáció, míg bírósági per igen.

A keretezés a mediációban is fontos. Az időkeret, a szabályok felállítása és elfogadtatása, majd betartatása a mediátor feladata. A mediátor azonban soha nem működhet bíróként. Nincs lehetősége a szabályok betartatása érdekében büntetést kiszabni és soha nem dönthet a felek helyett.⁴⁰ A mediátor az eljárásban a bíróhoz képest passzív szerepet visz. Feladata, hogy egy semleges közvetítő legyen. „Nem hozhat tehát a felek helyett döntést, nem adhat tanácsot és véleményt (még kérdés formájában sem) fogalmaz meg.”⁴¹ Ez a fajta háttérben maradás teljesen ellentétes a bírótól elvárt magatartástól és szerintem a kettős szerep egymás ellen hat. Ahhoz, hogy a bíró jó mediátor legyen, le kell tennie a bírói identitását. Olyannyira, hogy el kell tudnia fogadnia a felek megállapodását akkor is, ha tudja, hogy az jogilag nem a legjobb megoldás. A jogban való jártasság nem domináns előny. Inkább segíthetnek a konfliktus megoldásában a pszichológiai ismeretek.⁴²

„...a mediátor nem az adott kérdés szakértője. ...Nem kell ... jobban értenie az ügyet, mint maguknak a feleknek.” állítja Kertész Tibor gyakorló mediátor.⁴³

Nehézségnek találom a bírói és a mediátori pozícióba való váltásnál, hogy a bírónak van lehetősége felkészülni az ügyből, sőt, ez kötelessége is, quazi legokosabbként és legfelkészültebbként kell beülnie a tárgyalásra. A felteendő kérdéseit előre megfogalmazhatja, a lehetséges kimeneteket előre számba veheti, készülhet arra, hogy a meglegyetéseket minimalizálja. A múlt történéseit

---

⁴⁰ Éles Csabáné Lányi Mária, Orosz Ibolya Aurélia, Szatmári Sándorné (2010): A családsegítő szolgáltatások számára a mediáció (közvetítés) alkalmazására. Debrecen Megyei Jogú Város Családsegítő és Gyermekjóléti Központja, Debrecen. http://mediaciokonyv.hu/kapcsolodo_anyagok/modszertani-ajanlas/ (letöltés:2020.04.20.22.45.)

⁴¹ Kertész (2010) im. 129. o.

⁴² Dénesné Dr Orcsik Judit (2016) Bírósági közvetítés kontra „piaci” mediáció Wolters Kluwer Rovat: Cégvilág <https://jogaszvilag.hu/birosagi-kozvetites-kontra-piaci-mediacio/> (letöltés.2020.04.23.22.41)

⁴³ Kertész (2010) im.64.o.

kell feltárnia, minél érzelem mentesebben. Minél kevesebb a tárgyalóteremben az érzelem, annál hatékonyabban lehet haladni az ügy megoldása felé. Ezzel szemben a mediátor a nulláról indul. Kertész Tibor *A mediáció a gyakorlatban* című könyvében egyenesen óva int minden mediátort attól, hogy az üggyel kapcsolatban tudatosan bármiféle információra szert tegyen.⁴⁴

A mediátor a felek érzelmeivel dolgozik, a transzformatív mediációban kifejezetten cél az érzelmi szükségletek feltárása. Az érzelmek pedig könnyen el tudnak szabadulni, főként, mert a mediációba rendszerint magas indulatszinten érkeznek a felek. Ez a perekre is igaz, de ott nem kell, hogy a felek egymással kommunikáljanak. A bíró felé csatornázódik be mindenki. Lefolyhat úgy egy hosszabb időtartamú per, hogy a felek egyáltalán nem beszélnek egymással. A mediációban ez kihagyhatatlan, az egyik legfontosabb szakaszban az eszmecsereben erre bizonyosan sor kerül.

Nem vagyok kijelölt mediátor, így gyakorlati tapasztalatokat csak a peres bírói működésemből tudok meríteni. A szakjogászai képzés alatt egy ízben volt módom a mediátori pozíciót kipróbálni, ami engem megizzasztott. Ekkor a saját bőrömmön tapasztaltam meg, hogy a bíróként rögzült megoldásokat, attitűdömet nem használhatom. Hangzott el a képzés alatt gyakorló mediátorként működő kolleganómtól is olyan, hogy lehet, hogy nem is jól csinálja a közvetítést. Nem tud ugyanis kibújni a bőréből annyira, hogy teljesen a háttérbe húzódva segítse a saját megoldásuk felé az ügyfeleket. Nehéz letenni az irányító, megmondó szerepkört.

5. Összegző gondolatok

Összegezve a bíró és a mediátor szerepre feltárt hasonlóságok és különbségek körében megfogalmazott gondolataimat nem tudok egyértelműen állást foglalni a tanulmányomban feltett kérdés vonatkozásában. Jelenleg az alábbi indokok miatt inkább hátránynak látom, hogy a jogalkotó lehetőséget adott mediátori szerep peres bírókra telepítésére:

1. Nem tartom elegendőnek azt a 60 órás képzést, melynek elvégzését követően közvetítőnek jelöltheti magát a bíró. A közvetítés ugyanolyan szakma, mint a bírói. Hosszú ideig tartó képzés eredményeként nevezhető ki valaki bírónak, ami egyfajta garanciát ad a szakmaiságára.

A bírók jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény V. fejezete a 65. §-tól a 85. § ig részletekbe menően szabályozza a bíró munkájának értékelésére vonatkozó és az alkalmatlansági eljárásokat. Ezekből megállapítható, hogy legkésőbb 8 évenként mindenképpen sor kerül a bíró

---

⁴⁴ Kertész (2010) im. 65.o.

értékelésére. Ha ennek eredményeként alkalmatlan minősítést kap és ezt követően önként nem mond le, úgy alkalmatlansági eljárás indul vele szemben, végső soron pedig a felmentésére kerülhet sor. A bíró munkája így folyamatos monitorozás alatt áll, ami szintén azt biztosítja, hogy bírói munkát csak az végezzen, aki a szakmai minőségi követelményeknek megfelel.

A mediáláshoz ez a szakmaiság nem áll rendelkezésre, mert a bírók nem kapnak pszichológiai képzést, és nincs szupervízió sem. A mediátor módszertani eszközrendszere a pszichológiához, a coachinghoz közelíthető, abból merít. Ennek a készségszintű alkalmazásához elengedhetetlen lenne a rendszeres továbbképzés, a közös esetmegbeszélések akár az adott Törvényszék területén belül tapasztalt mediátor vezetésével.

2. Egymás ellen hatónak látom a két szerepkört, mivel teljesen más a feladat, a cél, az elvárás. A bírónál ez a döntés az ügyben, a mediátornál a képessé tevés arra, hogy a felek maguk döntsenek.

3. Hátrány, hogy azzal is meg kell küzdenie a bírónak, hogy közvetítőként hitelesnek tűnjön. Hiszen a bíróság épületében történik a közvetítés, ahol a bírósági hivatalos atmoszféra kikerülhetetlenül jelen van.

4. A becsatornázási út más a bírósági közvetítésnél, mint a piaci alapú közvetítésnél. A bírósági közvetítésnél van, hogy a felek a bíró kötelező elrendelése eredményeként érkeznek a mediációba. Az első lépés itt is egy önkéntes alávetés kinyilvánítása a felek részéről, mediáció csak így tartható. Ettől függetlenül a piaci mediációba érkező felek szabad akaratukból, egészen bizonyosan egyfajta elköteleződéssel érkeznek a mediációba. Fontos szempont, hogy itt nem ingyenes a mediáció, ezért motiváló lehet a felek számára, hogyha már fizettek érte, akkor ők is megfelelően kiveszik a részüket és kellően beleteszik magukat az eljárásba ahhoz, hogy eredményt kapjanak. A bírósági mediáció ingyenessége az egyébként sem elkötelezett ügyfél számára súlytalanabbá teheti a közvetítői eljárást. Egy ilyen ügyfelet kell quasi a bírósági közvetítőnek meggyőznie arról, hogy érdemes a közvetítői eljárásba energiát fektetnie. El kell érni nála, hogy elköteleződjön.

5. Ahhoz, hogy valaki a szakmáját professzionális módon végezze elmélyültség, elkötelezettség, folyamatos tanulás, önképzés, önismeret szükséges. Számomra egyenlőre tudathasadásos állapotnak tűnik, hogy a szerepeket egyik napról a másikra változtatva mindkét szerepkörben egyszerre legyen professzionális valaki.

Felhasznált irodalom

- 1) Bakos Ferenc (szerk) (1974): Idegen szavak és kifejezések szótára. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- 2) Barna Lili, Juhász Dorottya, Márók Soma (2018): Milyen a jó bíró? Miskolci Jogi Szemle, 2018/1. pp. 84-98. https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/egyeb/mjsz/201801/8_barnajuhasz.pdf
- 3) Bódiné Beliznai Kinga (2019): Talár vagy díszmagyar? Adalékok a bírói uniformis történetéhez https://birosag.hu/sites/default/files/2019-02/beliznai_kinga_talar_vagy_diszmagyar.pdf
- 4) Éles Csabáné Lányi Mária, Orosz Ibolya Aurélia, Szatmári Sándorné (2010): Módszertani ajánlás családsegítő szolgáltatások számára a mediáció (közvetítés) alkalmazására, Debrecen Megyei Jogú Város Családsegítő és Gyermekjóléti Központja, Debrecen. http://mediaciokonyv.hu/kapcsolodo_anyagok/modszertani-ajanlas/
- 5) Etikai Kódex https://birosag.hu/sites/default/files/3_etikai_kodex.pdf
- 6) Jakab András (2010): Ki a jó jogász, avagy tényleg jó bíró volt-e Magnaud? Jogesetek Magyarázata, 2010/1. 83-93.o. <https://jema.hu/article.php?c=29Jakab>
- 7) Juhász Zoltán: Vége a meglepetés -ítéletek korának? <https://drjuhaszzoltan.hu/vege-meglepetes-iteletek-koranak/>
- 8) Kertész Tibor (2010): Mediáció a gyakorlatban. Bíbor Kiadó, Miskolc.
- 9) Kertész Tibor (2008): A büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenység gyakorlata és módszertani kérdései. Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, Budapest. https://tettprogram.hu/uploads/bm/b_ugyek_mediacio_esettanulmanyok.pdf
- 10) Magyar Larousse enciklopédikus szótár I. kötet Akadémiai Kiadó, Budapest, 1991.
- 11) Margalits Ede: Magyar közmondások és közmondásszerű szólások <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Szolasok-regi-magyar-szolasok-es-kozmondasok-1/dr-margalits-edo-magyar-kozmondasok-es-kozmondasszeru-szolasok-5222/hiro-54A0/>
- 12) Mészáros Ádám (2016): Kiből lehet jó mediátor? <https://mediatoriskola.hu/mediator/kibol-lehet-jo-mediator>
- 13) Rúzs Molnár Krisztina (2005): A mediáció az alternatív vitamegoldás rendszerében, különös tekintettel munkajogi szerepére Szeged 2005 Doktori Értekezés <http://www.juris.u-szeged.hu/download.php?docID=5977>
- 14) Pákozdi Zita (2014): Új intézmények az Új Pp koncepciójában -az anyagi pervezetés jogösszehasonlító megközelítésben ACTA JURIDICA ET POLITICA 2014/2. pp. 145-153. http://acta.bibl.u-szeged.hu/49985/1/juridpol_forum_004_002_145-153.pdf
- 15) Tolnai Ildikó előadása, Pécsi Törvényszék, Az érdemi tárgyalás, a tárgyalás menete. a pervezetés

<http://www.pecsiugyvedikamara.hu/dokumentumok/ugyvedi-tovabbkepzes-anyaga/dr-tolnai-ildiko-eloadasa-159>

- 16) Németh Viktor (2017): A mediáció, mint interperszonális problémamegoldó eszköz leírása és magyarázata a PTC tükrében. Doktori Értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem. http://phd.lib.uni-corvinus.hu/1045/1/Nemeth_Viktor_dhu.pdf
- 17) Dénesné Orcsik Judit (2016): Bírósági közvetítés kontra „piaci” mediáció. Jogászvilág, Wolters Kluwer, Budapest. <https://jogaszvilag.hu/birosagi-kozvetites-kontra-piaci-mediacio/>
- 18) Janowszky Sándor – Nagyné Janowszky Krisztina (2011): Mediáció: egy újszerű és ésszerű konfliktuskezelési eszköz. Fejlesztő Pedagógia, 2011/4. pp. 240-256. http://epa.oszk.hu/00000/00035/00153/pdf/EPA00035_upsz_2012_07-08_240-256.pdf
- 19) Ferenczi Andrea (2010): A konfliktus, ami összeköt. Doktori értekezés, Pécsi Tudományegyetem, Pécs. <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/15365/ferenczi-andrea-phd-2011.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Feldolgozott jogforrások

- 1) Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
- 2) A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény.
- 3) 2002 évi LV. törvény A közvetítői tevékenységről
- 4) 2011. évi CLXII. törvény A bírók jogállásáról és javadalmazásáról
- 5) 9/2012.(V.08.) OBH utasítás
- 6) 3/2020 (I. 31.) OBH utasítás

KÖZÉPEN ÁLLNI, MEDIÁLNI – A BÍRÓSÁGI KÖZVETÍTÉS SAJÁTOSSÁGAI, A BÍRÓI ÉS A MEDIÁTORI ATTITÚD

Király Kornélia¹

Absztrakt

Jelen tanulmány a hatályos, tételes jogi szabályokból kiindulva azt vizsgálja, hogy a bírói hivatás gyakorlásához szükséges kompetenciák miként segíthetik a bíróságon belüli közvetítést, tehát ezen speciális mediációt, mint alternatív vitarendezési módot. Lehet-e jó bírósági mediátor a bíró? Mennyiben határozza meg identitását, személyiségét a tárgyalóterem, képes-e a bírói pulpitról a mediációs „körasztalhoz” ülve, konfliktuskezelőként közvetíteni és nem tárgyalni?

A tanulmány kitér arra is, hogy a jogeset eldöntésében szerepet játszó alapvető, jogszabály által védett jogi érdek, valamint a feleknek az ügy véglegesség igényével való rendezéséhez fűződő egyéni érdeke miként viszonyul egymáshoz. Vajon adott ügy mindkét, látszólag ellenérdekű résztvevője lehet-e nyertes, de legalábbis elégedett? Miként „jobb” lezárni egy bírósági ügyet (azon jogviszonyokban, ahol természetesen ezt az anyagi jog lehetővé teszi): bírói döntéssel vagy a felek egyeztetett akaratán alapuló megállapodással, amit „visszavihetnek” a perbe, az államilag garantált végrehajthatóság/kikényszeríthetőség igényével? A fenti kérdésekre ad választ az alábbi tanulmány.

1. A bíró, mint alternatív vitarendező

1.1. „A hivatások koronája”

Wlassics Gyula, aki 1906 és 1935 között a Közigazgatási Bíróság elnöke volt, a bíróság teljes ülésén 1928. január 7-én elhangzott évnyitó beszédében ezt mondta: „A bírói kar helyzetét úgy képzeljük, mint *delejtűt a hajóén*, akár mint hányódik is a hajó a viharban, a delejtű mindig vízszintes helyzetben marad és mindig egy irányba mutat – az igazság felé.”²

---

¹ Dr. Király Kornélia, címzetes táblabíró, Kaposvári Törvényszék

² Peres Zsuzsanna, Bagossyné Körtvényesi Mária (szerk) (2019) „Bírák vagyunk...” A bírói hatalom gyakorlásáról szóló 1869. évi IV. törvénycikk kihirdetésének 150. évfordulója tiszteletére. Országos Bírósági Hivatal, Budapest, 75.o.

A bíró munkája, miként a bíró maga is, komoly, felelősségteljes és mindig az igazság felé mutat.

Ugyanakkor már Mailáth György volt országbíró, majd semmitőszéki és magyar királyi kúriai elnök is feltette azt a kérdést, hogy „...mi bírhatja az embereket ezen hálátlan pályára”? Meg is válaszolta, mégpedig akként: „Az erős hivatáson kívül kétségen túl...a tudat, hogy állása szilárd, nem ingatag és abban egyedül a törvénynek és a lelkiismeretének felelős.”³

Az állami igazságszolgáltatás nem az abszolút igazság fogalmával dolgozik, hanem a jogban megnyilvánuló anyagi igazsággal, melyet megkoronáz a bírói lelkiismeret. Ezen utóbbiban pedig már megjelenik a türelem, az odafordulás és az empátia is. A bíró tehát igenis érezhet, de sohasem a jog hátrányára.

László Adolf - aki 1912-től a Szegedi Királyi Törvényszék elnöke volt – így fogalmazott: „Mindég azt tartottam, hogy a bírói hivatásnál szebb hivatás nincs a földön, ez a hivatások koronája... A bíró olyan, mint az asszony, mennél kevesebbet beszélnek róla, annál jobb.”⁴ A bíró tehát független, pártatlan, állása törvényi szabályozáson alapuló garanciákon nyugszik, s munkája az értékmérője, melyet személyes, emberi tulajdonságai erősítenek. Hivatása gyakorlása során azonban nem zárkozhat el a társadalomtól, függetlensége nem ezt jelenti, hiszen a jog tudásán felül élettapasztalattal és - jó esetben - életbölcsessel is rendelkeznie kell.

1.2. A bírói jogalkalmazás

A jogalkalmazás az a bírói tevékenység, melytől a törvény betűje életre kel. A bíró hivatása tehát a jogalkalmazás. Ehhez nélkülözhetetlen az alapos felkészültség (jogi értelemben), az adott ügy naprakész ismerete (a majdani egyedi döntéshez), továbbá egyfajta általános műveltség is, amit talán a filozófia, a szociológia és a pszichológia tudománya köréből lehet meríteni, de nem hátrány a képzőművészet, az irodalom, a történelem ismerete és szeretete sem, valamint - legalább alapszinten - némi természettudományos műveltség is jól jöhet.

Nem véletlen, hogy adott jogrendszerekben a bírói kinevezést meghatározott életkorhoz és/vagy azt megelőző szakmai gyakorlathoz kötik.

A bíró persze nem polihisztor, de függetlensége és pártatlansága talaján az igazságosság és méltányosság gyakorlása, végső soron pedig a döntés képessége a teljes emberen nyugszik.

Minden jogvitához személyek (jogalanyok) is kapcsolódnak, de a jogvita, ahol a konfliktus megnyilvánul, nem a jogvita eredője. A bíró az adott jogeset kapcsán már a konfliktus egy bizonyos szintjén álló felekkel tárgyal. A bíró által vezetett eljárásban tehát a jogi érdekek mögötti konfliktus tényleges feltárása oldja meg az ügyet. A bíró így, bizonyos értelemben maga is konfliktuskezelő. A valódi

---

³ uo. 74-75.o.

⁴ uo. 41.o.

konfliktuskezeléshez azonban a zárt eljárásjogok nagyon kevés eszközt biztosítanak, a bíró inkább koordinál, irányít, szabályokat alkalmaz, szankcionál, szerepében pedig zártan kommunikál.

Justitia földi helytartója ekként nem a konfliktuskezelés etalonja. A bíró a jogvitában való döntés szakértője, de ezt a felek adott esetben igencsak megnehezítik, holott maguk is ezt várják leginkább a bírótól. Miként lehet ezt az ellentmondást feloldani? Hamarosan visszatérek erre a kérdésre.

1.3. A bírói kompetenciák

Jogállamban a bíróság (és a bíró) olyan szolgálatot lát el, amelyet - a már felvázolt jogszabályi környezetből és híres jogász eleink fenti idézeteiből is láthatóan – a függetlenség és a felelősség jellemezhet leginkább.

A független és felelős szolgálat tartalma jogilag szigorúan meghatározott, egészen az Alaptörvénytől, a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló törvényen⁵ keresztül a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló törvényen⁶ át az alacsonyabb rendű jogszabályokig. Ezek megrajzolják a mindennapi normákat, kereteket. Amikor az utóbbi törvényt (Bjt.) áttekintjük, annak 5. számú melléklete húsz olyan bírói kompetenciát sorol fel, melyet a bíró értékelése céljából elvégzett vizsgálat során figyelembe kell venni. Ezek köre a döntési képességtől egészen a kreativitásig terjed, széles spektrumba fogva az elvárt kvalitásokat.

Ez a húsz megkívánt minőség, ennyi lenne egy bíró?! És amennyiben mindezen képességekkel bír, akkor egyben jó bíró is? „A bírónak mindenekelőtt kvalifikált s elméletileg és gyakorlatilag magasfokú képzettséggel bíró jogásznak kell lennie, ki nem csak gépileg alkalmazza, hanem helyesen magyarázni és minden vonatkozásban átérteni, sőt, ha a szükség úgy hozza magával, magyarázat útján javítani is tudja a törvényt.”⁷ olvashatjuk a Budapesti Hírlap 1888. november 7-i lapszámában.

Juhász Andor, a Kúria egykori elnöke, aki bölcs és irányító munkássága révén a magyar bírói karnak (anno) megkülönböztetett tiszteletet biztosított, Ruhmann Emil budapesti királyi törvényszéki, majd kúriai bíró méltatása szerint „Azért volt jó bíró, mert bővelkedett nagy emberi tulajdonságokban. Bírótársaitól is azt kívánta, hogy emberi jellemvonásokkal ékeskedjenek.”⁸

---

⁵ 2011. évi CLXI. törvény (Bszj)

⁶ 2011. évi CLXII. törvény (Bjt)

⁷ Bódiné Beleznai Kinga (2017): A bírák ünnepe. Kúriai döntések, 2017/7. szám

⁸ Birosag.hu (2014): Azért volt jó bíró, mert bővelkedett nagy emberi tulajdonságokban. Elérhető: <https://birosag.hu/hirek/kategoria/azert-volt-jo-biro-mert-bovelkedett-nagy-emberi-tulajdonsagokban>

1.4. Ki a jó bíró?

Végső soron megállapíthatjuk, hogy „a bírói” szakmai kompetenciák, a tőle elvárt kvalitások még nem feltétlenül tesznek valakit jó bíróvá, ahhoz - a tárgyi tudáson felül - kell még:

- egyfajta emberi attitűd a jogeset ügyviteli befejezésén túli valódi megoldására, továbbá
- valamilyen képesség/készség az ehhez szükséges nyitottságra (empátia), *horribile dictu* a bírói döntés alternatíváinak keresésére.

Ez elsőként mindenestre elég furcsán hangzik, hiszen a bírósági jogalkalmazás folyamata klasszikus értelemben a bírói érdemi döntéssel (ítélet) zárul. A felek ezért „jöttek”. Vagy mégsem? Lehet, hogy a jog határain belül elérhető igazság kevés lesz, még a felperesnek is? Hogy többet jelentene felismerni a saját szükségleteit, meghallani a másik „igazát”, meghallgatni egy bocsánatkérést vagy kezét fogni? Miként Wass Albert fogalmazta: „Az élet sok apró igazsága között talán nem is az igazság fontos, hanem a békeesség, mellyel megszorítjuk egymás kezét az igazság fölött.”⁹ Eljuthatnak-e a felek ehhez az érzéshez egy bírósági eljárás kapcsán?

2. A bírósági jogvita szentélye, a tárgyalóterem (hatalmi szimbólumok)

„A bíró az igazság tolmácsa”¹⁰, mondta Puky Gyula, aki anno a Debreceni Királyi Ítéletábla elnöke volt. Ez a delejtű az ő hajóján. Amennyiben azonban csak fizetéséért dolgozik, bérmunkás, hiába is keresi az (anyagi) igazságot. Mi emeli ennél többé, és mi segíti ebben?

A kérdést részben megválaszolhatjuk a külsőségek felől, hiszen a bíró tevékenységét átszövi a bírói hivatáshoz kapcsolódó külsőségek sora, kezdve a klasszikus bírósági épületektől, a tárgyalótermi talárig és pulpitusig. „A bírói hatalom eredetére utaló szimbólumok a késő középkor óta fontos tartozékai a tárgyalótermeknek. A bírói pulpitus mögötti falon rendszerint ott függött az uralkodó portréja, akinek a nevében a bíró az ítéletet kihirdette.... később arcképét az állam zászlajára vagy címerére cserélték....Görögországban és Izraelben a nemzeti lobogó mellett valamely vallási szimbólum is helyet kap.”¹¹

A bírósági épületeken szobor vagy dombormű alakjában gyakorta megjelenik maga *Justitia*, természetesen bekötött szemmel, kezében karddal és mérleggel. Az

---

⁹ Győrbíró Kamilla Nóra (2017): A bírósági mediáció, avagy érdekérvényesítés kompromisszummal. PTE ÁJK Pécs, kézirat, 13. o.

¹⁰ 13.) Peres Zsuzsanna, Bagossyné Körtvényesi Mária (szerk) (2019) „Bírák vagyunk...” A bírói hatalom gyakorlásáról szóló 1869. évi IV. törvénycikk kihirdetésének 150. évfordulója tiszteletére. Országos Bírósági Hivatal, Budapest, 79.o.

¹¹ Bódiné Beleznai Kinga (2019): Hatalmi szimbólumok a tárgyalóteremben, Kúriai döntések 2019/4.

igazság nőalakja ilyen értelemben jelképezi azt a bírót, aki pártatlan, a jogilag releváns tények és a lelkiismerete alapján ítél, mégpedig úgy, hogy döntése következményeit is mérlegeli.

A bírói pulpitus eleve a felek és képviselőik „fölé” emeli a bírót, aki, mint delejtű a hajót, vezeti a tárgyalást, s fogja össze az ítélethez szükséges, releváns tényeket, az eljárásjog eszközeivel.

Tekintélyét emeli a talár, amelynek nem mindig örültek eleink. A Pécsi Királyi Törvényszéken, 1912-ben megtartott értekezletről felvett jegyzőkönyvben az szerepel, hogy „a bíró legnagyobb részt egyszerű falusi emberekkel tárgyal, ezekre...a talár viselete komikus hatást tenne furcsa jelenet lenne, amikor a taláros bíró a folyosóra kiállva hívná a feleket a tárgyalásra való megjelenésre.”¹²

A kérdés azóta megoldódott, a talár a bírói szerep kötelező szimbóluma, a behívást pedig megoldotta a technika, amely manapság már a kép-és hangfelvételt egyidejűleg teszi lehetővé a tárgyalóteremben, sőt lehetőséget teremt a távmeghallgatásra is.

A bírót mindezen hatalmi szimbólumok külsődlegesen azonosítják az állami igazságszolgáltatással. Tudni kell azonban, hogy ezen külsőségek tekintélyét megerősíthetik, de nem ezek adják lényegét.

Ezen a ponton szükséges visszakanyarodni a tényleges bírósági közvetítéshez, és megvizsgálni, hogy milyen a bíró, amikor nincs rajta talár, amikor nem a pulpituson ül, a felek „felett”, amikor nem Justitia földi helytartója, hanem a közvetítői tevékenységről szóló törvény (továbbiakban: Kvtv.) 38/A.§ (1) bekezdése alapján, bírósági közvetítőként jár el. Alapvető szerepét mennyiben tudja „felülírni”, s a körasztal melletti vitarendezőként milyen tudásának/képességeinek veszi hasznát?

3. Speciális közvetítés – bíró talár nélkül

Amint láttuk, a bíró a jogvitában való döntés szakértője. A jogvita megoldása azonban többnyire nem a jog szintjén keletkezett konfliktus megoldásához köthető. Amennyiben a bíró bírósági mediátorként is dolgozik, ezen alapvetést tudnia kell. Ekkor lesz abban a helyzetben, hogy közvetítőként azon képességeit kamatoztassa, melyek a kommunikációhoz, az empátiához, az értő figyelemhez kötődnek.

A közvetítés a konfliktuskezelés művészete, a felek számára szinte láthatatlan eszközökkel, de a közvetítőnek nagyon is tanulható/tanulandó módszerrel. A bírónak, mint mediátornak ezeket éppen úgy el kell sajátítania, mint az anyagi vagy eljárási jogot. Az a bíró, aki mediál – legjobb esetben – a jog és a

---

¹² Bencze János (2006): Tekintetes bíró urak. Pro Pannonia könyvek, Pro Pannonia Kiadói Alapítvány 2006 210. o.

kommunikáció (konfliktuskezelés) szakértője is, s ezen kettősség (természetesen nem egy és ugyanazon ügyben) segíti a felek megállapodását.¹³

A felperes mindig a bíróság rá nézve pozitív döntését várja a jogvitában, miként az alperes is, ellenkező előjellel.

Mindkét fél a saját igazát akarja legitimáltatni az állami végrehajthatósággal (kikényszeríthetőség) megerősítve. Ezért harcol, vesz igénybe jogi képviselőt, szakértőt, idézet tanúkat, szolgáltató bizonyítási eszközöket. A bíróság alapvetően a versengés terepe, nem az együttműködésé.¹⁴

A jog keretet ad, a bíró dönt, a jogerő beáll. És a konfliktus? Ha formálisan meg is kaptuk azt, amit akartunk, azt kaptuk-e, amire tényleg, tartósan szükségünk volt életünk kielégítő/kedvező folytatásához? Ez a konfliktus egészen biztosan csak akkor szűnik meg, amennyiben a bírói döntés volt a konfliktus lehető legjobb megoldása.¹⁵ Többnyire azonban nem így van. A vitás helyzetekben számos egyéb megoldás mellett a mediáció az, melynek eszköztára arra ad lehetőséget a feleknek, hogy saját ügyükben, saját egyéni, majd közös érdekeiket felismerve eljussanak a tartós megállapodásig. A mediáció folyamatában való részvétel teheti alkalmassá erre a feleket, ebben rejlik óriási lehetősége.

A mediáció a felek kommunikációjának minőségét alapvetően megváltoztatja azzal, hogy a vita fókusza a pozíciókról a szükségletekre tevődik át. A közvetítő segítségével a felek konfliktusukat megoldandó problémává transzformálják, mozgósítják eddig fel nem tárt erőforrásaikat.

Azok a konfliktusok, melyek nem kizárólag jogilag definiálhatók, a mediációban sokkal eredményesebben oldódhatnak fel, mint a perben.¹⁶

A bírói attitűd a szakmaiságot adja a bíró-mediátornak, hiszen jogilag érvényes és kezelhető megállapodás jöhet csak szóba az alapügyhöz kötött bírósági közvetítésben, a konfliktuskezelési technikák mediátor-bíróként való alkalmazása pedig a felek valódi, hosszútávú, win-win (győztes-győztes) egyetértését biztosíthatja.

A bíró a tőle elvárt kompetenciák talaján, kiegészítve azokat a mediáció, mint megfelelő dinamikájú folyamat ismeretével, hatékony és eredményes tud lenni, mely azonban nem statisztikailag mérhető.

---

¹³ A jogászai hivatások tekintetében az attitűd-kutatások és a kettősség kapcsán felhívom a figyelmet az alábbi munkákra, amelyek a jogászai hivatásrendek motivációjával foglalkoznak: Glavanits Judit (2015): Csiga a sörben, avagy egy joghallgatói attitűd-kutatás tapasztalatai a mediációs eljárásban. Jog-Állam-Politika, 2015/2-. szám 107-127. o. és 1.) Badó Attila, Lőrinczi János, Patyi Zsófia (2018): A magyar joghallgatók motivációi, céljai, életstratégiái egy empirikus vizsgálat alapján. Acta Juridica et Politica, 2018/2. 35-63.o. Ez a két írás azért érdekes, mert az itt vizsgált joghallgatók egy része a bíróságon folytatja majd a munkáját.

¹⁴ Kertész Tibor ekként jellemezte a bírósági jogszolgáltatást a mediációhoz képest. ld. részletesebben: Kertész Tibor (2010): Mediáció a gyakorlatban. Bíbor KJadó, Miskolc.

¹⁵ Kertész Tibor alapgondolata az, hogy a felek akkor is igénybe veszik az állami igazságszolgáltatást, amikor van ennél jobb megoldás is. Ld. Kertész Tibor (2010): Mediáció a gyakorlatban. Bíbor KJadó, Miskolc.

¹⁶ ld. általánosan: Glavanits Judit – Wellmann Barna Bence (2020): Az alternatív vitarendezés helye a jogrendszerben. Nemzeti Közszerzői Egyetem, Budapest.

A mediátor-bíró ezen képességek birtokában eljuttathatja a feleket azon stádiumba, amikor már nem a bírói döntést várják, „felnőnek a feladathoz”, megtalálják, közösen kimunkálják saját, jövő orientált megállapodásukat, akként, hogy azt aztán esetleg vissza is viszik „állami jóváhagyásra” a perbe.

Amennyiben ilyen nincs is, a perben eljáró bíró nyitottabb, empatikusabb feleket kaphat vissza (ez a már említett „katalizátor” hatás) a perben, akik a mediációban felismerték saját, valódi szükségleteiket, képessé válva ezzel a konfliktuskezelésre. A felek innentől már nem csak jogképesek és jogi értelemben nagykorúak (teljes cselekvőképesek), hanem emberileg is azzá váltak. És igen, lényegében (talán a státuszperek kivételével) éppen ezt akarták, hogy „az igazság fölött” megszorítsák egymás kezét, amint Wass Albert a már hivatkozott idézetében írta. Ritkán ment ki úgy a felperes egy bírói döntés után a tárgyalóteremből, hogy az alperes kezét kereste...

Persze az alapügy azzal a szokásos jegyzőkönyvi fordulattal (legalábbis elsőfokon) mindenképp lezárul, hogy „a bíró előzetes figyelmeztetést követően a tárgyalást berekesztette, majd zárt tanácskozásban meghozta és nyilvánosan kihirdette a külön íven szövegezett és csatolt ítélet.”¹⁷

A fél valódi érdeke viszont nem a jogi érdek. Ezen sommás mondat alól ritkán van kivétel. A fél peres (nemperes) eljárásba vitt igénye kereseti kérelemként (vagy nemperes eljárási kérelemként) azonosítható, de a kontradiktórius eljárás anyagi jogi és eljárásjogi keretei nem alkalmasak a felek szükségletei mögötti érzelmek feltárására. Ezek nélkül pedig nincs valódi konfliktusrendezés.

3.1. Mediátori kompetenciák. Az igazság és az emberi természet kánonja

A jó mediátor kellő érzelmi távolságot tart a felektől akkor is, ha szükségképpen tisztában van azzal, hogy a szükségletek mögött mindig érzelmek húzódnak meg. Sokszor már a gyermekkorból hozott, fel nem dolgozott és elfojtott érzelmek. De a túl sok érzelem még több érzelmet generál, a múltban tartja a felet.¹⁸ Ez nem lehet a mediáció célja. Éppen ellenkezőleg, a cél: olyan terepre vinni a feleket a megfelelő kérdéstechnikával és dinamikával, a nem az analizálásra irányuló pszichológiai ismeretekkel, melyek segítségével a fél „megérkezik” önmagához, majd a konfliktuson keresztül a másik fél igényeihez is.

A ventilláció után lehet ide eljutni. Ez a közvetítés folyamatában természetes, szükséges és – bizonyos keretek között – megengedett. Amíg a háborgó tenger nem csitul, nem jönnek el a nyílt vizek, nem látni a túlpartra. Mi történik a féllel, ha erre a „ventillációra” a bírósági perben (nemperes eljárásban) kerül sor? Jobb

---

¹⁷ Ezzel a szokásos fordulattal fejezi be a tárgyaláson diktált jegyzőkönyvet civilisztikai ügyben a bíró, mielőtt a tárgyalást berekeszti, ítélethozatal céljából.

¹⁸ Hunyadi Krisztina előadásán (Székesfehérvár, 2019.11.15.) elhangzott gondolat.

esetben figyelmeztetés, majd rendbírság, kivezettetés.¹⁹ Kinek jó ez? A bírónak többletmunka, a fél kiszorul a saját ügyéből, a jogi képviselő esetleg még „übereli” a felet... És a pertartam is megsínyli, ami megint csak nem jó a bírónak. Valahogy úgy tűnik, az igazság sem szereti a hangos szót, inkább a feloldott konfliktus vezet el az igazsághoz. A múltbéli elakadás/helyzet tényleges feloldásáig tehát a fél legnagyobb ellensége nem az ellenérdekű fél, hanem saját maga. Felperesi és alperesi oldalon is.

Ezt az „elakadást” természetesen másként lehet jogi érdekként megfogalmazni egy családjogi, kötelmi jogi, dologi jogi perben, és szükségképpen másként egy közigazgatási vagy munkaügyi perben. A transzformáció sikerülhet, a bíróság (esetleg formai visszautasítást vagy hiánypótlást követően) érdemben fog foglalkozni a keresettel (kérelemmel), és majd dönteni is fog, de konfliktust a döntése legkritikább esetben kezel. Van ezzel a megoldással probléma? Alapvetően addig semmi, amíg ez a legjobb megoldás. De ha van jobb is, mégpedig az alapügy keretein belül, és éppen a mediáció eszközeivel? Akkor feltétlenül el kell juttatni a feleket abba a fázisba, hogy értesüljenek a lehetőségéről, dönthessenek igénybeviteléről. A „delegáló” bíró ennek fontosságát felismeri, egy időre „kiengedi” a kezéből az ügyet. A bíró tehát itt még talárban van, a felperessel és az alperessel, de már messzebbre lát. Látja a nyílt vizet és az azon túli partot is.

3.2. Ügyviteli befejezés kontra (magával) elégedett fél. A bírói döntés, mint ultima ráció, a felek megállapodása (egyezsége), mint hosszútávú, valódi megoldás.

A „vonat” metafora

A bíró kétféleképpen találkozhat a bírósági mediációval:

- amikor maga a tárgyalóbíró (az alapügyben jár el bíróként és delegál, terel) vagy
- amikor az alapügytől függetlenül bírósági közvetítőként jár el.

Amikor a talárt viselő bíró „delegál” és lehetőséget teremt a bírósági közvetítésre, az olyan, mintha a fél kitöltene egy lottószelvényt. Esély. Egy megváltott menetjegy egy olyan vonatra, amely elvisz valahová... Az a bíró, aki pedig a bírósági közvetítést lefolytatja, aki a felekkel egy körasztalnál ül, pulpitus és talár nélküli szemkontaktusban, már velük egyenrangú, személyiségével és tudásával szimpátiát, majd empátiát kelt, ekként ő már maga a „vonat” (a közvetítés folyamata) kalauza. Ez a vonat azonban kizárólag a felekkel együtt juthat célba, ez a vonat üresen nem közlekedik. Persze a felek nem fogják azonnal élvezni az utazást.

---

¹⁹ A polgári peres eljárásban a féllel szemben, tárgyaláson alkalmazható rendfenntartó intézkedések a fokozatosság elvén nyugszanak. A jó bíró azonban ezek alkalmazásáig nem jut el, ezt a tárgyalás megfelelő vezetésével kiküszöböli. Itt fontosak a bíró emberi tulajdonságai, higgadtsága, ugyanakkor a felekre irányuló személyes figyelme is. Amennyiben a bíró ezt nem „kezeli”, a felek „tartják a konfliktust”.

Lehet, hogy némelyikük vonakodva száll fel, sőt azt hiszi, egy másik vonatra kellett volna felszállnia vagy elsőre nem találja a helyét, nem szeret menetiránynak háttal ülni vagy lehúzott ablakkal közlekedni. Túl melege van vagy éppen fázik. Nem érzi magát komfortosan, lehet, hogy még sosem ült vonaton.

Aztán jön a kalauz (mediátor-bíró), aki elmagyarázza neki, hogy jó vonatra szállt fel, az éppen oda tart, ahová menni szeretne, csak hát még eltelik addig pár óra. De közben szemlélheti a tájat (visszatekinthet az életére a szükséges mértékben), olvashat (felidézheti emlékeit, élményeit), beszélgethet más utasokkal (figyelhet rájuk is önmagán kívül!). A vonat pedig csak a kijelölt megállóhelyeken (a mediátor által irányított kérdések csomópontjai) áll meg, de végül leszállhat róla. Kiderülhet, hogy a kezdeti bizonytalanság után élvezte az utazást, és a cél is elérkezett (a fél képpé vált a saját életében rálátni a legjobb megoldásra, egyeztetve azt a másik féllel is, így a konfliktus feloldódott). Kiderülhet, hogy a jövőben is szeretne felszállni erre a vonatra (a mediáció edukatív hatása, a fél eredményesen bővítette erőforrásait) vagy másokra, hiszen tudja, hogy a vonat elviszi majd a célba.

A tanulmány szerzője által alkotott „vonat” metaforája - véleményünk szerint - megkönnyítette a közvetítés, mint folyamat ábrázolását. Hiszen lényegében valamennyien úton vagyunk folyamatosan, konfliktusokkal vagy anélkül, de nem mindegy, hogy ezt az utat kik segítik, kísérik.

A folyamat segítője lehet a *bíró*, klasszikus szerepében, de, mint mediátor is. A konfliktusban a bírósági eljárás jobb, ha csak ultima rációként merül fel. Amennyiben mindenképpen igénybe kell venni a bírósági utat - és a mediáció lehetősége az alapügyben nem kizárt -, akkor viszont jó, ha annak ultima rációja a közvetítés, jó, ha a felek efelé terelhetők.

A közvetítés a bírósági eljárás keretei között is

- gyors
- kreatív és
- költséghatékony
- nagykorúsítja a felet
- tartós megoldása a jogvitának is
- ennek hiányában kezelhetőbbé teszi a feleket.

Ha most ennek a felsorolásnak elképzeljük az inverzét (tükrözését), az épp egy piramist ad ki.

Maslow piramisa²⁰ sokak által ismert, amely a szükségletek egymásra épülő szintjeit mutatja meg. Lényegét tekintve pedig arról szól, hogy nem lehet az egyes szükségleteket átugrani, és a kielégített szükséglet a továbbiakban már nem

---

²⁰ Benke Mariann (2018) Motivációs elméletek vizsgálata, fókuszban az önmeghatározás elmélet. In: Tibold Antal (szerk) (2018) Munka és egészség. Tanulmányok a munkatudományok és a foglalkoztatás egészségügy határterületeiről. Edge 2000 Kft, Budapest. 20-30.o.

motivál. Ezek axiómák, melyek a mediáció fókuszpontjai, tekintve, hogy minden konfliktus alapja az érdekvita (a szükségletek).

A közvetítés célja a konfliktus feloldása és egyben a jogvita megoldása. A mediációval a döntés lehetőségét visszaadjuk a feleknek, hiszen ők a saját életük, és a saját ügyük szakértői. A felek ezt nem kérték a bíróságtól, de a közvetítés folyamata, a tudatosan, felépített stratégiával vezetett kommunikáció „megajándékozta” őket ezzel. Érdekvitájuk felszínre kerülése, érzelmeik megélése perbeli pozíciójukból kimozdítja a feleket, a súlypont a múltból átkerül a jövőre. A „kognitív rövidlátásból” a mediáció lelassíthatja a felet, aki a perből „kiterelve” időt kap. Kompetenssé válhat az irányított konfliktuskezelési technikák által, megkeresheti a legjobb megoldást, aminek még jogi keretet is lehet adni.

A bíró a jogilag releváns tényekkel dolgozik, azokat hallja meg, a mediátornak „szükségletalapú” hallást²¹ kell kialakítania. A bírói döntés lezárja a jogvitát, a mediáció segítségével a fél megoldja a konfliktust. A bírósági eljárás a múltra koncentrál, abból bizonyít, értékkel, következtet, a mediáció a jövőre fókuszál, azért mozgósít.

Amennyiben elfogadjuk azt a tézist, hogy „A problémának semmi köze a megoldáshoz.”²², márpedig Steve de Shazer ezt a megoldásközpontú pszichoterápiás megközelítéssel bizonyítja, akkor már értjük a lényegét. Ha emellé hozzátesszük azt is, hogy a probléma kimondása nagyban segíti annak megoldását, látható az irány. A bírósági közvetítéssel a megoldásokat és nem a problémákat közvetítjük²³ akként, hogy a konfliktust „áttereljük” egy másik szintre. Ehhez:

- tudatosság
- felkészültség
- koncepció (módszertan)
- empátia, valamint önbizalom
- megfelelő kommunikáció és
- stabilitás kell.

Ez a felsorolás kiválóan beilleszthető a már idézett Bjt. 5. mellékletében felsorolt 20 bírói kompetencia közé, sőt azokkal részben megegyezik. A kommunikáció, mint kompetencia a melléklet 10., míg a konfliktuskezelés a 11. pontja alatt szerepel.

4. Összegezés, válaszok

A tanulmányom elején feltett kérdéseimhez kanyarodunk vissza, amelyekre - az eddigiekben kifejtettek alapján -, az alábbi válaszokat adom:

---

²¹ Az ilyen megfogalmazás Hunyadi Krisztinától származik. A közvetítői szakjogász képzésen (Székesfehérvár, 2019/2020 tanév), 2019.11.15-én elhangzott előadásából.

²² <http://www.rendszerallitas.hu/a-modszerrol/steve-de-shazer/2020.04.24-i-letoltesi-allapot>

²³ Hunyadi Krisztina hivatkozott előadásából

1. A bíró egyértelműen lehet jó bírósági közvetítő, természetesen nem az alapügyben. A bíróságok elsődleges feladata (az igazságszolgáltatás) mellett, amennyiben kijelölését kéri, ezen szintén törvényen alapuló feladatával is szolgálhatja a feleket.
2. A bíró, a tőle elvárt kompetenciákkal bírva, képes „átlényegülni” a mediációs körasztalnál. Ez egyben a mediáció alapfeltétele is.
3. A felek tényleges konfliktusa a jogszabály által védett jogi érdek „alatt” van, de az megfelelő kommunikációs technikával, a valódi érdekek (szükséglet) talaján megjeleníthető. Ez vezethet a jogivá transzformált konfliktus valódi és tartós megoldására.
4. Az ellenérdekű felek mindegyike lehet nyertes (win-win), amennyiben nem pozíció-alapú vitát folytatnak, hanem a valódi konfliktust oldják fel (problémamegoldó szemlélet). Ehhez kiváló eszköz lehet a bírósági közvetítés folyamata.
5. A bíróságok alapvető feladata továbbra is az ítélezés, a peres és nemperes eljárásokban való döntéshozatal. A feleknek tudniuk kell, hogy bírósági hatáskörbe tartozó, elbírálásra alkalmas kérelmekben (ügyekben), a formalizált eljárásmenet szerint döntés fog születni. A független bíróságokba és a pártatlan bíróba vetett bizalom minden jogállam alapvető ismérve. Garancia a személyek joghoz jutásához.
6. Ugyanakkor a bírósági közvetítés - az abból nem kizárt perekben és nemperes eljárásokban - az ítélezési tevékenységet kiegészíti, sőt, azt akként segítheti is, hogy a felek kommunikációját javítja, valódi érdekeiket feltárja, és elvezetheti a feleket a jövőre nézve is önként betartott, saját megállapodásukhoz vagy a bírót az ítélet helyetti, a megállapodáson alapuló bírósági egyezség jóváhagyásához. Jó lenne a bírósági igazgatásban elismerni a nem ítélettel befejezett ügyekben való bírói tevékenységet is, és látni, hogy a bíró mediátorként végzett tevékenysége eredményét sem a ténylegesen megkötött megállapodások száma mutatja. A permegelőzésben és a perelaterelésben a mediáció kiváló lehetőség, erre módszertana, és az ebből felkészült közvetítő a garancia.
7. Nem rangsorolni kell tehát a bírói döntést és a mediációt, hanem egymás mellé tenni, utóbbit (a kötelező közvetítésen kívül), mint egy lehetséges konfliktuskezelési módszert (és annál még sokkal többet!), melyet az eljáró bírónak nem csak kötelező, de hasznos a felekkel érdemben megismertetnie a peres eljárás különböző szakaszaiban (delegáló bíró szerepe!).
8. Bizony komoly elmaradásaink vannak valódi érdekeink és szükségleteink felismerése és az ezek hiányából származó (jog)vitáink, konfliktusaink eredményes rendezése terén. A jog zárt rendszere a nagykorú és teljes cselekvőképességgel bíró természetes személyt a bírósági eljárásokban félként kezeli, tőle érvényes jognyilatkozatokat vár, meghatározott eljárásjogi keretek között. A saját életét, lelki működését, gondolatait is csak felszínesen ismerő, ennek megértéséhez és asszertív működtetéséhez

használható technikákat nem tanult felet hiába segíti jogi képviselő vagy meghatalmazott, hiába lesz felperes vagy alperes (végre legalább lesz egy nevesített pozíciója!?), hiába dönt majd az ügyben a bíróság, ő mégsem lesz elégedett. Tovább harcol azért, ami neki „jár”. Ebben a jogerő fogja a legkevésbé zavarni. Újabb és újabb fordulókra veszi igénybe az igazságszolgáltatást, pénz, időt nem kímélve. Keresi a jogot, ahelyett, hogy magát keresné. Ez bizony nem kis feladat, nehezebb is lehet, mint egy ítélet megírása.

A bíróságok és a mediáció (a bírósági közvetítés) kapcsolata 2012. óta fontos volt és az is kell, hogy maradjon. A már kiépített és jól működő, bíróságon belüli közvetítői hálózat, mint adaptív és kompetens rendszer fenntartása lehet csak a cél, amely átjárási lehetőséget biztosít a közvetítés és a peres(nemperes) bírósági eljárás között. Tanulmányom alapján remélhetőleg egyértelműen sikerült ezt alátámasztani azzal, hogy a mediáció a felek és a bíróságok közös érdeke. Hatunk, tanítunk és szolgálunk mindkét bírósági tevékenységünkkel.

Perbeszéd „és” párbeszéd. Mindkettőnek helye van a bíróság épületén belül.

Felhasznált irodalom

- 1.) Badó Attila, Lőrinczi János, Patyi Zsófia (2018): A magyar joghallgatók motivációi, céljai, életstratégiái egy empirikus vizsgálat alapján. Acta Juridica et Politica, 2018/2. 35-63.o.
- 2.) Benke Mariann (2018) Motivációs elméletek vizsgálata, fókuszban az önmeghatározás elmélet. In: Tibold Antal (szerk) (2018) Munka és egészség. Tanulmányok a munkatudományok és a foglalkoztatásegészségügy határterületeiről. Edge 2000 Kft, Budapest. 20-30.o.
- 3.) Bencze János (2007): Tekintetes Bíró Urak. A Pécsi Királyi Törvényszék történetéről 1872-1914, Pannónia Könyvek Pro Pannonia Kiadói Alapítvány, Pécs.
- 4.) Birosag.hu (2019): Főszerepben a perbeszéd helyett a párbeszéd – bírósági közvetítők képzéséről” Elérhető: <https://birosag.hu/hirek/kategoria/birosagokrol/foszerepben-perbeszed-helyetti-parbeszed-birosagi-kozvetitok>
- 5.) Birosag.hu (2014): Azért volt jó bíró, mert bővelkedett nagy emberi tulajdonságokban. Elérhető: <https://birosag.hu/hirek/kategoria/azert-volt-jo-biro-mert-bovelkedett-nagy-emberi-tulajdonsagokban>
- 6.) Bódiné Beleznai Kinga (2017): A bírák ünnepe. Kúriai Döntések, 2017/7. szám
- 7.) Bódiné Beleznai Kinga: Justitia – bekötött szemmel. Kúriai Döntések, 2016/6. szám
- 8.) Bódiné Beleznai Kinga: Hatalmi szimbólumok a tárgyalóteremben, Kúriai Döntések 2019/4. szám.

- 9.) Glavanits Judit (2015): Csiga a sörben, avagy egy joghallgatói attitűd-kutatás tapasztalatai a mediációs eljárásban. Jog-Állam-Politika, 2015/2-. szám 107-127. o.
- 10.) Glavanits Judit – Wellmann Barna Bence (2020): Az alternatív vitarendezés helye a jogrendszerben. Nemzeti Közszerkeleti Egyetem, Budapest.
- 11.) Gyengéné Nagy Márta, Kőrös András (szerk) (2016): A bírósági közvetítésről – mindenkinek. HVG-ORAC, Budapest.
- 12.) Györrbíró Kamilla Nóra (2017): A bírósági mediáció, avagy érdekérvényesítés kompromisszummal. PTE ÁJK Pécs, kézirat.
- 13.) Hunyadi Krisztina (2019): Az alternatív vitarendező, közvetítő szakjogász képzésen 2019. november 15-én elhangzott előadása.
- 14.) Kertész Tibor (2010): Mediáció a gyakorlatban. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2010.
- 15.) Peres Zsuzsanna, Bagossyné Körtvényesi Mária (szerk) (2019) „Bírák vagyunk...” A bírói hatalom gyakorlásáról szóló 1869. évi IV. törvénycikk kihirdetésének 150. évfordulója tiszteletére. Országos Bírósági Hivatal, Budapest.
- 16.) Perlaki Adrienn, Benkovicsné Varga Erika (2017): Mediációtól a közvetítésre kötelezésig, és a kötelező közvetítés gyakorlata, OBH, Mailáth György Tudományos Pályázat. Elérhető: <https://www.mabie.hu/attachments/article/150/a%20kötelező%20közvet%C3%ADtés%20gyakorlata%202017.%20április%2025..pdf>

Feldolgozott jogforrások

- 1) 1869. évi IV. törvénycikk
- 2) Alaptörvény
- 3) 2011. évi CLXI. tv. (Bszi.)
- 4) 2011. évi CLXII. tv. (Bjt)
- 5) 2002. évi LV. tv. (Kvtv.)
- 6) 14/2022. (VIII. 1.) IM rendelet (Büsz.)
- 7) 1990. évi XCIII. tv. (Itv.)
- 8) 2016. évi CXXX. tv. (Pp.)
- 9) 1952. évi III. tv. (rPp.)
- 10) 2013. évi V. tv. (Ptk.)
- 11) 2006. évi CXXIII. tv.
- 12) 2000. évi CXVI. tv.
- 13) 2017. évi LX. tv. (Vbtv.)
- 14) 1997. évi CLV. tv.
- 15) 17/2014. (XII. 23.) OBH utasítás
- 16) 3/2020. (I. 31.) OBH utasítás
- 17) 2017. évi I. tv. (Kp.)

II. A MEDIÁCIÓS ELJÁRÁS EGYES MÓDSZERTANI KÉRDÉSEI A BÍRÓSÁGI KÖZVETÍTÉS SZEMSZÖGÉBŐL

A MEDIÁCIÓ KORLÁTAI ÉS ELHATÁROLÁSA EGYES TÁRSTERÜLETEKTŐL

Pázmándi Eszter¹

Absztrakt

Jelen tanulmány a mediáció és egyes társterületeinek elhatárolására vállalkozik, szűkebben a jog, a közvetítői eljárás és a pszichológia konfliktuskezelési jellemzőinek meghatározott szempontok szerinti összevetését jeleníti meg. Ezzel párhuzamosan a közvetítői eljárásra fókuszálva mutatja be annak jogszabályi és alapvető módszertani korlátait, majd a szerző gondolatmenetének megfelelően foglalja rendszerbe azokat. A rendszerezésben kiemelt hangsúlyt kapott a kérdezőtechnika, melynek általános módszereit primer kutatásra alapítva dolgozza fel a szerző. Ebben segítségére egy bíró, egy mediátor és egy pszichológiában jártas szakember volt, akik egy fiktív eseten keresztül kérdésfeltevéssel igyekeztek megvilágítani az egyes technikák szakterületekre jellemző sajátosságait.

A közvetítői eljárás jogi szabályozása igen szűkszavú, nagy teret enged a gyakorlatnak. A módszertani eszközöket a szakma alakította ki, azonban számos irányzat, iskola eltérően dolgozik, a szabályokat az egyes országok saját kultúrájuknak megfelelően adaptálják. Hazánkban egységes etikai, módszertani kódex kialakítására még nem került sor, a kezdő mediátornak tehát számos forráshoz kell nyúlnia ahhoz, hogy mindezeket elsajátítsa. A tanulmány elsősorban az ő figyelmükre tarthat számot, mert átlátható, tanulható formában tartalmazza a közvetítői eljárásra vonatkozó alapvető szabályokat, a rendszerezés elősegíti azok áttekintését. Az összefoglalás abban is segítséget nyújt, hogy a pályakezdő közvetítő félretegye az alap végzettségének megfelelő jogászai attitűdjét, ugyanakkor észlelje azt is, ha az ügy megoldása már a pszichológia területére tartozik.

A kérdezőtechnikai eszközök alkalmazásának összehasonlítása a gyakorló szakemberek számára is hasznos, mert ugyanazon konfliktus kezelésére a jog, a mediáció és a pszichológia is alkalmas lehet, de a felek számára legmegfelelőbb eljárás kiválasztásához és a szakmák közötti hatékony együttműködés megvalósulásához elengedhetetlen a társterületek működési mechanizmusának ismerete.

---

¹ Dr. Pázmándi Eszter, bírósági titkár

1. A TÁRSTERÜLETEK KONFLIKTUSKEZELÉSI JELLEMZŐINEK ÁTTEKINTÉSE

1.1. A konfliktuskezelés jogi megközelítése

A jog konfliktus-kezelési mechanikája abból áll, hogy a történeti tényeket transzformálja a jogszabályok által deklarált jogi tényekké, tehát a problémát okozó élethelyzetet törvényi tényállássá alakítja, redukálja. Az ily módon jogi nyelvre lefordított szituációra vonatkozó jogi szabályozás szigorú keretet ad a megoldás megtalálásához, amelytől eltérni is csak annyiban lehet, amennyiben a norma azt megengedi. A folyamat során az érzelmek, a történet jog számára irreleváns részletei lemorzsolódnak, kizárólag a jogi értelemben vett valóságot alkotó tények és az azokat alátámasztó, kézzel fogható bizonyítékok bírnak jelentőséggel. Az eseménytörténeti tények átalakítása és a jogi megoldások megtalálása mindig jogász szakértő közreműködését, illetve jogi szakismereteket igényel. A jogvita jogi úton történő rendezése döntően kiszámítható,² eredményorientált folyamat, amelyet a felek bíróságon kívüli megállapodása, vagy a bíróság határozata mindenképpen lezár, a megoldás állami úton kikényszeríthető, végrehajtható.

Amennyiben a konfliktus bírósági szakba lép, akkor a bíróság a bizonyítékok feltárásával a múltra irányuló eljárásban dönti el azt, hogy melyik félnek van igaza, a döntését a tényekre alapítja, az érzelmeknek, szükségleteknek nincs helye, a perben az együttműködés helyett a versengés jellemző. Ez a folyamat „eredménycentrikus, érzelemmentes, technikai jellegű”.³

A konfliktusmegoldó jogászi tevékenység abszolút határait, kereteit az anyagi - és eljárásjogi jogszabályok, egyéb normák mind tartalmilag, mind alakilag precízen meghatározzák. A konkrét jogvita relatív határait a felek érdekérvényesítő képessége, a perbe vitt erőforrásai állítják fel. A jogalkalmazó feladata az, hogy az így meghatározott keretek között derítse fel az alaki igazságot, vagyis a bizonyított tények alapján megállapítható valóságot, amely ideális esetben egybe esik az anyagi igazsággal.⁴

1.2. A konfliktuskezelés pszichológiai megközelítése

A pszichológia többek között pszichoterápia⁵ alkalmazásával kezeli a konfliktusokat, ami a lelki problémák megoldásának, a lelki egyensúly helyreállításának tudományosan megalapozott módja. A pszichoterápia és a

---

² Kiszámíthatóság alatt a jogszabályok által történő részletes, alapos meghatározottságot értem, amiből következően a döntéshozatal is kiszámíthatóvá kell, hogy váljon.

³ Kertész Tibor (2010): Mediáció a gyakorlatban. Bíbor Kiadó, Miskolc. 10-11. o.

⁴ Szekeres Diána (2015): A bírósági mediáció kapujában. In: Solt Katalin (szerk.) Alkalmazott tudományok II. fóruma: Konferenciakötet, Budapesti Gazdasági Főiskola, 627. o.

⁵ Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 103. § (1) bekezdése definiálja.

pszichológiai tanácsadás (a továbbiakban együtt: terápia) során az érzelmeken van a hangsúly, azok megfogalmazásával, tudatosításával, megértésével, az önismeret fejlesztésén keresztül ér el eredményeket. A múltbeli események részletes feltárásával, az élethelyzetek újragondolásával a páciens maga találja meg a problémára a megoldást. A terapeuta ezt a folyamatot elősegíti, kíséri, abban katalizátorként vesz részt, de döntőbírói, önálló irányító szerepbe nem kerül. A terápiás eljárásban nagy teret kap a szakember kreativitása, és a személyisége is jelentőséggel bír.⁶

A terápia jellemzően komplex és időigényes eljárás, mert az azzal kezelendő konfliktusok köre is többnyire összetett élethelyzeteket, tartós emberi viszonyokat, bonyolult érzelmi rendszereket sző át, amelyek nem kezelhetők és oldhatók meg néhány találkozás alatt. A folyamat alatt az alany és a pszichológus közös munkával tárják fel, nevesítik, illetve teremtik meg azokat az erőforrásokat, amelyeket a munka során használva eredményesek lehetnek.

Az ülésen a terapeuta és a páciens megbeszéli a terápia kereteit, tehát az alkalmazandó módszereket, időkeretet, a találkozások gyakoriságát, a folyamat előre látható menetét. Az így létrejött szerződés adja meg a terápia szubjektív keretét, ami a felek megállapodásával bármikor módosítható. A szakmai, etikai szabályok, protokoll együttesen határozzák meg az eljárás objektív határait.

A pszichológus rendelkezésére álló módszerek nagyon széleskörűek, a teljesség igénye nélkül például ilyen a konzultáció, autogén tréning, pszichoanalízis, viselkedésterápia, hipnoterápia, pszichodráma. Az alkalmazható eszközök köre is szerteágazó, mindezek folyamatosan fejlődnek, a társadalmi igényeknek megfelelően bővülnek.⁷ A konfliktus kezelésére és megoldására alkalmas lehet az egyéni kezelés, azonban léteznek több fél részvételével zajló terápiás formák, mint például a párterápia, a családterápia, vagy a csoportterápia is.

1.3. A konfliktuskezelés mediációs megközelítése

A mediáció szó a latin *mediare* kifejezésből ered, amely közvetítést, közbenjárást, békéltetést jelent. „A mediátor elfogulatlan harmadik félként közvetít a perben, haragban álló felek között, törekedve a mindkét fél számára legelőnyösebb megállapodás létrejöttére.”⁸

---

⁶<https://web.archive.org/web/20170814040722/http://www.onlinepszichologus.net/pszichoterapia.html> (2020. április 23.)

⁷ A Pszichoterápiás Tanács Szövetség által elfogadott Pszichoterápiás szakmai protokoll., <http://www.pszichoerdek.hu/Protokollok/Pszichoter/Default.aspx> (2020. április 18.)

⁸ Licskai Gergő definíciója, (2020) Mediáció a gyakorlatban. Gazdasági és munkaügyi közvetítés. A Széchenyi István Egyetem DFÁJK Alternatív vitarendező, közvetítő szakjogász szakirányú továbbképzés, Győr, 2020. február 29.

A mediáció célja, hatása, megközelítésmódja, a mediátor szerepe tekintetében többféle értelmezés él egymás mellett, e pluralista szemlélet miatt általánosan elfogadott definíció nem adható, a közvetítés jellemzése sem egységes.⁹ Tanulmányomban alapvetően a transzformatív mediáció, mint alapeljárás tulajdonságaiból fogok kiindulni, tehát a mediáció kifejezés alkalmazásakor mindig erre a megközelítésmódra gondolok.¹⁰

A közvetítés kiindulópontja egy konkrét konfliktus, amely a természetét tekintve lehet akár a jog által értelmezhetetlen, jogi szabályozással nem érintett probléma is, azonban fontos kritériuma, hogy legyen röviden, néhány mondatban összefoglalható, jól körülhatárolható, mert a komplex élethelyzetek feldolgozása már a pszichológia területére tartozik.

A folyamat lényeges eleme, hogy a felek pontosan meghatározzák azt a közös problémát, ami miatt az eljárást kezdeményezték. Ezt követően a felek - a mediátor közreműködésével - a konfliktussal érintett, őket zavaró tényekkel kapcsolatos érzelmeiket szükségletekké formálják át. A közvetítés empátiára ösztönöz, megteremti annak a feltételeit, hogy az érintettek bepillantassanak a másik helyzetébe, észlelésébe, érzéseibe. A szakember elősegíti ezt a kölcsönös megértést. A megbeszélés során megvalósulhat a mediáció fő célja, hogy a felek között javuljon a kommunikáció.¹¹

A felek erő pozícióit az eljárás során ki kell egyenlíteni, a folyamat kimenetelét nem befolyásolhatja az egyik oldal domináns, erőteljes személyisége, a rendelkezésre álló bizonyítékok, az erőforrásokhoz való könnyebb hozzáférés lehetősége.

A mediátor feladata, hogy a feleket együttműködő problémamegoldásra ösztönözze, a folyamatot megfelelően levezesse. A mediátor szerepe változó lehet, részben függhet attól, hogy melyik iskolát képviseli, ugyanakkor az eset összes körülményei és a mediátor személyisége is befolyásolja azt, hogy miként pozicionálja magát. Eljárhat facilitátorként, aki pusztán szót ad a feleknek és ügyel a szabályok betartására, vagy edukatív hozzáállással tanító, ismeretátadó szerepet is vállalhat, de olykor aktív konfliktuskezelő attitűdre is szükség van.¹²

Az érzelmek szükségletekké történő transzformálása, a nézőpontváltás és az együttműködő problémamegoldó kommunikáció megteremtését követően a közvetítő úgy vezeti a beszélgetést, hogy a felek maguk kezdjenek el a múltbéli sérelmeken túllépve a konkrét jövőre irányuló megoldási lehetőségeket felvázolni, azokat mindegyik fél szempontjából átgondolni.¹³

---

⁹ Gyengéné Nagy Márta (2010): Mediáció az igazságszolgáltatásban: Családjogi specialitások. PhD értekezés, Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. (2010) 26. o.

¹⁰ Kertész Tibor (2010) im. 97. o.

¹¹ uő. 67. o.

¹² Kertész Tibor (2010) im. 68. o.

¹³ Vikman László interjúja Dr. Eörsi Mátyással, Jogi Fórum (2001. április 22.) Elérhető: <https://www.jogiforum.hu/interju/4> (elérés ideje: 2020. április 28.)

A mediációs konfliktusmegoldás egyik fő erőssége a forrásbővítés¹⁴, tehát az, hogy a felek belássák, hogy a probléma rendezése érdekében bevethető erőforrások korlátlanul bővíthetők, azoknak legfeljebb a kreativitásuk, fantáziájuk szabhat határt. A jogi megoldások sokkal szűkebb körűek, a jogszabályok pontosan körülhatárolják a felek mozgásterét, míg a pszichológia a felek elképzelésein túl is fölvetet megoldási lehetőségeket.

A folyamat eredményeképpen létrejöhet a felek önálló döntésén alapuló, kölcsönösen előnyös konszenzusa.¹⁵ Az egyezséget a felek maguk alkotják meg, a vita eldöntését nem külső döntéshozóra bízzák. A folyamatot lezáró megállapodás mindkét fél elégedettségét szolgálja, így win-win pozícióba kerülnek, senkinek nem jut vesztes szerep, még ha eredeti elképzelésüket módosítaniuk is kellett.

A közvetítői eljárás alaki kereteit a jogszabályok, és a szakmai, módszertani szabályok határozzák meg, ezek tartalommal történő megtöltésekor azonban mind a feleket, mind a mediátort nagy szabadság illeti meg.

1.4. A három terület összevetése

Amennyiben a konfliktuskezelés említett területeit a hasonlóságok és különbségek szempontjából vizualizálni szeretném, akkor e területeket egy olyan vízszintes skálán helyezném el, melynek az egyik végén helyezkedne el a jog, az ellentétes végén a pszichológia, közöttük pedig félúton a mediáció. A rokon és egyedi vonásokat az eddig kifejtettek szerint az alábbi táblázatban foglaltam össze.

A konfliktuskezelés területeinek összevetése

Összehasonlítási szempont	JOG	MEDIÁCIÓ	PSZICHOLÓGIA
A konfliktus	Kizárólag a jog által szabályozott élethelyzetekkel összefüggő jogviták.	Változatos természetű konfliktus, ami röviden összefoglalható, jól körülhatárolható.	Bármilyen konfliktus, amit az egyén problémaként él meg.

¹⁴ Kertész Tibor (2010) im. 50. o.

¹⁵ Szekeres Diána (2015): A mediáció és a coaching kapcsolódási pontjai. In: György, Juhász; Zoltán, Seben; RNDr. Zuzana Árki (szerk.) A komáromi Selye János Egyetem 2015-ös „Innováció és kreativitás az oktatásban és a tudományban” Nemzetközi Konferenciájának tanulmánykötete: Gazdaságtudományi- és IKT szekciók. Komárom, Szlovákia: Selye János Egyetem, (2015) pp.180-198., 188. o.

Az időtényező	Peren kívül gyors megoldás születhet, de a perek gyakran évekig is elhúzódnak. * A múltra fókuszál	Gyors, időtakarékos eljárás. * A jövőre fókuszál	A terápia időigényes, gyakran évekig is tart. * A múltra fókuszál
A résztvevő felek kompetenciája	Mindig igényli jogász szakértő közreműködését, perben a kívülálló bíró döntését.	A felek saját maguk képesek a konfliktus feloldására, a közvetítő az ehhez szükséges folyamatot vezeti, a módszereket biztosítja.	A probléma megoldására csak a páciens maga képes, a folyamat beindításához a pszichológus a katalizátor, azt végigkíséri.
Mivel dolgozik	A bizonyítást nyert történeti tényekből következő jogi tények relevánsak.	A problémával kapcsolatos érzelmek mögött meghúzódó szükségletekkel dolgozik.	Az érzelmekkel, értékekkel foglalkozik.
Az erőforrások	Kiegyenlítetlenek, a felek érdek pozíciójától, anyagi körülményeitől függenek.	Kiegyenlíti a felek erőforrásait, az egyenlő pozíció megteremtésében a mediátornak aktív szerepe van.	A terapeuta segíti a fele(ke)t a belső erőforrások feltárásában.
Az eredményhez fűződő viszony	Eredmény-orientált, a felek megállapodása, illetve a bíróság határozata zárja le a folyamatot.	A megállapodás megkötése nélkül is eredményes a folyamat, ha a felek között javul a kommunikáció.	Nem eredmény-orientált eljárás.
A keretek	A jogszabályok részletesen meghatározzák az objektív kereteket, azok kiszámíthatóak. Szubjektív határait a felek érdekérvényesítő képessége, a perbe vitt erőforrásai határozzák meg.	Az objektív kereteket a jogszabályok, szakmai szabályok határozzák meg, a szubjektív kereteket a felek maguk alkotják.	Az objektív határokat a szakma szabályai adják, a szubjektív kereteket a terapeuta és páciens megállapodása adja.

FORRÁS: SAJÁT SZERKESZTÉS

2. A mediáció keretei

Tanulmányom további részében a vizsgálatom, rendszerezésem tárgyát a polgári jog szabályozási területére eső emberi viszonyokat érintő konfliktusokra szűkítem, így a következőkben írtak kizárólag a civil élethelyzeteket kezelő mediációra érvényesek, a közjogi közvetítésre általános érvénnyel nem vonatkoznak.

1.2. Az alkalmazandó jogszabályok felvázolása - civilisztika

A polgári és közigazgatási jogviták rendezését szolgáló közvetítői eljárás alapvető szabályait a *közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény (Kvtv.)* szabályozza.

A közvetítői névjegyzék vezetésének, tartalmának, közzétételének és a névjegyzékbe felvétel menetének részletes szabályait a *közvetítői névjegyzék vezetéséről szóló 417/2017. (XII. 19.) Korm. rendelet* rendezi. A közvetítői igazolványok adattartalmáról, kiállításáról, felhasználásáról és bevonásáról a *közvetítői igazolványról szóló 17/2015. (VIII.28.) IM rendelet* rendelkezik.

A polgári pereket érintő mediációra vonatkozó eljárásjogi szabályokat tartalmaz a *polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.)*¹⁶, míg a bírósági közvetítés egyes ügyviteli kérdéseit a bírósági ügyvitel szabályairól szóló 14/2002. (VIII. 1.) IM rendelet (Büsz.) határozza meg. A *bírósági közvetítés részletes szabályairól* rendelkezik továbbá a 3/2020. (I. 31.) OBH utasítás is. A *Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.)* tartalmazza azokat a pertípusokat, amelyekben a bíróság, illetve a gyámhatóság kötelezheti a feleket a közvetítői eljárás igénybevételére¹⁷.

A gyermekvédelmi közvetítői eljárás, illetve a támogatott közvetítői eljárás külön szabályait a *gyermek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény* és a *gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX.10) Korm. rendelet* szabályozza.

Külön törvény, az *egészségügyi közvetítői eljárásról szóló 2000. évi CXVI. törvény* szabályozza az egészségügyi szolgáltató és a beteg között a szolgáltatás nyújtásával összefüggésben keletkezett jogvita rendezését célzó mediációs eljárást. Az ehhez kapcsolódó névjegyzék vezetéséről és a közvetítő képzési

---

¹⁶ Pp. 12. § a bíró kizárásáról, Pp. 86. § (3)-(5) perköltségviselés speciális szabályai, Pp. 124. § a per felfüggesztésének vonatkozó szabályai, Pp. 167. § a közvetítői eljáráshoz kapcsolódó egyezségi kísérlet, Pp. 168. § közvetítés igénybevételének lehetősége egyezségi kísérlet esetén, Pp. 238. § tájékoztatás a közvetítői eljárásról, Pp. 290. § e) tanúvallomás megtagadási ok, Pp. 456. § kötelező tájékoztatás a perfelvételi tárgyaláson, házassági bontóperben.

¹⁷ Ptk. 4:22. § házassági bontóper, Ptk. 4:172. § szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti per és kapcsolattartás, Ptk.: 4:177. § gyámhatósági eljárásban a szülői felügyeletet gyakorló szülő és a gyermekétől különélő szülő közötti megfelelő együttműködés kialakítása, a különélő szülő jogainak biztosítása, a különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartás tárgyában.

követelményeiről az egészségügyi közvetítői eljárással kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 4/2001. (II. 20.) EüM-IM együttes rendelet rendelkezik.

1.3. Az egyes korlátok részletes bemutatása

A Kvtv. néhány rendelkezése kógens szabályozás, amelytől a felek még közös megegyezéssel sem térhetnek el, ezek a rendelkezések minden mediációs eljárás során alkalmazandó, abszolút határokat jelölnek ki. A közvetítői eljárás szellemiségével egyezően a Kvtv. által meghatározott jogszabályi keretek többségében diszpozitív jellegűek, tehát azoktól a felek a rájuk delegált döntési jogkör alapján közös megegyezéssel eltérhetnek. Az eltérés lehetőségére figyelemmel ezeket a korlátokat a relatív jelzővel illettém.

A közvetítői eljárás tartalmát a jogszabály által felállított keretek mellett a gyakorlat során kifejlődött módszertan határozza meg részletesebben. A módszertan részben kibontja, kibővíti a törvényi szabályozást, részben pedig a jogszabály által nem érintett szakmai szabályokat dolgozott ki. A módszertan által megalkotott korlátokat, határokat szintén a pluralizmus jellemzi, az nem csak iskolánként, irányzatonként, hanem kultúránként, országonként is eltérő sajátosságokat mutat. Ezek között a szabályok között is előfordulnak abszolút korlátok, amelytől a szakma maga nem enged elmozdulást, valamint relatív szabályok, amelyektől a résztvevők megegyezése alapján, vagy egyéb a későbbiekben részletezett okból lehet helye eltérésnek.

Témakörönként külön jelezni fogom, hogy melyek azok a jogszabályi, és szakmai szabályok, melyek abszolút és melyek relatív jellegűek.

1.3.1. Tárgyi keretek, a mediálható ügy

Az általam elvégzett rendszerezés során tárgyi keretként aposztrofálom a jogszabály által meghatározott ügykört, amelyben a Kvtv. rendelkezései alkalmazhatók, tehát amelyben mediációs eljárásnak lehet helye. Absztrakt értelemben a közvetítés tárgya a „természetes személyek és más személyek személyi és vagyoni jogaival kapcsolatban felmerült polgári és közigazgatási jogvita”.¹⁸ E körből a törvény kógens jelleggel kizárja a Pp. szerinti gondnoksági pereket, származási pereket, a szülői felügyelettel kapcsolatos pereket, kivéve a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti pert, az örökbefogadás felbontása iránt indított pert, a személyiségi jogok érvényesítése iránti pereket, kivéve a közösséghez tartozással összefüggő személyiségi jogok érvényesítését, a jegyző birtokvédelmi ügyben hozott határozatának megváltoztatása iránti pert, a végrehajtási pereket és a házassági perek közül a házasság érvénytelenségének, érvényességének, létezésének, nem létezésének megállapítása iránti pert,

---

¹⁸ Kvtv. 1. § (1) bekezdés

valamint a házasság felbontását.¹⁹ Ezekben a pertípusokban tehát a bírósági útra tartozó jogkérdésekben a bíróság döntése kötelező, a gyakorló mediátornak figyelemmel kell lennie arra, hogy az e perekben érvényesíthető igények tárgyában nem fogadhat el felkérést. Tehát a házasság felbontásáról mediáció keretében a felek nem állapodhatnak meg, de arról igen, hogy nem kívánnak elválni, hanem helyrehozzák a kapcsolatukat. A kizárt ügýtípusokkal összefüggésben is merülhetnek fel olyan, a felek személyes kapcsolatával összefüggő kérdések, melyek nem tartoznak bírósági kompetenciába. E járulékos kérdésekben elképzelhető közvetítői eljárás. Például ilyen lehet az apaság vélelmének eredményes megdöntése esetén a vélelmezett apa gyermek életében betöltött szerepének a meghatározása. Amennyiben a vélelmezett apa huzamosabb ideig a saját háztartásában nevelte a gyermeket, érzelmi szempontból teljes mértékben betölti az apa szerepét, akkor a vér szerinti apa bizonyítása esetén is szükséglete lehet a szülő – gyermek viszony, az apa nevelésben, gondozásban betöltött feladatainak bizonyos szintű fenntartása, a jogszabály által lehetővé tett kapcsolattartáson túlmenően is. Ebben a kérdéskörben a mediációs felkérést elfogadhatónak tartom, mert az a jogszabályon túlmutat.

A jogszabályi kereteken túlmenően a gyakorlat is meghatározta a *mediálható konfliktusok* ismérveit. Ahhoz, hogy a konfliktus közvetítésben kezelhető legyen, a konfliktus részeseinek meg kell tudni fogalmaznia az őket érintő közös és megoldható problémájukat. A közös probléma meghatározása a mediációs folyamat elején egy fontos szakasz. További kritérium lehet, hogy a jogvitán túlmenően nem jogi jellegű kérdések is átszöjék a vitát.²⁰ Egy tisztán jogi természetű ügy esetében ugyanis kizárólag a jogi érvek ütköznek egymással, érdemes lehet ilyenkor a bírósági eljárást választani, ahol a szakértelemmel rendelkező bíró kompetens a felek helyett a döntés meghozatalára. A való életben azonban ilyen vegytisztán jogi természetű ügyek nagyon ritkán fordulnak elő, gyakoribb, hogy a felek érzelmei, érdekei a jogkérdéseken túlmutatnak, ilyen esetekben segíthet a közvetítés. A mediálhatóság további megalapozója lehet, ha a felek tartós vagy hosszú távú kapcsolatban állnak egymással.²¹ Ez lehet szerződéses kapcsolat, családi kötelék, vagy a felek akaratán kívülálló olyan egyéb helyzet, mellyel tartósan együtt kell élni. E kapcsolatokban jellemző az egymásra utaltság, ami motiválhatja a feleket a konfliktus feloldása, a hosszú távú megoldás megtalálása felé. A probléma közvetítésre való alkalmassága függ attól

---

¹⁹ Kvtv.1. § (3) bekezdés

²⁰ Rúzs Molnár Krisztina: A mediáció rendszertani és elméleti összefüggései, különös tekintettel munkajogi vonatkozásaira. (Szeged, 2004) http://acta.bibl.u-szeged.hu/7261/1/juridpol_066_fasc_019_001-082.pdf 2020. május 01.)

²¹ I.m. 72. o.

is, hogy az a konfliktus eszkalálódásának melyik fázisában van.²² Fontos, hogy a felek számára már tudatosuljon, hogy kialakult a konfliktus, tehát az meghaladja a jelzés fázisát, ugyanakkor ne legyen túlzottan előrehaladott, mert a destrukció szakaszában, ahol a felek viszonya már nagymértékben megromlott, ellenséges, vagy azt követően a kimerülés szakaszában, ahol elveszítették a motivációjukat, már nagyon kicsi, szinte lehetetlen a mediáció sikere. A vita, polarizáció, szegregáció szakaszában lévő konfliktus esetében érdemes a közvetítés módszerét alkalmazni, az adott vita korábbi szakaszában egyszerűbb a résztvevők dolga, mint az előrehaladottabb konfliktus esetén. Bizonyos tárgykörökben a gyakorlat maga is kizárta a mediációt, mint konfliktus-feloldási eszköz alkalmasságát, ilyen például a kisebbségi érintettségű diszkriminációs ügy. „Maga a mediációs eljárás nem alkalmas a diszkriminációval sértett jogok elérésére, helyreállítására, a jogvédő feladatok betöltésére. Ugyanakkor számos kérdésben alkalmas lehet a felek konkrét vitájának előmozdítására, 'másodlagos' eredményként a kölcsönös megismerésen keresztül az elfogadás javítására.”²³

A konfliktus mediálhatóságának fent részletezett ismérveit már az eljárás kezdeti szakaszában érdemes vizsgálni a szakembernek; a mediáció kereteit, elveit az első megbeszélésen tisztázni kell a felekkel. Így elkerülhető az, hogy több ülés és rengeteg energia-befektetés után derül csak ki a résztvevők számára, hogy nem a megfelelő konfliktuskezelési módot választották.

1.3.2. Alanyi keretek - A mediátor, a felek

A Kvtv. azt is meghatározza, hogy ki lehet *mediátor*. A közvetítő személyére vonatkozó objektív kívánalom az, hogy szerepeljen a közvetítői névjegyzékben. A felvétel feltétele, hogy ne álljon cselekvőképességet érintő gondnokság, vagy támogatott döntéshozatal hatálya alatt, felsőfokú végzettséggel és ahhoz kötött ötéves szakmai gyakorlattal rendelkezzen, végezze el a közvetítői szakmai képzést, legyen büntetlen előéletű, ill. közvetítői foglalkozástól eltiltás hatálya alatt nem állhat.²⁴ Bírósági közvetítői tevékenységet az OBH elnöke által kijelölt bírósági titkár, bíró és rendelkezési állományba helyezett bíró folytathat.²⁵ A szakember személyére vonatkozó további követelmény a törvény által előírt továbbképzés teljesítése.²⁶ Ezekről a szabályokról a törvény szintén nem enged eltérést.

---

²² Gyengéné Nagy Márta: Mediáció az igazságszolgáltatásban: Családjogi specialitások, Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. (2010) 22. o.

²³ Krémer András: A mediációs szolgáltatás alapelveinek érvényesülése kisebbségi és interkulturális érintettségű vitákban. Budapest, Magyarország: Primus Inter Pares Alapítvány (2016)

²⁴ Kvtv. 5. § (1) bekezdés

²⁵ Kvtv. 38/A. § (1) bekezdés

²⁶ Kvtv. 12/A. §

A szakmai szabályok értelmében a közvetítőnek pszichésen és szakmailag is felkészültnek kell lennie. A közvetítő felkészültségére vonatkozó pszichés kritériumok közül kiemelem az önismeret magas fokát. A fejlett önismeret hozzásegíti a szakembert ahhoz, hogy a felek szemében hitelesnek tűnjön, és ebből fakadóan elnyerje a résztvevők bizalmát, melynek segítségével a folyamat elfogadott irányítójává válik.²⁷ A közvetítő szakmai szempontból akkor kellően felkészült, ha a módszertani eszközöket megfelelően elsajátította és azokat helytállóan alkalmazza. Ezek az elvárások abszolút jellegűek, azoktól nem lehet eltekinteni.

A mediátor mellett az eljárás alanyai a *felek*. Azok a személyek, akik nem szenvednek pszichés betegségben, függőségben, vagy más személyektől, résztvevői lehetnek a folyamatnak. A résztvevőknek önálló döntéshozatali képességgel kell rendelkezniük, amennyiben ez a képességük korlátozott, vagy kizárt, akkor nem lehetnek alanyai az eljárásnak. Akik tudatmódosító szerek hatása alatt, illetve azzal függőségi viszonyban állnak, szenvedélybetegséggel küzdenek, pszichiátriai kezelés alatt állnak, személyiségzavarral küzdenek, az átlagostól eltérő tudatállapotuk miatt nem vehetnek részt a mediációban, egészen a tartós gyógyulásukig.²⁸ A patológiás személyiség felismerésére a közvetítő alapesetben nem rendelkezik szakképzettséggel, tehát ezekről a tényekről a felek által a folyamatba vitt információk alapján lehet tudomása. Amennyiben mégis a folyamat során merül fel, hogy valamelyik fél döntéshozatali képességében korlátozott, akkor szakértő bevonására kell gondolni. Különtárgyaláson felvethető az érintett fél előtt ennek a lehetősége, amennyiben ehhez hozzájárul, akkor szakértő bevonására kerül sor, ennek hiányában azonban a mediátor úgy is dönthet, hogy a közvetítést nem folytatja.

Amennyiben a mediáció során kiderül, hogy a felek bántalmazó kapcsolatban élnek, tehát fizikai, verbális, vagy lelki erőszakkal szembesülünk, akkor fel kell mérni, hogy esetükben lehetséges-e a mediáció. Általánosságban a közvetítés lehetőségét ebben az esetben sem lehet kizárni, azonban korlátként rögzíthető, hogy a bántalmazásról nem lehet egyezkedni, mert azt kategorikusan el kell utasítani, de egyéb kapcsolati kérdésekben eredményt hozhat a folyamat. A mediáció segíthet a kapcsolatból kiszállni, a házasság felbontása esetén a járulékos kérdésekben, mint a szülői felügyelet gyakorlása, gyermekekkel való kapcsolattartás kérdése, a közös vagyon megosztása tárgyában pedig megállapodás születhet. Amennyiben a bántalmazás enyhe fokú, akkor az erőviszonyok kiegyenlítésében a közvetítőnek fontos feladata van, amennyiben ez sikeres, akkor a felekkel lehet tárgyalni. A bántalmazás bármelyik formája

---

²⁷ Németh Viktor: A mediáció, mint interperszonális problémamegoldó eszköz leírása és magyarázata a PTC tükrében. PHD értekezés (2017) 67. o. http://phd.lib.uni-corvinus.hu/1045/1/Nemeth_Viktor_dhu.pdf (2020. május 02.)

²⁸ I.m. 60-62. o.

lehet azonban olyan mértékű, hogy az a szubmisszív fél személyiségét, önértékelését, önérvényesítési képességét annyira torzítja, hogy a megfélemlített személy a mediáció során már párbeszédre, a saját érdekeinek képviselőjére még a közvetítő közbenjárása folytán sem képes. Amennyiben a szakember ezt észleli, akkor valóban le kell zárni a folyamatot, a bántalmazott felet tájékoztatva az áldozatsegítés lehetőségeiről.²⁹ Az erőszak okozta érzelmi károk kezelése már a terápia területére tartozik. Összefoglalva tehát bántalmazó kapcsolatban klasszikus értelemben vett mediáció nem folytatható, legfeljebb részleges megállapodás köthető.

A résztvevő fél korlátjaként jelenhet meg a felhatalmazás hiánya, tehát az, hogy a fél érvényesen nem is rendelkezhet a konfliktus tárgyában. Ez jellemzően szervezeti mediáció esetében képzelhető el, ahol a szervezet nevében eljáró személy egy utasítás alapján jár el. Ilyenkor fontos, hogy a fél kapjon meghatalmazást a szervezet nevében való eljárásra és döntésre, majd annak keretei között maradjon a megállapodás létrehozásakor.

1.3.3. Az összeférhetetlenség szabályai, pártatlanság, semlegesség

A mediátor semlegességét biztosító összeférhetetlenségi szabályok egy részét szintén kógenia jellemzi. Abban az esetben, ha a mediátor a felek képviselője, vagy támogatója, Ptk. szerinti hozzátartozója, az őt foglalkoztató jogi személynek valamelyik féllel való viszonyában többségi befolyás áll fenn, a felekkel fennálló munkaviszony jellegű jogviszonyban áll, illetve a közvetítő elfogultsága kizáró ok.³⁰ Ezek bármelyikének fennállta abszolút kizárja a mediátor közreműködését a konfliktus kezelésében.

A törvény egyes diszpozitív összeférhetetlenségi szabályokat a felek által tolerálhatónak minősít, így amennyiben a felek számára biztosítottak látszik a mediátor semlegessége, akkor az összeférhetetlenségi ok fennállta esetén is megállapodhatnak abban, hogy az adott szakember eljárását elfogadják. Amennyiben a felkérés idején az eljárás nem volt abszolút kizárt, azonban a felkérés idejét megelőző öt éven belül a szakember a felek valamelyikét képviselte, azok bármelyikével munkaviszony jellegű jogviszonyban állt, akkor erre a tényre kifejezetten fel kell hívnia a felek figyelmét, akik e tájékoztatás alapján közösen dönthetnek úgy, hogy elfogadják a közvetítő személyét.³¹

A törvény vonatkozó rendelkezése egyébként átvezet a jogviták területére is, amikor korlátozza a közvetítői folyamatban eljáró közvetítőt abban, hogy a tárgybéli jogviszonyból eredő későbbi jogvitában választottbíróként,

---

²⁹ Dubravec Gyöngyvér: Mediáció bántalmazó kapcsolatban? (2019) [https://www.jogado.hu/mediacio-bantalmazo-kapcsolatban/\(2020.majus.2.\)](https://www.jogado.hu/mediacio-bantalmazo-kapcsolatban/(2020.majus.2.))

³⁰ Kvtv. 25. § (1) bekezdés

³¹ Kvtv. 25. § (2) bekezdés

képviselőként, szakértőként - a felek ellenkező megállapodása hiányában - eljárjon.³²

Az összeférhetlenség törvényi kategóriáját a szakma a gyakorlatban a *semlegesség, pártatlanság elvébe* integrálta, azt az alábbiak szerint bővítette. A közvetítő pártatlansága a felekhez fűződő viszonyát jellemzi, elfogulatlanságot, egyenlő bánásmódot követel meg. A mediátor nem rendelkezhet az ügyről előzetes információval, arra nem készülhet fel az iratok megismerésével, vagy más módon, az sokkal inkább a konfliktus természete szempontjából szakértő döntéshozó tulajdonsága (pl. bíró). A közvetítőnek semlegesnek kell lenni az ügygel kapcsolatban is, abba nem vonódhat be, a feleknek nem adhat tanácsot sem indirekt módon, sem manipulatíván, az nem mediáció, ha valaki a módszertani eszközöket alkalmazva rávezeti a feleket az általa vizionált megoldásra.³³ A pártatlanság követelményének korlátja alól kivétel a kiskorú gyermek érdekeinek a védelme, amelyet a mediátornak biztosítania kell az eljárás folyamán. Továbbá feladata az erőviszonyok kiegyenlítése, így az alárendelt, gyengébb pozíciójú felet éppen az egyenlőség megteremtése céljából támogatnia kell, ha például az egyik fél nehezen kommunikál, lassú a beszéde, akkor több időt kell biztosítania a meghallgatására, intellektuális különbségek esetén részletesebb magyarázatot kell adnia a hátrányosabb helyzetű félnek, az érzékelhetően alárendelődő fél érdekeinek, szükségleteinek kielégítésére külön figyelmet kell szánnia.³⁴

1.3.4. Titoktartási kötelezettség

A *közvetítőt* az eljárás során tudomására jutott tényeket és adatokat illetően *titoktartási kötelezettség* terheli.³⁵ A mediáció tehát alapvetően bizalmas eljárás, szemben a polgári perrel, ahol a tárgyalások nyilvánossága a főszabály, zárt tárgyalás csak kivételesen rendelhető el. Az abszolút titoktartás elve alól a közvetítői eljárás is ismer kivételt, méghozzá a gyermek érdekében a közvetítő köteles haladéktalanul értesíteni a gyámhivatalt, ha a megítélése szerint sürgős intézkedés megtétele indokolt, különösen, ha bármelyik szülővel szemben felmerül a gyermek bántalmazásának vagy súlyos elhanyagolásának gyanúja.³⁶ A közvetítő a különbeszélgetésen az egyik féltől kapott tájékoztatást a másik féllel közölheti, titoktartás ebben a körben csak a tájékoztatást adó fél kifejezett tiltása esetén terheli.³⁷

---

³² Kvtv.25. § (3) bekezdés

³³ Kertész Tibor: Mediáció a gyakorlatban. 64., 256. o.

³⁴ Ferenczi Andrea: A mediáció narratívái. In.: Új pedagógiai szemle 62. (2012) 122-123.o.

³⁵ Kvtv. 26. §

³⁶ A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX.10) Korm. rendelet 30/C.

³⁷ Kvtv.32. § (4) bekezdés

A közvetítőt terhelő titoktartási kötelezettség megtartását biztosító további törvényi rendelkezés az, hogy a polgári perben a tanúvallomás-tételt megtagadhatja a jogvitával érintett ügyben lefolytatott közvetítői eljárásban eljáró közvetítő.³⁸

A mediátor abszolút titoktartási kötelezettségével szemben a *felek diszkréciója relatív jellegű*, az eljárás megindulását követően rögzítendő közös szabályok keretében megállapodhatnak a személyüket terhelő titoktartási kötelezettségről is.³⁹ Titokvédelmi kikötés az eljárást lezáró megállapodásban is rögzíthető.

Főszabályként érvényesül továbbá, hogy a felek a jogvita tárgyában indult bírósági eljárásban nem hivatkozhatnak a másik fél mediáció során kifejtett álláspontjára, elismerő, vagy joglemondó nyilatkozatára.⁴⁰

1.3.5. Díjazás

A közvetítői eljárás keretei között említést érdemel a díjazás is, a mediátor tevékenységéért díjat számíthat fel és költségtérítésre tarthat igényt, amelynek mértékében a szakember és a felek szabadon megállapodhatnak.⁴¹ A jogviták peren kívüli szakaszára ugyancsak igaz ez a szabály, azonban a bírósági eljárásokban felszámítható perköltséget a jogszabály tételesen és részletesen szabályozza, a feleknek némi mozgásteret a megbízás alapján eljáró jogi képviselő díjában enged.

A költségviselés kérdésében a felek megállapodása irányadó, annak hiányában a saját költségeiket maguk viselik, míg a közvetítő költsége egyenlő arányban terheli őket.⁴² A szabályozás tehát teljes mértékben diszpozitív.

1.3.6. Önkéntesség

Az önkéntesség elve több ponton is megjelenik a jogszabályban. Ezek közül az első, hogy az eljárás megindulását a felek *felkéréssel* kezdeményezik.⁴³ Ez alól kivételt képez a kötelező közvetítői eljárás, amelyben a felek kötelesek felkérni a mediátort és rész venni az első megbeszélésen.⁴⁴ A Ptk. a korábban megjelölt jogszabályhelyeken lehetővé teszi az eljáró bíró számára, hogy házassági bontóperben kezdeményezze, hogy a felek kapcsolatuk, illetve a járulékos kérdések rendezése érdekében vegyenek részt közvetítői eljárásban, a szülői felügyelet gyakorlásával kapcsolatos perben pedig kötelezze a feleket, hogy a szülői felügyelet megfelelő gyakorlása, az ehhez szükséges együttműködésük

---

³⁸ Pp. 290. § (1) bekezdés e) pontja

³⁹ Kvtv. 30. § (2) bekezdés

⁴⁰ Kvtv.36. § (2) bekezdés

⁴¹ Kvtv. 27. §

⁴² Kvtv. 30. § (3) bekezdés

⁴³ Kvtv. 23. §

⁴⁴ Kvtv. 38/C. §

biztosítása és a kapcsolattartás érdekében kezdeményezzenek közvetítői eljárást. Utóbbi kérdéskörben a gyámhatóság a hivatal előtti eljárásban is kötelezővé teheti a közvetítői eljárás igénybevételét a gyermek érdekében.

A felek önkéntes együttműködési szándékának kifejezésekképpen várja el a jogalkotó, hogy az *első megbeszélésen* valamennyi résztvevő *személyesen jelenjen meg*, ennek elmaradása esetén a közvetítői eljárás meg sem indul.⁴⁵

A folyamatnak a felek bármikor egyoldalúan, vagy együttesen véget vethetnek, az eljárás bármelyik szakaszában korlátozás nélkül *kezdeményezhetik annak befejezését*,⁴⁶ senkit nem lehet a mediációban tartani a saját akarata hiányában.

A *felkérés elfogadása* tárgyában a mediátort is szabadság illeti meg, a felkérés kézhezvételétől számított 8 napon belül köteles értesíteni a feleket arról, hogy elfogadja-e a felkérést.⁴⁷ A mediátor önkéntességének korlátja az abszolút összeférhetlenségi ok fennállása, mert ebben az esetben a felkérést vissza kell utasítania, illetve az alávetési nyilatkozat,⁴⁸ amelynek megtétele esetén a kötelező közvetítői eljárás lefolytatására történő kezdeményezést köteles elfogadni.

Az önkéntesség elvét a szakmai gyakorlat, etika szabálya annyiban bővítette, hogy a felek tartalmilag is meghatározhatják a folyamat kereteit, tehát tiszteletben kell tartani azokat a témákat, amelyekről a felek nem kívánnak tárgyalni.⁴⁹

1.3.7. Időkeret

A törvény ebben a kérdésben is nagy szabadságot biztosít a feleknek, mindössze annyit tartalmaz, hogy a felek eltérő megállapodása hiányában a közvetítői felkérést elfogadó nyilatkozat aláírásának a napjától számított négy hónap elteltével a közvetítői eljárás befejeződik.⁵⁰ A Pp. a kötelező közvetítés elrendelése esetén annak időtartamát két hónapra kalibrálja, azonban megengedi az ettől való eltérést is.⁵¹

Az időtényező további elemeit a módszertan által kidolgozott szabályok szigorítják. A gyorsaság a közvetítői eljáráshoz fűződő olyan előny, ami erősen motiválja a feleket a konfliktuskezelés ezen útjának kiválasztása során, így ennek a kívánalomnak megfelelően a folyamat ritkán tart a törvényi négy hónapnál hosszabb ideig. Az elhúzódásra leginkább technikai okból kerülhet sor, például, ha a felek egymástól távol lévő országokban tartózkodnak, de szükségszerű a személyes találkozások megtartása, a résztvevők betegsége, stb. Kertész Tibor meglehetősen kategorikus az időkeretek felállítása során, tapasztalata szerint egy-egy ülés legfeljebb három óráig tarthat, ennél hosszabb ideig értő figyelem,

---

⁴⁵ Kvtv. 29. §

⁴⁶ Kvtv. 35. § (1) bekezdés b), c) pontjai

⁴⁷ Kvtv. 24. § (1) bekezdés

⁴⁸ Kvtv. 38/G. §

⁴⁹ Kertész Tibor: Mediáció a gyakorlatban. 256. o.

⁵⁰ Kvtv. 35. § (1) bekezdés d) pont

⁵¹ Pp. 124. § (2) c) pont és (3) bekezdés

koncentráció sem a felektől, sem a közvetítőtől nem várható el. Rendszerint egy alkalom alatt végig vihető a folyamat, de halasztás esetén is legfeljebb három alkalommal szükséges találkozni, az ülések között maximum egy hét szünet tartása indokolt.

A fentieket egybevetve tehát azt mondhatjuk, hogy három hét alatt, kilenc óra időtartamban végig vezethető egy alapesetes konfliktust rendező közvetítői eljárás.⁵² Az ülések közötti időtartam kérdését tovább bontva, ha az öt napnál kevesebb, akkor a felek nem tudják kellőképpen feldolgozni annak érzelmi és információs tartalmát. A tapasztalatok alapján két ülés között eltelt optimális idő az egy hét. Két hétnél hosszabb szünet elteltével sok információ elvész és sokkal nagyobb az esélye az ülés előtti destruktív gondolkodásmód visszaállásának.⁵³

A tisztán jogi megoldásokkal összevetve a bírósági eljáráshoz képest mindenképpen időtakarékosabb a mediáció, hiszen a polgári perben ennyi idő alatt még egy soron kívüli eljárásban sem kerül sor az első tárgyalás kitűzésére, ugyanakkor a peren kívüli megegyezés, pl. ügyvéd közbenjárásával, ennél gyorsabban is megszülethet.

A kezdő mediátor számára mindenképpen iránytű lehet az, hogy a konfliktus kezelése mennyi időt vesz igénybe. Tehát ha a fentiek szerint idealizált időn belül a probléma körülhatárolása, a közös cél, a szükségletek, érdekek megfogalmazása még nem történt meg, mert azok komplexek, szerteágazóak, akkor könnyen lehet, hogy a közvetítő eszköztárával, ezen eljárás keretein belül az nem is lehetséges. Ilyen esetben felmerülhet, hogy a feleknek, a felek egyikének sokkal inkább pszichológus szakember közbenjárására, terápiára van szüksége, ami ennél időigényesebb folyamat.

Az időkeret témájához tartozó technikai kérdés még az is, hogy a mediációs ülés időpontját milyen szempontok szerint válasszuk meg. A tapasztalatok⁵⁴ és a józan gondolkodás azt mutatja, hogy érdemes a délelőtti napszakban kezdeni, mert a felek gondolkodása, pszichés jelenléte akkor jobban biztosított, és lehetőleg még az ebéddő előtt célszerű befejezni, hogy a fiziológiás szükségletek ne befolyásolják a résztvevők viselkedését. A gyakorlatban természetesen gyakran megfogalmazódik a felekben az igény, hogy munkaidő után találkozzanak, de ebben az esetben is figyelemmel kell lenni arra, hogy az akár három órás megbeszélés még sötétedés előtt lezárható legyen, ekkorra ugyanis lényegesen csökken a koncentrációs képesség. A hét vége felé, illetve ünnepnapok közeledtével szintén nehezebb az összpontosítás.

Az általam összeszedett szempontokat szem előtt tartva és az eset összes körülményeit is figyelembe véve mindig a feleknek és a mediátornak együttesen kell megalkotniuk a konkrét mediációs eset időkereteit. Az egyes közvetítői

---

⁵² Kertész Tibor: Mediáció a gyakorlatban. 117. o.

⁵³ Németh Viktor: A mediáció, mint interperszonális problémamegoldó eszköz leírása és magyarázata a PTC tükrében. PHD értekezés (2017) 66. o. http://phd.lib.uni-corvinus.hu/1045/1/Nemeth_Viktor_dhu.pdf (2020. május 02.)

⁵⁴ Kertész Tibor (2010) im. 121. o.

irányzatok, az egyes szakemberek gyakorlata között lehetnek számottevő különbségek, így álláspontom szerint ebben a körben nincsenek kőbe vésett szabályok, de fontos érvényre juttatni a mediációs eljárás gyorsaságához fűzött társadalmi, szakmai elvárást, ugyanakkor még ennél is fontosabb a mediációs üléseket valódi tartalommal megtölteni. Tehát, ha a felek eleve jól kommunikálnak, az eljárás gyorsan, hatékonyan megy előre, vagy éppen ellenkezőleg, a közvetítő legjobb tudását latba vetve még harapófogóval is alig tud a felekből válaszokat kihúzni, akkor nem kell feltétlenül három óráig diskurálni. Azonban, ha a folyamat még a negyedik órában is gördülékenyen megy előre, és a megszakítás éppen kontraproduktív lenne, akkor felesleges az ülést az időkeret lejártára tekintettel elhalasztani.

Az időkeretekben való megegyezés helye és ideje az első megbeszélés bevezető szakaszában van, majd a folyamat későbbi szakaszában bármikor közös megegyezéssel módosítható. A felek egyenjogúsága az igénybe vehető idő azonos mértékében, illetve az időpontokba való beleszólás azonos lehetőségében is megnyilvánul.

2. A kérdezéstechnika, mint sajátos atribútum

A követhetőség kedvéért az eddigiekben nem érintett egyes módszertani eszközökkel összefüggő korlátokat, ezeket a Kertész Tibor által nevesített általános mediációs technikák mentén fogom bemutatni.⁵⁵

A jog, mediáció, pszichológia kérdezéstechnikája közötti különbségeket és egyezőségeket egy általam elképzelt eset mentén fogom szemléltetni. A kérdések megfogalmazásában a segítségemre volt Áts Ágota, családjogi bíró, Antal Orsolya, érzelmekre fókuszáló tréner, viselkedés elemző, mediátor és Paulini Mária, bírósági közvetítő, bírósági titkár. A szakembereket egy írásbeli, rövid interjú keretében arra kértem fel, hogy az általam felvázolt esetre vonatkozóan fogalmazzák meg azokat a kérdéseket, amelyeket az ügyben a szakmájuk szabályainak megfelelően feltennének, továbbá amelyek alkalmazása kerülendő.

A következő eset kérdezéstechnikai elemzésére vállalkoztam.

Ágnes és György 9 éve kötöttek házasságot, a házasságból egy közös gyermekük született, a 8 éves Vivien. Az ifjú szerelmesek rövid ismeretség után azért kötöttek házasságot, mert Ágnes teherbe esett. A kislány megszületése után fél évvel Ágnesnél alkohol problémák jelentkeztek, ami az együtt töltött 8 év alatt, kisebb-nagyobb szünetekkel, hol enyhébben, hol súlyosabb formában folyamatosan fennállt. György 1 évvel ezelőtt a helyzetet megelégtelve fogta a gyermeket és elköltözött vele, majd rövidesen a házasság felbontása iránt pert indított, ami

---

⁵⁵ Kertész Tibor: Mediáció a gyakorlatban. 83-94. o.

jelenleg is folyamatban van. A perben ideiglenes intézkedés született a kapcsolattartás tárgyában, amelynek értelmében Ágnes minden páros héten szombat reggeltől vasárnap estig viheti el a kislányt. Ágnes állítása szerint az alkohol problémája már nem áll fenn, szeretne ugyanannyi időt tölteni a gyermekkel, mint az édesapa, míg György a kislány biztonságát féltve nehezen hajlik a kapcsolattartás bővítésére. A kapcsolattartás tárgyában szeretnének megállapodást kötni.

2.1. Nyitott-zárt kérdések

A bíróság által feltehető és szükségképpen kérdések között nagy számban találtam zárt kérdéseket, amelyek az alábbiak voltak:

- Befolyásmentes és végleges a szándéka a házasság felbontására? Lát még reményt a kapcsolat helyreállítására? Ki kíván-e békülni a másik féllel?
- Tervezték-e a perbeli gyermeket? A várandósság időszakát együtt töltötték-e a felek? Az apa elkísérte-e az anyát a várandósság alatt elvégzett vizsgálatokra?
- Tudnak-e a felek önállóan háztartást vezetni? Főzni? Kaptak-e segítséget a gyermek ellátásában? Volt-e olyan, hogy egyedül voltak huzamosabb időn át a gyermekkel? Egyedül képesek voltak-e ilyenkor ellátni a gyermeket?
- A közös szülői felügyelet működőképes-e a felek között?
- Bármelyikük bántalmazta-e már a gyermeket? Bármelyikük bántalmazta-e már a másikat?
- Az apa képes-e eltartani a gyermeket?
- Tagadja-e, hogy korábban voltak gondjai az alkohollal és az átlagosnál többször, nagyobb mennyiségben fogyasztott alkoholt?
- A gyermeket jelenleg gondozó apa eleget tesz-e tájékoztatási kötelezettségének a gyermeket érintően az anya irányába?
- Jár-e a gyermek pszichológushoz? Állt-e bármikor pszichológiai vagy pszichiátriai kezelés alatt bármelyik szülő? Van-e olyan betegsége, amely a gyermeknevelési képességét befolyásolja?
- Használ-e Ön, vagy a másik fél rendszeresen tudatmódosító szert?
- Jellemző-e Önre, vagy a másik félre az, hogy hirtelen indulatossá válik?
- Tartásdíjat fizet-e a különélő szülő? Családi adókedvezményt igénybe vesz-e?
- Van-e megtakarítása? Van-e biztosítása?
- A gyermekkel együtt élő szülő nem akadályozza-e a kapcsolattartást?
- A gyermekkel tartja-e a különélő szülő a kapcsolatot?

Ezek a kérdések tehát eldöntendőek, azokra kizárólag igennel, vagy nemmel lehet válaszolni, illetve esetenként a válasz magyarázattal kibővíthető. Tekintettel arra, hogy a kérdések közel fele zárt volt, a bíró ezek révén viszonylag kevés információhoz jutott, viszont éppen azokra a ténykérdésekre kapott választ,

amelyek alapján a döntését meghozhatja, így a felek passzív válaszai az eljárás előre menetelét gyorsíthatják. Zárt kérdések súlyozott alkalmazásával a kommunikáció kihallgatás jellegű, a technika hangsúlyozza a bíróság autoritását. A kérdések feltevése gondos megelőző munkát vár el a szakembertől, mert az iratanyagot részletesen megvizsgálva a releváns információkra kérdez rá. Figyelemmel arra, hogy a legtöbb kérdésre csupán kétféle válasz adható, a kérdés magában foglalja a lehetséges válaszokat is, azok közül csupán választani kell, ez némileg uniformizálja az eljárást, amely a kiszámíthatóságot segíti elő. Érzékelhető a kérdésfeltevő erőteljes folyamat - irányító szerepe, a kérdéseket a bíró az általa kidolgozott gondolatmenetre fűzte fel. Mindezek a tulajdonságok alátámasztják a konfliktus bírósági úton való megoldásától elvárható, a dolgot elején táblázatba foglalt jellemzőket.

A *mediátor* által összeállított kérdéssorban egyetlen zárt kérdés volt, a következő:

- El tudja fogadni, hogy a jelenlegi helyzetben nem a legtöbbet kell célként kitűzni?

Ezt a kérdést Ágnesnek tette fel a mediátor a különtárgyaláson, amikor rögzült álláspontja szerint kizárólagos szülői felügyeletet szeretett volna magának. A közvetítő fontos feladata a képessé tétel, amely jelen esetben az együttműködő problémamegoldásra, a másik szempontjainak észrevételére és a saját irreális elvárások meghaladására irányult. A közvetítő a realitáskontroll eszközeként alkalmazva a zárt kérdést, képessé akarta tenni Ágnes arra, hogy átgondolja az eljárásba eredetileg bevitt igényének a realitását és versengés helyett kompromisszumkeresésre buzdítsa őt. Mindazonáltal a mediációs eljárásra nem jellemző a zárt kérdések alkalmazása, célszerű többnyire nyitott kérdésekkel apellálni, hogy minél több információ hangozzon el, azok szükségletekké alakításával a feleket párbeszédre ösztönözze. Az oldott, bizalmas légkör megteremtését is a nyitott kérdések segítik elő, mert ilyenkor a fél érzi, hogy fontos a mondandója, annak van tere és ideje, illetve az értő figyelemre talál. A különtárgyalásra némileg más szabályok vonatkoznak, mint a közös tárgyalásra, így ennek keretében gyakrabban előfordulhat eldöntendő kérdés alkalmazása, természetesen, amíg az nem tükrözi a mediátor véleményét, nem tanácsadó, sugalmazó jellegű. Jelen esetben a BATNA/WATNA kérdésekkel egybefűzve hangzott el a mintaként felhozott kérdés, tehát nem önállóan, hanem további kérdésekkel összefűzött kontextusban.

A felkért szakember példát írt a kerülendő zárt kérdésekre is, az alábbiak szerint.

- Ön szerint szereti Vivien az anyját?

Ez a kérdés szubjektív választ kíván meg, hasznos információ nem szerezhető belőle, és még ellentétet is szülhet. A gyermek és anya kapcsolata lényeges György percepciójából is, helytálló lenne azonban a kérdést úgy feltenni, hogy „hogyan jellemezné Vivien és Ágnes kapcsolatát?” Ez a zárt kérdés tehát

szükségtelen, könnyen nyitott kérdéssé alakítható, amelyre adott válaszból továbblépni is sokkal egyszerűbb. A zárt kérdésre a válasz nagy eséllyel igen lesz, de ebből nehéz továbbvinni a folyamatot. A kapcsolat jellemzésére irányuló kérdésből viszont megtudjuk, hogy az anya kevés időt tölt a gyermekével, de olyankor rengeteg programot szerveznek, sokat vásárol neki, külföldi utazásokkal halmozza el, sokat beszélgetnek „lányos” témákról. Ezekből az információkból már irányulhat a beszélgetés az anya és a gyermek szükségletei felé.

További kerülendő kérdés, hogy:

- Ön szerint van megoldás?

A kérdésfeltevés ilyen formában szintén kerülendő, nem viszi előre a folyamatot, hiszen a felek éppen azért jelentek meg, hogy megoldást találjanak a konfliktusra. Ugyanakkor nagyon is valid a kérdés olyan formában, hogy „milyen megoldási javaslatokat tart elképzelhetőnek?” (brainstorming). Szintén ez utóbbi teremti meg a továbblépés lehetőségét.

A mediációban a zárt kérdések aránya minimálisra csökkentendő, a technikai feltételek megtárgyalása során, illetve visszatükrözés, összefoglalás, visszakérdezés esetén alkalmazható, olyan kezdetű kérdések formájában, mint „akkor jól értem, hogy..., ez elfogadható önök számára..., jól foglaltam össze, hogy...?” A mediátornak arra kell figyelemmel lennie, hogy a zárt kérdések túlzott használatával a semlegesség látszatát kockáztatja, azok hatása manipulatív lehet és gyakorlati hasznuk is csekély, mert kevésbé viszik előre a folyamatot.

A *terapeuta* kérdései között viszonylag kis számban voltak jelen a zárt kérdések, az alábbiak szerint:

- Amikor hétvégén a lánya ott alszik az édesanyjánál, akkor bízik Ágnesben?
- Önmagában tud bízni?

A zárt kérdéseket további kérdések közötti kontextusban fedeztem fel, önmagukban egyáltalán nem. A terápiát tartalommal a páciens tölti meg, ezért fontos, hogy főként nyitott kérdésekkel szólítsa meg őt a szakember, amelyre bőséges információval tud válaszolni. A példában írt zárt kérdésekkel kapcsolatban azt éreztem, hogy az eset érdemi részében a terapeuta ezt akkor alkalmazza, ha valamilyen fontos érzést ki akar emelni, azt tudatosítani akarja, hangsúlyt adva a kijelentésnek a zárt kérdéssel. Egyebekben a terápia technikai részletei tekintetében képzelhetőek el az eldöntendő kérdések, minthogy “kényelmesen elhelyezkedett-e, megfelel-e az időpont, tartunk egy kis szünetet?”

Összességében elmondható, hogy a nyitott kérdések mindhárom területen dominánsak, azonban a jog jóval nagyobb arányban alkalmazza a zárt kérdéseket, mint a mediáció és a pszichológia, ahol ezek aránya elenyésző.

2.2. Információs kérdések

Az információs kérdések a felek ténytudomására irányulnak, és a ki, mikor, mit, miért, hogyan, mennyi, stb. kérdőszavakra adnak választ.

A *bíró* kérdései domináns mértékben információs kérdések voltak, és zömében múltbeli, kisebb részében jelenbeli tények megismerésére irányultak. Az összes információs jellegű kérdés idézését mellőzöm, azok közül az alábbiakat emelem ki.

- Hányadik házassága ez a jelenlegi házasság? Mi a legmagasabb iskolai végzettsége? Milyen állampolgár, milyen anyanyelvű? Mi jelenleg a foglalkozása?
- Mikor ismerkedett meg a másik féllel? Hol kezdték meg a házasságukat, kinek az ingatlanában, azt milyen jogcímen használták? Milyen volt a családi munkamegosztás a háztartási teendőkben?
- Milyen formáját választják a kommunikációnak?
- Hogyan szokta a gyermeket büntetni, illetve jutalmazni?
- Az anya milyen típusú alkoholt fogyasztott? Milyen gyakran és milyen mennyiségben?
- Mennyi a havi nettó munkabére?

A jelenbeli tényekre irányuló kérdések egy része a házassági bontóperben kötelezően gyűjtendő statisztikai adatszolgáltatást szolgálta, amely a jogvita szempontjából irreleváns adatokra irányult. További kérdések célozták a múltbeli eseménytörténeti tények feltárását, amelyek alapján a bíróság az ítéleti tényállást megállapítja. A kérdések egy része a szülők alkalmasságát bizonyító tényekre irányult, amelynek megítélését a bíróság előre meghatározott szempontok alapján végzi el, kifejezetten ezekre a szempontokra direkt rá is kérdezett. Általános megállapításként az itt feltett kérdések alapján is arra jutottam, hogy a jogkonfliktus-megoldási módszere javarészt a múltbeli (illetve a jelenben is fennálló) tények megítélésén alapul.

A mediátor által megfogalmazott információs kérdések az alábbiak voltak.

- Hogyan fogalmazná meg a legfontosabb problémát?
- Hogyan ismerkedtek meg Györggyel, milyen volt kezdetben a kapcsolatuk? Az mikor, miért változott meg? Ön hogy látja ugyanezt, György?
- Kivel él most a gyermek, hogyan történik a kapcsolattartás? Az erre vonatkozó döntés hogyan született meg?
- Mennyi időt tölt egy hónapban a gyermekkel az édesanya, mennyit az édesapa?
- Mit szeretne a jövőben a kapcsolattartást illetően?
- Hogyan képzei el a viszonyát 5 év múlva Viviennel és Györggyel?
- Mit gondol, milyen a jó szülő? Miben mutatkozik meg?

A közvetítői eljárásban az információs kérdések a konfliktus, a közös probléma meghatározására szolgálnak, a mediátor az így kapott információk alapján fogja megtudni azt, hogy a felek miért fordultak hozzá, milyen problémában kéri a közbenjárását. A múltbeli tényekre azonban csak annyiban szükséges és célszerű rákérdezni, amennyiben azok a konfliktus megértését szolgálják, a mediációban határt kell szabni az elmúlt események, sérelmek részletes feltárásának, azok felszínre hozása és feldolgozása már a terápia területére tartozik.

A jelenbeli tényeket meg kell ismernie a szakembernek ahhoz, hogy képet kapjon a megoldásra váró problémáról, a felek közötti kommunikációról, a konfliktus fázisáról, a felek számára is realizálódjanak a rendelkezésre álló és bevonható erőforrások. A megismert tények alapján indul el a beszélgetés az ahhoz kapcsolódó érzelmek és abból következő szükségletek meghatározása irányába.

A *terápia* során részletesen feltárhatók a múltbeli események, tények, azonban a jogászai gondolkodással ellentétben nem a szakember által irányított gondolatmenetre épített kérdések mentén halad a folyamat, tehát nem lehet előre tudni, hogy melyek a releváns tények, továbbá az információk mediációra jellemző körülhatároltsága sem irányadó.

- Mit jelent ön számára az, hogy jó anya? Miben mutatkozik meg? És mitől jó apa a jó apa?

Ennek az információs kérdésnek múlt-jelen-jövő vonatkozása is van, rengeteg információ állhat mögötte, rendkívül sok irányba viheti a folyamatot, ennek kibontására a terápia ideális terep.

2.3. Motivációs kérdések

A motivációs kérdések tipikusan a „miért” kérdőszóval kezdődnek, és a felek érzelmeire és motivációjára világítanak rá.

A *jogászai* kérdezéstechnika meglehetősen ritkán irányul a felek érzelmeire, azonban a házasság felbontása körében a jog történeti fejlődése során máig fennmaradt az erkölcsi eredetű kritérium, hogy a tényállás körében a bíróságnak vizsgálnia kell azt is, hogy a házasság teljesen és helyrehozhatatlanul megromlott. Figyelemmel arra, hogy ez a felek szubjektív érzelmein alapuló kérdés, a bírónak erre is rá kell kérdeznie. A szakember a vizsgált esetben az alábbi motivációs kérdések feltevését javasolta:

- Mi vezetett a házasság megromlásához?
- Lát még reményt a kapcsolat helyreállítására? Ki kíván-e békülni a másik féllel?
- Miért érzi magát alkalmasabbnak/alkalmasnak a szülői felügyelet gyakorlására? Emelje ki a pozitív és negatív szülői tulajdonságait!

- A közös szülői felügyelet működőképes-e a felek között? Ha működésképtelen, álláspontja szerint mi ennek az oka?

Az első két kérdés tehát a törvény által előírt tényállási követelménynek tesz eleget, kötelező formalitás. A szülői felügyelet körében feltett fenti kérdések alkalmasak arra, hogy a felek motivációját feltárják a másik fél előtt, megteremtve az egyezségkötés lehetőségét. A bírósági eljárásban tehát a motivációs kérdéseknek az is lehet a célja, hogy a felek maguk dönthessenek az őket érintő kérdésekben, méghozzá egyezség formájában, amely fölött a bíró csupán jogi kontrollt gyakorol. Ebben a körben tehát párhuzam vonható a mediáció és a jog konfliktuskezelése között.

A *mediátor* a következő motivációs kérdéseket fogalmazta meg:

- Miért szeretne több időt tölteni a gyermekével?
- Miért kívánja megtartani a kizárólagos szülői felügyeleti jogot?
- Miért mediációs eljárásban szeretné megoldani a konfliktust?

A fenti motivációs kérdések ahhoz nyújtanak segítséget az adott ügyben, hogy a felek saját és egymás érzelmeit tudatosítsák, megértsék, továbbá megvilágítja, hogy mi motiválja őket a szükségleteik felállításakor, illetve a konfliktus közös megállapodás útján való rendezésében. A motivációs kérdések kereteként kiemelem, hogy a „miért” kérdőszó alkalmazása részletes indokolásra ösztönöz, tehát azokat a kérdéseket érdemes így feltenni, melyekre valóban részletes választ szeretnénk kapni, ellenkező esetben az időkeret megtartását nehezítik. Továbbá veszélyük, hogy könnyen hibáztatásként értelmezhetőek, tehát kerülendő az olyan kérdés felvetése, mint pl.:

- Miért lett alkoholista Ágnes?
- Ön miért nem tett semmit azért, hogy megváltozzon?
- Miért nem képes meggyőzni Györgyöt, hogy már nem iszik?
- Miért gondolja, hogy felelős apaként joga volt Vivient kiragadni családi környezetéből?
- Miért gondolja, hogy felelős anyaként Viviennel maradhat ilyen állapotban?

A *terápiában* szintén megjelennek a motivációs kérdések, azok a közvetítéshez képest még mélyebbre visznek, témáját tekintve is szerteágazóbbak. A terápia, közvetítés elhatárolását ebben az esetben is a kezelendő konfliktus és a közös cél relevanciája adja, tehát a különbség tartalmi jellegű. A terapeuta által felhozott minta kérdés tökéletesen megvilágítja ezt a tartalmi különbséget.

- Mit jelent Önnek a bizalom? Miért ilyen fontos?

Ez a kérdés időben, témában is lényegesen több perspektívát nyithat meg, akár a gyermekkorig, sőt előző generációkig is visszanyúlhat. Szemben a mediációval, ahol ennek a kérdésnek a feltétele, a konfliktushoz kötöttség, az időkeret és a

pszichológiai szakképzettség hiánya okán, a folyamat kontrollvesztéséhez vezethetne.

2.4. Reflexív kérdések

A kérdés attól válik reflexívvé, hogy a másik féllel való szerepcserére késztet, az egyik fél észlelésének a másik félben való lecsapódását tükrözi, ezáltal segít megérteni a másik fél percepcióját, képessé tesz az empátiára.

A *bíró* kérdései között nagyon szűk körben lehet helye reflexív kérdésnek, azonban találtam rá példát, az alábbi szerint:

- Megbeszéltek-e a gyermekkel a jövőbeli helyzetét, hogy melyik szülővel mennyi időt kíván tölteni, ki gyakorolná majd a szülői felügyeletet felette? Ha igen, mi volt a gyermek reakciója erre? Figyelembe vették-e a gyermek kívánságát a vele kapcsolatos döntésük meghozatalakor?

Ez a kérdés arra készítette a feleket, hogy a gyermek helyzetébe belegondolva a gyermek választását tolmácsolják a bíróság felé. A gyermek érdekeinek a képviselője a bíróság feladata.

A *mediátor* előszeretettel és gyakran használja a kérdezéstechnikának ezt az eszközt, figyelemmel arra, hogy a közvetítő fő feladata a képesség tétel, amely irányul a másik fél érzéseinek, motivációjának a megértésére, átélésére is, az empátia képességének fokozására, amely elvezethet az asszertív kommunikációhoz.

- Mit gondol, Ágnes alkoholizmusa milyen hatással lehet Vivienre?
- György, Ön szerint Ágnes hogyan érzi magát anyaként úgy, hogy kéthetente láthatja a gyermekét?
- Mit gondol, György miért nem bízik még mindig Önben?
- Az alkohol probléma Ön szerint hogyan befolyásolja az Ön Vivienrel való kapcsolattartását és György ezzel kapcsolatos álláspontját?
- Azon töprengök, hogy vajon miből gondolja, hogy nem gyógyult ki az alkoholizmusából? Történt valami konkrét dolog az utóbbi időben, ami ezt mondatja Önnek? Korábban Ágnes azt mondta, hogy évek óta nem iszik.
- Ágnes, vajon György miből gondolhatja azt, hogy Ön nem gyógyult ki az alkoholizmusából?

A szakemberek által feltett kérdéseket olvasva arra a következtetésre jutottam, hogy a mediátor számára nagyon fontos eszköz a reflexív kérdés, kiemelten alkalmas a közvetítés azon céljának megvalósítására, hogy a felekben kialakuljon a percepcióváltás. A gyermeket is érintő családi mediációban a gyermek érdeke elsődleges, amennyiben a felek azt nem képviselik mindenek felett, akkor a mediátor feladata, hogy a folyamatba emelje azt. Ezért fontos, hogy a felek előtt a gyermek szempontjait, lehetséges érzéseit is megjelenítse, amelyre ugyancsak

alkalmas a reflexív kérdezéstechnika. Korlátja ebben az esetben is a semlegesség és a felelősségre vonó hangnem, az a mediátor számára kerülendő. Nem szerencsés például, ha az hangzik el, hogy „Nem gondolja, hogy György teljesen jogos igényt támaszt Önnel szemben?”.

Reflexív kérdéseket a *pszichoterápia* is alkalmaz, éles határ a mediációval párhuzamba vonva nem húzható.

2.5. Körkérdés

A körkérdések jellemzője, hogy azt a szakember valamennyi félhez intézi és mindenkitől választ is vár rá.

A *jogi* értelemben vett körkérdés az én olvasatomban azt jelenti, hogy azt a bíróság azonos módon mindegyik fél számára felteszi, arra mindegyik félnek nyilatkoznia is kell. A bírósági eljárás sajátja, hogy az egyik fél részéről felmerült tényállításra a másik félnek nyilatkoznia kell, ennél fogva a kérdések igen tetemes része körkérdés jelleggel bír.

A *mediációs* értelemben vett körkérdés az eljárás vége felé alkalmazandó, levonva az eljárásból, annak eredményéből következő tanulságokat. Ezek többnyire minden eljárásban hasonlóképpen kerülnek megfogalmazásra, ilyen pl.:

- Hogyan érzi magát most?
- Mit tanult a helyzetből?
- Hogyan fognak kommunikálni a jövőben a vitás kérdésekben?

A *terápia* során szintén bevett technika, gyakran nyitó kérdésként is használatos.

2.6. BATNA/WATNA kérdések, különtárgyalás

A BATNA/WATNA kérdés a mediációs különtárgyalás speciális technikája, amelyben a szakember arra kérdez rá, hogy melyek a tárgyalással elérhető legjobb eredmények, illetve milyen legrosszabb kimenetele lehet a vitás folyamatnak.

Figyelemmel arra, hogy a *perben* különtárgyalásra nincs lehetőség, a közös tárgyaláson pedig pertaktikai okból nem célszerű a lehetséges győzelem és vereség esélyeit latolgatni, a bírósági konfliktuskezelésben ez nem fordul elő. Természetesen tárgyaláson kívül a jogi képviselő ügyfelével együtt felmérheti a lehetőségeket, ez rendszerint meg is történik.

A vizsgált példában a *mediátor* a különtárgyalás esetére az alábbi kérdéseket fogalmazta meg:

- Mit gondol, a folyamatban lévő perben mi az Ön számára legkedvezőtlenebb döntés, ami születhet?
- Ön szerint a perben mikor lesz végleges döntés?
- Mérlegelte azt, hogy mi az Ön számára legkedvezőbb megállapodás, ami ebben az eljárásban reálisan létrejöhet?

A kérdéstípus korlátja az, hogy csak négyszemközt tehető fel, továbbá rá kell kérdezni, hogy abból mi osztható meg a másik féllel, mert a törvény értelmében a tiltással érintett közlésre titoktartási kötelezettség áll fenn. Azért csak a különtárgyaláson alkalmazható, mert a döntési helyzetben lévő másik fél jelenlétében fennáll a kontraproduktivitás esélye, hiszen egymás előtt nehezebb ezekre a kérdésekre őszinte választ adni. Alapesetben nem kezdődik a mediáció különtárgyalással, bár egyes irányzatok szerint, illetve többszereplős, vagy a konfliktus destruktív szakaszában induló mediáció esetén szükség lehet arra, hogy külön induljon a beszélgetés. Ez az eszköz az elsődleges, amihez elakadás esetén egy kezdő mediátor nyúlhat. Javasolható még akkor is, amikor a felek között jelentős egyenlőtlenség észlelhető, mert a különtárgyaláson ennek okára, orvoslására van lehetőség. Továbbá akkor is indokolt lehet, ha nagyon elszabadulnak az indulatok. A korlátját még abban látom, hogy mindig egyenlően kell időt és lehetőséget biztosítani minden félnek a különtárgyalásra, annak időtartama néhány tíz percnél ne legyen hosszabb, mert az már spekulációra adhat okot. Nem veszélyeztetheti továbbá a semlegességet, illetve annak látszatát sem, ezért ha nincs rá kifejezett indok, akkor nem is javasolt alkalmazni, mert a kommunikáció javulását, mint alapvető célt önmagában nem szolgálja.

A BATNA/WATNA technika *terápia* során is alkalmazható, pszichológiai alapismereteim szerint a lélektan arra sarkall, hogy egy döntéshozatali folyamat során az alany mérlegelje az elérhető legjobb eredményt és a lehetséges veszteségeket, majd a döntést befolyásoló külső tényezők alapján a kettőt összekötő skálán helyezze el a végleges döntést. Azt, hogy a soron következő ülésen, vagy egy részén ki vesz részt, azt a felek és a terapeuta együttesen beszélnek meg.

2.7. Innovációs kérdések

Az innovációs kérdés a lehetséges megoldási javaslatok, a bővíthető erőforrások feltárásának eszköze.

A *perben* a felek kérelmükben pontosan meghatározzák a jogvita általuk kívánt megoldását, néha alternatív kereseti kérelmet, ellenkérelmet is előterjesztve, amelyeket alapul véve, ahhoz kötötten a bíró meghozza a döntését. Peren kívül a

jogász szakember vázolja fel a lehetséges jogi megoldásokat, amelyek közül a felek segítséggel kiválasztják a legmegfelelőbb megoldást.

A *mediációs* folyamat azért tér el ettől jelentősen, mert abban a felek maguk alkotják meg a lehetséges megoldási lehetőségeket, amelyek nem feltétlenül jogi megoldások, esetenként nem is végrehajtható, kikényszeríthető döntések, hanem kreatív, jogon túli erőforrásokat is bevethető megállapodások. A kitalált esetben a mediátor az alábbi innovatív kérdéseket tette fel:

- Mi kellene ahhoz, hogy ez a bizalom vissza tudjon épülni?
- Vajon a bentlakásos elvonó és a beültetés mellett vagy helyett lehet-e más alternatíva? Ágnes, mit gondolsz erről? Mi az, ami hathatós segítség lehetne Önnek?
- Mit tudna Ágnes tenni, amivel a bizalmat el tudná kezdeni visszaépíteni?
- Vajon Viviennek mi lenne a legjobb? Ő hogyan éli meg ezt az új helyzetet?

A kérdéstípus korlátja az, hogy valóban a felektől érkezzen a megoldási javaslat, ne a mediátor saját elképzelését vigye keresztül a kérdezőre. A közvetítőnek továbbá örködni kell az önkéntesség felett, tehát biztosítania kell, hogy a felek a felajánlásaikban addig a határig menjenek el, ami saját önkéntes szándékukat tükrözi, ne pedig kényszerítő körülmények hatására vállaljanak az akaratukkal ellentétes kompromisszumot.

A *terapeuta* az alábbi innovációs irányú kérdéseket is felteheti:

- Mit jelent Önnek a bizalom? Miért ilyen fontos? Ön, hogy van a bizalommal? Ágnesben nem bízok, értem. Önmagában tud bízni? Mi kell ahhoz, hogy bízni tudjon?
- Mi történne, ha újra bízna Ágnesben? Mi változna? Kinek jó ez, hogy Ágnesben nem lehet bízni? Miből fogja felismerni, hogy újra bízok? Mi fog változni akkor, ha elmegy egy bentlakásos intézménybe? Mit vár ettől?

A határ igencsak keskeny a mediáció és a terápia között, a fenti kérdések egy része akár közvetítői eljárásban is elhangozhatna, azonban ilyen részletességgel, ilyen mélységben és ilyen távoli perspektívára is rákérdezve már inkább a pszichológus szakember hatáskörébe tartozó kérdéseket boncolgat.

3. Parafrázis

Ez a módszertani eszköz azt jelenti, hogy a szakember a saját szavaival újráfogalmazza a felek által elmondottakat, ezzel biztosítva a résztvevőket arról, hogy hallotta és meg is értette az előadottakat. A feleknek ezáltal lehetősége nyílik az elhangzottak pontosítására.

Jogászként úgy vélem, hogy a kommunikációs félreértések elkerülése, a szabatos megfogalmazás érdekében fontos használni ezt a technikát akár bírósági tárgyaláson, akár azon kívül is, hiszen ezáltal a felek még a döntés meghozatal előtt meghallhatják azt, hogy az általuk elmondottakból a szakember mit tart relevánsnak, illetve az hogyan hangzik jogi szaknyelvre lefordítva. Álláspontom szerint ezt a technikát a jelenleg hatályos polgári eljárásjogi szabályok közül az anyagi pervezetés jogintézménye kifejezetten alkalmazza.

A *mediátor* számára ez a transzformáció fontos eszköze, mert nem csupán megismétli a felek közléseit, hanem azt úgy fogalmazza újra, hogy közben a vádak, sértéseket tényközléssé, véleménnyé, a követeléseket alternatív megoldási javaslatokká, a múlt orientációt jövő orientációvá és mindezek által a destruktív kommunikációt konstruktív kommunikációvá alakítja.

A hozott példán keresztül szemléltetve, György kijelentette, hogy „a rossz anya is jobb a semminél, ráadásul ő sem tudná elviselni, hogy két hetente láthatja a lányát”.

- Elismerte, hogy Önnek nagyon rossz lenne az az állapot, melyben Ágnes most van. Mi kéne ahhoz, hogy Ágnes helyzete, Viviennel való kapcsolattartása bővülhessen?

A mediátor a fenti kérdéssel egyidejűleg újrafogalmazta az apa által tett kijelentést és egyben olyan kérdést intézett hozzá, ami a kommunikáció konstruktív folytatására ösztönözte. A parafrázis alkalmazásának az a korlátja, hogy a fél közléséhez nem lehet hozzátenni, vagy abból elvenni oly módon, hogy az a jelentéstartalmat módosítsa. Túl gyakran sem érdemes ezt a technikát használni, mert monotonná, unalmassá teheti a folyamatot, ami ezáltal akadozik.

Ezt az általános kommunikációs technikát a *terápia* is alkalmazza.

4. Semlegesbe fordítás

A parafrázishoz hasonlóan a semlegesbe fordítás technikája is a felek kijelentésének újrafogalmazását jelenti, még hozzá úgy, hogy a vádló közlés elhangzásakor a mediátor összekapcsolja azt a hozzá társuló érzellemmel, annak megkeresi a szükséglet párját, amelyre rákérdez. Ezáltal az erőpozícióról az érdekekre, szükségletekre helyezi át a hangsúlyt, így alakítva át a felek kommunikációját versengőből együttműködővé. Figyelemmel arra, hogy ez a speciális technika kifejezetten a mediáció egyik központi elemét, az érzelmek szükségletekké formálását szolgálja, csak a közvetítés vonatkozásában emlitem. A fiktív példában a semlegesbe fordítás a következőképpen jelent meg:

„György: Szerintem Ágnes nem gyógyult ki az alkoholizmusból, nem mond igazat. Aki egyszer alkoholista, az az is marad. A gyerek veszélyben van mellette.”

- Jól értem, hogy arra van szüksége, hogy bízni tudjon Ágnesben és Vivient biztonságban tudja?

E technikának szintén mennyiség korlátja van, akkor érdemes alkalmazni, amikor kikristályosodik egy olyan szükséglet, amely a folyamat előbbre vitelében fontos szerepet játszik, szükségtelen minden realizált érzélem esetében bevetni, mert a túlzott használata komikus hatást kelthet.

5. Realitáskontroll

A realitáskontroll az innovációs javaslatok megvalósíthatóságának vizsgálatára irányul, lényege, hogy a mediátor a felekkel részletesen átbeszéli a felmerült megoldási lehetőségek megvalósításának részletkérdéseit.

A *jogi* döntések megvalósulásának realitását a jogszabályok biztosítják, hiszen a bíróság ítéletével kapcsolatos alapvető kritérium az, hogy végrehajtható legyen. Ugyanakkor a bíró feladata az is, hogy a felek számára legmegvalósíthatóbb határozatot hozza, így a lehetséges döntésének realitását ellenőrző kérdésekkel vizsgálja, az alábbi példák szerint:

- Betartják-e a felek a bíróság ideiglenes intézkedésében meghatározott kapcsolattartási szabályokat? Ha nem, kinek, milyen magatartása állt a szabályokkal ellentétben?
- Működik-e elektronikus formában kapcsolattartás az anya és a gyermek között? Ha igen milyen eszközön, milyen fórumon, milyen időközönként és milyen időtartamban?

A *mediátor* Ágnes és György esetében az alábbi kérdéseket tette fel:

- Ágnes, az alkohol-függőséget gyógyító bentlakásos kezelés esetén gondolt-e arra, hogy mi lenne a munkahelyével, biztosított-e a megélhetése, mi lenne a lakásával?
- György, pontosan hogyan képzei a december 24-én tartandó családi szenteste átszervezését, nyitottak-e erre a családtagjai?

A mediátornak tehát a felek által esetleg át sem gondolt részleteket is meg kell világítania, az ilyen apróságok végiggondolása, majd a megállapodásban való rögzítése biztosíthatja az esetleges megállapodás jövőbeni önkéntes betartását.

A realitáskontrollnak a *terápiában* is van létjogosultsága, hasonlóképpen a mediációhoz.

6. Elismerés

Elismeréssel a *mediátor* képessé teheti a feleket az egymásról alkotott kép megváltoztatására, ezzel szintén hozzájárulva a kommunikáció javításához, a folyamat konstruktív irányba lendítéséhez. Ágnes és György esetében az alábbi két példa figyelemre méltó:

- Ágnes, milyen érzés Önnek, hogy György azt mondta, hogy alapvetően jó anyának tartja?
- Mindketten nagy lépést tettek meg a mai napon azzal, hogy több kreatív megoldási javaslatot is felvetettek, kérem, hogy a következő ülésig fontolják meg, hogy melyik lenne ezek közül az Önök számára reálisan megvalósítható.

A technika alkalmazásának határa ott van, ahol a mediátor még nem veszíti el a semlegesség látszatát, nem szabad engedni, hogy az elismerést bármelyik fél is részleghajlasként érzékelje, vagy az a szakember bevonódását tükrözze.

A fentiekben tehát a mediáció általános módszertani eszközei köré csoportosítottam az általam felkért szakértők által megfogalmazott, fikcionált kérdéseket, a határokat az észrevételeik, valamint a közvetítés alapvető szabályaiból logikai következtetés útján állítottam fel, majd a kijelentéseimet ellenőriztem Kertész Tibor idézett műve⁵⁶ és Hunyadi Krisztina 2019. december 05. napján tartott előadása⁵⁷ anyaga alapján.

7. A mediáció korlátainak összefoglalása

Az alábbi ábrán a mediációs eljárás tanulmányomban elemzett kereteit, az általam létrehozott rendszerezési szempontok szerint foglalom össze.

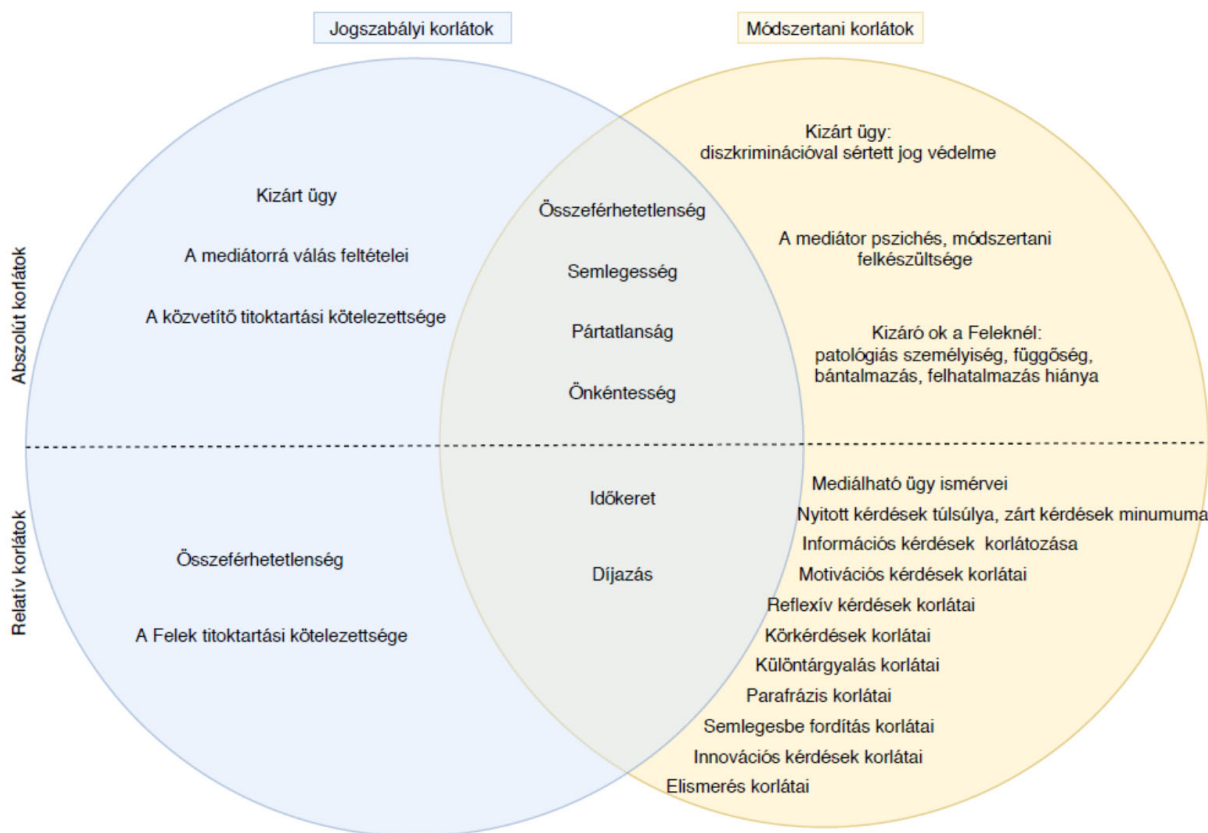
---

⁵⁶ Kertész Tibor (2010) im.

⁵⁷ Hunyadi Krisztina: A mediáció kommunikációs technikái. (2019. december 05.) A Széchenyi István Egyetem DFÁJK Alternatív vitarendező, közvetítő szakjogász képzés keretében 2019. december 05. napján tartott előadás

A mediáció korlátainak összefoglalása

Forrás: saját szerkesztés

8. Összegzés, konklúzió

A tanulmány írása során körvonalazódott bennem, hogy a három vizsgált szakterület élesen nem határolható el egymástól, közöttük nem rajzolódik ki olyan éles kontúrvonal, ami alapján a módszerek, technikák tökéletesen elkülöníthetőek lennének, talán ezért is kell azokat leginkább „érezni”.

Persze rokon vonások, átfedések nagy számban tapasztalhatóak, így teljesen reális esélye van annak, hogy a mediációban is elhangzik egy-egy mélyebb tartalmú kérdés. Ugyanakkor a terápiában is teljes mértékben helytállóak lehetnek a mediációs módszertani eszközök, ahogyan a bírósági perben eljáró bíró eszköztárában is helye van a közvetítésre jellemző technikáknak, ezekkel kísérli meg a felek békítését.

Véleményem szerint a három terület egymásra épülve képviselhetné a konfliktuskezelés- és megoldás három fázisát, melynek időbeli sorrendje úgy alakulna e megközelítés szerint, hogy a felek vitájukat először mediáció útján kísérelnék meg feloldani; amennyiben az nem lehetséges, úgy vállalkoznának a terápiára, s csak végső soron fordulnának bírósághoz. A gyakorlat ezzel szemben

azt mutatja, hogy jogvita esetén a felek jellemzően azonnal pert indítanak, ha kellő információ birtokában vannak, esetleg a per ideje alatt megnyílik előttük a mediáció perspektívája is, ha mégsem élnek ezzel a lehetőséggel, akkor a pereskedés okozta érzelmi károkat sok esetben pszichológus segítségével próbálják meg feldolgozni. Az érzelmileg átfűtött konfliktusokban a bíróság nem tud teljes körű megoldást nyújtani, az ilyen perek éppen azért húzódnak évekig, mert a felek nem a feloldhatatlan jogkérdésekre várnak választ, hanem az érzelmi játszmák eszközeként használják a peres eljárást.

A jog keretezi a vitát, a jogi kimenetel lehetőségei, a bírósági per folyamata kényszerítő körülmény, az a felek kiinduló pozícióját, érdekeit alapvetően meghatározza, onnan már nagyon nehéz elmozdulni. Éppen ezért a mediátornak sokkal nehezebb dolga van, ha a felek között már per van folyamatban. Emiatt ideálisabb lenne, ha a permegelőző szerepe válna dominánsabbá.

A pszichológia – mediáció közötti határ még nehezebben körvonalazható, mert az eszköztárak között van átfedés, illetve a módszertan beazonosított technikája lehet, hogy eltér, de a megfogalmazott kérdés gyakran pont ugyanúgy hangzik el a közvetítői ülésen, mint a terápián. A határok kérdését legjobban a konfliktusok jéghegy - modellje⁵⁸ szemlélteti, ha a konfliktus gyökereinek feltárásában a víz szintje alá merészkedünk, akkor életre hívjuk a mediációt, ha még ennél is mélyebben kutatunk, akkor már terápiáról van szó. Egy kedves kollégám fogalmazta meg egyszer, hogy terápiás hatása a mediációnak is lehet, habár ez nyilvánvalóan nem kitűzött cél, de pozitív hozadéka lehet a folyamatnak, így ezen a ponton ismét összemosódik a két terület határa.

Felhasznált irodalom

- 1) Dubravecz Gyöngyvér (2019): Mediáció bántalmazó kapcsolatban? (2019) <https://www.jogado.hu/mediacio-bantalmazo-kapcsolatban/>
- 2) Ferenczi Andrea (2012): A mediáció narratívái – problémamegoldók-e a mediáció résztvevői? Új Pedagógiai Szemle 2012/7-8. szám, pp. 118-129.
- 3) Gyengéné Nagy Márta (2010): Mediáció az igazságszolgáltatásban: Családjogi specialitások, Doktori Érkezés. Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.
- 4) Hunyadi Krisztina (2019): A mediáció kommunikációs technikái. (2019. december 05.) A Széchenyi István Egyetem DFÁJK Alternatív vitarendező,

---

⁵⁸ Kohlhoffer-Mizser Csilla (2020) A döntés útjai konfliktusainkban -mediáció és alternatív vitarendezés egyes európai példái. ResearchGate https://www.researchgate.net/publication/338700807_A_dontes_utjai_konfliktusainkban_-mediacio_es_alternativ_vitarendezes_egyes_europai_peldai (Elérés dátuma: 2020. július 10.)

közvetítő szakjogász képzés keretében 2019. december 05. napján tartott előadás

- 5) Kertész Tibor (2010): Mediáció a gyakorlatban. Bíbor Kiadó, Miskolc.
- 6) Kohlhoffer-Mizser Csilla (2020) A döntés útjai konfliktusainkban -mediáció és alternatív vitarendezés egyes európai példái. ResearchGate
- 7) Krémer András (2016): A mediációs szolgáltatás alapelveinek érvényesülése kisebbségi és interkulturális érintettségű vitákban. Primus Inter Pares Alapítvány, Budapest.
- 8) Licskai Gergő (2020): Mediáció a gyakorlatban. Gazdasági és munkaügyi közvetítés. A Széchenyi István Egyetem DFÁJK Alternatív vitarendező, közvetítő szakjogász szakirányú továbbképzésen tartott előadás, Győr, 2020. február 29.
- 9) Németh Viktor (2017): A mediáció, mint interperszonális problémamegoldó eszköz leírása és magyarázata a PTC tükrében. PHD értekezés. http://phd.lib.uni-corvinus.hu/1045/1/Nemeth_Viktor_dhu.pdf
- 10) Rúzs Molnár Krisztina (2004): A mediáció rendszertani és elméleti összefüggései, különös tekintettel munkajogi vonatkozásaira. Acta Iuridica et Politica, Tomus LXVI. Fasc. 19. Elérhető: http://acta.bibl.u-szeged.hu/7261/1/juridpol_066_fasc_019_001-082.pdf
- 11) Sigmund Freud (2016): Álomfejtés. Fordította: Hollós István. Helikon Kiadó, Budapest.
- 12) Szekeres Diána (2015): A bírósági mediáció kapujában. In: Solt Katalin (szerk.) Alkalmazott tudományok II. fóruma: Konferenciakötet, Budapesti Gazdasági Főiskola.
- 13) Szekeres Diána (2015): A mediáció és a coaching kapcsolódási pontjai. In: György, Juhász; Zoltán, Seben; RNDr. Zuzana Árki (szerk.) A komáromi Selye János Egyetem 2015-ös „Innováció és kreativitás az oktatásban és a tudományban” Nemzetközi Konferenciájának tanulmánykötete: Gazdaságtudományi- és IKT szekciók. Komárom, Szlovákia: Selye János Egyetem, pp.180-198.
- 14) Vikman László (2001): Interjú Dr. Eörsi Mátyással, Jogi Fórum (2001. április 22.)

A PÁRTATLANSÁG ELVE A BÍRÓSÁGI KÖZVETÍTŐI ELJÁRÁSBAN ÉS GYAKORLATI MEGVALÓSÍTÁSÁNAK NEHÉZSÉGEI

Drávay-Farkas Helga¹

Absztrakt

A tanulmány bemutatja a pártatlanság alapelvét a magyar közvetítői jogszabályban, elhatárolja a függetlenség, semlegesség, pártatlanság (összeférhetetlenség) fogalmát. A bírói függetlenség elvét összeveti a különböző mediátorok – például a piaci alapon működő mediátorok, a büntető ügyekben közreműködő közvetítők, a bírósági közvetítői eljárásban tevékenykedő bírósági közvetítők - vonatkozásában a függetlenség - szervezeti függetlenség - meglétével esetleg hiányával, a bírói pártatlanság elvét a közvetítőkkal szembeni pártatlanság követelményével, illetőleg alapelvével. A tanulmány igyekszik feltárni azokat a körülményeket, tényezőket, amelyek a bírósági közvetítői eljárásban a pártatlanság megkérdőjelezéséhez vezethetnek. Bemutat két olyan bírósági közvetítői eljárást, ahol különböző okok miatt megkérdőjeleződik a közvetítő semlegessége, illetve nem jut kifejeződésre a pártatlansága, valamint feldolgoz egy olyan családjogi mediációs eljárást, melyben a közvetítésben részt vevő egyik fél megkérdőjelezi a bírósági közvetítő pártatlanságát, mely körülmény a mediációs eljárás kudarcához vezetett. Megkísérli feltárni azon körülményeket, illetve tényezőket, melyek következtében az a benyomás alakulhat ki az ügyfélben, hogy a bírósági közvetítő semlegességét az ügyben elvesztette, hogy nem pártatlan.

1. Függetlenség és pártatlanság a magyar jogrendben

Az Alaptörvény SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XXVIII. Cikk (1) bekezdése szerint „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”²

A bírói függetlenség, illetve pártatlanság a magyar jogrendszerben az Alaptörvényben biztosított, az Alaptörvény által védett jog, melynek tartalma

---

¹ Dr. Drávay-Farkas Helga, bírósági közvetítő, Székesfehérvári Törvényszék

² Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG XVIII. Cikk (1) bekezdése.

három oldalról is meghatározható, egyrészt az eljáró bírót védő, másrészt a bírósági szervezetet védő, harmadrészt, mint a bírósági eljárásban részt vevő feleket megillető független és pártatlan bíróhoz való alapvető jog - az egyéni jogok érvényesíthetősége érdekében.

A demokratikus jogállam alapvető követelménye, tulajdonképpen gerince, a jogbiztonság biztosítója a törvényhozó és végrehajtó hatalomtól elkülönülő bírói hatalmi ág, és az azt megtestesítő bírói függetlenség. A bírói függetlenséget értelmezhetjük személyi oldalról, illetve a bírói szervezetrendszer szempontjából. A bírói szervezetrendszer függetlensége egyrészt azt mutatja meg, hogy a bírói hatalmi ág a többi hatalmi ággal milyen viszonyrendszerben van, hogy a többi hatalmi ágtól elkülönült módon, önálló igazgatással rendelkezve működik, másrészt a bírói szervezetrendszer függetlensége előfeltétele a személyi függetlenségnek. A személyi függetlenség azt jelenti, hogy a bíró nem utasítható – az Alaptörvény szerint „*A bírák függetlenek, és csak a törvénynek vannak alárendelve, ítélezési tevékenységükben nem utasíthatóak.*”³ - azaz a bíró kizárólag a törvényeket figyelembe véve, mindentől függetlenül hozza meg a döntését. A bíró személyi függetlenségét számos garanciális szabály védi: törvényes bíróhoz való jog, az elmozdíthatóság tilalma, összeférhetetlenségi szabályok, automatikus szignálási rend, mentelmi jog, bírói szolgálati jogviszonyokkal kapcsolatos szabályok - objektív javadalmazási, kinevezési, értékelési és előmeneteli, felelősségi szabályok. Badó Attila szerint mindezek nagyon hangsúlyosak: „...a bíróságok és bírák függetlensége egy demokratikus társadalomban csakis akkor garantálható a 21. században, ha a hivatásos bírák kiválasztása és előmenetele a jogásztársadalom által széleskörűen elfogadott „érdemek” alapján, jól kidolgozott belső és külső kontroll mellett, átlátható módon zajlik. A bírói függetlenség és pártatlanság fontos eleme mára az, hogy a bíróságokon a törvényes bíróhoz fűződő jog talaján a bírákra, bírói tanácsokra az ügyeket előre meghatározott módon, automatizált rendszer alapján szignálják. A bírácoknak továbbá felelősségre vonhatóknak kell lenniük a hivatali visszasságokért a kinevező szerv által, ugyanakkor jelentős biztonsági intézkedéseket kell tenni annak érdekében is, hogy sem szervezeti vagy politikai önkény, sem pedig a bírósági tevékenységükről alkotott közvélemény ne befolyásolja hátrányosan a pályafutásukat.”⁴

A bírói függetlenséget – mind személyi, mind szervezeti értelemben - az Alaptörvény, a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvénnyel, valamint a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvénnyel egy egységes garanciális rendszerben – egymást átfedve,

---

³ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) AZ ÁLLAM, A bíróság 26. Cikk (1) bekezdése.

⁴ Badó Attila (2017): A bírói függetlenség egyes garanciális elemeinek összehasonlító vizsgálata. MTA Doktori értekezés. Szeged, 183. oldal. Elérhető: http://real-d.mtak.hu/1072/7/dc_1469_17_doktori_mu.pdf (letöltés: 2020. június 17.)

kiegészítve biztosítja, mint ahogy ezek tartalmazzák a tisztességes bírósági eljárás elvének elemeit is, köztük a pártatlanság követelményét.

A nemzetközi emberjogi egyezmények a demokratikus jogállam legfontosabb, lényegi tényezőjeként rögzítik a –jogállamiság keretét adó - tisztességes bírósági eljárás elvét, melynek meghatározó tartalma, megvalósulásának biztosítéka, tulajdonképpen garanciális eszközrendszere a független és pártatlan bírósághoz való jog.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) esetjogában a pártatlanság a tisztességes eljárás elvének központi elemeként jelenik meg, és tartalmát a Piersack kontra Belgium ügyben⁵ dolgozták ki, a pártatlanság fogalmát az előítélet és az elfogulatlanság hiányában határozták meg.

Az EJEB munkálta ki a pártatlanság ún. „szubjektív és objektív tesztjét”. A szubjektív vizsgálat során a bíró személyes elfogultsága illetve preconcepciója van a középpontban – a követelmény az, hogy sem az eljárás szereplőivel, sem az ügyel szemben ne legyen elfogult-, az objektív teszt viszont a külső körülményekre koncentrál, a pártatlanságot megkérdőjelezhető helyzetekre, mely utóbbi tekintetében a jogszabályi környezet (az eljárás szabályozása) felé fogalmazódnak meg követelmények – itt említhetők az összeférhetetlenségi, kizárási szabályok, illetőleg például az, hogy nem kívánatos az eljárási pozíciók összemosása -, és hangsúlyos szerepet kap a pártatlanság külső látszata is, mivel a pártatlanság látszatának megrendülése a bíróság iránti közbizalom elvesztéséhez vezethet.

Az Alkotmánybíróság az EJEB pártatlanság fogalommeghatározását, illetve az objektív és szubjektív tesztrendszerét „átveszi” saját gyakorlatában, a pártatlanság követelményének alkotmányos értelmezése során.

A 67/1995. (XII. 7.) AB határozat az alábbiak szerint fogalmazza meg a pártatlanság fogalmát:

*„A pártatlan bírósághoz való alkotmányos alapjog az eljárás alá vont személy iránti előítélet mentesség és elfogulatlanság követelményét támasztja a bírósággal szemben. Ez egyrészt magával a bíróval, a bíró magatartásával, hozzáállásával szembeni elvárás, másrészt az eljárás szabályozásával kapcsolatos objektív követelmény: el kell kerülni minden olyan helyzetet, amely jogos kétséget kelt a bíró pártatlansága tekintetében.”*⁶

Ezt a fogalom-meghatározást a 21/2014. (VII. 15.) AB határozat is változatlanul átvette.⁷ Czine Ágnes alkotmánybíró szerint: *„A bírói hatalom függetlensége és a pártatlanság követelménye [Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdés] egymással szorosan összefügg, mert kizárólag egy független bíróság képes az egyedi ügyekben pártatlanul eljárni. A függetlenség követelményéhez képest a*

---

⁵ Emberi Jogok Európai Bírósága 8692/79. Piersack kontra Belgium, (1982. október 1.)

⁶ 67/1995. (XII. 7.) AB határozat Indokolás II. 1. pont.

⁷ 21/2014. (VII. 15.) AB határozat – Az Alkotmánybíróság határozatai – Az Alkotmánybíróság hivatalos lapja, 2014. 21. szám, 2014. július 21., 1065-1066. oldal [105].

*pártatlanság az ügyben eljáró bíróval szemben egyfelől azt az elvárást fogalmazza meg, hogy a megítélendő ügy tekintetében ne rendelkezék előítéletekkel, másfelől pedig az ügyben szereplő egyik fél javára, avagy hátrányára se legyen elfogult.*⁸

A bírói függetlenség biztosítja, hogy az egyedi ügyekben a bíró kizárólag a jogszabályok szerint, minden befolyástól mentesen hozhassa meg döntését, míg a pártatlanság a bíró magatartásával⁹ szemben támasztott igény, az előítéletmentesség és az elfogulatlanság követelménye.

2. A pártatlanság alapelve a közvetítói törvényben

A mediáció a „mediare” latin eredetű szóból - melynek jelentése középen állni, közvetíteni, békéltetni – ered, magyarul közvetítés. A közvetítés egyfajta alternatív vitarendező módszer, melynek alkalmazása során a vitában álló feleken kívüli harmadik - mégpedig egy semleges – fél önkéntes bevonásával előzik meg, vagy kezelik a konfliktusukat, oly módon, hogy a mediátor az általa használt speciális kommunikációs módszerekkel történő közbenjárása során - anélkül, hogy tanácsot adna vagy döntene -, segít a konfliktus mögött megbúvó érdekek és szükségletek feltárásában annak érdekében, hogy a folyamat végén mindegyik fél számára kielégítő, kölcsönösen elfogadható megoldás – esetleg megállapodás – jöjjön létre.¹⁰

A mediáció főbb alkalmazási területei között említhetjük a családi és válási mediációt, többek között létezik egészségügyi, munkahelyi és gazdasági mediáció, illetve az ún. igazságügyi mediáció körében említhetjük a polgári – és közigazgatási jogviták rendezésére irányuló mediációt, büntetőjogi mediációt (büntető – és szabálysértési ügyekben).

Az igény, a konfliktusok alternatív módon történő megoldására a XX. század 20-as, 30-as éveiben jelent meg - de tulajdonképpen már ősidők óta használják például diplomáciai ügyekben -, elsősorban az angolszász jogterületeken – alapvetően munkaadók és szakszervezetek vitás ügyeiben -, majd a század utolsó harmadában a mediáció, mint módszer fejlesztése rohamléptekben haladt. Az Európai Unióban viszonylag későn 1999-ben indult el a közvetítés intézményéhez kapcsolódó kodifikáció, melynek eredményeként megszületett az Európai Parlament és a Tanács 2008/52/EK (2008. május 21.) irányelve a polgári és kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés egyes szempontjairól.¹¹

---

⁸ Czine Ágnes (2018): Tükörkép a bírói függetlenségről és pártatlanságról az Alkotmánybíróság gyakorlatában. In: Alkotmánybírósági szemle, 2018/2. szám, 2.

⁹ Az ENSZ által, a bírói magatartással kapcsolatban megfogalmazott „Bangalore-i Alapelvek” - mely afféle bírói etikai kódex – központi eleme a pártatlanság elve.

¹⁰ Id. részletesebben: Glavanits Judit, Wellmann Barna Bence (2020): Az alternatív vitarendezés helye a jogrendszerben. Dialóg Campus, Budapest.

¹¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2008/52/EK irányelve (2008. május 21.) a polgári és kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés egyes szempontjairól. Az Európai Unió hivatalos lapja. Magyar nyelvű

A közvetítésnek a magyarországi jogrendszerben jelenlévő jogági változatai közül polgári és közigazgatási jogviták rendezésére irányuló mediációról, büntetőjogi mediációról - büntető és szabálysértési ügyekben - beszélhetünk, illetve jelen van az egészségügyi mediáció, a gyámhatósági eljárásban folytatott közvetítői eljárás, valamint a választottbírói eljárás során lefolytatandó közvetítés is.

A polgári és közigazgatási jogviták rendezésére irányuló közvetítést a közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény (továbbiakban: Kvtv.) szabályozza¹², de ennek hatálya nem terjed ki a fent felsorolt más közvetítői eljárásokra, azok szabályait külön jogszabályokban rendezte a jogalkotó.

A Kvtv. 1. § (1) bekezdése szerint: „E törvény célja, hogy elősegítse a természetes személyek és más személyek személyi és vagyoni jogaival kapcsolatban felmerült azon polgári és közigazgatási jogviták rendezését, amelyekben a felek rendelkezési jogát törvény nem korlátozza.”

A Kvtv. a közvetítés fogalmát az alábbiak szerint határozza meg:

„2. § A közvetítés e törvény alapján lefolytatott olyan sajátos permegelőző vagy bírósági, illetve hatósági eljárás befejezését elősegítő, egyeztető, konfliktuskezelő, vitarendező eljárás, amelynek célja – összhangban az 1. § (1) bekezdésében foglaltakkal – a vitában érdekelt felek kölcsönös megegyezése alapján a vitában nem érintett, harmadik személy (a továbbiakban: közvetítő) bevonása mellett a felek közötti vita rendezésének megoldását tartalmazó írásbeli megállapodás létrehozása.”

Kiemelném a törvényi fogalom azon elemét, mely a közvetítői eljárás permegelőző illetőleg perelaterelő jellegét hangsúlyozza.

A Kvtv. hatálya alá tartozó közvetítői eljárások folyhatnak ún. „piaci alapon” működő mediátorral – akiket, és az őket foglalkoztató jogi személyeket vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságokat az Igazságügy Minisztérium által vezetett névjegyzékben¹³ tartják nyilván - a, illetőleg az Országos Bírósági Hivatal Elnöke által kijelölt bírósági közvetítőkkal - akikre vonatkozóan a Kvtv. különös rendelkezéseket ír elő.

A közvetítői eljárás lényeges alapelvek mentén zajlik, ezek a következők: önkéntesség¹⁴, közvetlenség, személyes jelenlét, titoktartás, a jövőre irányultság, és a felek egyenrangúságának elve. Magára a közvetítőre további alapelvek vonatkoznak, ezek pedig: a függetlenség, pártatlanság, semlegesség elve.

---

kiadás L 136/3. 51. évfolyam, 2008. május 24. Elérhető: https://epa.oszk.hu/00800/00878/01459/pdf/L_2008_136_0003_0008.pdf (letöltés: 2020. június 18.)

¹² Az eljárás jogi szabályozása körében megemlíteném a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.), mely a közvetítés igénybevételére ösztönző szabályokkal előtérbe helyezi a közvetítés perelaterelő jellegét.

¹³ A közvetítői eljárást folytató mediátorokat különböző közvetítői névjegyzékek – a különböző ágazati jogszabályok alapján - tartják nyilván.

¹⁴ A közvetítői eljárás igénybevételére kötelezés is lehetséges, de a kötelezés alapján csak arra kötelesek a felek, hogy közösen közvetítőhöz forduljanak és részt vegyenek az első közvetítői megbeszélésen – az önkéntesség elve miatt a szakmában vitatott ennek létjogosultsága.

Ezen elvek a magyar közvetítésről szóló főbb jogszabályokban – tanulmányomban e tekintetben csak a polgári és közigazgatási jogviták rendezésére irányuló mediációval és a büntetőjogi mediációval foglalkozom - az alábbiak szerint jelennek meg:

A Kvtv. 3. § - a értelmében: *„A közvetítő feladata, hogy a közvetítés során pártatlanul, lelkiismeretesen, legjobb tudása szerint közreműködjön a felek közötti vitát lezáró megállapodás létrehozásában.”*

A Kvtv. -ben a közvetítő függetlenségét illetőleg pártatlanságát - a 25. §-ban szabályozott részletes összeférhetlenségi szabályok biztosítják, melyek szerint a közvetítő nem járhat el többek között, ha valamelyik fél hozzátartozója, képviselője, vele munkaviszonyban áll, vagy egyébként az ügyben érdekelt, elfogult.

A Kvtv. 25. § (2) bekezdése szerint: *„A közvetítő köteles a feleket tájékoztatni arról a tényről, ha a felek bármelyikét a felkérést megelőző öt éven belül képviselte, vagy ha a felek bármelyikével munkaviszonyban, munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban, továbbá tagsági viszonyban állt a felkérést megelőző öt éven belül. Ha a felek a tájékoztatás alapján másként nem állapodnak meg, az ügyben a közvetítő nem járhat el.”*

A bírósági közvetítésre különös rendelkezések vonatkoznak az összeférhetlenség tekintetében, a Kvtv. 38/B. § (5) bekezdése szerint *„Az összeférhetlenségre vonatkozó szabályokat a bírák kizárására vonatkozó külön törvényben meghatározott szabályokkal együtt kell alkalmazni. A közvetítői eljárás során mint közvetítő nem járhat el az ugyanazon közvetítői eljárással érintett peres vagy nemperes bírósági eljárásban eljáró bíró.”*

A büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről szóló 2006. évi CXXIII. törvény (Bkvtv.) a 2. §. (1) bekezdése szerint *„A közvetítői eljárás a bűncselekmény elkövetésével kiváltott konfliktust kezelő eljárás, amelynek, célja, hogy a büntetőeljárást lefolytató nyomozó hatóságtól, illetve ügyésztől független közvetítő bevonásával – a sértett és a gyanúsított közötti konfliktus rendezésének megoldását tartalmazó, a bűncselekmény következményeinek jóvátételét és a terhelt jövőbeni jogkövető magatartását elősegítő – írásbeli megállapodás jöjjön léte.”*

A Bkvtv. 3. § (3) bekezdése szerint: *„A közvetítő feladata, hogy a közvetítői eljárás során pártatlanul, lelkiismeretesen, a szakmai követelmények szerint közreműködjön a megállapodás létrehozásában. A közvetítőnek tiszteletben kell tartania az eljárásban résztvevők méltóságát, és biztosítania kell, hogy a résztvevők egymással szemben is tisztelettel járjanak el.”*

Ebben a törvényben is (4. §) megjelennek az összeférhetlenségi szabályok, melyek szerint közvetítőként nem járhat el többek között az, aki a büntetőeljárásban gyanúsítottként, feljelentőként, sértettként, védőként, ezek segítőjeként, valamint bíróként, ügyészként, nyomozóhatóság tagjaként járt,

tanúként, tanú segítőjeként, szakértőként, szaktanácsadóként járt el, vagy ezek hozzátartozója, továbbá a pártfogó felügyelő sem, ha a gyanúsított vagy sértett valamely korábbi ügyében 3 éven belül eljár, vagy jelenleg is eljár.

3. A pártatlanság alapelveinek megjelenése a közvetítői eljárásban

3.1. A függetlenség, semlegesség, pártatlanság fogalmának elhatárolása a közvetítői eljárásban

Tanulmányom egyik központi kérdése, hogy vajon a közvetítői eljárásban mit jelent a pártatlanság? Előrevetítem, hogy álláspontom szerint a pártatlanság az adott ügyben a közvetítő semlegességének kifejeződése, megjelenése, mégpedig a közvetítői eljárásban részt vevő felek számára történő megmutatkozása az adott ügy szereplői, a felek, és magának az ügy tárgyának, a feltárt érdekvitának a vonatkozásában.

A közvetítői eljárásban a függetlenség egyrészt a közvetítő részt vevő felekkel szembeni önállóságát jelenti vagyis azt, hogy egyikőjükkel sem állhat kapcsolatban, és nem lehet a felekhez fűződő viszonyában semmilyen formában érdekelt, másrészt szervezeti-hatósági önállóságot jelent vagyis azt, hogy a közvetítő nem utasítható, nem befolyásolható (például a megkötött megállapodás tartalma vonatkozásában).

A közvetítő függetlenségét biztosítják az összeférhetetlenségi, kizárási szabályok a felekkel fennálló személyes vagy üzleti kapcsolat, a mediáció eredményéhez fűződő gazdasági érdek esetén, vagy ha a közvetítő valamely minőségben már eljár valamely fél ügyében - a bírósági közvetítői eljárás során, mint közvetítő nem járhat el az ugyanazon közvetítői eljárással érintett peres vagy nemperes bírósági eljárásban eljáró bíró -. Bizonyos esetekben, a felek hozzájárulása esetén a közvetítő a fentiek ellenére is eljárhat feltéve, hogy garantálni tudja, hogy függetlensége nem sérült és így pártatlanul képes a közvetítés folyamatát irányítani.

Kertész Tibor a *Mediáció a gyakorlatban* című művében tulajdonképpen belemossa a függetlenség elvét a pártatlanság fogalmába amikor úgy fogalmaz, hogy a pártatlanság egyrészt azt jelenti, hogy a közvetítő „...*egyik féllel sincsen kapcsolatban, nincsen befolyása vagy hatalma a felek vagy a végeredmény felett.*”¹⁵

A pártatlanság elve a közvetítő és a közvetítésben részt vevő feleknek a közvetítés folyamata alatti viszonyában értelmezhető, magával a közvetítővel szembeni magatartás -, vagy ha úgy tetszik szakmai etikai követelmény: a pártfogó felelősséggel tartozik a közvetítés folyamatáért – felügyeli, kézben tartja -, igazságosnak, tisztelettudónak, érzelmileg elfogulatlannak kell lennie – nem vonódhat be a felek konfliktusába -, elfogulatlan, előítéletmentes és részrehajlás

---

¹⁵ Kertész Tibor (2010): *Mediáció a gyakorlatban*, Bíbor Kiadó, Miskolc. 68. o.

nélküli magatartást kell tanúsítania. A mediátornak nemcsak pártatlannak kell lennie, pártatlanságáról a feleket is meg kell győznie, azaz pártatlannak is kell látszania az egész eljárás során és azt követően, a későbbiekben is.

A semlegesség elve azt jelenti, hogy a közvetítő a felektől egyenlő távolságot tartva közösen áll, a feleket egyformán segíti a mediációs folyamatban, nem sugall semmilyen utat vagy megoldást, a lehetséges megoldási lehetőségek vonatkozásában pedig előítélet- és értékítéletmentes –, értéksemleges, nincs véleménye, illetve, ha van is, azt semmilyen formában nem hozza a felek tudomására.

Kertész Tibor semlegesség alatt a pártatlanság bizonyos vonatkozását érti, a pártatlanság egyik vonatkozásában a közvetítő folyamattal szembeni felelősségét jelenti (a folyamatra és a felekre vonatkozik) míg a pártatlanság másik vonatkozása maga a semlegesség, mely a végeredménnyel (kimenettel) kapcsolatos¹⁶: *„A semlegesség a mediátornak azt a képességét jelenti, hogy minden félről képes azonos távolságot fenntartani, és a folyamatra tud koncentrálni. A semlegesség fogalma magába foglalja a mediátor azon képességét, hogy minden félnek egyenlő mértékben nyújt segítséget szükségletei feltárásában, és érdekei képviseletében, tehát a mediáció folyamatában való részvételében, de nem ad tanácsot a kimenettel kapcsolatban, és állást sem foglal.”*¹⁷

Összegzésképpen elmondható, hogy a függetlenség, pártatlanság, semlegesség egymással szorosan összefüggő elválaszthatatlan fogalmak - elvek, melyek egymás kiegészítésével, átfedésével, egyfajta egyensúlyban működve, nélkülözhetetlen elemei a közvetítői eljárásnak.

*„A függetlenség a külső hatástól védi a közvetítőt és a közvetítés folyamatát; a pártatlanság a közvetítő hatásától óvja a feleket; a semlegesség pedig a lehető legjobb megoldást bátyázza körül a közvetítő elfogultságával szemben. Nem elég függetlennek, semlegesnek és pártatlannak lenni, hanem annak is kell látszani a felek szemében. Nemcsak a közvetítő maga semleges és elfogulatlan, hanem a feleket is segíti abban, hogy igyekezzenek a vitás helyzetüket semleges és elfogulatlanul megítélni, már amennyire csak lehetséges ez a számukra. A közvetítőnek nem szabad, hogy bármilyen értelemben érdeke fűződjék a közvetítés eredményének eléréséhez és a folyamat sikerességéhez.”*¹⁸

---

¹⁶ Kertész i.m. 68. o.

¹⁷ Kertész i.m. 69. o.

¹⁸ Nagypál Szabolcs (2011): A közvetítés jogelmélete: a mediáció folyamata és alapelvei. In: JOG - ÁLLAM – POLITIKA III. évfolyam, 2011/2. szám, 52. o.

3.2. A bírói függetlenség elvének összevetése a különböző mediátorok vonatkozásában

A bírói függetlenség kapcsán tárgyalt úgynevezett szervezeti függetlenség, az államszervezeten belüli függetlenséget, a bírói hatalom többi hatalmi ágtól való elkülönülését, önállóságát jelenti. A szervezeti függetlenség a közvetítők vonatkozásában kisebb jelentőséggel bír, mivel a közvetítők tevékenységüket nem hatalmi ág részeként végzik. Ez annak ellenére igaz, hogy a közvetítés permegelőzési, perelterelési funkcióján keresztül kapcsolódik a bírói – igazságszolgáltatási hatalmi ághoz.

A közvetítő függetlensége elsődlegesen a bírói függetlenség személyi aspektusával vethető össze. A bírói személyi függetlenség azt jelenti, hogy a bíró ítélezése során nem utasítható, minden befolyástól mentesen működik. Ezt olyan garanciális szabályok biztosítják, mint az összeférhetetlenségi, együttalkalmazási, kizárási szabályok, vagy az automatikus szignálási rend. Ugyanezen elvárás a közvetítőkkel szemben is megfogalmazható, hiszen a közvetítőknek is befolyástól mentesen kell részt venniük a közvetítői eljárásban, a közvetítő sem utasítható. Ez a közvetítővel szembeni „szervezeti – hatósági függetlenség” - korábbiakban tárgyalt - követelménye.

Ugyanakkor a „piaci alapon működő közvetítők”, a büntető ügyekben közreműködő közvetítők, és a bírósági közvetítői eljárást lefolytató bírósági közvetítők vonatkozásában különbségek fogalmazhatók meg a „szervezeti-hatósági függetlenség” kapcsán.

Álláspontom szerint a „piaci alapon” működő mediátorok bizonyos értelemben „függetlenebbek”, mint a büntető ügyekben és a bírósági közvetítői eljárásban működő közvetítők. Bár tevékenységüket ellenőrizhetik és vizsgálat tárgyává tehetik (Kvtv. 17-21. §). a „piaci alapon” működő mediátorok szoros értelemben véve nem részei egy szervezetrendszernek, tevékenységüket önállóan, természetes személyként, avagy nem természetes személy jogalanyok alkalmazottjaként végezhetik, bár az alkalmazotti viszony vethet fel kérdéseket az utasíthatóság és az anyagi függés összefüggésében. Ezzel szemben a büntető mediációban „...a büntetőeljárást lefolytató nyomozó hatóságtól, illetve ügyésztől független közvetítő...”¹⁹ jár el, aki vagy a pártfogó felügyelői szolgálatként kijelölt szerv alkalmazottja, mint pártfogó felügyelő, vagy a pártfogó felügyelői szolgálatként kijelölt szervvel szerződésben álló ügyvéd. A bírósági közvetítésben működő közvetítők pedig kijelölt bírósági titkárként vagy bíróként, a bírói szervezetrendszer tagjaként mediálnak.

A közvetítői függetlenség elve „szervezeti – hatósági” értelemben tehát azt jelenti, hogy a közvetítő nem utasítható és nem befolyásolható, azonban az alkalmazotti, illetve szervezetrendszerhez kötött működés – álláspontom szerint - mégis csak feltételezhet függőségi viszonyt: az alkalmazotti viszony a

---

¹⁹ Bkvtv. 2.§. (1) bekezdés.

közvetítőben kialakíthat egyfajta megfelelni vágyást, teret kaphat a befolyásolhatóság. A bírósági közvetítő például, aki a bírósági szervezetrendszeren belül a mediálás mellett jellemzően bírósági titkárként (esetleg bíróként) is tevékenykedik a bírói hivatásra készülve, tulajdonképpen közvetlen kollégái közvetítésre utalt peres ügyeiben jár el bírósági közvetítőként. Ez mindenképpen kérdéseket vet fel, márpedig a közvetítői függetlenség alapvető követelménye, hogy mind a közvetítői eljárás megindításához szükséges döntésnek, mind a megkötendő megállapodás tartalmának meghatározása minden olyan befolyástól mentes kell hogy legyen, ami például abból eredhet, hogy a bírósági titkárként is tevékenykedő bírósági közvetítő meg akar felelni bíró kollégáinak vagy a statisztikának - melyben annak ellenére külön adat a megállapodással zárult eljárások száma, hogy minden képzésen hangsúlyos, hogy a közvetítői eljárás sikeressége nem a megállapodás létrejöttében áll, hanem már az is nagyszerű eredmény, ha az arra eddig képtelen felek között megindul a kommunikáció. E vonatkozásban a bírósági közvetítőnek saját személyiségének attitűdjével – az igazságügyi alkalmazottak általában eredmény orientáltak - is meg kell küzdenie, de mindez igaz a bírói függetlenség vonatkozásában is. Dr. Ficsór Gabriella: A bírói függetlenség szükségszerű kialakulása és tartalma című tanulmányában az alábbiak szerint fogalmaz: „*A bíró minden irányban akkor független, ha független mind lefelé a jogkereső közönséggel szemben, mind felfelé, az állam hatalmi tényezőivel szemben. Oldalirányban is függetlennek kell lennie, bírótársaival való viszonyában, végül befelé is, függetlennek kell lennie önmagától.*”²⁰

Amit a bíró tekintetében jogkereső közönségnek nevezhetünk, azt a közvetítő vonatkozásában a felek testesítik meg, a közvetítőnek pedig a felektől önállónak kell lennie, nem állhat velük semmiféle kapcsolatban, és nem lehet semmilyen formában érdekelt – e feltételeket a közvetítői eljárásban is az összeférhetlenségi és kizárási szabályok biztosítják.

3.3. A bírói pártatlanság elvének összevetése a közvetítőkkal szembeni pártatlanság követelményével

A bírói pártatlanság elve – mint ahogy a korábbiakban már megfogalmazásra került: a bíró magatartásával szemben támasztott igény, az előítéletmentesség és az elfogulatlanság, részrehajlás nélküliség követelménye. Gyakorlatilag a közvetítő pártatlanságának követelménye is ugyanezt jelenti: a közvetítőnek is elfogulatlan, előítélet- és részrehajlás mentes magatartást kell tanúsítania a közvetítés folyamatának irányítása közben.

---

²⁰ Ficsór Gabriella (2016): A bírói függetlenség szükségszerű kialakulása és tartalma. Debreceni Ítéletábrla 2016. 16. oldal. Elérhető: https://debreceniutelotabla.birosag.hu/sites/default/files/field_attachment/biroi_fuggetlenseg_1.pdf (letöltés: 2020. április 20.)

A közvetítőnek viszont úgy kell pártatlannak lennie – és ebben nyilvánul meg a semlegessége -, hogy nem gyakorolhat befolyást az elérendő eredményre, ezzel szemben a bírónak a bírósági eljárás során úgy kell pártatlannak maradnia, hogy döntenie kell az ügyben.

A bírói és közvetítői pártatlanság közös eleme, hogy megfelelő jogszabályi környezet biztosításával, pl. az összeférhetetlenségi szabályok megalkotásával garantálható az elv megfelelő érvényesülése.

A bíró és közvetítő pártatlansága vonatkozásában lényeges további közös pontként említhető az a követelmény, hogy egyikük esetében sem elegendő a pártatlanság létezésének pusztá ténye, ennek egyértelműen meg kell nyilvánulnia, jól láthatóan ki kell fejeződnie, azaz látszania kell ügyfelek irányában is, Kertész Tibor szerint ezt a közvetítő úgy érheti el, hogy „... az általa alkalmazott technikák következtében hiteles tud maradni a felek szemében, mert jól láthatóan nem elfogult”.²¹

4. A pártatlanság megkérdőjeleződéséhez vezető körülmények a bírósági közvetítői eljárásban

Számos körülmény, tényező vezethet a bírósági közvetítői eljárásban a pártatlanság elvének sérüléséhez, vagy csupán a felek általi anélküli megkérdőjelezéséhez, hogy a pártatlanság valóban sérült volna.

A pártatlanság már rögtön a folyamat elején, a felekkel való kapcsolatfelvételkor megrendülhet, azzal, ha valamelyik fél kifogásolja, hogy a bírósági közvetítő a másikkal lépett először kapcsolatba (a közvetlenség elve megköveteli, hogy a kapcsolatfelvétel, kevésbé formális módon történjen, pl. telefonon) ezért neki kell alkalmazkodnia az először megkeresett fél által választott időponthoz.

Érdeemes a telefonon, esetleg e-mailen való kapcsolattartás során kizárólag technikai jellegű kérdésekre - időpont egyeztetés - szorítkozni. Ha ugyanis a közvetítő az egyik féllel ennél bővebb témájú beszélgetésbe bocsátkozik, az visszaüthet, és kétséget ébreszthet a másik félben a bírósági közvetítő pártatlanságával szemben, legfőképpen akkor, ha a fél hivatkozik is a bírósági közvetítővel folytatott kommunikációjára. A kételkedés attól függetlenül megjelenhet, hogy a fél ferdíti-e a valóságot vagy sem.

A pártatlanság érvényesülését segíti, hogy a bírósági közvetítők nem ismerik a peres ügy részleteit, általában csak az alapügy tárgyát ismerik. Bár a felek ezt gyakran furcsállják, hamar túllendülnek azon-, hogy a közvetítő nem tanulmányozza át az alapügy iratanyagát. Emiatt nem alakulhat ki a közvetítőben semmiféle benyomás, ami a későbbiekben befolyásolhatná. Sajnálatos módon azonban előfordul – legfőképpen az eszköztelenség érzésével küzdő kezdő bírósági közvetítők esetében -, hogy nem tudnak ellenállni a kísértésnek és áttanulmányozzák az alapügy iratanyagát, esetlegesen még az ügyet delegáló

---

²¹ Kertész i.m. 68. o.

bíróval is megbeszélést tartanak, ami nemcsak pártatlanságukat, hanem – mint ahogy a korábbiakban láthattuk – függetlenségüket is megkérdőjelezi.

A pártatlanság érvényesülését segítheti az is, ahogy a közvetítői ülésen a felek és a közvetítő elhelyezkednek az asztalnál, a "kerek asztalnál", ami alakjánál fogva is azt hivatott szimbolizálni, hogy a felek egyenlők.²² A feleknek egymástól egyenlő távolságra kell leülniük, mégpedig úgy, hogy a bírósági közvetítő is mindkét féltől azonos távolságra helyezkedjen el, mert, ha véletlenül valamelyik félhez közelebb húzódik, az a másik félben rögtön lecsapódik, és elindíthat egy folyamatot, mely a pártatlanság látszatának elvesztéséhez vezethet.

Érdekes a jegyzetelés kérdése is, nem érdemes túlzásba vinni. A feleknek fontos a szemkontaktus fenntartása, melynek során szintén oda kell figyelni az egyenlőségre, a szemkontaktus ugyanolyan tartamú fenntartására. A jegyzetelés során a fél úgy érezheti, hogy a bírósági közvetítő nem is igazán figyel a mondatjára, lekötik a saját jegyzetei, és ha a közvetítő a másik fél mondatja során kevesebbet jegyzetel és többet tartja a szemkontaktust, pártatlansága biztosan megkérdőjeleződik.

Azt, hogy melyik fél kezdi az úgynevezett „megszakítás nélküli időt”²³, a bírósági közvetítő dönti el, a választásának szempontjait – én például a keresetet benyújtó félnek adom meg ezt a lehetőséget - azonban közölnie kell a felekkel, és azt is fontos hangsúlyoznia, hogy a másik fél is ugyanolyan tartamban fejtheti ki gondolatait-megszakítás nélkül.

A közvetítőnek ugyanígy azt is világossá kell tennie, hogy amennyiben „külön beszélgetésre”²⁴ fog sor kerülni valamely féllel, akkor a másik félnek ugyanúgy, akár ugyanolyan időtartamban lehetősége lesz ugyanerre. A külön beszélgetések során a mediátornak lehetősége lesz olyan információkhoz is hozzájutnia, amit a fél esetleg nem kívánt elmondani a másik fél előtt, esetleg kimotozhatja a felet berögződéseiből – azonban ebben a rendkívül érzékeny helyzetben a közvetítőnek különösen figyelnie kell a pártatlansága megőrzésére, és pártatlansága láthatóságának fenntartására, ugyanis biztos lehet abban, hogy a külön beszélgetés alatt a folyosón várakozó másik fél összeesküvés elméleteket gyárt a közvetítő és a benn lévő fél szövetkezéséről, de a külön beszélgetésen részt vevő fél és érezheti úgy, hogy itt az alkalom, hogy a saját oldalára állítsa a bírósági közvetítőt.

Gyakran megesik, – legfőképpen a felek érzelmileg felfokozott állapotában, – hogy a felek figyelmen kívül hagyják a bírósági közvetítő által az eljárás elején ismertetett magatartási szabályokat. Persze fontos, hogy a felek az egész közvetítői eljárás során mindvégig megadják egymásnak a tiszteletet, ebben az esetben azonban mégsem érdemes azonnal rendre utasítani a rendbontó felet, nem

---

²² Pont úgy, mint Artúr király kerekasztala Camelot várában.

²³ A közvetítői eljárás első szakasza, melyben mindegyik fél megszakítás nélkül előadja gondolatait az eljárás tárgyát képező vitáról, konfliktusról.

²⁴ Bármelyik fél és a közvetítő is kezdeményezheti az ún. „külön beszélgetést”, mely során a közvetítő külön, a másik fél jelenléte nélkül leül valamely féllel.

szabad leszidni, kritizálni, hibáztatni, mert ez ellenállást kiváltva azt az érzetet keltheti benne, hogy a bírósági közvetítő a másik fél oldalán áll.

A fél részéről való ellenállás a folyamat során különböző módokon jelenhet meg: előfordulhat a bírósági közvetítő hozzáértésének kétségbe vonása, az egész közvetítői eljárás létjogosultságának megkérdőjelezése, de megtörténhet az is, hogy a fél egyszerűen kivonja magát a beszélgetésből, és távolságot tart az egész folyamattól. Ezekben az esetekben nem helyes, ha a bírósági közvetítő megpróbálja erőszakkal elmozdítani az ellenállásba vonult felet fedezékéből, esetleg szemére veti, hogy magatartása a mediációs folyamat elakadásához vezet, mivel ezzel megrendíti a fél folyamat iránti - valószínűleg amúgy sem mély - elhivatottságát, és azt a látszatot kelti, hogy a bírósági közvetítő a másik, együttműködőnek tartott fél pártján áll.

Kertész Tibor nagyszerűen megfogalmazta, hogy ilyen esetekben, mi is a közvetítő feladata: *„Nem az a dolgunk, hogy rákényszerítsük a feleket a mediáció folyamatában való részvételre, és ellenállásuk feladására, hanem az, hogy megértsük az ellenállás okát, lehetővé tegyük az ellenálláshoz vezető okok elmondását, kibeszélését. Az elakadáson a helyzet megértése fog segíteni, és a felek képessé tévése a folyamatban való részvételre. ne „erővel”, hibáztatással, hanem megértéssel, egymás érzelmeinek tudomásul vételével, és elismerésével, képessé tévéssel forduljunk az ilyen helyzetek felé.”*²⁵

A pártatlanság elvének érvényesülése szempontjából sarkalatos pont, hogy a bírósági közvetítőnek ki kell lépnie a hivatása – igazságügyi alkalmazott, bíró – bírósági közvetítő szerepén túl végzett munkája során magáévá tett attitűdjeiből, mely arra késztetné, hogy az ügy uraként viselkedve, döntőbíróként, illetve akár csak jogászként jogi tanácsot²⁶ adva, vagy éppen kimeneteli lehetőségeket sugalmazva bele folyják a felek konfliktusába, ahelyett, hogy középen állva csak és kizárólag a folyamatot irányítaná. A lehető legfontosabb mind a pártatlanság elve, mind az egész folyamat szempontjából, hogy a bírósági közvetítő ne adjon semmiféle tanácsot. Mint ahogy Kertész Tibor fogalmaz: *„A folyamattal való elégedettség akkor jelentkezhet, ha a felek megfelelő lehetőséget kapnak álláspontjaik kifejtésére, a mediátor megőrizte pártatlanságát, nem adott tanácsot, javaslatot, és nem fogalmazott meg véleményt a vitával kapcsolatban”*²⁷

Leszögezhető tehát, hogy a bírósági közvetítői eljárásban a bírósági közvetítő nem dönt a felek helyett, azonban előfordulhat, hogy a felek számára nem állnak rendelkezésre azok az információk, amelyek a döntéshez, a megoldási lehetőségek kimunkálásához szükségesek. Ebben az esetben kézen fekvő lehet a felek számára, hogy az általuk is ismertén, egyébként jogászként tevékenykedő bírósági közvetítőtől kérnek jogi tanácsot, vagy egyéb tanácsot. Ehelyett a bírósági közvetítő felekkel közösen ötletelhet a tekintetben, hogy a lehetőségek

---

²⁵ Kertész i.m. 199. o.

²⁶ Emellett a bírósági közvetítőnek felelősséggel tartozik a tekintetben, hogy a megkötött megállapodás ne legyen jogellenes.

²⁷ Kertész i.m. 196. o

kidolgozásához, vagy a választáshoz szükséges, ám hiányzó információkat kitől szerezzék meg. További problémát vet fel, ha a fél ügyvédje esetleg más tanácsot ad, mint a bírósági közvetítő, ez a helyzet azonnal konfliktust teremt a fél és a bírósági közvetítő között, a bizalom megrendül, a bírósági közvetítő pártatlansága megkérdőjeleződik a félben, mely helyzet rendezésére valószínűleg csak egy külön beszélgetés során kerülhet sor.

Előfordulhat az is, hogy valamelyik fél dominálni akar az eljárásban, vagy éppen a bírósági közvetítőt manipulálva, megpróbálja annak tanácsát, véleményét kierőszakolni, vagy a másik felet befeketítve, a saját oldalára állítani. Nagyon fontos, hogy a bírósági közvetítő felismerje, hogy a fél „játszmázik”, és azon kívül maradva, a rendelkezésére álló mediációs szakmai eszközökkel azt hárítsa. A fél leginkább akkor fog magatartásán változtatni, ha megérti, hogy a bírósági közvetítő nem dönt az eljárásban, pártatlanságát mindenek felett megőrizve, csak a folyamatot irányítja, így nincs értelme őt a saját igazáról meggyőzni.

Házasság felbontása tárgyában folyó bírósági közvetítésekben szerepe lehet a nemi arányok egyenlőtlenségének is. A bírósági közvetítő vagy férfi vagy nő, így a házaspár valamelyik tagjával karöltve többséget képvisel, mely a másik félben felvetheti azt a képzetet, hogy az ellenkező nemű mediátor összefog a másik féllel ellene. Ehhez hasonlóan problémát jelenthetnek a kulturális különbségek is, például egy muzulmán vallású férfi a nőnemű bírósági közvetítőt nem feltétlenül fogja elfogadni. Ebben a helyzetben megoldást jelenthet a vegyes nemű közvetítőkkel folytatott vegyes páros mediáció.

A pártatlanság azon aspektusával, mely az eljárás végkimenetelére, a megoldásra vonatkozik, azaz a semlegességgel kapcsolatban a bírósági közvetítő személyéhez – legfőképpen az érzelmeihez - fűződően is felmerülhetnek problémák. A bírósági közvetítő semlegességének elvesztése felmerülhet magával az üggyel, az ügy tárgyával kapcsolatban, vagy kötődhet valamely félhez, vagy pusztán a fél személyéhez - például ellenszenves a bírósági közvetítőnek – vagy a fél véleményéhez. A bírósági közvetítővel szemben alapvető követelmény, hogy értéksemleges legyen, saját világképét félre kell tennie, nem formálhat, illetve közölhet véleményt az üggyről, a megoldási lehetőségekről, semmiképpen sem vonódhat be érzelmileg. Ha a bírósági közvetítő teret enged saját értékrendjének, az elhomályosítja érzékelését és ítélőképességét, illetve elveszítheti képességét a mediációs módszertan megfelelő technikáinak alkalmazására. A bírósági közvetítő nem kapcsolódhat valamelyik fél, általa helyesnek vélt álláspontjához semmilyen formában, még az utaló vagy sugalmazó kérdés bevetése is megakaszthatja a folyamatot.

Meglehetősen durva megsértése a semlegesség (pártatlanság) elvének, ha a közvetítő nemcsak kifejezésre juttatja saját értékrendjén alapuló véleményét, hanem megpróbálja valamely felet vagy esetleg mindkettőt a saját álláspontja mellé állítani. Ez teljességgel elfogadhatatlan, súlyos hivatásetikai vétség, és természetesen megkérdőjelezi a bírósági közvetítő szakmai alkalmasságát is.

5. Esettanulmányok a pártatlanság megkérdőjelezhetőségének körében

5.1. A mediátor szerepének tudatosítása

Az első bemutatott ügyben a felek házastársak, három gyermekük van. A bírósági per a házasság felbontása, és a szülői felügyelet rendezése iránt folyik, az eljárás önkéntes közvetítói eljárás. A feleknek 3 közös gyermeke született. Az apa hagyta el házastársát, ami az anyát „váratlanul” érte, azóta mindkét fél új párkapcsolatban él. A gyermekekkel való apai kapcsolattartást valamely módon kialakították, azonban számos probléma felmerült, csak nagy nehézségek árán tudják működtetni a felek, konfliktusuk fő tárgya az apai kapcsolattartás és ezzel összefüggésben a gyermek tartásdíj mértéke.

Az apa már a folyamat korai szakaszában külön beszélgetést kezdeményez, mely során a bírósági közvetítőt megdicséri, egyértelműen kifejezi a munkájával szembeni elégedettségét és elismerését. Az anyát negatív jelzőkkel illeti, igyekszik a bírósági közvetítő előtt, kedvezőtlen színben feltüntetni, erre igen komoly erőfeszítéseket tesz. Az apa azt is előadja, hogy úgy érzi a bírósági közvetítő „anya-párti”, ennek ellenére nem akar másik bírósági közvetítőt.

Az apa az eljárás későbbi szakaszában, egy telefonos időpont egyeztetés kapcsán megjegyzi: „Már nagyon sokat puhítottuk, mindjárt célt érünk.” – mintegy cinkosának, szövetségesének tekintve a bírósági közvetítőt szinte átkacsint a telefonon.

Ebben az ügyben az apa egyértelműen azért kér külön beszélgetést, hogy a bírósági közvetítő szimpátiáját elnyerje, és segítse az ügyét, mert bár tudja, hogy a bírósági közvetítő nem dönt az ügyben, mégis azt hiszi, hogy valamiféle befolyással bír. Azzal, hogy az apa megkísérli a bírósági közvetítőt a saját oldalára állítani, egészen egyértelműen megmutatkozik, hogy mihez vezet, ha valamely félben nem sikerül tudatosítani, hogy mi a bírósági közvetítő pontos szerepe, azaz, hogy a bírósági közvetítő nem dönt és nincs befolyása az ügyben, annak ellenére, hogy a bíróság épületébe érkezett, és egy bíróságon dolgozó alkalmazott jár el, a ráadásul „bíróságának” nevezett közvetítói eljárás során. Az apában nem rögzült a bírósági közvetítőnek a folyamatban játszott szerepe, úgy érzi, hogy a bírósági közvetítőt megnyerheti magának, és erre komoly erőfeszítéseket is tesz.

Az apa számára egyértelművé kell tenni, hogy kísérletével – melyben a bírósági közvetítőt maga mellé kívánja állítani – súlyosan veszélyezteti a pártatlanság elvének megvalósulását, és ezzel az egész folyamatot, és amúgy sincs semmi értelme, mivel nem a bírósági közvetítő fog dönteni.

Ebben az esetben az apa kifejezi, hogy úgy érzi, a bírósági közvetítő „anya párti”. Ez valószínűleg a jelen lévők nemi arányának egyensúlytalanságából fakad, az apa úgy látja, hogy hátrány érheti az által, hogy a bírósági közvetítő, mint női közvetítő az anyával, mint nővel esetleg ellene összefog. Ennek ellenére az apa

nem akar másik közvetítőt, ugyanis már túl sok munkát fektetett a közvetítő „átállításába”, maga oldalára állításába. E tevékenységében talán szerepet játszik az is, hogy fél attól, hogy ha nem nyeri meg magának a női közvetítőt, az a másik oldalára áll.

Ezen nemi vonatkozás orvoslására megoldást jelenthet egy férfi kolléga bevonása az ügybe, páros közvetítésben a nemi arányok kiegyensúlyozása.

5.2. A gyengébb fél erősítése

A második ismertetett eset arra mutat rá, hogy a mediátor nem feltétlenül egyenlő mértékben nyújt segítséget mindkét félnek, ahogy azt a semlegesség elve megkívánná.

A szülői felügyelet rendezésére irányuló perben kötelező közvetítői eljárás elrendelésére kerül sor. A felek nem éltek házasságban, rövid élettársi kapcsolatuk során egy gyermekük született. Az apa szemmel láthatólag határozottabb fellépésű, megjelenésében, testi adottságaiban is erőt sugároz, megnyilvánulásában már – már flegma, mely hangsúlyosabban érvényesül az anya halk szavúsága, visszahúzódo viselkedése mellett. Az anya jóformán alig akar megszólalni, úgy tűnik, hogy zavarban van, mivel az apa előtt kell beszélnie, szemkontaktust az apával, és a bírósági közvetítővel is nehezen tart. Ezen jeleket látva, és beazonosítva az anyának apával szembeni alárendelt helyzetét, a bírósági közvetítő külön beszélgetést kezdeményez az anyával. A külön beszélgetés igazolja azon feltevést, hogy valóban az anya a gyengébb fél – családjogi esetekben ez általában a nőkre igaz –, határozottan fél a másik féltől, és sajnos felmerül annak lehetősége is, hogy az anya az apával való férfi – nő kapcsolatában bántalmazást szenvedett el.

Az ilyen esetekben a közvetítő semlegessége kicsit más megvilágításba kerül, nem tudja egyformán ugyanazt a segítséget nyújtani mindkét félnek a folyamat során, hiszen a gyengébb fél nem képes maga mellett kiállni, a saját érdekeit képviselni, szükségletei, érdekei feltárása során nem tud megfelelő hatékonysággal működni, nagyobb segítségre szorul, mint a másik dominánsabb, erősebb fél. Ezt a többlet segítséget a közvetítő azonban nem a gyengébb fél mellé állással, számára tanácsok adásával nyújtja, hanem a pártatlanságát a továbbiakban is szem előtt tartva, egyéb eszközökkel támogatja, erősíti a másik felet - az erősebb fél egyidejű visszafogása mellett -, segítséget nyújt számára a folyamatban való hatékonyabb részvétele érdekében. Ezen segítség nyújtás eszköze lehet a több idő biztosítása, több kérdés feltétele.

Amennyiben felmerül a bántalmazás, a közvetítői eljárás azonnali befejezésének a lehetősége is felmerül, mivel a mediáció eszközei lehet, hogy már nem alkalmasak a felek közötti nagyfokú erőegyensúlytalanság kezelésére. Szélsőséges esetben, ha az eljáró bírósági közvetítő nem ismeri fel a jeleket, még az is felmerülhet, hogy az erősebb fél a közvetítői eljárás során gyakorolt további megfélemlítéssel viszi bele a gyengébb felet egy aránytalan, a gyengébb fél

számára hátrányos megállapodás megkötésébe. A gyengébbként aposztrofálható felekre jellemző az is, hogy a perben eljáró bíró negatív megítélésétől való félelem tartja benn a bírósági közvetítői eljárásban, és köt megállapodást. A közvetítő felelőssége, hogy ezeket a méltatlan helyzeteket felismerje, és kezelje, egy efféle „... látszatmegegyezés ugyanis egy újabb, esetleg még hatalmasabb viszály alapjait rakhatja le.”²⁸

5.3. A mediátor érzelmi bevonódása

A harmadik ismertetett eset arra mutat rá, hogy a bírósági közvetítő érzelmi bevonódása végül, hogyan vezet a mediációs eljárás kudarcához, miután az egyik fél konkrétan megfogalmazza, hogy a közvetítő a pártatlanságát elveszítette, és a maga részéről a közvetítői eljárást befejezettnek nyilvánítja, anélkül, hogy az eljárás során a felek kommunikációjukban közelebb kerültek volna egymáshoz.

A szintén családjogi ügyben, az anya nyújt be keresetet a házasság felbontása és szülői felügyelet rendezése iránt. Az anya akadályozza a közös gyermekkel való apai kapcsolattartást, és egyértelműen felismerhető, hogy elidegenítő magatartást tanúsít az apa vonatkozásában. A bírósági közvetítő érzékeli az anya elidegenítő magatartását, felsejlik előtte a gyámhivatalnál végzett korábbi munkája, ahol számtalanszor találkozott ezzel a jelenséggel, így kialakul benne a vágy, hogy az anyát „jobb útra térítse” – így olyan kérdéseket tesz fel, mellyel utal arra, hogy az anya magatartása nem helyénvaló, sőt árt a gyermekének is. A bírósági közvetítő javasolja a feleknek, hogy közösen forduljanak gyermekpszichológushoz, titkon bízva abban, hogy a szakember majd jobb belátásra téríti az eltévedt anyát.

A bírósági közvetítő az ügybe mélyen bevonódik érzelmileg. Érintettsége megfigyelhető, korábbi munkája során találkozott már ugyanezzel a problémával, amelyről jól kialakult véleménye van. Erős ellenszenvet érez az anya iránt, és áldozatként szeretné megsegíteni az apát -. A bírósági közvetítő elveszti a fókuszot, a közvetítői eljárás célját szem elől tévesztve, mintegy kilépve a közvetítői eljárás kereteiből, megpróbálja „megjavítani” az anyát, hamisan ringatva magát abba a tévképzetbe, hogy ezzel elvezeti a feleket a mediációs eljárás sikeréig.

A bírósági közvetítő nem volt értéksemleges, saját értékrendszere, világnézete által befolyásolva elvesztette az ítélőképességét, és ezáltal azon képességét, hogy megtalálja a mediációs módszertan megfelelő eszközeit, és azokat a közvetítői eljárás sikere érdekében alkalmazza. A bírósági közvetítő bár nem nyíltan, de a kérdéseivel, javaslatával közvetett módon mégis kifejezésre juttatta véleményét, a saját álláspontját, melynek óhatatlan következménye volt, hogy a fél (az anya) bizalma a bírósági közvetítő pártatlanságában, és talán az egész közvetítői eljárásban megrendült.

---

²⁸ Nagypál i.m. 49. o.

A bírósági közvetítő itt elbukott, de a feladat nagy: „... egyensúlyt kell ugyanis tartania a közvetítőnek magában, hogy az igazságérzete és a háttérben lévő saját hagyományai miatt ne adja át magát a föltoluló pártos - akár baráti, akár pedig ellenséges - érzelmek sodrásának.”²⁹

6. Összegző gondolatok

Tanulmányomban azon okokat igyekeztem feltárni, ismertetni, amelyek elvezethetnek a bírósági közvetítői eljárásban a pártatlanság megkérdőjelezéséhez a bírósági közvetítői eljárásban. Alapvető kérdés, illetve probléma, hogy a bírósági közvetítői eljárásban eljáró bírósági közvetítők a bíróságon dolgoznak bírósági titkárként vagy bíróként különféle ügyszakokban, amellett, hogy bírósági közvetítőként is tevékenykednek. A bírósági titkár is a bírói hivatásra készül jellemzően –, de pusztán a jogász szakma egészen másfajta attitűdöket kíván, illetve alakít ki az emberben, mint amit a mediációs szakma megkíván. A bíró, jogász általában dönt az ügyekben, de még ha nem is, mindenképpen állást foglal, érvel, harcol az álláspontja mellett, vagy éppen tanácsot ad. Mindezek egy közvetítői eljárás során elfogadhatatlanok, de a valószínűleg hosszú éveken át kialakult, sőt a bírói hivatást választók személyiségére általában jellemző habitustól, viselkedésmódtól nagyon nehéz elszakadni. Ha úgy tetszik más személyiséget kell felölni, és erre a bírósági közvetítőnek nagyon tudatosan treníroznia kell magát. Az eljárás minden pillanatában emlékeznie kell arra, hogy a közvetítői eljárásban nem döntőbíróként, csupán a folyamat irányítójaként működhet.

Mindezt azonban nemcsak a bírósági közvetítőben kell rögzíteni, az eljárásban részt vevő felekben való tudatosítása alapvető fontosságú, ugyanis, ha a félben nem tisztázott a bírósági közvetítő pontos szerepe, megkísérelheti a közvetítőt a saját oldalára állítani, a mediációs eljárást esetleg a másik fél elleni további harcként felfogva, kialakulhat benne az a téves nézet, hogy úgy „nyerhet”, ha a bírósági közvetítőt meggyőzi igazáról, ezzel ásva alá a pártatlanság elvét.

Megoldást jelenthetne, ha a bírósági szervezetrendszeren belül csak olyan bírósági közvetítők tevékenykednének, akiknek a munkakörében kizárólag a bírósági közvetítés szerepel, így nem kellene különböző szerepnek megfelelniük, szakmai személyiségüket váltogatniuk, jobban elmélyedhetnének a mediációs szakma módszertanában, és mivel nem a bírói hivatásra készülnek, és talán a bírók közvetlen kollégáinak nem lennének tekinthetők, mindez a függetlenségi anomáliákra is megoldást jelenthetne. Figyelemmel arra, hogy a bírósági titkárok közül manapság már nem mindenki akar bíró lenni, bizonyára lennének olyanok, akik örömmel állítanák magukat teljes valójukban a bírósági közvetítés szolgálatába.

---

²⁹ Nagypál i.m. 53. o.

Szintén nagy problémakör az érzelmi érintettség kérdése, hogy a bírósági közvetítő távol tudja magát tartani, mind az ügytől, mind a felektől, értéksemlegességét, pártatlanságát az eljárásban mindvégig meg tudja őrizni.

Tudomásul kell venni, hogy a bírósági közvetítő is, mint ember, érző lény, kialakult világgéppel, értékrendszerrel érkezik a közvetítői szobába, és az ebből való kilépés igazi kihívást jelenhet számára. Mindezekre tekintettel a bírósági közvetítőnek állandóan dolgoznia kell a pártatlanságán, tudatosan figyelnie kell arra, hogy saját érzelmeit az ajtón kívül hagyva a pártatlansága, semlegessége ténylegesen megvalósuljon, de ügyelnie kell arra is, hogy pártatlannak is látszódjon, mely utóbbiban segítségére van a jogszabályi környezet, az összeférhetlenségi szabályok.

Nagyon fontos, hogy a bírósági közvetítő megfelelő önismerettel rendelkezzen, tisztában legyen saját értékrendszerével, viselkedésmódjaival, válaszreakcióival, gyengeségeivel – és vállalja önismeretének fejlesztését, akár egyénileg, akár a bírósági szervezetrendszer által támogatottan, például önismereti képzéseken való részvételével.

A bírósági közvetítőnek képesnek kell lennie arra, hogy felismerje és fel is vállalja saját elfogultságát, annak érdekében, hogy a pártatlanság elve teljesüljön, és az ügy másik bírósági közvetítőre kerüljön átosztásra. Amennyiben a kizárás mégsem szükséges, egy másik bírósági közvetítő bevonása, és az eljárás páros mediációban folytatása segíthet a bírósági közvetítőnek érzelmei kezelésében. A családjogi ügyekben, a nemek aránytalanságának felmerülése esetén, szintén a páros, a vegyes páros mediáció alkalmazása tűnik a legjobb megoldásnak.

A mediációs módszertan elmélyült ismerete, és megfelelő alkalmazásának képessége alapvető fontosságú, mint láthattuk egy rosszul feltett kérdés is vezethet a pártatlanság megkérdőjelezéséhez, sőt az egész közvetítői eljárás kudarcba fulladásához. A megfelelő szakmai felkészültség a bírósági közvetítőhöz kötődik, fontos, hogy kialakuljon benne egy belső igény, hogy tudását, módszertani ismereteit fejlessze, de szükséges, hogy ehhez kívülről is megkapja a megfelelő támogatást: lehetősége legyen szakmai képzéseken, továbbképzéseken, konferenciákon való részvételre, a szakmai anyagok elérhetőek legyenek számára, sor kerüljön – afféle kontrollként - szakmai megbeszélésekre, szupervíziókra, valamint a kezdő bírósági közvetítő tekintetében további igény, hogy szakmai biztonságuk megszerzéséig lehetőségük legyen páros mediáció során, egy tapasztaltabb bírósági közvetítő közreműködésével elmélyedni a mediációs szakma - mely a bíróihoz hasonlóan szintén hivatás – szépségeiben és kihívásaiban.

Felhasznált irodalom

- 1) Badó Attila (2017): A bírói függetlenség egyes garanciális elemeinek összehasonlító vizsgálata. MTA Doktori értekezés. Szeged, 2017. Elérhető: http://real-d.mtak.hu/1072/7/dc_1469_17_doktori_mu.pdf
- 2) Barkóczi Dávid (2015): Justitia, az igazságosság istennője - Az istennő alakja és ábrázolása a mitológiában és a jogtörténetben. In: JOGHISTÓRIA Az ELTE Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszék Tudományos Diákkörének Hivatalos Folyóirata, XIX. évfolyam, 3. szám (2015. március). Elérhető: https://majt.elte.hu/media/8c/7d/7ff0485c431ffa89c4fbd3d2d9d1e30f22ec90a2de5775a9a299e2e4869/MAJT-joghistoria_201503.pdf
- 3) Czine Ágnes (2018): Tükörkép a bírói függetlenségről és pártatlanságról az Alkotmánybíróság gyakorlatában. In: Alkotmánybírósági szemle, 2018/2. Elérhető: <https://abszemle.hu/tukorkep-a-biroi-fuggetlensegrol-es-partatlansagrol-az-alkotmanybirosag-gyakorlataban/>
- 4) Ficsór Gabriella (2016): A bírói függetlenség szükségszerű kialakulása és tartalma. Debreceni Ítéltábla 2016. 16. oldal. Elérhető: https://debreceniitotabla.birosag.hu/sites/default/files/field_attachment/biroi_fuggetlenseg_1.pdf
- 5) Glavanits Judit, Wellmann Barna Bence (2020): Az alternatív vitarendezés helye a jogrendszerben. Nemzeti Közszerológiai Egyetem, Budapest.
- 6) Kertész Tibor (2010): Mediáció a gyakorlatban. Bíbor Kiadó, Miskolc.
- 7) Nagypál Szabolcs (2011): A közvetítés jogelmélete: a mediáció folyamata és alapelvei. JOG - ÁLLAM – POLITIKA III. évfolyam, 2011/2. szám. pp. 43-63. Elérhető: <https://dfk-online.sze.hu/images/J%c3%81P/2011/2/Nagyp%c3%a1l.pdf>
- 8) Salgó Nóra (2018): A bírói függetlenség összehasonlító megközelítésben. Comparative Law Working Papers, Volume 2, No. 1. 2018 – Hallgatói különszám. Elérhető: http://oji.u-szeged.hu/web2/images/stories/salgo_fuggetlenseg.pdf

AZ AGRESSZÍV KOMMUNIKÁCIÓ ÉS ANNAK KEZELÉSE A MEDIÁCIÓS ELJÁRÁS SORÁN

Sulymosi Zsuzsanna¹

Absztrakt

A bírósági mediátor szobában a - bírósági tárgyalóval ellentétben - pánikgomb nincs, így akár a másik ügyfél, akár a mediátor ellen irányuló agresszív fellépést a mediátornak kell kezelnie, megakadályoznia, abban segítségre nem számíthat. A bírósági mediátorok talán abból a szempontból vannak jobb helyzetben, mint más közvetítők, hogy a mediációs szobák a bíróság épületében helyezkednek el, ezért a bíróság épületébe belépőket a belépéskor a biztonsági őrök átvizsgálják, ekként szűrő-, vágóeszköz már a mediációs szobába elvileg nem kerülhet, azonban a testi erőszakot és a verbális agressziót előzetesen kiszűrni nem lehet. A mediációs eljárásnál azért is fontos az agresszió megfelelő kezelése, mert az ügyfélnek aktívan részt kell vennie saját problémája megoldásában. A jelen tanulmányban a szerző az agresszió típusait, majd lehetséges okait mutatja be, végül kitér annak mediáció során történő kezelésének ajánlott módozataira.

1. Az agresszióról általában, az agresszió típusai:

Az agresszió kultúránként, társadalmanként eltérő megítélésű és elfogadott szintje is eltérő. Az agresszió és annak elfogadott szintje az utóbbi évtizedekben sokat nőtt, megnyilvánulási formái pedig egyre szélsőségesebbek lettek. A mindennapi életben felgyülemlett stresszt, feszültséget, szorongást megfelelő mederbe terelni, vagy levezetni nem tudó emberek, gyerekek agresszívvé válhatnak. A vágyak, álmok szintje, igénye egyre nő, azonban megvalósításukhoz nem mindig állnak rendelkezésre a megfelelő erőforrások. Ez frusztrációhoz vezet, csalódottság érzést kelthet, az egyre többször jelentkező nyugtalanság és feszültség pedig előbb-utóbb utat keres magának, kitör.² Az agresszió meghatározása nem könnyű feladat. A definíciója a természet-, és társadalomtudományokban folyamatosan változik, mivel annak megnyilvánulási formája is egyre változatosabb. Többféle agressziókutatás, különböző szempontok alapján az agresszió többféle definícióját és csoportosítását alakította ki.

Az agresszió a latin 'agressio' szóból ered, jelentése támadás. Ranschburg Jenő definíciója szerint agresszió minden olyan szándékos cselekvés, amelynek

---

¹ dr. Sulymosi Zsuzsanna, polgári ügyszakos bíró, bírósági mediátor

² Vekerdy Tamás (2017): Belső szabadság, Kulcslyuk, Budapest., 11-67.o.

indítéka, hogy valakinek testi, vagy lelki kárt, sérelmet, fájdalmat okozzon.³ Az agresszió erőszakos cselekmény. Az agresszív ember nem tartja tiszteletben a másik embert, annak fizikai határait is beleértve, mindenképp dominanciára törekszik.

Attól függően, hogy az agressziót mely tudományterület vizsgálja, más-más magyarázattal szolgálnak kialakulásának okaival kapcsolatban.

A biológiai kiindulású elméletek főként genetikai (neurokémiai, endokrinológiai) tényezőkkel magyarázzák az agresszív cselekvést, és kezelésükre gyógyszeres, vagy műtéti beavatkozásokat ajánlanak. Az agressziót az agy működésének megértésével próbálják magyarázni. A szociológiai kiindulású elméletek inkább a társadalmi, és kulturális hatásokban keresik az agresszív magatartások magyarázatát, és megoldását is a társadalmi környezet formálásában látják. A pszichológiai elméletek a legszínesebbek. A pszichoanalitikus megközelítés szerint az agresszió velünk született ösztön, ezért annak megnyilvánulása elkerülhetetlen, van, hogy elfojtás alá kerül, de adott esetben le is vezethető. Freud pszichoanalitikus elmélete szerint, amikor egy személy akadályozva van céljai elérésében, a frusztrációja agresszivitást szül, mellyel az egyén megsérti, megsebesíti a céljai elérését akadályozó személyt. A frusztrációs hipotézis szerint az egyén törekvéseinek, céljainak útjában álló külső vagy belső akadályokkal való találkozás, a célok elérésének megghiúsítása váltja ki az agresszív viselkedést. A harag, agresszió kiváltója lehet valami fontos tárgy, vagy személy elvesztése, ezzel együtt az önbecsülés csökkenése, vagy elvesztése, vagy valamilyen egyéb frusztráció. A megoldást a gondolatok átszuktúrálásában, alternatív cselekvési stratégia meghatározásában látják.⁴

A viselkedés-lélektani elmélet hívei szerint az agresszió tanult viselkedés, a megerősítés/tiltás áll az agresszív magatartások háttérében, vagyis neveléssel, az agresszió kontrolljával, megfelelő modellek adásával az agresszió kordában tartható. Az ösztönelméleti felfogás szerint az agresszió spontán válaszreakció, melyet csak elvezetni lehet (pl. mozgással, művészeti tevékenységgel, kertészkedéssel, meditációval stb.)⁵

Típusait tekintve megkülönböztethetünk biológiai, vagy kulturális agressziót. A biológiai agresszió magatartásbeli szabályozó mechanizmus, mely valamilyen formában minden magasabb rendű állatban, így az emberben is kimutatható. Konrad Lorenz elmélete szerint az emberi agresszióknak öröklött tényezői vannak, mely ellen az egyed semmit sem tehet.⁶ Ezzel ellentétes álláspontot képviselnek

---

³ Ranschburg Jenő (1998): Félelem, harag, agresszió, Saxum Kiadó, Budapest.

⁴ Koczka Klára, Csákvári Judit (2017): Az agressziókezelés készségkomponensei a pszichiátriai- és szenvedélybeteg személyek ellátásában Hallgatói anyag, Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság 2017, 9.o.

⁵ Koczka Klára, Csákvári Judit (2017) 9.o.

⁶ idézi: Kapusy Antal (1976): Génkészség és magatartás. Korunk, 35. évf. 7. sz. 489-491.o. http://epa.oszk.hu/00400/00458/00468/pdf/EPA00458_Korunk_1976_08_598-603.pdf (2020. június 12)

a behaviorista pszichológusok, akik szerint az ember kizárólag tanulással szerez agresszív viselkedésformát, míg Baron és Richardson szerint a frusztráció az az egyetlen biológiai mechanizmus, mely agressziót eredményez.⁷ Csányi Vilmos humánétológus szerint az agresszió fontos biológiai szabályozó mechanizmus és természetesen van genetikai háttere, ezért nemcsak tanulással fejlődik ki, bár tanulással módosítható, esetleg el is nyomható. Az agresszió az ő kategorizálása szerint lehet territoriális agresszió, tulajdonnal, birtoklással kapcsolatos agresszió, rangsorral kapcsolatos agresszió, frusztrációs agresszió, explorációs agresszió, szülői agresszió, nevelői agresszió, normatív, vagy morális agresszió, auto agresszió és csoportos agresszió⁸.

Arnold Buss amerikai pszichológus 1961-es felosztása szerint az agresszió lehet 1. aktív vagy passzív; 2. közvetlen vagy közvetett; 3. verbális, vagy fizikai⁹.

A passzív agresszió nem cselekvéssel, hanem a cselekvés mellőzésével okoz sérelmet pl. barátságtalan, sértő viselkedéssel, vagy bántó, hátráltató passzivitással. A passzív agresszív egyénre jellemző a másokban büntudat keltése, mártíromkodás, áldozatszerep, érzelmi zsarolás. A passzív agresszív kerüli a nyílt, közvetlen konfrontációt, inkább az áldozat szerepében tetszeleg, azonban közben az ellenfél gyenge pontjaira koncentrálva okoz sérelmeket. A passzív agresszív ember általában nem vállal felelősséget saját tetteiért, mindig másokat hibáztat, de ezt nem nyíltan, egyértelműen teszi, illetve mindig mást mond, mint amit tesz. Látszólag együttműködik, de a gyakorlatban szabotál. Minden konstruktív megoldást ferdít, manipulál, környezetére nem figyel, másokat hibáztat. Szereti gyengének mutatni magát, hogy törődést és figyelmet kapjon. A passzív agresszív stratégiát a személy általában akkor használja ki, ha bizonytalan, erőtlennek érzi magát, ezért ha empátiával állunk hozzá, a frusztrációja könnyebben kezelhető. Támadással csak megerősítjük áldozatszerepében.

Ezzel szemben az aktív agresszió a tevőleges bántalmazás, mely megnyilvánulhat fizikailag, vagy verbálisan. A fizikai agresszió testi sérülést okoz, a verbális agresszió lelki sérüléssel jár. A verbális agresszió kizárólag emberre jellemző, és gyakran megelőzi a fizikai agressziót.

Közvetlen az agresszió, ha konkrétan a másik teste ellen irányul a támadás, közvetett, ha a másik fél önbecsülését rombolja, vagy nem állapítható meg, hogy pontosan kitől indul.

Az embereknél csillapíthatja az agressziót a mosoly, a sírás, a panaszkodás, fejlehajtás, gyerekes viselkedés, már meglévő szociális kötődés megszakítása, fej elfordítása, szemkontaktus megszakítása.

---

⁷ idézi: Tóth Péter (2007): A médiahatás kutatás problémái: Az agresszió és az erőszak rekonceptualizálása Médiakutató, 2007/4. sz. 81-97.o. Elérhető: https://mediakutato.hu/cikk/2007_04_tel/05_mediahatas_eroszak (2020. április 2.)

⁸ Csányi Vilmos (2003): Az emberi természet Humánétológia; Vince Kiadó Kft. Budapest, 172.-178.o

⁹ idézi: Tóth Péter (2007) im.

Az agresszió megnyilvánulása az egyén belső motivációja alapján is differenciálható. Például ha az agressziót a düh váltja ki, akkor érzelm irányította agresszióról beszélünk, míg ha valamilyen cél elérése érdekében alkalmazzák, érzelmek nélkül, úgy azt instrumentális agresszióknak nevezzük.

Egyes terapeuták szerint az agresszió levezetéséhez szükséges a ventilálás, majd a katarzis (katarzishipotézis: a katarzis feltételezése felment minket az önszabályozás felelőssége alól), de semmilyen tudományos bizonyíték nem áll rendelkezésre arról, hogy a bekövetkező katarzis az agressziót a későbbiekben csökkentené.¹⁰ Ugyanakkor Arms, Russell és Sandilands, 1979-es vizsgálatukban melyben amerikai futball-, birkózás- és jégkorongszurkolókat vizsgáltak, kimutatták, hogy a szurkolók ellenséges indulatai növekedtek a mérkőzést követően¹¹. Ez a vizsgálat épp cáfolja a katarziselmélet feltevéseit.

A szociálpszichológia felosztása szerint az agresszió – Csepeli György szociálpszichológus kategorizálása alapján – lehet öncélú (nincs konkrét indoka, vagy ha mégis, akkor is, a cél a kár okozása a másoknak), instrumentális (egy jónak kikiáltott cél érdekében végzett agresszív magatartás), önérvényesítő (ha a versenyben minden megengedett), pedagógiai (nevelési eszközként bevetve), a szeretet agressziója (szorosan kapcsolódik a birtoklási vágyhoz) a diszkrimináció agressziója (negatív sztereotípiákkal az egyedüli igaznak hitt vallás/nemi hovatartozás/nemzeti hovatartozás „érdekében” végzett agresszivitás), védekező agresszió (a vélt, vagy valós jövőbeni agresszió előzetes „megtorlása”)¹².

Az agresszív magatartásokat a viselkedés morális tartalma szerint is csoportosíthatjuk. A romboló, közösségellenes magatartás antiszociális agresszióknak, a közös és az egyén érdekeit szolgáló viselkedés proszociális agresszióknak nevezzük.¹³

A családjogi mediációkban gyakran találkozhat a mediátor az agresszió egy speciális megnyilvánulási formájával, a kapcsolati erőszakkal. A kapcsolati erőszak definícióját az Isztambuli Egyezmény¹⁴ rögzíti. Eszerint kapcsolati erőszak a fizikai, a szexuális, a pszichológiai, vagy gazdasági erőszak mindazon cselekménye, melyek a családon, vagy háztartási egységen belül volt, vagy jelenlegi házastársak, vagy partnerek között történnek, függetlenül attól, hogy az elkövető az áldozattal azonos helyen él, vagy élt-e. Az Európai Tanács Európai

---

¹⁰idézi: N.Kollár Katalin, Szabó Éva (2004): Pszichológia pedagógusoknak. Osiris Kiadó, Budapest. Elektronikusan elérhető: https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_pszichologia_pedagogusoknak/adatok.html

¹¹ idézi: Oláh Attila (2006): Pszichológiai alapismeretek. Bölcsész Konzorcium. Elérhető: <https://mek.oszk.hu/05400/05478/05478.pdf>

¹² Csepeli György (2001): Szociálpszichológia. Osiris Kiadó, Budapest. Elektronikusan elérhető: https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_szocialpszichologia/index.htm

¹³ Ranschburg Jenő (1998) im.

¹⁴ Council of Europa Treaty Series No.210 Istanbul 11.V.2011, Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence

Egyezménye a nők elleni és kapcsolati erőszak megelőzéséről és felszámolásáról (Isztambuli Egyezmény) 2014. augusztus 1-jén lépett hatályba, melyet Magyarország 2014. március 14-én írt alá, de ratifikálására még nem került sor. (2020. május 5-én a parlament az Isztambuli Egyezmény ratifikációjának elutasításáról szóló politikai nyilatkozatot fogadott el.¹⁵)

A kapcsolati erőszak dinamikája törvényszerű mintát mutat, mely ciklikus. Ranschburg Jenő ezt 4 szakaszra bontja. Az első rész a felgyülemelés szakasza, melyben fokozatosan felgyűlik a feszültség, ezután az erőszak kitör, megtörténik a tényleges agresszió, amit a mézeshetek fázis követ, majd pedig a megbánó szakasz következik, mely az idő előrehaladtával eltűnik. Jellemző, hogy a kapcsolati erőszak áldozata olyan pszichés állapotba kerül, mely bizonyos fokú cselekvési gátoltságot vált ki nála és jellemző, hogy az erőszak gyakorisága és intenzitása folyamatosan növekszik. Az érzelmi, pszichés bántalmazás olyan mértékben rombolhatja az áldozat önértékelését, mely azzal vált ki cselekvési bénultságot, hogy nem hiszi el magáról, hogy kompetens személy, hogy befolyással lehet a saját életére¹⁶.

A családjogi mediációban azért fontos annak felismerése, hogy a mediátor kapcsolati erőszak elkövetőjével és áldozatával kerül kapcsolatba, hogy a mediátor ellenőrizhesse, hogy a megállapodás valóban az áldozat érdekeit szolgálja-e, vagy az áldozat egyszerűen nem mer ellent mondani az erőszaktevőnek, ezért a megállapodás nem kölcsönös együttműködésen alapul. Ezért sem szerencsés mediálni kapcsolati erőszak esetében, hiszen a mediációs megállapodás a felek kölcsönösen együttműködve meghozott megállapodása, amely kapcsolati erőszak esetében kizárt. Fontos ennek felismerése és kompetenciahatáraink tisztázása.

2. Az agresszió lehetséges okai és megjelenése a mediációban

Az agresszivitás, mint társadalmi jelenség háttérében az állhat, hogy a társadalmi tőke, mely olyan kooperatív normákra épül, mint a becsület, a bizalom és az együttműködés, Magyarországon az elmúlt 30 évben nagyon sokat romlott. Ha csökken a társadalmi tőke, csökken a bizalom, nő a bizalmatlanság mások iránt és a másokkal szembeni negatív prekonceptió. Ez az alap nem segíti a konfliktushelyzetek megoldását.¹⁷

Losonczi Ágnes, Sorsba fordult történelem című 2005-ben megjelent szociológiai írásában, melyben azon kérdésekre keresi a választ, hogy: Milyen történelmileg meghatározott viszonyrendszerek döntik el az egyes emberek cselekvési lehetőségeit? Milyen okokra vezethető vissza az egyes életutak

---

¹⁵ 2/2020 (V.5.) Ogy politikai nyilatkozat

¹⁶ Ranschburg Jenő (2006): A meghitt erőszak, Saxsum Kiadó Kft. Budapest.

¹⁷ Skrabski Árpád (2003): A társadalmi tőke és egészségi állapot az átalakuló társadalomban, Corvinus Kiadó Budapest, 125-126.o.

sikeressége vagy kudarca? Mitől élük meg sikerként vagy kudarcként az emberek a saját életútjukat?”, 70 család 100 évre visszamenőleges családtörténetét riport formában feltárva, majd elemelve azt a megállapítást teszi, hogy a magyar társadalmat egyre inkább jellemzi az indulat, mely az élet valamennyi területét áthatja. A magyar lelkiállapotot az élet valamennyi területét átható indulat jellemzi. Az indulatot táplálja a társadalmi asszimetria, a vélt, vagy valós sérelmek, a frusztráció, a kudarc, az életszínvonal gyorsan növekvő különbségei, a gazdasági átalakulás nehézségei, és ez az elkeseredésből táplálkozó indulat végső soron agresszióba, vagy depresszióba fordulhat.¹⁸

Az önazonosság és a belső stabilitás hiánya is vezethet bizalmatlansághoz, a másikkal szembeni indulathoz, végső soron agresszióhoz¹⁹ A bizonytalanság két részből áll. Az egyik része a bizonytalanság önmagunkban, míg a másik rész a bizonytalanság a másokban. A bizonytalan, bizalmatlan személy a sérelmek valóságában él, elképzelhetetlen számára, hogy a másik érdekei, szükségletei az ő javát is szolgálhatnák, ezért inkább a kommunikáció megszakítását vállalja, vagy ha mégis kommunikál, úgy támadólag, agresszívan lép fel, hogy félelmét vagy bizonytalanságát palástolja.

Az emberek önmagukat a másikkal való azonosulás, vagy mások elutasítása révén határozzák meg. Ha a kapcsolati kötelék elszakad, a másik ellenséggé válik. Az ellenségtől nyilván elzárkózunk, vele szemben előítéleteink vannak, szeretnénk kirekeszteni az életünkéből. Az ellenség alsóbbrendű státuszú, nincs joga olyan dolgokhoz, amikhez nekünk igen. Az ellenségkép gyártásához azonban ideológiát is kell gyártani. Az ideológia tartja életben a gyűlöletet. Lehet gyűlölni a másikat azért, mert a róla alkotott kép szerint - ami nem feltétlenül fedi a valóságot – buta, piszkos, élőlökődő, lusta stb. Bármilyen vélt vagy valós negatív tulajdonság erkölcsi alapot adhat a gyűlölködésre (pl. családi kapcsolatokban a megcsalás a legkomolyabb bizalomvesztési ok, a legbiztosabb ok a gyűlölködésre) De az ellenséget önmagunk el nem fogadott része hozza létre. Az önmagunkban létező felismert, de elfojtott rosszat vetítjük ki a másokra, és már meg is van az ellenség. Végsősoron az agresszió önismereti hiányosságokra is visszavezethető (bűnbakképzés pszichológiája)²⁰

A felek a mediáció kezdetekor egymással szemben gyanakvóak, egymás viselkedését kölcsönösen félreértelmezik, sértve érzik magukat, ez haragot, rosszabb esetben gyűlöletet vagy elhatárolódást vált ki. A felek nem látják egymást ebben a helyzetben reálisan, a másik minden megnyilvánulása mögött a

---

¹⁸ Losonczy Ágnes (2005): Sorsba fordult történelem; Holnap Kiadó Kft. Budapest.(Az adatfelvétel egy belső pesti kerületben történt, mélyinterjú technikával kiegészített kérdőíves módszerrel)

¹⁹ Hankiss Elemér (1998): Egy ország arcai. L'Harmattan Kadó, Budapest.

²⁰ Ferenczi Andrea (2010): A Konfliktus ami összeköt; A mediáció, mint a bizalomépítés eszköze, Doktori értekezés. 105.o.

rosszindulatot feltételezik. Ilyen állapotban az empatikus megértés kizárt. A realitáskép csökken, a veszélyérzet, a sérülékenység nő, és közben nő a megtorlás igénye, a támadó „hiteltelenítésének” igénye is. A valóság irrelevánssá válik, azt a fél nem is igazán érzékeli. Egy alternatív valóságot teremt a saját érzékelésének megfelelően. Az ellenségnek nem a lény, hanem cselekedetei állnak a középpontban.

Epidemiológiai vizsgálatokkal igazolták, hogy azon személyek, akik konfliktusos kapcsolatban élnek, ugyanolyan rizikófaktorral rendelkeznek a betegségek és mortalitás vonatkozásában, mint a vezető halálozási rizikófaktorok, úgy, mint a magas vérnyomás, dohányzás stb. A gyűlölet nyomot hagy az ember agyában is, rombolja az idegsejteket és a szinaptikus kapcsolatokat. „A konfliktust kísérő érzelmi frusztráció beszűkíti az információfeldolgozás fókuszát a másik előnytelen tulajdonságai túlhangsúlyozásának irányába, és ez lesz az alapja a megváltozott érzelmi modalításra épülő másikról alkotott képnek („ellenségképnek”)”²¹ „Az ellenségkép kizárja a frusztráló személyre vonatkozó pozitív tudattartalmat, ám ezek kizorítása lelkiismereti feszültséget generál, ami egyik motivációja lehet a mediációra való készségnek.”²²

Ha sikerül a sérelmet okozó személy irányába a jóindulat parazsát újra éleszteni, akkor elindul a pozitív információk figyelembevétele. A múltban történt pozitív eseményeket az ellenséges indulatok felülírják, átírják, és kizárják a történetből a pozitív részeket. A jövőkép vizionálásánál ezzel ellentétben viszont, az agy nagyobb teret enged a pozitív hipotézisnek.

A peres eljárásban a peres felek gyanakvóak, ellenségesek, polgári jogban a felperesi-alperesi rögzült pozícióikban védekeznek, vagy támadnak, és kizárólag a saját győzelmükkel, és opcionálisan a másik „tönkeretével” vannak elfoglalva. Ezzel együtt azt élik meg, hogy elveszítik a kontrollt az események felett. Minél gyengébb, bizonytalanabb az egyik fél, annál jobban lezár, illetve válik ellenségessé, ez pedig egy önmagát erősítő folyamattá válik. Azonban ha képesek vagyunk aktivizálni a fél empátiás képességét és józan ítélőképességét a spirál visszafordítható. Az így megkapott döntési kompetenciától a felek határozottabbak, magabiztosabbak lesznek, és jobb döntéseket tudnak hozni a saját konfliktusaikban, mint bármely jogilag maximálisan kompetens bíró.

A mediátornak képessé kell tenni tehát a feleket arra, hogy elhiggyék, dönthetnek a saját életükről, így realisabban láthatják önmagukat, a másikat, a problémát. Az a fél, aki megerősödik, nyit a másik fél felé.

„A mediátor nem a felek igazságát kutatja, hanem a megoldást keresi.”²³

A mediáció csatornát, terepet ad az ellenfél igazságainak megismeréséhez,

---

²¹ uő.127.o.

²² uő. 117.o.

²³ uő. 146.o.

melynek tükrében a felek felülvizsgálhatják álláspontjaikat. Ehhez azonban kell a perspektívaváltás képessége, vagyis, hogy a problémát a másik szemszögből is láthassák. Meg kell vizsgálnia a félnek, hogy az, amit eddig igazságnak gondolt, nem előítélet-e, ami nem fakad-e félelmekből, elfojtott rossz tulajdonságaikból. A másik féltől megtudhatjuk milyennek lát minket, mik a tervei, és ezek akár egyezhetnek is a saját terveinkkel, reményeinkkel. Az empátia, a másik helyzetébe való beleélés képessége meglátatja az ellenségben az embert, aki éppoly esendő, frusztrált, mint én. Így már nem legyőzni akarom, hanem segíteni. Ha érzékelésünk megváltozik, átértékelődik a konfliktus, és az ahhoz kapcsolódó érzelmek is átalakulnak.

3. Az agresszió kezelésének módszerei a mediációs eljárás során

Egyes társadalmak fontos építőeleme az altruizmus láncolata, mely szerint, ha ma segítek neked, te holnap segítesz másvalakinek és ezáltal a jócselekedet társadalmi szokássá válik. Ennek az ellenkezője is igaz, vagyis ha senki sem számíthat a másik önzetlen segítségére, ha a szolidaritás nem automatizmus, az az egyént szorongóvá, bizonytalanná, bizalmatlanná teszi, hiszen magán kívül senkire sem számíthat. Az altruizmuson alapuló társadalmak erősebbek, az emberek számára a jövő kiszámíthatóbb, míg az önzés, a túlzott individualizmus bizonytalan, kiszámíthatatlan jövőt eredményez. A folyamatos félelem és szorongás pedig végső soron gyűlöletet, a gyűlölet pedig agressziót szülhet.²⁴

A bizalom kiépítése alapvető fontosságú a segítő szakmákban, a bizalom elnyeréséhez pedig az önzetlenség a leggyorsabb út. Az önzetlenség a piaci alapú társadalmaknál viszont olyan „kihalófélben lévő” attitűd, mellyel találkozva az egyén először megdöbben, majd az öröm és a hit, majd a bizalom érzése önti el. Egy olyan emberrel, aki bízik segítőjében, egyértelműen sikeresebben lehet dolgozni, mint aki félve, bizalmatlanul közelít. Az önzetlenség éppúgy fejleszthető és felerősíthető, mint az önzés, vagy a gyűlölet.

Példaként szokás felhozni a kétféle társadalmi felépítésre a yanomami indiánokat, akik az egyik legagresszívabb amazóniai indián törzs, és a busmanokat, akik viszont határtalan béketúrásükről híresek. Ha a yanomami indiánoknál két gyermek összevész, a felnőttek őket körül állják, biztatják a másikat az egyik ütlegetésére, aki nyer, azt megtapsolják, megdicsérik, aki veszít, az megvetés tárgya lesz. Nem csoda, hogy ezekből a gyermekekből rendkívül agresszív felnőttek lesznek. Ezzel szemben a busmanok már a gyermekek konfliktusait is békésen megbeszélve próbálják megoldani, együttműködésre tanítva gyermekeiket. Így a busmanok egy békés, szolidáris társadalmat hoznak létre, míg a yanomami indiánok egy agresszív kis közösséget, ahol még egymást is gyűlölik.²⁵ A busmanok magatartásának megfigyeléséből levonható az a

---

²⁴ Vekerdy Tamás (2017): Belső szabadság, Kulcslyuk Kiadó, Budapest, 34.o.

²⁵ Csányi Vilmos (2002): Etológia, Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, Budapest, 707-708.o.

konklúzió, hogy a társas együttműködést nagyrészt az egymás iránti kölcsönös bizalom határozza meg, és annak biztos tudata, hogy az együttműködéssel mindenki jól jár. Nem működik ez másként az egyén szintjén sem.

A konfliktus az élet természetes része. Az önálló, szuverén ember időközönként konfliktusba kerül a környezetével, ami a vélemények, és érdekek ütköztetését követően kompromisszumkötéssel oldható fel. Az elleplezett konfliktus, az elfojtás agressziókeltőbb, mint a nyíltan felvállalt összetűzés. Ezen felül az elfojtás, a befelé fordított agresszió depresszióhoz is vezethet, így az agresszor nem csak a másik, hanem a saját személyiségét is roncsolja.²⁶

El kell fogadnunk, hogy a konfliktusok szükségszerűek az életünkben, azok mutatják, hogy bizonyos dolgokról különbözőképpen gondolkodunk. Ha meghallgatjuk egymást, a másik véleményét, a konfliktus teremtő erejű lehet. A konfliktus oka lehet gondolati, érzésvilágbeli, szükségletbeni, melyek ellentétesek egymással, és úgy tűnhet, kizárják egymást. Ha a konfliktus elmélyül, mindkét fél sérül. Ekkor a konfliktus destruktív, ha azonban a vitában lévő felek arra törekszenek, hogy megoldást találjanak, hogy nézeteiket egymáshoz közelítsék, hogy megértsék egymás indítékait, akkor a konfliktus konstruktív, építő jellegű is lehet. A konfliktusok megoldásának egyik formája lehet a mediáció.

A mediációs ülés magatartási szabályai szerint a feleknek kerülni kell az egymást minősítő, sértő kifejezéseket, végig kell, hogy hallgassák egymást, nem vághatnak egymás szavába, együtt kell működniük, a jövőre nézve megoldandó kérdésekre kell koncentrálniuk, lehetőség szerint nem a múlttal foglalkozniuk.

A mediátornak egyetlen eszköze van az agresszió kezelésére: a kommunikáció, mely azonban csak akkor hat, ha a bizalmi légkört sikerül megteremteni. A mediátornak a pozicionális vitát érdek alapú vitává kell transzformálnia és elősegíteni, hogy a vita megoldását mindkét ügyfél irányítsa, és képesek legyenek saját maguk önszabályozására, amely azonban nagyban függ az érzelmi intelligenciájuktól.²⁷

Carl R. Rogers amerikai pszichológus a megoldást a személyközpontú segítő kommunikációban látja, mely szerint a segítő kapcsolat kritériuma a segített fél iránt érzett és kifejezett empátia, a feltétel nélküli pozitív elfogadás attitűdje, a hitelesség és a bizalom²⁸.

Az érzelmek mögött meghúzódó gondolatot nem feltétlen látjuk rögtön, az ügyfelek nagy többségében beszűkült tudatállapotban érkeznek a mediációra. A mediátornak meg kell próbálnia más nézőpontot adnia a harcban beszűkült feleknek, például rávilágítani arra, hogy milyen előnyökkel jár a konfliktusfeladásra és a megoldásra való törekvés.

---

²⁶ Vekerdy Tamás (2017) im. 31.-32.o.,38.o.

²⁷ Kertész Tibor (2010): Mediáció a gyakorlatban, Bíbor Kiadó, Miskolc, 67.-68.o.

²⁸ idézi: Budavár-Takács Ildikó (2011): A konfliktuskezelés technikái. Szent István Egyetem. Elektronikus elérhető: https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2010-0019_konfliktus_kezeles/adatok.html

A mediációs ülés a következő fázisokból épül fel: először a problémát konkretizáljuk a célok előzetes meghatározásával, vagy a szükségletek meghatározásával és konkretizálásával, azután cselekvési tervet meghatározva a változásokat kell konkretizálni pozitív jövőképpel, melyet vizionálhatunk olyan kontextusba helyezve, hogy azt az ügyfél saját magára, a másik félre, környezetére nézve is érezze át. A múltba való visszatekintés csak annyiban indokolt, hogy volt-e olyan fázisa az elmúlt időszaknak, ahol hasonló megtörtént, és abban a helyzetben a fél milyen megoldásokat tett a probléma megszüntetésére. Ezzel tudatosítjuk az ügyfélben, hogy már tett lépéseket a probléma megoldása érdekében.

Az agresszív - akár passzív, akár aktív agresszív - fél ellenáll a megállapodás létrehozásának, elutasítja az együttműködést, zárkózott, vagy kitérő a viselkedése, kifejezetten dühös és ellenséges. Az indulatos, agresszív ügyfél nem lesz sem empátikus, sem befogadó, sem megértő. Az agresszívan kommunikáló félre jellemző, hogy hangosan, leállíthatatlanul, lendületesen beszél, végletekig kritikus a másik féllel szemben, gyalázkodik, tiszteletlen, a másik fél mondandójára nem reagál, mivel saját sérelmei túlzottan lekötik. A másik fél felelősségét hangsúlyozza a kialakult helyzetért, a saját felelősségét tagadja, vagy bagatellizálja. A másik féllel szemben támadólag lép fel, mely súlyosabb esetben szándékosan megfélemlítő lehet. Az agresszívan kommunikáló fél nem figyel a másokra, csak a saját problémáját mantrázza, megalázó módon beszélhet a másikkal, a másiktól, nem akar érdemi megoldásokban gondolkodni, a másik megoldási javaslatait pedig nem fogadja el. Emellett, ha az egyik fél agresszív, a másik fél gyakran – de nem szükségszerűen - neurotikus, vagy depressziós tüneteket mutathat. Az ilyen félnél hiányzik az életcél, és nem megfelelő az érzelmi konfliktuskezelő stratégiája, az ilyen fél szociálisan elszigetelt, és diszfunkcionális attitűdöket vehet fel (pl. perfekcionizmus, szeretetéttség, teljesítménykényszer). Az élet minden területével elégedetlen, jövőképe sötét, de az elvárások, az álmok idealisztikusak, nem igazodnak a reális lehetőségekhez. Az ilyen személyeknél megjelenhet az értékválság, amikor a siker, a jövedelem jobban preferált, mint a szolidaritás, vagy a jó emberi kapcsolatok. A depresszív fázisban lévő személy talán még kevésbé motiválható az igazi, tevéleges együttműködésre, mint az agresszív fél.

Insoo Kim Berg megoldásközpontú terápiás modellje – melyet sokproblémás családokkal folytatott – mintaként szolgálhat a családjogi mediációban is. Az általa alkalmazott elmélet szerint az együttműködés az agresszív ügyfelekkel is kialakítható, azonban annak több egymásra épülő lépése van.

Először is gondos figyelemmel kell lenni az ügyfél iránt, megfelelő empátiával a helyébe kell magunkat képzelni. Képzelnünk el, hogy mi fontos jelenleg az ő számára és ne felejtjük el, hogy a nézetei már szolgálják őt jó néhány éve, ezért ez a szemléletmód zavart okozhat számára. Semmiképp se vitatkozzunk vele, azonban világítsunk rá, hogy mennyire reálisak elvárásai. Tudatosítsuk az ügyfél múltbeli

sikereit, bármilyen kicsik azok, vagy számunkra jelentéktelenek, köznapiak. Tudatosítsuk az ügyfélben, hogy hogyan érte el azokat, így az erre vonatkozó kérdések dicséretté válnak. Kérdezzük meg, hogy hogyan tudná ezeket megismételni, vagy kiterjeszteni életének más területére. Ezzel jelezzük, hogy bízunk problémamegoldó képességében. Keressünk pozitív motivációt viselkedése mögött, és emeljük ki azt. Ezután ő maga is elkezd majd hinni benne. Mindig kedves, halk hangot használjunk, pozitív szavakat, bizalomkeltő gesztusokat, a negatív értelmű kifejezéseket kerüljük. Insoo Kim Berg szerint a nyíltan agresszív, dühös, ellenséges ügyfeleket könnyebb kezelni és irányítani, mint azokat, akik passzív agresszív pozíciót vesznek fel, mivel ezt nehezebb beazonosítani és értelmezni. A düh, és az ellenségeskedés többnyire azoknak a frusztráló körülményeknek tulajdonítható, melyek az ügyfelet körül veszik. Az agresszív érzelmek hatástalanítására - mértékkel, kompetenciahatárainkkal tisztában léve - pszichoterápiás eszközöket is használhatunk, így a felénk irányuló dühöt és ellenséges fellépést definiáljuk normálisnak. Engedjük meg az agresszívan fellépő ügyfélnek, hogy pár percig ki tudja ezt fejezni, ventilálhasson, de akadályozzuk meg a további ventilálást, ha azt észleljük, hogy a folyamat kezd destruktívvá válni. Figyeljünk nyugodtan, komolyan és igazi kíváncsisággal. Fontos információk kerülhetnek elő, érdemes neki azt is jelezni, hogy nem hibáztatjuk azért, amiért dühbe gurult. Amikor úgy érezzük, hogy megnyugodott, lágy, nyugodt hangon jelezhetjük elismerésünket az iránt, hogy ilyen vehemensen akarja védeni magánéletét, érveit, de tudatosítsuk azt is benne, hogy ez a fellépés akadálya lehet a továbblépésnek. Ne ragadjunk le a panaszoknál, egy rövid dühkitörés után haladjunk tovább. Ne legyünk a kliens dühének céltáblája, tegyük világossá, hogy nem azonosítjuk magukat a haragja tárgyával. Mindenképpen tudatosítani kell azonban magunkban, hogy kizárólag az ügyfélen múlik a konfliktus befejezése, melyben mi csak segítők lehetünk. Tudatosítani kell ezért, hogy saját kontrolljuk alatt tartják az életüket, hogy részvételük a célok kitűzésében és a megoldás megtalálásában lehetővé teszi aztán számukra, hogy beleszóljanak saját életük alakításába. Előfordulhat, hogy mindezek ellenére az ügyfél nem fog velünk együttműködni, ezért el kell fogadnunk azt is, hogy mindennek megvan a határa. „Elvihatjuk a lovat a folyóhoz, de nem vehetjük rá, hogy igyon.” Meg kell tanulnunk elfogadni saját korlátainkat. Az ügyfélnek joga van az önállóságra, egyúttal tisztában kell lennie annak következményeivel is. Az érzésekről, a múltból való pusztán beszélgetés korlátozott haszonnal jár, mivel az érzések megértése és a múltba történő bepillantás önmagában nem változtatja meg a jövőt, csak akkor, ha teszünk érte valamit. A mediációban ezért a jövőről kell, hogy szó legyen és a célokról. A cél az, hogy csökkentsük a családi konfliktust, fokozzuk az egymás iránt érzett pozitív érzéseket, növeljük az érintettek saját problémamegoldó képességét, és javítsuk problémamegoldó képességüket azzal, hogy fenntartjuk az ügyfelek között a segítségünkkel elindult kommunikációt, vagy erre motiváljuk őket. Minden családban vannak pozitív, negatív érzések egymás iránt. Hogyha megosztják ezeket egymással, növelhetik az egymás iránti bizalmat és elfogadást. A mediáció célja a kooperatív érzelmek felszínre hozása, nem pedig a negatív érzések felpiszkálása.

Ezért egy első fontos lépés lehet az is, hogy a mediátor felmérje, hogy van-e, és ha igen, mennyi jóakarát és pozitív érzés, megbecsülés, szeretet a két fél között.²⁹

Amennyiben az ügyfelek harmadik személyt kérnek fel, és vonnak be konfliktusukba, az már egy lépés lehet a konfliktusok megoldása felé, mivel amíg az egyik vitázó fél úgy gondolja, hogy hosszú távon érvényesülni tud a másikkal szemben, nem fog beleegyezni, hogy formális hatalommal nem rendelkező és ezért szövetségesnek kevésbé alkalmas harmadik felet vonjanak be a konfliktus megoldásába. Vagyis a szemben álló feleknek abban kell reménykedni, hogy a mediátor bevonása megváltoztatja a konfliktusfolyamatot, segíti meghozni a döntést. A harmadik fél akkor ébreszthet bizalmat, ha transzparensten pártatlan a konfliktusmegoldásban és konstrukció-semleges, vagyis nem adhat ötleteket a feleknek a konfliktus megoldására.³⁰

Minden változik, hacsak nem állnak annak útjába. A konfliktus által kibillent rendszer új „egyensúlyi” állapota változás híján állandósulni fog. Amennyiben a folyamatos konfliktus-kommunikáció permanensen jelen van, eszköztelenek leszünk a helyzettel szemben. Ha azonban mindkét fél belátja, hogy szüksége van változásra, akkor azt is fel kell tárni, hogy kinek kell mást csinálnia és miért, valamint, hogy hogyan. A döntési kompetencia az ügyfeleké, mivel döntésük következményeivel nekik kell majd együtt élniük, ezért nem is fogadnak majd el olyan megoldást, mellyel nem tudnak együtt élni, melyet nem tudnak betartani. Mindegyik fél felelős azonban azért, hogy a konfliktus úgy zajlik, ahogy. A mediátornak erre kell rávilágítania. A mediációs folyamatban olyan állapotot kell elérni, melyben az érintettek vagy békén hagyják egymást, vagy legalábbis nem háborúskodnak tovább. Fontos a jövőorientáció, melyben azt is meg kell mutatnunk a feleknek, hogy mindenkinek lehetősége van újraindítani a konfliktust, mely újra, és újra arra fogja ingerelni a másikat, hogy „visszaüssön”. Így hipotetikusán mindkét felet felelőssé tehetjük az ellenfél lépése miatt, így mindenki egyszerre lehet tettes és áldozat. Ideális esetben a jövőbeli ügyfél ténylegesen átvállalja a felelősséget az ellenfele tetteiért és abbahagyja azt, ami erősíti a konfliktust. Rá kell venni az ügyfelet, hogy mérlegelje, hogy valóban győztesen kerülhet-e ki a konfliktusból, az ellenfelet véglegesen meg lehet-e semmisíteni, és van-e értelme ennek³¹

Ezen felül a mediátor feladata a kommunikációs elakadásokon való túllépés segítése a konkrét probléma megoldásának érdekében. A mediátor segít az ügyfélnek az érzelmein keresztül megfogalmazni a szükségleteit, és ennek

---

²⁹ Berg, Insoo Kim (2007): Konzultáció sokproblémás családokkal, családterápiás sorozat. Animula, Budapest, 53-56.o.

³⁰ Simon, Fritz B. (2015): Bevezetés a konfliktus rendszerelméletébe és a konfliktusmegoldásba, In Dynamics Consulting Kft., 137.-138.o.

³¹ uő. 137-144.o.

észlelésére, megértésére empatikussá, befogadóvá, megértővé tenni a másik felet. A mediátor feladata a fenti érzelmek kordában tartása, és megszelídítése. Nem kell elfolytani az érzelmeket, mert azok energiát adnak, de a negatív energiákat pozitívvá kell transzformálni, mivel a heves negatív érzelmeknek nincs helyük a mediációban, mint ahogy a bizalmatlanságnak, az apatikus szemlélődésnek, a motiválatlanságnak sem. A mediátor egy kontrollált keretet biztosít, melyben a felek a problémát más szemszögből láthatják. A másikkal való konfliktustartás mint cél helyett, maga a konfliktus forrása kerül a középpontba. Ezáltal csökkenhetnek az indulatok, előtérbe kerülhetnek a szükségletek. Ha a másik szükségleteit az indulatosabb fél megértette, igénye lesz arra, hogy az ő szükségletei is a másik fél által érthető módon megfogalmazásra kerüljenek. Ez az új szemléletmód az, ami új viselkedésmintát generál, és ami újfajta kommunikációra ösztönzi a felet.

„A béke nem a konfliktus hiánya, hanem a konfliktus kezelésének képessége”
(Dan Millman)³²

A megoldás felé vezető úton családjogi mediációban sokat segíthet, ha erős még a másik fél felé az érzelmi kötődés, vagy erős a ragaszkodás a szülői szerephez, vagy elkötelezettek a felek a változás iránt.

A mediátor által biztosított keretet azonban a felek töltik meg tartalommal. A mediáció „csak” teret ad a felek kommunikációja átalakításának, segíti a feleket abban a folyamatban, hogy a konfliktus hatására háttérbe szorult érdekeiket újra megfogalmazzák, hogy a destruktív állapotból a bizalmi együttműködés állapota felé tegyenek lépéseket. A mediátornak a felek személyiségéhez, aktuális érzelmi állapotához igazodó hangnemet kell megütnie, bizalmi légkört teremtenie, mederben kell tartania a kitörő érzelmeket, meg kell akadályozni a múltban való „tocsogást”, és fenn kell tartani – vagy létre kell hoznia – a felek közötti erőegyensúlyt. Az érzelmek szükségletekké való transzformálásával újra kell fogalmaznia a konfliktus gyökerét. Ez nagy felismerés mindkét félnek, hiszen nem minden esetben tudatosul ez az arra vágyó félben sem, így nem tudja ezen igényét megfelelően kommunikálni a másik felé sem. Ha ez az akadály elhárul, megnyílik az út az empátia felé.

Ha változás áll be a felek hozzáállásában, kommunikációjában, ezt mindenképpen el kell ismerni, bátorítani, erősíteni kell, főleg a passzívabb, vagy bizonytalanabb felet. A mediátor képessé teszi az ügyfeleket arra, hogy higgyenek benne, hogy képesek a saját problémájukról konstruktívan gondolkodni, képesek megérteni és elfogadni a másik problémáját, felismerni és megérteni saját és a másik szükségleteit, érdekeit. Ezzel javul az ügyfelek önbecsülése, önállósága, empátiás készsége, önálló konfliktusmegoldási képessége.

---

³² idézi Dassi Máté (2013): Az Élet, (magánkiadás) 31.o. Elektronikusan elérhető: https://books.google.hu/books/about/Élet.html?id=la0MAGAAQBAJ&redir_esc=y

„A jó segítő figyel, ért, hallgat, kérdez, megerősít. Megerősít abban, hogy halld a saját hangodat. Merd meghallani a bánatodat, a dilemmáidat, a vágyaidat.”³³

A mediátor csak kíséri, és segíti az ügyfelet a megoldás megtalálásában. Olyan erőket kell felszabadítani az ügyfélben, melyekkel az ügyfél már rendelkezik, de azokat nem ismeri fel önmagában. A direkt tanácsadás nem hat, mert a megoldáshoz nem az ügyfél jut el. Az utasítás is hatástalan, mert az megfosztja az ügyfelet az autonómiájától, ráadásul elégedetlenséget és ellenállást szül. Ami a legjobban segíthet minden helyzetben, az az értő meghallgatás, a tudat, hogy valaki igazán figyel rá, és a problémájára. Akkor cselekszünk helyesen, ha hagyjuk az ügyfelet beszélni, kérdéseinkkel előbbre visszük gondolatait úgy, hogy önmagát és a konfliktust kívülről láthassa. Ezzel nem helyette gondolkodunk, hanem saját magát gondolkodtatjuk, mert az ügyfél tudja csak igazán, hogy mire vágyik, mi a jó neki, mi az, ami akadályozza céljai elérésében, és mi az, ami segítheti.³⁴

4. Összegző gondolatok

Összességében megállapítható, hogy az agresszív fellépés, az indulatok megfelelően kezelve, mederben tartva és irányítva a konfliktus megoldását hozhatják el a feleknek. Ehhez azonban a mediátornak tisztában kell lennie az agresszió természetével, típusaival, kezelésének lehetséges módozataival, mozzanataival, mivel a kezeletlenül hagyott indulatok nem visznek közelebb a megoldás felé, de a konfliktust elmélyíthetik, az elfajuló, tettelegesséig fokozódó agresszió pedig veszélyeztetheti mind a másik fél, mind a mediátor testi épségét is.

Ha azonban a felek mediátorhoz fordulnak, joggal bízhatunk abban, hogy van valamilyen elköteleződésük egy az aktuálisnál pozitívabb jövőkép felé. Abban reménykednek, hogy a mediátor bevonása megváltoztatja a folyamatot, és annak kimenetelét pozitív irányba tereli. A vitázó felek ekkor a folyamatért való felelősséget átengedik a mediátornak, akinek képességeihez és lehetőségeihez mérten kell az ügyfeleket eljuttatni a saját megoldásukhoz. Egy agresszívan kommunikáló ügyfélnél az agresszió neutralizálása az első lépés a mediációban. Ha ezen a ponton nem tudunk túllépni, úgy az eljárás nem lesz sikeres. A kérdés az, hogy hogyan.

Alaptézis, hogy a sikeres mediáció alapja az empátia, mind a mediátor, mind a felek részéről, hiszen megállapodás a felek között csak akkor jöhet létre, ha képessé és hajlandóvá válnak egymás meghallgatására, el tudják fogadni egymás érveit, és képesek elismerni egymás szükségleteinek jogosságát, valamint, ha a folyamat kompetens lefolytatójának ismerik el magát a mediátort. Ha azonban az egyén saját érdekeinek/szükségleteinek kielégítését veszélyeztetve látja,

---

³³ Tisza Kata (2019): Most, túlélő leszel, nem áldozat, Scolar Kiadó, Budapest, 35.o.

³⁴ uő. 34.o.

feszültté, agresszívvá válhat, mely gyengíti az empátiát a másik féllel szemben. Az ilyen ügyfél képtelen a másik meghallgatására, a másikkal való együttműködésre. Sajnos társadalmunkban egyre növekszik a bizalmatlanság. Ha nincs meg a bizalom, nem lesz együttműködés sem. Általánosságban elmondható, hogy az ügyfelek nem szereznek tapasztalatokat a közös problémamegoldásban, nincs konfliktuskezelési stratégiájuk és kultúrájuk. Sem a rendszerben, sem egymásban nem bíznak, ez a hozzáállás pedig alacsonyabb felelősségtudathoz vezethet. Miután nem vállalnak felelősséget saját tetteikért és azok következményeiért, életük nagy kérdéseinek megoldását könnyebben bízzák harmadik személyre, azonban aztán annak döntését csak akkor fogadják el, ha az egyezik eredeti elképzeléseikkel.

Emellé társul, hogy Magyarországon alacsony az emberek érdekérvényesítő képessége. Akinek alacsony az ön-, és érdekérvényesítő képessége beszorított helyzetben nem lát más kiutat, mint az agresszív fellépést, mely a másik fél félelmére, meghunyászkodására apellál, így éri el célját. Azonban ez sem az agresszornak, sem a megfélemlítettnek nem hoz hosszútávú megoldást.

Ha a mediátor hiteles a felek szemében, megfelelő önismerettel, és szakmai felkészültséggel rendelkezik, határozott, és félelem nélküli, az biztonságérzetet, bizalmat kelt az ügyfélben, ami utat nyit az együttműködés felé.

A mediáció segíthet a feleknek abban, hogy megtanulják, mások érdekeit is figyelembe kell venni és tiszteletben kell tartani, ezzel azonban nem csökken saját érdekeik fontossága. A mediációban részt vevő felek bizalma egymás felé nő, és azzal, hogy saját problémájuk kompetens megoldóivá válnak, nő önbizalmuk, felelősségtudatuk is.

Nincs okunk félni az agresszív fellépéstől. Tekintsük azt építkezésre is alkalmas energiának, és tűzzük célunkul annak pozitív irányba fordítását. Ha azonban minden igyekezetünk ellenére az ügyfél nem változtat magatartásán, hozzáállásán, és ezért a megállapodás nem jön létre, ne okoljuk magunkat. A mediátor ebben az esetben is valószínűleg elindít egy folyamatot, mely lehetséges, hogy a későbbiekben fog csak beérni.

Felhasznált irodalom

- 1) Berg, Insoo Kim (2007): Konzultáció sokproblémás családokkal. Animula kiadó, Budapest 2007
- 2) Csányi Vilmos (2003): Az emberi természet, Humánétológia. Vince Kiadó Kft. Budapest.
- 3) Csányi Vilmos (2002): Etológia, Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, Budapest.
- 4) Csepeli György (2006): Szociálpedagógia. Osiris Kiadó, Budapest.
- 5) Dassi Máté (2013): Az Élet, (magánkiadás). Elektronikusan elérhető: https://books.google.hu/books/about/Élet.html?id=la0MAgAAQBAJ&redir_esc=y

- 6) Ferenczi Andrea (2010): A konfliktus, ami összeköt. A mediáció, mint a bizalomépítés eszköze. Doktori értekezés. Pécsi Tudományegyetem, Pécs.
- 7) Hankiss Elemér (1998): Egy ország arcai. L'Harmattan Kadó, Budapest.
- 8) Kapusy Antal (1976): Génkészlet és magatartás. Korunk, 35. évf. 7. sz. 489-491.o. http://epa.oszk.hu/00400/00458/00468/pdf/EPA00458_Korunk_1976_08_598-603.pdf
- 9) Koczka Klára, Csákvári Judit (2017): Az agressziókezelés készségkomponensei a pszichiátriai- és szenvedélybeteg személyek ellátásában, Hallgatói anyag, Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság.
- 10) Kertész Tibor (2010): Mediáció a gyakorlatban, Bíbor Kiadó, Miskolc.
- 11) Losonczi Ágnes (2005): Sorsba fordult történelem. Holnap Kiadó Kft., Budapest
- 12) N. Kollár Katalin, Szabó Éva (2004): Pszichológia pedagógusoknak. Osiris Kiadó, Budapest. Elektronikusan elérhető: https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_pszichologia_pedagogusoknak/adatok.html
- 13) Oláh Attila (2006): Pszichológiai alapismeretek. Bölcsész Konzorcium. Elérhető: <https://mek.oszk.hu/05400/05478/05478.pdf>
- 14) Ranschburg Jenő (2006): A meghitt erőszak; Saxsum Kiadó Kft., Budapest
- 15) Ranschburg Jenő (1998): Félelem, harag, agresszió; Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
- 16) Simon, Fritz B. (2015): Bevezetés a konfliktus rendszerelméletébe és a konfliktusmegoldásba, In Dynamics Consulting Kft., Budapest.
- 17) Skrabski Árpád (2003): A társadalmi tőke és egészségi állapot az átalakuló társadalomban, Corvinus Kiadó, Budapest
- 18) Tisza Kata (2019): Most. Túlélő leszel, nem áldozat; Scholar Kiadó, Budapest
- 19) Tóth Péter (2007): A médiahatás kutatás problémái: Az agresszió és az erőszak rekonceptualizálása Médiakutató, 2007/4. sz. 81-97.o.
- 20) Vekerdy Tamás (2017): Belső szabadság; Kulcslyuk Kiadó, Budapest.

III. CSALÁD ÉS GYERMEK A MEDIÁCIÓBAN

A GYERMEK SZEREPE A CSALÁDJOGI MEDIÁCIÓBAN

Szabó Anikó¹

Absztrakt

A családi kapcsolat felbomlása amely lehet házasság felbontása, élettársi kapcsolat megszűnése, egyensúlyvesztéssel, stresszel jár valamennyi érintett, így a gyermek számára is. A szülőket sok esetben kapcsolatuk felbomlása során a zavarodottság, düh, kudarc érzése jellemzi. A rájuk nehezedő érzelmi terhek megnehezítik a döntéshozatalt a szülői felügyeleti jogok gyakorlása tárgyában. A felek gyakran érzik azt, hogy személyes problémáikkal senki nem foglalkozik. A felek amennyiben nem tudnak megállapodni, a végső döntést a bíró hozza meg. A bíróságok túlterheltek, elhúzódhatnak az ügyek, a felek a perben elbeszélnek egymás mellett, nem tudnak, vagy nem akarnak a valódi kérdésekről beszélni, sértettek. Ilyenkor a bíróság nem tud megnyugtató döntést hozni, döntését a felek nem tartják be. Ezeknek - a felek gyakran egész személyiségét érintő - konfliktusoknak részese a gyermek, aki sérülhet ebben a folyamatban.

Jelen tanulmány arra keresi a választ, hogy miként lehet a fentiekben jelzett családi konfliktusokat „szelíd” módon kezelni a gyermek szemszögéből, erre miért alkalmas a családjogi mediáció. A szerző kitér arra is, hogy a családjogi mediációban, mint alternatív jogintézményben a gyermek hogyan tudja érvényesíteni a véleménynyilvánításhoz, a meghallgatáshoz fűződő, valamint a kapcsolattartáshoz való jogát, hogyan tud érvényesülni a gyermek mindenek felett álló érdeke, és a közvetítő hogyan tudja e folyamatban segíteni a gyermeket jogai érvényesítésében.

1. Bevezető gondolatok

Hivatásomból eredően tapasztalom, hogy egy-egy, több évig tartó szülői felügyelet rendezésével kapcsolatos per vagy bontóper gyakran vezet a felek teljes eltávolodásához, konfliktusaik elmélyüléséhez. Gyakori az, hogy az eljárás végére a felek már nem tudnak, vagy nem is akarnak, illetve csak jogi képviselőik jelenlétében tudnak egymással beszélni. A felek eltávolodása miatt már nincs közöttük együttműködés, ezért kétségessé válik, hogy az ítéletnek akár a kapcsolattartásra vonatkozó részét mennyire lesznek képesek önállóan működtetni. Ezen eljárásokat lezáró ítéletek nem mindig oldják fel a felek közötti

---

¹ Dr. Szabó Anikó bíró, bírósági közvetítő, Nyíregyházi Járásbíróság.

konfliktusokat. A szülők későbbi, egymáshoz való viszonyát nagyban meghatározza érzelmi intelligenciájuk, és hogy mit kezdenek azzal a sok sérelemmel, keserőséggel, amit évek alatt összegyűjtöttek. Ezen ügyeknek gyakori következménye volt korábban, hogy a felek kapcsolattartás végrehajtása érdekében gyámhivatalhoz fordultak – ami 2020. március 1-től bírósági útra tartozó eljárás - majd újabb peres eljárás kezdődött a szülői felügyelet megváltoztatása, vagy a kapcsolattartás újraszabályozása érdekében. Végül - mert gyakran előfordult, hogy a felek az egymással szembeni ellenérzéseiket évtizedeken keresztül felszínen tartják - ha a gyermekük nagykorúvá válik, a különélő szülő gyermektartásdíj megszüntetése iránt indít peres eljárást és érdemtelenségre hivatkozik, ezen belül pedig arra, hogy a gyermek nem tartja vele a kapcsolatot.

A mediáció, mint konfliktuskezelő módszer a bírósági eljárás kiegészítőjeként lép be, segítségével érthetővé válhat a felek érdeke, ellentétes látásmódja. A mediáció a fent említett elmérgesedett vitáknak, konfliktusoknak, az elromlott emberi kapcsolatok rendezésének szelíd eszköze lehet. A mediáció segítséget nyújt az érzelmek kifejezéséhez, segít megbeszélni a másik fél érzelmeit, megérteni és elfogadni tanít, a vádakat, panaszokat, állításokká, szükségletekké, érdekekké alakítja át. Erősíti a pozitívumokat, igazodik a felek igényeihez, rugalmas, javítja a felek kapcsolatát, az együttműködést. Ezek miatt köteleződésem el a mediáció mellett, úgyis, mint bíró, aki kötelező közvetítésre küldi az ügyfeleket és úgy is, mint bírósági közvetítő. Bírósági közvetítőként ugyan még kezdő vagyok, - 2019. április 1-től vagyok a Nyíregyházi Járásbíróság illetékességi területére kinevezett bírósági közvetítő - e rövid idő alatt azonban már több esetben volt a konfliktusok feloldása terén pozitív tapasztalatom.

A bírósági közvetítésről általánosságban elmondható, hogy leggyakrabban családjogi ügyekben fordul elő, így számtalan gyermeket érint. A Nyíregyházi Járásbíróságra 2018. évben érkezett közvetítői ügyek 60%-a, a 2019. évben érkezett közvetítői ügyek 70%-a, a 2020. évben április hónap végéig érkezett közvetítői ügyek 60%-a családjogi tárgyú volt.

Tanulmányom célja, hogy a gyermek szerepét mutassam be a családjogi mediációban, megvizsgálva azt, hogy ebben az alternatív jogintézményben a gyermek saját maga hogyan tudja érvényesíteni a véleménynyilvánításhoz, a meghallgatáshoz fűződő, valamint a kapcsolattartáshoz való jogát, hogyan tud érvényesülni a gyermek mindenek felett álló érdeke és ebben a folyamatban a közvetítő hogyan tudja segíteni a gyermeket jogai érvényesítésében.²

---

² Békó Ágnes Enikő (2013): A gyermekek szerepe a családjogi mediációban, különös figyelemmel az ítélőképesség kérdésére. Jogelméleti Szemle 2013/1. <http://jesz.ajk.elte.hu/beky53.pdf> (2020.05.01.) 2. o.

2. Gyermek és gyermekkor

A gyermek egyértelmű definícióját nem találjuk meg a nemzetközi és hazai jogforrásokban.³ Az 1991. évi LXIV. törvénnyel kihirdetett a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban 1989. november 20-án kelt Egyezmény első cikkében az olvasható, hogy a „Gyermek az a személy, aki 18. életévét nem töltötte be, kivéve, ha a rá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már korábban eléri.”⁴ Gyermek az, aki 18 év alatti. Arra sincs egyértelmű meghatározás, hogy mit tekintünk a gyermekkor kezdetének, a kora gyermekkor a születéstől 8 éves korig értendő.⁵ A gyermekkor végével kapcsolatban a Gyermekjogi Bizottság a 18. év alatt biztosított nagykorúság felülvizsgálatára és különösen a védelmet biztosító életkor felemelésére biztatja az államokat.⁶

A Hágai Gyermekelviteli Egyezmény⁷ 4. cikke a 16. életévet jelöli meg alkalmazhatóság feltételeként, a Hágai Gyermekvédelmi Egyezmény⁸ 2. cikke 18. év alatti gyermekekről rendelkezik annak kimondásával, hogy az egyezményt a gyermekekre születésük pillanatától a 18. életévük betöltéséig kell alkalmazni. A Brüsszel IIa rendelet⁹ 11. cikke szintén a 16. éven aluliakra vonatkozik.¹⁰

A gyermek a Polgári Törvénykönyv¹¹ rendelkezései szerint életkorától függetlenül jogviszonyok alanya lehet, jogai és kötelezettségei lehetnek. A gyermeket - jogképességének okán - megilletik mindazon jogok és terhelik mindazon kötelezettségek, amellyel kapcsolatban a jogszabály az életkorára figyelemmel kivételt nem tesz. A New York-i Egyezmény¹² azért jelentős, mert

---

³ uo.

⁴ Gyengéné Nagy Márta (2018): A gyermek meghallgatása az őt érintő eljárásokban. Tananyag. Elérhető: <http://www.juris.u-szeged.hu/download.php?docID=82024> (2020.04.25.) 9. o.

⁵ Herczegh Anita (2014): Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központ: Általános gyermekjogi ismeretek szülőknek és szakembereknek. Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központ. Elérhető: http://www.ijsz.hu/UserFiles/altalanos_gyerekjog_v03.pdf (2020.05.03.) 7.o.

⁶ Sárompek Csilla Júlia (2018): Mediáció a polgári jogban, különös tekintettel a gyermek érintettségére. Jogifórum. Elérhető: https://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/sarompek_csilla_julia__mediacio_a_polgari_jogban%5bjogi_forum%5d.pdf (2020.05.03) 29. o.

⁷ a Gyermekek Jogellenes Külföldre Vitelének Polgári Jogi Vonatkozásairól szóló, Hágában az 1980. évi október 25. napján kelt szerződés kihirdetéséről szóló 1986. évi 14. törvényerejű rendelet

⁸ a szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre irányadó joghatóságokról, alkalmazandó jogról, elismerésről és végrehajtásról szóló Hágában, 1996. október 19-én kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 2005. évi CXL. törvény

⁹ A Tanács 2201/2003/EK rendelete (2003. november 27.) a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről

¹⁰ Gyengéné Nagy Márta (2018) i.m. 8. o.

¹¹ A polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban Ptk.)

¹² 1991. évi LXIV. törvénnyel kihirdetett a gyermek jogairól szóló New York-ban 1989. november 20-án kelt egyezmény

az Egyezményben megjelölt jogok, egyaránt megilletik a 18 év alatti cselekvőképes vagy cselekvőképtelen gyermeket, ezen jogok pedig fokozott védelmet igényelnek a gyermekkorban.

A gyermekről dönteni csak a gyermekkel együtt lehet és kell. A gyermekek a felnőttekkel azonos jogképességgel rendelkeznek, a felnőttekkel azonos alanyai az emberi jogoknak, ugyanakkor jogaikat nem gyakorolhatják azonos módon. A gyermeket megilleti tehát minden olyan alapvető jog, amely bármely más embert is. Ahhoz azonban, hogy a gyermek a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára a felnőtté váláshoz szükséges valamennyi feltételt.

Somfai Balázs szerint „A gyermek a jogviszonyok alanyaként felnőtt jelenlét mellett is – vagy annak hiányában – a jogok, lehetőségek birtokosa, megtestesítője és élvezője, ő benne kell tisztelni a gyermeket, az embert, és nem a jelenlévő vagy jelen nem lévő szülőben”. A perbeli cselekvőképesség, vagy akár a polgári jogi cselekvőképesség hiánya (esetleg csak korlátozottsága) nem jelenti a gyermek véleménynyilvánítás szabadságának a korlátját is egyben.”¹³

2.1. A gyermek ítélőképessége

Az 1991.évi LXIV. törvénnyel kihirdetett gyermek jogairól szóló 1989. évi ENSZ Egyezmény¹⁴ 12. cikke az ítélőképessége birtokában lévő gyermek jogaként nevesíti az őt érintő kérdésekben a véleménynyilvánítás jogát, valamint azt is, hogy véleményét korára, érettségére tekintettel figyelembe is vegyék.

Az ítélőképesség szubjektív kategória, tágabb fogalom a cselekvőképességhez, valamint a belátási képességhez képest. Polgári eljárásban az ítélőképessége birtokában lévő gyermek az, akinek a véleménye figyelembe vehető, aki képes arra, hogy felfogja az őt érintő tényeket, képes átlátni döntése következményét, képes jó döntést vagy általában döntést hozni.¹⁵

A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Kormány rendelet 2. § a) pontja szerint „az ítélőképessége birtokában lévő gyermeknek minősül az a kiskorú, aki meghallgatása során életkorának és érzelmi, értelmi fejlettségének megfelelően képes megérteni az őt érintő tények, döntések lényegi tartalmát, továbbá, képes azok várható következményeit belátni”.

Kiskorú a 18. életévét be nem töltött gyermek (kivéve, ha a gyámhatóság engedélyével kötött házassága révén 16 éves korát követően nagykorúvá vált), aki korlátozottan cselekvőképes, vagy 14 év alatt cselekvőképtelen. Míg a

---

¹³ Somfai Balázs (2007): Kapcsolattartás, mint a gyermek emberi joga. Doktori értekezés, Pécsi Tudományegyetem,. Pécs. <https://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/somfai-balazs/somfai-balazs-vedes-ezisek.pdf> (2020. 04.25.) 9. o.

¹⁴ 1991. évi LXIV. törvénnyel kihirdetett a gyermek jogairól szóló New York-ban 1989. november 20-án kelt egyezmény

¹⁵ Béky Ágnes Enikő (2013) i.m. 10. o.

cselekvőképesség életkorhoz kötött, addig az ítélőképesség életkortól független, megítélése az adott egyéntől függ.¹⁶

Az ítélőképesség megállapításának alapja a gyermek érettsége. A meghallgatás kötelezettsége a bíróságokat életkortól függetlenül terheli, ugyanis a gyermek véleményét nem életkor függvényében, hanem érettségére tekintettel kell figyelembe venni. A Kúria - a gyermek elhelyezésével kapcsolatos szempontokról szóló, hatályon kívül helyezett - 17. számú Irányelve alapján a gyermek ítélőképessége birtokában levőnek tekinthető, ha „koránál és helyzeténél fogva képes önállóan és befolyásmentesen kialakítani a véleményét”. A Kúria 2318/2011. számú polgári elvi határozata szerint a gyermek ítélőképességének meghatározása nem szakkérdés, a bíróság feladata az, hogy abban állást foglaljon.

Sem a nemzetközi dokumentumok, sem a hazai jogszabályok nem határozzák meg azt az életkori határt, amely felett a gyermek ítélőképessége birtokában levőnek tekinthető. Az ítélőképesség vizsgálata mindenkor az eset összes körülményének mérlegelésével történik, a gyermek életkora irányadó, de nem kizárólagos szempont, függhet a gyermek személyiségétől, szellemi teljesítőképességétől, befolyásolhatja az egyik szülőhöz való érzelmi kötődése. A gyermek véleménynyilvánítása körében a közvetítésben ugyanazokat a szempontokat kell figyelembe venni, mint a peres eljárás során. A közvetítés alkalmával a gyermek véleményét életkorától, érettségétől függően kell figyelembe venni.¹⁷

Ugyanakkor a Ptk. 4: 171. § (4) bekezdés második fordulata szerint „Ha a gyermek a tizennegyedik életévét betöltötte, szülői felügyeletére és elhelyezésére vonatkozó döntés egyetértésével hozható, kivéve, ha a gyermek választása a fejlődését veszélyezteti.” Osztom azt az álláspontot, hogy az idézett jogszabályhelyen a jogalkotó vélelmezi a gyermek ítélőképességének meglétét.

2.2. Egyes gyermeki jogok jogforrási megjelenése

A gyermeknek a családban, a társadalomban elfoglalt helye sokat változott az idők folyamán. A gyermek a különböző jogszabályok által biztosított jogai ellenére mégis a család legsérülékenyebb tagja, minél fiatalabb, annál inkább alárendelt helyzetben van, ezért kevésbé tudja saját életét irányítani, cselekvőképtelensége folytán nem tudja, vagy korlátozottan tudja jogait önállóan érvényesíteni. A gyermek kiszolgáltatottsága nő szülei házasságának felbontásakor, adott esetben élettársi kapcsolatuk megszűnésekor, ennek a folyamatnak a gyermek tárgya, a szülők egymással szembeni játszmájának eszköze lehet. Ezért e körben kiemelandó a gyermek véleménynyilvánításhoz

---

¹⁶ Rainer Lilla (2017): A gyermekközpontú igazságszolgáltatás polgári jogi aspektusai. <https://www.mabie.hu/attachments/article/132/RL%20gyermek%20meghallgat%C3%A1sa%20mod.pdf> (2020.05.01.) 11. o.

¹⁷ Rainer Lilla (2017) i.m. 14. o.

való joga, továbbá a gyermek mindenek felett álló érdekének érvényre juttatása, mert mindezek biztosíthatják azt, hogy saját életére kiható döntéseket hozzon, az eljárásnak ne tárgya, hanem alanya legyen, és érezze: a véleménye fontos a vele kapcsolatos kérdésekben.¹⁸

A kapcsolattartási jogot napjainkban még mindig a házassági bontóperek egyik járulékos kérdéseként kezelik, pedig a gyermekkel való kapcsolattartás módja, gyakorisága, terjedelme az elmúlt évtizedekben az elvált szülők jogi vitáinak egyre jelentősebb részét teszi ki és mindez nem szolgálja a gyermek érdekét. Gyermek kapcsolattartáshoz való jogának védelme nem lehet járulékos kérdés. A házasság felbontása nem járhat azzal a következménnyel, hogy a gyermeknek egyik szülőjével a kapcsolata megszakadjon. Ahhoz, hogy a gyermek mindkét szülőjét folyamatosan maga mellett tudhassa életének egyik legnehezebb időszakában, az kell, hogy a jogalkotó, jogalkalmazó minden esetben felismerje: minden tőle telhetőt meg kell kísérelnie annak érdekében, hogy a gyermek családi életét garantáló kapcsolattartási joga érvényesüljön. Tanulmányomban nem térek ki sem a fent megjelölt, sem a többi gyermeki jog történeti alakulására, az ezzel kapcsolatos nemzetközi és hazai dokumentumok elemzésére. A céлом, a téma szempontjából meghatározó, gyermek számára biztosított jogok - véleménynyilvánításhoz, kapcsolattartáshoz való jog, gyermek mindenek felett álló érdeke - nemzetközi és hazai szabályozásának rövid áttekintése ebben az alfejezetben.

A Gyermek jogairól szóló New Yorkban 1989. november 20-án kelt Egyezmény¹⁹ rendelkezik a gyermek mindenek felett álló érdekéről, arról, hogy a gyermek véleményét - tekintettel korára és érettségére - figyelembe kell venni, továbbá arról is, hogy a gyermeknek joga van mindkét szülőjével kapcsolatot tartani.

Az Európa Tanács tagjai által elfogadott Európai Szociális Karta (1961. október 18. napján elfogadott, kihirdetéséről az 1999. évi C. törvény rendelkezett) valamint a Módosított Európai Szociális Karta (1996. május 3. napján elfogadott, kihirdetéséről a 2009. évi VI. törvény rendelkezett) a gyermek eljárásjogi jogosultságai közé sorolja azt, hogy kifejtse álláspontját, tájékoztatást kapjon arról, hogy az általa elmondott vélemény, az eljárás során hozható döntések milyen következményekkel járnak. Az 1996-os Egyezmény további eljárási jellegű jogot biztosít a gyermek számára, mely szerint a gyermek kérheti, hogy meghatározott személy segítsen neki véleményének megfogalmazásában, továbbá kérheti ügyvéd kijelölését is.²⁰

---

¹⁸ Béky Ágnes Enikő (2013) i.m. 2-4. o. és Reiderné Bánki Erika (2014): A gyermek érdeke a felbomló családban. Doktori értekezés, Széchenyi István Egyetem, Győr. Elérhető: https://doktiskjog.sze.hu/images/RBE_ertekezés.pdf (2020.04.26.) 18. o.

¹⁹1991. évi LXIV. törvénnyel kihirdetett a gyermek jogairól szóló New York-ban 1989. november 20-án kelt egyezmény

²⁰ Béky Ágnes Enikő (2013) i.m. 3.o.

Az Európai Unió Alapjogi Chartáját 2000. december 7. napján írták alá a nizzai csúcstalálkozón, tartalmazza az Európai Unió alapvető értékeit. A Charta 24.cikk (1) bekezdése rendelkezik arról, hogy a gyermekek véleményüket szabadon kifejezhetik, amelyet az őket érintő ügyekben életkoruknak és érettségüknek megfelelően figyelembe kell venni.

A Hágai Gyermekelviteli Egyezmény (13. cikk (2) bekezdése) elismeri, hogy a „tizenhatodik életévét betöltő személy képes saját véleményét alkotni, amelyet az egyik szülő, illetve az igazságügyi vagy államigazgatási hatóság sem hagyhat figyelmen kívül.”

A Brüsszel IIa rendelet (az Európai Unió Tanácsának a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságokról, valamint a határozatok elismeréséről, és végrehajtásáról szóló 2201/2003/EK rendelete) szerint a gyermek lehetőséget kapjon arra, hogy az eljárások során őt meghallgassák. Kivételt képez az, ha a gyermek életkora vagy érettségi szintje miatt ez nem tűnik célszerűnek.²¹ Az Európai Unió alkotmánya alapvető gyermeki jognak tekinti azt, hogy minden gyermeknek joga van a rendszeres, személyes, közvetlen kapcsolattartásra mindkét szülőjével.

A fentiek összegzésekképpen megállapíthatjuk, hogy a gyermeket a családi kapcsolatok felbomlásakor megilleti, hogy a szüleitől akarata ellenére ne válasszák el, a külön élő gyermeknek és szülőnek joga van a kapcsolattartásra, ha ítélőképessége birtokában van, akkor a gyermeknek joga van a bírósági, hatósági eljárás során a szabad véleménynyilvánításra, panasszal élhet, információhoz juthat. A gyermeket érintő eljárások során alapelveként került meghatározásra a gyermek mindenek felett álló érdekeinek a figyelembevétele.²²

Magyarország Alaptörvénye deklarálja a XVI. cikk (1) bekezdésében, hogy „Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.” Az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése szerint „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóság részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék.”

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény biztosítja a gyermekek számára a New York-i Egyezményben²³ rögzített jogokat, azok érvényesítését és védelmét.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény Családjogi Könyvében kifejezésre jut a kiskorú gyermek érdekének védelme. A Ptk. magyarázata²⁴ szerint a gyermek érdekének és jogainak fokozott védelme azért szükséges, mert a gyermek – korából és helyzetéből adódóan – a családi kapcsolataiban eleve a gyengébb fél

---

²¹ Gyengéné Nagy Márta (2018) i.m. 8.o.

²² Béky Ágnes Enikő (2013) i.m. 4. o.

²³ 1991. évi LXIV. törvénnyel kihirdetett a gyermek jogairól szóló New York-ban 1989. november 20-án kelt egyezmény

²⁴ Kőrös András (szerk) (2013): Polgári jog, Családjog, Az új Ptk. magyarázata III/VI. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2013. 26-29. o.

helyzetében van, ha pedig nincsenek ilyen kapcsolatai, éppen azok hiánya miatt szorul különleges védelemre és támogatásra. Ezt a védelmet tehát elsősorban az őt körülvevő családi környezet adja meg, amennyiben ez hiányzik vagy nem megfelelően működik, a gyermek érdekében az állam köteles beavatkozni és azt biztosítani. Az állam hatékony és gyors közbelépésének kötelezettségét fogalmazza meg az ET Miniszterek Bizottságának R 91/9. számú Ajánlása a családjogi ügyekre vonatkozó szükséges intézkedésekről.”

A törvény a Gyermekjogi Egyezmény szóhasználatával ellentétben a gyermek érdekeinek fokozott védelmét írja elő. A gyermek a családi közösség része, ezért nem lehet minden esetben csak az ő érdekeit figyelembe venni a család többi tagjával szemben. Az érdekek és a jogok fokozott védelme a számára a legjobb megoldás alkalmazását jelenti. A szülői felügyeletet a kiskorú gyermek érdekeinek megfelelően kell gyakorolni, a szülőnek biztosítani kell, hogy a megfelelő érettséggel rendelkező gyermek az őt érintő kérdések eldöntésében véleményt nyilváníthasson, amit figyelembe kell venni. A gyermek a szülői felügyeletnek nem passzív tárgya, a szülőknek őt partnernek kell tekinteni.

A Polgári Törvénykönyv Családjogi Könyvében (Csjk.)²⁵ nagyobb hangsúlyt kap a korábbiakhoz képest az a jogelv, hogy a gyermeket a szülőnek be kell vonnia a vele kapcsolatos döntésekbe, a szülői felügyeletre, kapcsolattartásra vonatkozó döntésekbe. A Ptk. 4: 148 §-ban nem csupán egy véleménykérésről szól, hanem arról, hogy életkorától függetlenül az ítélőképessége birtokában lévő gyermek kívánságát korára, érettségére tekintettel megfelelő súllyal figyelembe kell venni. Általános jellegű elvárás a törvényben a szülővel szemben, hogy tájékoztatnia kell a gyermekét az őt érintő döntésekről életkorának, érettségének megfelelő mértékben és módon. Az egységes bírói gyakorlat kialakítása érdekében évtizedek óta a Legfelsőbb Bíróság 24. számú irányelvvel módosított 17. számú Irányelve határozza meg a gyermek elhelyezésére irányadó szempontrendszert. Az Irányelv a hatályon kívül helyezése ellenére a gyakorlatban továbbra is érvényesül. A döntés alapvető szempontja a gyermek érdeke, amely nemcsak a szülői felügyeleti jogok rendezése körében jelenik meg, hanem irányadó a szülői felügyelet gyakorlásának és a gyermek harmadik személynél történő elhelyezésének megváltoztatásánál is. A törvény a gyermek meghallgatásának lehetőségét, szükségességét garanciális szabályként rögzíti a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti perben. A Csjk nem állapít meg életkort, amelynek betöltésétől kezdődően a gyermeket meg kell hallgatni, ez az ügy jellegétől, a gyermek fejlettségétől függ. Fontos tehát a gyermek véleményének, kívánságának személyes előadása, hogy erről a bíróság alacsony életkor esetében elsősorban szakértő bevonásával más esetekben személyes meghallgatás útján informálódjon. A Csjk gyermeki jogként határozza meg a külön élő szülőjével való személyes és közvetlen kapcsolattartás jogát.²⁶

---

²⁵ A polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény Családjogi Könyve

²⁶ Kőrös András (szerk) i.m. 24-29. o.

3. A családi mediációról

A mediáció latin eredetű szó, a mediare szóból ered, jelentése középen állni, egyeztetni, közbenjárni, közvetíteni, békéltetni. A mediáció nem a modern kor terméke, eredete a tradicionális társadalmakig visszavezethető. A közvetítői eljárásra vonatkozó alapvető szabályokat a közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény rögzíti.²⁷

A családi közvetítés a családban kialakuló konfliktusok kezelésére szolgáló, a családon belül kialakult konfliktus megoldását célzó alternatív vitarendezési eszköz. A konfliktus nemcsak szülő és gyermek között, hanem testvérek, nagyszülő és unoka, unokatestvérek között is kialakulhat. A családi közvetítésnek két csoportja van, az egyik a jogi szabályozás körébe tartozó ügyek, ahol a jogi lehetőségek határozzák meg az eljárást, ekkor a mediáció kiegészítő szerepet játszhat. Ide tartoznak a házasság felbontása, szülői felügyelet rendezése, annak megváltoztatása iránti ügyek. A másik csoport a jogi szabályozáson kívül eső ügyek, az együtt élő gyermek, szülő, nagyszülő közötti családi konfliktusok, generációk közötti világnézeti különbségek, továbbtanulás esete, kamaszkori mediáció. Családi konfliktus esetén megfontolandó mediátort igénybe venni, ha nehezen eldönthető, hogy a házaspár kapcsolata végleg elromlott vagy még megjavítható, ha már eldöntötték a felek, hogy válnak, de azt kulturált, kíméletes módon szeretnék megtenni, ha a felek közötti kapcsolat annyira megromlott, hogy már nem tudnak egymással kommunikálni.²⁸

Tanulmányom témája miatt kiemelkedő jelentőségű a polgári jogi mediáció részét képező családjogi mediáció, amelynek nincs pontos, jogszabályban rögzített definíciója. A Csjk. is előtérbe helyezi a családi jogviták békés megoldását, szorgalmazza a felek közötti együttműködést oly módon, hogy a célok elérése érdekében a közvetítői eljárást bekapcsolja kiemelten a házasság felbontásával, valamint a szülői felügyeleti jog rendezésével kapcsolatos eljárásokba. A szülői együttműködés elérése érdekében mind a bíróság, mind a gyámhatóság részére lehetőséget biztosít a kötelező mediáció elrendelésére. A jogszabály alapelvei között szerepel a méltányosság, a gyengébb fél védelmének elve, mely szerint a családi jogviszonyokat méltányosan és az érdekei érvényesítésében gyengébb fél védelmét szem előtt tartva kell rendezni. A jogalkotó azt a szándékát akarta jelezni, hogy a családjogi jogvitákban nem a

---

²⁷ A mediációs egyes területeiről és általános szabályairól ld: Glavanits Judit, Wellmann Barna Bence (2020) Az alternatív vitarendezés helye a jogrendszerben. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest.

²⁸ Varga Szabolcs (2009): A családi közvetítés (mediáció) specifikumai és problémái. De iurisprudentia et iure publico, 2009/3. sz. Elérhető <http://dieip.hu/wp-content/uploads/2009-2-05.pdf> 2., 10., 11. o.

„győztes-vesztes” pozíció megállapítására kell törekedni, hanem a viták kulturált, békés rendezésére.²⁹

A családjogi mediáció egyik típusának, speciális területének tekintjük a gyermekvédelmi közvetítői eljárást és a kapcsolatügyi mediációt, amelynek részletszabályait a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló kormányrendelet 30/A.§-30/D.§-ai valamint a 33.§. tartalmazzák.³⁰ A gyermekek védelme más országokban is kiemelt jelentőségű terület, ugyanakkor Magyarországon Európában egyedülálló módon, egyrészt jogszabály garantálja a közvetítői eljárás lehetőségét, másrészt különálló komplex jogszabály – a Gyer – részletezi annak szabályait.³¹

Már évek óta a Nyíregyházi Járásbíróság, mint a gyermekvédelem területén is eljáró jelzőrendszeri tag, jó szakmai kapcsolatot ápol a Nyíregyházi Család – és Gyermekjóléti Központtal. Az intézmény széles skálán nyújt szolgáltatásokat esetmenedzserekkel, családsegítőkkal, tanácsadókkal, mediátorokkal Nyíregyháza Járás 15 településén. Támogatja járási szinten a jelzőrendszert azért, hogy minden problémáról, veszélyeztetettségről értesüljön és partnerszervezeteikkel időben megtegyék a szükséges intézkedést. A szolgáltatások között található többek között a kapcsolattartási ügyelet és a konfliktuskezelés, mediáció.

Tanulmányom megírásakor felkértem Böjte Juliannát, aki a Nyíregyházi Család – és Gyermekjóléti Központ tanácsadója, a kapcsolattartási ügyelet szolgáltatás vezetője, mediátora, a szolgálat szakmai vezetője, hogy foglalja össze pár gondolatban azt, hogy az intézményben milyen tapasztalatai vannak a mediáció, a családi mediáció területén, hogyan érvényesülnek a gyermeki jogok a közvetítés során? Kérdéseimre a következő válaszokat kaptam.

„Jellemzően a válási folyamat során és kapcsolattartási nehézségek esetén merül fel egy gondozási folyamat során a mediáció igénye, és az igény vagy a felek részéről érkezik, vagy a gyermekvédelmi szakember (családsegítő / esetmenedzser) ítéli meg a család élethelyzetét úgy, hogy alkalmas az eset a mediációra, továbbá a gyámhivatal is irányít ügyfeleket az intézményhez.

A szülőkkel, és a gyermekkel való kapcsolatfelvétel, és a velük folytatott segítő beszélgetések során a szakember informálódik többek között arról, hogy milyen problémákat azonosítanak a felek és ezek megoldását hogyan képzelik el, lehetőség van már a segítő munka ezen szakaszában is, hogy a mediációban érintett felek – mind a szülő, mind a gyermek – kifejezzék véleményüket és igényüket.

A mediációra való felkérést követően a mediátor azzal a sajátos szemlélettel hallgatja meg a szülőket – indokolt esetben, amennyiben a szülő ezt kifejezetten

---

²⁹ Gyengéné dr. Nagy Márta: Mediálni vagy sem? - Alkalmazható-e a nemzetközi bírósági gyakorlat a hazai viszonyokra? Családi Jog 2007/1. 11-16.o.

³⁰ Béky Ágnes Enikő (2013) i.m. 9. oldal

³¹ Kőrös András (szerk.) i.m. 26-31.o.

kéri, a személyiségében erre érett gyermeket – az előkészítő beszélgetések keretében, amelyet a mediáció módszere képvisel. A mediáció további folyamatában a gyermeket a szülő képviseli, igényeit és szükségleteit ő „hangosítja”. A gyermek kapcsolattartási jogát a folyamat ezen szakaszában már nem vitatják a felek, a kapcsolattartás módjának és rendszerességének meghatározása a feladat számukra, az ebben való kompromisszum kötés az alapja a sikernek.

Véleményem szerint a mediáció módszerével kötött megállapodás akkor jó és működőképes, ha tükrözi a felek igényeit, értékrendjét és aktuális kapcsolati szintjüket és itt értem azt is, hogy a gyermek igényeit, akit a szülő tud leginkább képviselni ebben a folyamatban. Olyan megállapodás kötéséhez sem mediátorként, sem gyermekvédelmi szakemberként nem segítem hozzá a feleket, amely nem a gyermek érdekét szolgálná. Alapvető célunk ebből következően is, hogy a mindkét fél (szülő), de a jelen nem lévő harmadik fél, a gyermek(ek) érdeke is érvényesüljön a jövőben, megszűnjön a konfliktushelyzet.

A gyakorlati munkámban igyekeztem mindig azt a szemléletet alkalmazni, hogy rövidebb idejű (1-2 hónapos) megállapodások kötése után kontroll mediációs tárgyaláson lépünk tovább, így a folyamat előrehaladásának ilyen módon való követése során még inkább érzékelhető a nyereség a felek részéről.

A Nyíregyházi Család – és Gyermekjóléti Központ egyik speciális szolgáltatása a kapcsolattartási ügyelet, melyet önálló szakmai módszertani program alapján működtet az Intézmény. A szolgáltatás igénybevételének alapja lehet az érintett felek (szülők, vagy más hozzátartozók) között kötött megállapodás, amely lehet mediációs tárgyalás eredménye, valamint képezheti alapját bírósági, gyámhivatali végzés.

Tapasztalatunk szerint egyre emelkedik azon családok száma, akik kompromisszumos készségüknek köszönhetően, a mediáció módszerével egyeznek meg a kapcsolattartási ügyelet szolgáltatás igénybevételéről. Az önálló módszertani program lehetővé teszi számunkra, hogy olyan megállapodást kössünk a felekkel, amelyben a gyermek kapcsolattartási joga úgy érvényesül, hogy – akár a gyermeket is bevonva, álláspontját ismerve –, az leginkább az érdekét szolgálja. A fokozatosság elvét szem előtt tartva igyekszünk kötni a megállapodásokat, így rövidebb időn belül a felek kéréseit és az eredményeket figyelembe véve lehet előre haladni a végső cél, a szolgáltatásból való kiléptetés irányába. A szolgáltatás leterheltsége az elmúlt években fokozatosan emelkedést mutat, ez mind a szakmai tevékenység számában, mind a szolgáltatást igénybe vevők számában is tükröződik.

A kapcsolattartási ügyeletben alkalmazott komplex módszert azért tartom eredményesnek, mert lehetőséget ad a szülőkkel történő egyeztetésre a mediáció módszerét alkalmazva, biztosított a semleges kapcsolattartási helyszín és a gyermek biztonságát és igényeit mindenek fölé helyező kapcsolatépítés a szülő – gyermek kapcsolat aktuális szintjének megfelelően.

A mediáció egy sajátos területe a kamaszmediáció, mely ritkábban alkalmazott, de sikeres vitarendezési módszer a szülők és a gyermek között fennálló konfliktus rendezésére. Sikeres akkor lehet, ha a szülők és a gyermek is megértik és elfogadják, hogy mindenki részéről kell az együttműködés, és a szülő részéről is annyi, mint a gyermek részéről. A gyermek, ezen módszer alkalmazásánál azt kell érezze, hogy véleménye és igényei kifejezésében egyenrangú fél a szülővel szemben, a mediációs tárgyaláson közvetlen eszmecserét folytathat a szüleivel, és a megállapodás tartalmi elemei is minden fél vállalásait, magatartásuk változtatását tartalmazza.”

3.1. Egyes gyermeki jogok érvényesülése a közvetítői eljárásban

A család szónak más a jelentése a jogban, a szociológiában, az idegenrendészetben, szociális ellátásokban és biztos van még számtalan terület, amelyet nem említettem. Tanulmányom célja nem a család fogalmának a meghatározása, röviden mégis szólnom kell róla a gyermek szempontjából megközelítve.³² A család érzelmi, gazdasági, kulturális közösség, a társadalom alapegysége, „a nemzet fennmaradásának alapja”,³³ amelynek kiemelkedő feladata a gyermeknevelés.

A család védelme megjelenik Magyarország Alaptörvényében, a Ptk. 4:2. §-ban, mely szerint „a gyermeknek joga van ahhoz, hogy saját családjában nevelkedjék”, tehát a gyermeknek a saját családban történő nevelkedéséhez és a korábbi családi kapcsolatainak fenntartásához fűződő jogát törvényben meghatározott esetben, kivételesen és a gyermek érdekében lehet korlátozni. A gyermek személyiségének harmonikus kialakulásához arra van szükség, hogy családi környezetben, boldog, szeretetteljes és megértő légkörben nőjön fel.

Dr. Ross Campbell pszichiáter szerint „Minden gyermeknek van egy soha meg nem szűnő kérdése szülei felé, ez pedig így hangzik: „Szeretsz-e engem? A gyermek ritkán fogalmazza meg ezt, szavakkal, többnyire magatartásával kérdez. S az erre adott válasz a legeslegfontosabb minden gyermek számára ebben az életben.”³⁴

Vekerdy Tamás pszichológus, író szerint: „Az érzelmi biztonságban és kellő időben elengedett gyermekből lesz boldog, kiegyensúlyozott felnőtt. A kisgyerek érzelmi biztonságát az adja, ha a szülő őt testi-lelki értelemben egyaránt megöleli. A kisiskolás gyerek érzelmi biztonságát az adja, hogy tudja, bármi történjék is, a szülő mindig mögötte áll, és meg tudja őt védeni. A gyerekeket a szülő ölelve tartja a feltétel nélküli szeretetben. És ugyanezt kellene tenni kamaszkorban is, amikor a kamasz gyerek miközben óriási hormonális változáson esik át, amitől még ő maga is megijed, undok és bezárkózó lesz – ilyenkor is a feltétel nélküli

---

³² Béky Ágnes Enikő (2013) i.m. 1. oldal

³³ Magyarország Alaptörvénye

³⁴ Ross Campbell: Életre szóló ajándék. Budapest, 1991., Harmat Kiadói Alapítvány. 30. oldal

elfogadást kell mutatni számára, mert erre vágyik akkor is, ha nem ezt fejezi ki. Ha gyerekkorban megtörténik a „melegen tartás” és megtörténik időben az elengedés folyamata, akkor az mind-mind a gyermek biztonságát erősíti meg, ami az életben való boldoguláshoz szükséges.”³⁵

A fentiekben részletezett érzelmi biztonságot nyújtó családi fészek szükséges ahhoz és teszi a gyermeket képessé arra, hogy a legfontosabb feladatát megvalósítsa: a „világ felfedezését”. Ha ezt a felfedező utat védett, szeretetteljes közegben, környezetben járja végig, mindkét szülőjét maga mellett tudva, akkor egyensúlyban fogja magát érezni. A gyermek igénye, szükséglete a biztonság, az állandóság, a teljesség, a kiszámíthatóság, illetve az, hogy mindkét szülője szeretetét érezze és tudja azt, hogy számíthat rájuk minden körülmények között.

A családi kapcsolat felbomlása, amely lehet házasság felbontása vagy akár élettársi kapcsolat megszűnése, egyaránt stresszel jár valamennyi abban részt vevő személy, így a gyermek számára is. „A gyermek szempontjából számtalan hátrányos következménye van a család felbomlásának így például személyes napi kapcsolat megszűnése az egyik szülővel, rosszabb anyagi- és lakáskörülmények, pszichés terhelés stb. A gyermek érdekét az szolgálná, hogy ha a szülők közös gondozásában nőne fel.”³⁶

Egy kapcsolat felbomlása változás, ami egyensúlyvesztéssel jár. A válás során a gyermek sérül. Az, hogy ez a sérülés milyen módon és gyorsan történik, a szülők felelőssége, a kapcsolatukon, együttműködési képességükön, intelligenciájukon múlik. Nem mindegy, hogy a válás milyen eljárás keretében megy végbe, mennyire képesek a gyermek érdekeit figyelembe venni, az esetleges egymással szembeni konfliktusukkal mennyire terhelik meg a gyermeket, milyen mélységig vonják bele. A szülők felelőssége annak eldöntése, hogy helyreállítják a párkapcsolatukat vagy nem, és az is, hogy a válás mellett, a külön élés mellett döntenek, a jogi csatározásokat vagy egy kompromisszumos megoldást választanak.³⁷

A válás során a gyermek szempontjából sérülhet az állandóság, a biztonság, a teljesség érzése. Félelmetes lehet számára, mert nem tudja mit veszíthet, büntudatot érezhet, önmagát okolhatja szülei elromlott párkapcsolata miatt, haragos, dühös lehet a megváltozott helyzet miatt, szüleinek szeretne megfelelni. A legnehezebb ebben a folyamatban a gyermek számára az, ha a szülővel, szüleivel kapcsolatban veszíti el a biztonságtudatát.

A gyermek reakciója a családi kapcsolatok felbomlására életkoronként eltérő: az óvodás korú gyermekekre az érzelemvezérelt gondolkodás a jellemző, számára az egyik szülő távolsága azt jelentheti, hogy a biztonság egyik pillanatról a másik

---

³⁵ <https://youtu.be/WdW8jhIoy2Q>

³⁶ Reiderné Bánki Erika (2014.) i.m. 14. oldal

³⁷ Reiderné Bánki Erika (2014.) i.m. 15. oldal

pillanatra megszűnhet, fokozottan igényli valamelyik szülő állandó jelenlétét, ilyenkor nehezebb az elválás az óvodában, az esti elalvás, és a gyermek fokozottabb szorongást élhet át. A gyermek viselkedése azt üzeni: időre és lelki támogatásra van szüksége ahhoz, hogy feldolgozza az életében bekövetkezett változást, ezért fokozni kell a gyermek biztonságérzetét. Fontos, hogy a gyermek számára a válási helyzetben is mindkét szülője elérhető legyen, mert aki elérhetőbb számára, abba fog jobban kapaszkodni.

A kisiskolás korra jellemző (6 évestől 10 éves életkorig) az érzelmi hullámválás, türelmetlenség, düh, kötődés tesztelése. A gyermek már érettebben gondolkodik, kevésbé jellemző rá a szeparációs szorongás, sok a belső félelem, gyakran a félelmek konkrét formát öltenek. A kisiskolás korú gyermek már tudja, hogy mit jelent az, ha valami elmúlik véglegesen, hajlamos lehet arra, hogy magát hibáztassa, pontosan tudja, hogy hány nap múlva találkozhat a másik szülővel, mennyi időt tölthet vele. Éppen ezért ebben az életkorban a gyermek számára nagyon tud hiányozni a másik szülő. Fontos a válás körülményeivel kapcsolatos felvilágosítás annak érdekében, hogy oldódjon a gyermekben lévő szorongás. Mindezt olyan módon kell vele közölni, amely befogadható, feldolgozható számára.

Kamaszkorban (12 évesnél idősebb gyermek) előnyben részesül a kortárskapcsolat, harcol a szülővel, úgy tűnik, hogy elsősorban magában szeret lenni, ez azonban csak látszat, továbbra is igényli a szülő szeretetét. Fontos számára a szülővel eltöltött minőségi idő, az őszinte feltáró beszélgetés korának figyelembevételével, valamint az esetleges különórák miatt a kapcsolattartás rugalmasítása.

Serdülőkor (15-16 évestől a fiatal felnőtt korig tart) a legkritikusabb a válásnak a gyermekre gyakorolt hatása szempontjából. A serdülőkorban lévő gyermekre jellemző: az intenzív érzelmi reakciók, túlzások, a problémák felnagyítása, ítélkezés, elutasítás, bűnbakképzés, kortárs dominancia, a szülőktől való elhatárolódás, kontroll hiánya, parttalan viselkedési megnyilvánulások. Ebben az életszakaszban kezdi a gyermek elsajátítani a felnőtt szerepeket, ezért szüksége van arra, hogy a gyermeki és a felnőtt szerepek közötti átjárásban biztonságos környezet vegye körül. Ha a korábban kialakult szülői kontroll megbomlik, emiatt viselkedése parttalanra, kicsapongóvá válhat, elképzelhető, hogy a jövőt is negatívan látja. A szülők szerint a gyermek már tudja, mit akar, azonban ez a valóságban nincs így, a gyermek elmagányosodhat, elhanyagoltnak érezheti magát. A gyermek parentifikálódhat, aláveti magát a szülőnek, életét ennek megfelelően szervezi, kompenzálhat oly módon, hogy a szülő álmait teljesíti, nem a saját vágyait.³⁸

---

³⁸Mérei Ferenc-V. Binét Ágnes: Gyermeklélektan. Budapest, 1998., Medicina Rt. 66.-97., 116-121., 156.-161., 182.-185., 209.-213., 273.-281. oldalak, Ranschburg Jenő: Szeretet, erkölcs, autonómia. Budapest, 1984., Gondolat Kiadó. 159.-177. oldalak, Michael Cole-Sheila R. Cole: Fejlesztéslélektan. Budapest, 1998., Osiris. 417., 565., 599. oldalak és Rita L. Atkinson: Pszichológia. Budapest, 1999., Osiris. 99.-101., 236.-239., 250.-251. oldalak

A gyermek igényei, szükségletei a családi kapcsolatok felbomlása esetén sem változnak, ekkor is biztosítani kell a gyermek számára az állandóságot, a kiszámít-hatóságot, az érzelmi biztonságot, igényeinek beazonosítását. Fontos megérteni őt, beszélgetést kezdeményezni vele, lehetőséget kell biztosítani arra, hogy kifejezhesse önmagát, kifejthesse álláspontját az őt érintő kérdésekben. A gyermek mindkét szülőjét szereti, ezért gondoskodni kell arról, hogy egészséges mértékben mindkét szülőjével megmaradjon a személyes kapcsolat, mindkét szülő elérhető legyen számára. A szülőtől elvárható, hogy beazonosítsa mi a dolga, mi a felelőssége válás esetén, hogy szülőtársával a gyermeket érintő kérdésekben kommunikáljon, meghagyja a gyermek gyermekkorát.³⁹

A családjogi mediáció eszköz lehet arra, hogy nagyobb figyelmet kapjon a gyermek, érdekeit kiemelten vegyék figyelembe a bírósági peres eljáráshoz képest. A cél, hogy a gyermek élete minél kevésbé változzon, az őt érő trauma minél kisebb mértékű legyen, mindkét szülővel élő és elérhető kapcsolata legyen. A családjogi közvetítés során a gyermek két alapvető jogának érvényre juttatása kiemelt fontosságú, az egyik meghallgatásának, véleménynyilvánítási jogának biztosítása, a másik a kapcsolat-tartáshoz való joga. A gyermek véleményének meghallgatása azért fontos, mert rávilágít érzéseire, kívánságaira. Mindezek jelentős adatok lehetnek annak meghatározásakor, hogy egy adott megoldás a gyermek érdekét szolgálja-e. A gyermek a meghallgatása során tájékozódik a körülötte zajló eseményekről, illetve érzi azt, hogy számít a véleménye az őt érintő ügyekben. A szülőkben tudatosíthatja a gyermek kívánságát, ez segítség lehet számukra abban, hogy saját álláspontjukat elengedve a közös megoldásra tudjanak fókuszálni.

A gyermek joga, hogy ha szülei már nem élnek együtt, külön élő szülőjével személyes és közvetlen kapcsolatot tarthasson. A gyermeket nevelő szülő köteles a zavartalan kapcsolattartást biztosítani. A kapcsolattartás célja, hogy a gyermek és a különélő szülő között a családi kapcsolat fennmaradjon, a különélő szülő a gyermek nevelését, fejlődését figyelemmel kísérje, tőle telhetően segítse. A gyermekétől különélő szülő, ha kapcsolattartási jogát nem korlátozták vagy vonták meg, jogosult és köteles gyermekével kapcsolatot tartani.

A jogszabályok nem adnak támpontot arra, hogy mit jelent a mediációs folyamat során a gyermek mindenek felett álló érdeke, a mediátor milyen szempontok alapján döntheti el, hogy a szülők tudatában vannak-e a gyermek mindenek feletti érdekének, ezt szem előtt tartva hozzák-e meg a döntéseiket, dolgozzák-e ki megállapodásaikat? A mediátor számára a legnagyobb nehézséget annak eldöntése okozza, hogy bevonja-e a gyermeket a családjogi mediációba vagy sem.⁴⁰

---

³⁹ Gyurkó Szilvia: Rám is gondolatok. Budapest, 2015., Libri. 54.-57. oldalak

⁴⁰ Kukity Krisztina, Juhász Éva, Hunyadi Krisztina (2017): A mediáció kérdése: A gyermek helye a válási mediációban. AKV Európai Szemle, 2017/1. Elérhető: <https://adreupe.uni->

A családjogi mediációban a gyermek nem tekinthető félnek, részvétele nem kötelező. Nincs olyan szabály, amely meghatározná azt, hogy a közvetítő hány éves gyermeket hallgathat meg közvetlenül az eljárásban. Esetről esetre lehet eldönteni, hogy a gyermek meghallgatása előre viszi-e a szülők megállapodását, úgy, hogy közben érvényesül a gyermek mindenek felett álló érdeke. A gyermek részt vehet a közvetítői eljárásban, de erre csak a szülők kérése alapján kerülhet sor, tehát a gyermek meghallgatásáról a mediátor egyedül nem dönthet, legfeljebb javasolhatja azt a szülőknek. Általánosságban elmondható, hogy a gyermek meghallgatása a gyermek érdekét szolgálja, ugyanakkor léteznek olyan körülmények, amikor annak mellőzése indokolt. Abban az esetben, ha a gyermek nem vesz részt a mediációban, érdekeit a közvetítőnek kell fokozottan figyelembe vennie akkor, ha azt a szülők megállapodásukban figyelmen kívül hagynák és saját érdekeiket a gyermek érdekei elé helyeznék.

Amikor a mediátor úgy dönt, hogy bevonja a gyermeket a családjogi mediációba, két fontos tényezőt figyelembe kell vennie: a gyermek szükségleteinek és érdekeinek teljesülését, továbbá a gyermek biztonságának garantálását a mediációs folyamatban és azt követően is. Mindehhez további feltétel az, hogy a mediátor szakmailag felkészült legyen, megfelelő ismerettel rendelkezzen a gyermek életkori sajátosságairól, fejlődési szakaszairól.

2016. január hónapban a Partners Hungary Alapítvány mediációs munkacsoportot hozott létre különböző alapképzettségű mediátorokból.

A munkacsoport célja, hogy az Európa Tanács Miniszterek Bizottságának ajánlására, valamint a hazai jogszabályi változások figyelembevételével szakmai ajánlást fogalmazzon meg a gyermek válási mediációba történő bevonásával kapcsolatban. A munkacsoport munkája során világossá vált, hogy nem tudnak egyértelmű választ adni a gyermekek bevonásával kapcsolatosan, ugyanakkor szempontokat, kritériumokat gyűjtöttek össze, melyek mérlegelése segíthet a mediátor számára a döntésben. A munkacsoport egyöntetű véleménye, hogy csak az ezen a területen képzett mediátor dolgozhat közvetlenül gyermekkel.⁴¹

A gyermekkel kapcsolatban az egyik fő konfliktust a szülők között az okozza, hogy mindketten úgy érzik, ők képviselik a gyermek érdekeit, a legjobbat akarják neki, ugyanakkor az elképzeléseik ellentétesek egymással. A legnagyobb nehézséget ennek a különbségnek az elfogadása okozza számukra. Amennyiben el tudják fogadni, hogy a másik fél is a gyermek érdekeit tartja szem előtt, de

---

miskolc.hu/files/92/ADR-Europe-2017-1_munkacsop.pdf 102. oldal és PARTNERS HUNGARY ALAPÍTVÁNY: A gyermek szerepe a válási mediáció során szakmai ajánlás – tervezet. Elérhető:<http://www.mediacioscentrum.hu/wp-content/uploads/A-gyermek-szerepe-a-valasi-mediacio-soran.pdf> 5. oldal

⁴¹ Kukity Krisztina – dr. Juhász Éva – Hunyadi Krisztina (2017.) i.m. 102. oldal és PARTNERS HUNGARY ALAPÍTVÁNY i.m. 6. oldal és Sárompek Csilla Júlia (2018.) i.m. 45. oldal

másképpen, akkor van esélyük a mindenki számára elfogadható megoldás kidolgozására. Amikor viszont a szülők nem tudják egymás álláspontjait elfogadni, megreked a folyamat és ekkor merül fel a gyermek bevonásának lehetősége.

Így állhat elő az a helyzet, hogy amiben a felnőttek nem tudnak megegyezni, abban a gyermeknek kell véleményt mondania. Ez veti fel azt a dilemmát, hogy a gyermek akaratlanul is döntéshozó pozícióba kerül, pedig fontos alapelv, hogy a gyermek ne döntsön a mediáció során. A gyermek bevonásának két legfontosabb oka, hogy érvényesüljön a gyermek véleménynyilvánítási joga, és hogy a szülők és a mediátor információhoz jussanak a gyermek tényleges szükségleteiről, érdekeiről.

Minden esetben, amikor a mediátor a gyermek bevonása mellett dönt, a legnehezebb feladat annak eldöntése, hogy valóban a gyermek igazi szükségletei, érdekei jelennek-e meg a folyamatban.⁴²

3.3. A gyermek bevonása a közvetítői folyamatba

A gyermek bevonásának szintjei:

- nem beszélnek a gyermek szükségleteiről, érdekeiről,
- csak a szülők kezdeményezésére és igénye szerint beszélnek a gyermek szükségleteiről, érdekeiről,
- a mediátor a gyermek közvetlen bevonása nélkül segít a szülőknek abban, hogy a gyermek szükségleteit, érdekeit feltárják és azokra fókuszáljanak,
- a szülők mindent meg tudnak beszélni, képesek felmérni és figyelembe venni a gyermek szükségleteit, érdekeit,
- a szülők szakértővel beszélnek a gyermekről, szakértő beszél a gyermekkel, és ő hozza be a gyermek érdekeit a folyamatba,
- a mediátor beszél a gyermekkel, és ő viszi az információt a szülőkhöz,
- a mediátor beszél a gyermekkel egy segítő jelenlétében, és a mediátor viszi az információt a szülőkhöz,
- a mediátor beszél a gyermekkel és utána következik az együttes ülés (szülők, gyermek),
- mediációs ülés a szülőkkal, utána a folyamat egy adott pontján szülők - gyermek együttes ülés,
- mediáció a szülőkkal és a folyamat végén közös mediációs ülés a gyermek részvételével, ahol a már kész megállapodást beszélnek meg közösen,
- rögtön az első alkalommal a szülők és a gyermek közös mediációs ülésen vesznek részt.

---

⁴² Kukity Krisztina – dr. Juhász Éva – Hunyadi Krisztina (2017.) i.m. 103. oldal és PARTNERS HUNGARY ALAPÍTVÁNY i.m. 6. oldal

A gyermek bevonásáról való döntés során fontos szempont a gyermek biztonsága. A biztonság megteremtésének feltétele, hogy a mediátor képzett, felkészült legyen, képes legyen a gyermekkel életkorának megfelelően kommunikálni és hatékonyan tudja kezelni a gyermek jelenlétét a folyamatban. A mediátornak az alábbi kérdések végiggondolását követően kell döntenie arról, hogy hogyan biztosítja a mediációs folyamatban a gyermek véleménynyilvánítását, szükségleteinek, érdekeinek figyelembevételét, úgy, hogy szem előtt tartja a biztonságát.

Képes-e a mediátor megítélni a szülők érzelmi szintjét? Milyen érzelmi viharok várhatóak az ülésen? Mennyire nyílt a szülők kommunikációja? Képes-e felismerni, ha a szülői játszma részeként használnák a gyermeket? Hogyan méri fel a gyermek értelmi, érzelmi fejlettségét? Képes-e kezelni a gyermek és a szülők érzelmi megnyilvánulásait? Képes-e hatást gyakorolni a mediáció alatti és utáni szituációkra?

A szülők a gyermek érdekében képesek-e érzéseik azonosítására, saját érzéseik elfogadására, egymás érzéseinek elismerésére, indulataik kezelésére? Tudnak-e felelős döntéseket hozni, a saját szükségleteiket, érdekeiket különválasztani a gyermekétől? Hajlandóak-e a gyermek szükségleteit, érdekeit játszma nélkül felmérni, a gyermek szükségleteiről, érdekeiről beszélni, egyetérteni abban, hogy a gyermek szükségleteit, érdekeit előtérbe kell helyezni? Képesek-e játszma nélkül részt venni a mediációban? ⁴³

A családjogi közvetítések alkalmával a gyermek meghallgatására abban az esetben kerülhet sor, ha az nem jelent túl nagy megterhelést számára, érzelmi fejlődését nem veszélyezteti. Ilyen esetekben mind a közvetítő, mind a szülők tisztázzák a gyermekkel azt, hogy az eljárásnak az alanya, fontos a véleménye, továbbá azt is, hogy az egyik szülő feljogosítása a szülői felügyeleti jogok teljes körű gyakorlására nem jelenti a másik szülő elvesztését. A közvetítőnek különös gonddal kell figyelnie arra, hogy a gyermek meghallgatása nyugodt légkörben történjen, ezzel segítve őt valódi érzéseinek feltárásában. Fontos megjegyezni azt, hogy a közvetítői eljárásban bizonyításnak nincs helye, a közvetítő nem hoz döntést.

A gyermekkel való kommunikáció során a következő szempontokra ajánlott a közvetítőnek odafigyelnie:

- hangsúlyozni kell azt, hogy a gyermek biztonságban van, ezért növelni kell a komfortérzetét például hangszín vagy térköz szabályozással,
- a bemutatkozásnál célszerű közölni vele, hogy meddig tart a beszélgetés,
- érdeklődőnek, nyitottnak kell lenni,
- életkorának megfelelően kell vele kommunikálni,
- hangsúlyozni kell az elvárás mentességét,

---

⁴³ Kukity Krisztina – dr. Juhász Éva – Hunyadi Krisztina (2017.) i.m. 104. oldal és PARTNERS HUNGARY ALAPÍTVÁNY i.m. 7. oldal

- semleges, majd a mindennapok témáját említeni, például hogyan telt a napja,
- indirekt kommunikáció alkalmazása a célszerű,
- a gyermek időt kérhet, megmondhatja, mit lehet közölni a szülőkkel.

A mediátor ösztönözni tudja a gyermek érzelmi kommunikációját azzal, hogy nyitott kérdéseket (kérdőszóval kezdődő kérdés), tisztázó kérdést alkalmaz, aktív figyelmet tanúsít azzal, hogy csendesen odafordul, megerősítő reakciókat alkalmaz, például bólogat. Biztató, érdeklődést kifejező mondatokat használ, a gyermek által elmondottakat szó szerint megismétli, összefoglal, sűrít, tükröz (azaz a ki nem mondott, de a mediátor által megértett érzést kimondja), képeket, hasonlatokat, szimbólumokat használ.⁴⁴

Laura Lundy nevéhez fűződik egy általa kidolgozott modell a gyermek meghallgatá-sára vonatkozóan, miszerint, ha nem adjuk meg a gyermek számára a lehetőséget a véleménye kifejezésére, nem is tudhatjuk, mit szeretne. A Lundy modell szerint két fő összetevője van a gyermek részvételének: egyrészt lehetőséget kell biztosítani számára, hogy kifejezze a véleményét, másrészt pedig a véleményét kellő súllyal figyelembe is kell venni a döntéshozatal során. A professzor szerint a New York-i Egyezmény⁴⁵ 12. cikkének helyes alkalmazásához 4 faktornak kell egyszerre érvényesülni: első a tér, második a hang, harmadik a hallgatóság, negyedik a befolyás.

A tér: a gyermek számára biztosítani kell egy biztonságos teret, ahol félelem nélkül beszélhet, ezért születtek meg a gyermekbarát meghallgató szobák. A védett tér alatt azt is értjük, hogy a gyermek számára biztosítani kell a választás lehetőségét, azt, hogy ő dönthesse el, hogy milyen módon kíván bekapcsolódni az eljárásba, egyáltalán szeretne-e részt venni benne, mert ez számára jog, nem pedig kötelesség.

A hang: Laura Lundy és munkatársai álláspontja szerint, ha a gyermek bármilyen módon képes kifejezni a véleményét, mindezt nem szükséges érettséghez, életkorhoz kötni. Elsősorban felnőtteket kell képezni, azért, hogy könnyebben megértsék a gyermeket, megtanulják, miként kell vele beszélni és miként lehet őt segíteni abban, hogy kifejezze a véleményét.

A hallgatóság: azt jelenti, hogy a gyermek véleményét ne csak meghallgassuk, hanem arra oda is figyeljünk, illetve, hogy olyan személy hallgassa meg a gyermeket, akinek kellő befolyása van a döntéshozatalra. A módszer előnye azon

---

⁴⁴ Kukity Krisztina – dr. Juhász Éva – Hunyadi Krisztina (2017.) i.m. 104. oldal, PARTNERS HUNGARY ALAPÍTVÁNY i.m. 7. oldal, Kulcsár Mónika (2017): A gyermek tanúkenti kihallgatásának specifikumai. Az Új Btk. Elérhető:<https://ujbtk.hu/dr-kulcsar-monika-a-gyermek-tanukenti-kihallgatasanak-specifikumai/> 1.-8 oldalak és Underwager, Ralph C. - Wakefield, Hollinda (1997): Szeminárium a gyermekek elleni erőszak problémájáról. Pszichoterápia 1997/2. sz. 107.-124. oldalak

⁴⁵1991. évi LXIV. törvénnyel kihirdetett a gyermek jogairól szóló New York-ban 1989. november 20-án kelt egyezmény.

túl, hogy a pszichológiai ismeretek birtokában lévő segítők könnyedén el tudnak beszélni a nehezen megnyíló gyermekkel, az általa elmondottakat az egyéb körülmények tükrében hatékonyabban tudják értelmezni, mint a bírák, így biztosak lehetünk abban, hogy ők valóban a gyermek legfőbb érdekét képviselik és tárják a bíróság elé.

A befolyás: azt jelenti, hogy a gyermek bevonásának a leglényegesebb eleme az, hogy véleményének érdemi befolyása legyen a döntéshozatalra. Hazánkban a gyermek meghallgatása és ezzel kapcsolatos jogainak biztosítása még gyerekcipőben jár. Éles határ húzódik a 14 év alattiak és a 14 év felettiekhez való viszonyulás között. Külföldön az ítélőképesség szempontjából nem tulajdonítanak nagy jelentőséget az életkornak, ahogy Laura Lundy modelljéből látható bármilyen kicsi gyermeket meg lehet hallgatni, ha képes magát akármilyen módon kifejezni és van valaki, aki megérti. Jogainak biztosítása érdekében nem elegendő a gyermeket pusztán meghallgatni, véleményét – kellő súllyal – figyelembe is kell venni. Érdemes kiindulni abból, hogy a szülők remélhetőleg tudják, hogy mi a legjobb a gyermekük számára és ennek megfelelő döntést is hoznak, amely döntéshozatalba őt is bevonják. Ugyanakkor jogainak maximális biztosítása érdekében tájékoztatni kell a gyermeket arról, hogy lehetősége van személyesen vagy írásban ismertetni a saját álláspontját.⁴⁶

4. Összegzés és tanulságok

A korábban kifejtettek és saját tapasztalataim is azt mutatják, hogy a közvetítői eljárás igénybevétele családjogi ügyekben mindenképpen a gyermek érdekét szolgálja, még akkor is, ha nem születik megállapodás a felek között. A bírósági közvetítéstől még napjainkban is sokan idegenkednek a bírósági szervezeten belül is, ugyanakkor remélem, hogy a bírák közül egyre gyakrabban tapasztalják meg a közvetítés pozitív hatásait és egyre több támogatója lesz ezen eljárásnak. A pereskedési hajlam, a vitarendezés kultúrájának megváltoztatása hosszú folyamat, ebben véleményem szerint nagy szerepe lehet a mediációnak, azokban az ügyekben különösen, amelyeknek érintettje a gyermek. Tapasztalataim ezt a pozitív változást vetítik előre, mivel minden kötelező közvetítésre utalt ügyekben a felek eljöttek a mediációs ülésekre, több ülésen is részt vettek, együttműködők voltak (velem minden esetben, egymással kisebb-nagyobb mértékben). Többen voltak azok, akik nem tudták mi történik majd a közvetítés során, ennek ellenére nyitottak voltak az eljárásra. Fontosnak tartom tehát a mediáció további, széleskörű terjesztését. Azt gondolom, hogy a szülőket segíteni kell abban, hogy gyermekeik érdekeinek, szükségleteinek mentén legyenek képesek gondolkodni, egymással kommunikálni és megállapodást kötni, ők örködjenek gyermekük biztonsága felett. Ösztönözni kell a szülőket, hogy minél

---

⁴⁶ Visontai – Szabó Katalin (2018): Hogy mondjam el, hogy Te is megérted? A bírói kommunikáció és a gyermek tájékoztatáshoz való joga egy angol példa tükrében. Családi Jog, 2018/3. szám. Elérhető: https://www.mokk.hu/regioldal/pdf/linkgyujto/Csaladi_Jog/Aktualis/2018-03.pdf 1-8. o.

szélesebb körben vegyék igénybe a családi mediációt, ezért meg kell értetni velük, hogy hosszabb távon mindannyiuk számára az a legjobb, ha saját ügyükben maguk döntenek. Fel kell hívni a figyelmüket arra, hogy ha egy nehéz időszakban képesek megoldani a problémáikat, erre a jövőben keletkező újabb esetekben is képesek lesznek. Hatni kell a szülői felelősségtudatukra: példát mutathatnak gyermekeiknek abban, hogy egymást tiszteletben tartva is lehet válságot kezelni, megoldani.⁴⁷

A gyermek a mediációban résztvevő vagy érintett. A családi mediációk során az esetek nagyobb részében - itt elsősorban a bírósági mediációra utalok - a gyermek egyelőre inkább érintett, mint résztvevő. Ha a gyermek érintett, nem mindegy, hogy a családi konfliktusok oldása milyen folyamat mentén megy végbe: hosszú, kimerítő pereskedés vagy megállapodással végződő közvetítés útján. A gyermeket az eljárás mindenképpen érinteni fogja, a költői kérdés az, hogy hogyan, meddig, és ebben a folyamatban mennyire sérül. Rudolf Steiner osztrák filozófus, író szerint „Az egész gyermek olyan, mint egyetlen érzékszerv, minden hatásra reagál, amit emberek váltanak ki belőle. Hogy egész élete egészséges lesz-e vagy sem, attól függ, hogyan viselkednek a közelében”.⁴⁸

Ha a gyermek résztvevője lesz a mediációs eljárásnak, a jövőben valószínűleg a szülői felügyelettel, kapcsolattartással érintett ügyekben elkerülhetetlen lesz közvetlenül a gyermek véleményének meghallgatása, figyelembevétele. A bíróságoknak, hatóságoknak, a médiának továbbra is kiemelkedő szerepe van a közvetítéssel kapcsolatos tájékoztatásban, tudatosíthatja, hogy a peres, valamint hatósági eljárások megindításakor sem reménytelen a felek kommunikációjának bármilyen szintű javítása annak érdekében, hogy elkerülhetővé váljon egy, a család valamennyi tagját érzelmileg megterhelő eljárás.⁴⁹

Felhasznált irodalom

- 1) Barzó Tímea (2017): A gyermek érdekének védelmét erősítő családjogi alapelv érvényesülésében felmerülő ellentmondások. Opus Civilia, Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Civilisztikai Intézet. https://antk.uni-nke.hu/document/akk-uni-nke-u/Opuscula_Civilia_2017_Barzo_Timea.pdf
- 2) Béky Ágnes Enikő (2013): A gyermekek szerepe a családjogi mediációban, különös figyelemmel az ítélőképesség kérdésére. Jogelméleti Szemle 2013/1. 15-30.o. Elérhető: <http://jesz.ajk.elte.hu/beky53.pdf>

---

⁴⁷ Kukity Krisztina – dr. Juhász Éva – Hunyadi Krisztina (2017.) i.m. 105. oldal és PARTNERS HUNGARY ALAPÍTVÁNY i.m. 8. oldal

⁴⁸ https://www.citatum.hu/szerzo/Rudolf_Steiner/5

⁴⁹ Gyengéné dr. Nagy Márta (2007.) i.m. 11.- 16. o., Béky Ágnes Enikő (2013.) i.m. 17. oldal és Sárompek Csilla Júlia (2018.) i.m. 45.-47. oldal

- 3) Boldizsárné Varju Eleonóra (2019): A gyermekbarát igazságszolgáltatás polgári jogi aspektusai. Szakdolgozat <http://midra.unimiskolc.hu/document/31510/27573.pdf>
- 4) Caroll, Mary - Ute Briant, Ute - Németh Zoltán - Vajna Virág - Gyengéné Nagy Mária: Mediáció a jogellenes nemzetközi gyermekelviteli ügyekben – békés megoldás a gyermek érdekében: Kézikönyv mediátorok és más szakemberek részére. https://www.kormany.hu/download/7/75/70000/k%C3%A9zik%C3%B6nyv_verzi%C3%B3_HUN.pdf
- 5) Európa Tanács (2010): Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának iránymutatása a gyermekbarát igazságszolgáltatásról (monográfia). <https://rm.coe.int/16806a4541>
- 6) Glavanits Judit, Wellmann Barna Bence (2020): Az alternatív vitarendezés helye a jogrendszerben. Nemzeti Közszerzési Egyetem, Budapest.
- 7) Gyengéné Nagy Márta (2018): A gyermek meghallgatása az őt érintő eljárásokban. Tananyag. <http://www.juris.u-szeged.hu/download.php?docID=82024> (2020.04.25.)
- 8) Gyengéné Nagy Márta (2009): A mediáció az igazságszolgáltatásban családjogi specialitások. Doktori értekezés, Szegedi Tudományegyetem, Szeged. http://doktori.bibl.u-szeged.hu/873/1/Nagy_Marta_ertekezes.pdf
- 9) Gyengéné dr. Nagy Márta: Mediálni vagy sem? - Alkalmazható-e a nemzetközi bírósági gyakorlat a hazai viszonyokra? Családi Jog 2007/1. 11-16.o.
- 10) Gyurkó Szilvia (2015): Rám is gondolatok Libri, Budapest.
- 11) Herczegh Anita (2014): Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központ: Általános gyermekjogi ismeretek szülőknek és szakembereknek. Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központ. http://www.ijasz.hu/UserFiles/altalanos_gyerekjog_v03.pdf (2020.05.03.)
- 12) Kereki Judit (2016): A gyermekjogok érvényesülése különös tekintettel a koragyermekkora. Családi Jog, 2016/3. sz. 1-10.o. https://www.mokk.hu/regioldal/pdf/linkgyujto/Csaladi_Jog/csaladi_jog_3_szam.pdf
- 13) Kertész Tibor (2010): Mediáció a gyakorlatban Bíbor Kiadó, Miskolc.
- 14) Kóczian Lilla (2016): Családjogi mediáció, különös tekintettel a kapcsolattartási ügyekre. Jogi Tanulmányok 2016. 522-533.o. https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/35774/Jogi_tan_2016_Koczian_Lilla_p_522-533.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- 15) Kőrös András (szerk) (2013): Polgári jog, Családjog, Az új Ptk. magyarázata III/VI. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- 16) Kukity Krisztina, Juhász Éva, Hunyadi Krisztina (2017): A mediáció kérdése: A gyermek helye a válási mediációban. AKV Európai Szemle,

- 2017/1. 98-105.o. https://adreupe.uni-miskolc.hu/files/92/ADR-Europe-2017-1_munkacsop.pdf
- 17) Kulcsár Mónika (2017): A gyermek tanúkénti kihallgatásának specifikumai. Az Új Btk. <https://ujbtk.hu/dr-kulcsar-monika-a-gyermek-tanukenti-kihallgatasanak-specifikumai/>
  - 18) Mérei Ferenc-V. Binét Ágnes(1998): Gyermeklélektan Medicina Rt., Budapest.
  - 19) Michael Cole-Sheila R. Cole(1998): Fejlesztélektan Osiris, Budapest.
  - 20) PARTNERS HUNGARY ALAPÍTVÁNY: A gyermek szerepe a válási mediáció során szakmai ajánlás – tervezet. [http://www.mediaciosentrum.hu/wp-content/uploads/A-gyermek-szerepe-a-valasi-mediáció-során.pdf](http://www.mediaciosentrum.hu/wp-content/uploads/A-gyermek-szerepe-a-valasi-mediacio-soran.pdf)
  - 21) Rainer Lilla (2017): A gyermekközpontú igazságszolgáltatás polgári jogi aspektusai. <https://www.mabie.hu/attachments/article/132/RL%20gyermek%20meghallgat%C3%A1sa%20mod.pdf>
  - 22) Ranschburg Jenő(1984): Szeretet, erkölcs, autonómia Gondolat Kiadó, Budapest.
  - 23) Reiderné Bánki Erika (2014): A gyermek érdeke a felbomló családban. Doktori értekezés, Széchenyi István Egyetem, Győr. [https://dokitiskjog.sze.hu/images/RBE_értekezés.pdf](https://dokitiskjog.sze.hu/images/RBE_ertekezés.pdf)
  - 24) Rita L. Atkinson(1999): Pszichológia Osiris, Budapest.
  - 25) Ross Campbell (1991): Életre szóló ajándék Harmat Kiadói Alapítvány, Budapest.
  - 26) Sárompek Csilla Júlia (2018): Mediáció a polgári jogban, különös tekintettel a gyermek érintettségére. Jogifórum. https://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/sarompek_csilla_julia_mediacio_a_polgari_jogban%5bjogi_forum%5d.pdf (2020.05.03)
  - 27) Somfai Balázs (2007): Kapcsolattartás, mint a gyermek emberi joga. Doktori értekezés, Pécsi Tudományegyetem,. Pécs. <https://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/somfai-balazs/somfai-balazs-vedes-ezisek.pdf>
  - 28) Underwager, Ralph C. - Wakefield, Hollinda (1997): Szeminárium a gyermekek elleni erőszak problémájáról. Pszichoterápia 1997/2. sz. 107-124.o.
  - 29) Varga Szabolcs (2009): A családi közvetítés (mediáció) specifikumai és problémái. De iurisprudentia et iure publico, 2009/3. sz. 74-107.o.
  - 30) Visontai – Szabó Katalin (2018): Hogy mondjam el, hogy Te is megértsd? A bírói kommunikáció és a gyermek tájékoztatáshoz való joga egy angol példa tükrében. Családi Jog, 2018/3. szám 1-8. o. https://www.mokk.hu/regioldal/pdf/linkgyujto/Csaladi_Jog/Aktualis/2018-03.pdf

Feldolgozott jogforrások

- 1) A közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény.
- 2) A polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény.
- 3) A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény.
- 4) 1991. évi LXIV. törvénnyel kihirdetett a gyermek jogairól szóló New York-ban 1989. november 20-án kelt egyezmény.
- 5) Magyarország Alaptörvénye.
- 6) A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX.10.) Kormányrendelet.
- 7) Az Európai Unió Tanácsának a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságokról, valamint a határozatok elismeréséről, és végrehajtásáról szóló 2201/2003/EK rendelete
- 8) A Gyermek Jogellenes Külföldre Vitelének Polgári Jogi Vonatkozásairól szóló, Hágában az 1980. évi október 25. napján kelt szerződés kihirdetéséről szóló 1986. évi 14. törvényerejű rendelet
- 9) A Tanács 2201/2003/EK rendelete (2003. november 27.) a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről
- 10) A szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre irányadó joghatóságokról, alkalmazandó jogról, elismerésről és végrehajtásról szóló Hágában, 1996. október 19-én kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 2005. évi CXL. törvény

A GYERMEKEK ÉRDEKEINEK VÉDELME A GYERMEK SORSÁT ÉRINTŐ PEREKBEN ÉS KÖZVETÍTŐI ELJÁRÁSOKBAN

Paulini Márió¹

Absztrakt

Bár a gyermekáldás az egyik legcsodálatosabb titok a világon, nem mindig társul azzal a szülői tudatossággal, felelősséggel, illetve önátadással, ami ahhoz kell, hogy a szülők egymással együttműködve felnőtté válásáig gondoskodjanak gyermekükről, majd segítsék őt élete folyamán. A szülők gyakran megalapozatlan párkapcsolatban vállalnak gyermeket, majd párkapcsolatuk megromlása, megszakadása után nem kellő tudatossággal és felelősséggel hidalják át azt a szakadékot, mely saját és gyermekük érdekei közé mélyül. Párkapcsolatuk megszakadása után a szülőknek önmaguktól vagy segítséggel azt kéne felismernie, hogy gyermekük miatt már nem férfiként és nőként, hanem szülőként kötelesek gondolkozni és akár saját érdekeik ellenére is gyermekük érdekeit kötelesek képviselni.

Jelen tanulmány az e felismeréshez vezető két út, a peres eljárás és a közvetítői eljárás folyamatában rejlő lehetőségeket, valamint érzékelhető nehézségeket, esetleg lehetséges megoldásokat mutatja be természetesen nem teljes körűen, végül arra tér ki, hogy a peres eljárás vagy a közvetítés végén melyek a folyamatot lezáró döntés, egyezés vagy megállapodás gyermekek és szülők érdekét egyaránt képviselő sajátosságai, különbségei, illetve hibái.

1. Bevezető gondolatok

A szülő-gyermek kapcsolatról való gondolkodás koronként és társadalmanként is változott. A fajfenntartás, az utódok utáni ösztönös vágy már a kezdetektől sajátja volt az emberiségnek. A „Szaporodjatok és sokasodjatok, és töltsétek be a földet!” (1Mózes 1:28)² bibliai gondolat világnézeti hovatartozástól függetlenül is sokak számára ismert parancs lehet.

---

¹ Dr. Paulini Márió, bírósági titkár, közvetítő, a Fővárosi törvényszék mediációs koordinátora

² Biblia (2006), Budapest, Kálvin Kiadó

Az ősi és ókori társadalmakban a gyermekek születése a természet rendjeként ajándék vagy spirituális esemény volt, maga a gyermek pedig a férfiasság megtestesítője, az apai hatalom alanya, illetve a jövő letéteményese.³ A középkori társadalmakban a gyermeknek elsősorban nem érzelmi jelentősége volt. A gyermekek születtek, növekedtek, meghaltak, újra születtek és ez a családi viszonyokat vagy a szülők kapcsolatát érdemben nem befolyásolta. A gyermek léte vagy hiánya ugyanis ténykérdésként legfeljebb gazdasági előnyt vagy hátrányt jelentett a családnak, hiszen a gyermek a családi javak fogyasztója, munkaerő, gazdagodási lehetőség,⁴ vagy ezek hiánya volt. A társadalmi célok változásával, valamint a nemek helyzetének és szerepének átalakulásával a gyermek a párkapcsolat összetartója, a gyermekvállalás pedig tudatosabb döntés, gyakran tervezés "eredménye" lett. Az újkori társadalmakban a gyermek szerepe a családban központi hangsúlyt kapott, a gyermekvállalás ténykérdés helyett érzelmi kérdéssé válhatott.⁵

A gyermek családban betöltött szerepe amellet, hogy napjainkra egyértelműen pozitívan változott, sok esetben túldimenzionálttá vált. A párkapcsolat és a gyermek gyakran konkurál egymással, ami a párkapcsolat megromlásához, illetve a gyermekek érdekeinek torz érzékeléséhez, háttérbe szorításához vezethet. E konkurenciaharcot az önző, illetve fel nem ismert érdekek, vélt vagy valós érzelmek és indulatok tovább hevítik. E harcban sokszor pont az vész el, amiért a szülők elsősorban felelnek, vagyis gyermekeik (érdekének) védelme. De vajon tudjuk-e, hogy mi is gyermekeink igazi érdeke, és vajon képesek vagyunk-e saját ösztöneinket, érzéseinket racionálisan kezelni gyermekeink érdekeinek érvényre juttatása érdekében?

Tanulmányomban egyetemi, bírósági és mediációs képzéseken szerzett elméleti tudásomat, valamint bírósági titkárként és bírósági közvetítőként szerzett gyakorlati tapasztalataimat ötvözve keresem e két kérdés választát. Azt kívánom bemutatni, hogy a szülők kapcsolatának megromlását követően a peres eljárás és a közvetítés milyen eszközökkel próbálja a szülők konfliktusát és a gyermekek érdekeit elkülöníteni, a gyermekek jó esetben felismert érdekeit a szülők értelmi fókuszába helyezni, majd a gyermekek fókuszba helyezett érdekeit a lehetőségekhez képest képviselni és védeni a szülők indulataival, illetve önző érdekeivel szemben. Munkám során a gyermekek sorsát érintő közvetítői esetek feldolgozása közben felmerülő jogi, szakmai és tapasztalati problémák, valamint ismeretanyag összegzésére törekedtem.

---

³ Portik Erzsébet Edit: Gyermeknevelés az ókorban. In: Magiszter, 2012. X. évf. 2. sz., 71-75, 77-79. o.

⁴ Horn Ildikó: Nemesi Árvák, In: Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok 19., Gyermek a kora újkori Magyarországon, 53., 59., 64., 70., 72. 77. o.

⁵ Pukánszky Béla: Bevezetés a gyermekkor történetébe, <http://www.pukanszky.hu/gyertort.pdf>, 3-8. 11-12. o.

2. A gyermekek érdekének képviselése a perben

A gyermek sorsát érintő perekben természetesen mindenki a gyermek érdekét képviseli.

A gyermek sorsát érintő pert fő szabály szerint az alanyi jog jogosultjának személyesen kell megindítania⁶, ami azt jelenti, hogy a perindítás joga nem örökölhető. Kivételesen a gyámhatóság is⁷ indíthat pert a gyermek érdekében, továbbá az a tartásra kötelezett, aki a gyermekről maga gondoskodik, saját jogán maga is indíthat pert a gyermek tartására kötelezett más személy ellen⁸. Utóbbi szabály jogosítja fel a szülőket arra, hogy gyermektartásdíj iránti igényüket egymással szemben érvényesítsék.

Ha a pert a szülők egymás ellen indítják, akkor konfliktusuk eszkalációjának fázisától, perben elérni kívánt céljuktól, illetve tudatossági szintjüktől függően vívnak egymással vagy gyermekük érdekében pozíció- vagy érdekvitát. Ha a szülők a pert egymás ellen felfokozott indulati állapotban vagy szükséghelyzetben indítják, akkor tetteiket indulatuk vagy szükségleteik kielégületlensége vezérli. Ebből következően a perben győzni akarnak, ami csak szülőpárjuk legyőzésével lehetséges. E pozícióvitában a szülők saját győzelmükre fókuszálnak, erőforrásaikat a másik fél legyőzésére használják fel, ezért gyermekük érdeke rendszerint háttérbe szorul. Ha azonban a per a konfliktus kimerülés fázisában, egy viszonylag békés, instabil egyensúlyon alapuló időszakban indul (például azért, hogy az egyik szülő új házasságot köthessen, vagy azért, hogy a szülői felügyeletet gyakorló szülő kiskorú gyermekével lakóhelyet változtathasson), akkor a gyermek érdekei nagyobb hangsúlyt kapnak. Ettől még a per nem feltétlenül békés lefolyású, hiszen a szülők ekkor sem biztos, hogy képesek gyermekük érdekét objektíven és egyezően látni, illetve az is gyakori, hogy újra felszínre törő, egymással szembeni érzéseik, indulataik helyeződnek gyermekük érdekei elé. Ha a perben egyéb érdekelt (például: távolabbi rokon vagy nevelőszülő) is érintett, akkor a feleknek az érintett gyermekhez fűződő érzelmi viszonyától függően fog a gyermek vagy a felek érdekének képviseléről szólni a per. Minél erősebb a felek érzelmi kötődése a gyermekhez, annál inkább fogják a gyermek érdekét érvényesíteni, és minél gyengébb érzelmi kötődésük a gyermekhez, annál inkább fogják saját érdeküket érvényesíteni. E megállapításom a peres felek konfliktusának érzelmi és szükségletalapú megközelítéséből következik.⁹

A felek a gyermek sorsát érintő perekben is igénybe vehetik jogi képviselő segítségét. Az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény

---

⁶ Ptk. 4:17. § (1) bekezdése, 4:23. § (1) bekezdése, 4:193. § (1) bekezdése

⁷ Ptk. 4:171. § (1) bekezdése, 4:193. § (1) bekezdése, 4:208. § (1) bekezdése

⁸ Ptk. 4:201. § (3) bekezdése

⁹ Isd. részletesebben Kertész Tibor (2010): Mediáció a gyakorlatban, Bíbor Kiadó, Miskolc. 5. o.

értelmében az ügyvédnek jogi szakértelemmel, törvényes eszközökkel és módon, ügyfele jogai és jogos érdekei érvényesítése, valamint kötelezettségei teljesítésének elősegítése céljából, ügyfele érdekét képviselve kell eljárnia, továbbá törekednie kell arra, hogy az ellenérdekű felek jogvitája - lehetőség szerint - megegyezéssel záruljon¹⁰. Az ügyvédnek a jogi képviselet ellátása során ügyfele érdekeinek elsődlegessége alapján kell eljárnia¹¹. Az ügyvéd tehát a működésére irányadó törvény szerint nem a gyermek, hanem ügyfele érdekeit képviseli a perben, ügyfele pernyertessége érdekében jár el.¹²

A házassági bontóper, valamint a szülői felügyelet, gyermektartásdíj és gyermekkel való kapcsolattartás rendezése iránti perek anyagi jogi alapjai csak általános elveket és fő szabályokat határoznak meg, melyektől a felek egyezsége vagy a bíróság döntése eltérhet. A tág mozgástér miatt e perekben a jogszabályok pontos és széles körű ismeretének, valamint a jogi érvelésnek kevésbé van jelentősége. A szülői felügyeletet a szülők vagy közösen fogják gyakorolni, vagy egyikük fogja gyakorolni. A gyermektartásdíj megfizetése szinte mindig havi rendszerességgel történik és nem egyszeri megváltással. A kapcsolattartás joga pedig - a hétköznapiak, hétvégék, szünetek és ünnepek adott száma és időtartama miatt - mindig valamilyen arányban fogja megilletni a szülőket. E nyilvánvaló tényeket a szülők rendszerint ismerik, ezért jogi képviseletükre biztonságérzetük és amiatt lehet szükségük, hogy a jogi képviselő helyettük tegye meg a perbeli cselekményeket. A jogi képviselők felelőssége e minimális jogi tudást igénylő perekben abban áll, hogy mennyire segítik megbízójukat a releváns tények teljes körű feltárásában, milyen arányban érvelnek megbízójuk érzelmi alapon eltúlzott, illetve erkölcsileg is védhető álláspontja mellett, továbbá, hogy mennyire teszik érvelésüket személyessé. A jogi képviselőknek ügyfelük pernyertességét nem azzal kell előmozdítaniuk, hogy tippeket adnak a másik szülő ellehetetlenítéséhez hanem azzal, hogy a gyermek érdekében próbálják konszolidálni a felek konfliktusát. Ez nemcsak a szülők és a gyermek érdeke, hanem az ügyvédek törvényben előírt kötelezettsége is. Ennek ellenére a szülők perükben gyakran túlságosan is jogi képviselőjükre bízzák magukat ahelyett, hogy egymásra és gyermekükre koncentrálnának.

A gyermek sorsát érintő perekben tehát elsősorban nem a jogszabályok ismeretének, hanem a tényeknek és azok helyes értékelésének van jelentősége. A szülők egymáshoz és gyermekükhöz való viszonya, pszichés és szellemi állapota,

---

¹⁰ az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény 1. § (1) bekezdése 2020.04.05.

¹¹ az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény 39. § (3) bekezdése 2020.04.05.

¹² El kell azonban határozni az ügyvéd perbeli tevékenységét és kötelezettségét attól, hogy peren kívül hogy segíti ügyfele konfliktusának rendezését. Az ügyvédek kettős (jogi és "közvetítői") tevékenysége hazánkban is kezd elhatárolódni, egyre több a kettős tevékenységet végző ügyvéd. A funkciók elhatárolásának jelentőségére és a kettős funkció létjogosultságára utal nemzetközi összehasonlításban Dr. Gyengéné Dr. Nagy Márta Mediáció az igazságszolgáltatásban c. PHD értekezésének 25. oldalán.

a szülők és gyermekük kötődése, valamint a gyermek befolyásoltsága, illetve elidegenítettsége olyan kérdések, melyeket szakértő bevonásával kell vizsgálni¹³. Az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvény értelmében az igazságügyi szakértőnek a tudomány és a műszaki fejlődés eredményeinek felhasználásával készített szakvéleménnyel, továbbá a függetlenség és pártatlanság követelményének megtartásával kell a szakkérdést eldöntenie, és segítenie a tényállás megállapítását¹⁴. A magánszakértői vélemény elkészítésekor a szakértő a tevékenységével érintett személyek - különösen megbízója - érdekeitől függetlenül, pártatlanul köteles eljárni. A szakértő szakvéleményét a feltárt tények tárgyilagos értékelésével köteles kialakítani¹⁵.

A perben csak a szakértőnek van lehetősége arra, hogy a szülőket és gyermeküket az objektív értékeléshez szükséges körülmények megteremtését követően, a külső befolyásoló hatásokat kirekesztve hallgassa meg, továbbá megfelelő szaktudással vizsgálja és értékelje észleléseit. A szakértő megállapításait a peranyagból és személyes észlelése alapján, tehát széleskörű információk birtokában teszi úgy, hogy sem a jogi képviselők befolyásoló hatása, sem a döntés terhe nem terheli. E pozíciójában a szakértő valóban a gyermek érdekeit képviseli.

A jogvitát a bíróság köteles eldönteni. A bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény értelmében a bíró minden ügyben befolyástól mentesen, és részrehajlás nélkül köteles eljárni¹⁶. A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) értelmében a bíróság a perben jelentős tényeket a felek tényállításainak és perben tanúsított magatartásának, valamint a per tárgyalása során megismert bizonyítékoknak és egyéb peradatoknak az egybevetése, egyenként és összességében történő értékelése alapján, meggyőződése szerint állapítja meg¹⁷.

E pozíciójában a bíróság a gyermek sorsát érintő kereseti kérelmeket mindig meggyőződése szerint, - jogszabály kötelező rendelkezése értelmében - a gyermek érdekét védve köteles elbírálni.

A perben a szülők értelemszerűen ismerik, a szakértők és a bíróság pedig a Pp. és a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) rendelkezéseinek együttes alkalmazásával ismerhetik meg közvetlen tapasztalással az érintett gyermek helyzetét, személyiségét, szükségleteit és érdekeit. A gyermek igazi szükségleteit leginkább csak saját maga ismerheti. A gyermek minél fiatalabb,

---

¹³ Pp. 300. § (1) bekezdése

¹⁴ az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvény 3. § (1) bekezdése

¹⁵ az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvény 52. § (5) bekezdése

¹⁶ a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény 36. § (2) bekezdése

¹⁷ Pp. 279. § (1) bekezdése

annál igazabbak szükségletein alapuló érdekei és annál közvetlenebb igényérvényesítési képessége, továbbá minél idősebb, annál kevésbé képes valódi szükségleteit és javát szolgáló érdekeit felismerni, és annál manipulatívabb igényérvényesítési képessége. Gyermeküket a szülők ismerik legjobban, azonban konfliktusukban legtöbbször saját személyiségük szerint formálják, ami gyakran a gyermek kisajátításával, befolyásolásával jár. A szülők nem objektíven, hanem saját személyiségükön keresztül érzékelik és képviselik gyermekük érdekeit. A gyermek perbeli meghallgatása ezért nagy felelősség. A szakértő rövid időkeretben ismerheti meg a gyermeket, viszont pártatlan és célirányos vizsgálódásán keresztül, szaktudása segítségével objektív képet alkothat érdekeiről. A bíró szintén rövid időkeretben ismerheti meg a gyermeket, viszont személyes benyomásait összevetve a szakértő megállapításaival, a felek nyilatkozataival és a rendelkezésére álló bizonyítékokkal, saját véleményt alkothat érdekeiről. A bíróság észlelése azonban legfeljebb irányt adhat, hiszen a döntés - a perjogi szabályokkal összhangban - általában a szakértő megállapításain alapul.

Munkám során azt tapasztalom, hogy a felek, illetve jogi képviselőjük győzelmük érdekében perbeli érvelésükhöz sablonokat (családon belüli erőszak, gyermek veszélyeztetése, elidegenítés, szexuális zaklatás, a szülőpár pszichés zavara) használnak, azt töltik meg vélt vagy túlzó tartalommal olyan esetekben is, melyekben e sablonok alkalmazásának nincs helye. A "jóakaróktól" (családtagoktól, barátoktól, munkatársaktól, sorstársaktól, egyesületektől, ügyvédektől), illetve egyéb forrásokból (internetről, bírósági határozatok indokolásából, online-kurzusokból, tematikus előadásokból) szerzett tudás mind olyan sablonjai a felek és jogi képviselők érveinek, melyeket azért alkalmaznak, mert a férfi-nő konfliktus valós érvei bizonyára nem lennének elegendőek a gyermek "megszerzéséhez", és ahhoz, hogy a fél pernyertességével döntő befolyást szerezhessen a gyermek ideje és nevelése felett. Az internetes források és a bírósági határozatok valós érvek és együttműködés helyetti indokolatlan alkalmazása a bíróság meggyőzését szolgálhatja, a gyermekek érdekét azonban nem.

Szerencsére a statisztikai adatok - minden negatív tapasztalat ellenére - azt a tényt támasztják alá, hogy a gyermeket érintő házassági bontóperek igen jelentős számában a felek egyezséggel rendezik gyermekük sorsát. Ez abban az esetben jelenti azt, hogy a perek többségében végül mégiscsak érvényesül a gyermekek érdeke, ha a felek nem játszmá vagy kimerülésük eredményeként, illetve egyéb (például gazdasági) megfontolásból kötnek egyezséget. Utóbbi esetben a jogvita lezárul ugyan, de nem biztos, hogy lezárása az érintett gyermek érdekét vagy legjobb érdekét szolgálja.

3. A gyermekek érdeke a közvetítói eljárásban

Elméletben minden szülő elfogadja a tényt, hogy a család egységének megbomlása után kialakult helyzetet a szülőknek a közvetítói eljárásban is elsősorban közös gyermekük érdekében kell rendezniük. Ebből következően az, hogy a gyermek sorsát érintő közvetítói eljárások megállapodással fejeződnek-e be vagy sem, mindössze azon kellene, hogy múljon, hogy a szülők a gyermekük szempontjából legjobb megoldás természetében és részleteiben egyetértenek-e, vagy sem. Ehhez képest ezen eljárásoknak mégis két típusa van¹⁸. Az egyik nagyobb csoportba azok az esetek sorolhatók, melyekben a szülők konfliktusa a vita, polarizáció, szegregáció, illetve destrukció fázisában van, a másik kisebb csoportba pedig azok az esetek sorolhatók, melyekben a szülők konfliktusa a jelzés fázisában van vagy már a kimerülés fázisába jutott.¹⁹ Az első csoportba tartozó, "aktív konfliktusos" közvetítói eljárások rendszerint elhúzódnak, az eljárásban a szülők kommunikációja nehezen fordul az igazi cél (a gyermek sorsának érdemi rendezése) felé, és ezek az eljárások gyakran eredménytelenek. A második csoportba tartozó, "passzív konfliktusos" közvetítói eljárások rendszerint rövidebbek, ezekben az eljárásokban a szülők együttműködőbbek és ezek az eljárások általában eredményesek²⁰. (Eredmény alatt e fejezetben a gyermek sorsát teljes körűen és érdemben rendező megállapodást érdemes érteni²¹.)²²

A közvetítói eljárás típusát rendszerint az első közvetítói megbeszélésen jó eséllyel meg lehet állapítani. Az aktív konfliktusos közvetítói eljárás első ülésén ugyanis a felek szavaikat legtöbbször a közvetítőhöz intézve egyértelműen fejezik ki azon szándékukat, hogy ne essen szó a múltból, a közvetítés szóljon kizárólag a jövőt érintő vitás kérdésekről, továbbá az eljárás legyen gyors és hatékony. Ezzel szemben a passzív konfliktusos közvetítói eljárás felei lényegesen türelmesebbek, érdeklődőbbek az eljárásban, kevésbé hangsúlyozzák a múlt kerülését, szavaikat gyakrabban és szívesebben intézik egymáshoz

---

¹⁸ A felosztás és rendszerezés a könnyebb érthetőséget szolgálja. Alapja az eljárás becsülhető hossza és eredményességének esélye (tehát gyakorlati és nem tudományelméleti alapja van).

¹⁹ Kertész (2010) im. 9-12. o

²⁰ Az "aktív" és "passzív" konfliktusos jelző nem tudományelméleti elhatárolás, hanem a felek indulati szintjének, magatartásának uralkodó jellegére utal.

²¹ A közvetítói eljárást szokták akkor is eredményesnek tekinteni, ha a felek együttműködése javul vagy részmegállapodást kötnek. A jelen fejezetben azért a teljes körű megállapodáshoz vezető folyamat néhány szempontját mutatom be, mert a részmegállapodáshoz más, gyakran egyszerűbb folyamat végén is el lehet jutni. Az alternatív vitarendező eljárások eredményének típusaival, a "képesse tétellel", Dr. Gyengéné Dr. Nagy Márta Mediáció az igazságszolgáltatásban c. PHD értekezésének 26-27. oldalain foglalkozik.

²² Paulini Mária: A gyermek érdekében végzett mediációról, 2016., 1. o.

ahelyett, hogy egymás jelenlétében egyesszám harmadik személyben beszélnének egymásról, a közvetítőhöz.²³

3.1. Jellemző "elakadások" az aktív konfliktusos bírósági közvetítői eljárásokban²⁴

Jövő helyett múlt: A közvetítői eljárás egyik alapelve a jövő-orientáltság. Ennek ellenére az aktív konfliktusos közvetítői eljárás kezdeti szakaszában - a felek egyértelműen kinyilvánított céljaival ellentétben - a felek egymással szembeni sérelmei, vagyis párkapcsolatuk alapjainak hiánya, a múlt kerül felszínre a közvetítő minden, a jövőre irányuló elképzelések megvitatását ösztönző törekvése ellenére. A múlt a szülőkről szól, a jövő gyermekükről. Ezért probléma, ha a szülők nem képesek szülőpárjuktól elszenvedett sérelmeiken felülemelkedni. Mivel a családjogi mediáció nem terápia vagy párterápia,²⁵ kizárólag a felek közös gyermekének sorsáról, vagyis a szülői felügyelet gyakorlójának meghatározásáról, a gyermek tartózkodási helyének kijelöléséről, a gyermektartásdíjról és a különélő szülő kapcsolattartási jogáról kellene, hogy szóljon. Ehhez képest a szülők kezdeti, múltból szóló érvelésében gyermekük csak úgy jelenik meg, hogy ők eddig mit alakítottak ki és csináltak jól, szülőpárjuk pedig eddig mit csinált rosszul vagy sehogy gyermekük gondozása, nevelése közben.

Negatív érvelés: A konfliktusrendezés folyamatában tagadással nem lehet jövőt építeni. Ennek ellenére az aktív konfliktusos közvetítői eljárás kezdeti szakaszában - hasonlóan a peres eljáráshoz - a szülők rendszerint szülőpárjukkal szemben gyermekük gondozására, nevelésére, kapcsolattartásra való alkalmatlanságát és elkövetett mulasztásait, hibáit, ennek ellentételezéseként pedig saját gondosságukat, kiválóságukat hangsúlyozzák. Az érvekből az egyik szülő tökéletes alkalmassága és a másik szülő tökéletes alkalmatlansága közé fokozatosan szakadék mélyül. Mivel az ellene irányuló megállapításokkal és a másik szülő hibátlanságával egyik szülő sem ért egyet, vitájukból előbb-utóbb az derül ki, hogy mindketten alkalmatlanok gyermekük gondozására, nevelésére és a vele való biztonságos kapcsolattartásra. Mivel ez szerencsére általában nem igaz, a negatív érvelésen alapuló vita nem vezet sehova. A gyermek igazi érdekét az szolgálja, ha a szülők egymás jó tulajdonságait, gyermekükre gyakorolt jó hatását vagy saját hiányosságuk szülőpárjukban meglévő ellentételezését emelik ki vitájukban, mert jövőt építeni csak pozitív érvekkel lehet.

---

²³ Paulini Márió (2016) im. 1. oldal

²⁴ Az alábbi jelenségeket azonosítottam tapasztalataim alapján

²⁵ A mediáció, terápia és párterápia elhatárolásának jelentőségére, valamint az elhatárolás lehetséges szempontjaira Dr. Gyengéné Dr. Nagy Márta Mediáció az igazságszolgáltatásban c. PHD értekezésének 72-73. oldalain hívja fel a figyelmet.

"Jogom van hozzá": Ez az a mondat, ami a legélesebben választja el az anyagi jogi szabályokat a gyermek tényleges érdekétől abban az esetben, ha a szülők képtelenek egymással valóban gyermekük érdekében együttműködni. Az anyagi jog szülők egyenlőségét kimondó, hangoztatott szabálya ugyanis csak a szülők együttműködését megkövetelő szabállyal együtt értelmezhető. Ennek ellenére az aktív konfliktusos közvetítói eljárás kezdeti szakaszában a szülők (az általam lefolytatott eljárásokban főleg az apák) jogaik egyenlőségét úgy hangoztatják, hogy minden megnyilvánulásuk együttműködési képtelenségüket bizonyítja. Gyakori érv, hogy "a gyermeknek mindkét szülőjére szüksége van", "nincs jogod kirekeszteni gyermekünk életéből", "ha Nyugaton működik a heti váltás, akkor nálunk miért nem", "ugyanannyi időt akarok", stb. Ezen érvek több más jelhez hasonlóan egyfelől azt bizonyítják, hogy az aktív konfliktusos közvetítói eljárás kezdeti szakaszában a szülők nem gyermekükre, hanem saját céljaikra koncentrálnak, másfelől pedig azt, hogy a szülők tudatában a szülői felügyeleti jogok gyakorlásának módja és a gyermekkel való kapcsolattartás rendje összefonódik, keveredik. Ha a szülők megértenék, hogy a szülői felügyelet gyakorlása nem azonos a gyermekkel való kapcsolattartással, ²⁶ akkor könnyebben tudnának megállapodni és talán kevésbé törekednének gyermekük kisajátítására.

A gyermek kisajátítása: Erkölcsei alapokon álló, jog által védett tény, hogy a szülőknek a mindkettőjük származásában, személyiségében, világnézetében, stb. rejlő tulajdonságokat megfelelő arányban figyelembe véve, közösen kell gondozniuk, nevelniük gyermeküket. A szüleivel élő gyermek a mintakövetés okán mindkét szülője valamennyi (jó és rossz) tulajdonságát beépíti személyiségébe, ragaszkodása mindkettőjüknek szól. A szüleivel élő gyermeknek az is lehet természetes, amikor szülei üres kapcsolatban vannak, feltéve, hogy szülei képesek egymással együttműködni és nem sajátítják ki őt. Ha a szülők párkapcsolata úgy szakad meg, hogy együttélésük kényszerűen megmarad, akkor a szülők rendszeres veszekedése, illetve egymás iránt tanúsított közönye, és a gyermekük iránt tanúsított eltúlzott odafigyelése közti szakadék teheti gyermekük életét elviselhetetlenné. Ha pedig a párkapcsolat megszakadását követően a szülők külön folytatják életüket, akkor a gyermekkel aktuálisan kapcsolatot tartó szülő gyermeke iránt érzett (olykor túlzott) ragaszkodása, illetve az éppen távol lévő szülő kirekesztésére irányuló törekvések nehezíthetik a gyermek helyzetét. E gyermek sérülését okozó helyzeteket az aktív konfliktusos közvetítói eljárás kezdeti szakaszában a szülők azért nem szokták

---

²⁶ A családjogi közvetítésnek is több típusa létezik. A jogon kívüli és a jogi eljárások eltérő közvetítói kompetenciákat igényelnek és eltérő lehet a közvetítő feladata is. A transzformatív mediáció esetében a közvetítőnek nem feladata a felek jogi ismereteinek kontrolálása, az evaluatív típusú mediáláshoz pedig igen. Dr. Gyengéné Dr. Nagy Márta Mediáció az igazságszolgáltatásban c. PHD értekezésének 73. oldalán foglalkozik a családjogi mediálás típusaival. A helyes attitűd megválasztása befolyásolhatja a folyamat eredményességét.

felismerni, mert ekkor szülőpárjukat akarják legyőzni, gyermeküket pedig meg akarják védeni szülőpárjuk feltételezett minden ártó hatásától. Gyermekük érdekét egyik törekvés sem szolgálja. A gyermek kisajátítására irányuló törekvések háttérben a szülői felügyelet gyakorlásának és a kapcsolattartás rendjének összefonódása, keveredése is állhat. A szülők gyakran azért harcolnak a szülői felügyelet kizárólagos, de legalább közös gyakorlásáért, mert attól félnek, hogy ha ezt elengednék, akkor kiszorulnának gyermekük életéből. Ez a közös döntést megkövetelő kérdések átfogó körére és a szülők tájékoztatási kötelezettségére figyelemmel objektíven, a kapcsolattartás ettől független biztosításán keresztül pedig szubjektíven sem igaz.²⁷

Eseményháború: A világ egészét és annak részleteit mindenki másként érzékeli. A felek konfliktusukban gyakran alapítják érveiket konkrét múltbeli eseményekre, melyekre a másik fél természetesen másként emlékszik, vagy melyeket másként érzékelt. Ennek ellenére az aktív konfliktusos közvetítői eljárás kezdeti szakaszában a szülők rendszerint arról vitáznak, hogy gyermekük életében melyik szülő milyen mulasztása vagy tette milyen negatív következménnyel járt. Arra, hogy a gyermeket ki fürdette, ki olvasott neki mesét, a gyermek kinél és miért sérült meg, stb. Mindkét szülő másként emlékszik, a szülők mégis ilyen és hasonló konkrét eseményekről képesek hosszan vitázni. A konfliktus megoldása szempontjából annak, hogy egy konkrét esemény hogyan zajlott azért nincs jelentősége, mert a jövőorientált közvetítői eljárásban annak az elvi alapjait kell megteremteni, hogy a szülők gyermekük érdekében úgy tudjanak a jövőben együttműködni, hogy életük jövőbeni eseményei jól alakulhassanak.

Bebetonozott álláspontok: A közvetítés folyamata a felek együttműködésére, rugalmasságára épül. Ennek ellenére az aktív konfliktusos közvetítői eljárás kezdeti szakaszában a szülők folyamatosan saját pozíciójuk védelmét szolgáló eseményeket és (jogi) érveket sorolnak fel. Ha a szülők idővel nem hajlandók álláspontjukról észszerű kompromisszummal elmozdulni, vagy azt tudomásul venni, hogy saját álláspontjuk szülőpárjuk álláspontjával szemben biztosan tarthatatlan, akkor a közvetítői eljárás a pozícióvita szintjén reked. A szülők jó és rossz elemeket vegyesen tartalmazó, de egymáshoz nem közeledő álláspontjának észszerűtlen fenntartása éppúgy eredménytelenné teszi a közvetítést, mint az, ha az egyik szülő álláspontja mindenkinek jó lenne ugyan, de ezt szülőpárja nem hajlandó vagy képes belátni. Mivel a szülők konfliktusa mindig a közvetítői eljárás előtt kezdődik és egymásról szól, a konfliktushoz vezető álláspontokat a közvetítés folyamatában fenntartani értelmetlen és nem szolgálja a felek gyermekének az érdekét.²⁸

---

²⁷ Paulini Márió (2016) im. 1-2. oldal

²⁸ uo. 2. oldal

A valódi belátás hiánya: A közvetítésnek előre haladó folyamatnak kell lennie, ennek ellenére gyakori, hogy a felek "visszaesnek" a kezdetekhez. Még az aktív konfliktusos közvetítói eljárásban is felépíthető olyan stratégia, melynek következetes végigvitelével akár az egyik, akár valamennyi féllel fel lehet ismertetni, esetleg ki is lehet mondani a konfliktus feltételezhető alapját, a felek és gyermekük lehetséges érdekeit és esetleg a konfliktus rendezéséhez vezető egyik lehetséges megoldás körvonalait is. Az alapoktól való elmozdulás azonban nem mindig valamennyi fél valódi meggyőződésén és valódi szükségletein alapul, illetve nem mindig valódi érdekeit szolgálja, így nem mindig vezet a folyamat eredményes lezárásához. Ha az elmozdulás a közvetítő vagy az egyik fél szuggesztív, meghatározott irányba "terelő" stratégiájának eredménye, akkor a folyamat egy ponton el fog akadni és az egyik fél nem fogja érteni vagy a felek nem fogják érteni, hogy az eszmecsere miért folyik a felektől idegen lehetőségekről, vagy a folyamat egy ponton mindig a kiindulópontoz fog visszatérni. A folyamat látszólag halad ugyan, de az elmozdulásnak nincsenek egymásra épülő valós alapjai. A visszaesés lehet a folyamatba túlzottan bevonódó, saját megoldását sugalló vagy a felekre "kényszerítő" közvetítő hibája, illetve az egyik fél másik felet értelmetlenül manipuláló magatartásának a következménye.

A gyermek, mint pajzs és fegyver: A gyermek sorsát - érdekeinek megfelelően - csak olyan eljárásban lehet rendezni, melyben a felek felismerik, hogy konfliktusuk addig nem fog megoldódni, amíg annak érzelmi és gyakorlati alapjait fenntartva táplálják a köztük lévő feszültséget és növelik a köztük lévő ellentéteket. Közös gyermekükre figyelemmel a szülők kapcsolata soha nem szakadhatna meg teljesen, azonban arra, hogy egymást támadják, gyűlöljék vagy rossz színben tüntessék fel, a szülőknek párkapcsolatuk megszűnése után elméletileg nincs oka. Ezeket az érzelmeket (bosszú, önigazolás) idővel el kellene engedni, azonban rossz esetben ezt gátolja a gyermek, mint a szülők közti kapocs. Az aktív konfliktusos közvetítói eljárás kezdeti szakaszában gyakori, hogy a szülők gyermeküket pajzsként tartják maguk elé és olykor fegyverként használják egymás iránt amúgy csillapodott indulataik (akár tudattalan) fenntartásaként. Gyermekét mindkét szülőnek óvnia kell, ezért a gyermek védelmére alkalmasabb szülőt mindig előnyben kell részesíteni. A konfliktusrendezés folyamatában a szülőknek fel kell ismernie, hogy nem mindent tudnak és nem mindenben egyformák, ezért egymás jó tulajdonságait nem egymás elleni indulataik fenntartásához, hanem gyermekük érdekében kellene használniuk. A konfliktus fenntartásának legrosszabb esete, amikor a szülők állandó kontrol alatt akarják tartani szülőpárjukat, és gyermeküket ehhez használják mintegy "kémként". A gyermek faggatása a másik szülőnél történekről megviseli a gyermeket, a konfliktusrendezés folyamatában pedig értelmetlenül tartja fenn az indulatokat. Amikor a szülők felismerik, hogy gyermekük életben maradásához akkor sincs szükség folyamatos kontrolljukra amikor gyermekük szülőpárjuknál tartózkodik,

akkor tudják megkezdeni a gyermekük érdekeit szolgáló részletek érdemi megvitatását.

A külső hatások romboló ereje: Életüknek a felek a szakértői, saját életüket és erőforrásaikat ők ismerik legjobban. A felek "jóakarótól", illetve egyéb forrásaiból származó sablonok alkalmazásának a közvetítői eljárásban ugyanúgy nincs értelme, mint az alapperben. A két eljárás különbségei miatt e sablonok hatása azonban eltérő lehet. A per célja a bíróság meggyőzésén keresztül a másik fél legyőzése, a közvetítői eljárás célja egymás meggyőzésén keresztül a megoldás megtalálása.²⁹ Mivel a perbeli győzelem általában nem megoldja a felek alapkonfliktusát,³⁰ hanem ahhoz új és kikényszeríthető alapot biztosít, a "jóakarók", illetve egyéb források romboló hatása a perben kisebb kárt okoz, mint amikor a közvetítői eljárás megoldáshoz vezető folyamata nyugszik a felek életétől távoli sablonokon (a bizalom sérül, amikor a valótlan alap összeomlik). A közvetítői eljárásban a sablonok úgy is jelen vannak, hogy a felek a hozzájuk rendelt hangzatos gondolatokkal akarnak hatni a közvetítőre ugyanúgy, mint a perben a bíróságra. Ez a közvetítői eljárásban azonban teljesen értelmetlen taktika, hiszen a közvetítőt nem kell meggyőzni semmiről, a döntést nem ő fogja meghozni. Ha a felek között a közvetítői eljárás kezdeményezésekor per van folyamatban, akkor a felek az abban megfogalmazott és képviselt álláspontjaikról nehezen mozdulnak el. A pernek és a közvetítői eljárásnak más a célja és más az eszköztára. Amíg ezt a felek nem ismerik fel és a közvetítést a per második színterének tekintik, addig a közvetítői eljárás is a pozícióvita szintjén reked. A közvetítői eljárásban a felek perbeli igényei és érvei szintén csak sablonok. A szülőknek gyermekük sorsát azonban nem sablonokra helyezve kell rendeznie, hanem kifejezetten saját és gyermekük valós életviteléből, szükségleteiből kiindulva. Ennek felismerése nélkül semmilyen eljárás nem fogja gyermekük sorsát megnyugtatóan rendezni.

Döntésképtelenség és legyőzöttség érzés: Azokban a közvetítői eljárásokban, melyekben a szülők pozícióvitája együttműködésbe fordul át, a szülők gyakran nem tudják, hogy mit kezdjenek egyenlő súlyú érveikkel, vagy hogyan fogadják el szülőpárjuk érveinek meggyőző erejét. A konfliktusrendezés együttműködő szakaszában a szülők képesek olyan gyermekük érdekeit szolgáló érveket felsorakoztatni, melyek ereje közel vagy teljesen azonos. Az egymásra épített érvek előbb-utóbb elfogynak és ekkor a szülők a gyermekükért vívott harcban vagy egyenrangúakká válnak, vagy egyikük legyőzött marad. Az egyenrangú pozíció akkor káros, ha a szülők bármelyike nem tud szülőpárja javára észszerű módon "visszalépni", hiszen - bár a pozíciók törékeny egyensúlya belátáson

---

²⁹ A vitarendező eljárások típusainak sajátosságaival Kertész Tibor Mediáció a gyakorlatban c. könyvének 34-35. oldalain, Dr. Gyengéné Dr. Nagy Márta pedig Mediáció az igazságszolgáltatásban c. PHD értekezésének 21. oldalán foglalkozik részletesebben.

³⁰ Gyengéné Nagy Márta: Mediáció az igazságszolgáltatásban, 2009., 124. o.

alapul, - a mérleg elbillenésének hiányában az a szikra, hogy "akkor döntsön a bíróság" újra be tudja robbantani a vitát. Ha ez elhangzik, akkor a szülők visszaeshetnek az aktív konfliktusos szakaszba és újra kezdenek pozícióvitájukat. A "legyőzöttség" pozíciója akkor káros, ha a háttérbe szorult szülő nem képes elfogadni szülőpárja érveinek meggyőző erejét és nem köt megállapodást. Bár a közvetítói eljárásban a szülők nemének nincs jelentősége, a "legyőzöttség" pozíciójában az anyák végső érve rendszerint az, hogy "de én vagyok az anyja." Az édesapák végső érve ennél kissé cizelláltabban az, hogy "nem fogok önként lemondani a gyerekekről, mert ha megtenném, akkor nem tudnék sem tükörbe, sem a gyerekek szemébe nézni". E végső érvek bár emberileg elfogadhatók, nem szolgálják a gyermek érdekeit. Az anya szerep hangsúlyozása, illetve az apa egójának védelme - lássuk be - nem valódi és nem elsöprő érvek, viszont ahhoz elegendőek, hogy a szülők tulajdonképpen eldöntött vitájának mélyén mindkét szülő által elfogadott megoldása ne kerüljön a konfliktust lezárni képes megállapodásban rögzítésre. A közvetítói eljárás ebben az esetben is eredménytelen, és a szülők érveik újra felsorakoztatásával, újra lefolytathatják vitájukat a bíróság előtt. Az együttműködő szakaszban is szükség van tehát a józan belátásra akár az ésszerű visszalépéshez, akár a "legyőzöttség" pozíciójának elfogadásához, különben a gyermek érdeke továbbra is háttérbe szorul.³¹

Eltitkolt információk, rejtett célok: A konfliktus valódi lezárásához csak meggyőződésen és szabad döntésen alapuló megállapodás vezethet. Gyakran fordul elő, hogy a felek eljutnak ugyan konfliktusuk lehetséges megoldásához, de vagy nem hajlandók megállapodás tervezetét megfogalmazni, vagy megállapodásuk megfogalmazott tervezetét újabb-és-újabb részletekkel és túlzó biztosítékokkal kívánják bővíteni. Ennek hátterében rendszerint valamely addig ki nem mondott információ (bosszúvágy, félelem, elnyomás; új pár, stb.), illetve rejtett cél (költözés, több tartásdíj, jobb pozíció, stb.) áll. A másik szülő félrevezetése, valamint titkolt érvek és célok léte összeegyeztethetetlen a közvetítés eszmerendszerével, de ezek az akadályok szinte mindig felszínre is kerülnek a megállapodás elmaradásának háttereként. Ha a szülő általánosságban be is látja ugyan, hogy gyermekének a másik szülővel is kell hogy legyen kapcsolata, de belátása szülőpárjára (annak agresszív, elnyomó, megbízhatatlan, stb. személyisége miatt) nem vonatkozik, akkor az egyébként tökéletes megállapodást sem fogja megkötni. Ha a szülő általánosságban be is látja, hogy a másik szülőtől nem kérhet mást vagy többet, de belátása mögött valamely titkolt cél (költözés, életszínvonal tartása, stb.) áll, akkor az egyébként tökéletes megállapodást sem fogja megkötni. A titkolt információ, illetve cél felszínre kerülése azonnal kiváltja a szülőpár felháborodását és a megállapodás máris

---

³¹ Paulini Márió (2016) im. 4. oldal

mindkét szülő ellenállása miatt hiúsul meg. A vita lezáratlansága vagy újratekzdése természetesen nem szolgálja a felek gyermekének az érdekét.³²

3.2. A passzív konfliktusos közvetítói eljárások előnyei

A passzív konfliktusos közvetítói eljárásban nincs a felek között aktív (ön-, illetve a másik felet pusztító) konfliktus. A heves vita hiányának háttérében egyfelől állhat az is, hogy a felek konfliktusa még vagy már nem az ön-, illetve másik felet pusztító fázisban van, de általában az áll, hogy a feleknek oka sincs arra, hogy mindenáron le akarják győzni egymást. A passzív konfliktusos közvetítói eljárások jelentős részében a felek konfliktusának nincsenek mély gyökerei, párkapcsolatuk megfelelően működött, és mindössze a megszokás, a szenvedély hiánya miatt szakad meg. Az egymással baráti viszonyban, üres kapcsolatban lévő szülők között bár lehetnek viták, könnyebben ismerik fel a mediációban rejlő lehetőségeket és rendszerint már az eljárás kezdetétől aktívan együttműködnek egymással, a közvetítő csupán ösztönző, iránymutató közrehatása mellett. A passzív konfliktusos közvetítói eljárásban a szülők célja valóban gyermekük biztonságos jövőjének megteremtése.³³

Az egymással passzív konfliktusban lévő szülők könnyebben megértik szülőpárjuk szempontjait és érveit. Aktív konfliktusban álló társaikkal szemben könnyebben kötnek egymás javára, gyermekük érdekében kompromisszumot. Tény azonban, hogy - mivel körülményeik, személyiségük, elveik és céljaik közelebb állnak egymáshoz, mint aktív konfliktusban álló társaikéi, - kompromisszumaik rendszerint kisebbek, így kevesebb áldozattal járnak. A nem aktív konfliktusból együttműködésbe átforduló közvetítói eljárásokban a szülők lényegesen gyorsabban és hatékonyabban találják meg közös pontjaikat és megállapodásuk lehetséges tartalmát. Tapasztalataim szerint ezek azok a közvetítói eljárások, melyekben a szülők rugalmas együttműködésére épülő, a mindennapi életben jól alkalmazható, részletes és keret jellegű pontokat egyaránt tartalmazó megállapodások szülehetnek.³⁴

Az azonban, hogy a passzív konfliktusos közvetítói eljárás felei között az eljárás jelentős részében nincs aktív konfliktus nem jelenti azt, hogy ezek az eljárások ne fordulhatnak vissza az ön-, illetve a másik felet pusztító pozícióvitába. A passzív konfliktusos eljárásnak is alapelve a jövőorientáltság és eredményességének egyik feltétele az őszinteség. Ha a felek - akár külső hatásra - mégis visszafordulnak a párkapcsolatuk kiüresedéséhez vezető okhoz, akkor még ezen eljárások felei között is lehet értelmetlen indulati vitát tapasztalni. Ha pedig a közvetítés folyamata alatt derül ki, hogy a közvetítói eljárás kifejezett

---

³² uő, 5. oldal

³³ uo.

³⁴ uo.

célja mögött rejtett cél húzódik, akkor e felismerés az aktív konfliktusos közvetítói eljárásban tapasztalható indulatot válthat ki a másik fél rejtett célját felismerő félben. Szerencsére ebben az eljárástípusban rejtett információra (erőszakra, elidegenítésre, stb.) ritkábban derül fény.

3.3. Ki és hogyan képviseli a gyermekek érdekét a közvetítói eljárásban?

A gyermek sorsát érintő közvetítói eljárásokban is természetesen mindenki a gyermek érdekét képviseli.

Ehhez képest a valóságban az, hogy a közvetítói eljárásban a szülők mennyire képviselik saját és mennyire gyermekük érdekét elsősorban azon múlik, hogy konfliktusuk eszkalációjának mely fázisában vagy milyen párkapcsolati alapokon álló konfliktusban kezdik el az eljárást. Ha egymás "megsemmisítésén" már túl vannak, vagy az nem céljuk, akkor elképzelhető, hogy gyermekük érdekeit felismerik, megfogalmazzák és megállapodásban rögzítik. Bár a gyermek sorsát érintő közvetítói eljárásokban a felek mindig gyermekük érdekeinek képviselőtét tűzik ki céljuknak, a konfliktusrendezés folyamatában leggyakrabban csak gyermekük valódi érdekeinek felismeréséig jutnak. A felismerés azonban még nem azonos a gyermek érdekeinek képviselőtével, ugyanis ahhoz saját érdekeiket és erőforrásaikat kell vagy kellene gyermekük érdekeihez igazítaniuk. Ha ez sikerül, akkor a szülők igazi szülőként viselkednek, ha nem, akkor csupán egy eljárás felei maradnak.

A közvetítói eljárás azonban nem mindenható. A perrel szemben nem elbírálja a felek konfliktusát, hanem segítséget ad annak rendezéséhez. Ha a felek nem tanulják meg a módszert, akkor konfliktusuk oda-vissza válthat az aktív és passzív típus között, illetve a folyamat végén vagy nem fognak megállapodást kötni, vagy megállapodásuk nem lesz tartós.

4. A gyermekek érdekeinek figyelembe vétele az ítéletben, egyezségben, illetve megállapodásban

A konfliktusrendező eljárások eredményét nem csak okiratban rögzített tartalommal lehet tetten érni. Az eljárás típusától függően eredmény lehet a konfliktuskezelés módszerének elsajátítása, bizonyos múltbeli sérelmek, ki nem mondott elvárások megfogalmazása, illetve átbeszélése, vagy az álláspontok, érvek kifejtése és közeledése úgy is, hogy a folyamat végén a felek céljai nem találkoznak, megállapodás köztük nem jön létre. Ennek ellenére a konfliktusrendező eljárások igazi eredményének a felek jogvitáját lezáró okiratot (egyezséget vagy megállapodást) szokás tekinteni.

4.1. A bíróság érdemi döntése, az ítélet

A bíróság az ügy érdemében ítélettel határoz³⁵. Az ítéletben foglalt döntésnek valamennyi perben érvényesített kereseti kérelemre ki kell terjednie, de az ítéleti döntés nem terjedhet túl a kereseti kérelmen és az ellenkérelmen³⁶. Bár utóbbi szabály alól a Pp. kivételt nem enged, a Ptk. gyermekek érdekében adott felhatalmazása szerint a bíróság arra irányuló kérelem hiányában is dönthet a szülői felügyeletről, a gyermek tartásáról és a gyermekkel való kapcsolattartásról. Ennek a jogszabály szerkesztési figyelmetlenségnek érdemi jelentősége nincs. Az ítéletnek a végrehajthatóság érdekében minden részletre kiterjedően pontosnak kell lennie. E követelményeknek való megfelelés érdekében a bíróság döntése mindig merev, a felek, illetve gyermekük egyedi adottságait csak korlátok között tükrözi. Az ítélet szinte mindig sztenderd, a köztudatban jól ismert szabályokat határoz meg.

A tárgyalás berekesztésekor a felek mindig ellenfelei egymásnak és bízniuk álláspontjuk győzelmében. ³⁷ A tárgyalás berekesztését követően a bíróságnak döntenie kell. A bíróság döntése (ítélete) elbírálja ugyan a kereseti kérelme(ke)t, de a felek konfliktusát nem oldja meg.³⁸ Mivel a perben van pernyertes és pervesztes³⁹, a bíróság döntése legalább az egyik félnek kedvezőtlen. A számára elfogadhatatlan döntést a pervesztes fél ritkán tartja be önként maradéktalanul, ezért a döntés végrehajtása is konfliktust generálhat a felek között. Mivel a bíróság döntése állami segítséggel kikényszeríthető, tulajdonképpen konzerválja a felek rossz viszonyát.⁴⁰

Mindezek ellenére a döntés ténye minden olyan helyzetben pozitív, melyben a döntés olyan jogvitát zár le, melyben a felek kimerültek és különösebb meggyőződés nélkül harcolnak, továbbá akkor is, ha az érintett gyermek a bizonytalanságban sérül. A per lezárása megkönnyebbülést, nyugalmat hoz a döntésképtelen vagy a legyőzöttség érzésével megküzdni nem képes feleknek, hiszen a felelősséget veszi le vállukról. Utóbbi esetek bármelyikében a felek - bár általában a döntés igazságtalanságát és megalapozatlanságát hangoztatják, - alávetik magukat az ítélet szabályainak és viszonyuk a döntés által konszolidálódik.

---

³⁵ Pp. 340. § b) pont

³⁶ Pp. 341. § (1) bekezdése, 342. § (1) bekezdése

³⁷ Ha ez nem lenne így, akkor a per már megszűnt volna.

³⁸ A bíróság eljárása nem a konfliktussal, hanem a keresettel foglalkozik. A kettő általában eltér.

³⁹ Részleges pernyerteség esetén valamennyire mindkét fél pervesztes.

⁴⁰ Ezek a megállapítások a gyermek sorsát érintő, nem objektív olyan döntésekre igazak, melyekkel szemben a feleknek erős érzelmei vannak.

4.2. A bíróság által jóváhagyott egyezség

A bíróság által jóváhagyható egyezség megkötésekor a felek soha nem úgy ellenfelei egymásnak, mint a per kezdetén, és egyezségük biztosan szabad mérlegelésükön alapul.⁴¹ A pert a felperes győzelme érdekében indítja, melyhez az alperes viszontkeresetével saját győzelme, vagy ellenkérelmével a felperes veresége érdekében csatlakozik. Érdekei ellenére egyik fél sem egyezne bele a per befejezésébe, ezért ha bármelyik fél az egyezség tartalmával nem ért egyet, akkor - célja elérésének reményében - elég figyelmen kívül hagynia az egyezségi ajánlatot és csak meg kell várnia a bíróság döntését. A felek szabad mérlegelésükön és meggyőződésükön alapuló egyezsége, a bíróság gyermek érdekét elsődlegesnek tekintő kontrollja mellett,⁴² biztosan az érintett gyermek érdekeit szolgálja.

A perben köthető egyezségnek azonban tartalmi korlátai vannak. Túl azon, hogy egyezséget a kereset és viszontkereset keretei között lehet kötni, a felek rugalmasságot biztosító, nem megfelelően részletezett, vagy a végrehajthatóság szempontjából aggályos megállapodását a bíróság nem hagyhatja jóvá.⁴³

Az egyezség bírói gyakorlat által állított, de nem anyagi jogi szabályon alapuló tartalmi korlátját jelenti például, hogy a szülői felügyelet gyakorlásáról és a gyermekkel való kapcsolattartásról közvetítői eljárásban⁴⁴ határozott időre kötött megállapodást a bíróság egyezségként - a gyermek határozott idő lejártát követően bizonytalanná váló helyzete miatt - nem fogja jóváhagyni.⁴⁵ Az egyezség perjogi szabály által állított, de nem anyagi jogi szabályon alapuló tartalmi korlátja például, hogy a szülői felügyelet gyakorlásáról és a gyermekkel való kapcsolattartásról közvetítői eljárásban feltételhez kötött megállapodást a bíróság egyezségként - annak végrehajthatatlansága miatt - szintén nem fogja jóváhagyni.⁴⁶ A bíróság gyakorlata és a rendszer zártsága szempontjából teljesen érthető perjogi szabály nem feltétlenül szolgálja az eljárással érintett gyermek érdekeit, hiszen saját életüket, gyermekük állapotát és hozzájuk való viszonyát szülei ismerik legjobban, ezért a bizonytalanságot saját döntésükkel eloszlató megállapodásuk biztosan szolgálná gyermekük érdekét legalább megállapodásuk

---

⁴¹ Ha ez nem lenne így, akkor nem kötnének egyezséget.

⁴² A bíróság egyezségkötésben játszott szerepét a közvetítő megállapodásra irányuló szerepével Dr. Gyengéné Dr. Nagy Márta Mediáció az igazságszolgáltatásban c. PHD értekezésének 131. oldalán részletesen kifejti és rámutat arra, hogy a bíró soha nem mediál a perben, csak kontrolálja a felek egyezkedési folyamatát.

⁴³ A bíróság által jóváhagyott egyezségnek ugyanaz a hatálya, mint az ítéletnek. (Pp. 239. § (3) bekezdése)

⁴⁴ A közvetítői eljárásban köthető megállapodás tartalmát a felek szabadon határozhatják meg.

⁴⁵ A tartásdíj határozott időtartamú meghatározását a Ptk. 4:209. § (2) bekezdése engedélyezi.

⁴⁶ A tartásdíj meghatározott feltétel bekövetkezéséig történő meghatározását a Ptk. 4:209. § (2) bekezdése engedélyezi.

hatálya alatt. Amikor / ha megállapodásuk hatályát veszti, akkor a gyermek alapvető érdeke, vagyis a közös szülői felügyelet és a szülők gyermekhez fűződő egyenlő jogosultsága (tehát nem egy bizonytalan állapot) áll helyre a Ptk. értelmében. Ha ez bármelyik szülőnek nem felel meg, akkor állami segítség vehető igénybe a sérelem megszüntetéséhez.

A perbeli egyezség tartalmában tehát alig térhet el a bíróság döntésétől, az ítélethez képest azonban előnye, hogy a felek egyetértésén alapul. Az egyezségkötés azonban nem mindig a perrel érintett gyermek érdekét szolgálja; lehet, hogy játszma, gazdasági haszon, a fél saját életének jobbá tétele áll háttérben. Ezért van vagy lenne igen komoly jelentősége az egyezségkötéskor a bírói kontrollnak.

4.3. A bíróságtól független közvetítői eljárásban köthető megállapodás

A konfliktusrendező eljárások közül a bíróságtól független közvetítői eljárás keretei a legtágabbak. A felek bíróságtól független közvetítői eljárást rendszerint konfliktusuk perben történő rendezése előtt, esetleg a párterápia és a gyámhatósági közvetítés eredménytelenségét követően, utolsó békés kísérletként kezdeményezik. E részben kudarcon, részben reményen alapuló motiváltság tág teret enged a közvetítőnek és tág kereteket biztosít a feleknek konfliktusuk megállapodással történő rendezéséhez.

Mivel ennek az eljárástípusnak rendszerint nincsenek a háttérben húzódó korlátai, a felek bíróságtól független közvetítői eljárásban köthető megállapodása minden olyan témára kiterjedhet, ami a felek konfliktusát mind maguk, mind gyermekük érdekében rendezheti. A megállapodás szövege a legtágabb körben kötetlen, ezért a szakma szabályai szerint elsősorban a felek szófordulataival, teljesen az ő igényük szerint kell rögzíteni. E szakmai követelmény a megállapodás létrejöttét segíti és a felek érdekét szolgálja ugyan, de azt eredményezheti, hogy a megállapodás érdemi (jogi értelemben végrehajtható) tartalom nélkül a felek körülményeiben vagy viszonyában beálló változás esetén igazi támpontot nem fog adni. Ez csak akkor hiba, ha a felek az eljárás módszerét nem sajátították el, ezért megállapodásukat segítség vagy állami közreműködés nélkül nem tudják sem végrehajtani, sem hozzáigazítani megváltozott körülményeikhez, viszonyukhoz.

4.4. A bírósági közvetítői eljárásban köthető megállapodás

A bírósági közvetítői eljárás az a konfliktusrendező eljárás, amely - szabályozottságát és a felek motiváltságát illetően - félúton van a per és a bíróságtól független közvetítői eljárás között. Bírósági közvetítői eljárást bírósági közvetítői kijelöléssel rendelkező bírósági titkár, bíró vagy rendelkezési

állományba helyezett bíró folytathat le⁴⁷ a bírósági közvetítési feladatokat ellátó bíróságon (bármelyik törvényszéken), az eljárásban rendezni kívánt konfliktus alapját képező jogvita tárgyában indított bírósági eljárás folyamatban léte alatt⁴⁸.

A bírósági közvetítői eljárásnak mindig bírósági peres vagy nemperes eljárás áll a háttérében, ami erősen determinálja a közvetítés folyamatát. Bár a közvetítői eljárás tárgyát a felek határozzák meg, e tárgy szinte mindig azonos az alapeljárás tárgyával. A felek az alapeljárásban megfogalmazott céljaik teljesülését várják a közvetítői eljárástól is, ezért az abban tett nyilatkozataik és megfogalmazott elvárásaik kezdetben szinte azonosak az alapeljárásban tett nyilatkozataikkal és megfogalmazott elvárásaikkal. A közvetítés módszereivel el lehet ugyan téríteni őket az alapeljárás klónozásától, de az alapok és célok maradnak. Emiatt a bírósági közvetítői eljárás rendszerint a közvetítés módszereivel válik az alapper tárgyában lefolytatott párhuzamos eljárássá.

Mindezekre tekintettel a bírósági közvetítői eljárást lezáró megállapodás is átmenet a perben hozható ítélet és a perben köthető egyezség, valamint a bíróságtól független közvetítői eljárást lezáró megállapodás között. A bírósági közvetítői eljárást lezáró megállapodás is a felek akaratát rögzíti, azonban a felek rendszerint azt várják el a nyilatkozatukat írásba foglaló bírósági közvetítőtől, hogy akaratukat ne szó szerint, hanem úgy foglalja írásba, hogy az alkalmas legyen az alapeljárás mielőbbi lezárására. Emiatt a megállapodás az azt megszővegező bírósági közvetítő jogász felkészültségétől és közvetítői hozzáállásától függően hasonlít inkább a bíróságtól független közvetítői eljárás felek nyilatkozatait rögzítő, ám jogi tartalommal nem bíró megállapodásra, vagy egy precízen, részleteiben is kidolgozott szerződésre.

Tekintettel arra, hogy a bírósági közvetítői eljárást az alapját képező bírósági eljárás determinálja, az azt lezáró megállapodásnak is kizárólag, vagy jelentős arányban jogi tartalma szokott lenni. Természetesen a bírósági közvetítői eljárásban is szabad a szülők gyermekének sorsát határozott időre, illetve feltételektől függően rendezni, de a felek figyelmét fel kell hívni arra, hogy megállapodásuk mely pontjai nem lesznek bíróság által egyezségként jóváhagyhatók.⁴⁹ Ha ilyen pontok vannak, akkor e tény lehet alapja a tervezet bővítésének, illetve alakításának, vagy lehet akadálya a megállapodás megkötésének. E kudarcból persze lehet a felek valódi motiváltságára (vagy

---

⁴⁷ a közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény 38/A. § (1) bekezdése

⁴⁸ a bírósági ügyvitel szabályairól szóló 14/2002. (VIII. 1.) IM rendelet 75/A. § (2) bekezdésének b) pontja

⁴⁹ A közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény 38/F. § (2) bekezdése ugyan csak a kötelező közvetítői eljárás vonatkozásában rögzíti azt a lehetőséget, hogy az eljárást lezáró megállapodás bíróság által egyezségként jóvá nem hagyható részét a közvetítő külön is írásba foglalhatja, azonban jogszabály eltérő rendelkezésének hiányában ez bármely közvetítői eljárásban lehetséges. E szabály a kötelező közvetítői eljárás alapját képező per könnyebb lezárását szolgálja.

annak hiányára) következtetni, de ettől még a közvetítői eljárás eredménytelen marad.

4.5. Mikor szolgálja az eredmény a gyermek érdekét?

A konfliktusrendező eljárások lezárásakor a szülők egy folyamat végén és egy új korszak elején állnak, tehát a róluk és gyermekükről szóló ítélet, egyezség vagy megállapodás egyaránt kéne hogy magában foglalja a folyamat lezárásához és a jövőre való felkészüléshez szükséges szabályokat. Az ítélet a múltat lezárja, a jövőre pedig a maga merevségével akkor készít fel, ha a gyermek életkorától vagy életpályája szakaszától függő rendelkezéseket tartalmaz, azonban nem a felek belátásán alapul. A bíróság által jóváhagyott egyezség abban tér el az ítélettől, hogy az már a szülők belátásán alapul. A bíróságtól független közvetítői eljárásban kötött megállapodás a legtágabb körben alkalmas a múlt lezárására, valamint a szülők jövőbeni konfliktusának elkerüléséhez és együttműködésének biztosításához szükséges szabályok – szülők belátásán alapuló – rögzítésére. A bírósági közvetítői eljárásban kötött megállapodás ezen szempontok alapján az ítélethez és a bíróság által jóváhagyott egyezséghez hasonlít, hiszen - mivel jogvitához kötött, - nem általános eredmények, illetve elvárások megfogalmazása, hanem a jogvita könnyebb lezárása a célja.

Az egyezség vagy megállapodás akkor sem hozhat a szülők viszonyában tartós stabilitást, ha kimerülés vagy játszma eredményeként jön létre. A "mindegy, csak legyünk már túl rajta", a "legyen, csak szabaduljak tőled", a "mindig az volt, amit te akarsz, miért lenne most máshogy" sóhajok a szülő kimerülését és nem belátáson alapuló egyetértését fejezik ki. Az ilyen állapotban elfogadott szabályok nem lesznek tartósak. Érdemi, stabil eredményt azok a játszma eredményeként elfogadott szabályok sem hoznak, melyek az egyik szülő hatalmi törekvésein, a szülőpár kifárasztásán alapulnak. A gyermek "elperlése", nem tisztességes cél, illetve a "csak azért is" mentalitás nem tisztességes hozzáállás, melyek a végül kimerülő szülő beletörődése esetén nem meggyőződéson alapuló szabályok rögzítéséhez vezetnek és nem is feltétlenül szolgálják a gyermek érdekét. Az ilyen játszma eredményeként elfogadott szabályokat általában a győztes szülő azért nem tartja be (nem megy a gyermekért, zaklatásnak veszi a gyermekről szóló rendszeres tájékoztatást, nem működik együtt a gyermek sorsát érintő döntések meghozatalában, stb.), mert valódi célja nem a gyermekével való kiegyensúlyozott kapcsolattartás és a gyermek sorsának felügyelete, hanem szülőpárja legyőzése vagy gyermekének pusztta birtoklása volt.

A konfliktusrendező eljárásokat lezáró ítélet, egyezség vagy megállapodás akkor szolgálja az érintett gyermekek érdekét, ha részletesen és pontosan megfogalmazott szabályaikat a szülők valódi meggyőződéssel fogadják el, majd észszerű rugalmassággal, egymással együttműködve tartják be.

5. Összegző gondolatok

Tanulmányomban azt igyekeztem bemutatni, hogy - mivel a férfi és nő szerelmének és gyermek utáni vágyának ösztönössége önmagában nem elég ahhoz, hogy a szülők elmélyült párkapcsolatban, életük végéig együtt kísérjék gyermekük kiegyensúlyozott fejlődését, - a párkapcsolat megszakadása után hogyan kerülhető el a konfliktussal érintett gyermek érzelmi és lelki torzulása.

A párkapcsolati konfliktussal érintett gyermekek védelme érdekében a jogalkotó a polgári anyagi jog szabályaival keretek közé próbálja szorítani a szülők magatartását, a polgári eljárásjog szabályaival pedig a jogvita békés rendezése irányába próbálja terelni őket. A polgári anyagi jog az élethelyzetek sokfélesége és a családi "rendszer" összetettsége miatt azonban csak kereteket tud biztosítani és kötelezően írhatja elő a gyermek érdekeinek képviselőjét, a polgári eljárásjog speciális szabályrendszere pedig a szülők meghallgatásának előírásával, a hivatalból elrendelhető bizonyítással és a felek együttműködését többé-kevésbé jól ösztönző tájékoztatási rendszerével a felek értelmes megegyezésre irányuló szándéka nélkül akkor is üres marad, ha a jogalkotó az érintett gyermekek érdekeinek védelmében minden családjogi vitában kötelezővé tenné a szülők közvetítői eljárásban való részvételét.

A konfliktusrendezés folyamatában a szülőknek akár a peres, akár a közvetítői eljárásban azt kell felismernie, hogy gyermeküknek nem az az érdeke, hogy olyan legyen, mint ők, valósítsa meg azt, amit nekik nem sikerült és kerülje el azt, amit ők nem tudtak, hanem az, hogy minden olyan biztonságot, gondoskodást érzelmi támogatást és tudást megkapjon, ami egészséges biológiai, kiegyensúlyozott érzelmi és megfelelően érzékeny lelki fejlődéséhez annak érdekében szükséges, hogy saját életútját megtalálja és a veszélyhelyzeteken biztonsággal jusson át.

Szülei párkapcsolatának megszakadása után a gyermek igazi érdeke az, hogy annál a szülőjénél nevelkedjen, aki szülőpárját jobban tiszteli. Ez biztosíthatja számára azt a stabilitást, melyben róla gondoskodó és őt nevelő szülője megfelelő teret fog adni a másik szülőnek ahhoz, hogy annak személyisége helyes arányban épülhessen be a gyermek személyiségébe. Ha a szülők a konfliktusrendezés folyamatában ezt felismerik, akkor a gyermeküket szimbolizáló Titanic, nem fog összeütközni az ő konfliktusukat szimbolizáló jégheggyel és nem fog visszafordíthatatlan sérülést szenvedve elsüllyedni az élet óceánjában.

Felhasznált irodalom

- 1.) Gyengéné Nagy Márta: Mediáció az igazságszolgáltatásban, családjogi specialitások. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori

- Iskola, 2009., PHD értekezés Link: <https://doktori.hu/index.php?menuid=193&lang=HU&vid=4216>
- 2.) Horn Ildikó: Nemesi Árvák. In: Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok 19., Gyermek a kora újkori Magyarországon, 51-90. o. Szerkesztette: Péter Katalin, MTA Történettudományi Intézete, Budapest, 1996.
  - 3.) Hunyadi Krisztina: Alternatív vitarendező eljárások - Bírósági közvetítés. Akkreditált bírósági közvetítői képzés írott tananyaga, 2018.
  - 4.) Iványi Klára: Konfliktuskezelési kézikönyv. Kiadó: Mászág Alapítvány Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda, Budapest, Link: http://dev.neki.hu/kiadvanyok/neki_konfliktuskezeles/
  - 5.) Kertész Tibor: Mediáció a gyakorlatban. Bíbor kiadó, Miskolc, 2010.
  - 6.) Paulini Márió: A gyermek érdekében végzett mediációról. Segédlet a Fővárosi Törvényszék területén működő bírósági közvetítőknél, 2016.
  - 7.) Portik Erzsébet Edit: Gyermeknevelés az ókorban. In: Magiszter, 2012. X. évf. 2. sz.71-80. o.
  - 8.) Pukánszky Béla: Bevezetés a gyermekkor történetébe. Publikációk, források hallgatók számára Link: <http://www.pukanszky.hu/gyertort.pdf>
  - 9.) Varga Szabolcs: Alternatív konfliktusrendezési megoldások a szervezetek gyakorlatában. Nyugat-magyarországi Egyetem, Széchenyi István Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola, Disszertáció, Sopron, 2009. Link: <https://doktori.hu/index.php?menuid=193&lang=HU&vid=3684>.

Feldolgozott jogforrások

- 1) Magyarország Alaptörvénye Időállapot: 2020. április 5.
- 2) A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény - Negyedik könyv - Családjog. Időállapot: 2020. április 5.
- 3) A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény. Időállapot: 2020. április 5.
- 4) Az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény. Időállapot: 2020. április 5.
- 5) Az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvény. Időállapot: 2020. április 5.
- 6) A bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény. Időállapot: 2020. április 5.
- 7) A közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény Időállapot: 2020. április 5.
- 8) A bírósági ügyvitel szabályairól szóló 14/2002. (VIII. 1.) IM rendelet. Időállapot: 2020. április 5.
- 9) A veszélyhelyzet ideje alatt érvényesülő egyes eljárásjogi intézkedésekről szóló 74/2020. (III. 31.) Korm. rendelet Időállapot: 2020. április 15.

A SZÜLŐI ELIDEGENÍTÉS JOGI KÖVETKEZMÉNYEI ÉS KIHÍVÁSAI A MEDIÁCIÓS ELJÁRÁSBAN

Bihari Viktória¹

Absztrakt

A jelen tanulmány témájának kiválasztásakor a szerző a szülői elidegenítéssel kapcsolatos jogi és pszichológiai szakirodalom szűkösségével szembeállítva arra kívánt választ találni, hogy a büntetőbíróként megtapasztalt igazságügyi pszichológus, pszichiáter szakértői gyakorlat miatt viszonyul még - egyébiránt nem csak hazánkban - ambivalensen a nemzetközi jogi szabályozásban már hangsúlyosabban megjelenő szülői elidegenítés jelenségéhez, a gyermekeknél emiatt jelentkező tünetek vizsgálatához. A szerző bírósági közvetítői gyakorlatából kiemelt esettanulmányából levonható tanulságok alapján kívánja bemutatni, hogy kutatása eredményeként milyen következtetések vonhatók le a gyermekek érdekének leghatékonyabb érvényesítésével kapcsolatosan a szülői elidegenítési stratégiákkal terhelt büntető és polgári eljárásokban, és az ahhoz kapcsolódó mediációban. A szülőtársak együttműködési kötelezettsége alapjául szolgáló nemzetközi egyezményeket is érintő történeti kitekintés is a szerző kutatásának tárgyát képezte, érintve a gyermekek jogait szabályozó nemzetközi jogi környezetet. A tanulmány arra is kitér, hogy az egyes társadalmi szervezetek, illetőleg az igazságügyi szakértői szakma hogyan viszonyul a szülői elidegenítés jelenségéhez, illetőleg magához a mediációhoz, és lehet-e, s ha igen, hogyan ezen szereplők közötti álláspontokat egymáshoz közelíteni.

A szerző kutatásának tárgyát képezték elsősorban a szülői elidegenítés jelenségével összefüggésbe hozható, gyermek érdekét sértő bűncselekmények tekintetében az Új Be. által megnyíló közvetítői eljárás adta lehetőségek is.

1. Bevezető gondolatok

Korunk jó(l)léti társadalmának nagy kihívása, hogy az ember veleszületett igényének, a boldogságkeresésének folyamatában a szűkebb és tágabb kapcsolati rendszerében jelentkező konfliktusait úgy tudja megoldani, hogy a megoldás a konfliktus valamennyi - különösen a legvédtelenebb, kialakulatlan személyiségű, ezáltal legérzékenyebb gyermekkorú - szereplője számára ideális és tartós eredménnyel járjon.

---

¹ Dr. Bihari Viktória, a Veszprémi Járásbíróság bírója, bírósági mediátor

Nyilvánvaló, hogy annak, aki hivatása révén abban a kivételes helyzetben van, hogy módjában áll a fenti alapvető társadalmi igény kiszolgálásában segítőként – esetemben bíróként és bírósági közvetítőként – is közreműködni, a gyakorlatában felmerülő újabb és újabb kihívások felhívják a figyelmét a megújulás szükségességére, a nélkülözhetetlen önképzés, a hazai és nemzetközi szakirodalom nyomon követésének fontosságára.

Tanulmányomban arra kerestem választ, hogy majd két évtizedes büntető ügyszakban szerzett bírói tapasztalatomat hogyan tudnám még hatékonyabban hasznosítani néhány éves bírósági közvetítői tevékenységemben. Ennek folyamányaként kerestem azon egyértelmű kapcsolódási pontot, amely mindkét ügyszakban komoly kihívást jelent, készségfejlesztést, kompetenciabővítést, módszertani megújulást indukál. Mindkét területet érintő jogirodalomban, és már a jogalkalmazásban is ilyen kérdésnek találtam - az igazságszolgáltatásban tevékenykedőkkel, bírókkal, szakértőkkel, ügyvédekkel szemben fokozódó kritikákat megfogalmazó társadalmi csoportok, egyesületek ² által egyre ismertebbé tett szülői elidegenítés témakörét.

Ezen jelenség vizsgálatához esettanulmányra leginkább a bírósági közvetítői gyakorlatomban előforduló ügyek adnak lehetőséget. Egyrészt azért, mert az elidegenítő magatartás vegytisztán ott fordulhat elő, ha már ehhez egyéb erőszakos magatartás társul, akkor - a hazai gyakorlatnak megfelelően - nem folytatunk le közvetítői eljárást. Másrészt a büntető ügyekben nemcsak azért elenyésző az ezen tünetegyüttesre, vagy konkrétan szülői elidegenítésre történő hivatkozás, mert ezen típusú ügyekben leginkább fizikai erőszak, illetőleg érzelmi elhanyagolás jelenik meg jellemzően, s ezen ok kerül megnevezésre az igazságügyi szakértői véleményben, hanem amiatt is, mert - hasonlóan a nemzetközi orvosi, pszichológusi, pszichiáteri szakmai szövetségekhez, - az egyre fogyatkozó számú szakembert magában foglaló hazai szakértői szakma sem ismeri el ilyen elnevezéssel a gyermek ellen elkövetett érzelmi abúzus egy formájának tekinthető, először Richard A. Gardner gyermekpszichiáter által publikált úgynevezett PAS szindrómát.³

Kutatásomban az itt felvetődő szakmai elzárkózás, elutasítás mögötti kérdéseimre igyekeztem válaszokat találni. Kézenfekvőnek találtam az egyik legnagyobb kihívást jelentő bírósági közvetítésében szereplő felperesi apa által figyelmembe ajánlott, a későbbi közvetítői ügyeimben kérdezőtechnikai, módszertani segítséget adó, „A szülői elidegenítésről” címmel megjelent Amy J.L.Baker és Paul R. Fine által jegyzett könyvben⁴ foglaltak vizsgálatát. A

---

² Például a 2020. májusára 500 feletti tagot számláló, 2014-ben először Facebook csoportként megalakuló többek között a szülők egyenjogúságáért, a gyermek váltott elhelyezéseért síkra szálló Apák az Igazságért Egyesület. in.: <https://www.apakazigazsagert.org/>

³ Gardner, Richard A. (1992): *The Parental Alienation Syndrome, A Guide for Mental Health and Legal Professionals*. Creative Therapeutics Inc.

⁴ Baker, Amy J.L. - Paul R. Fine (2016): *A szülői elidegenítésről*, Veszprém, 2016., Kalliopé Kerényi Moen Katalin fordításában

szerzők⁵ által a könyvben részletesen kifejtett szülői elidegenítési stratégiákban, a szülőtől elidegenített gyermek viselkedésének megnyilvánulásait taglaló viselkedéseket, a szülői manipulációs taktikákat a saját gyakorlatom példáival összevetve igyekeztem rendszerezni, továbbá az eltérő típusú mediációk szerinti olyan kérdezői technikákból álló módszertani kérdéseket bemutatni, amelyek a leghatékonyabbnak bizonyultak a ventiláló, erős érzelmeket megmozgató, sokszor mindkét szülő részéről megnyilvánuló elidegenítő magatartásokkal terhelt alternatív konfliktusrendezésben.

2. A szülői elidegenítés szabályozási háttere

2.1. A szülői elidegenítés (kóros elidegenítés - PAS) fogalma, megjelenése a gyakorlatban

Az 1950-ben elfogadott Emberi Jogok Európai Egyezménye (továbbiakban Egyezmény) *magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogról szóló 8. cikkének 1. pontja* kimondja, hogy mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét... tiszteletben tartsák, az anya és apa számára is garantálja a gyermekeikkel való kapcsolattartást, s ez mind azon esetekben is irányadó, amikor a gyermek születése a szülők életközösségének megszakadása utáni időszakra esik.

A strassbourgi székhelyű Emberi Jogok Európai Bírósága (továbbiakban Bíróság) több alkalommal kimondta, hogy a családi köteleknek az értelmezése nem korlátozódhat a házasságon alapuló szülői kapcsolatokra.⁶

Az Egyezmény 8. cikkének hatálya alá tartoznak tehát a házasságból, házasságon kívüli kapcsolatból született gyermekek szülei közötti szülői felügyelet gyakorlásával kapcsolatos perek, a szülők gyermekeikkel való családi kapcsolata, beleértve az életközösség megszakadása utáni gyermek és szülők közötti kapcsolattartást is.

A Bíróság több ügyben is kiemelte, hogy a szülői felügyeleti jog gyakorlása iránti perekben a gyermekek érdekét mindenek elé – így akár a szülők, nagyszülők érdekei elé is – kell helyezni. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy amennyiben a nemzeti bíróságok az egyik szülőt jogosítják fel a szülői felügyeleti jog kizárólagos gyakorlására, akkor a 8. cikk (2) bekezdése alapján az a kiskorú egészségére, erkölcsi védelmére hivatkozással szükséges intézkedésnek minősül,

---

⁵ Szerzők közül: Amy J.L. Baker PhD fokozatát fejlődéstanból szerezte a Columbia Egyetemen, a szülői elidegenítés és a gyermekek lojalitáskonfliktusának egyik vezető amerikai szakértője, továbbá a szülők felkészítésére szakosodott coach. Szülőknek és jogi, mentálhigiénés szakembereknek tart tréningeket. A másik szerző Paul R. Fine, aki egyetemi végzettségű klinikai szociális munkás, húsz éves tapasztalattal rendelkezik családokkal, párokkal, gyermekekkel töltött munkájában.

⁶ Szeibert Orsolya (2014): A családjogi harmonizáció kérdései és lehetőségei Európában. HVG – ORAC, Budapest, 19. o.

ugyanakkor a nemzeti bíróságoknak ügyelniük kell arra, hogy ezen döntések ne alapuljanak valamilyen diszkrimináción, önkényes szempontokon. A szülői elidegenítés szindróma (Parental Alienation Syndrome - PAS) felismerése a 8. cikk alkalmazásával összefüggésben merült fel a Bíróság gyakorlatában, ezen körben a Bíróság hangsúlyozta, hogy a nemzeti hatóságoknak minden szükséges és elégséges intézkedést meg kell tenniük annak érdekében, hogy a látogató szülő gyermekével való találkozásának joga ne sérülhessen, ennek keretében pedig a nemzeti hatóságoknak olyan elveket kell követniük, amelyekkel az egymással szemben álló szülők és a gyermekével szemben álló szülő üggyei kezelhetők. Ezen álláspontjának a bíróság több ízben is hangot adott pl. a Mihailovav-Bulgarie ügyben. Ezen Bulgáriával szemben indult ügyben 2006. június 12-én a Bíróság felhívta a figyelmet, hogy a szerződő államoknak a 8. cikkben foglaltak tiszteletben tartása kapcsán az 1989. Hágai Egyezményben és az 1980. Hágai Jogellenes Gyermekelviteli Egyezményben foglaltaknak megfelelően kell eljárniuk. A gyermek legfőbb érdeke elleni egyik legdurvább, ugyanakkor a jogalkalmazás, illetőleg a szakemberek által sem kellően felismert szülői elidegenítés elleni küzdelmet emeli ki.⁷

A nemzetközi jogi kitekintés után a pszichiáteri fogalom meghatározásokra térnek át: „A PAS egy olyan rendellenesség, amely elsősorban a gyermekelhelyezési vitákkal kapcsolatos környezetben jelenik meg. Az elsődleges megjelenítés: a gyermek általi befektetési kampány a jó és szerető szülő irányába, melynek nincs bizonyítéka, igazolása, megokolása. Abból a kombinációból ered, mely egyrészt a programozó (agymosást alkalmazó) szülő ráhatásából áll, másrészt a gyermek saját közreműködéséből a célszülő rágalmozásában”. Ezen Gardner⁸ általi eredeti meghatározást Glen F. Cartwright annyiban módosítja, hogy a „PAS során a gyermekelhelyezés vitája csupán a jéghegy csúcsa. A tényleges valós kiváltó oki háttér az erős konfliktussal járó válás, az anyagi javak megosztása feletti vita, a gyermekelhelyezés stb., ennek csak a következménye. Az elidegenítő szülő elsődleges motivációja a befektetési hadjárat indukálásával az előny-nyerés biztosítása a bíróságon”.⁹

Az elidegenítés témakörében a hazai szakirodalomban Tomaso vszki László¹⁰ mélyreható elemzésnek veti alá T. Gardneri alapokra helyezve¹¹ a Parental Alienation Syndrome tüneteit, melyek lényegének bemutatását - tanulmányom

---

⁷ idézi: Nagy Márta (2018): A gyermek jogainak érvényesülése az igazságszolgáltatásban, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 174. o.

⁸ Gardner (1992) im.

⁹ idézi: Nagy Márta (2018) im. 175. o.

¹⁰ igazságügyi szakértő, egyben klinikai felnőtt és gyermek pszichológus ld: Tomaso vszki László (2014): A szülői elidegenedés/elidegenítés szindróma. Családi Jog, XII. évf. 1.sz., 2014/1., 25-33.o.

¹¹ Richard Gardner amerikai gyermekpszichiáter, törvényszéki szakértő, aki a szakirodalomban először nevezi így módon a szülői elidegenítés tünetegyüttesét, amikor klinikai, igazságügyi szakértői tapasztalatait publikálja.

nézőpontjára, „szűrőjére” tekintettel - szükségesnek tartom már csak azért is, mert e tünetek alapvetően határozzák meg az *elidegenített gyermek viselkedését*. *Emiatt e tünetek ismerete* meggyőződésem szerint szükséges valamennyi, az ilyen folyamattal érintett családokkal kapcsolatba kerülő jogalkalmazó számára, a gyermek érdekét előtérbe helyező hatékonyabb kérdezőtechnika elsajátítása végett. Másszóval azért, hogy a versengésen alapuló konfliktusrendezés helyett egy konszenzust eredményező, érdekalapú (problémamegoldó) folyamatot segíthessenek a jogalkalmazók. A mediátornak pedig a legfontosabb feladata ebben a folyamatban, hogy „képesse tegye” a feleket, hogy az ilyen dinamikára jellemző, valójában nem egyenrangú, „pozicionális” alkuból, tehát a kompromisszumkeresésből áttérhessenek egy érdekalapú, problémamegoldó együttműködésbe, ugyanis ez vezethet leginkább a felek megelégedettségén alapuló tartós, hosszútávú megegyezéshez.

Az elidegenített gyermeknél az alábbi tünetek a legjellemzőbbek:

1. *A befeketési hadjárat* (múltra, jelenre, jövőre vonatkozóan, a gyűlölt szülőről becsmérően beszélnek, anélkül, hogy zavarban lennének, vagy bűnösség érzetük lenne)
2. *Abszurd racionalizációja a rosszallásnak*, (nevetséges indok, amiért nem találkozik a másik szülővel).
3. *Az elidegenített célszülő a „teljesen rossz”, az elidegenítő szülő a „teljesen jó”*. (Noha a legtöbb gyermek képes mindkét szülő vonatkozásában a jó és a rossz tulajdonságokat is egyaránt felsorolni.)
4. *A független gondolkodó jelenség* (PAS gyermek büszkén állítja, hogy az elidegenített szülő elvetése az ő saját elhatározása, tagad bármiféle „programozási behatást”, illetőleg megvédi a kritikától a PAS-t generáló szülőt.¹²
5. *Az elidegenítő szülő reflexszerű támogatása a szülői konfliktusban.*¹³
6. *A bűnösség érzés hiánya, az elidegenített szülővel szembeni kegyetlenség és/vagy kihasználás miatt.*¹⁴
7. *A kölcsönvett szövegekönyv*. A gyermek vallomása ilyenkor betanult, önisméltató és általa nem használatos kifejezésekkel tarkított. R.A.Gardner azon példát említi, amikor apa több alkalommal hívni próbálta az exfeleségét, ekkor a feleség azt üvöltötte, hogy ne zaklass bennünket és lecsapta a telefont. Ezt követően, amikor a 4 éves kisfiút megkérdezték, hogy miért nem szeretné

---

¹² A gyermek akarata érvényesül, pl. amikor nem akar a célszülőhöz menni a láthatások időpontjában. Néhány esetben a gyermek tisztában van azzal, hogy nem mond igazat, (főleg az idősebbek) azonban már annyira jól „programozottak”, hogy a gyűlöletüket valóban a sajátjuknak vallják, a pszichéjükbe beépül „szervül”.

¹³ Úgy véli, a célszülőnek nincs igaza. Ezen támogatás az elidegenítő szülő számára jól hasznosítható majd a bíróságon, remélve, hogy a gyermek tanúvallomása majd az ő irányába billenti a mérleget.

¹⁴ Ilyenkor a gyermeknél teljesen hiányozhat a hálaérzés a kapott ajándékokért, a tartásdíjért, azt természetesnek tekinti, egyidejűleg elutasítják az ezt adó szülővel való kapcsolattartást.

az édesapját látni, akkor úgy felelt, hogy „mert zaklat minket”. Vagy amikor egy másik 4 éves kislány azt mondta, hogy soha többé nem akarja az apját látni, mert „belém hatolt”, s azon kérdésre, hogy az mit jelent, a gyermek azt kiabálta, hogy „kérdézd meg a mamát, ő tudja mit jelent”.

8. *Az ellenségesség kiterjesztése az elidegenített szülő barátaira és/vagy családjára.*

Tomasovszki László ezen tanulmányában kitér az egyik legdrágább és leghosszabb ideig Amerikában zajló perre, a *McMartin óvodaperre* is¹⁵, amelynek tanulságai kihatással voltak a későbbi kutatásokra is és a jelenleg mértékadó igazságügyi pszichológiai tankönyvek is taglalják. Az ügyben megállapítható volt, hogy mennyire befolyásolhatóak a gyermekek és hogy saját meggyőződésükké tehető egy soha meg nem történt esemény, amelyet már szubjektív valóságként értékelnek.

A 7 évig tartó, 15 millió dollárba kerülő *McMartin Preschool Trial* per lényege, hogy egy anya tett bejelentést a rendőrségen, hogy a 2,5 éves fiát elmondása szerint az egyik óvodai alkalmazott szexuálisan abúzált, majd a hatóság kérte valamennyi szülőt, diszkréten kezelve kérdezzék ki a gyermekeiket, hogy történt-e velük is ilyen, a szülők természetesen pánikba esve felvették a többi szülővel a kapcsolatot, akik egyöntetűen vég nélkül faggatták a gyermekeket amíg a végén, olyat nem mondtak, amit a szülők hallani akartak. Gyermekeket „szakemberek” (interjúvolták meg), végül 360 gyermekről állapították meg, hogy szexuális bántalmazás áldozatai voltak, amelyeket többnyire az óvoda alkalmazottai követtek el, 400 gyermeket egy önmagát pszichoterapeutaként megjelölő személy hallgatta meg a bíróságon, valójában szociális munkás végzettséggel rendelkezett, és „nőkért” elnevezésű feminista szerveződés lobbistája volt. A védelem szerencséjére az interjúkat videóra rögzítették. A vádak végül alaptalannak bizonyultak, nem született marasztaló ítélet.

Az Amerikai Pszichiátriai Társaság által szerkesztett Mentális zavarok diagnosztikai és statisztikai kézikönyvének 5. kiadásában (DSM-5) is jelent meg szülői elidegenítés tünetegyüttesével kapcsolatos megfogalmazás¹⁶ :

„Jelek és tünetegyüttesek csoportosítása”, ami gyakori, együttes előforduláson alapul, és azonos kórfejlődés, lefolyás, családi minta vagy kezelés kiválasztásának alapjául szolgálhat. Tomasovszki László R. Gardner, illetőleg Cartwright meghatározásain alapuló tanulmánya, illetőleg Baker – Fine : A szülői

---

¹⁵ Id. részletesebben: Schreiber, Nadja; Lisa Bellah; Yolanda Martinez; Kristin McLaurin; Renata Stok; Sena Garven; James Wood (2006). "Suggestive interviewing in the *McMartin Preschool* and *Kelly Michaels* daycare abuse cases: A case study". *Social Influence*. 1 (1): 16–46. doi:10.1080/15534510500361739

¹⁶ American Psychiatric Association (2013), *Diagnostic and Statistical Manual 5th Edition* (Washington, dc: author), P.810. In.: Amy J.L. Baker -Paul R. Fine: *A szülői elidegenítésről*, Veszprém, 2016., Kalliópé Kerényi Moen Katalin fordításában.

elidegenítésről szóló könyve megjelenésének időpontjától számított négy év - hazai kiadásától számított két év - elteltével azonban a betegségek nemzetközi osztályozási rendszerébe hivatalosan is bekerült a „szülői elidegenítés” - nem ezzel az elnevezéssel, hanem - mint mentális rendellenesség, „*a gyermekkorban előforduló személyek közötti kapcsolattartással összefüggő rendellenesség*”¹⁷ elnevezéssel.

A Nemzetközi Egészségügyi Szervezet (WHO) ettől kezdve valós és létező problémaként tekint a szülői elidegenítésre, amely akkor mutatkozik meg, amikor a gyermek egészségtelenül szoros köteléket fűz az egyik szülő, tehát az elidegenítő szülő (vagy elidegenítő személy) irányába, miközben mindenféle valós indok nélkül visszautasítja a kapcsolatot a másik szülő (elidegenített vagy célszülő) személyével annak ellenére, hogy korábban hozzá kötődés és vele szerető kapcsolat állt fenn. Megállapítható tehát, hogy 2018. július 28-a óta lényegében a szülői elidegenítés, mint *mentális rendellenesség* elismerésre került.

2.2. A szülői elidegenítés, eltávolodás, abúzus elhatárolási kérdései

A pszichiáter szakma szerint az előző részben taglalt szülői elidegenítés szindróma 8 pontjában részletezett tünetek jellemzik a prosztraumás stressz zavart is.¹⁸ A tényleges abúzust elszenvedett gyermekeknél is megfigyelhetőek ezek a tünetegyüttesek, ugyanakkor ezek leginkább akkor jellemzőek, ha az abúzus erőszakos módon, krónikusan, hosszú ideig fennáll.¹⁹ A „PAS” gyermekek ezzel szemben ritkán mutatják ezen viselkedésmintát, tehát összességében a két fenti szindróma tüneteinek megléte vagy hiánya, illetőleg dominanciája teszi egyfelől a szülői elidegenítés, másfelől a tényleges abúzus elhanyagolást megkülönböztethetővé.

Az elhatárolásban további támpontokat említ még Tomasovszki László tanulmánya, ezek között szerepel, hogy általában az elidegenített szülő az, aki nagyobb valószínűséggel hoz anyagi áldozatot annak érdekében, hogy a megfelelő és semleges vizsgálóhoz kerülhessen a gyermeke. Az elidegenítő szülő viszont kevésbé lesz együttműködő és mindenképpen azon lesz, hogy a gyermek ismételt vizsgálatára ne kerülhessen sor.

További különbség, hogy az abúzuson átesett gyermek nem utasítja el a bántalmazó szülőt, jellemzőbb inkább rá, hogy önmagát teszi felelőssé a vele

---

¹⁷ ICD-International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems 11. kiadás – 2018. július 28.)

¹⁸ DSM-4. Amerikai Pszichiátriai Társaság, 1994.

¹⁹ Az epizódikus újraélés, úgynevezett villanófény-jelenség (Flashback), félelem azoktól az emberektől, akik hasonlítanak az elkövetőkhöz, elrohanás otthonról, vagy az abúzus helyszínéről, a pesszimizmus a jövő iránt, ezek mind jellemzőek a tényleges abúzuson átesett gyermekekre. Lsd bővebben: Tomasovszki László: A szülői elidegenedés/elidegenítés szindróma. Családi Jog, XII. évf. 1.f.2014.03. 30.o.

történekeért, nem fogja büszkén környezete tudomására hozni az őt ért bántalmazást. Ugyanakkor az elidegenített gyermek önként beszél arról, hogy mennyire rossz „alávaló” a célszülő és alig várja, hogy ezzel kapcsolatos vádjáival előhozakodhasson a környezetében.

Az abúzuson átesett gyermek nem beszél erről, szégyelli, ami vele történt, de a fájdalmai ellenére nem fogja letagadni az őt bántalmazó szülővel kapcsolatos pozitív élményét. Az elidegenített gyermek azonban „hősnek” gondolja az elidegenítő szülőt s a tágabb családját is elutasítja az elidegenített szülőnek, míg az abuzált gyermek ezt nem teszi meg.

A fenti elhatárolási szempontok alapján megállapítható, hogy egy gyermek szülői elidegenítés áldozata, vagy például az őt ért abúzus miatt távolodott el az adott szülőtől.

Ezen elhatárolási szempontokról kevesebb szó esik a Baker - Fine könyvében, ugyanakkor *17 szülői elidegenítési stratégiát* nevesít, ezek a lejáratás, kapcsolattartás akadályozása, beszélgetések megakadályozása, kommunikáció jelképes akadályozása, gyermek megfosztása a szeretettől, gyermeknek azt mondják célszülő nem szereti őket, gyermek választásra kényszerítése a szülők között, bizalmas információközlés a gyermek felé, gyermek kényszerítése célszülő elutasítására, gyermeket kémkedéssel bízzák meg, titoktartásra kérik a gyermeket, célszülő keresztnéven említése, és a gyermeket is erre buzdítják, mostohaszülő anyának, apának hívására buzdítás, orvosi, tanulmányi információk visszatartása, gyermek családnevének megváltoztatása, célszülő tekintélyének aláásása.²⁰ Továbbá *23 manipulációs technikát* részleteznek a szerzők, ezek közé tartozik a viselkedés következményeinek kisebbitése, elhallgatott hazugságok, tagadás, szelektív figyelem, racionalizálás, figyelemelterelés, rajtakapás elkerülése, könnyed megfélemlítés, büntudatkeltés, megszegyenítés, áldozat megjátszása, áldozat hibáztatása, szolgaszerep eljátszása, csábítás, hibáztatás kivetítése, ártatlanság színlelése, tudatlanság vagy zűrzavar színlelése, haragosság megjátszása, másik tettének, szavainak kifordítása, szeretet, elismerés megvonása, másik megvetése, döntőbíróság eljátszása, durva és kéretlen kritizálások, odafigyelés hiánya, félbeszakítás.²¹

Ezen stratégiák és technikák mentén a szerzők klinikai, mentálhigiénés gyakorlatukból számos, az elidegenítés eltérő stádiumában lévő szülőpár történetét elemezve tárták fel a célszülők érzelmeit. Számos hasznos tanáccsal szolgáltak ezen érzelmek kezeléséhez, a néhány esetben megvalósuló egymásra találási folyamathoz is fogódzókat ajánlottak, s ami a tanulmányom témaválasztásához nagyban hozzájárult, hogy segítséget jelentett a közvetítői tevékenységemben az igények, szükségletek feltárását hatékonyabban segítő kérdések megfogalmazásában. A szerzők a könyvükben abban a körben is

---

²⁰ lsd. részletesen Baker – Fine (2016) im. 10-15.o.

²¹ uő 47-71.o.

hasznos javaslatokat fogalmaztak meg, hogy a célszülők milyen megküzdési stratégia mentén dolgozzanak és kerüljenek lépésről lépésre közelebb az elidegenített, aktuálisan már felnőtt gyermekeikhez. Kifejtik azt is, hogy jellemzően bizonyos személyiségzavarok, például a „narcizmus”, a „border-line” és az „antiszociális magatartások” lelkileg megalapozzák az elidegenítést.

2.3. A „szülői elidegenítés” megjelenése a nemzetközi jogi szabályozásban

Az Egyezmény 8. cikkének alkalmazásával összefüggésben a Bíróság több ügyben a Gyermekek Jogellenes Külföldre Vitelének Polgári Jogi Vonatkozásairól szóló 1986. évi 14. tvr-rel kihirdetett Hágai Egyezményben (továbbiakban *Hágai Egyezmény*) és az 1980-as Hágai Jogellenes Gyermekelviteli Egyezményben foglaltaknak megfelelően hívta fel a nemzeti hatóságokat, hogy elsődlegesen a gyermek legfőbb érdeke elleni egyik legdurvább következménnyel, a szülői elidegenítéssel szemben vegyék fel a küzdelmet.

A szakma megosztottságával szemben a Bíróság joggyakorlatában tartalmilag tulajdonképpen már elismerésre került a szülői elidegenítés. A Bíróság két esetjogát emelném ki Nagy Márta: A gyermek jogainak érvényesülése az igazságszolgáltatásban című könyvéből. Ezen ügyek mindegyike a szülői elidegenítésnek a strassburgi joggyakorlatban való elismerését igazolja.²²

A *Bianchi v. Suisse* ügyben (no.7548/04), 2006. szeptember 22-i határozatában a Bíróság megállapította az Egyezmény 8. cikkében foglaltak sérelmét. A tényállás szerint Svájcban 2003-ban az anya a nemzeti bírósági határozatban foglaltak ellenére megtagadta a gyermek apának való visszaadását. A Bíróság rámutatott a svájci hatóságok meg nem engedhető passzivitására, hanyagságára a nemzeti hatóság határozatának végrehajtása tekintetében, amely a Hágai Gyermekelviteli Egyezmény rendelkezéseibe ütközik és összeegyeztethetetlen annak céljával. Kifejtette még a Bíróság, hogy a hatóságok tehetetlensége a gyermek és apja közötti kapcsolat teljes megszakadásához vezetett 2 év alatt, ami a gyermek igen fiatal korára figyelemmel „az elidegenedés kockázatát rejtette magában, és ez a gyermek legfőbb érdekének sérelmét valósította meg.”²³

A másik, a *Zavrelv. République Tchèque* (no.14044/05) ügyben 2007. január 18-án született azon határozat, ami a PAS-sel kapcsolatos. A Bíróság itt is az irányadó gyakorlatra hivatkozással az Egyezmény 8. cikkének a megsértésére tekintettel marasztalta el az országot, mivel nem tette meg a nemzeti hatóság

---

²² http://controverses.mines-paristech.fr/public/promo15_G27/www.controverses-minesparistech8.fr/_groupe27/domaine-juridique/jurisprudence-vers-une-reconnaissance-du-sap/index.html idézi: Nagy Márta (2018) im. 181-183. o.

²³ Nagy Márta (2018) im. 181-183. o.

határozatának végrehajtásához elégséges, hatékony és szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy az apa a törvényes jogait gyakorolhassa. Az ügyben hivatkoztak a Mihailova Bulgari ügyben foglaltakra, amely szerint a kérelmező láthatási jogának a megghiúsulása egyértelműen visszavezethető volt a „programozó anya” magatartására, aki akadályozta a gyermek apával való kapcsolattartását. Ugyanakkor a külön élő szülők közötti együttműködés hiánya a nemzeti hatóságokat nem mentheti fel az alól, hogy minden lehetséges, hatékony eszközzel a családi kapcsolat fenntartását elősegítsék. Ezen ügyben a bíróság a nemzeti bíróság által elrendelt gyermek-pszichológiai szakvélemény alapján állapította meg a vizsgált gyermek vonatkozásában a szülői elidegenítés szindrómát.

Az ügy jelentősége abban áll, hogy amennyiben az időszerűség követelménye érvényesült volna, akkor megakadályozható, de legalábbis megállítható lett volna a bíróság által konkrétan nevesített elidegenítés, hiszen a szakértői vizsgálatkor még a gyermek az édesapával problémamentesen találkozott. A Bíróság a 8. cikk sérelmét a nemzeti hatóságoknak a szülői elidegenítési szindróma jelenségével szemben tanúsított passzív magatartásában látta megvalósulni.

3. A szülői elidegenítés büntetőjogi következményei

3.1. A szülői elidegenítés megjelenése a gyermekek érdekét sértő bűncselekmények joggyakorlatában

Mielőtt a gyermekek érdekét sértő bűncselekménytípusokkal kapcsolatos joggyakorlatot elemezném, az Alaptörvényből²⁴ a szülő-gyermek viszony kapcsán a XVI. cikket emelném ki, melynek (1) bekezdése szerint minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi, erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. Ezen, valamint a tanulmányom elején hivatkozott alapjogok és elvek érvényesülése alapvető fontosságú a büntető ügyekben érintett gyermekek jogainak érvényre juttatásában.

A Btk. 208. §-ban²⁵ szabályozott *kiskorú veszélyeztetésének tényállása*²⁶ a tanulmányom témájává választott szülői elidegenítésnek a közepes vagy súlyos változatát - a már ismertetett európai esetjogra is figyelemmel - nyilvánvalóan kimeríti. A szülő részéről ezen kvázi „érzelmi abúzus” abban merül ki, hogy szülői feladatából eredő azon kötelezettségét, hogy érvényesítse a gyermeke mindenekelőtt álló érdekét, hogy mindkét szülőjével tarthassa a kapcsolatot,

---

²⁴ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) (továbbiakban Alaptörvény)

²⁵ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (továbbiakban Btk.)

²⁶ Kiskorú veszélyeztetését követi el a kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy - ideértve a szülői felügyeletet gyakorló szülő, illetve gyám, élettársát, továbbá a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőt is, ha a kiskorúval közös háztartásban vagy egy lakásban él -, aki e feladatából eredő kötelezettségét súlyosan megszegi és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi, vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti, büntetett követ el.

súlyosan megszegi, és ezzel a gyermek érzelmi fejlődését kétségtelenül veszélyezteti.

A Btk. 210. § szerinti *kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása* szintén olyan bűncselekmény, amely szóba jöhet a szülői elidegenítés súlyosabb eseteiben, ugyanis ezen bűncselekményt azon személy valósíthatja meg, aki a hatósági határozat alapján nála elhelyezett kiskorú és a kiskorúval kapcsolattartásra jogosult személy közötti kapcsolat kialakítását vagy fenntartását, a kapcsolattartás kikényszerítése érdekében alkalmazott bírság kiszabását követően is önhibájából akadályozza.

Veszprém megye illetékességi területén nem jellemző ezen bűncselekmény miatt vádemelés. Majd két évtizedes büntetői bírói gyakorlatom alapján is az a meggyőződésem, hogy az ilyen típusú ügyekben nem feltétlenül az állam büntetőjogi igényének az érvényesítése az elsődleges és célravezető eszköz.

További büntetőjogi következmény lehet a szülői elidegenítés szempontjából a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása tárgyában indult eljárás. A Btk. 211. §-ában szabályozott bűncselekményt az valósítja meg, aki a végrehajtható hatósági határozat alapján elhelyezett kiskorút attól, akinél a hatóság elhelyezte annak beleegyezése nélkül, az elhelyezés tartós megváltoztatása céljából elvisz, illetve a kiskorút rejtve, titokban tartja.

Érdemes kihangsúlyozni, - a gyermekvédelem, a Gyer²⁷, és a Gyvt²⁸, illetőleg a kapcsolati ügyelet, vagy a kapcsolati ügyeleti mediáció területére tartozóan, hogy a Gyer szóhasználata egyértelmű a tekintetben, hogy a gyámhatóság az adott veszélyeztetés esetében köteles megtenni a büntető feljelentést, ellenben a polgári területet érintő szülő felügyeleti jog rendezésének megváltoztatása iránti perindítás esetében mérlegelési lehetősége van a gyámhatóságnak, csak akkor indokolt kezdeményeznie, amennyiben a gyermek védelme érdekében ezt szükségesnek tartja.

A Legfelsőbb Bíróság BH 2007. 53. eseti döntése igen előre mutatóan tartalmazza a szülői elidegenítő magatartás tartalmi elemeit, egyértelműen rögzíti ugyanis, hogy *kiskorú veszélyeztetésének büntetettét valósítja meg az a szülő, aki a kiskorú bírósági ítéleten alapuló elhelyezését önkényesen megváltoztatja, a másik szülővel való kapcsolattartását huzamos ideig akadályozza, a kiskorút a másik szülő ellen neveli, és e kötelességszegő magatartása a kiskorú értékrendjének, jellemének, lelki fejlődésének kedvezőtlen alakulását eredményezi*. Ezen esetben tehát kapcsolattartás akadályozása bűncselekmény megállapításának nincs helye, hanem ez a cselekmény kiskorú veszélyeztetésnek minősül.²⁹

---

²⁷ Gyer :149/1997. (IX.10.) Kormányrendelet – a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi- és gyámügyi eljárásról

²⁸ Gyvt: 1997. évi XXXI. törvény – a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

²⁹ A büntetőbírói gyakorlatomban a kiskorú veszélyeztetéssel érintett szakértői véleményekben sem fordult még elő erre történő hivatkozás, minden esetben a szülő részéről alkalmazott „befolyásolás” szerepelt, azonban nem az elidegenítéssel kapcsolatosan, hanem amikor egyéb abúzus éri a

A jövőt tekintve adódik a kérdés, ha a nyomozó hatóság aktívabb szerepet vállalna a kapcsolattartások akadályozása során fogatosított intézkedéseiket követően, megnő-e az esélye, hogy olyan igazságügyi pszichológiai szakértői vélemények születnek, amelyek a szülői elidegenítés tüneteit vizsgálják, és azt kellő súllyal veszik-e majd figyelembe akár a büntető, akár a polgári ügyeket tárgyaló bírók. Azzal, hogy a polgári bírókhöz került a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása (Ptk 4:185.§), szintén lényeges kérdés, hogy mennyiben változik majd a Btk. 210. § szerinti kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása miatti bűncselekmények száma, a polgári bírók élnek-e a „szignalizációs” lehetőségükkel és ilyen típusú bűncselekmény gyanújára tekintettel megküldik-e az iratokat adott esetben a rendőrhatalomhoz.

3.2. Kihívások, lehetőségek a büntetőügyekben alkalmazható mediáció területén

A Bktv.³⁰ szabályozza a büntetőügyekben alkalmazható közvetítői tevékenység részletszabályait. Az Új Be.³¹ értelmében már csak az ügyészség delegálhatja közvetítői eljárásra a büntető ügyet, amelynek részletszabályait a Be. 412-415. §-a tartalmazza.

A Be. 412. § (1) bekezdése a gyanúsított és a sértett megegyezését, a bűncselekmény következményeinek jóvátételét, és a gyanúsított jövőbeni jogkövető magatartását elősegítő, a gyanúsított, illetve a sértett indítványára, vagy önkéntes hozzájárulásokkal alkalmazható eljárásról definiálja a közvetítést, míg a Bktv. 2. §-a szerint a közvetítői eljárás a bűncselekmény elkövetésével kiváltott konfliktuskezelő eljárás, amelynek célja, hogy a büntetőeljárást lefolytató nyomozóhatóságtól illetve ügyésztől független közvetítő bevonásával – a sértett és a gyanúsított közötti konfliktus rendezésének megoldását tartalmazó, a bűncselekmény következményeinek jóvátételét és a terhelt jövőbeni jogkövető magatartását elősegítő – írásbeli megállapodás jöjjön létre.

Fontos jogszabályi változás, melynek gyakorlata még nincs, hogy a régi Be. szabályozáshoz képest az új Be. nem sorol fel olyan akadályokat, melyek kizárják a közvetítői eljárást. A régi Be. az élet, testi épség elleni, emberi méltóság, közlekedési, vagyon elleni, szellemi, tulajdonjog elleni bűncselekmények kategóriájára – ami lényegében a Btk. 29. §-ában szabályozott tevékeny megbánáshoz kapcsolódik – korlátozta azon bűncselekmények körét, ahol lehetőség volt a közvetítői eljárás lefolytatására. A Be. szabad mérlegelési lehetőséget ad az ügyészség számára más típusú bűncselekmény kategóriákban

---

gyermeket, s abban a körben, hogy fennáll-e vallomása megtételében a szülő befolyásolása, tehát ezen esetben értelemszerűen szóba sem jöhet a szülői elidegenítés.

³⁰ Büntetőügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről szóló 2006. évi CXXIII. törvény (továbbiakban Bktv.)

³¹ Büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény

is a közvetítői eljárás kezdeményezésére.³² További változást a sértett passzív alanyiségében hozott az új Be.³³

Az ügyész a közvetítői eljárásra utalásra szóló határozat kézbesítésével egyidejűleg, nyilván célhoz kötötten, de a közvetítő rendelkezésére bocsátja a büntető ügyiratokat is. (a polgári mediációban célszerűbb, ha a mediátor a per tárgyán és a felfüggesztő határozaton kívül másról nem informálódik, hisz elsősorban nem a jogvita megoldására kell fókuszálnia)

A büntetőügyi közvetítést az ügyészség székhelye szerint illetékes pártfogó felügyelői szolgálat közvetítői tevékenységet végző pártfogó felügyelője (továbbiakban közvetítő) folytatja le. A közvetítőnek (rendszerint pártfogó felügyelő) a közvetítői eljárásra utalásról szóló határozat kézbesítésétől számított 15 napon belül ki kell tüznie az első közvetítői megbeszélés időpontját és az értesítéshez mellékelnie kell az alapvető tájékoztatást.³⁴ A büntetőügyi mediációban az jelenti a közvetítői eljárásnak a befejezését - szemben a polgári mediációval - amikor a megállapodásban foglaltaknak a teljesítése megkezdődik.

A polgári mediációban elsődlegesen arra van mód, hogy a mediátor „utánkövetéssel” akár a perbírótól tájékoztatást kapjon arról, hogy valóban a megállapodásnak megfelelő tartalommal született-e egyezség és hagyta jóvá azt a bíróság, vagy esetleg attól eltérő tartalommal, vagy időközben visszavonásra került a megállapodás. Büntető mediációban azonban aktív részese a pártfogó felügyelő annak, hogy a megállapodásban foglaltak végrehajtása megtörténjen.

A közvetítői eljárás több módon is befejeződhet. A sérelem reparációja szempontjából ideális mód, amikor a gyanúsított a bűncselekménnyel okozott kárt a sértettnek a megállapodásban jóváhagyott módon megtérítette.

A büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenység során a civil mediációhoz hasonló, alábbi alapelvek érvényesülnek: az önkéntesség, a kölcsönös tisztelet, a titoktartás, a bizalmi jellegű eljárás, alternatív vitarendezés, az igazságszolgáltatási rendszertől való függetlenség érvényesülése, a pártatlanság, a facilitátori (segítő, támogató) a helyreállító, reparáló jellegét erősíti a folyamatnak.

---

³² Karsai Krisztina (szerk) (2019): Nagykomentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez. Wolters Kluwer, Budapest.

³³ Sértett fogalma elválk az anyagi-jogi értelemben vett sértett passzív alanyfogalomtól, ezért *jogi személy is lehet sértett*, aki képviselő útján vehet részt egy közvetítői eljárásban abban az esetben is, hogyha a Bktv. esetlegesen személyes jelenléten ír elő.

³⁴ Úgy kell megszervezni, hogy a megbeszéléstől számított 3 hónapon belül be lehessen fejezni az ügyet. A gyanúsított és a sértett személyes találkozásának az előkészítése és ezzel kapcsolatos feljegyzés elkészítése a feladata közvetítőnek a polgári mediációhoz képest itt mindig a megállapodás megkötése a cél, ha ez megszületik, akkor itt is írásba foglalásra kerül sor, azonban a polgári mediációhoz képest itt feljegyzés is készül és ezt is el kell küldenie, ami kvázi jegyzőkönyv. A feljegyzéssel együtt haladéktalanul megküldi az írásba foglalt megállapodást az eljáró ügyésznek törvényességi felülvizsgálat céljából. Ld. részletesebben: Büntetőügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről szóló 2006. évi CXXIII. törvény9-15§.

A helyreállító igazságszolgáltatás a büntetőeljárásokra jellemző terminológia, amely gyakorlatilag a jogirodalomban, különösen a fiatalok elkövetők ügyeiben bír jelentőséggel.³⁵

A zaklatás, testi sértés bűncselekménye esetében gyakran előfordul, hogy a konfliktus alapja a szülői elidegenítés bizonyos fokát elszenvedő családtagok között alakul ki, azonban az ügyészégi gyakorlat nem igazán mozdult el abba az irányba, hogy a családon belüli konfliktusok büntetőügyi mediációjának nagyobb tere legyen.

A két eljárásjogi mediáció közötti markáns különbség a résztvevők motivációjában érhető tetten. Kertész Tibor szerint „nem a terápia a cél”. A büntető mediáció célja ugyanis a bűncselekményt okozó konfliktus, vagy a bűncselekmény miatt kialakult konfliktus negatív következményeinek az elhárítása, ezáltal megelőzve egy újabb konfliktust és az abból fakadó bűncselekményt. Ugyanakkor a büntetőügyekben sem az a cél csupán, hogy létrejöjjön egy megállapodás, vagy jóvátétel, hanem hogy a felek megértsék a bűncselekmény következményeit, a mögötte húzódó okokat, illetve, hogy a köztük lévő kommunikáció jobbá váljon.³⁶

Bak Zoltánné módszertani tárgyú tanulmányából szeretném még e körben érinteni³⁷

a külön tárgyalás és a sétáló mediáció, mint speciális mediációs technikák alkalmazási lehetőségeit, ezen technikák előnyeiről, hátrányairól magam is hasonló tapasztalatokat szereztem a polgári mediáció terén. A szerző *külön tárgyalás* lehetőségét akkor tartja célszerűnek - megjegyzem az általános gyakorlatnak megfelelően - amikor a felek álláspontjai megmerevedtek, egyik fél lemaradt a folyamatban és nem tudja megfelelően képviselni érdekeit, valamint, azért, hogy a túlfokozott érzelmeiktől megszabadulhassanak a felek és olyan információkat is megoszthassanak, amit a másik fél előtt nem kívánnak vagy mernek megosztani. A szerző szerint egyre ritkábban, de előfordul olyan eset is, hogy a jogi képviselő úgy próbált nyomást gyakorolni az elkövetőre, hogy kilátásba helyezte, hogy milyen büntetés, vagy egyéb jogi következmény vár a

---

³⁵ Fiatal segítő csoportok létrehozásával támogatják az igazságszolgáltatásban érintett szereplők, bírák, ügyészek, rendőrök, pártfogó felügyelők közreműködésével a folyamatot. A helyreállító gyakorlatok előnye, hogy kénytelen beszélni az elkövető a viselkedésének az okairól, átgondolni a tettét, következményeit és bocsánatot kell kérnie. Eset kutatások arra mutattak rá, hogy az áldozatok nagyobb része elégedett az ilyen elterelő, helyreállító jellegű intézkedésekkel, ami azt eredményezi, hogy a mediációban résztvevő fiatalok elkövetők visszaesési aránya a tapasztalatok szerint az átlagos visszaesési aránynál jóval alacsonyabb. Lsd részletesebben: A helyreállító igazságszolgáltatás európai joggyakorlatai a büntetőeljárásban konferenciakötet 2010. 24. o. [www.tetprogram.hu>uploadsRJ_HUN.pdf](http://www.tetprogram.hu/uploadsRJ_HUN.pdf) összefoglaló általános bevezetése helyreállító igazságszolgáltatáshoz

³⁶ Kertész Tibor (2010): Mediáció a gyakorlatban. Bíbor Kiadó, Miskolc. 248-255. o.

³⁷ Bak Zoltánné (2017): A mediáció módszerei I. a sétáló mediáció és a külön tárgyalás esetei és módszertana büntetőügyekben. AKV Európai Szemle 2017/1. 106-109. o., a szerző a BAZ Megyei Kormányhivatal Gyámügyi és Igazságügyi Főosztályán évtizedek óta mentor mediátorként dolgozó pártfogó felügyelő

terhelte, amennyiben nem teljesíti a sértettnek a jóvátételi igényét. Ebben az esetben akár különtárgyalás keretében is, tisztázni kell a jogi képviselővel, hogy ő valójában segítő szerepben van ott, ez milyen feladatokkal jár.

Célszerű különtárgyalás tartása a tanulmányomban külön nem nevesített zaklatás esetében, amelynek minősített esete számos esetben állhat halmazatban a kiskorú veszélyeztetés büntetével.

A szerző említi még a büntetőügyekben alkalmazható technikák közül a *sétáló mediációt*, amelyet ritkán, leginkább akkor használnak, amikor a sértett (többnyire súlyos bántalmazás veszélye miatt) nagyon fél az elkövetővel való találkozástól. Az információ a mediátor szállítja a felek között, gyakorlatban két külön terem között ingázva az ajánlatokkal.

4. A szülői elidegenítés hatása a szülői felügyelettel kapcsolatos eljárásokban

4.1. A közvetítői eljárás a gyermekközpontú igazságszolgáltatás jegyében

Az 1/2014. PJE határozattal ugyan hatályát veszítette a Legfelsőbb Bíróság 17-es számú irányelve - a régi Ptk. szerinti ügyeket kivéve - ugyanakkor annak a gyakorlatba évtizedek alatt beépült iránymutató megállapításai, és szempontrendszer változatlanul irányadók a bírák számára annak eldöntésekor, hogy melyik szülő biztosíthat kedvezőbb feltételeket a gyermek fejlődéséhez. Az irányelv *tartalmazta* többek között, hogy a szülő „gyermek nevelésére való alkalmatlanságára vonható következtetés abból, hogyha a szülő a gyermeket el akarja idegeníteni a másik szülőtől...”, „a gyermek érdekét súlyosan sértő módon jár el az a szülő, aki a gyermeket a másik szülővel való érintkezéstől indokolatlanul elzárja és ellene hangolja.”, „a szülőnek az említett mélyen elítélendő magatartása károsan befolyásolja a gyermek fejlődését és alapot ad arra a következtetésre, hogy ez a szülő nem alkalmas a gyermek nevelésére. Végző soron az ilyen szülői magatartás a gyermek elhelyezésének a megváltoztatásához is vezet.”

E tárgyban egyik legfrissebb (BH.2017. 123.) eseti döntésében is hasonlóan foglalt állást a Kúria, eszerint az a szülői magatartás, mely a kisajátítás szándékával, a gyermek befolyásolása útján a másik szülővel való kapcsolattartást évek óta gátolja, ellehetetleníti a kiskorú hosszú távú érdekeit, kiegyensúlyozott fejlődését veszélyezteti és a gyermeknek a jobb nevelési képességgel rendelkező különélő szülőnél történő elhelyezését. Ezen döntésben leszögezi, hogy a kapcsolattartás a különélő szülő legfontosabb jogosítványa, egyben a gyermekkel szembeni kötelezettsége, amelynek folyamatában figyelemmel kísérheti gyermeke fejlődését, illetve a megvalósuló vele való rendszeres együttlét és közös programok révén a szülő maga is aktív részese lehet gyermeke nevelésének és gondozásának. A kapcsolattartás alapvetően gyermeki

jog, ez biztosítja azt, hogy a szülők érzelmi közösségének megszűnése ne jelentse egyben a gyermek elválását is az egyik szülőtől. A fentiekből következően a kapcsolattartás a törvényben meghatározott gyermeki alapjog, egyben a különélő szülő joga és kötelezettsége, nem a gondozó szülő által meghatározott körülmények között biztosított kegy. Annak kimondásával, hogy a kapcsolattartás alapvetően gyermeki jog, pozitív szemléletváltás történt a joggyakorlatban.

A gyermekközpontú igazságszolgáltatás alapjának nemzetközi háttereként a korábbiakban már hivatkozott 1991. évi LXIV. törvénnyel kihirdetett, a Gyermek Jogairól szóló New Yorki Egyezményt szeretném kiemelni. Ennek 12. cikk 1. és 2. pontja nevesíti a gyermek részvételére fókuszálva, hogy „az egyezményben részes államok az *ítélőképessége birtokában lévő gyermek* számára biztosítják azt a jogot, hogy minden őt érintő kérdésben *szabadon kinyilváníthassa véleményét*, melyet - figyelemmel a gyermek korára, érettségi fokára, - *kellően tekintetbe kell venni*, s ehhez *lehetőséget kell számára biztosítani ahhoz, hogy véleményét* - bármely őt érintő bírói vagy közigazgatási eljárásban, a hazai jogszabályokban foglalt eljárási szabályoknak megfelelően - *meghallgassák*.

A *Gyermek Jogellenes Külföldre Vitelének Polgári Jogi Vonatkozásairól* szóló 1986. évi 14. tvr-rel kihirdetett Hágai Egyezmény (továbbiakban *Hágai Egyezmény*).³⁸ 13. cikkének 2. bekezdése rendelkezik arról, hogy a bíróság megtagadhatja a gyermek visszavitelének elrendelését abban az esetben, amikor úgy találja, hogy a gyermek ellenzi a visszavitelt és elérte az érettségnek azt a fokát, amikor nézetei már számításba veendők.

Az Európai Unió tanácsának pedig a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságokról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 2201/2003/EK rendelete (továbbiakban *Brüsszel II. a rendelet*) 11. cikkének második bekezdése is utal a Hágai Egyezmény 12., 13. cikkére, mely szerint az 1980-as Hágai Egyezmény 12., és 13. cikkének alkalmazásakor biztosítani kell, hogy a gyermek lehetőséget kapjon az eljárások során történő meghallgatására, kivéve, ha gyermek életkora, érettségi szintje miatt ez nem tűnik célszerűnek. Szükséges kihangsúlyozni, hogy a Brüsszel II.a rendelet 23. cikke szerint a *szülői felügyeletet érintő határozat elismerésének egyértelműen akadálya, hogy ha a határozatot úgy hozzák meg a nemzeti hatóságok, hogy nem adtak lehetőséget a gyermeknek meghallgatására*.

---

³⁸ 1986. évi 14.tvr-rel került implementálásra a hazai jogba A 1980.október 25-i Hágai Egyezmény végrehajtására megalkotott részletszabályokról szól a 7/1998./VIII.1./IM rendelet, amely a jogellenesen Magyarországra hozott, vagy itt tartott gyermekek visszavételére vonatkozó nem peres eljárás rendjét szabja meg, s tekintettel arra, hogy hazánk 2004. május 1. óta az Európai Unió tagja, a tagállamok közötti viszonyban köteles a Brüsszel IIa Rendelet alkalmazására is.

4.2. Az elidegenítő szülői magatartásból fakadó módszertani kihívások a mediációban

A szülői elidegenítési folyamatot a konfliktus, mint a belső bizonytalanság, félelem, düh kifejezője és a kapcsolattartás eszköze, valamint a szerep tranzakció tartja fenn. Eric Berne tranzakció elméletében - Freud-dal szemben, aki ösztön-én-re, én-re és felettes éntre osztotta az emberi pszichikumot- nem a személyiség részéről beszélt, hanem az „én” különböző állapotairól. Abból a szögből ragadta meg az embert, ahonnan pillanatnyi akciói érvényesülnek. Eszerint szülő-én, felnőtt-én, és gyermek-én állapotokat különböztetett meg. A szülő-én-t felosztotta a pozitív gondoskodó szülő-én-re és a negatív kritikus szülő-én állapotra, a gyermek-én-t pedig a pozitív alkalmazkodó, a negatív lázadó, és a szabad gyermek-én-re. F. Várkonyi Zsuzsa Eric Berne alapján egy tanítványától kölcsönözve az én állapotok rajzát hóembernek nevezte el, felülről lefelé a szülő, felnőtt gyermek énállapottal ábrázolva. Abból indult ki, hogy viselkedésünket bármely pillanatban valamelyik én állapot uralja, amely tetten érhető a testtartásban, hanghordozásban, arckifejezésben, apró tudattalanul kivitelezett mozdulatokban. (Pl. a szigorú összevont szemöldök, pattogó hang csak a kritikus szülő-én műve lehet, a féloldalt vállhoz ejtett „félszeg” testtartás, selypegő hanggal az alkalmazkodó gyerek-énből jöhet. „A kommunikáció kutatók szerint egy hétköznapi mondatban az üzenetek 92 %-a metakommunikációs elemekben rejlik, nem pedig a szavakban. Összegzésképpen „a szülő ént a Muszáj vezérli, a felnőtt ént a Szükséges, míg a gyermek-én legfőbb mozgatója az Akarom!”³⁹ A szülő, felnőtt, gyermek előbbikben részletezett énállapotainak egymáshoz való viszonyulását Erik Berne Emberi játszmák című könyvében elemezte, melyben kifejtett tranzakcióanalízisét F. Várkonyi Zsuzsa tanulom magam című könyvében olvasmányosabban, emészthetőbb formában tárja a laikus olvasó elé. Berne a két ember kapcsolatba lépésekor szavakban vagy más gesztusokban megfogalmazott üzenetváltását *tranzakciónak* nevezte el. A szülő én mindig a másik ember gyerek-énjét szólítja meg legerősebben, a gyerek én mindig a másik személy szülő-énjét, a felnőtt én esetében leginkább a felnőtt én válasza számíthatunk. Ezek egymás természetes partnerei. Ezen tranzakciókat érzékletes hóemberek közötti, különböző irányú nyilakkal ábrázolta Berne. Összességében ezen elmélet lényege, hogy ha valaki tudatosan figyel a kommunikációs partnerére, és például „nem dobja keményen vissza a labdát” amikor partnere a kritikus szülő énjéből nyilvánult meg irányába (tehát nem a lázadó gyermek énjéből válaszol) nem a „kiegészítő énszeletekkel reagál, hogy a meccs ne folytatódjon. (Megjegyzésem, hogy ezzel visszaterelheti a beszélgetést a felnőtt-felnőtt pozíciójába.) „Tehát ha valaki hallja ugyan a másik hangjában a szülő

---

³⁹ Id részletesebben: F. Várkonyi Zsuzsa (1999): Tanulom magam. Háttér Kiadó, Budapest. 1999. 159-169.o.

rosszallást, de nem reagál rá, mert képes felnőtt énből válaszolni, ott hamarosan el is hallgat a másik személy szülő énje, mert nincs kihez beszélnie. Ugyanígy a követelőző gyerek-én is hamarosan „hátraarcot csinál”, ha partnerétől sem pozitív, sem negatív szülő választ nem kap. A gyermek én szintén nem tud hosszan beszélgetni a felnőtt énnel. Tehát „ha az egyik fél ragaszkodik a felnőtt szintű társalgáshoz, a másiknak két választása van: vagy kilép a párbeszédéből vagy ő is átlép felnőttbe,” (és megjegyzem, hogy kölcsönösen mentesítik így egymást az indulataiktól.) „A szülő-én/gyerek-én párviadatok adják tehát a pszichológiai jászmák alapját.⁴⁰

A tranzakcióelmélet lényegi ismerete nagyban segítette a mediációs eljárásaimban a konfliktusban érintett felek kommunikációjának helyes irányba terelését, az elakadások kezelését, amikor észleltem, hogy milyen játszma húzódik az eszmecsere során a felek között. Adott esetben az elidegenítő stratégiákat alkalmazó szülő lekicsinylő, kritikus énjének kezeléséhez is segítségül szolgált a Gordoni énközlés és Berne féle tranzakciók, játszmák mögöttes tartalmának felismerése, hiszen ahhoz igazítottam az adott kérdezőtechnikát, a külön tárgyalások során megbeszélte kommunikációs változtatásokra figyelemmel. Az elidegenítéssel érintett mediációk alkalmával a külön tárgyalások során célszerű volt a *narratív mediációt* használnom. Ez abban segít a feleknek, hogy megváltozzon a viszonyrendszerük, az egymást hibáztató történeteket alternatív történettel cseréljék ki, amely később egy megállapodás alapja lehet. Ezen típusú mediációt alkalmaztam részben az esettanulmányom szerinti ügyben is.

A bírósági közvetítésben azonban leginkább a *transzformatív mediációt* alkalmazzuk, ezen mediáció alapja, hogy a felek közötti viszonyt átalakítsuk és ez a konfliktus megoldásához vezessen, egyben „képesé tegyük” a feleket az érzelmeik kifejezésére, egymás szükségleteinek a tiszteletben tartására, a motivációinak a megértésére. A mediáció tehát arra bátorítja, arra teszi képesé a feleket, hogy az érzelmeiket kifejezhessék. Persze nem feltétlenül mindenkivel megoldható ez.⁴¹ F. Várkonyi Zsuzsa a Thomas Gordon féle modell szerinti érintkezésben kulcsnak azt tekinti, hogy „annak az érzéseiről és igényéről legyen szó, akié a probléma” vagyis egyszerűbben: „ha nekem van bajom a másik emberrel, kerüljem a címkézést és fogalmazzam meg, milyen érzést vált ki bennem a viselkedése, és mire lenne nekem szükségem. Ha a közlésünkben nem követünk el hibát, meglepő arányban tapasztalhatunk együttműködést. F.

---

⁴⁰ uő 184-185.o.

⁴¹ F. Várkonyi Zsuzsa pszichológus elsőként vezette be Magyarországon a Gordon féle kommunikációs modellt és hozta létre 1987-ben az első magyar tréningcéget. Thomas Gordon önéngítő csoportja olyan oktatási forma, mely főként a résztvevők saját tapasztalatára, élményeinek feldolgozására és csak elenyésző részben szakértői magyarázatokra épül. ld. részletesebben: F.Várkonyi Zsuzsa (1999) im. 23.o.

Várkonyi Zsuzsa szerint erre egyszerű magyarázat van: minden ép lelkű ember szívesebben jó, mint rossz, akinek nincs oka az ellenállásra, ugyanis nem erőltettek rá semmit, nem hagyták figyelmen kívül az ő szempontjait, meghagyták számára a szabad döntést, saját igénye nem volt olyan erős, hogy ne tudott volna lemondani róla, és nem utolsó sorban szeretetet kap.

Közbevetőleg jegyzem meg, ezt hívja azóta a szakirodalom divatosabb kifejezéssel asszertív kommunikációnak (én közlésnek) F. Várkonyi Zsuzsa szerint azonban „a férfiak kommunikációs oktatásánál mindig vigyázni kell arra, hogy semmilyen módon ne kényszerítsük őket érzéseik taglalására, - amit a férfineveltetés parancsai szerint mindig el kell takarniuk -, hanem arra buzdítjuk őket, hogy az érzés mögötti igény megfogalmazásában próbáljanak nagyon pontosak lenni. Ez náluk is jól működik.”⁴²

Meglepő volt számomra, hogy az átlagos intellektusú személyek, nemtől függetlenül hasonló arányban és szépen alkalmazták a fentiekben részletezett T.Gordon féle „én közlést”, vagyis az asszertív kommunikációt, amikor kérdéseimmel kimozdítottam őket az aktuális énállapotukból és tereltem őket a felnőtt én állapotuk irányába. Nyilván a mediációs folyamat dinamikájáért a mediátor felel, jól megválasztott típusú és jól időzített kérdéseivel. Ezen folyamatot nem lehet megspórolni, hiába szeretnénk áttérni tartalmi kérdésekre, azon részben ahol már közös nevezőre jutottak a felek, amíg egyik vagy másik fél ventilál az érzelmeiben, s elakadást tapasztalhatunk a meglegedettségi háromszögben.⁴³

Közel négy éves mediátori tevékenységem során számos esetben megtapasztalhattam, - a következő pontban említett esettanulmányom tárgyát képező ügyben is- , addig nem léphetünk tovább tartalmi kérdésekre, amíg valamennyi szükséglet nincs artikulálva. Ellenkező esetben később, a folyamat előrehaladtával kell visszatérni a jogvita mögött meghúzódó valódi érdekvita, a szükségletek feltárásához.

A biztató és megnyugtató kérdezéstechnikához, módszer alkalmazásához, s különösen a cselekvési tervek kidolgozásához adtak segítséget közvetítői gyakorlatomban azok a Baker – Fine: Szülői elidegenítésről szóló könyvének utolsó fejezetében felvázolt stratégiák, melyeket a szerzők az elidegenítéssel érintett, vizsgált terápiás ügyfelek érzéseinek feldolgozásához gyűjtöttek csokorba. Ezek között szerepelt a negatív érzelmek elfogadása, megélése, célkitűzések, cselekvési terv kidolgozásának szükségessége, a türelem

---

⁴² F.Várkonyi Zsuzsa (1999) im. 105.o.

⁴³ Ez jelentheti, hogy egyrészt a *pszichológiai* oldallal mennyire elégedettek a felek, mennyire tartják be az együttműködés szabályait (a tisztelet, vagy sértés, fenyegetés jellemzőbb) érzelmi gátak alakulnak ki a felekben, a méltóság iránti vágy, mert nem megfelelő a bocsánatkérés, a *folyamati* oldallal is elégedetlenek lehetnek, ilyenkor fontos megvizsgálni, mennyiben megfelelőek az alkalmazott technikák, módszerek, működik-e a pártatlanság, fontos a felkészültség, előfordulhat a „walk out”, amikor az egyik fél elmenetellel fenyeget, ellenállás alakul ki, vagy a témák sorrendje felborul, és a *kimeneti oldalon* is bekövetkezhet elakadás: amikor túlzók az elvárások, s a győzni akarás dominál. ld részletesebben: Kertész Tibor (2010) im. 196. o.

fejlesztése, hogy a túlélés egyik kulcsa a hosszútávú tervezés, az elfogadás, az együttélés az elidegenítéssel, az elidegenítés harcként értelmezése, a pozitív gondolkodás fejlesztése. Fontosnak tartották kiemelni a stratégiák közül, hogy értékelni kell a jót, az öngondoskodás, segítségkérés jelentőségét, a célszülő részéről a pszichoterápia igénybevételének megfontolását a lelki béke megteremtése, a szülői identitás megerősítése szempontjából, csakúgy, mint az elidegenített, időközben felnőtté váló gyermekkel való kapcsolat újraépítését.

A *kapcsolatépítési stratégiák* közül a szerzők kiemelik annak fontosságát, hogy szükséges a célszülőnek felfedezni az elidegenítést a gyermek szemszögéből. Hasznos a célszülő részéről a *levélírás* a gyermeknek, melyben elismeri a kapcsolat megszakadását, kifejezi a vágyat a helyzet javítására, amelyben érdemes ajánlani/mutatni jobb jövőt a gyermek irányába. Alapvető jelentősége van a célszülőnek elismerni a levélben a fájdalmat és a haragot, illetőleg, hogy legyen kíváncsi arra, mi a probléma, amelybe érdemes bevonni a gyermeket. Célszerű érzelmi emléket éleszteni a levélben, a befejezést követően a levelet a feladása előtt még egyszer átnézni. A szerzők hangsúlyozzák, hogy a levél feladását követően a célszülőnek ne legyenek nagy igényei. Akár válaszol a gyermek (pozitívan, vagy negatívan,) akár nem, mindegyik lehetőségre sikerként kell gondolni. A szerzők szerint az is jó, ha haragos válasz jön, hisz megosztotta saját nézőpontját a gyermek. Ezen levélre empátiával, szeretettel szükséges válaszolni. Majd ezt követően is heti egyszer szeretetteljes rövid üzenetet érdemes küldeni, melyben kerülni kell a büntudatot keltő, önsajnáló üzeneteket, másik szülő említését, saját szemszögéből ne vitasson meg eseményeket az elidegenített szülő, és a szülői elidegenítésről se beszéljen.⁴⁴

Biztató volt látnom néhány ügyemben, hogy az elidegenített szülő képes volt elfogadni azt a tényt, hogy ő most célszülő, s amikor rájött, hogy a gyermek is áldozat, akkor nem várt már tőle elégtételt, továbbá képes volt tisztelni és figyelembe venni azt a tempót, mellyel a gyermek esetleg vissza kíván térni hozzá. Ha a célszülő nem vár bocsánatkérést a gyermektől, akkor esélye lehet arra, hogy valamilyen szinten újraépíthesse kapcsolatukat. Nélkülözhetetlen, hogy ez esetben a velük kapcsolatba kerülő gyermekvédelmi szakemberek, szakértők, bírók, mediátorok támogassák ezt a folyamatot. Lényeges szempont, hogy milyen szankciók, jogi következmények fűződnek az elidegenítő magatartáshoz (pl. szülőtársi terv készítése, akár ideiglenes jelleggel a bíróság a célszülőnél helyezi el a gyermeket, hogy az elidegenítés folyamatának mélyülését végképp megakadályozhassa.).

5. Esettanulmány a szülői elidegenítés körében

Közel négyéves bírósági közvetítői gyakorlatomban előforduló ügyeimből tanulmányomban egy szülői felügyeleti jog rendezésével kapcsolatos esetet

---

⁴⁴ Baker-Fine (2016) im. 166-203.

szeretnék a szülői elidegenítés szempontjából vizsgálva bemutatni. Az ügyben az egyik szülőnek új kapcsolata és új gyermeke született és a perbíró közvetítői eljárás igénybevételére kötelező végzését követően került sor a mediációra. A feleket nevük helyett Anya Apa néven jelölöm majd őket, és *általánosságban* néhány fontos körülményt emelnék ki előjáróban.

Ez volt az első és ez idáig egyedüli ügyem, amelyben a kereseti kérelem csak egy részéről született „részmegállapodás,”⁴⁵ azonban egyben ez volt az egyik legnagyobb megelégedésemre szolgáló megállapodás is. A már közel súlyos elidegenítéssel érintett két gyermek ugyanis erőteljes tüneteket produkált, amikor az ügy hozzám került. Már a „megszakítás nélküli időben” nyilvánvalóvá vált, hogy az Apa, amikor megtagadta a korábbi megállapodások szerinti kapcsolattartás végén a gyermekek visszaadását, később megszüntetett testi sértés miatti büntetőeljárást generált azáltal, hogy az anyának rendőri segítséget kellett kérnie a gyermekek visszavételéhez.

A rendőrség szerint kiskorú veszélyeztetése nem valósult meg. Nem intézkedtek a gyermekek vonatkozásában, Anya a gyermekek nélkül hazament, s a továbbiakban több, mint egy hónapig Apa minden lehetséges eszközzel akadályozta Anyának és a gyermekeknek a kapcsolattartását. Itt közbevetőleg utalnék a büntetőjogi következmények fejezetében már részletezett bírói gyakorlatra, a Btk 210. § szerinti kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása bűncselekményt csak az követheti el, aki a nála elhelyezett kiskorúnak a másik szülővel való kapcsolattartását akadályozza. Jelen esetben a régi Pp szerint házasság felbontása iránti per volt folyamatban. A rendőrség nyilvánvalóan annak nem tulajdoníthatott jelentőséget, hogy a felek közel egy éve külön élnek, és azóta szóbeli megállapodás alapján folyt a különélő apával a gyermekek kapcsolattartása. Kérdésként felmerült bennem akkor is így tettek volna a rendőrök, ha a rendőri intézkedésig eltelik majdnem két hónap, s az Apa addigra annyira befeketíti Anyát – mint ahogyan jelen esetben is történt - hogy a gyermekek egyáltalán nem szeretnék látni az édesanyjukat? A Btk. 210. § szerinti bűncselekmény ugyan továbbra sem, de a kiskorú veszélyeztetése akár felmerülhetett volna a tettelegességig fajuló, s rendőri intézkedéssel végződő szituációban. Két hónap múlva pedig véleményem szerint az anyával való kapcsolattartás akadályozása miatt is eljárás indulhatott volna.

Akár elgondolkodott volna ilyen helyzetben a nyomozó – konkrétan, hogy ezen magatartás kimeríti-e a kiskorú veszélyeztetés büntetést - akár nem, időközben az ügy bírósági közvetítésre került, háttérben Anya jogi képviselőjének jelzésére Apa munkahelyén fegyelmi eljárást kezdeményeztek. Anya részéről tehát ügyvédi segédlettel szintén mozgósításra került minden annak érdekében, hogy ne a megbékélés, a gyermekek érdekeinek szem előtt tartása irányába haladjanak az események.

---

⁴⁵ Mindkét szülő kérte ugyanis, hogy mindkettő gyermekük vonatkozásában a szülői felügyeleti jog gyakorlására kizárólag őket jogosítsa fel a bíróság.

Mindezen körülményekre figyelemmel természetesen nem számoltam be a feleknek a mediáció eljárásában azon majdnem általánosnak tekinthető gyakorlatról, miszerint ahol családon belüli erőszak történt, nem folytatunk közvetítést, ugyanis tisztában voltam azzal is, hogy jelen esetben nincs olyan személy a szülők környezetében, akiben együttesen megbíznak, anyagi erőforrásaikat pedig terápia helyett az ügyvédjeikre fordították. A durva tüneteket produkáló gyermekekre figyelemmel nyilván nagy felelősség hárul egy ilyen döntés meghozatalával a mediátorra, azonban részemről fel sem merült, hogy máshogyan döntsék, ugyanis mindkét fél feltétel nélkül bízott a személyemben, és a hatékony közvetítői eljárásban, olyannyira, hogy ennek eredményeképp Anya jogi képviselője visszavonta az ideiglenes intézkedés iránti kérelmét, mert - ahogyan ügyfele említette - meglepetésére a kidolgozott cselekvési terv, a szülői együttműködés lépésről lépésre meghozta a gyümölcsét.

Az ügyben 4 egyenként minimum 3 órás ülést tartottam, részben 1-1 külön tárgyalással az Apával és az Anyával is. Emellett számos telefonos segítségkérés történt mindkét fél részéről, ilyen lehetőségre ezen ügyet megelőzően és későbbiekben sem adtam módot a feleknek, de amögöttük lévő, családjogi ügyekben a legharcosabbak közé tartozó jogi képviselők részéről oda-vissza indított és megszüntetésre kerülő eljárásokra figyelemmel látható volt, hogy továbbra sincs hathatós segítség a felek mögött, s a gyermekek állapotának a rendezése nem tűrt halasztást.

A felek házasságából született 2 gyermek egyike egy 5 éves óvodás kisfiú volt, akinél nagyon súlyos magatartási problémák merültek fel az óvodában, egyáltalán nem akarta látni az Anyát, teljességgel az Apa általi narratívát, korosztályától idegen megfogalmazású bűnlajstromot hangoztatott, hasonlóan a 7 éves iskolás lányhoz, aki rendkívül durva módon rágta a körmét, jelentősen visszaesett a tanulmányaiban, s szintén nem akart szóba állni az Anyával.

Apa, amikor több hétig nem engedte a gyermekek fizikai közelségébe Anyát, akkor voltak napok amikor óránként különböző emailt, fotót küldött Anyának és a családtagjainak, hogy bezzeg vele milyen sok programon vehetnek részt a gyermekek, mennyivel többet foglalkozik velük, és neki csak a gyermekei fontosak, szemben az Anyával.

Rátérve a konkrét közvetítői eljárás folyamatára: kiküldtem a *meghívókat* az első közvetítői megbeszélésre, amelyben szerepelt többek között annak időpontja, helyszíne, hogy mi a célja az első megbeszélésnek, tehát egy ingyenes tanácsadással és információval szolgált a meghívó az eljárás lényegéről, menetéről, céljáról, a peres eljárással szembeni előnyeiről és a költségkedvezményeiről. Tartalmazta továbbá a meghívó, hogy a fél telefonon is jelezheti a bírósági közvetítőnek, amennyiben a megadott időpont nem felel meg számára, illetőleg ha további információra lenne szüksége. Szerepelt még benne, hogy a fél a részvételéről igazolást kap, amit bemutathat a bíróságon (én általában a felek kérelmére magam viszem le a polgári lajstromirodába, hogy szereljék azt a szünetelő, vagy felfüggesztett peres ügy utóirataként.) A

meghívóban javasolt továbbá, hogy a megbeszélésen a másik féllel együtt vegyenek részt, de nem akadályozta a megbeszélés megtartását, ha egyedül jelennek meg, ekkor a másik féllel újabb időpontot egyeztetek, de közvetlenül is kereshetnek időpontegyeztetés céljából. A bizalomépítést tehát már a meghívó megfogalmazásával kezdem. (Persze ha mód van rá, a meghívás hasonló tartalommal telefonon is történhet.)

Az Apa ezt követően telefonon vette fel a kapcsolatot velem, jelezve, hogy a bíróság kötelezte őt a közvetítői eljárás igénybevételére. Az már szembeötlő volt, hogy nem további információkat kért, illetőleg nem időpontprobléma miatt hívott, hanem a másik szülő kvázi igen részletekbe menő befektetése volt a célja. Kedvesen, ám határozottan, jelezni igyekeztem több alkalommal is sikertelenül félbeszakítva Apát, hogy mindkét fél együttes jelenlétében lesz lehetősége a közvetítői eljárás lényegéről a tájékoztatást meghallgatni. Egyértelmű volt számomra, hogy Apa lesz a domináns szülő, és felesége teljeskörű ellehetetlenítésére készülne, ha teret kap rá. Telefonhívása abban mindenképpen hasznomra vált, hogy készülhettem azon helyzetre, hogy a pártatlanság, objektivitás, s valamennyi, a mediációban szóba jöhető alapelv érvényesítésével az Anyát szükséges felemelnem az apa érdekérvényesítési szintjére. Az eljárás megindulásával az Anyát is megismerve persze ezen prekonceptióm alaptalannak bizonyult.

Az *első közvetítői beszélgetésre* érkezésükkor jól érzékelhető feszültség volt a felek között. A felek megérkeztetésére nagy hangsúlyt kellett helyeznem, ugyanis Anya rendkívül visszafogott, ám robbanásközeli állapotban volt, az Apa tekintetét kerülte, Apa pedig feltűnően derűs, humorosnak is mondható, de inkább szarkazmussal tűzdelt, Anyát folyamatosan lekicsinylő, becsmérlő kommunikációt volt hajlandó folytatni már a bemutatkozás keretében is.

A *Bemutatkozáskor* tisztáztuk, ki hogyan szólítható. Majd megkértem Apát, hogy mostantól csak rám figyeljen, hozzám beszéljen. Emlékeztettem a szülőket a *mediáció alapelveire*, az önkéntességre, semlegességre, a pártatlanságra, titoktartásra, a jövőorientáltságra, a *mediáció folyamatára*, arra, hogy ők fognak dönteni az ügyükben, és a közvetítő csak vezeti a folyamatot.

A fenti *bevezetés* után a *megszakítás nélküli idő, eszmecsere* tartalmát fejttem ki, amelyben lehetőségük lesz feltárni aggodalmaikat, kétségeiket, megoldási javaslataikat, amelynek során célul tűzzük ki, hogy a felek érdekeinek megfelelő konszenzusos megoldást hozzanak létre a megállapodásban, ami magánokirati jellegéből akkor válik közokirattá, mindenki számára kötelezővé, ha bíróság egyezségként azt jóváhagyja. A titoktartás mibenlétéről beszéltem azzal, hogy csak azt vihetik ki a megbeszélés, majd az azt követő ülésen elhangzott tényekből, amelyhez együttesen hozzájárulnak.

A *külön tárgyalás* lehetőségéről is tájékoztattam a feleket, melynek során az egyik féltől kapott tájékoztatást csak azon mértékben közlöm a másik féllel, hogy annak figyelembevételével alakíthassa ki saját álláspontját, kivétel, ha ehhez a tájékoztatást adó fél nem járul hozzá.

Jelen ügyben különösen nagy hangsúlyt helyeztem a *magatartási szabályok* tudatosítására, hogy kerüljék az egymást minősítő, sértő kifejezéseket, hallgassák végig egymást, különösen a megszakítás nélküli idő részben, mert csak akkor lehetünk eredményesek, ha együttműködnek. Kiemeltem, hogy igyekezzenek a jövőre, a megoldandó kérdésekre koncentrálni a múlt helyett, illetőleg, hogy ne hagyják el az ülés helyszínét, inkább kérjenek szünetet.

Fontos volt annak hangsúlyozása is, hogy elsődlegesen nem a megállapodás megkötése a cél, hanem a konfliktushelyzetük kezelése, a gyermekek kapcsolattartási jogára figyelemmel a megfelelő kommunikáció kialakítása (ahogyan említettem, Anya kapcsolattartása ugyanis aktuálisan akadályoztatott volt Apa által.)

A mobiltelefon kikapcsolására való felhívás is megtörtént. (Apa munkája révén többször próbált volna hívást fogadni ezen idő alatt.)

Miután a tájékoztatást meghallgatták a felek, mindketten úgy nyilatkoztak, hogy részt kívánnak venni a közvetítói eljárásban. Erről szóló nyilatkozatukat aláírták. Igazolást írtam megjelenésükről, éltek a lehetőséggel, hogy én küldjem meg azt a perbíróhoz, az időközben indítványozott ideiglenes intézkedés miatt.

Az *első közvetítói ülésbe* tértünk tehát át, a *megszakítás nélküli időt* egyértelműen az Anyával volt célszerű kezdeni. Nem volt sikerem az előzőekben mindkét fél által elfogadott magatartási szabályok betartatása tekintetében egyik féllel sem, Apát folyamatosan arról kellett biztosítanom, hogy neki is módja lesz a megszakítás nélküli időben az előtte elhangzottakra reflektálni, újabb körülményekre hivatkozni, ugyanakkor most jegyzetelésre van csupán lehetősége. Első körben, - tekintve az érzelmi túlfűtöttségre - mindkét félnek a szokásostól eltérően 25-25 perc állt a rendelkezésére, hogy a helyzetet felmérhessem, megbizonyosodhassak afelől, hogy ki miben elkötelezett, kit milyen cél mozgósít leginkább, mivel lenne leginkább elégedett rövid és hosszútávon a közvetítói eljárás eredményeképpen.

*Any*a kérte a házasság felbontását és mindkét gyermek tekintetében a szülői felügyeleti jog gyakorlását. Rettenetesen élte meg, hogy amint Apa megtudta, hogy ő az új szerelmével összeköltözött, nem akarta visszaengedni a folyamatos kapcsolattartás keretében éppen nála lévő gyermekeket, az átadás helyszíne az ő lakóhelye volt, mivel nem hozta Apa a gyermekeket, elment értük, ahol a gyermekek elbújtak a hátsó szobába, nem akartak vele találkozni, az általa kért rendőri intézkedés eredménytelen maradt, gyermek nélkül ment haza.

Az Apa pedig nyilvánvalóan arról számolt be, hogy csalódott a feleségében, az addig jól működő, szóbeli megállapodás szerinti (két hetente péntektől vasárnapig, hétköznap pedig az anya munkaidő beosztása miatt 1, másfél óra iskola utáni) kapcsolattartást kérte alperesi viszontkeresetében megváltoztatni azzal, hogy anyuka nem alkalmas a gyermeknevelésre, ezért mindkét gyermek szülői felügyeleti joga az övé legyen.

Apa állítása szerint anya már együtt élésük alatt külső kapcsolatot létesített, de ezt az Anya a külön költözésükig titkolta, sőt vele elhitette, hogy azért költözik

vidékre a szülői családi házba, hogy a későbbiekben kiderülhessen hogyan alakul a kapcsolatuk. Apa ezen reményétől vezérelve segítette a közös lakóhelyüként szolgáló lakótelepi lakásból történő kiköltözésében az Anyát és két gyermekét. Anya gyorsan új kapcsolatot létesített egy férfivel, akivel össze költözött, az új férfi pedig vitte magával a nagy kutyáját. Apa sérelmezte, hogy - mivel a két kutya nem tolerálta egymást - Anya elvitte az udvarról a kistia kutyáját, ami a kisfiút nagyon érzékenyen érintette. (Előtte sorozatos vita zajlott a kutyaeledel két kutya közötti elosztásáról, a gyermekek étellel ellátásáról. Az Apa-Anya részéről ezen kutya ügy többször visszatérő téma volt a család konfliktusában és az elidegenítés egyik eszköze is volt.

Az Eszmezsere, és a *további közvetítői ülések*, külön tárgyalások során újra és újra vissza kellett térnünk a szükségletek feltárására, ugyan nem számítottam kezdő bírósági közvetítőnek akkor már, de az erőteljes tüneteket mutató gyermekek miatt minél inkább szerettem volna elérni, hogy Apa befolyásoló magatartása enyhüljön, és Anya és gyermekek ne veszítsék el egymást végérvényesen, tehát létrejöhessen először Apa felügyeletével az Anya és gyermekek közötti fizikai kapcsolat, továbbá a köztük lévő kommunikáció pedig a gyermekek érdekében fejlődhessen, tiszteletteljesebbé, konstruktívabbá váljon. Kérdéseimmel a szülői szerep megerősítése felé igyekeztem a feleket orientálni, növelni próbáltam tudatosságukat. Több arra irányuló kérdést tettem fel, hogy miért fontos a gyermek életében az Anya és az Apa? Mit tehetnek meg a jövőben azért, hogy jó szülőtársak lehessenek? Kinek mit jelent ez? Mikor érzi Apa és Anya, hogy számíthat a szülőtársára, milyen szerintük a támogató szülői magatartás? A legnagyobb ellenállást azon kérdésem váltotta ki, egyébként mindkét oldalról, hogy Apa hogyan tudná segíteni Anyát abban, hogy még jobb Anyává válhasson. Ekkor mindig tudatosítottam Apával, hogy a gyermekeknek joga, hogy mindkét szülővel tartsák a kapcsolatot, amennyiben előttük az Anyát rossz színben tünteti fel, a gyermekek azt érezhetik, hogy az egyik felüket elutasítja. Azon kérdésre, hogy szeretik-e a gyermeküket, és hogyan fejeződik ki náluk a szeretet, gyermekek helyébe képzelve magukat ők szeretve éreznék-e magukat, amikor megtagadnak tőle olyat, ami korábban a szeretetük tárgya volt, főleg Apa hátrította a válaszadást.

Minél jobban szerettem volna ugyanakkor a tartalmi kérdések felé terelni a feleket, és mindegyikük által támogatott úgynevezett cselekvési tervet kidolgozni velük, annak érdekében, hogy a két hét múlva tartandó ülésig milyen módon történhessen meg Anya és a gyermekek közötti kapcsolattartás, Apa annál inkább ellenállt, és visszakanyarodott az érzelmi csalódásából fakadó Anya ostorozáshoz. Kertész Tibor nem véletlenül hangsúlyozta, hogy a „*Ventilálás*” *technikája* csak akkor ajánlható, ha „úgy érzi a mediátor, hogy annak a kezelésére, ami azután következik képesnek, felkészültnek érzi magát, hiszen az

egyik vagy mindegyik fél oly mértékben érintett érzelmileg a konfliktusban, hogy megakadályozza őket a folyamatban való részvételre.”⁴⁶

Veszélyei ellenére szükségesnek ítéltem ezen technika alkalmazását külön tárgyalás keretében mindkét szülővel, hogy kiengedhessék úgymond a gőzt és könnyebbnek érezhessék magukat. Segített a technika, ugyanakkor nem hozta meg a feleknél az áttörést, s én sem éreztem az elégedettséget. Indokoltnak találtam ezért az úgynevezett *szerepcsere módszerét* is esetükben kipróbálni. Egymás székébe átültetve a szülőket, lényegében egy olyan játékra invitáltam őket, hogy a másik szerepébe belebújva Apa legyen az Anya és fordítva. Kértem őket, hogy ennek megfelelően gondolkozzanak, beszéljenek, s szóljanak, kérdezzenek a másik féltől, és válaszoljanak az én kérdéseimre. Ezen módszer bizonyult ugyanis a korábbiakban, s azóta is az elakadásokkal terhelt, problémás ügyfelek ügyeiben az egyik, ha nem a leghatékonyabb módszernek a gyakorlatomban. Jelen ügyben is ezen módszer bizonyult hatékonynak a felek empátiás készségének fejlesztésére, a másik motivációinak megismerésére, megértésére, a félreértések tisztázására, sőt a bocsánatkérésre, és annak elfogadására, a lecsillapodásra (hiszen nézőpontot váltottunk, kiközösítőnek bizonyultak a felek a vissza-vissza térő közlésekből álló cirkulációból, a merev beidegződéseikből).

A módszer összességében remek alapozásnak bizonyult. Az Apában tudatosult, hogy érzelmileg mennyire elhanyagolta feleségét, akinek pedig elsődleges szükséglete (Gary Chapman által elnevezetett szeretetnyelve⁴⁷) volt a minőségi idő, az intimitás, mert így érezte magát szeretve, ehelyett csak kontrollt, kritikát kapott. Apa elsődleges szeretet nyelve is felszínre került, ez pedig az elismerés, dicséret iránti szükséglete volt. Azt követően, hogy Anyától kérdéseimre megkapta azon elismerést, dicséretet, hogy ő „jó Apa” hatványozottabban haladhattunk előre a közvetítés folyamatában.

Igyekeztem az előző pontban részletezett Eric Berne féle tranzakcióanalízis alkalmazásával az apának (aki a szerepcsere idején Anya is volt) olyan kérdéseket feltenni, amellyel a felnőtt énállapotából válaszolhatott nekem és szólíthatta meg feleségét, (aki szintén gyakorolhatta a szerepcsere szakaszában az Apa kommunikációját is) a korábbi kritikus szülői énjéből fakadó elidegenítő magatartásával szemben. Az Anya esetében pedig egyre inkább el tudtam érni, hogy a negatív, lázadó gyermeki - sok esetben jogosan megélt áldozati - énállapotából ki- és elmozdítsam az Apával egyenrangú, szintén felnőtt énállapota felé, ugyanis így volt garantálható leginkább, hogy a játszmáikkal egyre inkább felhagyva, az erőteljes (non)verbális kommunikációjukat, gesztikulációjukat maguk mögött hagyják. Gyakorlatilag mindeközben a szükségletek, az érzelmek feltárásával kellett újra és újra foglalkoznunk, ám

---

⁴⁶ Kertész Tibor (2010) im. 91-92.o

⁴⁷ Gary Chapman, Gary (2013): Egymásra hangolva - Férfi kiadás - Öt szeretetnyelv a házasságban. Harmat Kiadó, Budapest.

tudatosan figyeltem arra, hogy az előzőekben kifejtett T. Gordoni énközlés eszközével, asszertív módon fejezzék ki a felek érzelmeiket, a mögötte meghúzódó szükségleteiket és végső soron az érdekeiket.

A felek ebben - a korábbiakhoz képest - lényegileg módosult tudatállapotban kiválóan mozgósíthatóvá és képessé váltak egy mindkettőjük számára jó érzéseket ébresztő közös élmény megfogalmazására, beleélhették magukat ebbe az állapotba, s ez az általam irányítottan megteremtődött jó közérzet akkor is fenntartható volt, amikor visszaültek a saját helyükre, és megfogalmazták, hogy milyen tanulságokat vonhatnak le, milyen új információval gazdagodtak. A 3. ülésen ezen állapot - tehát amikor már túlvoltunk az úgynevezett gőzkieresztő külön tárgyaláson - megteremtette az alapját a tartalmi, megoldásorientált, jövőre fókuszáló kérdések megfogalmazásának, és azok megválaszolását is elősegítette. Még előjöttek időnként a szülők által a másik szülő elfogadhatatlannak tekintett érzelmi zsarolására, befolyásolására történő hivatkozások, az agymosás szót példának okáért az Anya használta több alkalommal, (amely végül az újra induló perben született szakvélemény által alátámasztva megalapozottnak bizonyult) de egyre ritkultak ezen megnyilatkozások, és a kommunikáció hangneme is egyre neutrálisabbá vált. Anyát az eszmecsere folyamatában abban kellett támogatni, hogy megértse a kialakult helyzetet az Apa fel nem dolgozott csalódása, reményvesztettsége indukálta, s a kapcsolattartás akadályozásával, az ő rossz színben feltüntetésével, a gyermekek ellene hangolásával kívánt úgymond elégtételt venni, s ebben nem csak ő, de a gyermekek is áldozattá váltak. Ahhoz kerestünk és találtunk, - a folyamat végére már az Apa által is támogatott módon - fogódzókat, hogy milyen módon lehet fokozatosan visszanyernie a tőle közepes, súlyos fokban elidegenedő gyermekek bizalmát, lépésről lépésre, napról, napra milyen módon vegye fel a kapcsolatot a gyermekekkel (telefonon, majd a közösségi média útján, személyesen a volt közös családi lakásban Apa felügyeletével, később a lépcsőház előtti parkban, majd játszótéren stb.) s mindeközben milyen párbeszédet kezdeményezzen a velük való személyes találkozások alkalmával. Apát pedig annak elfogadásában kellett segíteni, hogy Anya már más férfi oldalán képzeletben el a jövőjét. Tekintettel arra, hogy Apa a közvetítői eljárás elején minden felületen, fórumon, kihasználta a lehetőséget arra, hogy Anya hibáit hangoztassa, különösen a gyermekek előtt, azt kellett benne tudatosítani, hogy milyen érzéseket kelthet a gyermekekben ez a viselkedés, ő a gyermekek helyében hogyan élné meg azt a helyzetet, hogy az addig szeretett édesanyjukat nem láthatják.

Anyánál további szükségletként a tiszta kommunikáció, elfogadás, nyugalom, tisztelet, megbecsülés, egyenlő bánásmód, rugalmasság, bizalom, hit, elismerés, a gyermekek elzárkózása miatti fájdalom feldolgozása jelentkezett hangsúlyosan. Apánál pedig szintén a már hivatkozott elismerés, tiszteleten túl a megbízhatóság, törődés, rend, felelősségvállalás szükséglete.

Egyértelművé vált, talán már az első ülést követően, hogy a korábbi erős kontroll az apa részéről, a szülői elidegenítő stratégiába illeszthető mérgező kommunikáció, illetőleg az Anya némileg alsóbbrendűként kezelése is vezethette az anyát a külső kapcsolatba meneküléshez. Idővel azonban tudatosult a felekben, hogy ha házasságuk felbontásra is kerül, a szülőtársi viszonyuk a gyermekeik életében fennmarad és közös felelősségük, hogy a két gyermek őket ne vitában, indulati helyzetben, akár rendőri intézkedés kíséretében lássa, hanem az együttműködő, egymást tisztelő, a gyermekeket érintő fontos körülményeket higgadtan megbeszélő szülők mintáját tapasztalhassák meg. A szülők közös felismerésévé vált továbbá, hogy a gyermekekre nézve hátrányos, ha az egyik szülő rossz színben tünteti föl a másik szülőt, ilyenkor a gyermek ugyanis azt érezheti, - mivel mindkét szülőt szereti, és ragaszkodik hozzá - hogy tulajdonképpen az egyik felét nem fogadja el a szülő és ez - akár felnőtt korára is kiható - komoly traumákat okozhat.

Azon kérdésre, hogy szeretik-e gyermekeiket, mind két szülő természetesen igennel válaszolt, mint ahogyan arra is, hogy szeretnék-e azt, hogy a gyermekeik életük legjelentősebb eseményein ne amiatt aggódjanak, hogy a szülők esetlegesen milyen őket megkeserítő szituációba kényszerítik őket. A szülőkkel elképzeltetem, hogy ha a bírósági közvetítést megelőző kommunikációt tovább folytatnák egy, a gyermekük életének jelentős állomásán, ők ezt a gyermek helyében hogyan értékelnék, mit gondolnának, illetőleg hogyan viszonyulnának a továbbiakban az ilyen szülői magatartáshoz, s valóban ezt kívánják-e a gyermekeiknek.

Ezek után megbeszéltük, hogy kinek mit jelent tartalmát tekintve az elég jó szülő fogalma. Hogyan látják magukat a gyermekeik fontosabb életeseményein, ilyenkor és általában mit várnak egymástól a jó szülőtársi viszony keretében. Ennek érdekében lényegében aknamentesítést folytattunk a nevelési elvekben tapasztalható szülők közötti értékkülönbségek tekintetében, csakúgy, mint az életvitelükben tapasztalható eltérések körében. Ennek a folyamatnak a legnagyobb kihívást jelentő pontja az elidegenített Anya egyre fokozódó elkeseredésének, dühének, illetőleg az elidegenítő szülői stratégiákat markánsabban alkalmazó Apa csalódottságának, az Anya és családja irányába megnyilvánuló ellenséges magatartásának kezelése, mederben tartása volt. (Apa ugyanis igyekezett az anya tágabb családját is az Anya ellen hangolni, az Anya új párjának pedig mindennemű kompetenciáját megkérdőjelezni, s Anyához hasonlóan vele kapcsolatosan is folyamatos egyfajta bűnlajstromot hangoztatott.) Egyeztettük az előző ülésen kvázi házi feladatként megírt napirendjüket, és tisztáztuk, hogy ki mit ért a gyermekkel töltött minőségi idő alatt. A negyedik ülésre, amikor mindkét szülő részletes tervet tudott felmutatni arról, hogy mi a gyermekkel a napirendje, hogyan tudja ebben a napirendben a másik szülőt elképzelnéni és annak milyen szerepet szánt, érzékelhető volt mindkét szülő részéről a másik irányába egyre inkább megnyilvánuló empátia, akkor tudtunk csupán elindítani egy higgadtabb párbeszédet és közös pontokat találni. Mindkét

szülő szerette volna, hogy nála kerüljön elhelyezésre mindkét gyermek, ezáltal abban egyetértettek, hogy annak megállapítása, hogy melyik szülő alkalmasabb erre a feladatra szakkérdés és hogy ennek megállapítása esetükben csakis perben lehetséges, ami hosszabb időt vesz igénybe.

A szülők közös célja tehát körvonalazódott: a szülőtársi viszonyban a tiszta és tiszteletteljes kommunikáció megteremtése, egyenlő esélyek a gyermekekkel való kapcsolattartásban a szakértői vélemény beszerzéséig, majd annak fenntartása azt követően is. Ennek eredményeként egy olyan megállapodást tudunk nagyon nagy támogatással kidolgozni a szülőkkel, ami gyakorlatilag a korábbi szóbeli megállapodásuk tartalmához képest az Apa kapcsolattartási jogosultságának növekedésével a kéthetente történő váltott elhelyezésben öltött testet.

Utánkövetés:

Biztató visszajelzést kaptam telefonon a felektől, miszerint működik a megállapodásuk. Anya ezen alkalommal megkérdezte például, nem lehetnék-e én az ügyvédjük, ugyanis amikor nálam voltak az ülésen, akkor túlnyomórészt képesek voltak egymással megfelelően kommunikálni, és a korábbiakhoz képest egy lépéssel előre haladtak, ugyanakkor amint az ügyvédjeikkel konzultáltak, gyakorlatilag tízet léptek hátra.

Egyértelmű volt számomra az e mögött meghúzódó indok. (Természetesen ezt a felekkel nem osztottam meg, hanem azzal köszöntem el tőlük, hogy mostantól az ügy ura esetükben a perbíró lesz.) A nyilvánvaló okot abban láttam, hogy a jogi képviselők kizárólag az addig megszokott sémák szerint, a jogvitára fókuszáltak, a nyertes-vesztes szemszögéből kívánták a konfliktust látni és rendezni, és egyáltalán nem tudták fókuszba állítani a gyermekek érdekét. Ez a megállapodás ugyanis akkor is működött a felek között, amikor az ügyvédjeik kételkedtek benne, hiszen a harmadik fél megjelenését követően sem ügyvédjeik jelenlétében, sem anélkül egy higgadt mondatot sem voltak képesek egymással váltani a szülők. A mediációban sikerült képessé tenni a szülőket a konstruktív, informatív, majd nem asszertív kommunikáció elsajátítására, ugyanis megértették, hogy a gyermekek számára - különösen, hogy a tüneteik enyhüljenek, megszűnjenek - ez az elsődleges feladat, s ennek megteremtése közös felelősségük.

Jelentős eredménynek tartottam, hogy az ideiglenes intézkedés iránti kérelmét felperes már az első ülést követően visszavonta a perbírónál, ez számomra a felek feltétlen bizalmát tükrözte, és amikor a megállapodás becsatolásra került az alapügy utóirataként - mint ahogyan azt a perbírótól megtudtam - a bírónak is nagy öröme szolgált, hisz korábban a periratokhoz folyamatosan becsatolásra került mindkét oldal jogi képviselője részéről a különböző irányokba indított eljárások irat anyaga.

Az igazságügyi pszichológusszakértő a megállapodásunkat követő fél év múlva – addig haladt rendben a részmegállapodás szerinti kapcsolattartás - mindkét szülőt alkalmasnak tartotta a gyermeknevelésre (Ehelyütt szükséges

megjegyezni, hogy nem feltétlenül ez lett volna a szakértő véleménye, ha nincs mediáció a felek között, ezért felmérhetetlen jelentőségű a jókor, jó helyen megnyilvánuló és hatékony mediátori felelősségvállalás.)

A járványhelyzet miatt kihirdetett veszélyhelyzet idején a perbíró - a korábban felvett bizonyítás eredményeként - ítéletében úgy döntött, hogy miután már kevésbé volt elidegenítve a kislány, sőt időközben jobban ragaszkodott az Anyához, a kisfiú pedig inkább az Apához, az eddigi gyakorlatával szembe menve a testvéreket szétválasztotta, és a kisfiú esetében az Apát, a kislány esetében Anyát jogosította fel a szülői felügyeleti jog gyakorlására. Gondosan figyelt ugyanakkor a bíró arra, hogy mind a folyamatos, mind az időszakos kapcsolattartás azt szolgálja, hogy a testvérek a lehető legtöbbet legyenek együtt, s ebben a részében jogerőssé is vált határozata.

Tanulságok:

A perbíró utólag arról is beszámolt, hogy az egyik fél jogi képviselője rendkívül kellemetlen helyzetbe hozva a másik felet az ügyfele által a mediációban elhangzottakra utalt egyik tárgyaláson előadott szóbeli nyilatkozatában, tehát álláspontom szerint nem lehet elégszer a titoktartás fontosságára felhívni a felek figyelmét.

A perbírótól utólag tudomást szereztem ezen ügy elbírálásakor jelentkező, - a korábbi ítélkezési tevékenységétől eltérő - kihívásokról. Számomra tanulságos volt, hogy amennyire örült kezdetben annak, hogy a korábbiakban tapasztaltakhoz képest megfelelően kommunikáló, lehiggadt, kezelhető, együttműködő feleket kapott a peres eljárásba vissza, a szülői felügyelet gyakorlásában való döntésben végül is - a szakértői vélemény beszerzése és a gyermekek személyes meghallgatása ellenére - valójában nehezebb helyzetbe került, mint a korábbi ilyen típusú perek eldöntésekor.

A megelőzően lefolyt peres eljárásokban beállt ugyanis azon rend, ha valamelyik szülő akadályozta a másik szülő és a gyermek közötti kapcsolattartást, gyakorlatilag kemény elidegenítő stratégiákat alkalmazva, a gyermek megszokta a kialakult helyzetet, teljes mértékben elidegenedett a másik szülőtől, a célszülő ezek után már nem igazán ragaszkodott a gyermekhez és beletörődött, hogy nem ő gyakorolja a szülői felügyeleti jogot, és ilyen helyzetben könnyebb volt döntenie a bírónak.

Ebben az ügyben lehetővé vált a hangsúlyosabban Apa részéről tanúsított elidegenítési folyamat megállítása, a közvetítéssel a felek egyre együttműködőbb hozzáállásának kialakításával nem adtunk teret az elidegenítés erősödésének. (A kislány esetében ez hangsúlyosabban sikerült.)

A gyermekek szempontjából legfontosabb célt is sikerült ily módon a bírósági eljárás legvégére elérni, enyhíteni és végén tünetmentessé tenni a korábban súlyos tüneteket produkáló gyermekeket, amely hatalmas eredmény volt az ő esetükben. A bíró dolga ugyan megnehezült, az elidegenített gyermekekkel terhes kapcsolatrendezésben nem lehetett könnyű döntés elválasztani egymástól a

testvéreket, ugyanakkor mindkét gyermek számára újra biztos ponttá vált az Anya is.

6. Összegző gondolatok

Miután a szülői elidegenítés jelenségének minél pontosabb felismeréséhez szükséges pszichológiai, jogi, szakértői, elméleti és gyakorlati megközelítést, a lehetőségeimhez mérten, feltérképeztem, és megvizsgáltam, hogy mely területeken tudok a mediáció eszköztárával többet tenni a jelenség káros hatásainak csökkentéséért, még erősebben megmutatkozott az igazságszolgáltatás rendszerében lévő személyek együttműködésének szükségessége.

Elsődlegesen a szakértő szakma elzárkózása mögött megtapasztalhattam a szülői elidegenítés jelenségének elismertségéért elszántan küzdők offenzívája miatti averziót, amely egyértelműen kitapintható volt a szakértőkkel konzultálva. Az álláspontok megmerevedtek, közeledés ugyan volt, hisz Tomaszovszki László klinikai szakpszichológust többek között meghívták az Apák az Igazságért Egyesület által szervezett, a szülői elidegenítésről szóló konferenciára, annak írott összefoglalója mai napig megtalálható a világhálón⁴⁸. Nem sok időbe telt azonban, hogy ugyanezen egyesület vezetői nyíltan közérdekű adatigényléssel forduljanak az illetékes miniszterhez a szakértő szakmai kompetenciáját firtatva. A jövőt szemlélve, teljeskörűen egyetérték a Gyurkó Szilvia egyik tanulmányában ezt feszegető állásponttal⁴⁹ mely szerint fontos lenne attól a véleményem szerint is merev protokolltól, miszerint minden esetben kerülni kellene a mediációt, amikor abúzus történt a családban, történő elmozdulás szorgalmazását. Különösen annak fényében, hogy a szülői elidegenítés is erőszaknak tekinthető.

Szintén osztom azon álláspontot, hogy sok esetben éppen az ilyen helyzetben lévő felek igényelnének leginkább segítséget, akik esetleg anyagi vagy egyéb helyzetükből fakadóan önkéntesen nem jutnának el piaci alapon működő segítőtőhöz, persze a maximális biztonsági követelmények betartásával.

A segítő szakmákban dolgozók interdiszciplináris képzésével, támogatásával, valamint a felek jelen tanulmányomban is felvázolt kommunikációs technika alkalmazására való képessé tételével, nagyságrendekkel növekedne az esély az erőszakkal érintett szülőtársak közötti kommunikáció javítására.

Indokoltnak tartanám a jogi képviselőkkel kapcsolatos specializálódás lehetőségének a megteremtését is a gyermekközpontú igazságszolgáltatás kereteihez való közelítésük jegyében. Az ügyészségi, bírósági szervezeten belül

---

⁴⁸ <http://www.apakazigazsagert.org/sites/default/files/pas-konferencia-osszefoglalo.pdf> (2020.május 04.)

⁴⁹ Gyurkó Szilvia (2015): A házassági bontóperek lélektana és a gyermekjogok érvényesülése váláskor. In: Családi Jog, XIII. évf. 2015/2. sz.,15.o.

rendszeresen folynak központi, regionális képzések, továbbképzések, a büntető ügyszakban például kijelöléssel töltik be a fiatakorúak ügyeit tárgyaló bírók, ügyészek státusát, ily módon külön speciális képzéseken vehetnek részt. Ügyvédi kamarai szinten úgyszintén indokolt lenne egy a gyermek érdekeit hangsúlyosabban előtérbe helyező szemléletre történő elmozdulás, különösen a családjogra specializálódó ügyvédek esetében.

Természetesen ez a szabad vállalkozás alapelvének sérelmét nem jelentő olyan módon történhetne meg, hogy az a szakmájuk etikai, jogi szabályain alapuljon (nem arra utalva tehát, hogy ne tartsák be az ügyvédi szakma alapvető szabályait,) időnként azonban változtatva a megszokott nézőpontra, beidegződésen. Amennyiben az ügyvédi kamara támogatna olyan képzést - akár állami szerepvállalással - amely azt eredményezné a szülői felügyelettel érintett ügyekben eljáró ügyvédekénél, hogy a jogvita megoldásán túl tudatosabban figyeljenek a konfliktus mögött meghúzódó valódi érdekvitára is, az mindenképpen a gyermekek érdekében eljáró többi jogalkalmazó munkájának hatékonyságát segítené. Meggyőződésem továbbá, hogy ezen folyamatot támogató ügyvédi díjszabás alkalmazásával nem lesznek az ügyvédek sem feltétlenül ellenérdekeltek az alternatív megoldások terén, különösen, ha azon - álláspontra szerint valamennyi szereplő által a legfontosabbnak tartott - cél is vezérli őket, hogy tevékenységükkel mindenekelőtt a gyermekek érdekét képviselhetik. Mi lehetne nagyobb öröme, meglegedettségre okot adó körülmény, amikor részesei lehetnek az ügyvédek is, sőt katalizátorává válhatnak egy olyan megbékélési folyamatnak, amelynek a csillogó szeművé váló gyermek a végeredménye.

Fentiekhez álláspontra szerint szervesen illeszkedne egy a jog irodalom szerint még vitatott, a joggyakorlatban végbemenő olyan markáns elmozdulás is, - utalva az esettanulmányomban bemutatott részmegállapodáshoz vezető folyamatra - melyben a jogalakítók, jogalkalmazók kevésbé idegenkednének a „váltott elhelyezés” alkalmazásától. Ezen elhelyezési forma alkalmazása - legalább ideiglenes jelleggel - és térnyerése a szakmai, szakértői, jogalkalmazói vita letisztulásával az elidegenítés folyamatának megállítása, örvendetes visszafordítása tekintetében pozitív hatással járna.

A tanulmányomban bemutatott gyermeki alapjogra utalva fontos annak kihangsúlyozása, hogy a gyermek oldaláról indokolt megközelíteni a kapcsolattartási jogosultságot, szemben a hazai joggyakorlattal. Meggyőződésem, amennyiben az igazságszolgáltatásban résztvevők nézőpontjukat még inkább a gyermek oldaláról élesíték - ehhez jó alapot teremtett a KÚRIA hivatkozott BH 2017.4.123. számú eseti döntése - akkor jelentősen hozzájárulnának ahhoz, hogy a gyermeknek az életében mindkét szülője, függetlenül a különválásuktól, biztos pont maradjon.

És nem utolsó sorban a bevezetőmben hivatkozott különböző civiljogi szervezetek, egyesületek bevonása is fontos lenne a gyermekek érdekeire fókuszáló peres és alternatív vitarendező eljárások megteremtéséhez. Például a

büntető ügyben a mediációt ellenző Patent, Nane megszólítása is megfontolandó. Szerintük ugyanis a mediáció manipulatív, a hatóság által kikényszerített, és hátrányos egyezséget eredményezhet az áldozat vonatkozásában, az egyenrangúság hamis illúzióját keltheti, s a bántalmazás ezáltal szerintük megúszható.

Érdemes megfontolás tárgyává tenni, hogy a mediátor szakma képviselői és a mediációt ellenzők közötti konstruktív vita kialakításához milyen intézményesített forma lenne célravezető, ugyanis az esettanulmányomból jól látható, hogy az elidegenítő szülők egymással szembeni rivalizálásának is terepe volt a büntető eljárás. A párhuzamosan folyó polgári per felfüggesztésével mégis hatékony eszközzé vált a mediáció a konfliktusrendezésben.

Továbbá az Igazság az Apákért Egyesület is jogosan veti fel, hogy a 10. és azt felváltó 20. számú az igazságügyi pszichológus szakértésre vonatkozó, jelenleg nem hatályos módszertani levelek aktualizálódjanak, azokat hatályos módszertan váltsa fel.

A gyermekek érdekéért eltérő szemszögből és eszközökkel küzdő civil szerveződések, társadalmi szervezetek prominenseit érdemes lenne tehát leültetni egy nagy, a mediációban használatos körasztalhoz a szakértők, az igazságszolgáltatásban érintett hatóságok, szervek, hivatalok, bíróság, ügyészség, rendőrség, ügyvédi társadalom magas szintű képviselőivel, s elindítani egy jövőre fókuszáló, problémamegoldó párbeszédet. Adódik ugyanis az újabb kérdés, valóban az lenne az eredeti célja az egyre hangosabb, erőteljesebb egyesületi, vagy civil megmozdulásoknak, hogy amikor valamely nemes célt zászlójukra tűzve, céljuk elérése érdekében erőfeszítést tesznek, ennek következtében éppen azon lelkes és bátor szakértői kapacitás fogyatkozzon meg, akiknek tevékenysége a céljuk eléréséhez nélkülözhetetlen? Sajnos több szakértő számolt be ugyanis a bírói gyakorlatomban arról, hogy fiatal, végzett klinikai szakorvosok elveszítik lelkesedésüket, látva a tapasztalt kollégáikkal szembeni, a szakvéleményük miatt sokszor megalapozatlan kritikákat, kamarai fegyelmi eljárásokat. Ha nincs szakértői kapacitás, akkor nincs kivel megvalósítani ezen szervezetek által szorgalmazott szakértői kompetenciabővítést sem.

Mennyivel inspirálóbb lehetne valamennyi konfliktus rendező folyamatban résztvevő számára, ha találhatnának egy közös célt, például a gyermekek védelmére fókuszálva, akár egy egészségesebb társadalom megvalósításáért küzdve.

Egészséges társadalom a jelen társadalom egészséges gyermekeiből épülhet fel, visszajutva tanulmányom megírásának eredeti céljához, illetőleg ahhoz, hogy mekkora felelősség hárul az igazságszolgáltatásban részt vevő valamennyi szereplőre, hogy keresse az együttműködés minden formáját a gyermekek jólléte, egészséges értelmi, erkölcsi, érzelmi fejlődése érdekében.

Bizakodom, hogy lesz annyi elszántság és lelkesedés az arra illetékesek részéről, hogy teret engednek a most még csak képzeletbeli körasztalhoz meghívott

szereplők valódi egyeztetésének, és ez az elszántság hatékonyan közvetíti őket a fenti célok megvalósítása érdekében.

Felhasznált irodalom

- 1) Bak Zoltánné (2017): A mediáció módszerei I.: A sétáló mediáció és a külön tárgyalás esetköre és módszertana büntetőügyekben. In: AKV Európai Szemle 2017/1.
- 2) Baker, Amy J.L. -Paul R. Fine (2016): A szülői elidegenítésről. 2016., Veszprém, Kalliópé (Kerényi Moen Katalin fordításában)
- 3) Cartwright, Glenn F. (1993): Expanding the parameters of parental alienation syndrom. Journal The American Journal of Family Therapy, 1993/3. pp. 205-215
- 4) F. Várkonyi Zsuzsa (1999): Tanulom magam. Háttér Kiadó, Budapest.
- 5) Gardner, Richard A. (1992): The Parental Alienation Syndrome. A Guide for Mental Health and Legal Professionals. Creative Therapeutics Inc.
- 6) Gyurkó Szilvia (2015): A házassági bontóperek lélektana és a gyermekjogok érvényesülése váláskor. Családi Jog, 2015/2. pp. 9-19.
- 7) Johnston, Janet R. (2003): Parental Alignmens and Prejection: An empirical study of alienation in children of divorce. Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law Vol. 31. pp. 158-170.
- 8) Karsai Krisztina (szerk) (2019): Nagyokommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez. Wolters Kluwer, Budapest.
- 9) Kertész Tibor (2010): Mediáció a gyakorlatban. Bíbor Kiadó, Miskolc.
- 10) Nagy Márta (2018): A gyermek jogainak érvényesülése az igazságszolgáltatásban. L'Harmattan Kiadó, Budapest.
- 11) Szeibert Orsolya (2014): A családjogi harmonizáció kérdései és lehetőségei Európában. HVG – ORAC, Budapest.
- 12) Schreiber, Nadja; Lisa Bellah; Yolanda Martinez; Kristin McLaurin; Renata Stok; Sena Garven; James Wood (2006). Suggestive interviewing in the McMartin Preschool and Kelly Michaels daycare abuse cases: A case study. Social Influence. 2006/1. pp. 16–46. doi:10.1080/15534510500361739
- 13) Tomasovszki László (2014): A szülői elidegenedés/elidegenítés szindróma. Családi Jog, 2014/3. pp. 25-33.

Feldolgozott jogforrások

- 1) Gyermek Jogellenes Külföldre Vitelének Polgári Jogi Vonatkozásairól szóló 1986. évi 14. tvr-rel kihirdetett Hágai Egyezmény (továbbiakban *Hágai Egyezmény*)
- 2) 1980-as Hágai Jogellenes Gyermekelviteli Egyezmény
- 3) Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
- 4) 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- 5) 149/1997. (IX.10.) Kormányrendelet – a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi- és gyámügyi eljárásról
- 6) 1997. évi XXXI. törvény – a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (Gyvt)
- 7) Büntetőügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről szóló 2006. évi CXXIII. törvény
- 8) Büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (Be)
- 9) Büntetőügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről szóló 2006. évi CXXIII. törvény (Bktv)
- 10) 1991. évi LXIV. törvénnyel kihirdetett a Gyermek Jogairól szóló New Yorki Egyezmény
- 11) 1/2014. PJE
- 12) Legfelsőbb Bíróság 17. számú Irányelve
- 13) Az Európai Unió tanácsának a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságokról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 2201/2003/EK rendelete (Brüsszel II. a rendelet)
- 14) Az Európai Parlament és a Tanács polgári és kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés egyes szempontjairól szóló 2008/52/EK IRÁNYELVE
- 15) Polgári Perrendtartásról szóló 2016. évi CXX. törvény
- 16) A közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény
- 17) A polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény

A MEDIÁCIÓ MINT A KAPCSOLATTARTÁSI KONFLIKTUSOK MEGOLDÁSÁNAK LEGJOBB ESZKÖZE

Váczi Katalin¹

Absztrakt

Jelen tanulmány fókuszában a szülei válását védtelenül elszenvedő gyermek áll. az a gyermek, akinek a válást követően is joga van mindkét szülőjéhez, melynek szinte egyedüli biztosítéka a kapcsolattartási jog. A gyermeknek mindkét szülőjével fenntartott jó és szoros kapcsolata azért is különösen fontos, mert – pszichológiai kutatásokkal igazoltan – a válás, mint krízis gyermekre gyakorolt negatív hatásai ezáltal ellensúlyozhatóak a legegyszerűbben. A válást követő egy év kritikus jelentőségű egyrészt ezért, másrészt a későbbi szülő-gyermek kapcsolat alakulása szempontjából. A kapcsolattartás biztosítása, a jogalkotótól is elvárt felelős szülői magatartással, a szülők együttműködésével ideális esetben nem igényel külső segítséget. A gyakorlati tapasztalat azonban az, hogy az elváló szülőpárok – részben a váláshoz vezető folyamatok, részben a válás lelki és egyéb nehézségei miatt - olyan konfliktusban vannak, melyet külső segítség nélkül nem tudnak megoldani. E konfliktusos állapot miatt a szülők képtelenek az együttműködésre és a megfelelő kapcsolattartás kialakítására, ezáltal viszont a gyermek alapvető joga sérül. E problémára sem a bírósági, sem a gyámhatósági eljárás nem tud megfelelő megoldást adni.

A tanulmány a vonatkozó szakirodalom és a szabályozás leíró-elemző módszerével azt igyekszik bizonyítani, hogy a bírósági és a gyámhatósági eljárással szemben a mediáció alkalmas arra, hogy a szülőket képessé tegye a válást követően is szülői szerepeik megfelelő gyakorlására és gyermekük érdekében történő együttműködésre..

A szerző tanulmányával átfogó képet kíván adni a kapcsolattartás és az azt segítő mediáció témakörében, szándéka szerint a családjogi ügyekkel érintett bírókat és a bírósági közvetítőket is további hasznos információkhoz segítve.

1. bevezető gondolatok

Fél évig dolgoztam a Pest Megyei Kormányhivatal Gyámügyi Osztályán. Ez nem sok idő, de elég volt ahhoz, hogy bepillantást engedjen nehéz gyermekorsókba. Olvastam megvert, vagy szexuálisan bántalmazott, bűnöző családba született,

---

¹ Dr. Váczi Katalin, a Fővárosi Törvényszék Közigazgatási Kollégiumának bírósági titkára

elhanyagolt gyermekek aktáit, magam is hagytam jóvá nevelésbe vételről rendelkező határozatokat. Nagyon szomorú történetek, melyek nyomot hagynak az emberben. Mégis azt kell mondanom, a legnehezebbnek a kapcsolattartási ügyeket éreztem. Ezen ügyekkel érintett gyermekek ugyanis általában „jó családból” származnak. Nem tudtam megérteni, hogy ezek a szülők miért nem gondolnak a gyermekükre, amikor egymás ellen fordulnak. Bevallom, dühöt éreztem irántuk. A kollégáimnak is feltettem a kérdést, hogy vajon miért csinálják ezt. A nálam sokkal nagyobb tapasztalattal rendelkező, szociális végzettségű kolléganőm válasz helyett csak kinyitotta a szekrényajtót és megmutatta a benne másfél polcot elfoglaló aktahalmot: „-Ezt csak úgy nevezem, hogy a „Szabó-összes²” ... ha tizennyolc éves lesz a kislány, pezsgőt bontunk”.

Tanulmányomban végső soron arra kerestem a választ, hogy a mediáció – melynek a konfliktuskezelésben való hatásosságát a képzés során megismerhettem – tud-e ezeken a megterhelő kapcsolattartási helyzeteken segíteni vagy segítségével megelőzhető-e egy „kapcsolattartási abúzus” kialakulása. Feltételezésem, hogy a mediáció a legalkalmasabb eszköz arra, hogy a gyermekük érdekére vak szülők szemét felnyitva egy felelősen gondolkodó és cselekvő, egymással együttműködő szülő-párt alakítson az együttműködésre saját erejükből képtelen szülőkből. Ennek bizonyítására a vonatkozó szakirodalom és a szabályozás leíró-elemző módszerét használom.

Témám sajnos mindig időszerű, de különös aktualitását a szabályozás napjainkban történt változása adja: a kapcsolattartást szabályozó határozatok végrehajtása a gyámhatóságok hatásköréből ez év március 1-jétől a járásbíróságok hatáskörébe került és az eljárás szabályai is változtak. A bíróság döntéseinek eredményességéről még nincsenek tapasztalatok, de a mediáció lehetséges kapcsolatát ezen eljárással is vizsgálom. Nem vizsgálom a kapcsolattartási konfliktusok azon eseteit, amikor a kapcsolattartás nem áll a gyermek érdekében és a dolgot kereteibe nem fér bele a gyermek meghallgatásának – vitatott – kérdése sem. Jelen írásom keretei között nem kívánok foglalkozni a családból kiemelt gyermek kapcsolattartási joga körében felmerülő speciális problémákkal sem.

2. A szülők a válási folyamatban

2.1. A válás hatása a szülőkre

Egy kapcsolat bármennyire is rosszul funkcionált, lezárása nagyon megviseli az elváló párokat, a megkönnyebbülés mellett a veszteségérzést is átélik.³ A válás - ide értve e fejezet keretein belül az élettársak kapcsolatának megszűnését is –

---

² kitalált név

³ Dowling – Gorell (2001): Együttműködés a gyermekkel és szüleikkel a különélés és a válás során. Coincidencia Kft, Budapest. 46. o.

nagyon összetett folyamat és igen komoly stresszel jár. A Holmes és Rahe által 1967-ben kidolgozott, az ún. Életesemény Listán (Social Readjustment Rating Scale, SRRS),⁴ mely a különböző, alkalmazkodást igénylő életeseményeket rangsorolja az általuk okozott stressz nagyságrendjében. A második legnagyobb stresszel járó életesemény – a házastárs halála után – a válás.⁵ Ennek oka lehet, hogy a párok hosszú és többrétű folyamaton mennek keresztül válásuk során, mely a család működésének valamennyi rétegét érinti. Bohannon 6 szakaszt különít el:⁶

„1. *Az érzelmi válás*, amely megelőzi a válás konkrét kezdeményezését, a válókereset beadását, igen különböző ideig tarthat. Ebben az időszakban a legjellemzőbb érzések a kiábrándultság, csalódottság, elégedetlenség, amit azután az érzelmi egyensúlyvesztés, a harag és depresszió követ.

2. *A jogi válás*. A jogi válás során a felek élesen szembekerülnek egymással, fenyegetőzések, alkudozások, zsarolások folyamata indul el, ez tehát a magasfeszültség időszaka.

3. *A gazdasági válás*. Meg kell osztani a közös vagyont, meg kell oldani a távozó fél lakhatását, ami a legtöbb esetben a család életszínvonalának esését hozza.

4. *A szülőtársak szétválása és a gyermekelhelyezés*. Ez a válás legérzékenyebb része. Mivel a felek között az érzelmi elszakadás még nem történt meg, a társra irányuló indulatok gyakran áttevődnek a gyermekekre, illetve a körülötte folyó harcra. Míg a válás célja, hogy a társ iránti érzelmi kötődés megszűnjön, ez a kötődés a gyermek iránt nem szűnhet meg a válás után sem. Emiatt a válás utáni egyensúly visszanyerése nagymértékben függ attól, mennyire sikerült mindkét félnek szétválasztania a házastársi, illetve a szülőtársi szerepeket, a kapcsolat e két szintjét.⁷

5. *A társas közeg szétválása* az egyik legfájdalmasabb veszteség a válások nyomán. Gyakori, hogy a rokonság neheztelésből, a barátok pedig a választani nem akarás miatt inkább mindkét félről lemondanak. A felek magukra maradása a veszteség miatti önleértékelést és az érthető depresszív állapotot még jobban elmélyítheti, elhúzódóvá teheti, s az elszigetelődést tovább növeli, mert a felek nem mernek új közösséget keresni.

6. *A pszichés válás* tulajdonképpen a válás traumájának feldolgozását jelenti. A válás folyamatában mindkét fél mélyen megrendül a veszteségek megélésében, valamint a házastársi és a szülői szerepeiben való leértékelődés miatt. A kötődéseik és kudarcaik elengedése, a hibás viselkedéseik megértése és feldolgozása komoly és fájdalmas önismereti munkát igényel. A veszteség

---

⁴ Szabó Gábor (2013): Az életesemények pszichoszociális összefüggései és a krónikus betegségekkel való kapcsolata. Doktori Értekezés, Budapest, Semmelweis Egyetem 2013., 1.o.

⁵ The American Institute of Stress: The Holmes-Rahe Stress Inventory. <https://www.stress.org/holmes-rahe-stress-inventory> (2020.05.04.); a házastárs halála a maximális 100 pontot kapta, míg a válás 73 pontot ér

⁶ idézi: Komlósi Piroska-Antal Orsolya (2016): Válni? Miért? Hogyan? Glossa Iuridica, 2016./3-4. sz., 92.o.

⁷ Bognár Gábor-Telkes József (1986): A válás lélektana, KJK, Budapest.

feldolgozása kb. 2 év után várható. Van, aki nem tudja vállalni a krízisfeldolgozó ún. gyász munka fájdalmait, s a veszteség tagadásként azonnal új kapcsolatokba veti magát a magány megélése ellen, vagy a másik véglet az elhúzódozó, akár krónikussá váló gyász, amikor nem tudja elengedni a társát, a közös életet, a múlt élményeit, s a jelentől elfordul, arról lemond. A szülő ezzel nagy terhet tesz a gyermekeire.”

„A legtöbb probléma abból adódik, hogy a bontóper éppen ezen gyász időszak alatt zajlik, amikor még minden érintett nagyon rossz lelkiállapotban van, s a felek egyszerűen vakok a megegyezésre. Segítség nélkül ezen nem is tudnak túllépni, emiatt a per akár évekig is elhúzódhat. A válás akkor nevezhető sikeresnek, ha a felek érzelmeit és pszichés energiáit már nem veszi igénybe a volt partner, ha a gyűlölet és a sértettség közönnyé szelídül. Ezt abból lehet leginkább leszűrni, ha a másik boldogtalansága nem okoz örömet, boldogsága pedig fájdalmat.”⁸

2.2. A szülők jogai és kötelezettségei a válás után

A válási folyamatban a szülők jogainak különös jelentősége van. Mindenekelőtt a legfontosabb kiindulópont, hogy a házastársak a házasság és a család ügyeiben egyenjogúak; jogaik és kötelezettségeik egyenlők. Ezt a *Ptk. Családjogi Könyve* alapelveként rögzíti⁹ összhangban az *Emberi Jogok Európai Egyezményének* 7. kiegészítő jegyzőkönyvének 5. cikkében foglaltakkal, mely kimondja, hogy a házastársaknak polgári jogi vonatkozásokban egyenlő jogaik vannak és felelősségük is egyenlő egymás közötti, valamint a gyermekekkel való kapcsolataikban a házasság tekintetében, annak tartama alatt és felbontása esetében. *A házastársak egyenjogúsága* a férfiak és nők egyenjogúságából ered, az *Alaptörvény* XV. cikk (3) bekezdésében is megjelenik és áthatja a családjogi rendelkezéseket. Alapvető tartalma, hogy egyik házastársnak sincs hatalma a másik személye és vagyona felett, és nem élvezhet előjogokat a szülői felügyeleti jogok területén a másikkal szemben sem a házasság fennállása alatt, sem annak megszűnésekor.¹⁰ Természetesen nemcsak házasságban, hanem az élettársi kapcsolatban, bejegyzett élettársi kapcsolatban élő partnerek is egyenjogúak.

Az egyenjogúságnak témánk szempontjából különös jelentősége van és kiemelten fontos ezen belül a *szülői felügyeleti jog közös gyakorlása* körében. A szülői felügyelet közös gyakorlása során a szülők jogai és kötelezettségei egyenlők.¹¹ Régi igénynek eleget téve a Ptk. 4:164. § (1) bekezdése kimondja, hogy a szülői felügyeletet a szülők – megállapodásuk vagy a gyámhatóság vagy a bíróság eltérő rendelkezése hiányában – közösen gyakorolják akkor is, ha már

---

⁸ Visontai-Szabó Katalin (2014): A szülői felügyeleti jogok gyakorlása rendezésének jogi keretei, pszichológiai háttere és problémái. Doktori Értekezés, Szegedi Tudományegyetem, Szeged.43.o.

⁹ Ptk. 4.3.§

¹⁰ Ptk. Miniszteri Indokolás

¹¹ Ptk. 4:147. §

nem élnek együtt. Ezzel a rendelkezéssel a jogalkotó egyértelművé teszi, hogy a gyermekétől különélő, szülői felügyeleti jogától meg nem fosztott szülő ugyanolyan jogokkal és kötelezettségekkel rendelkezik gyermeke tekintetében, mely joga nem szűnik meg a házastársától/élettársától való elválással.

A másik szintén fontos elv a *méltányosság és gyengébb fél védelmének elve*. E szerint a családi jogviszonyokat méltányosan és az érdekei érvényesítésében gyengébb fél védelmét figyelembe véve kell rendezni.¹² Lényegesnek tartom kiemelni, hogy mit ír erről a jogszabályhelyről a Miniszteri Indokolás:¹³ „a családi viszonyok rendezése során fordulhat elő leginkább, hogy a jog betűjéhez való szigorú ragaszkodás méltánytalansághoz vezethet. A családi kapcsolatok bonyolult szövedékébe a jogalkalmazó nehezen lát bele, és a bizonyítás is nehezebb, mint az üzleti élet viszonyaiban. A családjogi jogvitákban a jogalkalmazónak törekednie kell a viták kulturált, lehetőség szerint minden érintett félnek megbékélést hozó rendezésére.”

A jogalkotó ezt helyesen látja. És ezzel előrevetíti annak a gondolatnak a helytállóságát, hogy a családi kapcsolatokban kialakuló konfliktusokat nem a feleken kívülálló jogalkalmazó szervek tudják a legmegnyugtatóbb módon rendezni, hanem e belső kapcsolat résztvevői, a szülői felügyeleti jog tekintetében maguk a szülők.

Annak érdekében, hogy a szülők gyermekeik kiegyensúlyozott, egészséges fejlődését közösen biztosíthassák, egymással *együtt kell működniük*, amit a törvény kötelezettségként ír elő számukra: a szülői felügyeletet a szülők a gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének érdekében, egymással együttműködve kötelesek gyakorolni.¹⁴ A Ptk. új alapokra helyezte a szülői felügyeleti jogról való gondolkodást, mivel a különélő szülők részére is kötelező jelleggel írta elő a gyermekük érdekében való együttműködési kötelezettséget:¹⁵ az együttműködési kötelezettség nem csak a házasság/élettársi kapcsolat fennállása alatt, hanem azt követően is fennáll.¹⁶ A jogszabály külön kitéltet tesz arra, hogy ennek során a feleknek egymás családi életét, nyugalma tiszteletben kell tartaniuk.

Az együttműködés alapfeltétele, hogy a felek elégséges információk birtokában legyenek, ezért egymással szemben *tájékoztatási kötelezettségük* is van. Ezt közös szülői felügyelet esetében alapvetésnek tekinti a jogalkotó, ezért külön nem nevesíti. Ha a szülői felügyeleti jogot a szülők nem közösen gyakorolják, a Ptk. előírja, hogy a szülői felügyeletet gyakorló szülőnek a gyermek fejlődéséről, egészségi állapotáról, tanulmányairól a különélő szülőt megfelelő időközönként

---

¹² Ptk. 4:4. §

¹³ Az Alaptörvény hetedik módosításával 2019. január 1-jétől megnőtt a jelentősége az indokolásnak, a bírói jogalkalmazásban a jogszabály céljának meghatározásakor az indokolást is figyelembe kell venni. (Alaptörvény 28.cikk)

¹⁴ Ptk. 4:147. §

¹⁵ Hőnigh Zsuzsanna (2017): Kezdeti lépések – visszafelé. A gyermekvédelmi közvetítői eljárás a gyámhatóság előtti kapcsolattartási eljárások gyakorlatában. Családi Jog, 2017/1. sz., 20.o.

¹⁶ Ptk. 4:173. §

tájékoztatnia kell, és a különélő szülő érdeklődése esetén a gyermekkel kapcsolatos felvilágosítást meg kell adnia.¹⁷ A Ptk. rendelkezik továbbá az osztott szülői felügyelet során kötelező tájékoztatási kötelezettségről is.¹⁸ Ugyanezt a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (továbbiakban: Gyer.) is megteszi azzal, hogy – a már előrevetített hatósági eljárás lefolytathatósága érdekében – előírja, hogy a felek előzetesen, lehetőség szerint írásban vagy egyéb igazolható módon, késedelem nélkül tájékoztassák egymást.

2.3. Az ideális állapot

Láttuk, hogy a válás milyen nehézségekkel jár az abban részt vevők, mind a gyermekek, mind a szülők számára. A gyermek a szülei válásáról nem tehet, annak passzív elszenvedője csupán. Annak, hogy ezt a nehéz helyzetet a lehető legkevesebb sérüléssel vészelje át a legfontosabb feltétele, hogy mindkét szülőjére számíthasson. Ez a szülők felelőssége. Az tehát, hogy a szülők milyen magatartást tanúsítanak a válás során, illetve azt követően mennyire képesek egymással együttműködni, kiemelkedő jelentőséggel bír a gyermek lelkére, személyiségére és sorsára nézve. A szülők egy része sajnos ezzel egyáltalán nincsen tisztában. Pedig fontos, hogy a szülők megértsék, a válás csak a család szerkezetének megváltozását jelentheti, de semmiképpen nem a megszűnését.¹⁹ Attól, hogy a szülők már nem alkotnak egy párt mint férfi és nő, és nem élnek együtt, még mint apa és anya szülőtársak maradnak és nem szűnik meg közös felelősségük gyermekük sorsáért.²⁰

Ideális állapotban a szülők már a válási folyamat kezdetétől folyamatosan figyelnek gyermekük/gyermekük érdekeire és szükségleteire, felelős szülőként viselkedve közösen látják el szülői teendőiket, egymást informálják, együttműködnek. A gyermeknek nem szakad meg a kapcsolata a távozó szülővel, továbbra is folyamatosan részt vesz életében, a másik szülő ezt elősegíti. Nem lehet könnyű az együttműködés egy olyan személlyel, akivel ők már nem képesek együtt élni, de kellő belátással, bizalommal és tisztelettel ez sikerülhet. Ezek a szülők a legjobbat teszik gyermekükért. Ha élettársak voltak, talán nem is kerülnek a hatóság látókörébe. Ha házasságban voltak, közös megegyezéssel viszonylag gyorsan túljuthatnak a jogi procedúrán. Amennyiben közös szülői felügyeletben állapodnak meg a felek, a szülők között megfelelően működik a kommunikáció és az együttműködés, a szülő-gyermek kapcsolattartás

---

¹⁷ Ptk.4:174. §

¹⁸ Ptk. 4:176. §

¹⁹ Mathis, Richard D. (2001): Pokoli pár: Nem elhídegyült házastársak a válási mediációban In: Kertész Tibor (szerk.) Mediációs szöveggyűjtemény: szemelvények a mediáció irodalmából. Budapest, 2001., Partners Hungary Alapítvány

²⁰ Ez következik az Alaptörvénynek és a családvédelmi törvénynek a fejezet elején említett családfogalmából is.

zavartalanul, a részt vevő felek érdekeinek megfelelően, a változó helyzetekre rugalmasan reagálva folyik. Ebben az esetben nincs szükség arra, hogy papírra vetett megállapodással rögzítsék a kapcsolattartásuk „menetrendjét”. Ugyan a házasságból kilépő felek szükségképpen bíróság elé állnak, de házasságuk közös megegyezéssel történő felbontásához – szemben a korábbi szabályozással – a Ptk. szabályai szerint, a szülői felügyelet közös gyakorlása esetén nincs szükség a kapcsolattartás szabályainak rögzítésére. Ennek oka, hogy a közös szülői felügyelet feltétele a szülők együttműködési készsége.²¹

3. A kapcsolattartási konfliktus megoldásának mediáció nélküli eszközei

3.1. Jogi egyezség

Sajnos a közös szülői felügyelet választása nem gyakori. Visontai-Szabó Katalin doktori értekezéséhez a Szegedi Járásbíróság jogerősen befejezett házassági pereit a 2008-2013 évre terjedő időszakban vizsgálta meg. A feldolgozott adatok szerint azokban a perekben, ahol közös megegyezéssel, a házasság megromlásához vezető okok feltárása nélkül kérték a házasság felbontását, mindössze 8%-ában kérték a felek a gyermek(ek) vonatkozásában közös szülői felügyeletet.²² Amennyiben a szülők úgy döntenek, hogy a szülői felügyeleti jogot nem kívánják a válás után közösen gyakorolni, vagy erről szóló megállapodásukat a bíróság nem hagyta jóvá, a házasság egyező akaratnyilvánítás alapján történő felbontásához szükség van a különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartás kérdésében megegyezésükre és annak bírósági jóváhagyására.²³ Élettársak között erre a szülői felügyelet rendezése iránti perben kerülhet sor.²⁴ Ha házassági vagy szülői felügyeleti per nincs folyamatban, a kapcsolattartásról vita esetén bármelyik fél kérelmére indult gyámhatósági eljárásban köthető egyezség.²⁵ Mind a bíróság, mind a gyámhatóság számára előírja a jogalkotó, hogy a szülői felügyeleti jog körébe tartozó kapcsolattartást próbálja meg a felek között egyezséggel rendezni.²⁶

Annak, hogy ezt az egyezséget a „nem ideális” állapotok közé soroltam, több oka van: az egyik, hogy a nem közös szülői felelősségvállalás álláspontom szerint eleve nem ideális. A másik, hogy e helyzet sajátja a nem tökéletes együttműködés, ezért írja elő a jogalkotó a kapcsolattartás állami kényszerrel végrehajtható szabályozását (ezért a megállapodásnak mindazon elemeket tartalmaznia kell, ami egy körültekintő közhatalmi döntésnél is elvárt).

---

²¹ Ptk. 4:21. § (4) bek. és az ahhoz fűzött Kommentár

²² Visontai-Szabó Katalin (2014.) 42.o.

²³ Ptk. 4:21. § (2)-(3). bek.

²⁴ Ptk. 4:181. §

²⁵ Gyer. 29-29/A. §

²⁶ Ptk.4:181. § (1), Gyer.29/A. § (1)

Harmadrészt, a szabályozást ugyan maguk a felek határozzák meg bírósági/hatósági jóváhagyással, de e megállapodás nem mindig megfelelő.

Nem lehet minden helyzetre előre felkészülni, ez eleve generálja a szabályzás időről-időre szükséges felülvizsgálatát. Sajnos az aktuális helyzetre sem mindig sikerül jól a szabályozás (még egyezségkötés esetén sem). A közös megegyezéssel válásoknál gyakori, hogy a felek egyenjogúsága, egyenlősége csak látszólagos. A domináns fél érvényesíti akarát, a megfélemlített fél nem meggyőződésből köti meg az egyezséget. Természetesen, ha a bíróság észleli ezt a különbséget és a megállapodás sérelmes valamelyik félre, vagy különösen a gyermekre, akkor nem hagyja jóvá az egyezséget. De legtöbbször ez nem kerül a felszínre.²⁷ Lehetnek a feleknek kommunikációs nehézségei a bíróság előtt, melyek akadályozzák érdekeik megfelelő érvényesítését.²⁸ A felek még a válás okozta krízisben vannak, sokszor elhamarkodott döntést hoznak, hogy gyorsan szabadulhassanak a kötelekből.^{29 30}

Az egyezségkötésre nagyobb esély van a bíróság előtt, a felek ugyanis érdekeltek a házasság közös megegyezéssel történő felbontásában,³¹ sajnos a gyámhatósági eljárásban - ezen érdek hiányában - rosszabb a statisztika: a KSH adatai szerint 2016.-ban 8931 gyámhivatali kapcsolattartási ügyből csak 1417 fejeződött be egyezséggel.³²

3.2. Egyezség hiányában hozott döntés

A jogalkotó az életviszonyok sokféleségéből és felelős szülői magatartásból indul ki. Nem szerencsés, ha a kapcsolattartás bírósági/hatósági szabályozásra szorul, de a gyermek jogainak biztosítása érdekében szükséges. A kapcsolattartásról a házassági vagy a szülői felügyelet rendezése iránti perben a szülők egyezségének hiányában – kérelemre vagy a gyermek érdekében hivatalból – a *bíróság* dönt. Ha házassági vagy a szülői felügyelet rendezése iránti per nincs folyamatban, a kapcsolattartásról a szülők megegyezésének hiányában a *gyámhatóság* dönt (vita esetén és kérelemre). A döntés előtt az érdekelteket és az ítéltképesége birtokában lévő gyermeket meg kell hallgatni. Ha a kapcsolattartás kérdésében a bíróság döntött, a *kapcsolattartás megváltoztatását* a határozat jogerőre

---

²⁷ Varga (2009): A családi közvetítés (mediáció) specifikumai és problémái. De Iurisprudencia et Iura Publico. Jog- és Politikatudományi Folyóirat, 2009/2. sz 5.o.

²⁸ erről még lesz szó a későbbiekben

²⁹ Visontai-Szabó (2014.) 279.o.

³⁰ A téma még bővebb kifejtésre kerül egy későbbi összehasonlító elemzésben.

³¹ Grád és munkatársai a Pesti Központi Kerületi Bíróságon végzett kutatásuk során 8 évre vonatkozóan 525 bontóper és gyermekelhelyezési per vizsgálták meg, melyek közül összesen 135 esetben kellett a bíróságnak ítéletet hozni, a felek közös megegyezésének hiányában. Grád András – Jánoskúti Gyöngyvér – Kőrös András: Mítosz és valóság – a gyermekelhelyezési perek tapasztalatai a statisztikai adatok fényében. Családi Jog 2008/4., 8-9.o.

³² Az adat az alapvető jogok biztosának AJB-75/2018. számú jelentéséből származik, 4.o.

emelkedésétől számított két éven belül a bíróságtól lehet kérni, két év után a gyámhatóságtól.³³

A Ptk. szerint a kapcsolattartásról a bíróság vagy a gyámhatóság a gyermek korának, egészségi állapotának, életkörülményeinek, a szülők személyes körülményeinek és az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményének figyelembevételével rendelkezik (érvényesül a gyermek érdekének fokozott védelme).³⁴ A Gyer. határozottan előírja, hogy a gyámhatóság *a kapcsolattartás céljának megfelelően a gyermek érdekében* dönt, a kapcsolattartásra jogosult és a kapcsolattartásra kötelezett méltányos érdekére, körülményeire, valamint a gyermek korára, egészségi állapotára, tanulmányi előmenetelére tekintettel.³⁵

A Ptk. részletesen szabályozza, hogy mit kell tartalmaznia a határozatnak. A részletesség a kapcsolattartás végrehajthatósága érdekében – a tapasztalatok szerint – különösen fontos. Ezért rendelkezni kell a kapcsolattartás gyakoriságáról, időtartamáról, folyamatos vagy időszakos voltáról, arról, hogy felügyelt kapcsolattartásra kerül-e sor³⁶ (kapcsolattartás formái), továbbá a gyermek átadásának és visszaadásának helyéről, idejéről és módjáról, a kapcsolattartás elmaradására vonatkozó értesítési kötelezettségről és az elmaradt kapcsolattartás pótlásáról.³⁷

A Gyer. 29/A. §-a további részleteket is említ. Rendezni kell a gyermek személyes okmányai és ruházata átadását és visszaadását, továbbá azt is, ha a gyermek átadásában, illetve átvételében részt vesz (közreműködik) harmadik személy. A Gyer. utal a személyes találkozás nélküli kapcsolattartás megvalósulásának módjára, valamint arra, hogy külön rendelkezni kell a kötelezettet (gyermekkel együttélő szülő) terhelő költségekről, ha erről születik döntés.

Noha a kapcsolattartást illetően kívánatos, hogy a szülők kellő rugalmassággal rendezzék azt, és az életviszonyok változása szintén szükségessé teszi a rugalmasságot, a kapcsolattartási ügyek számának nagysága és az ezekből az ügyekből eredő jogviták emberi nehézségei, amelyek nem egy alkalommal a végsőkig elnehezítik valamennyi érintett, azaz a gyermek, a különélő szülő és a gyermeket gondozó szülő életét, azt követelik meg, hogy mind a bíróság, mind a gyámhatóság nagy gondossággal járjon el a kapcsolattartási ügyek rendezése során.³⁸

---

³³ Ptk. 4:181. § (1) és (4) bek.

³⁴ Ptk. 4:181. § (2)

³⁵ Gyer. 29/A. § (5) bek.

³⁶ Kijelölt helyszínen, általában a gyermekjóléti központban történik a felügyelő szakember jelenlétében és tanácsadása mellett vagy anélkül; gyermeket veszélyeztető helyzetben vagy a kapcsolat felépítésének szükségessége esetén rendelik el [Gyer. 29/A. § (7) bek.]

³⁷ Ptk. 4:181. § (3) bek.

³⁸ Ptk. Kommentár

3.3. A nem működő kapcsolattartás kikényszerítése: végrehajtási eljárás

Végrehajtás alatt a kapcsolattartást jogerősen rendező bírósági vagy gyámhatósági határozatban foglaltak végrehajtásának kikényszerítését értjük, melyre akkor kerülhet sor, amikor a kapcsolattartásra jogosult vagy kötelezett megszegi a kapcsolattartásra vonatkozó akár bíróság, akár gyámhatóság által hozott határozatban foglaltakat, vagy a kapcsolattartást rendező, bíróság vagy gyámhatóság által jóváhagyott egyezséget. Az eljárás csak kérelemre indulhat.³⁹ Értelemszerűen a jogosult a kötelezett ellen, a kötelezett a jogosult ellen indíthatja. Az eljárás lefolytatására 2020. február 29. napjáig a gyámhatóság rendelkezett hatáskörrel, azonban jogalkotói akaratból⁴⁰ a 2020. március 1. után benyújtott kérelmekről a bíróság dönt nemperes eljárásban.⁴¹ A hatáskör-változtatás indoka az volt – a Miniszteri Indokolás szerint –, hogy a bíróság eljárásában hatékonyabban és fokozott eljárási garanciák mellett születhet döntés. A hatékonyságot egyrészt az biztosítja, hogy a bíróságnak a végrehajtás elrendelése tárgyában hozott végzése végrehajtható okirat kiállítása nélkül közvetlenül végrehajtható.

A végrehajtás lefolytatására irányuló kérelemben le kell írni, hogy a kapcsolattartás megszegése milyen magatartással vagy mulasztással valósult meg, vagy milyen egyéb tevékenység vagy mulasztás akadályozza vagy zavarja a kapcsolattartást.⁴² Az elrendelés kérdésében a bíróság szükség esetén az érintettek meghallgatása után dönt, azonban a távolmaradás nem akadályozza a döntés meghozatalának. Ha megállapítja, hogy a kérelmezett - a kérelmező által leírt konkrét időpontban - megszegte a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltakat, vagyis neki felróható okból a) határidőben nem tesz eleget kapcsolattartási kötelezettségének, b) a határozatban megállapított határidő alatt nem pótolja az elmaradt kapcsolattartást, c) a kapcsolattartást kellő indok nélkül akadályozza vagy d) egyéb módon megghiúsítja a gyermekkel való zavartalan kapcsolattartást,⁴³ végzéssel elrendeli a határozat végrehajtását. Elsőként a kérelmezettet önkéntes teljesítésre hívja fel: a végzés kézhezvételét követően esedékes kapcsolattartásnak a kapcsolattartásra vonatkozó határozat szerinti időpontban és módon tegyen eleget. Végzését azzal a felhívással küldi meg a kérelmezőnek, hogy az önkéntes teljesítésre kitűzött határidő eltelté után annak teljesítéséről vagy elmaradásáról értesítse a bíróságot és egyben figyelmezteti a kérelmezettet a nemteljesítés jogkövetkezményeire.⁴⁴ Az önkéntes teljesítés

---

³⁹ A Ptk. szerint kapcsolattartásra jogosult és kapcsolattartásra kötelezett személy lehet kérelmező.

⁴⁰ 2019. évi CXXVII. törvény az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról. 169. § b) és 247. §

⁴¹ 2017. évi CXVIII. törvény 7/A.

⁴² 2017. évi CXVIII. törvény 22/B. § (1) f) pont

⁴³ u.o. 22/B. § (4) bek

⁴⁴ 2017. évi CXVIII. törvény 22/C. §

elmaradása megnyitja a nemperes eljárás második szakaszát, amikor a végrehajtást elrendelő bíróságnak az elmaradt teljesítés jogkövetkezményeit kell levonnia.⁴⁵ Változatos kényszerítő eszközöket alkalmazhat, melynek helye van önállóan, de akár együttesen vagy ismételten is. A legenyhébb, hogy a gyámhatóságot megkeresi, hogy a család- és gyermekjóléti intézményrendszer bevonásával mozdítsa elő a teljesítést. Alkalmazhat pénzbírságot, mely a korábbi gyámhatósági eljárásban legáltalános-abb alkalmazott szankció volt.⁴⁶ Új lehetőség a bíróság számára, hogy – a kapcsolattartás szabályainak rendszeres és visszatérő megszegése esetén – a gyermek rendőrség közreműködésével történő átadását rendelheti el. Ezen intézkedések mellett a bíróság megkeresheti a gyámhatóságot a szülői felügyeleti jog rendezése vagy a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránt per megindítása érdekében (feltéve, hogy az a kiskorú gyermek érdekében áll, és azt a szülő vagy harmadik személy is kéri) vagy büntetőeljárást is indíthat kiskorú veszélyeztetése⁴⁷ vagy kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása⁴⁸ miatti feljelentéssel. A bíróság a végrehajtásnak azt a módját köteles elrendelni, amely - az ügy körülményeit figyelembe véve - a leghatékonyabban mozdítja elő a kötelezettség teljesítését. Abban az esetben, ha a kapcsolattartás a 14. életévét betöltött gyermek befolyásmentes, önálló akaratnyilvánítása miatt hiúsul meg, a jogszabály az eljárás eredményessége érdekében lehetővé teszi, hogy a bíróság a közvetítői eljárás igénybevétele érdekében felfüggeszesse az eljárást.

A gyámhatósági eljárások tapasztalatai nem túl kedvezőek. A lassú és gyakran eredménytelen eljárásukban a felek szükségszerűen ellenérdekűek, s bár a jogalkotó abból indult ki, a szülők minden esetben a gyermek mindennekfelett álló érdekeit tartják szem előtt és tisztában vannak azzal, hogy mennyit ártanak a gyermeküknek azzal, hogy akadályozzák a másik szülővel való kapcsolattartást, a valóságban ez sajnos nem így van.⁴⁹ „Gyakran összetévesztik a célt az eszközzel és úgy gondolják, hogy a végrehajtási eljárás célja annak hatósági határozatban való kimondása, hogy a másik fél mulasztott, ezért veszélyezteti a gyermeket, sőt sok esetben azt várják, hogy a gyámhivatal állapítsa meg, hogy a mulasztó fél a

---

⁴⁵ Ptk. Kommentár

⁴⁶ Hönigh (2017.) 21.o.

⁴⁷ Btk. 208. § (1): A kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy - ideértve a szülői felügyeletet gyakorló szülő, illetve gyám élettársát, továbbá a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőt is, ha a kiskorúval közös háztartásban vagy egy lakásban él -, aki e feladatából eredő kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti, büntetett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

⁴⁸ Btk. 210. §: Aki a hatósági határozat alapján nála elhelyezett kiskorú és a kiskorúval kapcsolattartásra jogosult személy közötti kapcsolat kialakítását vagy fenntartását a kapcsolattartás kikényszerítése érdekében alkalmazott bírság kiszabását követően is önhibájából akadályozza, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Nem büntethető az elkövető, ha a kapcsolattartást az elsőfokú ügydöntő határozat meghozataláig megfelelően biztosítja, és az elmaradt kapcsolattartási formák pótlását megkezdi.

⁴⁹ Mentuszne Terék Irén (2012): A kapcsolattartás végrehajtásának jogi és nem jogi eszközei a gyámhatósági munkában. Családi Jog, 2012/2. sz., 18.o.

gyermek nevelésére alkalmatlan.”⁵⁰ A tényállás tisztázásához a szülők intenzív segítséget nyújtanak, minden lehetséges bizonyítási eszközt igénybe vesznek, hogy a másik szülőt a hatóság előtt befeketítsék. Az okostelefonok elterjedésével egyre gyakoribb, hogy a szülők videó vagy hangfelvétellel igyekeznek bizonyítani, hogy a másik szülő nem tett eleget a kötelességének.⁵¹

Jellemzően a jogosultak indítják a végrehajtási eljárást a kötelezettek akadályozó magatartása miatt. A kötelezettek abban az esetben indítanak eljárást, ha a jogosult nem a határozatban foglaltaknak megfelelően él a jogával (pl: rendszeresen késve érkezik vagy késve hozza vissza a gyermeket, hiányzik a gyermek valamelyik okmánya stb.), azonban nem jellemző, hogy azt kérelmeznék, hogy a távolmaradó jogosultat a hatóság kényszerítse a kapcsolattartásra. Bár a kapcsolattartás a szülő kötelezettsége is, ezt a kötelezettséget kikényszeríteni aligha lehet, illetve ha lehetne is, nem szolgálná a gyermek érdekét. A Kapcsolat Alapítvány – dr. Kardos Ferenc cikkében⁵² hivatkozott – ezzel ellentétes álláspontja szerint a kapcsolattartási kötelezettségnek sokkal hangsúlyosabbnak kellene lennie és nem szabadna, hogy a gyermeknek azon joga, hogy mindkét szülőjével kapcsolatot tarthasson, azon múljon, hogy óhajtják-e biztosítani e jogot számára. Mivel a gondozó szülőktől még nem várhatjuk, hogy jelezze a látogató szülő passzivitását, ezért hivatalból kellene odafigyelni arra, ha a gondoskodó szülő⁵³ nem tartja a kapcsolatot gyermekével. A Kapcsolat Alapítvány kiemelte, hogy 15 éves tapasztalatuk szerint a szülő-gyermek kapcsolat nem csak azért szakad meg, mert a gondozó szülő megakadályozza a kapcsolattartást, hanem – az esetek 60 %-ában – azért, mert a különélő szülő a válás utáni szülői játszmák következtében eltűnik gyermeke életéből.⁵⁴

Egy kis adalék: Németországban az Alkotmánybíróság is foglalkozott ezzel a kérdéssel,⁵⁵ de arra a megállapításra jutott, hogy a gyermek a kikényszerített kapcsolattartás során olyan helyzetbe kerülhet, amikor nem a kapcsolattartás által elérni kívánt szülői odaadást tapasztalja meg, hanem az elutasítást, ami önbecsülésének sérelmével járhat, így – az esetek többségében – nem szolgálja a kiskorú érdekét a kapcsolattartás jogi eszközökkel történő kikényszerítése, ha attól a különélő szülő mereven elzárkózik.⁵⁶

A végrehajtási eljárás célja az lenne, hogy a mulasztó felet rávezesse arra, hogy magatartásával a gyermeknek okoz maradandó lelki károsodást. Ennek legfeljebb

---

⁵⁰ Hönigh (2017.) 21.o.

⁵¹ Mentuszné (2012.) 18.o.

⁵² Kardos Ferenc (2008): Hozzászólás az új Polgári Törvénykönyv Konceptiójához – a mediátor szemével. Családi Jog, 2008/2., 15-17.o.

⁵³ A Kapcsolat Alapítvány e kifejezést javasolja az általában alkalmazott látogató szülő helyett hangsúlyozva ezzel a szülő kötelességét és felelősségét, In: Kardos (2008)

⁵⁴ Kardos (2008) 15.o.

⁵⁵ 1 BvR 1620/04. sz. határozat

⁵⁶ Baksa Gréta (2010): „A különélő szülő kapcsolattartási kötelezettségének végrehajtása – a német Alkotmánybíróság határozata” Családi Jog 2010/1. 35. o.

eszköze lehet a szankció, de semmiképpen nem a célja.⁵⁷ A tapasztalat az, hogy a gyermeket gondozó szülő felróható magatartásának megállapítása és pénzbírsággal büntetése nem állítja helyre a kapcsolattartást. Sajnos a gyermek előbb vagy utóbb átveszi a gondozó szülő attitűdjét és valóban nem akar már a másik szülővel találkozni, a különélő szülő hamar belefárad és feladja, a kapcsolat pedig gyakorlatilag megszűnik.⁵⁸ Reméljük, hogy a bíróság eljárása hatásosabb lesz, de prognosztizálható, hogy a szülő-gyermek kapcsolattartás megfelelő működését végrehajtási eljárással aligha lehet elősegíteni.

Általában nem várható ilyen eredmény a Ptk. 4:184. § alapján illetve a Gyer. 31. §-ában a felróható magatartást tanúsító szülővel szemben alkalmazott korlátozástól, szüneteltetéstől vagy megvonástól sem, bár ezekre a gyermek védelme érdekében sajnos szükség lehet. A korlátozás a kapcsolattartás szűkítését jelenti, akár úgy, hogy a gyakoriságát csökkentik, akár úgy, hogy az időtartamát, mely segíthet átmenetileg a felkorbácsolt hangulat lecsillapításában, a korlátozásként elrendelt felügyelt kapcsolattartásban pedig a szakemberek segíthetnek, de általában itt már olyan komoly problémák vannak, melyek kétségessé teszi a hosszú távon rendszeresen működő kapcsolattartást.

4. A mediáció, mint megoldás

4.1. A mediáció fogalma, alapelvei, célja

A mediáció a Közvetítői törvény⁵⁹ fogalom-meghatározása szerint az e törvény alapján lefolytatott olyan sajátos permegelőző vagy bírósági, illetve hatósági eljárás befejezését elősegítő, egyeztető, konfliktuskezelő, vitarendező eljárás, amelynek célja a vitában érdekelt felek kölcsönös megegyezése alapján a vitában nem érintett, harmadik személy (a továbbiakban: közvetítő) bevonása mellett a felek közötti vita rendezésének megoldását tartalmazó írásbeli megállapodás létrehozása. A közvetítő feladata, hogy a közvetítés során pártatlanul, lelkiismeretesen, legjobb tudása szerint közreműködjön a felek közötti vitát lezáró megállapodás létrehozásában.

A mediáció sarokköve az *önkéntesség* – mely a közvetítés fogalmából is következik –, a felek kölcsönös megegyezése alapján kerül sor az eljárásra⁶⁰ és ugyanez az alapelv lehetővé teszi azt is, hogy az eljárást bármelyik fél megegyezés hiányában befejezettnek tekintse.⁶¹ Az önkéntesség elve azt jelenti, hogy a résztvevő felek mindig teljes és korlátlan felelősséget vállalnak

---

⁵⁷ Hőnigh (2017) 22.o.

⁵⁸ Mentuszné (2012) 18.o.

⁵⁹ 2002. évi LV. törvény a közvetítői tevékenységről

⁶⁰ Közvet. tv. 23. § (1) bek.

⁶¹ Közvet. tv. 35. § (1) bek. b)

önmagukért és döntésükért és ennek megfelelően szabad akaratukból kifolyólag, megtartva önrendelkezési jogukat vesznek részt a közvetítésben.⁶²

Második alapelv a *titoktartás*: A közvetítőt - ha törvény másként nem rendelkezik - titoktartási kötelezettség terheli minden olyan tényt és adatot illetően, amelyről a közvetítői tevékenységével összefüggésben szerzett tudomást. A közvetítő titoktartási kötelezettsége a közvetítői tevékenység megszűnése után is fennáll.⁶³

A közvetítői eljárás garanciális biztosító a közvetítő *semlegessége és pártatlansága*.⁶⁴

A mediátor *semlegessége* azt jelenti, hogy mindkét féltől egyenlő távolságot tart és így a folyamatra tud koncentrálni. (Erre utal a mediátor kifejezés is, a „mediare” latin szó jelentése: középen állni.) A fogalom magában foglalja, hogy mindkét félnek egyenlő mértékben nyújt segítséget. A transzformatív szemléletű mediáció szerint azonban a mediátor nem lehet teljesen semleges, mert a gyengébb félnek több segítséget kell nyújtania ahhoz, hogy a folyamatban képes legyen saját érdekei és szükségletei érvényesítésére, vagyis az asszertív viselkedésre. Ezáltal a mediátor a felek egyenjogúságát mozdítja elő. A családjogi mediációban ennek különös jelentősége van, ezáltal a mediátor a családjogi egyenjogúság, gyengébb fél védelmének elve szerint jár el. A mediátor továbbá annyiban sem lehet semleges a kapcsolattartási konfliktusokban, hogy képviselnie kell a gyermek érdekét.

Tehát a családjogi mediációban a mediátor nem lehet mindig semleges, de mindenképpen *pártatlannak* kell lennie: nem foglalhat állást a felek vitájában, nem adhat tanácsot. Az Európa Tanács családi mediációkról szóló (R898) 1. számú Ajánlása III.1. pontja is rögzíti: „A mediátor pártatlan a felek irányába” ugyanúgy, ahogy a mediáció eredménye iránt is.⁶⁵ A pártatlan mediátor egy féllel sem áll kapcsolatban (ezt biztosítják az összeférhetlenségi szabályok), nem hibáztat, nem érdeklődik az okok. Az általa alkalmazott technikáknak köszönhetően hiteles tud maradni a felek szemében, mert láthatóan nem elfogult egyik fél irányában sem, az érzelmi elfogultságát mindvégig fenn kell tartania.

Nagypál Szabolcs⁶⁶ alapelveként kezeli a mediáció *jövőre irányultságát* is, melynek jelentősége abban áll, hogy ezzel a mediációt elhatárolja azon eljárásoktól, melyeknek célja egy múltbeli esemény feldolgozása (terápia) vagy értékelése (bírószági/hatósági döntés).

A fenti alapelvek segítenek abban, hogy a mediátor és a felek között a bizalom légköre kialakuljon, amely alapfeltétele annak, hogy megvalósulhasson a *mediáció célja*. A Ptk. Kommentár szerint a mediációnak az a célja, hogy a vitás

---

⁶² Nagypál Szabolcs (2011): A családjogi közvetítés (mediáció) alapelvei és sajátosságai. Családi Jog, 2011/1. sz., 18. o., Somfai Balázs: Közvetítés a gyermek érdekében. Családi Jog, 2009/1. sz., 11-17. o. alapján

⁶³ Közvet. tv. 26. §

⁶⁴ Kertész (2010.) i.m. 68-69.o.

⁶⁵ Béky Ágnes Enikő: A gyermekek szerepe a családi jogi mediációban, különös figyelemmel az ítélőképesség kérdésére. Jogelméleti Szemle, 2013/1. 15-30.o.

⁶⁶ Nagypál Szabolcs (2011) 17-22.o.

kérdéseket a felek mindkettejük legalább viszonylagos megelégedésére legyenek maguk képesek rendezni. Valóban nagyon lényeges, hogy a mediációs tárgyalások lehetőséget nyújtanak arra, hogy a felek (szülők) – akik a kommunikációjuk hiánya, destruktív hozzáállásuk miatt nem képesek vitájukat maguk rendezni – a mediációs módszerek alkalmazásával, nyugodt, bizalmas légkörben, szakember segítségével, de mégis saját maguk, saját szükségleteik és érdekeik figyelembevételével – és nem csupán jogi érdekeik mentén – hozzanak létre megállapodást.⁶⁷ A mediációnak ténylegesen azonban nem a megállapodás a célja, a megállapodás csupán a folyamat egyik lehetséges eredménye.

A mediáció célja a kommunikáció, a tárgyalási stílus megváltoztatása és a felek közti bizalom felépítése annak érdekében, hogy a konfliktust kettejük együttműködésével megoldandó problémaként definiálják újra.⁶⁸ A mediációban a lényeg a konfliktuskezelés folyamata, mert ha a folyamat jól működik, akkor a felek között kialakuló bizalom, együttműködés, az egymásrautaltság érzése, a javuló kommunikáció és a növekvő hatékonyság megteremti a konfliktus tartós feloldásának lehetőségét.⁶⁹ A mediáció ezért lehet eredményes olyan, egymással konfliktusban álló személyek esetében, akiknek a jövőben is együtt kell működniük. A szülőtársak kapcsolata pedig kétségkívül ilyen.

4.2. A kapcsolattartási konfliktusok és a családjogi mediáció speciális jellemzői

A kapcsolattartási viták mediációja a családjogi mediáció körébe tartozik és a leggyakoribb témája a családjogi mediációnak, ezért minden olyan jellemzővel bír, amit a családjogi konfliktusokról írnak a szerzők:

A családi konfliktus részesei létét úgy befolyásolja, hogy a családi krízis legnagyobb vesztese a gyermek.

Az érzelmek túlzott dominanciája van jelen: az egymástól való elszakadás igénye motiválja érzelmi oldalról a feleket. Fontos szerepet játszik, hogy mennyi konfliktust éltek át együttélésük során, a vagyonmegosztással kapcsolatos huzavonák érzelmi szinten is megviselik a feleket, gyermekükkel való kapcsolat jövője is erőteljes érzelmeket generál.

A felek túl jól ismerik egymást: gátja a türelmes meghallgatásnak, játszmáznak, bosszantják egymást egymás gyenge pontjainak támadásával (pl: „Ne is folytasd, úgyszólván tudom, mit akarsz mondani!”, „Látja, már megint kezdi, mindig ezt csinálja velem!”)

Múltbeli eseményekre fókuszálnak, sérelmeikkel vannak elfoglalva.

---

⁶⁷ Somfai (2009.) 11.o.

⁶⁸ Kertész (2010) 68.o.

⁶⁹ u.o. 21.o.

A konfliktusoknak már hosszú története, családi gyökerei vannak és szerteágazó forrásai.⁷⁰ A konfliktus-típusok⁷¹ széles tárháza jelen van: komplementer szerepek egyenlőtlenségeiből adódó (eltérő erőpozíció, függőség) ún. strukturális konfliktus, értékkonfliktus (az eltérő értékrend gyakran épp a válóok, de viták forrása a nevelési elvek különbözősége), érdekkonfliktus (szülői szerepekhez kötődő érdekek, anyagi érdekek, a kapcsolattartás szervezésében a tervezettséghez és a rugalmassághoz fűződő érdekek), szükséglet alapú konfliktus (kielégítetlen érzelmi szükségletek), információs konfliktus (információ hiánya vagy félreértés), kapcsolati alapú konfliktus (felek közötti negatív érzelmek, sztereotípiák, negatív viselkedés).

Ebben a helyzetben egy érzelmileg megterhelő, hosszú folyamatra számíthat a mediátor, melyben a legtöbb időt a kommunikáció, odafigyelés, megértés fejlesztése, az erre való képessé tevés emészti fel.⁷² A mediátor feladata, hogy rávegye a feleket arra, hogy türelmesen végighallgassák egymást. A játszmáknak már a mediáció elején elejét kell venni azzal, hogy tudatosítja a felekben, hogy ezek feleslegesek, nem kell megnyerniük a mediátort, mert nem ő hoz döntést az ügyükben. A mediátornak el kell továbbá érnie, hogy a felek a lehetőségeikhez mérten emocionális megnyilvánulásait megfelelő kontroll alatt tartásuk. Élettörténetek végtelen mesélésének sem szabad megtörténnie, a feleket a lényeg elmondására kell ösztönözni. A mediáció nem terápia, hanem jövőre orientáló, kooperatív konfliktusmegoldási eszköz. Nem foglalkozik azzal, hogy ki a felelős a kapcsolat megromlása miatt, hanem azzal, hogy a jövőben hogyan lehet a konfliktust elkerülni.⁷³

A mediátornak sok témával kell foglalkozni, akár 15-20 szükségletet is feltárhat, melyekről mind beszélni kell. Jellemzően a bizalom, tisztelet, megbecsülés, méltóság, odafigyelés, megbízhatóság, kommunikáció, biztonság, nevelési elvek, felelősség, kiszámíthatóság, megértés⁷⁴ tárulnak fel.

Kertész hangsúlyozza könyvében, hogy megállapodást kötni csak azt követően szabad, ha a strukturális konfliktusban, a kommunikációban és a tárgyalási stílusban már sikerült változást elérni, különben csak a családi hatalmi viszonyok bebetonozásához járul hozzá a megállapodás. Különösen fontos a felek közti egyensúlytalanság esetén a gyengébb fél önérvényesítésének mediációs technikákkal történő megsegítése. Hasznosnak tartja a vegyes páros (egy férfi és egy női mediátor együtt vezetik az ülést) alkalmazását, mert így egyenlőek a nem arányok a szobában és egyik fél sem érzi magát kisebbségben. Előny lehet, hogy egymást is kontrollálhatják, a reakciókat könnyebben megfigyelhetik.⁷⁵

---

⁷⁰ Varga (2009) 16-23.o.

⁷¹ A konfliktusok ezen öt nagy ok-csoportját Moore dolgozta ki: Moore, C.W.: The Mediation process: Practical Strategies for Resolving Conflict. San Francisco, CA, Jossey Boss 2003. 25. old.

⁷² Kertész (2010) 240.o.

⁷³ Varga (2009) 16-23.o.

⁷⁴ Kertész (2010) 240.o.

⁷⁵ u.o.

Amennyiben a mediációban sikerül a gyermek érdekét fókuszba állítani és a szülőket eljuttatni a megfelelő párbeszédig, úgy olyan megállapodást köthetnek a kapcsolattartás mikéntjéről, mely a saját életükhöz valóban igazodik. Mivel ezen konfliktusok általában nem intézhetőek egy mediációs ülés alatt, hosszabb érési folyamat szükséges, köthetnek „rész-megállapodásokat”, vagyis lépésenként, fokozatosan haladnak előre a kapcsolattartás felépítésében. (Erre a Kapcsolatügyi Protokoll is jó mintát ad.)

A kapcsolattartási konfliktus fennállása esetén tehát nem az a cél, hogy a felek gyors megállapodást kössenek a kapcsolattartás mindenre kiterjedő, lehetőleg a következő éveket is lefedő részleteiről, (melyik napon hány órától meddig viheti el a másik szülő a gyermeket, mikor fognak tableten csetelni, melyik évben Karácsony melyik napján lehet apukával a gyermek, stb.), hanem az érzelmi feszültségek lehetőség szerinti feloldása mellett elérni a kölcsönös bizalom és együttműködési készség kialakulását, a hitet saját erőforrásaikban, mely lehetővé teszi, hogy a szülőtársaknak a jövőben ne legyen szüksége papírra vetett megállapodásra ahhoz, hogy az új családi formában is működőképes legyen a kapcsolatuk.

4.3. A mediáció előnyei más megoldásokhoz képest

Az ideális állapot, ha a szülők - méltányolva egymás igényeit és mindenekelőtt szem előtt tartva gyermekük érdekét - együttműködőek, és rugalmasan kezelik a felmerülő problémáikat. Ebben az esetben nem kerülnek konfliktusba vagy ha igen, azt képesek önállóan megoldani közvetlen tárgyalással. A nem ideális helyzetben a kapcsolattartás megoldandó kérdéseit a szülők helyett a hatóság/bíróság dönti el. A mediáció olyan konfliktus-megoldási út, mely a kettő között helyezkedik el: a mediátor nem hoz döntést, hanem hozzásegíti a feleket az önálló döntéshozatalhoz.

4.3.1. Mediáció kontra bírósági/gyámhatósági döntés

A két megoldás közti különbségeket az alábbi táblázat kiválóan szemlélteti:⁷⁶

Mediációs eljárás	Bírósági/gyámhatósági eljárás
a felek közös kérelmére, illetve a másik fél hozzájárulásának megszerzését követően indul	egyik fél kérelmére indul, a másik fél részvétele kényszerű
a mediátort a felek választják	a bírót/ügyintézőt hivatalból jelölik ki
menetét a kialakult alternatív konfliktuskezelési módszer határozza meg	az eljárás menetét törvény határozza meg, melyet szigorúan be kell tartani
célja, hogy a felek közösen oldják meg a konfliktust	célja a jog szolgáltatása
gyors, általában egy ülésen befejeződik	a döntés elhúzódik
olcsó, az eljárási költségek alacsonyabbak	a bírósági eljárás drágább, az eljárási költség összetett (illeték, szakértői díj, ügyvédi munkadíj)
a folyamat a mediátor kezében van, de a felek jutnak el a megoldáshoz	a döntést a bíróság/hatóság hozza, a felek megegyezését is a bíró/ügyintéző irányítja és ügyel a jogszabályok betartására
a jogi képviselő hallgatóként van jelen, legfeljebb tanácsokat adhat	az ügyvéd az eljárás aktív résztvevője
a döntés felelőssége a feleké	a döntés felelőssége a bíróságé/hatóságé
a felek jövőbeni kapcsolatát javíthatja	a felek jövőbeni kapcsolatát nem javítja, ronthatja
a megoldással mindkét fél elégedett	a megoldással az egyik fél vagy mindkettő elégedetlen

A két típusú eljárásban a leglényegesebb különbség, hogy a bírósági/hatósági eljárásban a szülők a döntés felelősségét a bíróságra/hatóságra hárítják át. Másrészt szembevetendő a különbség a felek és a döntéshozó szabadságfokában. A hatósági/bírósági eljárásban a kereset/kérelem tárgya és a jogszabályi keretek határozzák meg a döntés tartalmát, míg a közvetítő nem dönt, ezért a feleknek nem kell őt meggyőzni, szükségtelenek a játszmák, a felek így szabadon tárják a közvetítő elé valamennyi kérdésüket, megoldandó problémájukat, a

⁷⁶ A táblázat Gyengéné Nagy Márta doktori dolgozatában megjelent táblázat hatósági eljárásra is átdolgozott változata, (2009a) 126.o.

megegyezésük tartalma a jogszabályok rendelkezéseitől eltérő is lehet.⁷⁷ A bírósági út nehézsége, hogy hiányzik a bizalmas légkör, a hierarchikus elhelyezkedés nehezíti a kommunikáció eredményességét. „Amikor a felek perre viszik problémáikat, elmennek a bírósághoz, a följük tornyosuló hatalmas épület hatalmas folyosóján már kezdik elveszíteni önbizalmukat. Bemennek a tárgyalóterembe, ott a bíró (bíróság), aki a megemelt pulpituson ülve talárjában, nem túl jókedvűen utasításokat ad, amiktől az ügyfél úgy érzi, minden kikerült a kezei közül. A jelen levő peres felek úgy érzik – nem teljesen alaptalanul-, hogy egy hatalmas állami gépezetnek vannak kiszolgáltatva.”⁷⁸ A hierarchiából adódó kommunikációs nehézség a gyámhatóság előtti eljárásban is megjelenik, bár talán kisebb mértékben hat a felekre. További kommunikációs nehézséget okoz, hogy az erőteljes érzelmi motiváltság miatt indulataikon kevésbé képesek uralkodni, nem képesek összeszedetten nyilatkozni, az eseményeket zavarosan, csapongva mondják el, vagy teljesen elzárkóznak, minél kevesebbet mondanak, nehogy esetleg hátrányokat szenvedjenek mondanivalójuk miatt, vagy mert megfélemlített helyzetben érzik magukat. A bíró és az ügyintéző olyan intim családi és emberi viszonyokba lát, és avatkozik bele, amelyekkel kapcsolatban a leggondosabb bizonyítás mellett is csak a kiragadott részleteket képes feltárni.⁷⁹ A bizonyítás egyébként is csak a jogilag releváns tényeken alapulhat. A felek ezt egyrészt úgy élhetik meg, hogy a személyüket érintő – a bíróság vagy hatóság számára lényegtelennek ítélt – kérdésekben nem született döntés.⁸⁰ Másrészt a bizonyítás nehézségei, kényes mivolta tovább merevíti a felek hadállásait, a pozíciók még inkább megkövesednek és polarizálódnak így sokszor a viszonyuk a per során romlik meg igazán.⁸¹

4.3.2. Mediáció kontra bírósági/gyámhatósági egyezség

A fenti nehézségek sajnos akkor is fennállnak, ha a felek között nagyobb az együttműködési hajlandóság, és képesek a hatóság előtt egyezséget kötni, bár legalább a döntést ez esetben elvileg maguk hozzák meg, és nem bízzák egy kívülálló személyre.

Azonban a felekre ez esetben is hat a szervezet hierarchikus és az eljárás kontradiktórius jellege, az eljárásban ellenfeleknek érzik magukat, és *pozícióharcot folytatnak*. Hónigh Zsuzsanna gyámhivatali osztályvezető beszámolt arról a tapasztalatáról, hogy a közvetítő előtt kötött egyezség gyámhatósági jóváhagyása iránti eljárásban a felek gyakran visszacsúsznak eredeti szerepükbe és felrúgják azt a megállapodást, amit a mediátornál megkötöttek. Ennek lelki oka, hogy a hatóság előtt ismét ellenérdekű felekként

---

⁷⁷ Gyengéné (2009a) 126.o.

⁷⁸ Varga (2009) 13.o.

⁷⁹ Hónigh (2017) 21.o.

⁸⁰ Hónigh (2017) 14.o.

⁸¹ Gyengéné (2009a) 69.o.

vannak jelen.⁸² A döntéshozói szerep dominanciája az egyezségkötésnél is csökkenti a felek felelősségérzetét.⁸³

Korábban már szó volt arról is, hogy sok esetben csak látszólagos a felek egyenjogúsága, egyenlősége, (ez a bírósági eljárásban kisebb eséllyel tárul fel a döntéshozó előtt) így nem méltányos egyezség születhet. A két eljárásban más a felek motivációja is: a felek mielőbb szabadulni akarnak a pertől vagy a hatósági eljárástól. Ez sajnos eredményezhet meggondolatlan vagy látszat-megegyezést.

A két eljárásnak más a célja. A bírósági/hatósági eljárás a jogilag releváns tényeket alapul véve megalégszik a kompromisszummal a konfliktus megszüntetése érdekében, míg a mediáció a szükségletek és érdekek mentén a mindkét fél számára legjobb megoldásra törekszik a konfliktus feloldása útján. A hatósági/bírósági eljárásban a tárgyalás vezetője irányítja az egyezségkötést, tanácsokat adhat, míg a mediátor kívülálló, nem ad tanácsot, kizárólag a felek hozhatják a megoldást a saját vitájukban. A bírósági/hatósági eljárás kevésbé képes a felekre pozitív hatással lenni, a mediáció ezzel szemben csökkenti a felek közötti feszültséget és érvényesül a transzformatív, átalakító karakter, az emberi kapcsolatok minőségi átalakítása, mely képessé teszi őket önmaguk és egymás megértésére, kreatív energiáik felszabadítására. Ezáltal a felek a jövőben is képesek lesznek az együttműködésre és az önálló, közös problémamegoldásra.

A fentiek konklúziója, hogy bár a bíró vagy az ügyintéző előtt is születhet egyezség, ez nagyobb eséllyel nem fog hosszú távon jó megoldást jelenteni, a felek között a *vita nagyobb eséllyel kiújulhat*. Ez a későbbiekben az újraszabályozást teheti szükségessé, vagy végeláthatatlan végrehajtási eljárásokhoz vezethet. A mediációs megállapodást ezzel szemben általában betartják a felek, nemzetközi tapasztalatok alapján az esetek 85%-ában.⁸⁴ Amennyiben a feleknek szükségük van arra az érzésre, hogy a mediátor előtt kötött egyezségük államilag is végrehajtható, ezt elérhetik megállapodásuk gyámhatóság vagy bíróság általi jóváhagyásával.

4.4. A mediáció bekapcsolódási lehetőségei a kapcsolattartási konfliktusok megoldásába

A mediátor segítségét a szülők bármikor igénybe vehetik, hiszen megkereshetnek egy, az igazságügyi miniszter által vezetett közvetítői névjegyzékben szereplő közvetítőt a magánszektorban (piaci mediátorok), továbbá a család- és gyermekjóléti központokban és szolgálatokban működő kapcsolattartási ügyelet mediátorait. Ezek az eljárások a hatósági eljárás hatókörén kívül esnek.

A kapcsolattartási ügyelet⁸⁵ kiemelt figyelmet érdemel, mert amellett, hogy a gyermek és a kapcsolattartásra jogosult személy számára a találkozásra,

---

⁸² Hönigh (2017) 24.o.

⁸³ Gyengéné (2009a) 132.o.

⁸⁴ Varga (2009) 15.o.

⁸⁵ 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet 22. §

együttlétre alkalmas helyet biztosít, 2006. óta a Kapcsolat Alapítvány által kidolgozott önálló szakmai protokollal rendelkező kapcsolattartási szolgáltatást is nyújtanak.⁸⁶ A kifejezetten problémás kapcsolattartási ügyekre kidolgozott protokoll és a mediátorok szakmai felkészültsége (segítő alapdiploma, gyermekvédelmi gyakorlat, mediátor-képzettség) garancia arra, hogy a gyermek érdekei fokozott védelemben részesüljenek.

A családi közvetítés másik csoportjába azok az esetek tartoznak, melyek során a hatósági eljárás keretei határozzák meg az eljárást.⁸⁷ A mediáció – az Európa Tanács által 1996-ban elfogadott, a gyermekek jogainak gyakorlásáról szóló Európai Egyezmény 13. cikkében foglaltak és az Európa Tanács Miniszterek Bizottsága 1998.-ban kibocsátott R(98) 1. számú Ajánlásának is eleget téve – a szülő-gyermek kapcsolattartást érintő magyarországi eljárásokban is megjelent, a jogalkotó tett is lépéseket a népszerűsítésre és a szélesebb körben való alkalmazhatóság érdekében. A gyakorlati tapasztalat azonban az volt, hogy a Ptk. hatálybalépését megelőzően a közvetítői eljárás a 2003. és 2014. közötti időszakban még nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. A gyámhatósági eljárásokban a 2008.-as országos adatok alapján a tízezres nagyságrendű kapcsolattartási ügyek számához viszonyítva nagyjából 1%-ra volt tehető azon ügyek száma, melyek eljutottak mediátorhoz.⁸⁸ 2016.-ban ez 3%-ra emelkedett.⁸⁹ A mediációs eljárások alacsony számának több oka is lehetett. Az egyik a tájékoztatás nem megfelelő volta, a szülők nem voltak azzal tisztában, hogy mi is az a mediáció és erről sem a gyámhivatali ügyintézők, sem a bíróság nem adott kielégítő információt. Másik ok lehetett a mediációs eljárás költsége, melyre nem kívántak áldozni a felek.⁹⁰ Mivel a szülők konfliktusának mediációs eljárásban való kezelése a lehető legjobb megoldást nyújthatja és ez mindenképpen a gyermek érdekében áll, ezért a mediációt pártoló szakemberek a szabályozás változtatását sürgették. Volt javaslat arra, hogy a bíróságon működjön mediációs ügyelet és a mediálhatónak vélt feleket irányítsák oda a szükséges tájékoztatás érdekében,⁹¹ míg mások elkezdték támogatni a mediáció kötelező elrendelését a gyermekek leginkább érintő eljárásokban, így a kapcsolattartási konfliktusokban is.⁹²

---

⁸⁶ Dr. Kardos Ferenc: Kapcsolattartási Kézikönyv 2006.

⁸⁷ A családi közvetítést Varga két csoportra osztotta: a jogi szabályozás körébe eső és a jogi szabályozáson kívüli ügyekre (in: Varga (2009) 10.o.), én azonban helytállóan láttam a hatósági eljárások belüli és kívüli csoportbontást.

⁸⁸ Hónigh (2017) 20. o.

⁸⁹ Az adat az alapvető jogok biztosának AJB-75/2018. számú jelentéséből származik, 4.o.

⁹⁰ Még a magasabb jövedelemmel rendelkező II. kerületi szülők sem In: Hónigh (2017) 20.o.

⁹¹ Gyengéné Nagy Márta (2009b): Mediáció az igazságszolgáltatásban. Magyar Jog, 2009/11. sz., 692.o.

⁹² Somfai (2009), Kardos (2008)

4.4.1. A mediáció önkéntes igénybevétele a hatósági eljárásokban

A hatósági ügyekben ma már számtalan lehetőség adódik a közvetítői eljárás igénybevételére, akár a bírósági/hatósági utat megelőzően, akár az eljárás alatt vagy a végrehajtási eljárás során.⁹³

A Ptk. 4:177. § megteremti annak lehetőségét, hogy a szülők a szülői felügyeletet gyakorló szülő és a gyermekétől különélő szülő közötti megfelelő együttműködés kialakítása, a különélő szülő jogainak biztosítása érdekében, ideértve a különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartást, bármikor – gyámhatósági eljárástól függetlenül – kérjék a közvetítői eljárás *gyámhatóság* általi elrendelését.

A *bíróság eljárásában* is lehetőség van a közvetítés bekapcsolódására már a *per előtt* is: ha a felek egyezségi kísérletre idézést kérnek a perre hatáskörrel rendelkező bíróságtól, és az egyezés nem jön létre, a bíróság köteles tájékoztatni őket a közvetítői eljárás igénybevételének lehetőségére, ha a felek ezt kérik, a bírósági eljárás szünetel (közvetítői eljárás nélküli egyezségi kísérlet).⁹⁴ ⁹⁵ A bíróság a már folyamatban lévő *per bármely szakaszában* megkísérelheti, hogy a felek a jogvitát vagy a vitás kérdések egy részét egyezséggel rendezzék. Ha annak sikerére esély mutatkozik, különösen, ha a felek bármelyike kéri, tájékoztatja a feleket a közvetítői eljárás lényegéről, igénybevételének lehetőségéről, feltételeiről és ezzel összefüggésben a szünetelés szabályairól. Ha a felek a közvetítői eljárás során megállapodást kötnek, azt a szünetelés időtartamán belül a bírósághoz egyezségként történő jóváhagyás végett benyújthatják.⁹⁶ A Pp. külön rendelkezik arról, hogy a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követően a bíróság – esetleg ismételten – tájékoztatást nyújt a közvetítés igénybevételének lehetőségéről⁹⁷. Ennek pertaktikai oka lehet, a felek már „kiterítették lapjaikat” a perfelvétel során, így talán nagyobb az esélye az egyezségkötésnek.

Különleges lehetőség a mediációra a gyámhatósági eljárást esetleg követő közigazgatási per. Amennyiben a gyámhatóság kapcsolattartás kérdésében meghozott hatósági döntését valamelyik szülő keresettel megtámadja, a közigazgatási per speciális szabályai szerinti⁹⁸ bírósági eljárás indul a közigazgatási ügyben eljáró bíróság előtt, melyben a szülők és a gyámhatóság különleges hármas felállásban vehetnek részt: a per felperese a keresetet benyújtó egyik szülő, alperese pedig a gyámhatóság, míg a másik szülő perbelépéssel vagy perbe állítással érdekeltként,⁹⁹ a féllel azonos eljárási jogokkal vehet részt az

---

⁹³ Varga (2009) 10.o.

⁹⁴ Pp. 168. §

⁹⁵ Ettől eltérő jogintézmény a Pp. 167. § alatt szabályozott „Közvetítői eljáráshoz kapcsolódó egyezségi kísérlet”, mely lehetővé teszi a szülők számára, hogy a mediátornál megkötött megállapodásuknak az egyébként bírósági hatáskörbe tartozó rendelkezéseit bírósági egyezésbe foglalással állami kényszerrel végrehajthatóvá tegyék.

⁹⁶ Pp. 238. §

⁹⁷ Pp. 195. §

⁹⁸ 2017. évi I. törvény a közigazgatási perrendtartásról (Kp.)

⁹⁹ Kp. 20. §

eljárásban. A másik szülő érdekeltekénti részvételét indokolja, hogy a per tárgya, a perben hozandó ítélet közvetlenül érinti (a megelőző gyámhatósági eljárásban ügyfél volt). Ez indokolja azt is, hogy a bíróság közvetítést csak mindhármuk hozzájárulásával rendelhet el és a közvetítés során is mindhármuk között folytatott egyeztetés útján kísérlik meg a jogvita rendezését.¹⁰⁰ Ilyen tárgyú közvetítői eljárás megtörténtéről ugyan nincs tudomásom, de mindenképpen érdekes szakmai kihívás lehet az egyensúly biztosítása egy olyan helyzetben, ahol az egyik oldalon az egyébként a gyermek érdekét képviselő gyámhatóság képviselője ül az egyik szülővel, míg a másik oldalon a másik szülő.

A mediáció nem csak az eljárási törvényben jelenik meg, hanem azt az *anyag* jog is szabályozza, kiemelt szerepe van a családjogi ügyekben. A házastársak a *házassági bontóper* megindítása előtt vagy a bontóper alatt – saját elhatározásukból vagy a bíróság kezdeményezésére – kapcsolatuk, illetve a házasság felbontásával összefüggő vitás kérdések megegyezésen alapuló rendezése érdekében közvetítői eljárást vehetnek igénybe. A közvetítői eljárás eredményeként létrejött megállapodásukat perbeli egyezségbe foglalhatják.¹⁰¹ A bíróság a bontóperben köteles a felek figyelmét felhívni a közvetítői eljárás igénybevételének lehetőségére és előnyeire.¹⁰² A közvetítői eljárásnak a perbe építését az eljárási törvény biztosítja. A bíróság előtti bontóperben a szülők felkérhetnek egy piaci mediátort, de kérhetik – az Országos Bírósági Hivatal elnöke által kijelölt – *bírósági közvetítő* eljárását is. Ez utóbbi nagy előnye a piaci mediátorhoz képest, hogy eljárása ingyenes, így nagyobb eséllyel veszik igénybe a felek.

A nem házas szülők számára ez a lehetőség nem adott, hiszen nincs szükségük a bíróság ítéletére ahhoz, hogy elváljanak. Ők akkor kerülnek bíróság elé, ha a szülői felügyeleti jog gyakorlásában nem tudnak megegyezni, és ebben a helyzetben a jogalkotó jobbnak tartotta a bíró döntésére bízni, hogy forduljanak-e mediátorhoz a szülők.

4.4.2. A mediáció elrendelése, „kötelező” mediáció

A *bíróság* indokolt esetben kötelezheti a szülőket, hogy a szülői felügyelet megfelelő gyakorlása és az ehhez szükséges együttműködésük biztosítása érdekében – ideértve a különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartást – közvetítői eljárást vegyenek igénybe.¹⁰³

A *gyámhatóság* a gyermek érdekében hivatalból, ugyanezen célból a szülők számára közvetítői eljárás igénybevételét rendelheti el.¹⁰⁴ A gyámhivatal által elrendelt közvetítői eljárásban a közvetítő a **gyermek érdekének megfelelően**

---

¹⁰⁰ Kp. 69. §

¹⁰¹ Ptk. 4:22. §

¹⁰² A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) 456. § (3) bek

¹⁰³ Ptk. 4:172. §

¹⁰⁴ Ptk. 4:177. §

segíti elő a felek közötti vitát lezáró megállapodás létrehozását.¹⁰⁵ A gyámhatósági eljárással összefüggésben alkalmazott közvetítői eljárás lehet gyermekvédelmi közvetítői eljárás vagy támogatott közvetítői eljárás.¹⁰⁶ A *gyermekvédelmi közvetítői eljárás* során a felek választása alapján az Országos Gyermekvédelmi Szakértői Névjegyzékbe vagy a közvetítői névjegyzékbe felvett közvetítő nyújt közvetítői szolgáltatást a felek számára. A *támogatott közvetítői eljárás* során a felek lakóhelye szerinti területi gyermekvédelmi szakszolgálat közvetítője nyújt közvetítői szolgáltatást a felek számára,¹⁰⁷ ebben az eljárásban a hozzáférhetőség biztosítása érdekében lehetőség van költségmentességre.

A Közvetítői törvény értelmében¹⁰⁸ a felek arra kötelesek, hogy vitájuk megállapodással történő lezárása érdekében legalább egy közvetítővel együttműködjenek. Ennek megfelelően a felek kötelesek közösen közvetítőhöz fordulni és legalább az első közvetítői megbeszélésen részt venni. A 38/E. § értelmében a felek a kötelezést tartalmazó határozat közlésétől számított 15 napon belül kötelesek a mediáció közös kezdeményezésére. Maga a mediációs eljárás teljes lefolytatása, azaz különösen az, hogy a felek megkössék azt a megállapodást, amely a közvetítői eljárás egyik eredménye, nem kötelező. Az azonban kötelező, hogy a felek tegyenek lépéseket a közvetítés, mint alternatív vitarendezés kezdeményezése érdekében, e célból egymással együttműködjenek, azaz közvetítőt keressenek, és az első tárgyalásra megbeszélte időpontban megjelenjenek. Az első megbeszélést követően nem kötelező a mediáció folytatása. A kötelezéstől mégis azt várja a jogalkotó, hogy az első megbeszélésen megjelenő felek a felkészült mediátortól olyan hiteles információt kapnak a mediációs eljárás előnyeiről, ami képes őket meggyőzni az önkéntes részvételük szükségességére.¹⁰⁹

A szabályozás változása megmutatkozik a statisztikai adatokban: 2016. évben a KSH adatai szerint 3384 jogerősen befejezett kapcsolattartási ügyben 287 esetben (8.5 %) kezdeményeztek gyermekvédelmi közvetítői eljárást.¹¹⁰ Ez a korábbi adatokhoz képest emelkedést mutat, azonban még mindig kevés.

4.5. Mediáció a végrehajtási eljárásban

Amennyiben a válás folyamata elhúzódik, nem csak a jogi válás, hanem érzelmi, pszichés elválás sem történt még meg, a kapcsolattartásban borítékolhatóak a problémák, elindulnak a végrehajtási eljárások. Ekkorra már sajnos általában túl vannak az esetek azon a bizonyos első éven, mely a szülő-gyermek kapcsolat szempontjából a legfontosabb lenne, de a kapcsolat talán még menthető. Ezért

---

¹⁰⁵ Gyer. 30/A. § (1) bek.

¹⁰⁶ A kapcsolatügyleti mediáció a gyámhatósági eljárással összefüggésben nem vehető igénybe.

¹⁰⁷ Gyer. 30/A. § (3)-(4) bek.

¹⁰⁸ 2002. évi LV. törvény 38/C. § (2) bek.

¹⁰⁹ Közigazgatási perben nincs helye a közvetítői eljárás igénybevételére kötelezésnek.

¹¹⁰ Az adat az alapvető jogok biztosának AJB-75/2018. számú jelentéséből származik, 4.o.

külön figyelmet érdemel annak vizsgálata, hogy a végrehajtási eljárás során tud-e segíteni a mediáció. Sajnos ilyen irányú kutatási eredményekben nem bővelkedhetünk, ezért csak a szakemberek publikált tapasztalataira és saját következtetésekre hagyatkozhatok. Mivel a végrehajtási eljárás lefolytatása még csak a közelmúltban került a bíróság hatáskörébe, e körben csak a szabályozás adta lehetőségeket vizsgálhattam.

Az nem kétséges, hogy a mediáció a kapcsolattartási vitában is igénybe vehető önkéntes alapon bármikor (piaci mediáció, kapcsolatügyeleti mediáció). Kétséges azonban, hogy az ilyen vitában érintett felek önként elmennek-e segítséget kérni.

Ameddig a végrehajtási eljárás a gyámhatóság hatáskörébe tartozott, a közvetítői eljárás elrendelését a Ptk. 4:177. § és a Gyer. 30/A. § tette lehetővé, akár kötelező jelleggel. Hőnigh Zsuzsanna gyámügyi osztályvezető azonban megkérdőjelezi a mediáció alkalmazását a végrehajtási eljárásban. Annak elismerése mellett, hogy a szülők együttműködési készségének kialakítása és fenntartása mindig kívánatos és indokolt, azt hangsúlyozza, hogy a végrehajtási eljárás tárgya egy konkrét múltbeli időpontban a szülő felelősségének vizsgálata, amely nem képezheti mediációs eljárás tárgyát. Egy mediációs megállapodás csak a jövőre nézve rendezheti a felek viszonyát, ezért a végrehajtási hatósági eljárásra csak akkor lehet kihatása, ha a megállapodás része az is, hogy a kérelmező visszavonja a kérelmét.¹¹¹ Hasonló állásponton van Somfai Balázs is, szerinte a kapcsolattartást szabályozó határozatot hozó hatóságnak az a feladata, hogy végrehajtható határozatot hozzon, ne pedig a végrehajtási eljárásban kerüljön feloldásra/megoldásra a jogvita. Nézete szerint a kapcsolatügyelet segítése (melyre kérelem alapján a Gyer. 33. § (5) bekezdés a) pontja adott lehetőséget) a végrehajtási szakaszban kizárólag a határozat kapcsolattartást szabályozó rendelkezéseinek – fokozatos – betartására vonatkozhat, ellenkező esetben korlátozást eredményezne az alaphatározathoz képest. Hozzáteszi, hogy ahol ez nem eredményes, újraszabályozásra van szükség.¹¹²

Varga Szabolcs szerint a végrehajtás során igénybe vett mediáció épp azt a lehetőséget rejti magában, hogy a felek a korábbi döntés vagy megállapodás során szabályozott kapcsolattartást akár újraszabályozhatják, ezáltal a kapcsolattartást olyan mederbe terelhetik, mely a későbbiek során mindkét fél megelégedésére szolgál. Ebben egy olyan rugalmas lehetőséget lát, melynek során a kapcsolattartásban előforduló vitás szituációkat újragondolhatják, ennek során felszínre kerülnek azok az okok, melyek alapján a már jogerős döntésben foglalt kapcsolattartás nem működött, továbbá lehetőség van arra is, hogy az időközi változásokat figyelembe vegyék. Másrészt a közvetítői eljárásban olyan kérdéseket is tisztázhatnak, melyek ugyan nem a gyermekkel való kapcsolattartás körét érintik, de a szülők közti békés kommunikációt, különélést elősegítik.¹¹³

---

¹¹¹ Hőnigh (2017) 22.o.

¹¹² Somfai (2009) 11-17.o.

¹¹³ Varga (2009) 9.o.

Álláspontom szerint mindkét vélemény helytálló. A jogalkalmazó nem tehet mást, mint hogy eleget tesz eljárás kötelezettségének, dönt a kérelem tárgyában. Vagy megszünteti az eljárást, ha kérelmező a kérelmét visszavonja. Ne felejtjük, hogy a végrehajtási eljárás célja, hogy a mulasztó felet rávegye annak felismerésére, hogy magatartásával a gyermekének okozhat maradandó lelki károsodást, ezért a jövőben ne akadályozza a kapcsolattartást a másik szülővel. A közvetítői eljárás és különösen a gyermekvédelmi közvetítés alkalmas eszköz a szülő érzékenyítésére a gyermek fókuszba állításával, és elérheti, hogy a szülő belássa, hogy a gyermeke érdekében kell engednie a kapcsolattartást és együttműködni a másik szülővel. Erre álláspontom szerint mindig érdemes kísérletet tenni, még a végrehajtási eljárásban is. Lehetséges az is, amire Varga Szabolcs utalt, hogy a szabályozás valamilyen okból eleve nem volt megfelelő, ami a legnagyobb gondosság mellett is előfordulhat. A mediációban lehetőség van a hiányzó részletszabályok kidolgozására, vagy a kapcsolattartás újraszabályozására. Ha mediáció célt ér, és mindkét fél elégedett lesz, a megállapodásnak része lehet a kérelem visszavonása. Bár Hönigh Zsuzsanna tapasztalata szerint¹¹⁴ ilyen esetre még nem került sor, én megőrzöm optimizmusomat. A bírósági nemperes eljárás során is eljuthatnak a szülők a gyermekvédelmi közvetítőhöz, hiszen a végrehajtás legelső „kényszerítő” eszköze - a célnak megfelelően-, hogy a bíróság megkeresi a gyámhatóságot, hogy a család- és gyermekjóléti intézményrendszer bevonásával mozdítsa elő a kérelmezett teljesítését.¹¹⁵ Ebben is megnyilvánul, hogy a végrehajtás célja nem a felelősségrevonás és büntetés, hanem a kapcsolattartás elősegítése.

A szakemberek hozzá vannak szokva a nehéz helyzetekhez, hiszen ezzel dolgoznak. Kardos Ferenc pozitív tapasztalatokról számol be. A Kapcsolat Alapítvány felfogása szerint a családon belüli erőszakot is konfliktus előzte meg, amely a felek közötti játszmáknak köszönhetően a végletekig kiéleződött. De nemegyszer előfordul, hogy a sétáló mediáció is eredményes és a felek által betartott megállapodás után a következő alkalommal már egy asztalhoz ültethetőek a felek.¹¹⁶

A mediációnak ezért a végrehajtási eljárásban is helye lehet, azonban az általános tapasztalat szerint a mediáció eredményessége nagyrészt azon múlik, hogy sikerül-e a felek közötti elhúzódó kapcsolattartási konfliktusoknak elejét venni, az ügyet sikerül-e minél hamarabb mediációra terelni.¹¹⁷ Ezért az alapvető jogok biztosa azzal a javaslattal élt, hogy kapcsolattartás végrehajtására vonatkozó eljárás előfeltétele lehetne egy mediációs megbeszélésen való részvétel, mivel a végrehajtási eljárás a legtöbb esetben már dühöt vált ki az ügyfelekből.¹¹⁸

---

¹¹⁴ In: Hönigh (2017)

¹¹⁵ 2017. évi CXVIII. tv. 22/D. § (2) a)

¹¹⁶ Kardos (2008)

¹¹⁷ Kormányhivatalok vezetőinek véleménye az AJB-75/2018. számú jelentés szerint

¹¹⁸ AJB-75/2018. számú jelentés

4.6. Mediálhatatlan konfliktusok

Kertész Tibor csupán három esetet említ, amikor a mediáció nem jelent hatékony segítséget. Ezek: 1. a felek a bírói döntéssel precedenst akarnak teremteni, 2. a mediációnak etikai akadályai vannak (a titoktartási kötelezettség védelme alatt el akarnak rejteni egy emberi jogi sérelmet pl. egy munkaügyi vitában), 3. a jogi út igénybevétele nagyobb nyereséget jelent az egyik félnek.¹¹⁹ A kapcsolattartási vitákra ezek egyike sem húzható rá.

Erőszakos előzmény, mint akadály:

Az alapvető jogok biztosa 2018. évben vizsgálatot végzett¹²⁰ a gyermekvédelmi közvetítői eljárás gyakorlati alkalmazásáról, melynek során arra is rákérdezett, hogy az egyes, mediációt végző szervezetek (magán és állami) lehetségesnek találják-e a mediációt az olyan családokban, ahol erőszak történt. A vélemények megoszlottak. Az Országos Mediációs Egyesület szerint kizárt a hagyományos mediáció, mert nem egyenrangú felek vesznek részt az eljárásban (helyette: a tettes-áldozat mediációt vagy családi csoport konferenciát javasolja), Ezen a véleményen volt a Közép-Európai Mediációs Intézet Egyesület, a Család, Gyermek, Ifjúság Kiemelten Közhasznú Egyesület és a Partners Hungary Alapítvány is. A Hintalovon Alapítvány szerint nem kizárt a mediáció, de a mediátornak nagyon felkészültnek kell lennie.

A Magyar Kapcsolatügyi Mediátorok Országos Szövetsége szerint az erőszak nem zárja ki a mediációt, mert az erőszak egy konfliktusos helyzet rossz megoldása, a mediáció pedig mintát ad a feleknek, pedagógiai hatása van.

Azzal mindenki egyetért, hogy a mediációt jobb minél előbb bekapcsolni az eljárásba.¹²¹ Egyrészt esélye lehet annak, hogy a konfliktus még alacsonyabb eszkalációs fázisban van, a felek még képesek egymással kommunikálni,¹²² másrészt talán még nem sérült nagyon a szülő-gyermek kapcsolat.¹²³ Ezt támogatja a polgári eljárásjog is lehetővé téve a bírósági eljárásban is a mielőbbi mediációt.

Ugyanakkor a mediáció később is lehet hatékony, amikor túljutnak a válás legnehezebb szakaszain, már tisztában vannak a bírósági eljárás nehézségeivel (költség, idő), esélyeikkel (perfelvétel lezárása), ez motiválhatja őket későbbi, eldurvultabb konfliktus esetén is, hogy mediátort vegyenek igénybe. A kimerülés állapota –mint korábban szó volt erről – ugyan nem alkalmas mediációra, de ha a kimerült fél kipihente magát, megint képes lesz érdekei érvényesítésére.

---

¹¹⁹ Kertész (2010) 120.o.

¹²⁰ AJB-75/2018. számú jelentés

¹²¹ Szűcs Andrea ügyvéd szerint is a legjobb még a tárgyalás megkezdése előtt kísérletet tenni a mediációra. Szűcs Andrea: A mediációról – a gyakorló ügyvéd szemével. Családi Jog 2009/1. sz. 18.o.

¹²² Kertész (2010) 118.o.

¹²³ lásd: I.3.4. részben Dowling és Gorell Barnes véleményét

*Konfliktusmegoldási stratégiák*¹²⁴ ütközése: Az, hogy ki, milyen alapvető konfliktusmegoldási stratégiával rendelkezik, nagyban befolyásolja a mediációt. Egy alkalmazkodó és egy versengő típus találkozása nagy eséllyel egyensúlytalansághoz, a versengő-versengő páros konfliktusa pozícióharchoz vezethet. Erre a mediátornak oda kell figyelnie, de a helyzet felismerésével és megfelelő technikák alkalmazásával sikert érhet el, feladata, hogy mindkét felet a problémamegoldó hozzáálláshoz segítse, tehát megfelelő szakmaisággal ez sem lehet akadály.

Azt azonban nem állíthatjuk, hogy minden kapcsolattartási konfliktus alkalmas a mediációra. A kutatások azt igazolták,¹²⁵ hogy amikor a *párok érzelmileg még nem képesek elszakadni* egymástól, nem sikeresek a mediációban. Az ilyen párok házastársi kettősként addig harcolnak, míg anyagilag és erkölcsileg is teljesen kimerülnek, mely esetben nagyobb szükség van a külső beavatkozásra, pl: párterápiára, bírói intézkedésre.¹²⁶ Ugyanezt figyelte meg Hönigh Zsuzsanna¹²⁷ is, a kapcsolattartás zavaraiért a kötődési zavart¹²⁸ feltételezve.

További akadályként került megnevezésre a szerzők között az *alacsony belátási képesség*.¹²⁹ Van, amikor egyszerűen nem lehet megértetni a szülővel, hogy mennyire árt gyermekének az, amit tesz, és jogaikat a szülők önös érdekeik mentén, esetleg a másik féllel szembeni megtorlás eszközeként gyakorolják.¹³⁰ A mediáció akadályát képezheti továbbá *személyiségzavar*. A személyiségzavarok egy részére ugyanis jellemző, hogy a személyiségzavarban szenvedő emberek többnyire nem érzékelik, hogy másoknak fájdalmat, kárt okoznak, empátiás készségeik igen alacsonyak, ezért gyakoriak a konfliktusaik, munkahelyi és párkapcsolati problémáik.¹³¹ Ha az egyik szülő ilyen személyiségzavarral küzd, nem lesz képessé tehető a másik érzéseinek, problémáinak megértésére, figyelembevételére. Ebben az esetben a szülők nem fogják tudni egyedül megoldani kapcsolattartási konfliktusukat. A mediátor ezekben az esetekben valóban eszköztelen.

---

¹²⁴ Az emberek ötféle érdekérvényesítő- konfliktuskezelő stratégiába sorolhatók Kenneth L. Thomas és Ralph H. Kilmann által kidolgozott eljárás szerint, mely a Thomas-Kilmann Konfliktuskezelő kérdőívként ismert: elkerülő, versengő, alkalmazkodó, kompromisszumkereső és problémamegoldó. Thomas, Kenneth: Handbook of Industrial and Organizational Psychology., Marvin C. Dunnert, Chicago, 1976., In: Kertész (2010) 41-44.o

¹²⁵ Százhárom válófélben lévő család longitudinális vizsgálata során

¹²⁶ Robert A. De Mayo (2001): A válási mediáció gyakorlati és etikai szempontjai, különös tekintettel a mediátor döntését befolyásoló érzelmi tényezőkre, Mediációs szöveggyűjtemény, Szemelvények a mediáció irodalmából, Partners Hungary Alapítvány, 2001., 108-121.

¹²⁷ Hönigh (2017) 22.o.

¹²⁸ Bognár-Telkes (1994) 58.o.

¹²⁹ Visontai-Szabó (2014) 284.o.

¹³⁰ Hönigh 24.o.

¹³¹ Dr. Dinya Zoltán: A személyiségzavarban szenvedők jellemzői. Elérhető: <https://www.webbeteg.hu/cikkek/psziches/10763/szemelyisegzavarok-tipusai> (elérés ideje: 2020. május 20.)

5. Összegző gondolatok

Az, hogy a gyermek számára rendkívül nehéz, számos negatív érzéssel, megküzdendő lelki feladattal párosuló válás okozta krízisállapot hatása mennyire lesz súlyos vagy maradandó attól is függ, hogy a gyermeket környezete mennyire támogatja a továbblépésben, a regenerálódásban. A válás negatív hatásai úgy ellensúlyozhatók a legegyszerűbben, ha a gyermek a válást követően is jó és szoros kapcsolatot tart fenn mindkét szülővel, melyhez a gyermeknek emberi joga van. A válást követő egy év kritikus jelentőségű a későbbi szülő-gyermek kapcsolat alakulása szempontjából. Ha ekkor nem alakul ki, és szilárdul meg a jó szülő-gyermek kapcsolat a különélő szülővel, akkor mindketten hozzászokhatnak a veszteséghez és később már egyik fél számára sem lesz fontos, hogy részt vegyenek egymás életében vagy a gyermeknek a távol lévő szülő hiánya, a kapcsolatuk iránt érzett vágy súlyos pszichés terhelést jelent. A kapcsolattartási problémák maradandó sérüléseket, személyiségtorzulást idézhetnek elő.

Bár a válás a szülők számára is egy rendkívül nehéz, stresszes életszakasz, mégsem menti fel őket szülői felelősségük alól, melynek alappillére annak felismerése, hogy szülőpárként továbbra is együtt kell működniük egymással gyermekük védelme, testi, lelki, szellemi fejlődésének közös, apa-anya szerepüknek megfelelő biztosítása érdekében. Ez törvény által előírt kötelezettségük is.

Ezen felismerés és az együttműködés kialakítása a szülők között sok esetben külső segítséget igényel. Nem vitatom, hogy néha elégséges lehet egy jól felkészült bíró, gyámhivatali ügyintéző ráhatása is. Tanulmányomban a szakirodalom segítségével azt törekedtem bizonyítani, hogy komolyabb konfliktusnál viszont – és a végrehajtási eljárásokba futó kapcsolattartási viták ilyenek – a bíró vagy az ügyintéző szerepükből és a jogszabályi kötöttségekből adódóan, eszköztelen. A szülők helyett meghozott döntés eleve nem alkalmas a szülői felelősség kialakítására, hiszen átveszi a felelősséget. A bíróság/hatóság előtt – a szabályozás szintjéig részletes – egyezség megkötése pedig még mindig nem arra utal, hogy a szülők között megfelelő, a jövőben is működőképes együttműködés alakult ki.

Ezzel szemben a mediáció és különösen annak transzformatív megközelítése lehetőséget teremt arra, hogy a szülők egy bizalmas, nyugodt légkörben a mediáció technikáinak segítségével konfliktusukat problémaként fogalmazzák újra, képessé váljanak saját szükségleteik és érdekeik feltárására, a másik szülő szükségleteinek és érdekeinek meghallgatására és megértésére, gyermekük szükségleteinek és érdekeinek felismerésére, továbbá képesek lesznek mindezek összhangját saját erőforrásaik segítségével megteremteni. Ha a folyamatot nem tudják végigvinni, alapvetően már azzal is előrelépést lehet elérni, hogy a feleket kommunikációra, a másik álláspontjának megismerésére és megértésére sarkallják. Ezáltal a család olyan helyzetbe hozható, hogy a jövőben is

működőképes családi kapcsolat maradjon fenn a szülők és családtagok között a gyermek érdekében.

Ezen előnyei miatt a mediációs eljárást legcélravezetőbb minél előbb alkalmazni a kapcsolattartási vitákban. Ennek elősegítésére a megfelelő tájékoztatás a legalkalmasabb, a kötelezés is alapvetően a megfelelő tájékoztatás célját szolgálja.

Bár a mediáció alkalmazása a végrehajtási eljárásokban sem kizárt, az eljárásba kapcsolása mégis nehezebb és maga az eljárás tovább fokozza szülők közti feszültséget, ezért egyetértek az alapvető jogok biztosának azon javaslatával, hogy a végrehajtási eljárás előfeltétele lehetnek egy mediációs megbeszélésen való részvétel. Ugyan ez a javaslat még a gyámhatósági végrehajtásra vonatkozóan született, álláspontom szerint a bírósági nemperes eljárásban való alkalmazása ugyanúgy indokolt.

A mediáció akadályainak vizsgálata arra az eredményre vezetett, hogy nem mindig tud a mediáció sem segíteni. Amennyiben a szülők érzelmileg még nem váltak le egészen egymásról (vagy személyiségproblémájuk akadályozza őket) a mediáció nem segíthet. Azonban ekkor már semmilyen egyéb alternatív konfliktus-megoldási eljárás sem segít, csak a terápia.

Mindezekből az következik, hogy a vitarendező eljárások közül a mediáció a legmegfelelőbb a szülők kapcsolattartási konfliktusának megoldásában, de leghatásosabb a megelőzésben.

Végezetül, zárszóként hadd idézem Gyengéné Nagy Márta bírósági szavait:¹³² „A válási mediációban nagyon fontos eredménynek tekinthető, ha mindkét házastárs érzelmileg elegendő mértékben levált ahhoz, hogy komolyan higgye, hogy önálló egyén, aki elvált emberként is képes boldogulni. Ennek egyik eleme, hogy megértsék a házastársi és a szülői kapcsolat közötti különbséget. A mediáció célja tehát az ön-irányítás és a stabilitás megszilárdítása az elvált családban.”

Felhasznált irodalom

- 1) Baksa Gréta (2010): A különélő szülő kapcsolattartási kötelezettségének végrehajtása – a német Alkotmánybíróság határozata. Családi Jog 2010/1. sz. pp. 33-36.
- 2) Balázs Judit (2012): A fiatalkori öngyilkosság rizikótényezői és megelőzési lehetőségei. Családi Jog, 2012/3. sz., pp. 23-26.
- 3) Béky Ágnes Enikő (2013): A gyermekek szerepe a családi jogi mediációban, különös figyelemmel az ítélőképesség kérdésére. Jogelméleti Szemle, 2013/1. pp. 15-30
- 4) Bognár Gábor – Telkes József (1986) és (1994): A válás lélektana, KJK, Budapest.

---

¹³² Gyengéné Nagy Márta (2009a) 72.o.

- 5) Csicsayné Solymosi Mária-Balázs László (2009): „Egy elfelejtett szó...” Börtönügyi Szemle, 2009/3. sz. pp. 115-122.
- 6) Dowling, Emilia – Gorell Barnes, Gill (2001): Együttműködés a gyermekkel és szüleikkel a különélés és a válás során. Coincidencia Kft, Budapest.
- 7) Grád András – Jánoskúti Gyöngyvér – Kőrös András (2008): Mítosz és valóság – a gyermekelhelyezési perek tapasztalatai a statisztikai adatok fényében. Családi Jog 2008/4. sz., pp. 8-15.
- 8) Grád András-Takács Andrea (2009): Tartásdíj-játszmák. Családi Jog, 2009/3. sz., pp. 17-24.
- 9) Grád Anikó (2005): A strasbourgi emberi jogi bírászkodás kézikönyve. Strasbourg Bt, Budapest.
- 10) Gyengéné Nagy Márta (2009a): Mediáció az igazságszolgáltatásban. Doktori értekezés, Szegedi Tudományegyetem, Szeged.
- 11) Gyengéné Nagy Márta (2009b): Mediáció az igazságszolgáltatásban. Magyar Jog, 2009/11. sz., pp. 681-692.
- 12) Herczog Mária (szerk.) (2009): Kézikönyv a Gyermekjogi Egyezmény alkalmazásához. Család, Gyermek, Ifjúság Egyesület, Budapest.
- 13) Hőnigh Zsuzsanna (2017): Kezdeti lépések – visszafelé. A gyermekvédelmi közvetítői eljárás a gyámhatóság előtti kapcsolattartási eljárások gyakorlatában. Családi Jog, 2017/1. sz., pp. 20-26.
- 14) Kertész Tibor (2010): Mediáció a gyakorlatban. Bíbor Kiadó, Miskolc.
- 15) Kardos Ferenc (2008): Hozzászólás az új Polgári Törvénykönyv Konceptiójához – a mediátor szemével. Családi Jog 2008/2. sz., pp. 15-17.
- 16) Mathis, Richard D (2001): Pokoli pár: Nem elhidegült házastársak a válási mediációban. In: Kertész Tibor (szerk.) (2001): Mediációs szöveggyűjtemény: szemelvények a mediáció irodalmából. Partners Hungary Alapítvány, Budapest. pp. 108-121.
- 17) de Mayo, Robert A. (2001): A válási mediáció gyakorlati és etikai szempontjai, különös tekintettel a mediátor döntését befolyásoló érzelmi tényezőkre. In: (Kertész Tibor) szerk. Mediációs szöveggyűjtemény: szemelvények a mediáció irodalmából, Budapest, 2001., Partners Hungary Alapítvány, pp. 108-121.
- 18) Mentuszné Terék Irén (2012): A kapcsolattartás végrehajtásának jogi és nem jogi eszközei a gyámhatósági munkában. Családi Jog, 2012/2. sz., pp. 18-27.
- 19) Moore, Chirstopher W. (2003): The Mediation process: Practical Strategies for Resolving Conflict., Jossey Boss, San Francisco, CA.
- 20) Nagypál Szabolcs (2011): A családjogi közvetítés (mediáció) alapelvei és sajátosságai. Családi Jog, 2011/1. sz., pp. 17-22.
- 21) Németh Rita (2010): Az igazságügyi pszichológus szakértő szerepe a családjogi perekben. In: Somfai Balázs (szerk) (2010): Ünnepi tanulmánykötet Filó Erika kandidátus egyetemi docens 70. születésnapjára. PTE, Pécs. pp. 297-332.

- 22) Papp István (1986): A láthatás jog vagy kötelesség. Magyar Jog 1986/3. sz., pp. 255-257.
- 23) Ranschburg Jenő (1994): A családi diszharmónia és a válás hatása a gyermek fejlődésére. Demográfia, 1994/3-4.sz. pp. 389-391.
- 24) Rácz István (1972): A gyermekkel való érintkezés (láthatás), mint szülői alanyi jog. Jogtudományi Közlöny, 1972. március. pp. 92-101.
- 25) Somfai Balázs (2009): Közvetítés a gyermek érdekében. Családi Jog, 2009/1. sz., pp. 11-17.
- 26) Szabó Gábor (2013): Az életeseemények pszichoszociális összefüggései és a krónikus betegségekkel való kapcsolata. Doktori Értekezés, Semmelweis Egyetem, Budapest.
- 27) Szabóné Kármán Judit (2004): Családgondozás-krízisprevenció. Medicina Könyvkiadó, Budapest.
- 28) Szomora Zsolt (2009): Gyermekelhelyezés és kapcsolattartás – mikor avatkozik be a büntetőjog? Családi Jog, 2009/2. sz., pp. 13-19.
- 29) Szűcs Andrea (2009): A mediációról – a gyakorló ügyvéd szemével. Családi Jog 2009/1. sz., pp. 18-19.
- 30) Varga Szabolcs (2009): A családi közvetítés (mediáció) specifikumai és problémái. De Iurisprudentia et Iura Publico. Jog- és Politikatudományi Folyóirat, 2009/2. sz., pp. 74-107.
- 31) Visontai-Szabó Katalin (2014): A szülői felügyeleti jogok gyakorlása rendezésének jogi keretei, pszichológiai háttere és problémái. Doktori Értekezés, Szegedi Tudományegyetem, Szeged.

Feldolgozott jogforrások

- 1) Gyermek Jogairól szóló, New Yorkban 1989. november 20-án kelt Egyezmény
- 2) Az Egyesült Nemzetek gyermekek jogaira vonatkozó 1959. évi nyilatkozata
- 3) Az 1979-es „A nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról szóló egyezmény” (CEDAW)
- 4) Az Európa Tanács 1950. november 4-én, Rómában kelt ETS-005 számú egyezménye, hivatalosan kihirdetett magyar elnevezése: "Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezmény
- 5) Rómában 2004. október 29-én aláírt C/2004/310/01. számú, az Európai Parlament által jóváhagyott, de nem az összes tagállam által ratifikált szerződés, az Európai Unió Alkotmány tervezete
- 6) Magyarország Alaptörvénye
- 7) A családok védelméről szóló 2011. évi CCXI. törvény (Csvt.)
- 8) Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.)
- 9) A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX.10) Korm. rendelet (Gyer.)
- 10) 2019. évi CXXVII. törvény az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról
- 11) 2017. évi CXVIII. törvény a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról
- 12) 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (Btk.)
- 13) 2002. évi LV. törvény a közvetítői tevékenységről (Közvet.tv.)
- 14) 2017. évi I. törvény a közigazgatási perrendtartásról (Kp.)
- 15) 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

IV. KITEKINTÉS A KÖZVETÍTŐI
ELJÁRÁS HAZAI
ÉS NEMZETKÖZI
JOGGYAKORLATÁRA – A
VÁLTOZÁSOK KORA

A KÖZVETÍTŐI ELJÁRÁS AZ ÚJ ÜGYVÉDI TÖRVÉNYBEN

Döbrössy Adrienn¹

Absztrakt

Az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi CLXXVIII. törvény (Üttv.) új jogintézményként vezette be a kamarai közvetítői eljárást, amely lehetőséget nyújt arra, hogy az ügyvéd és ügyfele az ügyvédi megbízásból származó vitájukat az ügyvédi kamara keretein belül közvetítői eljárás segítségével, a fegyelmi eljárás elkerülésével rendezzék.

A törvény indokolása szerint az Üttv. kifejezetten azért nevesíti a közvetítői eljárásra terelés lehetőségét, hogy a vita minél előbb, békés úton rendezhető legyen.²

Az ügyvédekre vonatkozó közvetítői eljárás törvényi bevezetése óta már több, mint két év eltelt. Érdemes hát megvizsgálni, mennyire váltotta be az új jogintézmény a hozzá fűzött reményeket, milyen gyakorisággal alkalmazzák, milyen esetleges szabályozási hibák, hiányosságok vannak, és mennyiben sikerül ezeket kezelni. A megállapításokat empirikus kutatási adatok támasztják alá.

1. Bevezető gondolatok

Jelen tanulmányban feldolgozásra kerülő téma ötletét az Ügyvédek Lapja LVIII. évfolyam 5. számában megjelent, a kamarai közvetítői eljárás szabályozásával kapcsolatos anomáliákra reflektáló újságcikkek adták, amelyek rávilágítottak arra, hogy az új jogintézmény szabályozása a gyakorlati tapasztalatok alapján – ahogy ez gyakran lenni szokott – nem mindig, minden elemében biztosítja a jogintézmény céljának elérését, illetve az eljárások zökkenőmentes lebonyolítását.

A jogintézmény működésének megértése érdekében érdemes megvizsgálni azt is, hogy az mennyiben illeszkedik a Magyarországon most már évtizedes múltra visszatekintő és egyre több területen alkalmazott és preferált (bevezetett) közvetítői eljárások közé, mennyiben tér el azoktól, mennyiben érvényesek rá a közvetítés alapelvei és általános keretszabályai.

---

¹ Dr. Döbrössy Adrienn, ügyvéd

² T/15371. számú törvényjavaslat indokolással – Az ügyvédi tevékenységről. Forrás: <https://www.parlament.hu/irom40/15371/15371.pdf> letöltés időpontja: 2020. 04. 21. 14:25, 217. oldal

A tanulmány az alapvető háttérszabályok bemutatásán túl sokkal inkább a gyakorlati tapasztalatok egy munkában történő összegyűjtésére, bemutatására és elemzésére törekszik, valamint ebből azon következtetések levonására, hogy amennyiben a jogintézmény nem mindenben teljesíti a célját, mik ennek az okai, milyen tovább-fejlesztési lehetőségek és szabályozási szükségserűségek merülhetnek fel.

A gyakorlati alkalmazás adatainak és tapasztalatainak összegyűjtése érdekében kérdőíves felmérést végeztem a területi kamarák körében, valamint megvizsgáltam a Budapesti Ügyvédi Kamara közvetítői eljárásokkal kapcsolatos gyakorlatát is. Választásom azért esett a Budapesti Ügyvédi Kamarára, mert – nyilván méretéből adódóan is – megfelelő számú eljárás lefolytatására került már sor ahhoz, hogy azok tapasztalatai érdemi vizsgálatra és következtetések levonására alkalmasak legyenek.

A közvetítői eljárásokra vonatkozó számszerű adatok ismertetése a területi kamarák által a kérdőíves megkeresésre szolgáltatott adatokon alapul, és a 2018. január és 2020. március közötti időszakra vonatkozik.

A jogalkalmazási gyakorlat megismerése érdekében a témában megjelent írásokon túl rendelkezésemre állt a Budapesti Ügyvédi Kamara közvetítői eljárásokért felelős elnökhelyettesének, ifj. dr. Vég Tibornak a kamara 2020. márciusi elnökségi ülésére készített beszámolója.

A közvetítői eljárásokban létrejött megállapodások tartalma titkos, nem megismerhető, a megkötött egyezségek tartalmának nyilvántartására semmilyen formában nem kerül sor, ezért ennek vizsgálatára sajnos nem volt lehetőségem.

2. Az új ügyvédi törvény szerinti közvetítés szabályozási háttere

2.1. Jogsabályi háttér

A közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény 1.§ (1) és (2) bekezdése szerint: *„a törvény célja, hogy elősegítse a természetes személyek és más személyek személyi és vagyoni jogaival kapcsolatban felmerült azon polgári és közigazgatási jogviták rendezését, amelyekben a felek rendelkezési jogát törvény nem korlátozza.*

(2) E törvény hatálya nem terjed ki a külön törvényben szabályozott más közvetítői vagy békéltetői eljárásra, továbbá a választottbírói eljárás során lefolytatandó közvetítésre, kivéve ha a külön törvény, vagy annak felhatalmazása alapján kiadott rendelet másként rendelkezik.”³

A fentiek alapján tehát az új ügyvédi törvény megalkotása előtt is megvolt az elméleti lehetősége annak, hogy az ügyvéd és ügyfele a kialakult konfliktusukat közvetítői eljárás keretében rendezzék, hiszen azt semmi nem zárta ki. Annak érdekében azonban, hogy a megbízó és az ügyvédi tevékenység gyakorlásával

---

³ 2002. évi LV. törvény a közvetítői eljárásról 1.§ (1) és (2) bekezdése

megbízott személy közötti vita minél előbb, békés úton rendezhető legyen, az Üttv. a 195.§-ában kifejezetten nevesíti a közvetítői eljárás igénybevételének lehetőségét.⁴

Az Üttv. a közvetítői eljárásról – meglehetősen szűkszavúan – az alábbiak szerint rendelkezik:

„195. § (1) A területi kamara elnöke - ha a bejelentés alapján a bejelentő és az ügyvédi tevékenység gyakorlója közötti, megbízási jogviszonyukkal összefüggésben álló vita várhatóan közvetítői eljárás során rendezhető - tájékoztatja a bejelentőt és az ügyvédi tevékenység gyakorlóját a közvetítői eljárás lényegéről, igénybevételének lehetőségéről.

(2) Ha a bejelentő a felajánlott közvetítői eljárást

a) igénybe kívánja venni, és az eljárás lefolytatásához szükséges mértékben az ügyvédi titoktartás alól felmentést ad, valamint az más ügyvédi titkát nem sérti, az ügyvédi tevékenység gyakorlója számára a közvetítői eljárásban való részvétel kötelező;

b) nem kívánja igénybe venni, vagy arról az a) pontban foglaltaknak megfelelően harminc napon belül nem nyilatkozik, a területi kamara elnöke az előzetes vizsgálat lefolytatására tehet javaslatot.

(3) A közvetítői eljárás időtartama legfeljebb három hónap.

(4) A közvetítői eljárásra, valamint a közvetítői eljárás költségeinek viselésére vonatkozó szabályokat kamarai szabályzat határozza meg.”^{5 6}

A fentiekén túl még egy helyen tesz említést a törvény az eljárásról, mindkét esetben a fegyelmi eljárással való kapcsolatának rendezése érdekében. A 112.§ (4) bekezdésében kimondja, hogy a közvetítői eljárás kezdeményezésére nyitva álló idő, valamint a közvetítői eljárás tartama alatt az elévülés nyugszik.⁷

A fenti szabályozás alapján tehát közvetítői eljárásra csak abban az esetben van lehetőség, ha a felek között megbízási jogviszony állt fenn, vagy az akár még a kérelem előterjesztésekor is fennáll.

A törvény indokolása úgy fogalmaz, hogy a közvetítői eljárás nem a fegyelmi eljárás helyett, hanem inkább azt kiegészítendő, de nem feltétlenül kiváltandó jelenik meg az ügyvédi törvényben.⁸ Ezt a megállapítást mindenképpen szükséges kiegészíteni azzal, hogy a két eljárás nem minden esetben áll szükségszerű kapcsolatban egymással, hiszen bár az esetek nagy részében a kamarai panasz, bejelentés fegyelmi eljárás alapjául is szolgál, mert az abban foglaltak egyben fegyelmi vétség elkövetésére is utalnak, ugyanígy előfordulhat olyan eset is, hogy a bejelentés alapján az ügyvéd fegyelmi felelősségre vonására irányuló eljárás megindítása nem indokolt, ugyanakkor mégis olyan

---

⁴ T/15371. számú törvényjavaslat indokolással – Az ügyvédi tevékenységről. 217. o.

⁵ Üttv. 195.§

⁶ A törvénynek a közvetítői eljárásra vonatkozó szabályai 2018. január 01. napján léptek hatályba.

⁷ Üttv. 122.§ (4) bekezdése

⁸ T/15371. számú törvényjavaslat indokolással – Az ügyvédi tevékenységről. 217.o.

ügyfélsérelem esete áll fenn, amely várhatóan közhatalmi eljárásen kívül, közvetítói útján rendezhető.⁹

2.2. Kamarai szabályzatok

Az Üttv. 195.§ (4) bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján születhetett meg az 5/2018.(III. 26.) MÜK szabályzat a közvetítói eljárásról (a továbbiakban: Közvetítói szabályzat).

A szabályzat a közvetítést az alábbiak szerint definiálja: „A közvetítés az ügyvédi tevékenységről szóló törvény alapján lefolytatott, a jogviták közhatalmi eljárásban történő rendezését megelőző, illetve annak a közhatalmi eljárásen kívüli rendezését elősegítő, egyeztető, konfliktuskezelő, vitarendező eljárás.” A közvetítés célját pedig akként határozza meg, hogy az „a bejelentő és az ügyvédi tevékenység gyakorlója (a továbbiakban együtt: felek) közötti vitában egy nem érintett, harmadik személy (a továbbiakban: közvetítő) bevonása mellett a felek közötti vita rendezésének megoldását tartalmazó írásbeli megállapodás létrehozása.”¹⁰

A kamarai szabályzat tartalmazza, hogy ki jogosult a közvetítói eljárás lefolytatására, részletesen határozza meg az eljárási szabályokat, valamint rendelkezik a költségviselésről is.

A kamarai szabályzat alapján az ügyvédi törvényben nevesített közvetítói eljárásokban eljárni jogosultak azok, akiket a területi ügyvédi kamara elnöke az ügyvédi közvetítők névjegyzékébe felvett. A névjegyzékbe felvehető személyeknek két csoportja került meghatározásra, egyrészt hivatalból kell felvenni a jegyzékbe a területi kamara elnökön kívüli elnökségi tagjait, másrészt kérelmére veszi fel az elnök a területi kamara ügyvédi tevékenységét nem szüneteltető és felfüggesztés hatálya alatt nem álló tagját, aki szerepel az igazságügyért felelős miniszter által vezetett közvetítói névjegyzékben.

A közvetítói eljárás lefolyását a szabályzat alapján az alábbiakban foglalhatjuk össze:

A közvetítói eljárásra akkor kerülhet sor, ha a kamarához valamely panaszos részéről egy kamarai tag ellen bejelentés érkezik. Ekkor, a bejelentés beérkezését követő nyolc napon belül az elnök tájékoztatást ad a közvetítói eljárás szabályairól. A közvetítói eljárás lefolytatását mind a bejelentő, mind az ügyvédi tevékenység bejelentéssel érintett gyakorlója kezdeményezheti, újabb nyolc napon belül. Ha a közvetítést az ügyvéd kezdeményezi, akkor az elnök felhívja a bejelentőt nyilatkozattételre, hogy részt kíván-e venni a közvetítói eljárásban.

---

⁹ Probstner Ilona – Horváth István (2020): Hatékony problémamegoldási lehetőség, vagy csak bokréta a kalapon? A közvetítói eljárás és az előzetes vizsgálat, illetve a fegyelmi eljárás kapcsolata. *Ügyvédek Lapja*, LIX. évfolyam 2. szám, 2020. március-április. 28. o.

¹⁰ 5/2018.(III. 26.) MÜK szabályzat a közvetítói eljárásról. Forrás: <http://www.magyarugyvedikamara.hu/tart/farticle/18/73/1>. Letöltve 2020. április 16. 0:56. 1.1. pont.

Amennyiben a közvetítói eljárást a bejelentő kezdeményezi, akkor a bejelentéssel érintett ügyvéd köteles alávetni magát a bejelentő akaratának, azaz köteles a közvetítói eljárásban részt venni.

Amennyiben fennállnak a közvetítói eljárás feltételei, akkor az erre jogosult a közvetítőt kijelöli, aki a kijelölés kézhezvételétől számított 30 napon belül, a felekkel történt időpontegyeztetést követően közvetítói megbeszélést tart. A közvetítói eljárás a felek megállapodásától függően a felek együttes jelenlétében, vagy külön-külön tartott megbeszélések formájában is lefolytatható. A szabályzat kifejezetten kimondja, hogy a megbeszéléseken elhangzottak nem rögzíthetők, arról jegyzőkönyv nem készíthető. Természetesen a közvetítő tájékoztatja a feleket az alapelvekről, kiemelten is az őt terhelő titoktartási kötelezettségről, valamint arról, hogy a felek az őket terhelő titoktartási kötelezettségről is megállapodhatnak, ezen túl az eljárás lefolyásáról, a költségekről. A közvetítő a feleket részletesen meghallgatja, akik kifejtetik érdekeik alapján kialakított álláspontjukat és bemutatathatják a rendelkezésükre álló iratokat is. Amennyiben a közvetítói megbeszéléseken a felek között megállapodás jön létre, azt a közvetítő írásba foglalja és a felek, illetve képviselőik aláírják. A közvetítói eljárás lezárultát követően a közvetítő az eljárásról jelentést készít és megküldi a feleknek és a kamara elnökének. A jelentés csak a felek azonosításához szükséges adatokat, valamint azt tartalmazza, hogy részt vettek-e az eljárásban, és született-e megállapodás. A közvetítőt az eljárási iratok vonatkozásában 10 éves megőrzési kötelezettség terheli.

A szabályozási háttér bemutatásakor fontos megemlítenünk a Magyar Ügyvédi Kamara 20/2018.(XI. 26.) szabályzatát a fegyelmi eljárásról (a továbbiakban: Fegyelmi szabályzat), amely a kamarai közvetítói eljárás és a fegyelmi eljárás kapcsolódási pontjait határozza meg.

3. A kamarai közvetítói eljárás kapcsolata a fegyelmi eljárással

Mindenekelőtt fontos hangsúlyozni, hogy a kamarai közvetítói eljárásnak nem csak a kamarai fegyelmi eljárással összefüggésben van helye. Ha visszagondolunk az Üttv. 195.§ (1) bekezdésében foglalt szabályozásra, közvetítói eljárásra akkor van lehetőség, ha az ügyvédi megbízással összefüggésben az ügyvéd és megbízója között vita merül fel, amelyet a megbízó a kamarához tett bejelentésében sérelmez, és e vita várhatóan a közvetítói eljárás során rendezhető. A közvetítói eljárásnak nem feltétele tehát, hogy a bejelentés alapján fegyelmi vétség elkövetésének gyanúja álljon fenn. A közvetítói eljárás igénybevételenek lehetősége tehát nem csupán a fegyelmi vétségek megvalósulására utaló megbízói bejelentések esetén, hanem más, olyan ügyfelet ért sérelem esetén is megnyílik, amikor a megbízó és megbízott közötti vita várhatóan közhatalmi eljárásán kívül rendezhető.¹¹

---

¹¹ Probstner Ilona – Horváth István (2020) im. 28 o.

Más oldalról viszont mind a bejelentő, mind az ügyvédi tevékenység gyakorlója, mind a kamara szempontjából kiemelt jelentősége lehet azoknak az eljárásoknak, amikor a közvetítésre ún. elterelésként, a fegyelmi felelősségre vonás elkerülésével összefüggésben kerül sor. A később ismertetésre kerülő gyakorlati, tapasztalati adatok is azt mutatják, hogy a közvetítői eljárás alkalmazására a fegyelmi eljárásokkal összefüggésben kerül sor.

A két eljárás eltérő hatáskörbe tartozik: míg a közvetítői eljárás előkészítése és lebonyolítása a területi kamara elnökének, majd az általa kijelölt közvetítőnek a hatásköre, addig a bejelentés alapján az előzetes vizsgálat elrendeléséről a vezető fegyelmi biztos dönt.¹²

A két eljárás rendeltetése is eltér egymástól, hiszen míg az előzetes vizsgálatnak és a fegyelmi eljárásnak a feladata az ügyvéd fegyelmi felelősségének tisztázása az ügyvédbe és az ügyvédségbe vetett bizalom megőrzése érdekében, addig a közvetítői eljárás arra irányul, hogy az ügyvéd és a bejelentő között kialakult vita rendeződjön.¹³

A fegyelmi eljárás és a közvetítői eljárás tehát egymástól teljesen független eljárások, a kapcsolatot közöttük az a tény teremti meg, hogy a közvetítői eljárás eredményének jelentős kihatása lehet a fegyelmi felelősségre vonásra, és ez – nem éppen hangsúlyosan – néhány helyen a szabályozásban is fellelhető.

A közvetítői eljárást és a fegyelmi eljárást az Üttv. szabályozási szinten csak közvetetten kapcsolja össze, amely a következő három részletszabályban érhető tetten:

1. Az Üttv. 112.§ (4) bekezdése szerint „(4) A közvetítői eljárás kezdeményezésére nyitva álló idő, a közvetítői eljárás, az előzetes vizsgálat, valamint kamarai jogtanácsos vagy jogi előadó ellen a munkáltató által indított, külön törvényben szabályozott fegyelmi eljárás tartama alatt az elévülés nyugszik.” A közvetítői eljárás kezdeményezésére a bejelentőnek a közvetítői eljárásról való tájékoztatástól számított 8 nap áll rendelkezésére, az ügyvédnek szintén 8 napja van a kezdeményezésre a bejelentés kézhezvételétől. Ezidő alatt tehát az elévülés nyugszik. Szintén nyugszik az elévülés a közvetítői eljárás időtartama alatt, amely az Üttv. 195.§ (3) bekezdése alapján legfeljebb 3 hónap lehet. Az előzetes vizsgálat határidejét – ami az Üttv. 122.§ (1) bekezdése alapján három hónap - az elévülés nyugvása nem érinti, de annak további három hónappal történő meghosszabbítására a 122.§ (2) bekezdése lehetőséget biztosít.¹⁴
2. A két eljárás között a másik két kapcsolódási pont a fegyelmi eljárás kimenetelével függ össze. Az Üttv. 123.§ (1) bekezdésének a) pontja alapján a fegyelmi biztos az előzetes vizsgálat eredményétől függően határozatában kisebb súlyú fegyelmi vétség esetén az előzetes vizsgálat

---

¹² u.o.

¹³ u.o.

¹⁴ Probstner Ilona – Horváth István (2020) im. 29.o.

megszüntetése mellett írásban figyelmeztetést alkalmazhat. A Fegyelmi szabályzat 16.1. pontja úgy rendelkezik, hogy „*kisebb súlyú fegyelmi vétséggel összefüggésben eredményesen lefolytatott közvetítői eljárás esetén a fegyelmi biztos az előzetes vizsgálat megszüntetése mellett írásbeli figyelmeztetést alkalmaz.*”¹⁵

3. A harmadik kapcsolat szintén a fegyelmi eljárás végeredményét érinti. Az Üttv. 109.§ (1) bekezdése szerint a fegyelmi tanács a fegyelmi büntetés kiszabása során enyhítő körülményként értékeli többek között azt, ha az eljárás alá vont személy az általa okozott sérelmet elhárította. A Fegyelmi szabályzat 26.4. a) pontja alapján törvény eltérő rendelkezése hiányában enyhítő körülményként értékelendő különösen, ha a közvetítői eljárás legalább részben eredménnyel zárult.^{16 17}

Véleményem szerint a fegyelmi és a közvetítői eljárás egymáshoz való viszonyával összefüggésben tehető legfontosabb megállapítás, hogy a kamarai közvetítői eljárásnak nincs olyan közvetlen és egyértelmű kapcsolata a fegyelmi eljárással, mint azt a büntetőjogi jogszabályok esetén láthatjuk. Az eredményes közvetítői eljárás ugyanis nem jelenti automatikusan a fegyelmi eljárás megszűnését, illetve kötelező megszüntetését. A szabályozás úgy rendelkezik, hogy az előzetes vizsgálat fegyelmi vétség gyanúja esetén minden esetben elrendelésre kerül, és amennyiben a fegyelmi eljárás megszüntetésére a fegyelmi vétség csekély volta miatt nincs mód az Üttv. 123.§ (1) bekezdésének a) pontja alapján, akkor a fegyelmi biztosnak kezdeményeznie kell a fegyelmi eljárást, a fegyelmi tanácsnak pedig döntenie kell az ügyvéd fegyelmi felelőssége kérdésében.¹⁸

De vajon hogyan alakul a helyzet a gyakorlatban a két eljárás kapcsolódása vonatkozásában?

Vég Tibor, a Budapesti Ügyvédi Kamara közvetítői eljárásokért felelős elnökhelyettese egy cikkében kifejtette, hogy a fegyelmi eljárás és a kamarai közvetítői eljárások közötti kapcsolat a budapesti kamarában a gyakorlatban megvalósul, hiszen minden olyan ügyben, annak súlyától függetlenül, ahol arra jogszabályi lehetőség mutatkozik, elrendelésre kerül a közvetítői eljárás. Az előzetes vizsgálat megindulását követően a vezető fegyelmi biztos minden esetben tájékoztatást küld a bejelentőnek és az ügyvédnek a közvetítői eljárás lehetőségéről. És ugyan az Üttv. nem határozza meg az előzetes vizsgálatot megszüntető okként az eredményes közvetítői eljárást, a budapesti gyakorlat mégis ebbe az irányba elmozdult, ezzel a megállapodás megkötése a bejelentőnek

---

¹⁵ Magyar Ügyvédi Kamara 20/2018.(XI.16.) szabályzata a fegyelmi eljárásról 16.1. pontja, <https://net.jogtar.hu/muk?docid=A18S0020.MUK&getdoc=1&searchUrl=/mukkereso/gyors%3Fkeyword%3Dfegyelmi>, letöltve 2020. 05. 02.

¹⁶ Magyar Ügyvédi Kamara 20/2018.(XI.16.) szabályzata a fegyelmi eljárásról. 26.4.a) pont

¹⁷ Probstner Ilona – Horváth István (2020) im. 30.o.

¹⁸ Probstner Ilona – Horváth István (2020) im. 29. o.

és az ügyvédnek az együttes érdeke.¹⁹ Ezt az állítást a később bemutatásra kerülő területi adatok is alátámasztják, hiszen az eredményes közvetítői eljárások 73%-ában a fegyelmi eljárás jogkövetkezmény alkalmazása nélkül megszűnt, további 19% esetben került sor az előzetes vizsgálat megszüntetésére figyelmeztetés alkalmazása mellett, és a fegyelmi eljárás csak az esetek 8%-ában került lefolytatásra.

4. A kamarai közvetítés szabályozásának sajátosságai

4.1. A közvetítés alapelveinek megjelenése a szabályozásban

A közvetítés legfontosabb alapelvei az önkéntesség, az egyenrangúság, a személyes jelenlét, a titoktartás és a jövőre irányultság elvei, valamint az átcsábítás tilalma. A közvetítőre pedig ezen elveken kívül még a függetlenség, a pártatlanság és a semlegesség elve is vonatkozik.²⁰

Az **önkéntesség elve** azt jelenti, hogy a felek az eljárásban önkéntesen és szabad akaratukból vesznek részt. Minden félnek akarnia kell a közvetítést, és annak során cselekvő, teremtő, alkotó és tevékeny módon kell részt vennie a folyamatban, hogy végül egy mindnyájuk számára megfelelő eredményre jussanak.²¹

A **felek egyenrangúságának elve** azt kívánja meg, hogy a résztvevők lehetőség szerint ne legyenek a másikkal alárendelve, azaz az eljárás megközelítőleg egyenrangú felek beszélgetése legyen, vagy amennyiben jelentős erőeltolódás van valamelyik oldal felé, akkor annak a kiegyensúlyozása érdekében mindent meg kell tenni.²²

Főszabály szerint a **felek együttes személyes jelenlétére** van szükség, mert ekkor tudja a mediáció valamennyi kívánt, pozitív hatását kifejteni. Kivételesen elképzelhető, hogy a felek ne találkozzanak egymással, amennyiben például valamelyik résztvevő retteg a találkozástól, vagy a találkozás az egyik felet közvetlen érzelmi vagy fizikai veszélynek tenné ki. Az együttes jelenlét alól kivételt képez az ún. különbeszélgetések módszere, amikor a közvetítő külön-külön találkozik a felekkel felváltva, mintegy ide-oda vándorol a felek között, közvetítve közöttük a fejleményeket (sétáló vagy ingázó mediáció). A különbeszélgetések oka lehet az is, amennyiben az egyik fél olyan tájékoztatást kíván megosztani a közvetítővel, amelyről valamilyen okból nem akarja, hogy a másik fél tudomást szerezzen.²³

---

¹⁹ Vég Tibor (2019): Válasz dr. Tivadar Krisztián felvetéseire. *Ügyvédek Lapja*, LVIII. évfolyam 5. szám, 2019. szeptember-október. 37. o.

²⁰ Nagypál Szabolcs (2011): A közvetítés jogelmélete: a mediáció folyamata és alapelvei. *Jog-Állam-Politika*, 2011/2. sz. 43.o.

²¹ u.o.

²² Nagypál i.m. 44. o.

²³ Nagypál i.m. 47.o.

A közvetítői folyamat teljes egésze szigorúan bizalmas, ezt szolgálja a **titoktartás** elve, azaz a minden résztvevő félre egyaránt vonatkozó és szigorúan körülhatárolt titoktartási kötelezettség. A titkosság elve nem csupán az elhangzottakra terjed ki, hanem éppen úgy jelenti a keletkezett okiratok felhasználhatóságának szigorú tilalmát is.²⁴

Az **átcsábítás tilalmának elve** alapján sem a közvetítő, sem a felek számára nem megengedett, hogy a folyamatban nemtelen befolyásolási eszközökkel éljenek, megfélemlítéssel, erőfölényt kihasználva, valamilyen kényszerrel vagy fenyegetéssel lépjenek fel, hiszen az így létrejövő megállapodás végül aránytalan, méltatlan, igazságtalan vagy jogtalan lenne.²⁵

A **határidők és a jövőre irányultság elve** jelenti egyrészt azt, hogy a közvetítés sosem lehet parttalan eljárás, annak lefolytatására gyakran a szabályozás – akár jogvesztő - határidőt állapít meg, de ha nem, az eljárás túlzott elhúzódása akkor is egyre értelmetlenebbé teszi azt, hiszen a közvetítés egyik előnye éppen az időtakarékoság és az ezzel együtt járó költségtakarékosság. A jövőre irányultság pedig azt jelenti, hogy a tényfeltáró megszakítás nélküli időt leszámítva alapvetően a jövőre irányul, és célja nem az adott konfliktusban a felelős megtalálása, hanem a konfliktus feloldása, adott esetben az elkövetett cselekedet jóvátétele.²⁶

A **függetlenség, a pártatlanság és a semlegesség elve**, mint követelmény a mediátorral szemben megfogalmazott elvárások, egymással átfedésben lévő erények. A függetlenség egyfajta szervezeti szabadságot jelent, az utasíthatóság és befolyásolhatóság tilalmát. A pártatlanság hivatáserkölcsei követelmény, azt jelenti, hogy a közvetítő soha nem foglalhat állást az egyik fél mellett vagy ellen, míg a semlegesség alapján a közvetítő nem lehet elfogult a konfliktus megoldási módját illetően, nem lehetnek előítéletei az eljárás végeredménye tekintetében, tehát tulajdonképpen a kimenetellel szembeni semlegességet jelent.²⁷

A fenti alapelveknek a kamarai közvetítői eljárások szabályozásában való érvényesülését megvizsgálva érdekes eredményre jutunk.

Az **önkéntesség elve**, amelyet valamennyi, a közvetítés elméletével, alapelveivel foglalkozó tudományos munka a fő alapelvek között említ, a kamarai közvetítésben nem érvényesül teljeskörűen. Az Üttv. 195. § (2) bekezdésének a) pontja ugyanis kimondja, hogy „*ha a bejelentő a felajánlott közvetítői eljárást igénybe kívánja venni, és az eljárás lefolytatásához szükséges mértékben az ügyvédi titoktartás alól felmentést ad, valamint az más ügyvédi titkát nem sérti, az ügyvédi tevékenység gyakorlója számára a közvetítői eljárásban való részvétel kötelező.*”²⁸

---

²⁴ Nagypál i.m. 48. o.

²⁵ Nagypál i.m. 49-50. o.

²⁶ Nagypál i.m. 50-51. o.

²⁷ Nagypál i.m. 53-54. o.

²⁸ Üttv. 195.§ (2) bekezdés a) pontja

Ezzel az Üttv. féloldalasan korlátozza a választás lehetőségét, hiszen ha az ügyfél élni kíván a közvetítés lehetőségével, és az egyéb jogszabályi feltételek teljesülnek, az ügyvédi tevékenység gyakorlója az eljárásban köteles részt venni.²⁹ A közvetítói eljárás lefolytatása így lényegében a bejelentő akaratától függ.

Ez a típusú szabályozás inkább a kivételek közé sorolható. Nagypál szerint „Minden félnek egyként akarnia kell a közvetítést mint eljárást, majd minden egyes félnek cselekvő, teremtő, alkotó és tevékeny módon kell részt vennie a folyamatban, hogy az eljárás nyomán és segítségével végül egy mindnyájuk számára megfelelő eredményre jussanak. A kötelezővé tett közvetítés némileg ellentétes a közvetítés eszményével; jellemzően mégis akkor kerül rá sor, amikor például szerződésben kikötötték; ha a családjogban a gyermek érdeke így kívánja; illetve némely országban amikor a polgári jogi perben a pertárgy értéke nem halad meg egy meghatározott összeget.”³⁰

A kamarai mediáció esetén az ügyvédi tevékenység gyakorlója számára az eljárásban való részvétel tehát kötelező, de ez természetesen nem jelenti azt a kötelezettséget, hogy elvtelen, általa el nem fogadható megállapodást kell kötnie, az eljárásnak tehát nem feltétlenül kell eredményre vezetnie.³¹

Egyes álláspontok szerint az önkéntesség bizonyos fokú hiánya nem akadályozza meg a mediáció létrejöttét és a folyamat beindulását. A büntetőügyekben alkalmazott mediáció során például az önkéntesség elve relatív, hiszen a közvetítói eljárás alternatívája egy elhúzódó és bizonytalan kimenetelű büntetőeljárás, amit esetleg még egy polgári per is követhet.³² Ez a háttérben meghúzódó közvetett nyomásgyakorlás véleményem szerint a fegyelmi eljárással összefüggő kamarai közvetítés esetében is jelen van, hiszen a közvetítói eljárás alternatívája itt is egy bizonytalan kimenetelű fegyelmi eljárás lehet, amely akár az ügyvédi tevékenység gyakorlójának megélhetésére is kihatással lehet, és szintén elképzelhető, hogy a bejelentő polgári jogi igényét is érvényesíteni kívánja. Az eljárás végső kimenetele szempontjából ugyanakkor ez a fajta kényszer semmiképpen sem rossz, hiszen eredményes közvetítés, megállapodás létrejötte esetén az előny mindkét félnél vitathatatlanul jelentkezik, a kamara pedig mentesül az adott esetben bonyolult és hosszadalmas fegyelmi eljárás lefolytatásának követelményétől.

Kertész szerint ugyan az az ideális, ha valamennyi fél maximális önkéntességgel vesz részt a folyamatban, de amennyiben ez nem adott, akkor sem kell lemondani az esetről, mert ha a folyamat elején még nincs is készen az önkéntesség, a folyamat során akkor is elnyerhető a felek együttműködése.³³

---

²⁹ Tivadar Krisztián (2019a): Diszfunkcionális az ügyvédi törvény szerinti mediáció szabályozása. *Ügyvédek lapja*, LVIII. évfolyam 5. szám, 2019. szeptember-október. 35. o.

³⁰ Nagypál Szabolcs (2011) im. 44.o.

³¹ Vég Tibor (2019) im. 37. o.

³² Kertész Tibor (2010): *Mediáció a gyakorlatban*. Bíbor Kiadó, Miskolc, 70. o.

³³ Kertész i.m. 61. o.

A közvetítói eljárásról szóló Közvetítói szabályzat szerint a közvetítőt az eljárás során tudomására jutott adatok tekintetében az ügyvédi titokra vonatkozó szabályok szerinti **titoktartási kötelezettség** terheli.³⁴

Tekintettel arra, hogy a kamarai közvetítói eljárásra az Üttv. hatálya alá tartozó, az ügyfél és az ügyvédi tevékenység gyakorlója között létrejött megbízási jogviszonnyal összefüggésben van lehetőség, ebből szükségszerűen következik, hogy az ügyvédi titkot érinti. Ezért a szabályozás több alkalommal is kifejezetten rendelkezik a titoktartás kérdéséről. Már az eljárás megindulásának is feltétele, hogy a közvetítést igénybe venni kívánó bejelentő az ügyvédi titoktartási kötelezettség alól a felmentést megadja. A Közvetítói szabályzat 2.8. pontja szerint ahhoz, hogy az eljáráson a közvetítőn, a feleken és képviselőjükön túl más is részt vegyen, az érintettek beleegyezésén túl szintén szükséges, hogy a bejelentő az ügyvédi titoktartás alól a felmentést megadja.³⁵

A közvetítőnek az eljárás elején tájékoztatnia kell a feleket nem csak a saját titoktartási kötelezettségéről, de arról a lehetőségről is, hogy a felek a személyüket terhelő titoktartásról külön megállapodhatnak.³⁶ Ez a szabályozás egyébként a közvetítói tevékenységről szóló törvényben foglaltakkal megegyezik.³⁷

4.2. Egyéb szabályozási sajátosságok

Bár az Üttv. látszólag pontosan meghatározza, hogy **mikor van helye közvetítói eljárásnak**, a szabályozás megfogalmazásával mégis rendkívül tág teret enged a gyakorlat számára, amikor úgy fogalmaz, hogy a vita várhatóan közvetítói eljárás során rendezhető.³⁸ Ennek ugyanis további részletezését, magyarázatát nem adja, így mintegy a közvetítói eljárás elrendelésére jogosult kamarai elnök szubjektív ítéletén múlik, hogy az adott vita előreláthatólag rendezhető-e közvetítói eljárás során, mindez ráadásul egy bejelentés alapján, amely adott esetben kevés a tényállás pontos megítéléséhez. Arra, hogy a vita mikor minősül „várhatóan rendezhetőnek”, a közvetítói szabályzat sem ad további magyarázatot. Ezzel a területi kamarai elnökre, illetve elnökhelyettesre súlyos felelősség hárul, hogy előre lásson és feltételezésekbe bocsátkozzon a vita rendezhetősége tekintetében, amikor úgy dönt, hogy a közvetítói eljárást nem rendeli el, mert véleménye szerint attól eredmény nem várható.³⁹

Sajátos a szabályozás a **közvetítói eljárás lefolytatására jogosultak** szempontjából is. A Közvetítói szabályzat alapján a területi kamarák közvetítói

---

³⁴ 5/2018.(III. 26.) MÜK szabályzat a kamarai közvetítói eljárásról. 11.1. pont

³⁵ 5/2018.(III. 26.) MÜK szabályzat a kamarai közvetítói eljárásról. 2.8. pont

³⁶ 5/2018.(III. 26.) MÜK szabályzat a kamarai közvetítói eljárásról. 2.10. pont d-e) pontjai

³⁷ 2002. évi LV. törvény a közvetítói tevékenységről 30.§ (1) bekezdésének d-e) pontjai

³⁸ Üttv. 195.§ (1) bekezdése

³⁹ Vég Tibor (2018a): Közvetítói eljárás az ügyvédi tevékenységre vonatkozóan. *Ügyvédek lapja*, LVII. évfolyam 2. szám, 2018. március-április. 19. o.

névjegyzékén hivatalból szerepelnek a kamara elnökön kívüli elnökségi tagjai, valamint azok az igazságügyért felelős miniszter által vezetett közvetítói névjegyzékbe vett kamarai tagok, akiket kérelmükre a kamara elnöke a névjegyzékbe felvett. Ezen szabályozás alapján a kamarai közvetítói eljárásban eljáró közvetítővel szemben, amennyiben a területi kamara elnökségi tagja, semmilyen egyéb, sem végzettségre, sem közvetítói gyakorlatra vonatkozó elvárás nincsen.

A fentiek alapján tehát ezekben az eljárásokban közvetítőként mindenképpen kamarai tagok járnak el, ugyanakkor a közvetítói végzettség, gyakorlat csak azok esetében előírás, akik nem elnökségi tagként szeretnének a névjegyzékbe bekerülni. Ezzel a szabályozás lehetőséget biztosít arra, hogy olyan személyek lássák el a közvetítói funkciót, akiknek ahhoz a szükséges szakértelmük esetleg hiányzik, így az eljárás hatékonysága kérdéses lehet. Bár a szabályozás kialakításának háttere nem ismert, ésszerű magyarázata ennek az lehet, hogy amennyiben az adott területi kamarában egyetlen, az igazságügyért felelős miniszter által vezetett közvetítói névjegyzékben szereplő közvetítő sem kéri a felvételét a névjegyzékre, nem állna rendelkezésre közvetítő, aki az eljárásokat lefolytassa.

A szabályozás a jogintézmény hatékonyságát tekintve legalábbis megkérdőjelezhető. Vég Tibor szerint kellő mértékű szakmai, így különösen fegyelmi joggyakorlattal nem rendelkező ügyvéd hiába elnökségi tag, nem biztos, hogy a szükséges ismeretekkel rendelkezik, és ugyanez vonatkozik arra a közvetítói névjegyzékbe jelentkező ügyvédre, aki közvetítói gyakorlattal ugyan rendelkezik, de nem biztos, hogy az ügyvédi működésre és joggyakorlatra vonatkozó szabályokat kellő mértékben elsajátította.⁴⁰

Én ezt még azzal egészíteném ki, hogy az elnökségi tag ügyvéd, akinek sem közvetítói végzettsége, sem közvetítói gyakorlata nincs, nyilvánvalóan nem lehet alkalmas a kamarai közvetítói eljárás lefolytatására, és ezen feladat szakmailag megalapozott, magas színvonalon történő ellátása megfelelő ismeretek hiányában tőle nem is várható el.

A hatékonyság biztosítása érdekében a Budapesti Ügyvédi Kamarában például annak ellenére, hogy a szabályzat alapján eljárhatnak közvetítói végzettséggel nem bíró kamarai tagok is, a közvetítói eljárásokért felelős elnökhelyettes döntése alapján az eljárásokra csak kifejezetten profi, szakképzett közvetítők kerülnek kijelölésre.⁴¹

A Közvetítói szabályzat értelmében a közvetítő az eljárás lezárulta után **jelentést** készít, ami tartalmazza a felek azonosításához szükséges adatokat, azt, hogy részt vettek-e az eljárásban, és hogy született-e a felek között megállapodás. Ezt a jelentést küldi meg a közvetítő kijelölésére jogosultnak, aki a kamara elnöke (kizártsága esetén elnökhelyettese), és ezzel a jelentéssel jut vissza a közvetítói

---

⁴⁰ Vég Tibor (2018a) 21.o.

⁴¹ Vég Tibor (2018b): Bevált a közvetítói eljárás jogintézménye. *Pesti Ügyvéd*, 2018. október. 1. o.

eljárás eredménye a kamarához.⁴² A jelentésben tehát a megállapodás tartalma nem szerepel, a titoktartásra tekintettel arról a közvetítő információt senkinek nem adhat. Ez viszont azt eredményezi, hogy bár a közvetítői eljárásnak kihatása lehet mind az előzetes vizsgálat, mind a fegyelmi eljárás végkimenetelére, az ezen eljárásokban döntést hozók, vagyis az eljáró fegyelmi biztos, illetve a fegyelmi tanács a megállapodás tartalmáról semmit nem tudhat. Így az sem derül ki számára, hogy a megállapodás a felek jogvitáját véglegesen rendezte-e, kiterjedt-e vajon az eljárásban érintett minden kérdésre. Elképzelhető ugyanis olyan eset, amikor a bejelentő beadványa több cselekményt is tartalmaz, mégsem tudható, hogy valamennyi cselekmény vonatkozásában megállapodtak-e a felek, pedig a vizsgálati illetve a fegyelmi eljárásban ezt a tényt is megfelelően értékelni kellene, ezért indokolt lenne, hogy az eljáró fegyelmi hatóság a megállapodás tartalmáról valamilyen formában információhoz jusson.⁴³

Véleményem szerint az is probléma lehet, hogy ugyan a fegyelmi tanács marasztaló határozat meghozatala esetén a fegyelmi büntetés kiszabása során enyhítő körülményként kell, hogy értékelje az Üttv. 109.§ (1) bekezdése alapján azt, ha az eljárás alá vont személy az általa okozott jogsérelmet elhárította, míg a Fegyelmi szabályzat szerint enyhítő körülményként értékeli, ha a közvetítői eljárás legalább részben eredménnyel zárult. A Fegyelmi szabályzat alapján az enyhítő körülmény alkalmazásának lehetősége fennáll, ugyanakkor a törvényben írt jóvátétel, az okozott jogsérelem elhárítása a megállapodás tartalmának ismerete nélkül nem állapítható meg.

A **közvetítői eljárás időtartama** három hónap, és amennyiben a felek a közvetítői eljárásban nem egyszeri, hanem tartós, vagy időszakonként visszatérő teljesítésben állapodtak meg, az, hogy a fegyelmi eljárás során a teljesítés, azaz a tényleges jóvátétel megtörtént-e, elhúzódó teljesítést igénylő megállapodás esetén már nem vehető figyelembe. Természetesen amennyiben az ügyvédi tevékenység gyakorlója a megállapodásban vállalt kötelezettségét nem teljesíti, a bejelentőnek lehetősége van a kamara felé újabb bejelentéssel élni, és ez a cselekmény adott esetben ismét fegyelmi eljárás lefolytatására és elmarasztalásra adhat alapot.⁴⁴

A Közvetítői szabályzatnak a 2.13. pontban foglalt rendelkezése szerint a közvetítő a megbeszélésen megkísérli a felek közötti megállapodást a jogszabályokkal és az ügyvédi hivatásrendi normákkal összhangban létrehozni. Azaz a megállapodás tulajdonképpen a jogszabályi megfelelésen túl meg kell, hogy feleljen az ügyvédi **hivatásrendi normáknak** is, és úgy tűnik, hogy ennek kontrollját a szabályozás a közvetítőre bízta.

---

⁴² 5/2018.(III. 26.) MÜK szabályzat a közvetítői eljárásról. 2.17. pont

⁴³ Probstner Ilona – Horváth István (2020) im. 30. o.

⁴⁴ Vég Tibor (2019) im. 37. o.

5. A kamarai közvetítói eljárások megjelenése a gyakorlatban – területi adatok

Annak megállapításához, hogy a bevezetett új jogintézmény gyakorlati működéséről véleményt alkothassunk, elengedhetetlennek tartottam információt szerezni arról, hogy az ügyvédi kamarák mennyiben és milyen gyakorlat folytatása mellett alkalmazzák a kamarai közvetítést.

A vonatkozó adatok megszerzése érdekében megvizsgáltam a területi kamarák honlapját abból a szempontból, hogy a kamarai közvetítésről tartalmazzak-e, és ha igen, milyen információkat, valamint készítettem egy kérdőívet, amit valamennyi területi kamarának megküldtem kitöltésre.

A kérdőívben szereplő kérdések egyrészt annak a felmérésére irányultak, hogy a területi kamarákban kik szerepelnek a közvetítói névjegyzéken, másrészt arra, hogy sor került-e már közvetítói eljárásra, ha igen, hány alkalommal, milyen eredménnyel, és annak milyen kihatása volt a fegyelmi eljárásra.

A kérdőívet a Budapesti Ügyvédi Kamarának és a 19 megyei kamarának küldtem meg. Ezek közül 16 kamara teljesített adatszolgáltatást a kérdőív kitöltésével vagy szöveges válaszával.

A területi kamarák közül 4 nem szolgáltatott adatot, így a vizsgálatot a fennmaradó 16 területi kamara vonatkozásában végeztem. A vizsgálat a 2018., 2019. éveket és a 2020. évből a márciusig eltelt időszakot érintette.

A honlapok vizsgálata, valamint a kérdőíves adatszolgáltatás során beérkezett adatok alapján az alábbi megállapításokat tehetjük:

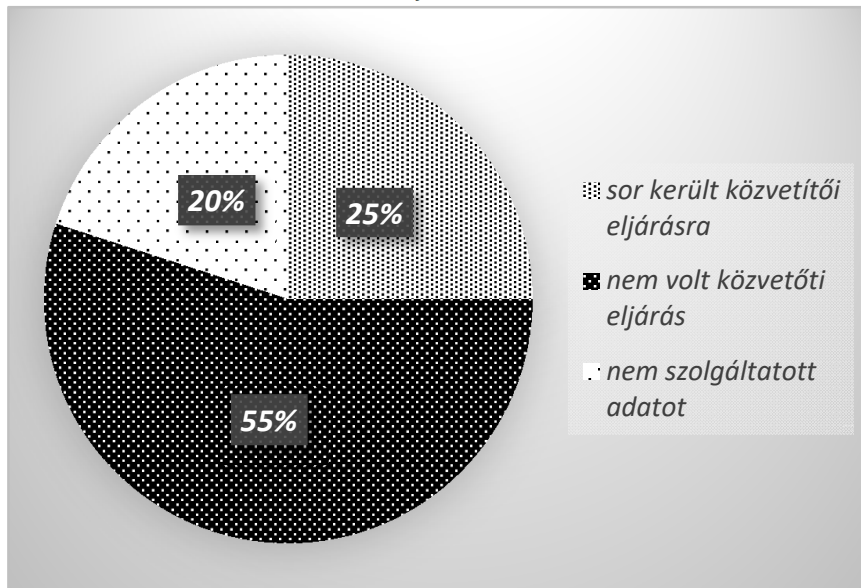
A kamarai közvetítói névjegyzék 4 kamara honlapján található meg, és 3 kamarában szerepel a közvetítói névjegyzéken kérelemre felvett tag, ezek között azonban nincs teljes átfedés, csak két kamara esetében áll fenn az a helyzet, hogy a névjegyzéken kérelemre felvett tag is szerepel, és a névjegyzék a kamara honlapján is megtalálható.

A kérdőíves felmérés eredménye alapján 14 kamarában nem szerepelnek kérelemre felvett közvetítők a névjegyzékben. Véleményem szerint ugyanakkor az adatszolgáltatásnak ez az eredménye nem feltétlenül azt jelenti, hogy ezekben a kamarákban az elnökségi tagok látják el a közvetítói feladatokat, mert ezek közül a kamarák közül 12-ben közvetítói eljárásra sem került sor, inkább az az összefüggés állapítható meg, hogy ezekben a kamarákban egyáltalán nem működtetik a közvetítói eljárást, és még a névjegyzékkel kapcsolatos intézkedések megtételére sem került sor. Annak az oka, hogy egyáltalán nem volt közvetítói eljárás, az is lehet természetesen, hogy a jogosultak nem kérték, de ennél sokkal valószínűbb, hogy a közvetítói eljárás nem került beépítésre a fegyelmi eljárások elintézésének folyamatába.

A kérdőíves felmérés adatai alapján a 16 kamarából 11 kamarában egyáltalán nem került sor közvetítói eljárásra.

Közvetítói eljárások a területi kamarákban

Forrás: saját szerkesztés

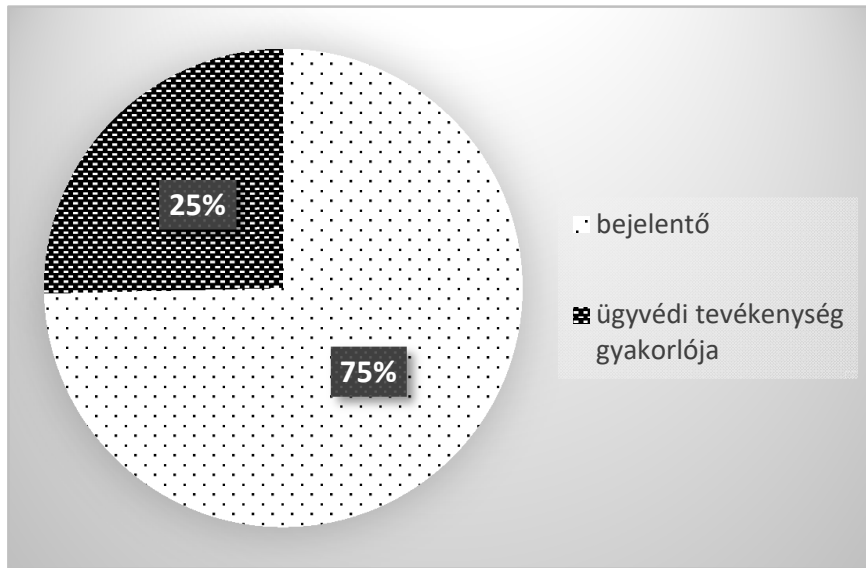
A továbbiakban elemzésem csak azon 5 területi kamara adatainak feldolgozására terjed ki, ahol az intézmény bevezetése óta folytattak le közvetítói eljárást. A Budapesti Ügyvédi Kamara adatait külön is bemutatom, mert azok számszerűen kiugróak a többi kamara adataihoz képest.

Az 5 kamarában – 2020. március 20 napjáig - összesen 67 közvetítói eljárás indult, ebből 59 zajlott a Budapesti Ügyvédi Kamarában (BÜK). A 67 eljárásból 2018. évben 0, 2019. évben 61 eljárásra került sor, míg 2020. évben a kérdőív kitöltéséig 6 közvetítói eljárás indult. Ezek az adatok a BÜK vonatkozásában 2018. évben 0, 2019. évben 54 és 2020. évben 5 eljárás.

A közvetítói eljárásoknak a fegyelmi eljárásokhoz viszonyított arányát is érdemes megvizsgálni, itt csak a 2019. és 2020. év adatait vettem alapul, tekintettel arra, hogy 2018. évben – vélhetően a jogintézmény alkalmazásának későbbi bevezetése miatt - sehol sem kerül sor közvetítói eljárásra, ezért az adatokat torzította volna. Az erre vonatkozó adatok összesítése szerint 1051 fegyelmi eljárásból 67 esetben került sor közvetítói eljárásra, ami a fegyelmi eljárások 6,4%-a.

A lezajlott közvetítói eljárások közül 50 eljárást, azaz azok 75 %-át kezdeményezte a bejelentő, míg az ügyvédi tevékenység gyakorlója 17 esetben kezdeményezte az eljárást (25 %). Az ügyvédi tevékenység gyakorlója általi kezdeményezésre valamennyi esetben a budapesti kamarában került sor.

A közvetítói eljárás kezdeményezője

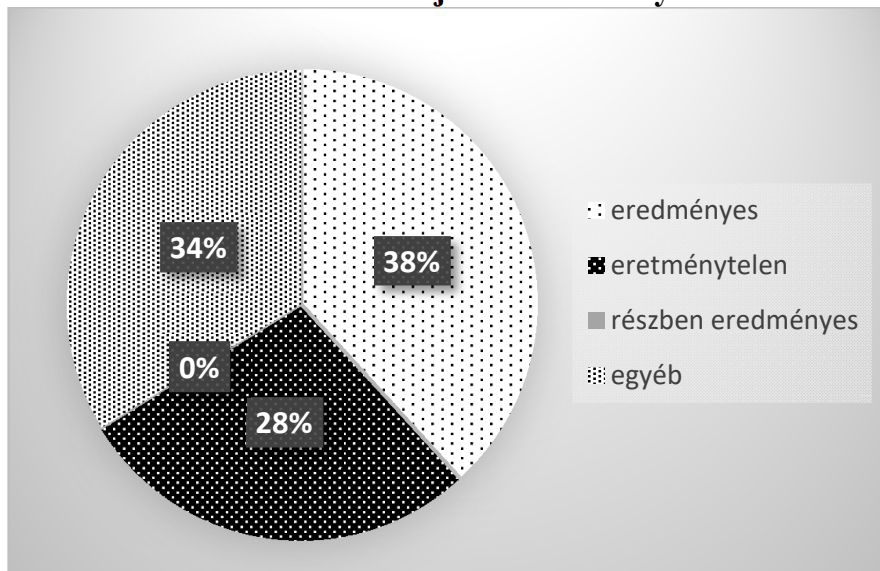

Forrás: saját szerkesztés

Az eljárások végkimenetelét tekintve 26 eljárás volt eredményes (ahol eredményes eljárás alatt azt értjük, hogy a közvetítés során a felek között megállapodás született) és 19 eljárás eredménytelenül zárult, részben eredményes eljárásra nem került sor. A 26 eredményes eljárásból 21-re Budapesten került sor, míg az eredménytelen eljárások száma itt 17 volt.

A további eljárások a kérdőív kitöltésének időpontjában még folyamatban voltak, illetve azok valamiért a közvetítói folyamat megindulása ellenére megszakadtak.

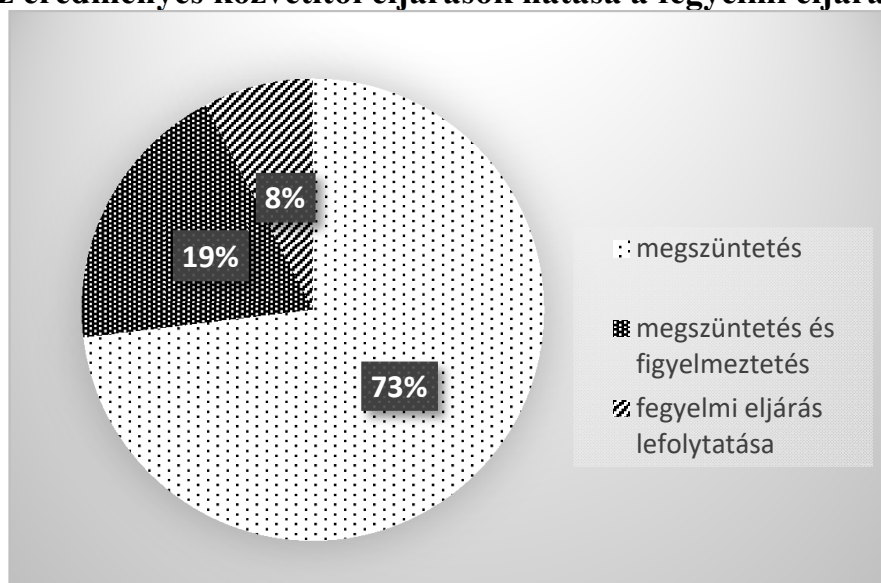
A közvetítói eljárás eredménye

Forrás: saját szerkesztés

A 26 eredményes eljárás közül csupán két esetben került sor a fegyelmi eljárás lefolytatására, 5 esetben az előzetes vizsgálat megszüntetése mellett figyelmeztetést alkalmaztak, 19 esetben viszont az előzetes vizsgálatot az eredményes közvetítői eljárás hatására megszüntették. Ez azt jelenti, hogy az eredményes közvetítői eljárások 73%-ában a közvetítői eljárás következményeként a fegyelmi eljárás jogkövetkezmény alkalmazása nélkül megszűnt. Mindkét esetre, amelyben a fegyelmi eljárást lefolytatták, valamint az 5 előzetes vizsgálat megszüntetésére figyelmeztetés alkalmazása mellett a budapesti kamarában került sor, itt az előzetes vizsgálat figyelmeztetés alkalmazása nélkül 11 esetben került megszüntetésre.

Az eredményes közvetítői eljárások hatása a fegyelmi eljárásra

Forrás: saját szerkesztés

A kérdőíves adatszolgáltatás eredményéből az alábbi következtetések vonhatók le: Ugyan az adatszolgáltatást csak a területi kamarák 80%-a teljesítette, mégis az adatszolgáltatást nem teljesítő kamarák esetében is feltételezhető, hogy a kamarai közvetítői eljárást nem alkalmazzák, mert azzal összefüggésben sem a közvetítői névjegyzék, sem semmilyen más információ a honlapjukon nem volt megtalálható.

Az adatszolgáltatásban részt vett 16 területi kamara közül eddig csak 5 kamarában került sor közvetítői eljárásra, és amennyiben a fegyelmi eljáráshoz viszonyított arányukat vizsgáljuk, az mind a budapesti, mind az érintett megyei kamarákban alacsonynak mondható. A budapesti kamarában a fegyelmi eljárások 6,5%-ában, a megyei kamarákban pedig, tekintettel a fegyelmi eljárások jóval kisebb számára is, csak egy-két esetben folytak ilyen eljárások, kijelenthető tehát, hogy a vidéki területi kamarákban nem válhatott általánossá a kamarai közvetítői eljárás gyakorlata, a közvetítői eljárás inkább kivételnek számít.⁴⁵

⁴⁵ A fegyelmi eljárások és közvetítői eljárások aránya az érintett kamarákban: 905 fegyelmi eljárásból 59 közvetítői eljárás (6,5%), 54 fegyelmi eljárásból 2 közvetítői eljárás (3,7%), 52

Sok esetben a szakképzett közvetítői háttér sem áll rendelkezésre, hiszen, a budapesti kamarán kívül csak 3 kamarában szerepelnek a kamarai közvetítői névjegyzéken kérelemre felvett, az igazságügyért felelős miniszter által vezetett névjegyzékben is szereplő, azaz szakképesítéssel és vélhetően gyakorlattal is rendelkező közvetítők.

6. Összegző gondolatok és konklúzió

Az ügyvédi tevékenységre vonatkozó közvetítésről mindenképpen elmondható, hogy az eredményes, méltányos, megfelelő jóvátételt tartalmazó közvetítői eljárás mind a bejelentőnek, mind az ügyvédi tevékenység gyakorlójának előnyös.⁴⁶

A budapesti gyakorlatban az eredményes közvetítői eljárást három szinten is figyelembe veszik. Amennyiben a bejelentésben foglalt fegyelmi vétség csekély súlyú, és egyezség jön létre az ügyvéd és ügyfele között, amellyel ügyüket rendezik, a fegyelmi biztosnak lehetősége van arra, hogy az előzetes vizsgálatot megszüntesse. Lehetősége van arra is, hogy az eredményes közvetítői eljárást olyan nyomatékos enyhítő körülménynek értékelje, hogy a vizsgálati eljárást megszünteti, és emellett figyelmeztetésben részesíti az ügyvédet. Amennyiben a fegyelmi vétség olyan súlyú, hogy a vizsgálati eljárás megszüntetésére nincsen mód, a fegyelmi tanács kötelezően enyhítő körülményként veszi figyelembe a létrejött megállapodást.^{47 48}

Ezalapján azt a megállapítást tehetnénk, hogy a szabályozás megfelelő és a jogintézmény az általa nyújtott előnyökre fókuszáló alkalmazása esetén a jelenlegi szabályozás mellett is betöltheti a neki szánt funkciót.

Mégis, az ügyvédi kamarai közvetítői tevékenység szabályozásának áttekintése és gyakorlati működésének vizsgálata alapján összességében az jelenthető ki, hogy az ügyvédi tevékenységre vonatkozó közvetítés a Budapesti Ügyvédi Kamarán kívül a területi kamarákban nem került sikeresen bevezetésre. Általánosságban elmondható, hogy a legtöbb kamara a jogintézményt egyáltalán nem alkalmazza, esetenként még a közvetítői névjegyzék létrehozására sem került sor, és sok kamarában nem tették a fegyelmi eljárások elemévé annak vizsgálatát, hogy az adott ügyben felmerülhet-e a közvetítői eljárás alkalmazásának lehetősége.

---

fegyelmi eljárásból 1 közvetítői eljárás (1,9%), 36 fegyelmi eljárásból 4 közvetítői eljárás (11%), 4 fegyelmi eljárásból 1 közvetítői eljárás (25%).

⁴⁶ Vég Tibor (2018b) 5.o.

⁴⁷ u.o.

⁴⁸ Erre utalnak a számszerű eredmények is, amelyek alapján a budapesti kamarában a 21 eredményes közvetítői eljárás következtében 16 esetben az előzetes vizsgálat megszüntetésére került sor, ebből 5 esetben figyelmeztetés alkalmazása mellett, és csak 2 esetben folytatták le a fegyelmi eljárást.

Ennek egyik oka az lehet, hogy a közvetítői eljárás és a fegyelmi eljárás között nincsen olyan kapcsolat, amely garanciát nyújt arra az ügyvédi tevékenység gyakorlójának, hogy amennyiben megállapodást köt a bejelentővel, abban az esetben a fegyelmi eljárás jogkövetkezményeitől mentesül, ez pedig nyilvánvalóan visszaveti az ügyvédi tevékenység gyakorlótól származó kezdeményezések számát. A szabályozásnak ez a formája a jogintézménybe vetett bizalmat különösen meggyengíti, és ezzel befolyással lehet a kamarák hozzáállására is annak alkalmazását illetően.

A bejelentő oldalán a közvetítői eljárásokkal kapcsolatban fennálló információhiány, illetve az adott esetben nem megfelelő tájékoztatás miatt előfordulhat, hogy a bejelentő nincs tisztában a közvetítői eljárás igénybevételéről való döntésekor azokkal az előnyökkel, amelyek abból rá hárulhatnak. E körben az ügyvédi tevékenységre vonatkozó közvetítői eljárások lehetséges resztoratív hatását érdemes megemlíteni. Az a bejelentő, aki az ügyvédi tevékenység gyakorlója által elkövetett fegyelmi vétség miatt valamilyen sérelmet szenvedett, az ügyvéd fegyelmi felelősségre vonása következtében személyes jóvátételben nem részesül. Amennyiben anyagi kára keletkezett, azt csak hosszadalmas polgári eljárásban tudja érvényesíteni. Ehhez képest a közvetítői eljárásban megkötött megállapodással lehetősége lenne arra, hogy anyagi jóvátételben részesüljön.

A nem kiszámítható szabályozásnak a közvetítői eljárások lefolyására, a megállapodásra való hajlamra is kihatása lehet. Tivadar Krisztián ügyvéd, mediátor a saját gyakorlati tapasztalatainak ismertetése során mutatott rá arra, hogy a közvetítésben részes felek rákérdeztek, hogy milyen hatása lesz a fegyelmi eljárásra az esetleges megegyezésnek. Amennyiben ilyenkor a mediátor konkrét szabályozásra nem hivatkozhat, csak arra a kamarai információra, hogy az esetek nagy többségében a kialakult gyakorlat szerint az eljárás megszüntetésére lehet számítani, ez a válasz az ügyfeleket nem nyugtatja meg. Ezért célszerű lenne a két eljárás közötti kapcsolatot a szabályozás szintjén egyértelművé tenni.⁴⁹

Véleményem szerint is ez a jogbizonytalanság az ügyvédi tevékenység gyakorlója oldalán kiszámíthatatlan helyzetet eredményez, és a megegyezés iránti elkötelezettséget is jelentősen hátráltathatja, hiszen itt is, mint az egyéb resztoratív közvetítői eljárások esetében, az ő egyik fő motivációja az alapeljárásban – a fegyelmi eljárásban - várható hátrányos jogkövetkezmény elkerülésének biztos lehetősége lehetne. Ezen motivációs tényező elmaradása, illetve jogbizonytalanság miatt kevésbé érvényesülő hatása pedig egyértelműen negatív következménnyel jár a másik félre nézve is, hiszen ezáltal csökken az esélye arra, hogy akár anyagi, akár erkölcsi jóvátételt kapjon a közvetítői eljárás során a vele szemben elkövetett sérelemért.

---

⁴⁹ Tivadar Krisztián (2019b): Észrevételek ifj. dr. Vég Tibor válaszára *Ügyvédek Lapja* LVIII. évfolyam 5. szám 38. o.

Másik fő okként járul hozzá talán ehhez a kamaráknál a jogintézménnyel és annak működésével kapcsolatban jelentkező információhiány, amely a szubjektív szabályozásnak köszönhetően egészen odáig vezethet, hogy egyetlen fegyelmi eljárásban sem kerül sor a felek – azaz a bejelentő és az ügyvédi tevékenység gyakorlójának – tájékoztatására. Hiszen a törvény szerint a területi kamara elnökének tájékoztatási kötelezettsége akkor áll fenn, ha a bejelentés alapján a bejelentő és az ügyvédi tevékenység gyakorlója közötti, megbízási jogviszonyokkal összefüggésben álló vita várhatóan közvetítói eljárás során rendezhető. Nyilvánvaló, hogy mivel a „várhatóan rendezhető” megfogalmazás széles körben ad lehetőséget mérlegelésre, és különösen kialakult gyakorlat hiányában teljes mértékben a kamarai elnök szubjektív meggyőződésén múlik annak megítélése, hogy az adott esetben a közvetítói eljárástól várható-e a vita rendezése, ez lehetőséget biztosít arra is, hogy a területi kamarák a jogintézmény alkalmazását teljesen mellőzzék.

Más kérdés, hogy mennyiben áll ez érdekükben. Véleményem szerint amennyiben a kamarai elnökök, és különösen a fegyelmi eljárások lefolytatásának aktív résztvevői, azaz a fegyelmi biztosok és a fegyelmi tanácsok tagjai részleteiben is ismernék a közvetítói eljárásokat a gyakorlatban, azoknak a fegyelmi eljárással való kapcsolatát, különös tekintettel arra a lehetőségre, hogy sikeres, eredményes közvetítói eljárás esetén lehetőség van arra, hogy a fegyelmi eljárás mindenki megalégedésére kamarai fegyelmi döntés helyett megszüntetéssel záruljon, bizonyára több, főleg kisebb súlyú fegyelmi vétség esetén előszeretettel alkalmaznák a jogintézményt.

Bármelyik okot nézzük is, a végkövetkeztetés csak az lehet, hogy a nem egyértelmű törvényi szabályozás miatt a jogintézmény megfelelő működése teljes egészében a jogalkalmazó akaratától, ismereteitől és szándékától függ, ami a jogintézménnyel összefüggésben a jogbizonytalanság magas szintét eredményezi. Amennyiben tehát a jogalkotó célja az ügyvédi közvetítói eljárások széles körű bevezetése, akkor ahhoz támogatóbb jogszabályi háttérre lenne szükség.

Addig is megoldás lehet a Budapesti Ügyvédi Kamarában kialakult jó gyakorlatoknak az egyéb területi kamarákkal történő megosztása, felhívva a figyelmet arra a nyilvánvaló előnyre, hogy a közvetítói eljárások eredményes bevezetésétől hosszú-távon a fegyelmi területen tevékenykedő kamarai tisztségviselők munkaterhének csökkenése várható.

Felhasznált irodalom

- 1) Kertész Tibor (2010): Mediáció a gyakorlatban. Miskolc, 2010., Bíbor Kiadó.
- 2) Nagypál Szabolcs (2011): A közvetítés jogelmélete: a mediáció folyamata és alapelvei. Jog-Állam-Politika, 3. évf. 2. sz. 2011/2. pp. 43-56.
- 3) Probstner Ilona – Horváth István (2020): Hatékony problémamegoldási lehetőség, vagy csak bokréta a kalapon? A közvetítói eljárás és az előzetes vizsgálat, illetve a fegyelmi eljárás kapcsolata. Ügyvédek Lapja LIX. évfolyam 2. szám, 2020. március-április, pp. 28-30.
- 4) Tivadar Krisztián (2019a): Diszfunkcionális az ügyvédi törvény szerinti mediáció szabályozása. In: Ügyvédek lapja, LVIII. évfolyam 5. szám, 2019. szeptember-október pp. 35-36.
- 5) Tivadar Krisztián (2019b): Észrevételek ifj. dr. Vég Tibor válaszára. In: Ügyvédek Lapja LVIII. évfolyam 5. szám 2019. szeptember-október 38. o.
- 6) Vég Tibor (2019): Válasz dr. Tivadar Krisztián felvetéseire. Ügyvédek Lapja, LVIII. évfolyam 5. szám, 2019. szeptember-október.
- 7) Vég Tibor (2018a): Közvetítés az ügyvédi tevékenységre vonatkozóan. Ügyvédek Lapja, LVII. évfolyam 2. szám, 2018. március-április pp. 18-21.
- 8) Vég Tibor (2018b): Bevált a közvetítói eljárás jogintézménye. Pesti Ügyvéd, 2018. október.
- 9) T/15371. számú törvényjavaslat indokolással – Az ügyvédi tevékenységről. Forrás: <https://www.parlament.hu/irom40/15371/15371.pdf>
- 10) 5/2018.(III. 26.) MÜK szabályzat a közvetítói eljárásról. Forrás: <http://www.magyarugyvedikamara.hu/tart/farticle/18/73/1>.
- 11) Magyar Ügyvédi Kamara 20/2018.(XI.16.) szabályzata a fegyelmi eljárásról. <https://net.jogtar.hu/muk?docid=A18S0020.MUK&getdoc=1&searchUrl=/muk/kereso/gyors%3Fkeyword%3Dfegyelmi>

A KÖZVETÍTŐI ELJÁRÁS LEFOLYTATÁSÁT MEGELŐZŐ ÚJ BÜNTETŐELJÁRÁSI SZABÁLYOK

Schmidt Szilárd¹

Absztrakt

Jelen tanulmány célja a büntetőeljárás szabályainak 2018. július 1. napi hatállyal történt módosítására tekintettel annak bemutatása, hogy ez a változás milyen hatással volt a büntető ügyekben lefolytatható közvetítői eljárásokra, milyen indokok játszottak közre a közvetítői eljárásra vonatkozó szabályok módosításában. A szerző tanulmányában a hangsúlyt a közvetítői eljárás elrendelésének a feltételeire helyezi, amely kapcsán vizsgálni kívánja, hogy mennyiben hozott újdonságot az új büntetőeljárás kódex a közvetítői eljárás tekintetében. A korábbi büntetőeljárás törvény rendelkezéseivel összehasonlítva a hatályos szabályozás szerint kiterjesztett körben van lehetőség a közvetítői út igénybevételére. A szerző szerint az új szabályrendszer arra utal, hogy a jogalkotó a jövőre vonatkozóan alapvetően nagyobb szerepet szán a közvetítői eljárásnak, ezzel erősítve az igazságszolgáltatási rendszerek fejlődésének azon tendenciáját, amely a felek megegyezésére helyezi a hangsúlyt.² Nem kerülheti el a figyelmünket az, hogy egy olyan eljárásról van szó, amely nagyban függ az érintett személyek hozzáállásától, egymáshoz való viszonyától, valamint a kialakult konfliktus természetétől. Szem előtt kell tartanunk, hogy bizony nem minden a büntetőbíróság elé kerülő ügyben van helye a közvetítésnek, azonban fel kell ismernünk azokat az eseteket, amelyekben némi esély mutatkozik a megbántott fél és a bűnbánó elkövető közötti szakadék áthidalására. A közvetítői eljárásra való utalás első fázisa keretében pedig mindig azt kell vizsgálnunk, hogy vajon az adott ügyben van-e arra mód, hogy az érintettek között kompromisszum jöjjön létre.

1. A közvetítői eljárásról általában

Napjainkban mindennaposnak nevezhetők az emberi konfliktusok, amelyek általánosságban a különböző érdekek összeütközéséből keletkeznek. Amikor egy megoldandó ügy az érintett személyek között felmerül, akkor a felek többféle

---

¹ Dr. Schmidt Szilárd, bíró, Budapesti XX., XXI. és XXIII. Kerületi Bíróság

² Kiss Anna (2018): A közvetítői eljárás szabályai az új Be.-ben. Jogászvilág, <https://jogaszvilag.hu/a-közvetitoi-eljaras-szabalyai-az-uj-be-ben/> (Elérés dátuma: 2020. április 16.)

lehetőséggel élhetnek az ellentét feloldására. Ha nincs lehetőségük közvetlenül kölcsönösen dűlőre jutni egymással, de továbbra is békés úton szeretnének megegyezni, szabadon igénybe vehetik egy pártatlan külső személy segítségét, aki segítséget nyújt nekik szándékaik kinyilvánításában és a kompromisszumkötésben.³

A mediáció a „mediare” latin eredetű szóból eredeztethető, amelynek jelentése középen lenni, közvetíteni, így ezen eljárásra nem véletlen a „közvetítői eljárás” fogalmának alkalmazása sem. Fontos rögzítenünk, hogy a mediáció a klasszikus polgári jogi peres eljárás megfelelő alternatívája lehet más, egyéb eljárásokhoz hasonlatosan (választottbírói eljárás, békéltető testületi eljárás), illetőleg, ha a mediáció sajnálatosan nem vezet eredményre, mögöttes eljárásként a klasszikus polgári per szolgálhat az adott jogvita eldöntésére.

A közvetítői eljárás több évszázados múlttal rendelkezik, együtt fejlődött az emberiséggel, jogtörténetileg első elemeit a törzsi társadalmakban találhatjuk, amikor a vitában álló felek az „öreg” tanácsaira hallgattak. A mediáció a XIX. századra már a diplomácia elkerülhetetlen elemévé vált, ahol a nemzetközi érdekegyeztetések lebonyolításához közvetítő személy segítségét vették igénybe. A mai modern alternatív vitarendezési lehetőségek megjelenése csak a 1970-es és az 1980-as években terjedhetett el.⁴ Nagyon fontos rögzíteni a mediáció és a bírósági eljárások egymáshoz való viszonyát. Dr. Felix Steffek tudományos megállapításaiban három külön csoportot határoz meg. Ezen csoportok első körébe tartozik az úgynevezett „magán közvetítés”, amely teljességgel függetlennek tekinthető a jogalkalmazói fórumoktól, míg a második csoportba tartozik a „bírósághoz csatolt közvetítés”, ahol a jogalkalmazó kezdeményezi az eljárást, azonban a mediációs eljárás továbbra is inkább a magán közvetítés jegyeit viseli. A harmadik csoportba sorolandó „bírósági közvetítés” a nevéből is fakadóan a bírósági szervezethez kötődik.⁵

A mediáció más, hasonló vitarendezési eljárásoktól történő elhatárolásában a közvetítés jellemzői lehetnek segítségünkre. Ezen jellemzők az eljáró felek autonómiája és önrendelkezési szabadsága, az eljárás önkéntes vállalása, a rugalmasság, illetve azon tény, hogy a mediátor működése során abban segít, hogy a felek felmerült nézeteltérésüket maguk oldhassák meg. A közvetítői eljárás sosem záródik kötelező hatályú ítélettel, a felek szabadon módosíthatják közös megállapodásukat, vagy az egyezség be nem tartása esetén a másik fél még

---

³ Kertész Tibor (2009a): Mediáció a gyakorlatban: módszertani kézikönyv gyakorló mediátorok számára 1. kötet: A mediáció dinamikája Budapest Partners Hungary Alapítvány, Budapest, 30-31. o.

⁴ Sáriné Simkó Ágnes (2006): A Mediáció. A közvetítői tevékenység, HVG-Orac Lap-és Könyvkiadó Kft. Budapest 2006, 64. o.

⁵ Klaus J. Hopt – Felix Steffek: Mediation – principles and regulation in comparative perspective Oxford, Oxford University Press 2013. 32-47. oldal

élhet a polgári jog egyéb módszereivel. Mindezek mellett a mediációs eljárás jóval idő- és költséghatékonyabb, mint a hagyományos peres eljárások.

A közvetítói eljárások jogelméleti alapjait elsősorban a helyreállító igazságszolgáltatási rendszer elgondolásában találhatjuk. Az igazságszolgáltatás ilyen irányú felfogása ugyanis a hangsúlyt a megtorlást és a megelőzést előnyben részesítő rendszerekkel szemben az áldozat megfelelő kárpótlására helyezi, ily módon ezen elmélet az igazságszolgáltatás központi szereplőjévé a sértettet teszi, és ehhez képes határozza meg az eljárás célját, ami nem más, mint az áldozat megfelelő kárpótlása.⁶

2. A büntetőjogi közvetítói eljárás

Jelen fejezetben pontos képet igyekszem felvázolni a büntetőjogi mediáció fogalmát illetően, rá kívánok világítani azokra a sajátosságokra, amelyek kifejezetten a büntetőügyekben alkalmazott közvetítói eljárásokra jellemzőek, valamint röviden ismertetem az eljárásban részt vevő személyeket, kitérve eljárási jogaik és kötelezettségeik jellemzésére.

2.1. A büntetőjogi mediáció fogalma

Mindenekelőtt fontos elhatárolni egymástól a polgári jogi ügyekben alkalmazott mediációt a büntetőjogi közvetítói eljárástól. A polgári jogi jogvitában igénybe vehető mediációnak, mint vitarendező eljárásnak az elsődleges funkciója a permegelőzés és a konfliktuskezelés. Az ilyen jellegű eljárások esetében az eljárás célja nem más, mint a vitában érdekelt felek kölcsönös megegyezése alapján a vitában nem érintett, harmadik személy bevonása mellett a felek közötti vita rendezésének megoldását tartalmazó írásbeli megállapodás létrehozása.⁷

A büntető ügyekben alkalmazható közvetítói tevékenységről szóló 2006. évi CXXIII. törvény megfogalmazásában a büntetőjogi közvetítói eljárás a bűncselekmény elkövetésével kiváltott konfliktust kezelő eljárásnak minősül, amelynek célja, hogy a büntetőeljárást lefolytató nyomozó hatóságtól, illetve ügyésztől független közvetítő bevonásával – a sértett és a gyanúsított közötti konfliktus rendezésének megoldását tartalmazó, a bűncselekmény következményeinek jóvátételét és a terhelt jövőbeni jogkövető magatartását elősegítő – írásbeli megállapodás jöjjön létre.⁸

---

⁶ Nagypál Szabolcs (2011): A büntetőjogi közvetítés (mediáció) jogelmélete. *Iustum Aequum Salutare* VII. évfolyam 2011/1. szám 15-17. oldal

⁷ 2002. évi LV. törvény a közvetítói tevékenységről

⁸ 2006. évi CXXIII. törvény a büntető ügyekben alkalmazható közvetítói tevékenységről (a továbbiakban: Bktv.) 2. §

A büntetőjogi mediáció sajátos megítélés alatt áll, ugyanis egyszerre anyagi és eljárásjogi természetű jogintézmény, ezzel magyarázható az is, hogy mind a büntető eljárási, mind pedig a büntető anyagi jogi kódexben is helyet kapott. A büntető anyagi szabályok értelmében a sikeres mediáció ugyanis büntethetőséget megszüntető oknak minősül, illetőleg a büntetés korlátlan enyhítését teszi lehetővé tevékeny megbánás esetén.⁹

Összehasonlítva a polgári és a büntető eljárásjogi mediáció fogalmát megállapítható, hogy mindkét eljárási forma elsődleges célja egy kölcsönös egyezségeen alapuló írásbeli megállapodás létrehozatala, és lényegi elemét az érintett felektől független közvetítő bevonása jelenti. A büntetőjogi mediáció azonban nem jogvitára, hanem az elkövetett bűncselekmény által okozott konfliktus kezelésére irányul, és a polgári jogi mediációval szemben nem a jogvita alanyai között történik a közvetítés, hanem a sértett és a gyanúsított között.

Meg kell említenünk a büntetőjogi mediáció egy gyakorlati aspektusát is, mégpedig azt, hogy a hatályos szabályok szerint a büntető ügyekben a közvetítői eljárás ingyenes, díj- és illetékmentes, amely így akár a szegényebb rétegek számára is elérhető.¹⁰

2.2. A büntetőjogi mediáció célja

A büntetőjogi közvetítői eljárás elsődleges célja az, hogy valamely módon kezelje azt a konfliktushelyzetet, amely a bűncselekmény következtében előállott.¹¹ A büntetőjogi mediáció ugyanakkor nem merül ki abban, hogy megegyezésre készítse egymással a sértettet és a gyanúsítottat, lényeges funkciója az is, hogy az okozott kár megtérítésére törekszik, szorgalmazva a reparáció mihamarabbi megvalósítását.

A büntetőper elkerülése révén jelentős kiadások takaríthatók meg, és ezzel együtt az igazságszolgáltatásra nehezedő ügyteher is jelentősen mérsékelhető. A sikeres mediáció alkalmas a büntetőeljárás lefolyásának gyorsítására, elősegítve ezáltal a fair trial nemzetközi jogelvének érvényesülését. A közvetítői eljárás mellett szól az is, hogy maga a gyanúsított is érdekelté válik az eljárás sikerét illetően, ugyanis általa súlyos büntetőjogi szankciókat kerülhet el, továbbá a speciális prevenció is jobban érvényesülhet, mert az elkövető felelősségérzete is jó irányba fejlődhet.

---

⁹ Tóth Andrea Noémi (2009): A közvetítői eljárás gyakorlati problémái. Debreceni Jogi Műhely, 2009/1., 99-110. oldal

¹⁰ Orell Ferenc János (2007): Gondolatok a büntetőeljárásban alkalmazásra kerülő közvetítői tevékenységhez, Magyar Jog, 2007/6., 338-342. oldal

¹¹ Bktv. miniszteri indokolás

2.3. A büntetőjogi mediáció szervezeti háttere

Ahhoz, hogy a büntető ügyekben alkalmazható közvetítői eljárás megfeleljen a jogszabályi feltételeknek és valóban alkalmassá váljon a kitűzött célok elérésére, mindenképpen szükséges egy olyan jól átgondolt struktúra alapján felépített szervezetrendszer, amelyen keresztül szakmailag felkészült szakemberek segítik a bűncselekmény által okozott konfliktus békés rendezését, megteremtve azokat az alapvető feltételeket, amelyek az érintett felek és hatóságok mindegyike által elfogadhatók.¹²

A büntetőjogi mediáció fontos alapkövét a magasan képzett mediátorok jelentik, akik szakmai felügyeletét a Pártfogó Felügyelői Szolgálat látja el.¹³ A közvetítői eljárást a büntető ügyekben eljáró bíróság, illetőleg ügyész székhelye szerint illetékes pártfogó felügyelői szolgálat közvetítői tevékenységet végző pártfogó felügyelője, vagy a pártfogó felügyelői szolgálatként kijelölt szervvel közvetítői tevékenység végzésére szerződésben álló ügyvéd folytatja le. Ha a közvetítői eljárásra utalt ügy körülményei azt indokolják, egy ügyben akár több közvetítő is kijelölhető.¹⁴

A közvetítői eljárások kulcsszereplője maga a mediátor, aki teljes mértékben független a büntetőeljárást lefolytató bíróságtól, az érintett ügyészségtől vagy a nyomozást végző szervtől, valamint nem állhat kapcsolatban sem az elkövetővel, sem pedig a sértettel. A mediátor függetlensége garanciális jelentőséggel bír, ugyanis a kívülálló helyzetéből eredően töltheti csak be a békéltető, közvetítő szerepét.¹⁵

Ahhoz, hogy valaki mediátorrá válhasson, szigorú képzési feltételeknek kell megfelelnie. A mediátoroknak rendelkezniük kell megfelelő kommunikációs képességekkel, jártasnak kell lenniük a konfliktuskezelési módszerek terén, valamint a büntető igazságszolgáltatás működésével is tisztában kell lenniük. A mediátoroknak továbbá azokkal a speciális ismeretekkel is rendelkezniük kell, amelyek az elkövetővel, illetőleg a sértettel való együttműködéshez és közös munkához elengedhetetlenek.¹⁶ Büntető ügyekben közvetítői tevékenységet ügyvéd is elláthat.¹⁷

A mediátorok szakmai felkészültségét támogatja a mentorálási rendszer, amely alapján azok a mediátorok, akik büntető ügyekben vállalnak közvetítői tevékenységet, a tevékenységük megkezdésekor egy szakmailag támogatott

---

¹² Kertész Tibor (2009b): A büntetőjogi mediáció – A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve, 2009. 263-266. oldal

¹³ Kertész (2009b) 38-54. oldal

¹⁴ Bktv. 3. § (1), (2) bekezdés

¹⁵ Kertész (2009b) 38-54. oldal

¹⁶ Kertész (2009b) 38-54. oldal

¹⁷ 58/2007. (XII.23.) IRM rendelet a büntető ügyekben közvetítői tevékenységet végző ügyvédképesítési követelményeiről, díjazásáról és iratkezeléséről

folyamat keretei között szereznek gyakorlatot egy kiterjedt tapasztalattal rendelkező mediátor szakmai útmutatása révén. Maga a mentorálási program alapvetően három fő szakaszból épül fel, amelyek a megfigyelő szakasz, illetőleg hospitálás, a társmediátori szakasz, az önállósodási szakasz, a mentorálást végül az önálló munkavégzés szakasza zárja.¹⁸

2.4. A közvetítói eljárásban résztvevő személyek

A büntetőjogi mediáció fő résztvevői a terhelt, a sértett és a mediátor, rajtuk kívül a közvetítói eljárásban a pártfogó felügyelő játszhat adott esetben fontos szerepet, valamint a sértett és a terhelt is indokolt esetben bevonhat olyan személyt az eljárásba, akinek a közbenjárása elősegítheti az eljárás sikerét; azonban a terhelt és a sértett fejenként maximum két ilyen személyt vonhat be az eljárásba.¹⁹

A közvetítói eljárást és a hagyományos bírósági büntetőeljárást összehasonlítva megállapíthatjuk, hogy a mediációban a büntetőeljáráshoz képest átrendeződnek a szerepek, ugyanis a hangsúly a vád és védelem képviselőiről áttér a sértettre, valamint a vádlottra. A bíróság irányító, központi szerepe helyébe pedig belép a mediátor, aki a speciális szakértelmét felhasználva a felek közötti kölcsönös megegyezést, valamint a kialakult konfliktus kulturált rendezését hivatott elősegíteni.

3. A közvetítói eljárás szabályai

A fejezetben ismertetni kívánom a régi, valamint az új büntetőeljárás törvény szerinti közvetítói eljárás lényegi vonásait, ki kívánok térni a közvetítói eljárás megindításának feltételeire, vázolom az eljárás lefolyásának jelentősebb állomásait, valamint befejezésének lehetséges módjait.

Tekintettel arra, hogy a közvetítói eljárás a büntetőeljárással párhuzamosan folyó eljárás, a megindításának feltételeit a Be. határozza meg, ugyanakkor a közvetítói eljárás részletes szabályairól külön törvény, a Bktv. rendelkezik. A jogszabály tartalmazza a közvetítói eljárás részletszabályait, ennek megfelelően rögzíti a közvetítő jogainak és kötelezettségeinek határait, valamint felsorolja a közvetítói eljárás lényeges mozzanatainak a szabályait.²⁰

3.1. A közvetítói eljárás feltételei

A hatályos büntetőeljárás törvény a közvetítói eljárást úgy határozza meg, hogy az a gyanúsított és a sértett megegyezését, a bűncselekmény következményeinek jóvátételét és a gyanúsított jövőbeni jogkövető magatartását elősegítő, a

---

¹⁸ Kertész (2009b) 38-54. oldal

¹⁹ Bktv. miniszteri indokolás

²⁰ Belegi József (szerk.) (2018): Büntetőeljárás jog I-II. Új B. Kommentár a gyakorlat számára. HVG-ORAC, Budapest, 2018., 853. o.

gyanúsított, illetve a sértett indítványára, vagy önkéntes hozzájárulásukkal alkalmazható eljárás.²¹

A hatályos büntetőeljárás törvény mediációs rendelkezéseinek vizsgálata során szembetűnő, hogy a 2018. június 30. napjáig hatályban volt korábbi büntetőeljárás törvény²² szabályozásától eltérően a büntetőjogi mediáció szélesebb körben is alkalmazhatóvá vált.²³

A közvetítői eljárás elrendelése imperatív felfüggesztési feltételnek minősül, a Be. 412. § (2) bekezdés értelmében az ügyészség közvetítői eljárás lefolytatása céljából felfüggeszti az eljárást, ha

a) a gyanúsított, illetve a sértett a közvetítői eljárás lefolytatását indítványozza, vagy ehhez hozzájárul,

b) a gyanúsított a vádemelésig beismerő vallomást tett, és

c) a bűncselekmény jellegére, az elkövetés módjára és a gyanúsított személyére tekintettel

ca) a bűncselekmény következményeinek jóvátétele várható és

cb) a büntetőeljárás lefolytatása mellőzhető, vagy a közvetítői eljárás a büntetés kiszabásának elveivel nem ellentétes.

A jogszabály továbbá rögzíti, hogy a felfüggesztésnek nem képezi akadályát az, ha a gyanúsított az okozott kárt már önként megtérítette, vagy ha a sérelmet már jóvátette.²⁴ A fent idézett jogszabályi rendelkezés kapcsán megjegyzendő, hogy a korábban hatályos büntetőeljárás kódex kapcsán a joggyakorlat is az eljárás felfüggesztése mellett állt.²⁵

Egy folyamatban lévő büntetőeljárás kapcsán annak a kérdése, hogy az adott ügyet közvetítői eljárásra utalja-e az ügyészség, elsősorban attól függ, hogy vajon a közvetítői eljárás céljai megvalósulnának-e? Egy esetleges közvetítői eljárás céljainak megvalósulási esélyeit az ügyészség még a közvetítői eljárás elrendelése előtt mérlegeli. Amennyiben az ügyészség arra az álláspontra jut, hogy a közvetítői eljárás nem érné el valamelyik célját, abban az esetben a közvetítői eljárás elrendelésének nem lehet helye. A vonatkozó szakirodalom alapján az ügyész akkor rendeli el a közvetítői eljárásra utalást, ha a bűncselekmény jellegére, az elkövetés módjára és a gyanúsított személyére figyelemmel ezt célszerűnek és megengedhetőnek tartja. A fentiekből arra következtethetünk, hogy a közvetítői eljárásra utalásnak nincs kötelező esete, hanem az mindig az ügyészség mérlegelésének a függvénye.²⁶

Fontos hangsúlyozni, hogy a Be. által meghatározott feltételek nem bővíthetők, ugyanis a hatályos szabályozás értelmében kizárólag a Be. határozhatja meg a közvetítői eljárás elrendelésének a feltételeit, melyből egyértelműen következik

---

²¹ Be. 412. § (1) bekezdés

²² 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról

²³ Kiss A. (2020)

²⁴ Be. 412. § (3) bekezdés

²⁵ 3/2007. BK vélemény

²⁶ Belegi (2018) 853-854 o.

az, hogy a büntetőjogi mediáció szabályozása immár nem kapcsolódik olyan szorosan az anyagi büntetőjogi jogszabályban²⁷ foglalt tevékeny megbánás jogintézményéhez. Így már nem kizárólag a tevékeny megbánás jogkövetkezményeinek a lehetséges alkalmazása érdekében lehet helye a folyamatban lévő büntetőügy közvetítői útra történő utalásának. Az új szabályozás révén az ügyészség mérlegelési jogköre jelentősen kibővült, és ez által a közvetítői eljárás is lényegesen tágabb körben alkalmazható jogintézménnyé vált.²⁸ Amennyiben közelebbről megvizsgáljuk, láthatjuk, hogy a Be. 412. § (2) bekezdésében meghatározott feltételek között nem csak eljárási jogi, hanem részben anyagi jogi természetű feltételek is helyet kaptak.

A közvetítői eljárás elrendelésének nem akadálya az, ha a terhelt korábbi ügyében már lefolytatásra került közvetítői eljárás, az elrendelésre ugyanis elméletileg mindaddig van lehetőség, amíg a közvetítői eljárás céljai általa elérhetők.

A közvetítői eljárás pozitív feltételei a következők:

- a gyanúsított és a sértett hozzájárulása (indítványa),
- a gyanúsított beismerése,
- a jóvátétel valószínűsíthetősége, valamint az, hogy
- a közvetítői eljárás lefolytatása nem ellentétes a büntetőeljárás vagy a büntetés céljaival.

A fenti feltételek bármelyikének hiánya a közvetítői eljárás céljainak elérését eleve kizárja, és ezért elrendelésének ilyenkor nem is lehet helye.²⁹

3.1.1. A közvetítői eljárás indítványozása

Az ügyész – az egyéb feltételek teljesülése esetén – csak akkor utalhatja az ügyet közvetítői eljárásra, ha a gyanúsított, illetve a sértett a közvetítői eljárás lefolytatását indítványozza, vagy ehhez hozzájárul.³⁰ Ezen rendelkezés értelmében tehát az eljárásban érintett bármelyik fél, azaz akár a gyanúsított, vagy akár a sértett is indítványozhatja a közvetítői eljárás lefolytatását.

A közvetítői eljáráshoz való hozzájárulás az eljárás lefolytatásának esszenciális feltétele, amelyből az is következik, hogy amelyik fél nem indítványozta a közvetítői eljárás lefolytatását, annak a hozzájárulását az eljárás lefolytatása előtt mindenképpen be kell szerezni.

Mindazonáltal meg kell jegyeznünk azt is, hogy a közvetítői eljárás lefolytatásának nem jelenti akadályát az, ha egyik fél sem indítványozta azt. Ez azzal magyarázható, hogy a közvetítői eljárás nem csak kérelemre indulhat, hanem hivatalból, a felek külön kérelme nélkül az ügyész is kezdeményezheti. Ugyanakkor fontos szabály, hogy amennyiben az ügyész hivatalból

---

²⁷ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (a továbbiakban: Btk.) 29. §

²⁸ Belegi (2018) 854. o.

²⁹ uo.

³⁰ Be. 412. § (2) bekezdés a) pont

kezdeményezi a közvetítői eljárás lefolytatását, akkor ahhoz mindkét fél hozzájárulását be kell szereznie.

Több gyanúsított vagy több sértett esetén valamennyi gyanúsított és valamennyi sértett hozzájárulását be kell szerezni ahhoz, hogy őt érintően a közvetítői eljárás lefolytatására sor kerülhessen.³¹

3.1.2. Beismerő vallomás

Mint ahogyan azt már korábban tisztáztuk, a közvetítői eljárás megindításának előzetes feltétele, hogy a terhelt az eljárás tárgyát képező bűncselekmény vonatkozásában a bűnösségét elismerje, amely jogtechnikailag beismerő vallomással tehető meg. A büntetőeljárásjogi kódex ehhez kapcsolódóan meghatározza azokat a kritériumokat, melyeknek a terhelt beismerő vallomásának meg kell felelnie. Az egyik legfontosabb feltétel, hogy a beismerő vallomást a terheltnek még a nyomozati szakban, legfeljebb a vádemelés időpontjáig meg kell tennie. Ehhez kapcsolódóan szükséges megjegyeznünk, hogy abban az esetben, ha a gyanúsított a nyomozati szakban tett vallomását visszavonja, illetőleg megváltoztatja, akkor azzal egyidejűleg a közvetítői eljárás lehetősége is elvész.

A bűnösség beismerését a közvetítői eljárás folyamán is fenn kell tartani. Abban az esetben, ha a terhelt az általa elkövetett bűncselekmény vonatkozásában olyan nyilatkozatot tesz, amely ellentétes a korábbi vallomásával, és nagymértékben csökkenteni törekszik a bűnösségét, akkor az ilyen tartalmú nyilatkozatot a sikertelen mediációt követő büntetőeljárásban nem lehet számításba venni³², illetőleg a felelősséget hárító ilyen tartalmú nyilatkozat kiüresíti a beismeréshez szükséges megbánás követelményét, mert beismerés nélkül megbánás sem képzelhető el.

A fenti eljárásjogi természetű feltételen kívül a gyanúsított beismerő vallomásának meg kell felelnie bizonyos tartalmi szempontoknak is. Ilyen jellegű elvárás, hogy a beismerő vallomásnak ténybelinek kell lennie és teljes mértékben ki kell terjednie a terhelt bűnösségére is. A fenti elvárás szoros kapcsolatban áll a büntetőjogi mediáció legfőbb céljával, amelynek értelmében a közvetítői eljárás azt célozza, hogy a sértett és a terhelt között kölcsönösen elfogadható megállapodás jöjjön létre.³³ Ezzel összhangban pedig a közvetítői eljárásra való utalás csakis akkor lehet indokolt és célszerű, amennyiben a gyanúsított beismerése nem csupán az eljárásban elbírálandó jelentős tényekre terjed ki, hanem a vallomás egyértelműen kiterjed az eljárás tárgyát képező bűncselekmény vonatkozásában a bűnösség elismerésére is

---

³¹ Belegi (2018) 855. oldal

³² Nacsády Péter Imre (2009): Gondolatok a közvetítői eljárásról. *Ügyészek lapja*, 2009/16. 1. szám 16. o.

³³ Bktv. 2. § (2) bekezdés

A beismerő vallomás kritériumához szorosan hozzátartozik az, hogy a beismeréshez megbánásnak is kell társulnia a terhelt részéről, ugyanis csak így teremthető meg a sértett és a gyanúsított közötti konfliktus békés rendezésének alapja. Ebben a körben szükséges kiemelni, hogy a mediációban ily módon fontos elemként megjelenő, a terhelt részéről történő megbánás aktusa nem elhagyható, mert a megbánó szándék a jóvátétel elengedhetetlen, előzetes feltétele is egyben. Jóvátételi szándék nélkül nem valósulhat meg sikerrel a büntetőjogi mediáció.³⁴

A gyanúsított beismerő vallomásával szemben felállított, fent ismertetett három kritérium teremti meg a sikeres közvetítői eljárás lehetőségét, azok az okozott sérelmek békés úton való rendezésének első lépéseit jelenthetik.³⁵

Joggal merülhet fel, hogy miként értékelhető az a szituáció, amely során a több elkövető által véghezvitt bűncselekmény kapcsán az egyik elkövető beismeri, míg a másik tagadja az eljárás tárgyát képező bűncselekmény elkövetését. Vajon ilyen esetben is van lehetőség közvetítői eljárás lefolytatására a beismerő gyanúsított vonatkozásában?

Abban az esetben, ha valamely bűncselekménynek több elkövetője van, és az elkövetők között van olyan, aki objektív és szubjektív szempontból is tagadja a vele szemben felmerült gyanút, tehát sem a tényeket, sem pedig a bűnösségét nem ismeri el, önmagában még nem képezi annak akadályát, hogy a bűncselekmény másik elkövetője – amennyiben annak feltételei egyébként fennállnak – közvetítői eljárásban vegyen részt. Ezen túlmenően pedig abban az esetben, ha az elrendelt büntetőjogi mediáció eredményeként a büntetőeljárást a bűnösségét beismerő gyanúsítottal szemben megszüntetik, akár még tanúként is kihallgatható az alapügyben. Ilyen szituációban azonban a tanú (aki korábban az eljárás terheltje volt ugyan) a tanúvallomást nem tagadhatja meg arra hivatkozással, hogy a kérdésre adott válasszal önmagát olyan bűncselekmény elkövetésével vádolná, amely miatt vele szemben az ügyészség közvetítői eljárással kapcsolatos határozatot hozott, vagy intézkedést alkalmazott.³⁶

3.1.3. Anyagi jogi feltétele

Mint láthatjuk, a közvetítői eljárás feltételrendszerének vázát a hozzájárulás és a beismerő vallomás adják, ezek megfelelő teljesülése esetén a közvetítői eljárás elrendelésének nincs egyéb eljárási feltétele. Ennek megfelelően nem kell a teljes körű nyomozást lefolytatni, nem kell az eljárás tárgyát képező cselekmény bizonyításához szükséges valamennyi bizonyítási eszközt beszerezni.³⁷

---

³⁴ Belegi (2018) 855. oldal

³⁵ Katona Noémi Vanda (2014): Mediáció, a viták békés rendezésére szolgáló diverziós eszköz a büntetőeljárásban. *Ars Boni*. <https://arsboni.hu/mediacio-a-vitak-bekes-rendezesere-szolgalo-diverzios-eszkoz-a-buntetoeljarasban> (Elérés dátuma: 2020. április 9.)

³⁶ Be. 172. § (2) bekezdés e) pont

³⁷ Belegi (2018) 855. oldal

A közvetítói eljárásra való utalás kapcsán azonban szót kell ejtenünk az anyagi jogi feltételek rendszeréről is, amelyek az elkövetési módra, a terhelt személyére, valamint a bűncselekmény jellegére irányulnak. Az anyagi feltételek fennállásának vizsgálata kapcsán fontos azt tisztázni, hogy a hatályos szabályozás alapján kizárólag az ügyész rendelkezik mérlegelési jogkörrel a bűncselekmény jellegét, valamint az elkövetés módját és a gyanúsított személyét illetően.

A Be. 404. § (2) bekezdés a) pontja akként rendelkezik, hogy az ügyészség közvetítói eljárás céljából az eljárás felfüggesztését, illetve a közvetítói eljárás eredményéhez képest az eljárás megszüntetését helyezheti kilátásba abban az esetben, ha a megfelelő feltételek fennállnak.

A bűncselekmény jellegével kapcsolatos anyagi jogi feltételek kapcsán kiemelő, hogy értelemszerűen közvetítói eljárás lefolytatásának csak olyan bűncselekmény miatt indított büntetőeljárásban van helye, amelynek van sértettje. Sértett nélküli bűncselekmény vonatkozásában a mediáció nem lenne ugyanis értelmezhető. Fontos látnunk azt, hogy a közvetítói eljárás jogi szabályozása szorosan kapcsolódik a sértetti jogérvényesítéshez. A büntetőeljárás törvény rendelkezése értelmében sértettnek az a természetes vagy nem természetes személy minősül, akinek a jogát vagy a jogos érdekét a bűncselekmény közvetlenül sérti, illetőleg közvetlenül veszélyezteti.³⁸ Mindezek alapján vannak olyan bűncselekmények tehát, amelyeknek jellemzően nincs sértettje, ezek esetében a büntetőjogi mediáció nem folytatható le. Ebben a bűncselekményi körben, elsősorban olyan tényállásokat találhatunk, amelyek nem tartalmaznak passzív alanyt, illetve a bűncselekmény jellegére tekintettel nem lehet sértettjük sem. E helyütt fontos tisztázni, hogy a sértett büntető eljárásjogi fogalom, míg a passzív alany anyagi jogi kifejezés, a továbbiakban a sértett eljárásjogi kifejezést alkalmazom.

Az is előfordulhat, hogy a bűncselekmény jellegéből következően ugyan lenne sértettje az eljárásnak, azonban valamely oknál fogva mégis kizárt a megállapodás a sértettel. Ennek lehet tipikus esete, ha a sértett az eljárás megindulása előtt, a folyamatban léte alatt meghal, vagy esetleg nem fellelhető, nem nyilatkozatható a közvetítói eljáráshoz való hozzájárulása tekintetében.

A korábban hatályos büntetőeljárás törvény kategorikusan meghatározta, hogy mely bűncselekmények esetén van lehetőség közvetítói eljárás igénybevételére.³⁹ Ezzel szemben az új büntetőeljárás kódex sokkal nagyobb mérlegelési szabadságot ruház az ügyészségre, amellyel egyidejűleg nagy felelősséget is hárít a vád képviselőjére. A hatályos szabályozás ugyanis lényegében teljes mértékben felszabadította a közvetítói eljárásra utalható bűncselekmények körét, a fő határvonalat a sértetti jelenlét adja, de egyebekben az ügyészség széles körben mérlegelheti azt, hogy van-e helye a bűncselekmény jellegére, az elkövetés módjára, valamint a gyanúsított személyiségére tekintettel.

---

³⁸ Be. 50. §

³⁹ [Birosag.hu: A büntetőjogi közvetítói eljárás feltételei. https://debrecenitorvenyszek.birosag.hu/sites/default/files/field_attachment/kozvetitoi_eljaras.pdf](https://debrecenitorvenyszek.birosag.hu/sites/default/files/field_attachment/kozvetitoi_eljaras.pdf) (Elérés dátuma: 2020. április 20.)

Feltehetőleg az elkövetés módjával kapcsolatban az erőszakos és kegyetlen módon elkövetett bűncselekmények esetén továbbra sem lesz elképzelhető a közvetítői eljárásra való utalás, ugyanis az ilyen jellegű elkövetési módok kizárhatják a közvetítői eljárás céljának még távoli megvalósulásának a kilátásba helyezését is.⁴⁰

A vonatkozó szabályozás értelmében a vádhatóságnak vizsgálnia kell a közvetítői eljárásra való utalás megengedhetősége körében a gyanúsított személyét, amelynek keretében az ügyészségnek fel kell tárnia a büntetőjogi mediációt kizáró és támogató körülményeket.

Kizáró körülményként értékelhető elsősorban a gyanúsított előélete, illetve nehéz, konok személyisége, valamint tudatosan konfliktuskereső beállítottsága. Támogató körülmény lehet viszont a gyanúsítottnak az eljárás során tanúsított kedvező hozzáállása, amely alapján okkal feltételezhető, hogy van remény a sértett és a gyanúsított közötti megállapodás létrejöttére. Fontos megjegyeznünk azonban, hogy a bűncselekmény következményeinek a jóvátétele többnyire nem azonosítható az okozott vagyoni sérelem helyreállításával, a jóvátétel ugyanis ennél jóval teljesebb térítést feltételez

Az ügyészség számára elengedhetetlen, hogy az eljárás során a vizsgált ügy lényeges információi napvilágra kerüljenek, ugyanis csak ezek alapos ismerete birtokában hozhat megfelelő döntést a bűncselekmény jellegére, az elkövetés módjára és a gyanúsított személyére vonatkozóan, és dönthet a közvetítői eljárásra való utalás kérdésében.

A közvetítői eljárás elrendelésének negyedik feltétele szerint a büntetőjogi mediációra akkor van lehetőség, ha a büntetőeljárás lefolytatása egyébként mellőzhető lenne, vagy ha a közvetítői eljárás lefolytatása nem okoz a büntetés kiszabásának elveivel való ütközést. Ezen feltétel kapcsán megjegyzendő, hogy a gyakorlatban a közvetítői eljárások elrendelésére az ügyek jelentős részében általában azért kerül sor, hogy a közvetítői eljárást követően az ügyész vagy adott esetben maga az eljáró bíróság értékelni tudja a közvetítői eljárás eredményét.

Szükséges megvizsgálnunk a törvény által meghatározott azon feltételt, amely szerint a büntetőjogi mediáció a büntetés kiszabásának elveivel nem lehet ellentétes. A vázolt jogi helyzet azért lehet érdekes, mivel maga a sértetti beleegyezéssel eszközölt jóvátétel nem lehet ellentétes a büntetés-kiszabás elveivel. A büntetést a céljának szem előtt tartásával úgy kell kiszabni, hogy az igazodjon a bűncselekmény tárgyi súlyához, a bűnösség fokához, az elkövető társadalomra veszélyességéhez, valamint az egyéb enyhítő és súlyosító körülményekhez.⁴¹ Fontos, hogy a közvetítői eljárásban létrejövő egyezség még elvileg sem sértheti a Btk. büntetés-kiszabással kapcsolatos elveit.

Megjegyzendő, hogy a közvetítői eljárásra utalás nem kizárt akkor sem, ha az elkövetővel szemben több bűncselekmény miatt folyik büntetőeljárás.

---

⁴⁰ Belegi (2018) 856. oldal

⁴¹ Btk. 80. § (1) bekezdés

Ugyanakkor az egyes bűncselekményeket ilyen esetben szükséges egymástól elkülönülten kezelni, és ennek kapcsán a büntetőjogi mediáció lehetősége mindig egy konkrét bűncselekmény kapcsán vizsgálendő. Fentiekhez hasonlóan az is elképzelhető, hogy a több bűncselekménynek egyazon személy a sértettje.⁴²

3.1.4. A büntetőjogi mediáció kizártsága

Katonai büntetőeljárásban közvetítői eljárásnak a Btk. 127. § (1) bekezdésében meghatározott szerv⁴³ sérelmére elkövetett vagyon elleni bűncselekmény miatt nincs helye.⁴⁴ A tilalom magyarázata abban keresendő, hogy a katonai viszonyok tekintetében a szolgálati viszonyban álló katona és a felettes szerv között a jóvátételre irányuló megállapodás a jogviszony sajátos szerkezetéből kifolyólag nem kivitelezhető

Nincs helye továbbá közvetítői eljárásnak magánvádas eljárás esetén sem⁴⁵, amely azzal magyarázható, hogy a magánvádas eljárás során a magánvádló egy személyben képviseli a vádat és jár el sértettként, a közvetítői eljárás lényege pedig abban rejlik, hogy a mediátor közvetítői funkciókat lát el. Tekintettel arra, hogy a magánvádas eljárásokban a vádló és a sértett személye egy és ugyanaz, nem valósítható meg a közvetítés.

A magánvádas eljáráshoz hasonlóan főszabály szerint a pótmagánvadra indult eljárások esetében sincs helye közvetítői eljárásnak, csakis abban az esetben, ha az ügyész a vád képviseletét átvette a pótmagánvádlótól.⁴⁶

3.2. Eljárás a közvetítői eljárást megelőzően

A Be. 413. § (1) alapján

„ha a gyanúsított vagy a sértett a közvetítői eljárás lefolytatását indítványozza, vagy ehhez hozzájárul, de a közvetítői eljárás e törvényben foglalt feltételei nem állnak fenn, az ügyészség az eljárás közvetítői eljárás céljából történő felfüggesztését határozat hozatalával megtagadja.

(2) Ha a gyanúsított vagy a sértett a közvetítői eljárás lefolytatását indítványozza, az ügyészség gondoskodik a gyanúsított vagy a sértett hozzájárulásával kapcsolatos nyilatkozat beszerzéséről. Az ügyészség a nyilatkozat beszerzését követően határoz az eljárás közvetítői eljárás céljából történő felfüggesztéséről vagy annak megtagadásáról.

---

⁴² Belegi (2018) 857. oldal

⁴³ Magyar Honvédség, rendőrség, Országgyűlési Őrség, büntetés-végrehajtási szervezet, hivatásos katasztrófavédelmi szerv, polgári nemzetbiztonsági szolgálatok

⁴⁴ Be. 712. §

⁴⁵ Be. 762. § (5) bekezdés

⁴⁶ Be. 788. § (4) bekezdés

(3) Ha a sértett a gyanúsított kihallgatását megelőzően indítványozza a közvetítői eljárás lefolytatását, az ügyészség a gyanúsított kihallgatást követően gondoskodik a hozzájárulással kapcsolatos nyilatkozat beszerzéséről és

a) a közvetítői eljárás céljából az eljárás felfüggesztéséről, vagy

b) a közvetítői eljárás megtagadásáról.

A közvetítői eljárásra való utalás eljárásjogi feltétele az, hogy a közvetítői eljárás lefolytatását valamelyik fél megfelelően indítványozza, illetőleg ahhoz hozzájárulását adja.⁴⁷ Ugyanakkor arra is van lehetőség, hogy az ügyészség hivatalból kezdeményezze az eljárás felfüggesztését közvetítői eljárás lefolytatásának céljából. Természetesen csak abban az esetben, ha ennek a törvényben meghatározott feltételei fennállnak.⁴⁸

4. Záró gondolatok

A büntetőjogi mediáció előnyei a következőkben kifejtett pontokban ragadhatók meg. Mindenekelőtt ki kell emelnünk, hogy a mediáció nem a bűncselekményt kívánja megtorolni, hanem a fókuszban maga a kiváltó konfliktus kezelése áll. Fontos továbbá, hogy a terheltnek személyesen kell helytállnia a tettéért, szembe kerül az áldozatával, és személyesen köteles elszámolni felé.

A fentiek olyan elemeit képezik a büntetőjogi mediációnak, amelyek hiányában a közvetítés nem lehetne sikeres. A mediáció tudatosíthatja a terhelttel, hogy tetteivel személyes sorsokat befolyásolhat, adott esetben csak a mediációs eljárás során tudatosul benne, hogy valójában mekkora sérelmet okozott a sértettnek, még ha azt korábban esetleg jóval enyhébben is ítélte meg.

Fontos megemlítenünk, hogy a közvetítői eljárást lezáró megállapodás jellemzően tartalmazhat valamilyen szankciót, tehát a büntetés sem marad el feltétlenül. A terhelt a mediáció keretében arra kényszerül, hogy végighallgassa a sértettet, továbbá, nagy arra az esély, hogy így empátiája is felébredjen az elkövetőben. Sok esetben már az is egyfajta büntetésként fogható fel, hogy a terheltnek végig kell hallgatnia a sértett panaszait vele szemben. Fontos megjegyeznünk ugyanakkor, hogy a mediáció csakis akkor működhet megfelelően, ha a felek akarata a megegyezésre és a békés rendezésre irányul.

Láthattuk, hogy bár maga a közvetítői tevékenység jelentős múlttal rendelkezik, az évszázadok során a jogintézmény mögött meghúzódó jogpolitikai koncepció csak mérsékelten tudott érvényre jutni a klasszikus büntetőeljárás felfogással szemben. Mindemelllett azonban azt is szükséges látnunk, hogy átalakulóban van a büntető eljárásjogi gondolkodás, és a jelenlegi irány kedvezhet a büntetőjogi mediáció fejlődésének.

---

⁴⁷ Be. 412. § (2) bekezdés a) pont

⁴⁸ Be. 404. § (2) bekezdés a) pont

Egyértelműen megállapítható, hogy a hatályos büntetőeljárás kódex sokkal nagyobb mérlegelési kört biztosít az eljáró ügyésznek, amely egyrészt magában hordozhatja a közvetítői eljárás jövőbeli felértékelődését, más felől pedig egy olyan büntető eljárásjogi szemlélet előretörését jelentheti, amely fontosabbnak tartja a bűncselekmény áldozatának kárpótlását, mint az elkövető megbüntetését.

Be kell látnunk ugyanakkor, hogy a közvetítői eljárás nem minden esetben vezethet eredményre, rendkívül fontos tényező ugyanis az elkövető személyisége és a megbánásra való hajlandósága. Számításba kell vennünk azt is, hogy vannak olyan bűncselekmények és olyan elkövetési módok, amelyek jellegüknél fogva egészen egyszerűen kizárják azt, hogy a sértettet valamely módon kiengesztelje a terhelt. Ezen eseteket leszámítva a mediáció utat nyithat egy jobb és célratörőbb büntető igazságszolgáltatási rendszer megalapozásához.

Felhasznált irodalom

- 1) Belegi József (szerk.) (2018): Büntetőeljárás jog I-II. Kommentár a gyakorlat számára. HVG-ORAC, Budapest, 2018.
- 2) Biro.sag.hu: A büntetőjogi közvetítői eljárás feltételei. Elérhető: https://debrecenitorvenyszek.birosag.hu/sites/default/files/field_attachment/kozvetitoi_eljaras.pdf
- 3) Hopt, Klaus J. – Felix Steffek (2013): Mediation – principles and regulation in comparative perspective Oxford, Oxford University Press.
- 4) Kertész Tibor (2010): Mediáció a gyakorlatban. Bíbor Kiadó, Budapest.
- 5) Kertész Tibor (2009a): Mediáció a gyakorlatban: módszertani kézikönyv gyakorló mediátorok számára 1.kötet: A mediáció dinamikája Budapest Partners Hungary Alapítvány, 2009.
- 6) Kertész Tibor (2009b): A büntetőjogi mediáció – A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve, 2009. 2. kötet
- 7) Kiss Anna (2018): A közvetítői eljárás szabályai az új Be.-ben. Jogászvilág, Elérhető: <https://jogaszvilag.hu/a-kozvetitoi-eljaras-szabalyai-az-uj-be-ben/>
- 8) Katona Noémi Vanda (2014): Mediáció, a viták békés rendezésére szolgáló diverziós eszköz a büntetőeljárásban. Ars Boni, <https://arsboni.hu/mediacio-a-vitak-bekes-rendezesere-szolgalo-diverzios-eszkoz-a-buntetoeljarasban>
- 9) Nacsády Péter Imre (2009): Gondolatok a közvetítői eljárásról. Ügyészek lapja, 2009. 16. évfolyam 1. szám, pp. 5-18.
- 10) Nagypál Szabolcs (2011): A büntetőjogi közvetítés (mediáció) jogelmélete. Iustum Aequum Salutare Jogtudományi folyóirat, VII. évfolyam 2011/1. szám
- 11) Sáriné Simkó Ágnes (szerk) (2006): A Mediáció. A közvetítői tevékenység, HVG-Orac Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest.
- 12) Szekeres Diána (2014): A mediáció alkalmazása és ami mögötte van... Alkalmazott tudományok I. fóruma. Budapesti Gazdasági Főiskola,

- Budapest, pp. 869-887. Elérhető: http://real.mtak.hu/32568/1/mediacio_alkalmazasa_full_SZD_aktud1_konfkot.pdf
- 13) Tóth Andrea Noémi (2009): A közvetítői eljárás gyakorlati problémái. Debreceni Jogi Műhely, 2009/1. Elérhető: http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/1_2009/a_kozvetitoi_eljaras_gyakorlati_problemai/
- 14) Orell Ferenc János (2007): Gondolatok a büntetőeljárásban alkalmazásra kerülő közvetítői tevékenységhez, In: Magyar Jog, 2007/6. pp. 338-342.

Feldolgozott jogforrások

- 1) 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról és annak indokolása
- 2) 2002. évi LV. törvény a közvetítői tevékenységről
- 3) 2006. évi CXXIII. törvény a büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről
- 4) 58/2007. (XII.23.) IRM rendelet a büntető ügyekben közvetítői tevékenységet végző ügyvédképesítési követelményeiről, díjazásáról és iratkezeléséről
- 5) 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- 6) 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról
- 7) 3/2007. BK vélemény

A MEDIÁCIÓ HELYE A NÉMET JOGRENDSZERBEN

Kocsis-Szalai Adrienn¹

Absztrakt

Jelen tanulmány a mediáció németországi megjelenésébe, kereteibe és szabályozásába kíván betekintést nyújtani. A hazánkban relatív gyorsan végbemenő törvényi szabályozással ellentétben Németországban a mediáció elsőként állami beavatkozás nélkül, kizárólag módszertan útján kezdett el fejlődni – a 2012-es mediációról szóló törvény megalkotásának idején a mediáció már komoly módszertani gyakorlattal rendelkezett annak köszönhetően, hogy német pszichológusok az Egyesült Államokban vettek részt mediátor képzéseken, az ott szerzett tapasztalatukat pedig utóbb könyvekben rögzítették. A két ország közötti legfőbb szemléletbeli különbség, hogy míg hazánkban az „első gólyát” jelentő, az egészségügyi közvetítői eljárásról szóló 2000. évi CXVI. törvényt követően egymás után került sor a mediáció egyes területein törvényi szintű szabályozásra, addig a német jogalkotó a 2012-es törvénnyel kívánta az intézményt – kizárólag alapvető szinten – szabályozni.

A rövid történeti áttekintést és a mediációt érintő két legjelentősebb jogszabály, a 2012-es mediációról szóló törvény és az annak felhatalmazása alapján megalkotott, az okleveles mediátorok képzéséről és továbbképzéséről szóló rendelet ismertetését követően a tanulmány kitér az alternatív vitarendezés bírósági eljárás keretein belüli alkalmazására is. A második fejezetben szemléltetésül ismertet néhány területet, amelyen a mediáció már bevett gyakorlattal rendelkezik. Ezek közül is kiemeli a peer-mediációt, amelynek helyes alkalmazásával már fiataloknál elkezdhető a társadalom megfelelő konfliktuskezelésre való nevelése. A tanulmány végén megfogalmazásra került néhány gondolat azzal kapcsolatban, hogy mik azok a szemléletbeli és jogalkotási szempontok, amelyeknek a hazai mediáció-alkalmazásba történő átvételét – a szerző kutatásai szerint – a szerző érdemesnek találja.

1. Bevezető gondolatok

Jogász körökben köztudomásúnak tekinthető a német-osztrák modell magyar jogalkotásra gyakorolt jelentős mértékű hatása. Úgy vélem, alapos volt tehát az a

---

¹ Dr. Kocsis-Szalai Adrienn, 2018. júniusában szerezte meg jogi diplomáját a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen, 2018. novembere óta a Győri Törvényszék bírósági fogalmazója.

feltételezésem, hogy ez a mediáció területén sincs másképpen. Hamar rá kellett jönnöm azonban, hogy a mediáció tekinthető a hasonlóság alól az egyik kivételnek. Németországban ugyanis a mediáció elsőként állami beavatkozás nélkül, kizárólag módszertan útján kezdett el fejlődni. A 2012-es törvényi szabályozás bevezetésére az intézmény már komoly módszertani gyakorlattal rendelkezett annak köszönhetően, hogy német pszichológusok az Egyesült Államokban vettek részt mediátor képzéseken, az ott szerzett tapasztalatukat pedig utóbb könyvekben rögzítették. A '90-es évek folyamán már megjelentek olyan egyesületek, munkaközösségek, magánintézmények, amelyek célul tűzték ki a mediáció módszerének terjesztését és a mediátorok képzését.² Az évezred végére pedig már felsőoktatási szinten is megkezdődött a mediátorok képzése. Az elmúlt két évtizedben a bíróságon kívüli mediáció a német lakosság körében általános ismertségre tett szert, egyes elemzések szerint a lakosság több mint kétharmada hallott már az eljárásról – sajnálatos módon azonban egyelőre még nem tekintenek ezen intézményre a bírósági eljárással egyenértékű vitarendezési módként.³

Jelen tanulmány célja annak bemutatása, hogy Németországban a mediáció mely jogszabályok alapján, mely területeken, milyen formában kerül alkalmazásra. A tanulmány végén pedig megfogalmazásra kerül néhány szemléletbeli és jogalkotási szempont, amelyek magyarországi bevezetését alkalmasnak találom az intézmény hazai népszerűsítéséhez.

2. A mediáció német szabályozási háttere

A mediáció eredetét egyes szerzők a kora középkorig vezetik vissza, a ma ismert formája azonban csak az 1970-es években jelent meg az Egyesült Államok területén.⁴ Európai térhódításának kezdete pedig az 1990-es évekre tehető.⁵ „Az intézmény jelentőségét felismerve az Európai Tanács már az 1999. évi tamperei ülésén felszólította a tagállamokat arra, hogy az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés jobb lehetővé tétele érdekében alternatív, bíróságon kívüli eljárásokat dolgozzanak ki.”⁶ Ennek eredményeként került elfogadásra az Európai Parlament

---

² Például az 1992-ben megalakult BAFM (Családi Mediáció Szövetségi Munkaközössége) illetve a Szövetség a Mediációért. Ezeket később további szövetségek követték, idővel pedig megszületett a szándék egy közös csúcsszerv, a Német Mediációs Fórum (DFfM) életre hívására. Forrás: Arndt, Ulrike (2017): A mediáció helyzete Németországban. Fordította: Szekeres Bernadett – Udvarhelyi Bence. AKV Európai Szemle, 2017/1. sz., 20. o.

³ Martin Fries, Horst Eidenmüller: Entwicklung und Regulierung des deutschen Mediationsmarktes: Zur Verordnung über die Aus- und Fortbildung von zertifizierten Mediatoren. <http://www.horst-eidenmueller.de/upload/mediationsmarkt.pdf> (2020. április 19.)

⁴ Kengyel Miklós - Harsági Viktória (2009): Európai polgári eljárásjog. Osiris Kiadó, Budapest, 2009. 355. o.

⁵ Miként hazánkban, úgy Németországban is csak a kilencvenes évek óta alkalmazzák a mediációt a bírósági eljárás alternatívjaként. ld. részletesebben Csorba Emese (2010): Az alternatív vitarendezés egyes uniós jogi eszközei. Európai Tükör, 2010/6. sz., 44. o.

⁶ Kengyel - Harsági (2009) 355. o.

és Tanács 2008/52/EK irányelve a polgári és kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés egyes szempontjairól (a továbbiakban: EuMedIe).⁷ A mediáció intézményének első törvényi szabályozása Németországban csak 10 évvel a magyar kodifikáció⁸ után, az EuMedIe rendelkezései átültetésének eredményeképpen született meg.

Megállapítható tehát, hogy Magyarországon a korai szabályozás révén az állam jelentős szerepet vállalt a bíróságon kívüli vitarendezés népszerűsítése érdekében, ezzel ösztönözve a feleket a közvetítés igénybevételére. Németországban azonban, a késői állami beavatkozás azt eredményezte, hogy a mediációs gyakorlat a módszertan útján kezdjen el fejlődni.⁹ Ezen fejlődési modell a mediátorok kreativitására és aktivitására épít inkább, hiszen a vitában érdekelt felekkel aktív állami támogatás nélkül kell megismertetni a mediációs eljárást, illetve a módszer előnyeit.

A jogalkotó a mediációról szóló törvény életre hívása után különböző törvények (például a bíróságokról szóló törvény, a polgári eljárási törvény és a családjogi törvény) módosításával, valamennyi eljárásra kiterjedően intézményesítette a mediációt¹⁰ és különféle ösztönzéseket fogalmazott meg a konfliktusok barátságos rendezésének elősegítése érdekében. A német jogrendszer – egyetlen esetkörrel kivéve – azonban nem ismeri a közvetítői eljárásra kötelezés intézményét.¹¹

2.1. A mediációról szóló törvény

A 2012. július 26-án hatályba lépett mediációról szóló törvény¹² meghaladta az EuMedIe által támasztott követelményeket azzal, hogy nem korlátozta a mediációt a polgári és kereskedelmi ügyek határokra átnyúló vitáira, hanem – a vita jellegétől és a felek lakóhelyétől függetlenül – a Németországban levezetett valamennyi közvetítésre vonatkozó szabályokat fektetett le. A mindösszesen 9 szakaszból álló törvény sajátossága, hogy jelentős mozgásteret enged a mediátoroknak és a feleknek azzal, hogy csak a legfontosabb alapelveket és

---

⁷ Az irányelv a közvetítés támogatása érdekében egy minimális harmonizációt kívánt elérni polgári eljárásjog területén, keretszabályok felállításával. Forrás: Kengyel - Harsági (i.m.) 356. o.

⁸ A közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény (a továbbiakban: Kttv.)

⁹ Ildikó Gaal-Baier Ildikó (2017): Perspektívaváltás – német-magyar szemüvegen keresztül. AKV Európai Szemle, 2017/1. sz., 35. o.

¹⁰ Ulrike Arndt, Ulrika (2017) im. 20. o.

¹¹ Holott egy esetleges bírói elrendelés, vagy a részvételre való törvényi kötelezés sem az alkotmányba, sem az Európai Emberi Jogi Egyezmény 6. cikkébe nem ütközne. Althammer, Christoph, Jörg Eisele, Heidi Ittner (2012): Grundfragen und Grenzen der Mediation: Wissenschaftliche Betrachtungen aus den Perspektiven unterschiedlicher Professionen. Wolfgang Metzner Verlag, 12. o.

¹² A jogszabály teljes megjelölése: Mediationsgesetz vom 21. Juli 2012 (BGBl. I S. 1577), das durch Artikel 135 der Verordnung vom 31. August 2015 (BGBl. I S. 1474) geändert worden ist. Közismert német rövidítése: MediationsG.

fogalom-meghatározásokat rögzíti, nem célja ellenben részletes eljárásrend meghatározása.

Mint írtam, a mediációról szóló törvényben kerültek rögzítésre az intézmény legjelentősebb alapelvei. Az 1.§ szerint a mediáció „*egy bizalmas keretben zajló strukturált eljárás, aminek folyamán a felek egy vagy több mediátor segítségével önkéntesen és saját felelősségükre a konfliktusok kölcsönös megegyezésen alapuló rendezésére törekednek.*” Ezen szakasz definiálja a mediátor személyét is, aki „*egy független és semleges személy, döntési jog nélkül, aki a feleket a mediáción végigvezeti.*”¹³ Amint látszik, a magyar törvényi definícióval¹⁴ szemben itt nem került be a fogalmi elemek közé a felek közötti vitát rendező írásbeli megállapodás, mint a közvetítés egyik esetleges eredménye, hanem az eljárást és annak feltételeit, valamint a mediátor személyére vonatkozó szabályokat helyezi a középpontba.¹⁵

A közvetítő függetlenségét és semlegességét a törvény különféle nyilvánosságra hozatali kötelezettségek és korlátozások¹⁶ alkalmazásával kívánja biztosítani, valamint rögzíti a közvetítő (valamint a segítő személyek) titoktartási kötelezettségét¹⁷ is.

A törvény azonban nem szól a közvetítői eljárás során kötött megállapodás végrehajthatóvá nyilvánításáról. A felek tehát csak a polgári eljárási törvény (a továbbiakban: ZPO) 794. §-ában rögzítettek szerint nyilváníthatják végrehajthatóvá a köztük létrejött egyezséget, például közjegyzői okiratba foglalással (ZPO 794. § (1) bekezdés 5. pontja) vagy ügyvéd által ellenjegyzett egyezés útján (ZPO 796a.§-a). Ha a felek között bírósági eljárás van folyamatban, a mediáció eredményeképpen létrejött egyezséget az illetékes bíróság végzéssel is jóváhagyja (ZPO 278. § (6) bekezdése).

A kormány törvényjavaslata a közvetítőre kívánta hárítani a felelősséget a képzés és továbbképzés tekintetében, a mediációról szóló törvénnyel azonban egy kettős modell került bevezetésre. Egyrészt, aki „egyszerű” közvetítőként kíván tevékenykedni, a törvényben rögzített képzési tartalom figyelembevételével mellett önállóan köteles elsajátítani az elméleti ismereteket, kompetenciákat és módszereket (például tárgyalási és kommunikációs technikák, a közvetítés joga és a törvény közvetítésben betöltött szerepe). Az elmélet elsajátításán túlmenően gyakorlati ismeretekkel (szerepjáték és szupervízió), valamint konfliktuskompetenciával az „egyszerű” közvetítőnek is rendelkeznie kell

---

¹³ Gaal-Baier Ildikó (2017) im. 35. o.

¹⁴ A Kttv. 2.§ (1) bekezdése értelmében a közvetítés e törvény alapján lefolytatott olyan sajátos permegelőző vagy bírósági, illetve hatósági eljárás befejezését elősegítő, egyeztető, konfliktuskezelő, vitarendező eljárás, amelynek célja – összhangban az 1.§ (1) bekezdésében foglaltakkal – a vitában érdekelt felek kölcsönös megegyezése alapján a vitában nem érintett, 3. személy (a továbbiakban: közvetítő) bevonása mellett a felek közötti vita rendezésének megoldását tartalmazó írásbeli megállapodás létrehozása.

¹⁵ Gaal-Baier Ildikó (2017) im. 35. o.

¹⁶ MediationsG 3.§

¹⁷ MediationsG 4.§

(MediationsG 5. §).¹⁸ Bárki, aki megfelel ezeknek a követelményeknek, közvetítőként járhat el. Nem szükséges sem minimális életkor betöltése, sem végzettség megszerzése. A törvény azonban általános érvénnyel mondja ki, hogy a közvetítő felel annak biztosításáért, hogy rendelkezik a szükséges ismerettel és tapasztalattal ahhoz, hogy a feleket a közvetítésen hozzáértő módon végigvezesse.

Emellett – mint második lehetőség – a MediationsG 5. § (2) bekezdése előírja egyfajta „okleveles közvetítői” minőséget. Ilyen minőségben csak olyan személy tüntetheti fel magát, aki a meghatározott képzési előírásoknak megfelel. Az okleveles közvetítői képzésre vonatkozó követelményeket azonban nem a törvény, hanem a törvény felhatalmazása alapján az igazságügyért és fogyasztóvédelemért felelős szövetségi minisztérium rendelet útján határozhatja meg.

Németországban (szemben például Ausztriával vagy Magyarországgal¹⁹) nem került bevezetésre állami engedélyezési rendszer vagy nyilvántartásba vételi kötelezettség. „A törvényhozás nem akarta aktívan befolyásolni a mediáció fejlődését, hanem átengedi ezt a keresletnek és a mediátorok kreativitásának.”²⁰

Általánosságban elmondható tehát, hogy a mediátorképzés nem került véglegesen tisztázásra: a közvetítő továbbra sem védett munkakör. Tekintettel pedig arra, hogy a törvény széleskörben engedi mediációs tevékenység folytatását, teljeskörű, kimerítő felsorolás sem adható. Mediátor lehet például a pszichológus, szociológus, jogász (különösen jegyző vagy ügyvéd), de akár a bíró is, amennyiben a bírósági ügyelosztás ezen eljárások érdekében mentesíti, vagy ha másodállásként engedélyezték számára. A mediátorok között találni ezen túlmenően vállalati tanácsadókat, pedagógusokat, politológusokat, teológusokat, de újabban mérnököket is, különösen a gazdasági mediáció területén.²¹

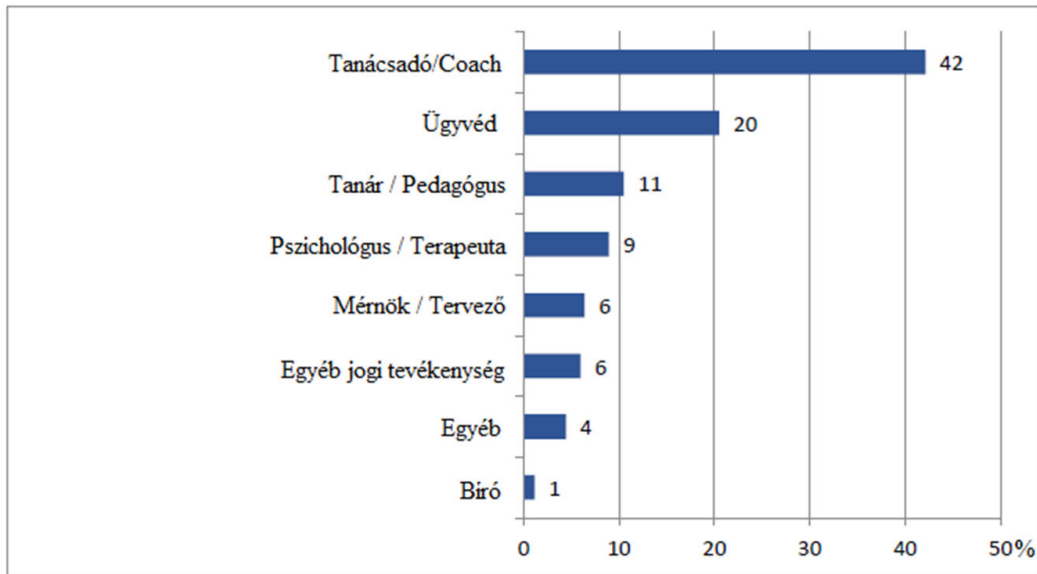
¹⁸ Stiel, Claudia - Eva-Maria Stoppkotte (2012): Kooperation Statt Konfrontation: Mediationsgesetz in Kraft. Arbeit Und Recht, Vol. 60, no. 10, 2012, 385-389. o. JSTOR, www.jstor.org/stable/24025915. (2020. április 17.) 386. o.

¹⁹ A Kttv. II. fejezete szól a közvetítő működéséről. E fejezetben található (4.§ (1) bekezdés) az a rendelkezés is, miszerint az igazságügyért felelős miniszter a közvetítőkről és a jogi személyekről közvetítői névjegyzéket vezet.

²⁰ Gaal-Baier Ildikó (2017) im. 37. o.

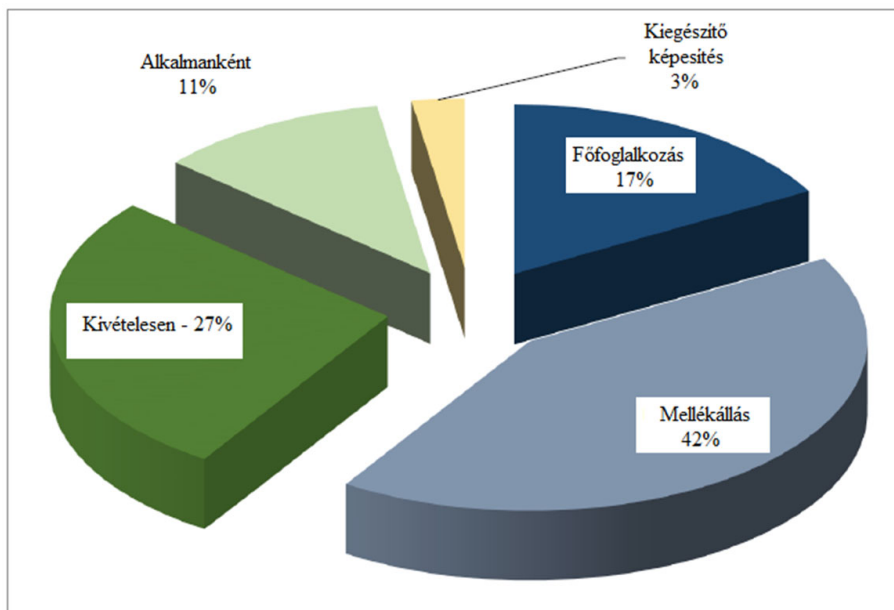
²¹ Gerichtsverfahren und Streitschlichtung Außergerichtliche Streitbeilegung – Mediation. Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz

https://www.bmjv.de/DE/Themen/GerichtsverfahrenUndStreitschlichtung/Mediation/Mediation_node.html (2020. április 8.)

1. ábra: A mediátorok foglalkozási csoportjai.²²

Elmondható továbbá, hogy nagyon alacsony azon mediátorok aránya, akik főfoglalkozásukként tekintenek a mediációra, sokan tevékenykednek közülük inkább a képzési területen.

2. ábra: A mediáció, mint kereseti lehetőség.²³

²² Bericht der Bundesregierung über die Auswirkungen des Mediationsgesetzes auf die Entwicklung der Mediation in Deutschland und über die Situation der Aus- und Fortbildung der Mediatoren.

https://www.bmjv.de/SharedDocs/Downloads/DE/Service/StudienUntersuchungenFachbuecher/Evaluationsbericht_Mediationsgesetz.html (2020. április 4.)

²³ uo.

2.2. Az okleveles mediátorok képzéséről és továbbképzéséről szóló rendelet

A mediációról szóló törvény 6. §-ában a jogalkotó felhatalmazta az igazságügyért és fogyasztóvédelemért felelős szövetségi minisztériumot arra, hogy a Bundesrat külön hozzájárulása nélkül, rendelet útján további feltételeket fogalmazzon meg az okleveles mediátorok képzésével, illetve továbbképzésével, valamint az azt lebonyolító intézményekkel kapcsolatban. Ezen felhatalmazás eredményeképp született meg a 2017. szeptember 1. napjától hatályos képzési rendelet²⁴. Okleveles mediátorként ezen rendelet értelmében csak az a személy tüntetheti fel magát, aki a rendelet által meghatározott feltételek szerinti képzést eredményesen teljesíti.

A német képzés egy legalább 120 óra tartamú tanfolyami részből és egy – mediátorként vagy társmediátorként lebonyolított mediációt követő – egyéni szupervízióból áll, szemben a magyar képzési rend szerinti legalább 60 órás, elméleti és gyakorlati részből álló képzéssel. A szupervízió való részvételt legkésőbb a tanfolyami rész abszolválását követő egy éven belül kell teljesíteni. A képzés sikeres teljesítését követő két éven belül további négy mediációt kell levezetni, azt követően pedig szupervízió részt venni (4.§), valamint négy évenként legalább negyven óra időintervallumban terheli továbbképzési kötelezettség (3.§).²⁵

A rendelettel szemben kritikaként került megfogalmazásra, hogy az okleveles mediátorok képzését végző tréner a rendelet 5. §-a értelmében bárki lehet, aki egy tetszőleges felsőoktatási képzést teljesített vagy egy szakképesítést megszerzett, nem szükséges tehát, hogy önmaga okleveles mediátor legyen. A kritika megfogalmazója szerint célszerűbb lenne az okleveles mediátorok képzése helyett Németországban is bevezetni a névjegyzékbe vett mediátori minőséget.²⁶

---

²⁴ A jogszabály teljes elnevezése: Zertifizierte-Mediatoren-Ausbildungsverordnung vom 21. August 2016 (BGBl. I S. 1994). Közismert német rövidítése: ZMediatAusbV

²⁵ A Kttv.12/A.§-ában rendelkezik a mediátorok továbbképzésben történő részvételi kötelezettségéről, a törvény mindösszesen annyit ír elő, hogy a továbbképzésre kötelezettek „a továbbképzési kötelezettség teljesítéseként elismert képzések valamelyikén kell részt vennie, és annak elvégzését a miniszter részére igazolnia.” A részletszabályok hazánkban is rendeleti szinten kerültek szabályozásra, a közvetítői szakmai képzésről és továbbképzésről a 2010. január 1. napjától hatályos 63/2009. (XII. 17.) IRM rendelet szól.

²⁶ Fries, Martin - Horst Eidenmüller (2016): Entwicklung und Regulierung des deutschen Mediationsmarktes: Zur Verordnung über die Aus- und Fortbildung von zertifizierten Mediatoren. Elérhető: <http://www.horst-eidenmueller.de/upload/mediationsmarkt.pdf> (2020. április 19.)

2.3. A mediáció megjelenése egyes jogforrásokban

A fejezet bevezető részében utaltam már arra, hogy a mediáció intézményének törvényi szintre emelése magával hozta bizonyos eljárási törvények²⁷ módosítását is, ösztönözve azokat a megegyezésen alapuló konfliktusrendezés támogatására. A német jog – egy esetet kivéve – nem ismeri a közvetítésre kötelezés intézményét²⁸, a bíró lehetőségei a közvetítési eljárás ajánlására korlátozódnak a ZPO 278a. § (1) bekezdésével összhangban. A jogalkotó elképzelése szerint a vitás felek a perindítást megelőzően, az ügyvédjeik útján tájékozódnak a mediáció lehetőségéről, feltételeiről és előnyeiről.²⁹ Ennek biztosítása érdekében a 2012-ben bevezetett módosítások egyike a ZPO 253.§ (3) bekezdését érintette, így a keresetlevélnek már tartalmaznia kell azon felperesi nyilatkozatot, miszerint tettek-e kísérletet a konfliktus peren kívüli eljárás keretében (például mediáció) történő rendezésére, továbbá, hogy vannak-e egy ilyen eljárással szembenálló okok. A ZPO 278a. §-a tartalmazza a bíró javaslattevési lehetőségét a közvetítés vagy más peren kívüli konfliktusrendezési módszer igénybevételére, ha pedig a felek elfogadják a bíró javaslatát, a bíró az eljárás nyugvását rendeli el.³⁰

Hasonló szabályok kerültek bevezetésre a munkaügyi bíróságokról szóló törvénybe is, azzal az eltéréssel, hogy az eljárást a nyugvás elrendelésétől számított három hónap elteltével folytatni kell, kivéve, ha a felek egybehangozóan akként nyilatkoznak, hogy közöttük a mediáció még folyamatban van.³¹

Mint említettem, kizárólag egy esetben, a házasság felbontása körében van lehetősége az eljáró bírónak elrendelni, hogy a házastársak egyénileg vagy együttesen részt vegyenek a mediációról vagy a peren kívüli vitarendezés bármilyen más lehetőségéről szóló, a bíróság által kijelölt személlyel vagy testülettel folytatott ingyenes információs megbeszélésen, és ezt a bíróság előtt igazolják. Az elrendelés ellen önálló fellebbezésnek nincs helye és kényszerítő intézkedésekkel nem hajtható végre³², a bíróság azonban az elrendelő végzés figyelmen kívül hagyását a költségek megosztásakor figyelembe veheti.^{33, 34}

---

²⁷ Ehelyütt azért használtam többszámot, mivel a német jogban az egyes jogterületekre külön eljárási törvények vonatkoznak.

²⁸ A hazai jog egy helyen említi a közvetítői eljárásra való bírósági kötelezést, amely a polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 4:172. §-ában került szabályozásra a szülői felügyelet megfelelő gyakorlása és az ehhez szükséges együttműködés biztosítása érdekében. Az eljárási szabályokat a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 124. §-a tartalmazza.

²⁹ Fries, Eidenmüller (2016) im

³⁰ Gerichtsverfahren und Streitschlichtung Außergerichtliche Streitbeilegung – Mediation. Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz

https://www.bmjv.de/DE/Themen/GerichtsverfahrenUndStreitschlichtung/Mediation/Mediation_node.html (2020. április 8.)

³¹ Arbeitsgerichtsgesetz 54a. §

³² FamFG 135.§

³³ FamFG 150. § (4) bekezdés

³⁴ Das Eherecht. Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz.

<https://www.bmjv.de/SharedDocs/Publikationen/DE/Eherecht.html> (2020. április 4.)

A tanulmányban eddig a peren kívüli vitarendezés követelményei kerültek felvázolásra. A közvetítésnek azonban Németországban is van egy másik dimenziója: a szövetségi tartományok közbenjárására ugyanis lehetőség van a bíróságon belüli békés vitarendezésre is.³⁵ Az eljárást lefolytató személyt itt nem mediátornak vagy közvetítőnek nevezzük, hanem békéltető bírónak.³⁶ A békéltető bíró a békéltető tárgyalások során a konfliktusrendezés valamennyi módszerét – ideértve a mediációt is – felhasználhatja, a mediátorral ellentétben az egyezségekre vonatkozóan javaslatot is tehet, azonban döntéshozatali jogosultsággal nem rendelkezik.

Érdekesség, hogy az előbb ismertetett javaslattételi joggal szemben a ZPO 278. § (5) bekezdése alapján az eljáró bírót ehelyütt megilleti az a jog, hogy a feleket békéltető tárgyalás vagy békülési kísérlet érdekében egyoldalúan békéltető bíró elé utalja. Ezen jogszabályhely (6) bekezdése pedig biztosítja a felek megállapodásának bírósági végzéssel jóváhagyott egyezségbe foglalásának, és ezzel az eljárás közvetlen befejezésének lehetőségét is.

Összességében olybá tűnik azonban, hogy a békéltetői bírói eljárás nem tudta beváltani a hozzá fűzött reményeket: 2018. évre vonatkozó statisztika szerint az országos szinten befejezett 1.319.366 bírósági eljárás közül mindösszesen 13.700 ügy fejeződött be békéltető bíró elé utalás eredményeképpen.³⁷

3. A mediáció jelenlegi helyzete Németországban

3.1. A mediáció alkalmazási területei

A mediáció alkalmazási területei miként hazánkban, úgy Németországban is nagyon széleskörűek. Figyelemmel arra, hogy jelen tanulmány célja az intézmény németországi helyzetének bemutatása, nem kívánom – úgy gondolom, hogy nem is lehetséges – kimerítően felsorolni azokat a területeket, amelyeken a mediáció módszerét már legalább egyszer alkalmazták. Jelen fejezetben tehát csak példálózó jelleggel kívánom ismertetni azon aspektusokat, ahol a mediációnak már komoly gyakorlata alakult ki.

---

³⁵ A mediációról szóló 2012-es törvény hatályba lépésével egyidejűleg rögzítette a ZPO 278. § (5) bekezdésében a békéltető bíró intézményét.

³⁶ A békéltető bírói intézmény törvényi szintre emelése kapcsán korábban heves viták folytak: egyes tartományok attól tartottak, hogy a bírók által már kipróbált közvetítési eljárások ezáltal veszélybe kerülnek. A konszenzusos vitarendezésnek azon különféle modelljei, amelyeket jogi alapok nélkül „pilóta projekteként” gyakoroltak a bíróságokon, nem eshetnek ugyanis az új törvénynek áldozatul. Attól féltek, hogy a mediációt mások fogják alkalmazni (például ügyvédek, pszichológusok, pedagógusok, társadalomtudósok), de semmiképpen sem a bírók. Ennél fogva a békéltető bírói modell került a végleges törvényszövegbe. Forrás: Stiel, Stoppkotte (2012) im. 387. o.

³⁷ Fries, Martin (2019): Güterichterstatistik 2018: die Kurve zeigt nach unten. (2019. szeptember 28.) Münchener Ausbildung zum Wirtschaftsmediator. Elérhető: <https://www.mediatorenausbildung.org/gueterichterstatistik-2018/> (2020. április 19.)

3.1.1. Családjog

A mediáció németországi elterjedése a családjog területén kezdődött, mára azonban szinte minden konfliktusterületen alkalmazzák.³⁸ A családi mediáció tárgya általában párkapcsolati, házassági vagy családon belüli konfliktus, célja pedig elsősorban a kapcsolat rendezése, valamint a közvetítés a házasság felbontása, illetve szülői felügyeleti jog rendezése iránti eljárások során.³⁹

Ma a német házasságok kb. 30%-a végződik válással.⁴⁰ A német jog – miként a magyar jog is – a „házasság megromlásának elvét” követi: a házasságot ennek értelmében a családjogi bíróság ítéletével felbontja, ha azt egyik vagy mindkét házastárs kéri és a házasság megromlott.⁴¹ A 2.3. pontban utaltam az eljáró bírónak azon speciális, kizárólag ezen a területen érvényesülő lehetőségére, hogy a házastársakat egy mediációról szóló ingyenes tájékoztató beszélgetésen való részvételre kötelezze.

A mediáció lehetőséget teremt az érintetteknek arra, hogy valós érdekeik és szükségleteik mentén rendezzék konfliktusukat többek között a házastársi tartás, a közös vagyon megosztása⁴², a gyermek feletti szülői felügyelet gyakorlása, valamint a kapcsolattartás kérdésében. Különlegessége a mediáció ezen területének, hogy a konfliktus megoldása érdekében nem mellőzhető a múlt bevonása, nem egy esetben pedig több ülés tartása válhat így szükségessé.⁴³

3.1.2. Öröklési jog

Az öröklési jog is a mediáció egyik klasszikus területe, az eljárás célja itt általában az örökösök közötti konfliktusok vagy a kötelelő részre jogosultak és az örökösök közötti viták békés rendezése.⁴⁴ A mediáció ezen túlmenően még az örökösök életében (előzetesen) biztosíthatja a család békéjét, például a hagyaték

---

³⁸ Ines Härtel, Ines (2005): Mediation Im Verwaltungsrecht. Juristen Zeitung 60, no. 15/16 (2005): 753-763. o. www.jstor.org/stable/20827886. (2020. április 24.)

³⁹ Schneider, Silke (2014): Vertraulichkeit der Mediation. Schutz und Grenzen durch das Straf- und Strafprozessrecht. EHV Academicpress GmbH, 2014. 13. o.

⁴⁰ Staud, Edit - Michael Staud (2016): Die Scheidung – Schädigung oder Problemlösung? Ein Ratgeber für alle Paare, Getrennte und Geschiedene. Books on Demand, 38-43. o.

⁴¹ A házasság akkor minősül megromlottnak, ha a házastársak közösen kérik a házasság felbontását és legalább egy éve külön élnek (BGB 1566.§ (1) bekezdés) vagy ha a házastársak legalább három éve külön élnek. (BGB 1566.§ (2) bekezdése). ld. még: Völker. Lutz (2018): Bürgerliches Recht kompakt. Books on Demand, 2018. 258-260. o.

⁴² A hazai szabályozással ellentétben a házasság felbontására főszabály szerint akkor kerülhet sor, ha minden járulékos kérdés (a vagyonjog is) tisztázott. Forrás: Das Eherecht. Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz. <https://www.bmjv.de/SharedDocs/Publikationen/DE/Eherecht.html> (2020. április 4.)

⁴³ Schneider (2014) im. 13. o.

⁴⁴ uő. 16. o.

tárgyát képező társasági vagy magánvagyon – adott esetben az ügyvédek és az adószakértők tanácsai szerinti – átruházásának rendezése körében.⁴⁵

Az öröklési jogi mediációról is elmondható, hogy múltorientált, erősen érzelmi alapú és általában a családi konfliktusok „háborús helyszínéül” szolgál.⁴⁶

3.1.3. Gazdasági és munkajog

A közvetítés, mint az üzleti élet és a munka világának konfliktusmegoldási folyamata iránti kereslet az utóbbi években indult növekedésnek, noha a mediáció alkalmazása ezen a területen mindennaposnak még semmiképpen nem tekinthető.⁴⁷ A gazdasági mediáció egyaránt megoldást jelenthet a vállalatok kívüli-, belüli-, valamint a vállalatok közötti viták megoldása.⁴⁸ A vállalatok célja – és egyben a mediáció melletti legfőbb érv – az imázsvesztés és a költséges jogi viták elkerülése, valamint a konfliktusok gyors és gördülékeny rendezése révén az üzleti kapcsolatok jövőbeli fenntartása.⁴⁹ A családjogi mediációval szemben az üzleti szintű konfliktusok esetén a mediáció inkább tárgyilagos és eredményorientált, ezáltal nem jellemzője az érintettek érzelmi bevonódása.

3.1.4. Iskolai (kortárs) mediáció

Noha számottevő gyakorlata nincs, az eljárás különlegességei miatt mégis említést érdemel a mediáció ezen aspektusa. Németországban a mediáció már az 1990-es évek eleje óta téma az iskolában, azonban csak 2009-ben építették be először iskolai törvénybe, nevezetesen a hamburgi iskolai törvénybe. Mára már az országban bárhol, bármely iskolatípusnál fellelhető az iskolai mediáció, ennek ellenére az iskolák mintegy 5-10%-a rendelkezik csak iskolán belüli konfliktusrendezési programmal.⁵⁰ Az iskolai mediáció jogszabályi háttérében egyaránt található iskolai törvények konfliktuskezelést érintő általános és konkrét megállapításai, iskolai programtervek, közigazgatási szabályok és rendeletek.⁵¹

---

⁴⁵ Erben und Vererben. Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz. https://www.bmjbv.de/SharedDocs/Publikationen/DE/Erben_Vererben.html (2020.április 23.)

⁴⁶ Schneider (2014) im. 16. o.

⁴⁷ A munkavállalók és a vezetők oldaláról gyakran tapasztalható heves ellenállás. Ennek oka lehet a korábbi mediációs eljárással kapcsolatos negatív tapasztalat, vagy az attól való félelem, hogy a mediáció során terápiás kezeléssel vagy pszichológiai kihallgatással szembesülnek. Forrás: Heilmann, Monika (2014): 30 Minuten Mediation. GABAL Verlag, 13. és 22. o.

⁴⁸ Schneider (2014) 14. o.

⁴⁹ uo.

⁵⁰ Ennuschat, Jörg (2013): Mediation in der Schule. Entwicklungslinien, Rechtsrahmen, Erfahrungen aus der Schulpraxis. In: Nina Dethloff et al. (2013): Freiwilligkeit, Zwang und Gerechtigkeit im Kontext der Mediation: Europäische und deutsche Perspektiven. Wolfgang Metzner Verlag, 2013. 67. o.

⁵¹ Bövebben: Ennuschat (2013) im. 69-74. o.

Az iskolai mediáció alkalmazása mögött kettős motiváció rejlik: egyrészt az iskolán belüli konfliktusok kezelése (a legjellemzőbb esetkörök: a tanóra megzavarása, tanulói szidalmazások, kiközösítés, verekedések), másrészt pedig egy konstruktív konfliktuskezelési légkör megteremtése az érintettek vitarendezési kompetenciájának fejlesztése által.⁵² Megfigyelhető, hogy a mediáció csak akkor képes ezen elvárásnak – tehát az iskolai légkör és a vitakultúra megreformálásának – eleget tenni, ha a bevezetését az érintettek nagy többsége támogatja.⁵³

Az iskolai mediáció alkalmazásának lehetősége nem korlátozódik a tanárok és szociálpedagógusok „bevetésére”, a terület specialitása, hogy a mediátorok jellemzően maguk is diákok, ez a mediáció-típus a német jogirodalomban pedig ún. peer-mediációként ismeretes.⁵⁴ A tanulói közvetítők toborzására iskolánként eltérő modell alakult ki:

1. modell: eszerint a tanárok választják ki a rátermetetteket, általában a legkiemelkedőbb tanulmányi eredményű és magatartású diákok közül;
2. modell: ezen módszer szerint is a tanárok választják a közvetítőket, azonban inkább a „renitens” diákok közül, hiszen ők képesek az osztályközösségre és az osztály légkörére a legnagyobb hatást gyakorolni;
3. modell: végül pedig lehetőség van arra, hogy a mediátorokat maguk a diákok válasszák ki.⁵⁵

A peer-mediáció egyik hosszútávú célja, hogy a konfliktuskezelésért való felelősséget átadja a diákoknak, ezzel elősegítve, hogy a konfliktusokkal könnyen bánó felnőttekké váljanak.⁵⁶ A megközelítés a fiatalok önsegítőerejét és szolidaritását használja, abból indul ki, hogy a diákok könnyebben bízzák társaikra a konfliktus megoldását, hiszen „ugyanazt a nyelvet beszélik”, ráadásul intézményesített hatalmi különbség sincs közöttük.⁵⁷

3.1.5. Büntetőjogi mediáció, avagy a „Täter-Opfer-Ausgleich”

A mediáció Németországban sem a polgári jog sajátja. A német jog „Täter-Opfer-Ausgleich”-ként (TOA) említi azt az eljárást, amelynek célja – a hagyományos büntetőeljárások béketeremtő hatásának egyfajta kiegészítéseként⁵⁸ – a bűncselekményhez kötődő konfliktusok semleges harmadik személy közreműködése melletti, mindkét fél számára kielégítő rendezése: az anyagi kár

---

⁵² Wenzel, Claus (2008): Konfliktbearbeitung durch Mediation aus berufspädagogischer Sicht. Theoretische Grundlagen, Qualifizierungsansätze und Umsetzungsempfehlungen für mediatives Arbeiten in der Schule. Kassel University Press GmbH, 189. és 209. o.

⁵³ Ennuschat (2013) im. 76. o.

⁵⁴ uő 78. o.

⁵⁵ uő 79. o.

⁵⁶ Wenzel (2008) im. 195. o.

⁵⁷ uő 193. o.

⁵⁸ Althammer - Dethloff - Scheuermann (2012) im. 27-46. o.

és a jóvátétel feltételeinek tisztázása.⁵⁹ Az eljárás során a megbékélés iránti törekvés, nem pedig a büntetés iránti igény kerül előtérbe. Az eljárásban a felek közötti kommunikációnak a bűncselekmény által okozott következmények átfogó jóvátételére kell irányulnia.⁶⁰

A büntetőeljárás törvény (StPO) 136. § (1) bekezdés 4. mondata szerint a feltételek fennállta esetén a vádlottat az első kihallgatás alkalmával értesíteni kell az áldozattal szembeni jóvátétel lehetőségéről. Nincs korlátozva az eljárás „könnyű” vagy „közepes” súlyú kriminalitásra, az egyedüli döntő körülmény, hogy a gyanúsított/vádlott és a sértett egybehangzóan akként nyilatkozzon, hogy kívánják a TOA lefolytatását, és az ügyészség, illetve a bíróság ne utasítsa el az ügy eljárásra való alkalmasságát az StPO 155.§-ában foglalt indokok alapján.⁶¹

A gyakorlatban a büntetőjogi mediáció elsősorban a testi épség elleni bűncselekmények, valamint a rongálás, becsületsértés, vagy személyi szabadság elleni deliktumok esetén kerül alkalmazásra.⁶²

3.1.6. A mediáció egyéb területei

Mint a fejezet elején utaltam rá, az előbbiekben ismertetett területeken kívül a mediáció alkalmazására még számos más konfliktusos helyzetben sor kerülhet: az egészségügyben, a közigazgatáson belüli vitákban, bérleti jogviszonnyal kapcsolatos, interkulturális- vagy szomszédok közötti konfliktusok rendezése érdekében, valamint fogyasztóvédelmi, környezetvédelmi, illetve politikai viták esetében.⁶³

3.2. A mediáció elterjedtsége

Tanulmányom utolsó fejezetében – a mediáció jogszabályi hátterének és németországi alkalmazási területének bemutatása után – néhány statisztikai adatot kívánok ismertetni a mediáció népszerűségének szemléltetése érdekében. Amint a bevezető részben is utaltam rá, a mediáció Németországban elsősorban egyesületi szinten van jelen. Ezen egyesületek gyakran készítenek felméréseket, statisztikákat, melyek többsége közzétételre is kerül, ezen vizsgálatok azonban csak részben szolgálnak az intézmény népszerűségére vonatkozó érdemi információval. Az eddigi legátfogóbb jelentést a szövetségi kormány (*Bundesregierung*) tette közzé a MediationsG 8. §-ában foglaltaknak megfelelően 2017 júliusában, a 2012-es törvény mediáció németországi fejlődésére és a

---

⁵⁹ Schneider (2014) im. 17. o.

⁶⁰ uő 16. o.

⁶¹ uő 20. o.

⁶² uő 20. o.

⁶³ Schneider (2014) im. 22. o. és Wenzel (2008) im. 108. o.

mediátorok képzési helyzetére gyakorolt hatásával kapcsolatban.⁶⁴ A jelentés szerint a mediációs eljárások száma mindössze évente 7000-8500 között mozog⁶⁵, annak ellenére, hogy a német lakosság 84%-a hallott már az eljárásról.⁶⁶ A vizsgálat rávilágított arra, hogy a mediáció, mint alternatív konfliktusrendezési eszköz még nem bontakozott ki Németországban. Nem került megállapításra ellenben a mediátorképzések területén közvetlen jogalkotói beavatkozás szükségessége, ahogyan az sem, hogy az intézmény népszerűségét növelhetné a mediációs költségekkel kapcsolatos kedvezmény bevezetésére, vagy az itt megkötött egyezség végrehajthatóságára vonatkozó külön szabályozás.⁶⁷

4. Összegző gondolatok

Kutatásom eredményeként arra a megállapításra jutottam, hogy Németországban a mediáció fejlődése még 8 évvel a MediationsG kibocsátása után is folyamatban van. Ennek elsődleges okát az állam passzív magatartásában látom, hiszen mint a szövetségi kormány jelentéséből is kitűnik, a mediációs eljárás népszerűsítéséhez nem a jogalkotói beavatkozást látják a szükséges eszköznek. Ezen passzivitás azt eredményezte, hogy a mediáció a módszertan szintjén (mint a 2.1. alfejezetben említettem, nagyon sok mediátor tevékenykedik képzési területeken), valamint egyesületi szinten van erőteljesen jelen, hiszen csapatként együttműködve könnyebb a mediáció lényegének közvetítése a lakosság felé. Nagyon előremutatónak találom ellenben azt a német megoldást, hogy a keresetlevél kötelező tartalmi elemévé tették a mediációval kapcsolatos nyilatkozatot (2.3. alfejezet). Ahhoz azonban, hogy ezek ne „csak üres szavak” legyenek, elsősorban az ügyvédek mediációhoz való hozzáállását lenne indokolt megváltoztatni – az 1. ábrán is látszik, hogy a németországi mediátorok jelentős része az ügyvédek közül kerül ki. A mediációval kapcsolatos szemléletüket javíthatná például egy mediációról szóló országos szakmai konferencia, amelyen

---

⁶⁴ Gerichtsverfahren und Streitschlichtung Außergerichtliche Streitbeilegung – Mediation. Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz https://www.bmjv.de/DE/Themen/GerichtsverfahrenUndStreitschlichtung/Mediation/Mediation_node.html (2020. április 8.)

⁶⁵ Bericht der Bundesregierung über die Auswirkungen des Mediationsgesetzes auf die Entwicklung der Mediation in Deutschland und über die Situation der Aus- und Fortbildung der Mediatoren.

https://www.bmjv.de/SharedDocs/Downloads/DE/Service/StudienUntersuchungenFachbuecher/Evaluationsbericht_Mediationsgesetz.html (2020. április 4.)

⁶⁶ https://www.roland-rechtsschutz.de/media/rechtsschutz/pdf/unternehmen_1/ROLAND_Rechtsreport_2019.pdf (2020. április 26.)

⁶⁷ Bericht der Bundesregierung über die Auswirkungen des Mediationsgesetzes auf die Entwicklung der Mediation in Deutschland und über die Situation der Aus- und Fortbildung der Mediatoren.

https://www.bmjv.de/SharedDocs/Downloads/DE/Service/StudienUntersuchungenFachbuecher/Evaluationsbericht_Mediationsgesetz.html (2020. április 4.)

bemutatásra kerülhetne, hogy ezen eljárással az ügyvéd nem elveszíti az ügyfelét, hanem épp ellenkezőleg, egy életre elnyeri a bizalmát.

További javaslatom lenne az iskolai mediáció népszerűsítése hazánkban – akár peer-mediáció keretében. A mediáció ezen területen való alkalmazása ugyanis meglátásom szerint kettős lehetőséget hordoz magában: egyrészt a diákok vitakultúrájának fejlesztését, amelynek köszönhetően felnőttként is könnyen meg fognak tudni birkózni a konfliktusos helyzetekkel. Másrészt pedig ezáltal véleményem szerint könnyebben beépülhet a köztudatba a mediációs módszer „csodatevő képessége”: ha a szülő látja, hogy gyermekére milyen pozitív hatást gyakorol a mediáció, talán ő is nagyobb bizalommal fordul ezen peren kívüli vitarendezési módszerhez saját problémáinak megoldása érdekében.

Felhasznált irodalom

- 1) Althammer, Christoph - Jörg Eisele - Heidi Ittner (2012): Grundfragen und Grenzen der Mediation: Wissenschaftliche Betrachtungen aus den Perspektiven unterschiedlicher Professionen. Wolfgang Metzner Verlag, Frankfurt am Main.
- 2) Arndt, Ulrike (2017): A mediáció helyzete Németországban. Fordította: Szekeres Bernadett - Udvarhelyi Bence. AKV Európai Szemle, 2017/1. sz. pp. 20-22.
- 3) Csorba Emese: Az alternatív vitarendezés egyes uniós jogi eszközei. Európai Tükör, 2010/6. sz. pp. 43-59.
- 4) Ennuschat, Jörg (2013): Mediation in der Schule. Entwicklungslinien, Rechtsrahmen, Erfahrungen aus der Schulpraxis. In: Nina Dethloff et al. (2013): Freiwilligkeit, Zwang und Gerechtigkeit im Kontext der Mediation: Europäische und deutsche Perspektiven. Wolfgang Metzner Verlag, Frankfurt am Main. pp. 67-86.
- 5) Fries, Martin (2019): Güterrichterstatistik 2018: die Kurve zeigt nach unten. (2019. szeptember 28.) Münchener Ausbildung zum Wirtschaftsmediator. <https://www.mediatorenausbildung.org/gueterichterstatistik-2018/>
- 6) Fries, Martin - Horst Eidenmüller (2016): Entwicklung und Regulierung des deutschen Mediationsmarktes: Zur Verordnung über die Aus- und Fortbildung von zertifizierten Mediatoren. <http://www.horst-eidenmueller.de/upload/mediationsmarkt.pdf>
- 7) Gaal-Baier Ildikó: Perspektívaváltás – német-magyar szemüvegen keresztül. AKV Európai Szemle, 2017/1. sz. pp. 35-37.
- 8) Härtel, Ines (2005): Mediation Im Verwaltungsrecht. Juristen Zeitung Vol. 60, no. 15/16 pp. 753-763.
- 9) Heilmann, Monika (2014): 30 Minuten Mediation. GABAL Verlag, Offenbach.
- 10) Kengyel Miklós - Harsági Viktória (2009): Európai polgári eljárásjog. Osiris Kiadó, Budapest.

- 11) Silke Schneider, Silke (2014): Vertraulichkeit der Mediation. Schutz und Grenzen durch das Straf- und Strafprozessrecht. EHV Academicpress GmbH, Brehmen.
- 12) Staud, Edit - Michael Staud (2016): Die Scheidung – Schädigung oder Problemlösung? Ein Ratgeber für alle Paare, Getrennte und Geschiedene. Books on Demand. Norderstedt.
- 13) Stiel, Claudia - Eva-Maria Stoppkotte (2012): Kooperation statt Konfrontation: Mediationsgesetz in Kraft. Arbeit Und Recht, Vol. 60, No. 10, 2012., pp. 385-389.
- 14) Völker, Lutz (2018): Bürgerliches Recht kompakt. Books on Demand, Norderstedt.
- 15) Wenzel, Claus (2008): Konfliktbearbeitung durch Mediation aus berufspädagogischer Sicht. Theoretische Grundlagen, Qualifizierungsansätze und Umsetzungsempfehlungen für mediatives Arbeiten in der Schule. Kassel University Press GmbH., Kassel.

Feldolgozott jogforrások

- 1) A közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény
- 2) A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény
- 3) A polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
- 4) Arbeitsgerichtsgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Juli 1979 (BGBl. I S. 853, 1036), das zuletzt durch Artikel 8 des Gesetzes vom 12. Dezember 2019 (BGBl. I S. 2633) geändert worden ist
- 5) Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit vom 17. Dezember 2008 (BGBl. I S. 2586, 2587), das zuletzt durch Artikel 4 des Gesetzes vom 19. März 2020 (BGBl. I S. 541) geändert worden ist
- 6) Mediationsgesetz vom 21. Juli 2012 (BGBl. I S. 1577), das durch Artikel 135 der Verordnung vom 31. August 2015 (BGBl. I S. 1474) geändert worden ist
- 7) Zertifizierte-Mediatoren-Ausbildungsverordnung vom 21. August 2016 (BGBl. I S. 1994)
- 8) Zivilprozessordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 5. Dezember 2005 (BGBl. I S. 3202; 2006 I S. 431; 2007 I S. 1781), die zuletzt durch Artikel 2 des Gesetzes vom 12. Dezember 2019 (BGBl. I S. 2633) geändert worden ist

MEDIÁCIÓ ÉS PANDÉMIA

Glavanits Judit¹

Absztrakt

A mediációs (közvetítői) eljárások mind hazánkban, mind nemzetközi szinten egyre nagyobb mértékben segítik elő a peres eljáráson kívüli vitarendezést, a konfliktusok békés megoldását. A 2020-ban világszinten is megjelenő és napi életünket alapjaiban átrendező COVID-19 járvány nem hagyta érintetlenül a közvetítői eljárásokat sem. A megszokott rutinok egyik napról a másikra változtak meg, és erre a mediációval foglalkozó szervezeteknek, szakembereknek és a jogalkotó szerveknek is igen rövid idő alatt kellett reagálniuk. Jelen tanulmány célja, hogy bemutassa a közvetítői eljárásban a személyes megjelenés online közvetítői eljárás jogi hátterét a járvány előtti időszakban, majd bemutassa a rendkívüli helyzet alatti szabályozási hátteret, végül kitér a közvetítői eljárások újra-szabályozásában megfigyelt nemzetközi gyakorlatra is.

1. Bevezetés

Személyes jelenlét a mediációban: egy fél évvel ezelőtt még annyira evidensnek tűnt volna ez a néhány szó, hogy fel sem merült a szakirodalomban annak vizsgálata, hogy mi történjen akkor, ha ez lehetetlen. A 2020-as év nem várt jelensége a koronavírus-járvány (COVID-19), amely a közvetítői eljárások tekintetében mind a hazai, mind a nemzetközi eljárásokban felvetette ezt a kérdéskört, és egyben az elektronikus vitarendezési platformokra terelte a figyelmet. Ez részben technikai kényszer volt, hiszen a legtöbb országban a bevezetett korlátozó intézkedések nem tették lehetővé a személyes találkozók megszervezését, és a járványt megelőző szabályozás nem kalkulált ilyen rendkívüli körülményekkel. A kialakult helyzet felfogható egyfajta „emberkísérletnek”: élesben tesztelhetővé vált, hogy az online megoldások ugyanolyan hatékonysággal képesek-e a konfliktusok megoldásában közreműködni. Az első eredményeket már csak azért is érdemes közelebbről megvizsgálni, mert a világgazdasági prognózisok szerint a 21. század a járványok időszaka lehet², ráadásul több piaci szereplő újraértékelte a technológiai

---

¹ Dr. Glavanits Judit, PhD. tanszékvezető egyetemi docens, Széchenyi István Egyetem, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar, Nemzetközi és Európai Jogi Tanszék. Email: gjudit@sze.hu

² Több kutatás is arra mutat, hogy a túlnépesedéssel és a fejlődő katonai és biológiai ismeretekkel századunk erősen kitétt a járványoknak. ld. pl. Shwartz, Mark (2001): Biological warfare: an emerging threat in the 21st century. Stanford News Service. Elérhető: <https://news.stanford.edu/pr/01/bioterror117.html> (letöltés ideje: 2020. május 31.)

eszközökhöz való általános hozzáférés, az otthoni munkavégzés lehetőségeit, ezzel is rávilágítva az emberek közötti személyes kapcsolatok átalakulására³.

Jelen tanulmányban ismertetni kívánom egyrészt a hazai jogalkotói (és részben jogalkalmazói) gyakorlatot, másrészt egy 30 ország részvételével zajlott kutatás eredményeit, amelyek kifejezetten a koronavírus és a mediáció kapcsolatával foglalkozik. Ezen elsődleges kutatási eredmények alapján hatékonyabban lehet majd felkészülni egy olyan jövőbeli helyzetre, amely a mostanihoz hasonlóan nem teszi lehetővé a közvetítő és az ügyfelek személyes találkozását. Ugyanakkor az adatok alapján nyilvánvalóvá vált a közvetítői eljárások személyes jellegének dominanciája is, így valószínűleg nem térnek át tömegesen a közvetítők az online felületek alkalmazására, ez továbbra is egy kisebb célközönség igényeit szolgálhatja ki.

2. Személyes és online mediáció a járványhelyzet előtt

2.1. A személyes jelenlét megjelenése a szabályozásban

2020. március 11-e előtt hazánkban a közvetítői eljárások döntő többségében a személyes megjelenés volt az elsődleges. A EU által biztosított online mediációs platform és a pénzügyi online vitarendezési mód igénybevételére ugyanakkor növekvő mértékben került sor, egyre több webáruház kínált saját, online vitarendező fórumot, de ez csak a jogviták egy kisebb része (fogyasztói jogviták) esetében volt jellemző⁴.

A polgári-kereskedelmi ügyekben a közvetítői eljárásról szóló 2002. évi LV. törvény (továbbiakban: Kvtv.) értelmében a közvetítői eljárásban részt vevő feleknek, jogi személy fél esetében pedig a képviselőre feljogosított személynek az első közvetítői megbeszélésen és a megállapodás megkötésekor és aláírásakor személyesen, együttesen meg kell jelenniük.⁵ A szabályozás értelmében a közvetítő a közvetítői megbeszélést a névjegyzékben a közvetítői tevékenység folytatására megjelölt helyiségben vagy más, a felek számára elfogadható helyen tartja.⁶ Az első közvetítői megbeszélést követő egyes megbeszéléseken a feleknek - ha másként nem állapodnak meg - személyesen is jelen kell lenniük.⁷ A felek abban is megállapodhatnak, hogy az eljárásba adott esetben bevont szakértő a szakvéleményét személyesen adja elő. Szintén lehetőség a felek számára, hogy a közvetítő az eljárásban a vitás ügy körülményeiről tudomással bíró más

---

³ Az egyik legnagyobb sajtóvisszhangot keltő bejelentése a Twitter bejelentette, hogy lehetővé teszi a munkavállalóinak, hogy a járvány után is, állandó jelleggel otthonról dolgozzanak. További információk: BBC. <https://www.bbc.com/news/technology-52628119> (letöltés ideje: 2020. május 31.)

⁴ A nemzetközi trendekről ld. részletesebben: Milassin László (2013): Online vitarendező eljárások nemzetközi kodifikációja. In: Szoboszlai-Kiss Katalin – Deli Gergely (szerk.): Tanulmányok a 70 éves Bihari Mihály tiszteletére. Universitas-Győr, Győr, pp. 335–346.

⁵ Kvtv. 28. § (2) bekezdés

⁶ Kvtv. 28. § (3) bekezdés

⁷ Kvtv. 32. § (2) bekezdés

személyeket is meghallgathat – általában ezekre a meghallgatásokra is személyesen kerül sor (pl. gyermek meghallgatása). A megállapodást a közvetítő és az együttesen, személyesen jelen lévő felek aláírásukkal látják el, ezzel zárul a közvetítői eljárás.⁸ Látható tehát, hogy az eljárási cselekmények, mozzanatok szinte mindegyike személyes interakciót követel. A személyes jelenlétnek nem csak jogszabályból eredő jelentősége van, hanem a folyamatra is hatást gyakorol: a testtartás, a szemkontaktus, az ülés helyzet mind-mind olyan nonverbális elemek, amelyek részt vesznek a közvetítői folyamatban.⁹

A Kvtv. bírósági közvetítői eljárásokra vonatkozó része a fenti főszabályt rendeli alkalmazni azzal, hogy a közvetítői eljárásra kötelezés esetében a kötelezettség az első megbeszélésen való (személyes) részvételre kötelezi a peres eljárás feleit. A személyesen és együttesen megjelenő felek, meghallgatva a bírósági közvetítő tájékoztatását, nyilatkoznak arról, hogy a közvetítői eljárásban részt kívánnak-e venni. Az igenlő válasz esetén arra nézve is nyilatkozatot kell tenniük, hogy hozzájárulnak-e a másik fél jogi képviselőjének az eljárásban való részvételéhez. A büntető ügyekben alkalmazott közvetítői eljárásról szóló törvény szintén személyes megjelenési kötelezettséget ír elő, ráadásul nem csak a sértett és a terhelt, hanem a jogi képviselők vonatkozásában is. A törvény rendelkezései értelmében a közvetítői megbeszélést rendszerint a pártfogó felügyelői szolgálat hivatali helyiségében kell megtartani, amelytől a közvetítő indokolt esetben eltérhet. A közvetítői megbeszélés a sértett és a gyanúsított egyidejű személyes jelenlétével folytatható le, amelynek kezdetén a közvetítő a résztvevők személyazonosságának megállapítását végzi el.¹⁰ A jogszabály ugyanakkor lehetővé teszi, hogy ha a felek eltérő tartózkodási helye ezt indokolja, akkor egymás távollétében is lefolytatható legyen az eljárás: ebben az esetben a pártfogó felügyelői szolgálat vezetője megkereséssel élhet a tartózkodási hely szerint illetékes más megye pártfogó felügyelői szolgálatához a megbeszélés lefolytatása érdekében, tehát valamely hivatali helyiségben való személyes megjelenés ebben az esetben sem mellőzhető.¹¹ Az eljárást lezáró megállapodás megkötésekor és aláírásakor személyesen meg kell jelennie a gyanúsítottnak, a sértettnek, a gyanúsított törvényes képviselőjének, és ha az eljárásban részt vettek, akkor a korlátozottan cselekvőképes kiskorú vagy a cselekvőképeségében részlegesen korlátozott nagykorú sértett törvényes képviselőjének.

A büntetőügyekben lefolytatott közvetítői eljárások egyik egyedi sajátossága, hogy lehetőséget ad a távollévők közötti közvetítés lefolytatására. A 2006. évi CXXIII. törvény 11. § (4) bekezdése értelmében a közvetítői megbeszélésre a

---

⁸ Kvtv. 35. § (2) bekezdés

⁹ Id részletesebben pl. Barcy Magdolna (2002): „Mediare necesse est”: A mediáció technikái és társadalmi alkalmazása. Animula Kiadó, Budapest. vagy Kertész Tibor (2012): Mediáció a gyakorlatban. Bíbor Kiadó, Miskolc.

¹⁰ 2006. évi CXXIII. törvény 11. § (1)-(2) bekezdés

¹¹ 2006. évi CXXIII. törvény 11. § (4) bekezdés

sértett és a gyanúsított egyidejű személyes jelenlétével, de egymás távollétében kerül sor, ha eltérő tartózkodási helyük miatt indokolt. Ebben az esetben a pártfogó felügyelői szolgálat vezetője megkereséssel élhet a tartózkodási hely szerint illetékes más megye pártfogó felügyelői szolgálatához a megbeszélés lefolytatása érdekében, amelyet elsősorban telefonos úton folytatnak le a felek. Ilyen élethelyzetre példa, ha a fél anyagi körülményei vagy a távolság az utazást nem teszik lehetővé, vagy a sértett olyan személyi sérülést szenvedett, amely nem teszi lehetővé számára az utazást. A jelen tanulmány írása kapcsán megkérdezett pártfogó felügyelők szerint a távollévők közötti közvetítői eljárások számos közvetítői eszköztől megfosztják a mediátort (külön megbeszélés hiánya, a jogi képviselők „kordában tartásának” lehetőségei), és a gesztusok érzékelhetőségének hiánya, az érzékenyítés nyilvánvalóan nehezebb ebben a helyzetben. A statisztikai adatok szerint ugyanakkor ezek az eljárások is nagy arányban vezetnek megállapodáshoz, különösen olyan esetekben, ahol a felek között egyébként nincsen személyes kapcsolat, vagy az elkövetett bűncselekményben nincsen személyes érintettség.

Az egészségügyi közvetítői eljárásban az egészségügyi közvetítői tanács a feleket személyes megjelenésre hívja meg a tanács ülésére¹². Az ülésen a felek és képviselőik személyesen adják elő az álláspontjukat, az üggyel összefüggő okirataikat bemutatják. A korábbiakban ismertetett eljárásokhoz képest a szakértői véleményt a szakértő írásban terjeszti elő, személyes meghallgatásáról a törvény nem tartalmaz kifejezett rendelkezést.^{13, 14}

2.2. Az online vitarendezés 2020 márciusa előtt

Magyarországon az online vitarendező mechanizmusok katalizátora az EU-jogharmonizációs kötelezettség volt. Az Európai Parlament és a Tanács fogyasztói jogviták online rendezéséről szóló 2013. május 21-i 524/2013/EU rendelete¹⁵ (OVR Rendelet) alapján az Európai Bizottság létrehozott egy online vitarendezési platformot, amely 2016. február 15-e óta elérhető az európai fogyasztók számára. A szabályozás értelmében az EU-ban tartózkodási hellyel rendelkező fogyasztók és az EU-ban letelepedett szolgáltatók közötti, online szolgáltatási szerződésekből eredő kötelezettségekkel kapcsolatban felmerülő jogviták, (a polgári-kereskedelmi és a pénzügyi fogyasztói jogviták egyaránt)

---

¹² 2000. évi CXVI. törvény 6. § (1) bekezdés

¹³ 2000. évi CXVI. törvény 9. § (4) bekezdés

¹⁴ Bővebben az egészségügyi közvetítői eljárásról: Decastello Alice (2010): Mediáció az egészségügyben. HVG-ORAC, Budapest.

¹⁵ A fogyasztói jogviták online rendezéséről, valamint a 2006/2004/EK rendelet és a 2009/22/EK irányelv módosításáról szóló, az Európai Parlament és a Tanács 524/2013 rendelete (2013. május 21.)

bírósági eljárásen kívüli rendezésére irányuló kommunikációt ezen a platformon keresztül kell a fogyasztóknak biztosítani.^{16, 17}

2019-ig a magyar online vitarendezési eljárások legfőbb szereplője a Budapesti Békéltető Testület volt kizárólagos joghatósággal ezen ügyek tárgyalására, azonban 2019. szeptember 1-ét követően a kapcsolattartási pont az Innovációs és Technológiai Minisztérium lett, illetve minden megyei békéltető testülethez lehet fordulni online adásvételi vagy online szolgáltatási szerződéssel összefüggő határon belüli, illetve határon átnyúló fogyasztói jogvita esetén.¹⁸

Az Európai Bizottság 2019 szeptemberében így foglalta össze az online fogyasztói vitarendezésben rejlő előnyöket és lehetőségeket: *„A könnyű, méltányos és költséghatékony alternatív vitarendezés erősíti a fogyasztói bizalmat a kiskereskedőktől történő vásárlás során, különösen online környezetben. Az alternatív vitarendezési eljárások kevésbé formális és jellemzően egyeztetésen alapuló jellege lehetővé teszi, hogy a felek a jogvita felmerülését követően is fenntartsák az ügyfélkapcsolatukat. Az alternatív vitarendezési eljárásokban részt vevő gyártók és kiskereskedők fontos visszajelzést kapnak a termékeik és szolgáltatásaik minőségéről, továbbá a bírósági eljárások költségeinek megtakarítása és az ügyfélszolgálatuk magas színvonalának demonstrálása révén előnyre tesznek szert versenytársaikkal szemben. Az alternatív vitarendezési fórumok tényleges rendelkezésre állása csökkenti továbbá a bíróságok munkaterhét, különös tekintettel a kisértékű perekre.”*¹⁹

Az online vitarendezési platform 4 éves működése során az esetszám folyamatos emelkedést mutat, amelyet az alábbi ábra szemléltet:

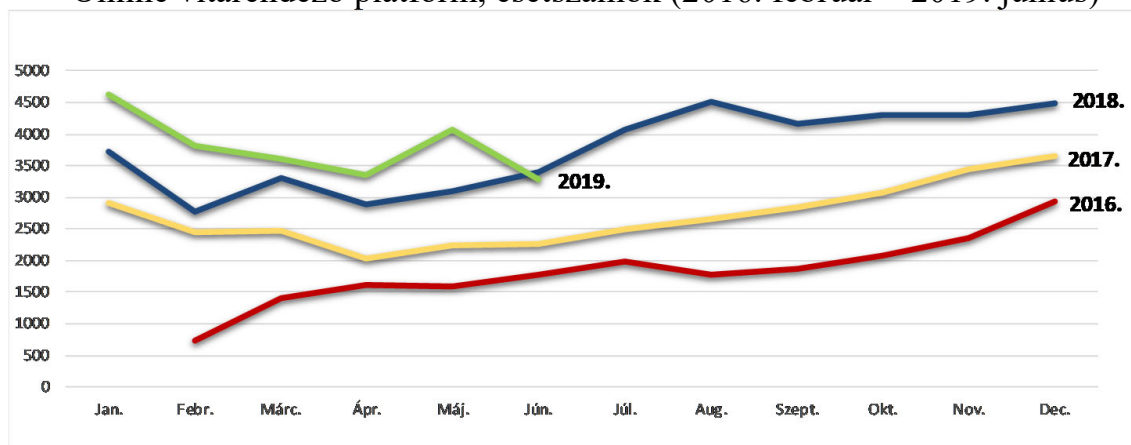
¹⁶ A platform elérhetősége: <https://ec.europa.eu/consumers/odr/main/index.cfm?event=main.home2.show&lng=HU> (elérés ideje: 2020. május 31.)

¹⁷ Az online vitarendezés előzményeiről ld még: Milassin László (2014): Elektronikus vitamegoldó mechanizmusok egyes elméleti kérdései. Jog-Állam-Politika, 2014/1. pp. 89-108.

¹⁸ a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény 18. § (5) bekezdés és 19. § alapján

¹⁹ A Bizottság jelentése a Tanácsnak, Az Európai Parlamentnek és az Európai Gazdasági És Szociális Bizottságnak: a fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 2013/11/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv és a fogyasztói jogviták online rendezéséről szóló 524/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet alkalmazásáról. COM(2019) 425 final. Brüsszel, 2019.09.25.

Online vitarendező platform, esetszámok (2016. február – 2019. június)

Forrás: Európai Bizottság, 2019

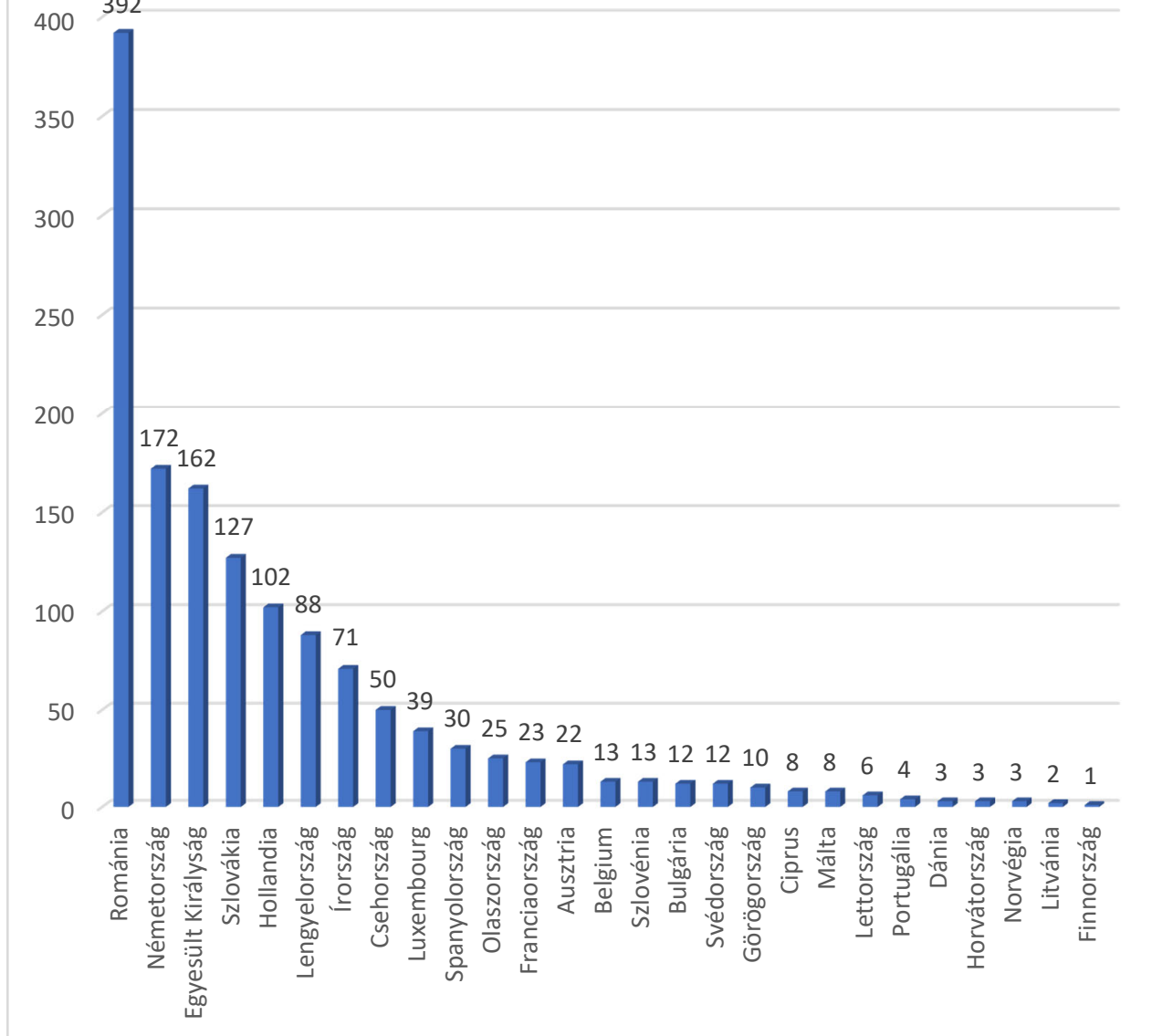
Érdekesség ugyanakkor, hogy az esetek 55,65%-ában az online vitarendezési platformon kezdeményezett ügyek fogyasztója és szolgáltatója ugyanazon országban rendelkezik tartózkodási hellyel, így megállapítható, hogy platform belföldi jogviták rendezésére is kiválóan alkalmas.²⁰

Ha a magyar OVR-adatokat vizsgáljuk, látjuk, hogy az összes esetszám (3341) 58%-át hazai székhelyű kereskedő ellen indították a magyar fogyasztók, vagyis hazánk esetében is jellemző, hogy a platformot belső vitarendezésre is használják. A külföldi székhelyű vállalkozásokkal szemben kezdeményezett eljárások száma már jóval nagyobb szórást mutat, de hazánkban is jellemző az, amely az EU többi tagországában is: a szomszédos országokkal bonyolított nagyobb áruforgalom magasabb esetszámot eredményez. Arra tekintettel, hogy az európai online kereskedelmi adatok alapján Németország vezet az export-tevékenységben, ez indokolhatja a magas ügyszámot a hazai fogyasztók vonatkozásában is. Egy másik lehetséges ok, amiért német és brit gazdasági társaságokkal szemben relatíve magas a magyar fogyasztók által kezdeményezett ügyek száma, a magyar munkavállalók magas száma ezen országokban, amely szükségszerűen több fogyasztói ügyletet eredményez.²¹

²⁰ Az adatok forrása: <https://ec.europa.eu/consumers/odr/main/?event=main.statistics.show> (2020. május 31-i állapot)

²¹ A magyar munkavállalók kiáramlásáról, külföldi munkavégzéséről ld: Lakatos Judit (2015): Külföldön dolgozó magyarok, Magyarországon dolgozó külföldiek. Statisztikai Szemle, 93. évf. 2. szám pp. 93-112.

Magyar fogyasztók által külföldi székhelyű vállalkozással szemben indított online vitarendezési eljárások száma az OVR-platformon
2016. február - 2020. május

Adatok forrása: Európai Bizottság²², saját szerkesztés

Az emelkedő esetszám nem csak az EU-s platformon volt megfigyelhető, hanem a kereskedelmi gyakorlatban is: több országban is tetten érhető a járvány előtt is az online mediációs és egyéb alternatív vitarendezési eljárásokhoz való

²² Az adatok forrása: <https://ec.europa.eu/consumers/odr/main/?event=main.statistics.show> (2020. május 31-i állapot)

hozzáférhetőség megteremtése, a piaci szereplők nyitottsága az elektronikus vitarendezési utak felé.²³

a mediációra vonatkozó ismeretek bővülése és az online felületek használatában való jártasság megszerzése mind hozzájárultak ahhoz, hogy a közvetítői eljárásban részes felek – legalább elméletben – felkészüljenek a 2020-as év technikai és lelki kihívásaira.

3. Jog, közvetítés és pandémia

Sárközy Tamás szerint a jogrendszer azért is alkalmazkodik nehezen – többek között – a 21. századi technológiai forradalom által okozott változásokhoz, mert „a jogi norma alapfunkcióját tekintve társadalmi-gazdasági stabilizációs eszköz, »nem szereti« a rohanást, a körülmények állandósult változását»²⁴. Ehhez képest a COVID-19 járvány korábban soha nem gondolt gyorsaságra, szinte azonnali reagálásra készítette a jogalkotó és jogalkalmazó szervezeteket, személyeket. A járvány okozta veszélyhelyzet hihetetlen módon felgyorsította a folyamatokat, és rákényszerítette az igazságszolgáltatási rendszereket szerte a világon, köztük Magyarországon is, hogy alkalmazkodjanak az új helyzethez, és amiben csak lehet, váltsanak elektronikus megoldásokra.²⁵ Ez Európai Unió 2020. április 28-án közzétett egy átfogó táblázat arról, hogy a tagállami bíróságok milyen módon reagáltak a járványügyi helyzetre, és milyen formában alkalmazzák az elektronikus eszközöket a működésük során.²⁶ A közzétett adatok alapján egyértelmű, hogy minden tagállam az elektronikus út előtérbe helyezésével és a személyes megjelenés lehetőségének korlátozásával válaszolt a rendkívüli helyzetre – hazánkhoz hasonlóan.

2020. március 11-én a magyar kormány az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében Magyarország egész területére veszélyhelyzetet hirdetett ki.²⁷ Az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó

---

²³ Id. például Spanyolország vonatkozásában: Conforti, Oscar Daniel Franco (2017): From e-Mediation to On-line Restorative Justice in Criminal Law. *American Journal of Engineering and Technology Management*, Vol. 2, No. 5, 2017, pp. 56-63. doi: 10.11648/j.ajetm.20170205.11., nemzetközi áttekintésben ld. bővebben: Mania, Karolina (2015): Online dispute resolution: The future of justice. *International Comparative Jurisprudence*, 2015/1. pp. 76-86.

²⁴ Sárközy Tamás (2017): Innováció a jogban. In: Gellén Klára (szerk): *Jog, innováció, versenyképesség*. Wolters Kluwer, Budapest. p. 16.

²⁵ Az elektronikus átállás részleteiről ld. Fülöp Anna: Az online bíróság többé nem a távoli jövő, hanem a jelen. *JogászVilág*, 2020. április 6. Elérhető: <https://jogaszvilag.hu/a-jovo-jogasza/az-online-birosag-tobbe-nem-a-tavoli-jovo-hanem-a-jelen/> (elérés ideje: 2020. június 3.)

²⁶ Az összefoglaló táblázat itt érhető el: <https://e-justice.europa.eu/fileDownload.do?id=cd123678-e11f-478a-b568-691c8b99d610> (elérés ideje: 2020. június 3.)

²⁷ 40/2020 (III.11.) Korm. rendelet 1. §

humánjárvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében elrendelt veszélyhelyzet során teendő intézkedésekről szóló 41/2020. (III. 11.) Korm. rendelet már több munkavállaló és állampolgár vonatkozásában lényeges korlátozó intézkedéseket vezetett be, de a 2020. március 27-én kihirdetett és hatályba lépett, kijárási korlátozásról szóló 71/2020. (III.27.) Korm. rendelet (továbbiakban: Rendelet) érintette leginkább a közvetítői tevékenységet végzőket.

A Rendelet 3. § értelmében a lakóhely, a tartózkodási hely, illetve a magánlakás elhagyására csak alapos okkal kerülhet sor. Ilyen alapos ok lehet a Rendelet értelmében a munkavégzés, egészségügyi ellátás igénybevétele, egyéni szabadidős sporttevékenység, bevásárlás, és még számtalan ok, amelyek közül a közvetítőhöz fordulás – természetesen – nem nevesített tényállás.²⁸ Sőt, az a-u) pontok közötti élethelyzetek között nem is találunk olyat, amely nem csak jelentősen tág értelmezési tartományban foglalja magába a közvetítői eljárásban való személyes részvételt.²⁹

A márciusi általános szabályokhoz képest 2020. április 17-én jelent meg a Magyar Közlönyben a veszélyhelyzet ideje alatt a közvetítői tevékenységet és a megelőző pártfogói tevékenységet érintő egyes intézkedésekről szóló 129/2020 (IV.17.) Korm. rendelet. A rendelet értelmében a közvetítő a közvetítői megbeszélésen való jelenlétet telekommunikációs eszköz útján biztosítja, ha a közvetítői megbeszélésen a személyes jelenlét az elrendelt járványügyi elkülönítés, megfigyelés, zárlat vagy ellenőrzés szabályainak megszegésével járna, és a közvetítői megbeszélés nem halasztható el, vagy a jelen levő személyek testi épségét, egészségét veszélyeztetné.³⁰ A közvetítői megbeszélés lefolytatható a rendelet 4. §- értelmében a sértett és a gyanúsított egyidejű, telekommunikációs eszköz használatával biztosított jelenlétével is, valamint a segítő, a védő és a Bktv. 7. § (8) bekezdésében meghatározott személy jelenléte is biztosítható telekommunikációs eszköz használatával. Ugyanakkor fontos garanciális intézkedés, hogy a terhelt és a sértett kérelmezheti, hogy a közvetítő a személyes jelenlétét a közvetítői megbeszélésen biztosítsa.³¹ A tanulmány írásakor megkérdezett pártfogó felügyelők beszámoltak arról, hogy a közvetítői ügyekben ténylegesen sor került a fent megjelölt eszközök használatára, amely általánosságban a felek megegyezési hajlandóságát nem rontotta, de az ügyszám rendkívüli mértékben visszaesett. Ez elsősorban arra vezethető vissza, hogy a felek éltek azzal a lehetőséggel, hogy kérjék a személyes jelenlét biztosítását, és

---

²⁸ 71/2020. (III.27) Korm. rendelet 4. § alapján

²⁹ A Rendelet 4. § r) pontjában foglalt „a legszükségesebb esetben a személyes megjelenést igénylő ügyintézés” talán a legkevésbé messze álló kategória

³⁰ 129/2020 (IV.17.) Korm. rendelet 3. § (2) bekezdés

³¹ 129/2020. (VI.17.) Korm. rendelet 4. § (3) bekezdés

így a közvetítói megbeszélés halasztását kérik az ügyben eljáró pártfogó felügyelőtől.

A polgári és kereskedelmi valamint közigazgatási ügyekben zajló bírósági közvetítói eljárásokra vonatkozóan külön jogszabályi előírásokat nem tartott indokoltnak a jogalkotó, mert a bíróságok működését általában újrafogalmazó jogforrások elegendő keretrendszernek bizonyultak a bírósági közvetítói eljárások számára is. Bár a tanulmány írásakor még tényleges statisztikai adatok nem állnak rendelkezésre, az OBH közvetítói eljárásokért felelős kapcsolattartója 2020. június elején arról számolt be, hogy a bírósági közvetítói eljárások – bár nagyon alacsony számban – lefolytatásra kerültek többféle technikai megoldással is. Az országos szintű távmeghallgatási rendszer (Via Video) kiépítése 2019. végére készült el, összesen 184 végpont került kialakításra, így az ország teljes területén, minden járásbíróságon, törvényszéken, ítéletábrán és a Kúrián is van legalább egy telekommunikációs eszközökkel felszerelt tárgyalóterem. A fejlesztéssel minden bírósági épület videokonferencia útján elérhetővé vált, amely nagy segítséget jelentett a járvány idején.³² A közvetítói eljárások lebonyolításának egyik lehetséges útja tehát a Via Video rendszerbe történő kapcsolódás volt, amely a korábban kiépített végpontokon kívül egy informatikai fejlesztés után külső (Skype) kapcsolattal is elérhetővé vált - a biztonságos adattárolás feltételeinek biztosítása mellett. Az elsődleges tapasztalatok alapján több ügyfél is kérte a közvetítói megbeszélés elhalasztását, valamint olyan eset is előfordult, hogy a szociális távolságtartás és a bíróságok módosított működési rendjének³³ figyelembevétele mellett a közvetítő és a felek is vállalták az eljárás személyes lebonyolítását.

A Közép-Európai Mediációs Intézet (KEMI) elnöke több cikkben is foglalkozott a járvány és a mediáció kapcsolatával.³⁴ Németh Zoltán álláspontja szerint a járványügyi veszélyhelyzet több olyan területet is közvetlenül érint, amely területeken a mediáció eszköztára sokat segíthet a konfliktusok megoldásában: családi kapcsolatok, párkapcsolatok, munkahelyek, vállalkozások (kkv, multi), albréti és irodabréti piac, generációs feszültségek.³⁵

A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara a magyar járványügyi helyzetben gyorsan reagált, és elérhetővé tett egy úgynevezett „sürgősségi mediációs”

---

³² A rendszerről részletesebben: <https://birosag.hu/hirek/kategoria/birosagokrol/jelentos-segitseget-nyujt-veszelyhelyzet-idejen-birosagok-mukodeseben> (elérés ideje: 2020. június 3.)

³³ Id: 47.SZ/2020. (IV. 1.) OBHE határozat a veszélyhelyzet idején a bíróságok működéséről és a bírósági épületek használati rendjéről

³⁴ Az elektronikus közlemények elérhetőek a KEMI honlapján: <https://www.kemi.hu/> (elérés ideje: 2020. június 3.)

³⁵ Németh Zoltán: Mediáció veszélyhelyzetben - cikksorozat második rész. Elérhető: <https://www.kemi.hu/hirek/hazai-hirek/mediacio-veszelyhelyzetben-cikksorozat-masodik-resz.html> (elérés ideje: 2020. június 3.)

eljárást 2020. április 27-én.³⁶ A Kamara az eljárás bevezetésének indoklásaként kifejti, hogy „a COVID-19 járvánnyal összefüggésben hozott korlátozó intézkedések következtében egyre több cégnek okoz gondot, hogy nem képes fizetni, vagy gazdálkodási megfontolásból késleltetni kényszerül a fizetési kötelezettségeinek a kiegyenlítését. Ennek következtében egyre nehezebb a vállalkozásoknak hozzájutni a kintlévőségeikhez. A bevett eljárások – fizetési meghagyás, pereskedés, felszámolás, csődeljárás kérelmezése – ebben a kiélezett gazdasági helyzetben negatív hatással lehetnek mind az adósra, mind a hitelezőre, hiszen, ha a fizetésektelen adós jogutód nélkül megszűnik, akkor a hitelezői követelések a törvényben rögzített sorrend és mérték szerint kerülnek kielégítésre, és így nem biztos, hogy mindenki a pénzéhez jut.” A járvánnyal összefüggésben hazánkban ez a mediációs szolgáltatás volt az egyetlen, amely kifejezetten a járvány hatásainak enyhítésére szolgált, és nem a korábbi keretek közötti eljárások új technikai feltételek melletti megvalósítására koncentrált.³⁷

4. Nemzetközi kitekintés a koronavírus alatti mediációs eljárásokról

2020. márciusában az olasz Giovanni Matteucci vezetésével és szerkesztésével egy mediátorokból és szakértőkből álló, 30 ország gyakorlatát feldolgozó szerzőgárda összeállított egy kutatási adathalmazt, amely kifejezetten a koronavírus járvány alatti bírósági és közvetítői eljárások lebonyolíthatóságára, megvalósulási gyakorlatára fókuszált³⁸. Az igen rövid idő alatt lezajló – kérdőíves felmérés eredményeként megállapításra került, hogy az online (vagy legalábbis elektronikus közvetítő eszköz segítségével lebonyolított) közvetítői eljárások minden országban előtérbe kerültek, elsősorban arra tekintettel, hogy több országban nem volt lehetőség személyes közvetítői eljárás lefolytatására, de ahol volt rá jogszabályi lehetőség, a felek ott is tartózkodtak a személyes kontaktust igénylő helyzetektől. A kutatás eredményeit együtt értékelem egy, a polgári eljárásokra vonatkozó szintén nemzetközi primer kutatás eredményeivel.³⁹

---

³⁶ A hír elérhetősége: BKIK: Sürgősségi mediáció. <http://www.mediatorkamara.hu/2020/04/27/surgossegi-mediacio/> (elérés ideje: 2020. június 3.)

³⁷ Hasonló ad hoc megoldással találkozhatunk a francia ügyvédi kamara gyakorlatában, akik sürgős családi ügyekben tették lehetővé online mediációs eljárás lefolytatását. Id. erről részletesebben: Fricero, Natalie (2020): *Médiation en période de crise sanitaire: maintenir le lien social, résoudre les conflits, envers et contre tout*”, Club des juristes, blog du coronavirus, <https://www.leclubdesjuristes.com/blog-du-coronavirus/categories/coronavirus> (elérés ideje: 2020. június 3.)

³⁸ Matteucci, Giovanni (szerk) (2020): *ODR in 30 Countries, 2020 - Mediation in the COVID-19 Era*. Elérhető: https://www.academia.edu/43136391/ODR_in_30_Countries_2020_-_Mediation_in_the_COVID-19_Era (letöltés ideje: 2020. május 31.)

³⁹ Egy hasonló jellegű kutatást publikált egy szintén nemzetközi közösség kifejezetten a civiljogi következményekre fókuszálva, országokra lebontva: Bart Krans, Anna Nylund, David Bamford, Laura Ervo, Frédérique Ferrand, Aleš Galič, Wolfgang Hau, Jordi Nieva Fenoll, Clement Salung Petersen, Catherine Piché, Piotr Rylski, Elisabetta Silvestri, John Sorabji, Vigita Vèbraitè, Hermes

A kutatási eredmények alapján több országban sem volt kifejezetten tiltott a hagyományos mediációs eljárások/ülések lefolytatása (Egyiptom, Finnország, Olaszország, Litvánia, Lengyelország, Tunézia és hazánk is ide sorolható) – kisebb korlátozások mellett kerülhetett sor erre több más országban (Görögország, Izrael, Oroszország és Vietnam). Az online mediációs eljárások száma több országban is emelkedett (Kanada, Kína, Horvátország, Egyiptom, Olaszország, Izrael, Lengyelország, Portugália, Oroszország, Ukrajna, Norvégia), és bár konkrét adatgyűjtés ezzel kapcsolatban hazánkban nem volt, a mediátorok, bírósági mediátorok és pártfogó felügyelők személyes visszajelzései alapján arra következtethetünk, hogy hazánkban is emelkedett ez a szám, ez mindazonáltal csak következtetés.

Több ország azt az általános megoldást alkalmazta – hazánkhoz hasonlóan, hogy az eljárási határidők a járvány időszaka alatt automatikusan meghosszabbításra kerülnek (Franciaország⁴⁰, Olaszország, Litvánia), és a bíróságok legalább néhány hétre zárva tartottak. A kutatás egyik érdekes eredménye, hogy az online lefolytatásra kerülő mediációs eljárásokkal kapcsolatban csak Olaszország és Kína esetében számoltak be arról a kutatásban részt vevők, hogy valamely jogszabályi előírás kifejezett útmutatást adott volna az eljárások lebonyolításával, technikai feltételeivel kapcsolatban. Az olasz jogalkotó 2020. március 17-i határozatában részletes útmutatást adott a mediációs eljárások technikai lebonyolításáról. A jogszabály értelmében mediációs eljárás lefolytatható – a felek hozzájárulása esetén – videokonferencia alkalmazásával, amely keretében az adatvédelemre különös figyelmet kell fordítani. Az aláírást az eljárásban részt vevő ügyvédek és a mediátor elektronikus aláírása váltja fel, így biztosítva a megállapodások érvényességét és végrehajthatóságát.⁴¹ Kína esetében a bíróságok belső szabályzatokat alkottak az online mediáció lebonyolítására, így egységes szabályozás hiányában a megoldások egyedi jellegűek voltak.

Az online mediáció szabályzásának hiányosságai azért is aggasztók, mert számos olyan kérdés merül fel az így lefolytatott eljárások kapcsán, amelyek a későbbiekben akár jogviták forrásai lehetnek: így például a felvételek rögzítésének kérdése (a későbbi lehetséges visszaélés-szerű felhasználás veszélyével), az adatvédelem és adatbiztonság kérdése. Ebben a tekintetben a

---

Zaneti jr. (2020): Civil Justice and Covid-19. *Septentrio Reports* 5. <https://doi.org/10.7557/sr.2020.5>

⁴⁰ ezt támasztja alá: Ferrand, Frédérique (2020): French Civil Justice during Corona Times. In: Krans et al (2020): Civil Justice Civil Justice and Covid-19. *Septentrio Reports* 5. <https://doi.org/10.7557/sr.2020.5> p. 25.

⁴¹ 18/2020 Rendelet, 83. cikk 20.pont: „*In caso di procedura telematica l'avvocato, che sottoscrive con firma digitale, può dichiarare autografa la sottoscrizione del proprio cliente collegato da remoto ed apposta in calce al verbale ed all'accordo di conciliazione. Il verbale relativo al procedimento di mediazione svoltosi in modalità telematica è sottoscritto dal mediatore e dagli avvocati delle parti con firma digitale ai fini dell'esecutività dell'accordo prevista dall'articolo 12 del decreto legislativo 4 marzo 2010, n. 28.* „

Magyar Ügyvédi Kamara által auditált elektronikus megoldások listázása⁴² mintaként szolgálhat a jövőre nézve, mert nem reális elvárás, hogy a mediátorok az információbiztonság területén olyan jártassággal rendelkezzenek, hogy képesek legyenek a potenciális informatikai fenyegetések teljes feltérképezésére és kiküszöbölésére.⁴³ A 2020-as kérdőíves felmérés alapján a megkérdezett 30 mediátor és szakértő a Zoom, a Skype és a Microsoft Teams szolgáltatást jelölte meg, mint leggyakrabban alkalmazott platformokat az online mediációs eljárások lebonyolítása során.

A megkérdezett mediátorok az online mediációs eljárások előnyeit és hátrányait az alábbiak szerint értékelték a járványügyi helyzet tükrében:

---

⁴² A Magyar Ügyvédi Kamara elnökének 1/2019. (VII. 31.) MÜK elnöki határozata az azonosítás során használható egyes elektronikus hírközlő eszközök auditációjáról,- a 2020. április 17-i módosításokkal egységes szerkezetű változat irányadó a tanulmány megírásának időpontjában.

⁴³ Az élet egy kiváló példát is szolgáltatott erre a járvány ideje alatt, amikor a kínai székhelyű szolgáltató által kínált „Zoom” termékről kiderült, hogy biztonsági hiányosságokban szenved, korábban viszont számos ország hivatalos szervei is ajánlották a használatát. A cég állítása szerint kiküszöbölte a hiányosságot, ugyanakkor az eset megvilágította a videokonferenciák és online értekezletek informatikai sérülékenységet.

A járvány alatti online mediáció előnyei és hátrányai – 2020

Előnyök	Hátrányok
<p>a távolság a másik féltől: több esetben a felek kifejezetten előnyként élik meg, hogy nem kell személyesen találkozni a másik féllel (erőfölényes helyzetek elkerülése, a másik dominanciájának csökkentése, kevesebb félelem)</p>	<p>a távolság a másik féltől: az emberi gesztusok hiánya sok esetben hátrány (nem lehet a másik felet megérinteni, a mimikának, testbeszédnek kisebb a szerepe), az érzékenyítés folyamata némiképp nehezebb</p>
<p>az otthon biztonsága: a számítógép előtt ülve az otthon biztonságából sokan nyitottabban kommunikálnak, nagyobb biztonságban érzik magukat az ismerős környezetben. A járvány miatti egészségügyi félelem szintje is kisebb távollévők esetében.</p>	<p>az otthon kockázata: a mediátornak nincsen ráhatása a megbeszélés külső körülményeire (csenget a szomszéd, rossz az internetkapcsolat, besétál a gyermek a megbeszélés közepén), nem biztosítható a nyugodt megbeszélési légkör, környezet – csak a felek maguk teremtik meg azt. A szokásos mediációs eszköztár (flipchart, jegyzetek, rajzok) nem vagy nehézkesen használhatók.</p>
<p>költséghatékonyság: online mediáció esetében nincsen szükség utazásra, parkolásra, sőt, a mediációs helyiség esetében is kisebbek a fenntartási költségek adott esetben</p>	<p>technikai nehézségek: az eljárás nyilvánvalóan csak azok számára lesz hozzáférhető, akik maguk is megfelelő technikai háttérrel (internetkapcsolat, számítógép, kamera...) rendelkeznek</p>
<p>környezetbarát megoldás az utazási költségek értelemszerű elmaradása miatt</p>	<p>információ-biztonság hiányosságai mind a mediátor, mind a felek oldaláról (a beszélgetésről jogellenesen készített felvételt nehéz megakadályozni)</p>
<p>több mediátor részvétele is könnyebben megszervezhető az eljárásban, akár különböző városokban székhellyel/lakóhellyel rendelkező mediátorok is tudnak közös eljárást bonyolítani</p>	<p>a kontroll hiánya: a mediátor nem tudja olyan mértékben kontroll alatt tartani az ülést, mint a személyes megjelenés esetében</p>

Forrás: Matteucci (2020) alapján saját szerkesztés

5. Összegző gondolatok

Egy norvég professzor a változások kapcsán reményét fejezte ki, hogy a járvány egyik pozitív „mellékhatása” lehet, hogy az átlagosan 10 órán át tartó bírósági tárgyalások, és általában a szóbeliség dominanciája visszaszorul a polgári eljárásokban.⁴⁴ Hasonló reményeket a fenti táblázat tükrében is megfogalmazhatunk: bár álláspontom szerint a mediációs eljárások személyes jellege (fizikai értelemben vett személyes megjelenés mellett) továbbra is meghatározó marad, a most kipróbált és bevált technikai eszközök gyarapíthatják a mediátorok eszköztárát az egyedi helyzetben és esetekben, amikor az előnyök többségben vannak a hátrányos elemekhez képest.

Az elektronikus kereskedelem mértékének fokozatos növekedése tovább növelheti az elektronikus közvetítői rendszerek iránti igényt. Ahogy az EU vitarendezési platformja esetében is látható volt az esetszám növekedése, úgy az ezzel összefüggésben felmerülő jogviták száma is várhatóan emelkedni fog. A közösségi média használat egy másik olyan terület, ahol a vitás ügyek száma rendkívüli mértékben emelkedik. Ugyanakkor az online vitarendezési mechanizmusok kapcsán számos szabályozási és/vagy technikai értelemben vett nyitott kérdés merül fel:⁴⁵ valóban egyenrangú, egyenlő esélyű felek ülnek a drót minden oldalán? Hogyan monitorozható a nyújtott szolgáltatás minősége? (Önmagában a megállapodások száma nyilvánvalóan nem megfelelő mérőszám a minőség ellenőrzéséhez) Ezen kérdések mentén szükséges – a járvány tapasztalatainak felhasználásával – a jogalkotónak újra gondolnia a mediáció helyét és szerepét a vitarendezési eljárások között, és annak a társadalom számára legjobb felhasználási módját tovább segíteni.

Felhasznált irodalom

- 1) Barcy Magdolna (2002): „Mediare necesse est”: A mediáció technikái és társadalmi alkalmazása. Animula Kiadó, Budapest.
- 2) Conforti, Oscar Daniel Franco (2017): From e-Mediation to On-line Restorative Justice in Criminal Law. *American Journal of Engineering and Technology Management*, Vol. 2, No. 5, 2017, pp. 56-63. doi: 10.11648/j.ajetm.20170205.11.
- 3) Decastello Alice (2010): Mediáció az egészségügyben. HVG-ORAC, Budapest.

---

⁴⁴ Nylund, Anna (2020): Civil Procedure in Norway and Covid-19: Some observations. In: Krans et al (2020): Civil Justice Civil Justice and Covid-19. *Septentrio Reports* 5. <https://doi.org/10.7557/sr.2020.5> p. 40.

⁴⁵ Ezeket a nyitott kérdéseket gyűjtötte össze egy Európai Unió támogatásból megvalósított nemzetközi projekt a 2010-es évek elején. A kutatásaik eredményeit itt foglalták össze: Gramatikov, Martin (szerk) (2012): *Costs and Quality of Online Dispute Resolution: A Handbook of Measuring the Costs and Quality of ODR*. Maklu, Publishers.

- 4) Európai Bizottság (2019): A Bizottság jelentése a Tanácsnak, Az Európai Parlamentnek és az Európai Gazdasági És Szociális Bizottságnak: a fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről szóló 2013/11/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv és a fogyasztói jogviták online rendezéséről szóló 524/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet alkalmazásáról. COM(2019) 425 final. Brüsszel, 2019.09.25.
- 5) Fricero, Natalie (2020): Médiation en période de crise sanitaire: maintenir le lien social, résoudre les conflits, envers et contre tout”, Club des juristes, blog du coronavirus, <https://www.leclubdesjuristes.com/blog-du-coronavirus/categories/coronavirus>
- 6) Fülöp Anna: Az online bíróság többé nem a távoli jövő, hanem a jelen. JogászVilág, 2020. április 6. Elérhető: <https://jogaszvilag.hu/a-jovo-jogasza/az-online-birosag-tobbe-nem-a-tavoli-jovo-hanem-a-jelen/>
- 7) Gramatikov, Martin (szerk) (2012): Costs and Quality of Online Dispute Resolution: A Handbook of Measuring the Costs and Quality of ODR. Maklu, Publishers.
- 8) Kertész Tibor (2012): Mediáció a gyakorlatban. Bíbor Kiadó, Miskolc.
- 9) Krans, Bart - Anna Nylundm – David Bamfor - Laura Ervo - Frédérique Ferrand - Aleš Galič - Wolfgang Hau - Jordi Nieva Fenoll - Clement Salung Petersen - Catherine Piché- Piotr Rylski - Elisabetta Silvestri - John Sorabji - Vigita Vébraité - Hermes Zaneti jr. (2020): Civil Justice and Covid-19. Septentrio Reports 5. <https://doi.org/10.7557/sr.2020.5>
- 10) Lakatos Judit (2015): Külföldön dolgozó magyarok, Magyarországon dolgozó külföldiek. Statisztikai Szemle, 93. évf. 2. szám pp. 93-112.
- 11) Mania, Karolina (2015): Online dispute resolution: The future of justice. International Comparative Jurisprudence, 2015/1. pp. 76-86.
- 12) Matteucci, Giovanni (szerk) (2020): ODR in 30 Countries, 2020 - Mediation in the COVID-19 Era. Elérhető: https://www.academia.edu/43136391/ODR_in_30_Countries_2020_-_Mediation_in_the_COVID-19_Era
- 13) Milassin László (2013): Online vitarendező eljárások nemzetközi kodifikációja. In: Szoboszlai-Kiss Katalin – Deli Gergely (szerk.): Tanulmányok a 70 éves Bihari Mihály tiszteletére. Universitas-Győr, Győr, pp. 335–346.
- 14) Milassin László (2014): Elektronikus vitamegoldó mechanizmusok egyes elméleti kérdései. Jog-Állam-Politika, 2014/1. pp. 89-108.
- 15) Sárközy Tamás (2017): Innováció a jogban. In: Gellén Klára (szerk): Jog, innováció, versenyképesség. Wolters Kluwer, Budapest. pp. 13-22.
- 16) Shwartz, Mark (2001): Biological warfare: an emerging threat in the 21st century. Stanford News Service. Elérhető: <https://news.stanford.edu/pr/01/bioterror117.html>
- 17) Szekeres Diána (2015): A bírósági mediáció kapujában. In: Alkalmazott tudományok II. fóruma. Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest, pp. 617-649.